

ŒUVRES

DE BOSSUET.

TOME XXXIII.

Se Trouvent

A VERSAILLES,

CHEZ

LEBEL, Éditeur, imprimeur du Roi et de l'Évêché, rue Satory, n.° 122.

A PARIS,

LE NORMANT, imprimeur-libraire, rue de Seine, n.° 8;
PILLET, imprimeur-libraire, rue Christine, n.° 5;
BRUNOT-LABBE, libraire, quai des Augustins, n.° 33;
BLAISE, libraire, quai des Augustins, n.° 61;
LE CLÈRE, libraire, quai des Augustins, n.° 35;
BOSSANGE ET MASSON, imprimeurs-libraires, rue de Tournon;
RENOUARD, libraire, rue Saint-André-des-Arts;
TREUTTEL ET VURTS, libraires, rue de Bourbon;
FOUCAULT, libraire, rue des Noyers, n.° 37;
AUDOT, libraire, rue des Mathurins-Saint-Jacques, n.° 18;
POTEY, libraire, rue du Bac;
DELAUNAY, libraire, Palais-Royal, galerie de Bois.

A BAYEUX,

GROULT, libraire.

ET A BRUXELLES,

LE CHARLIER, libraire.

Csp

ŒUVRES
DE BOSSUET,

ÉVÊQUE DE MEAUX,

REVUES SUR LES MANUSCRITS ORIGINAUX,

ET LES ÉDITIONS LES PLUS CORRECTES.

TOME XXXIII.

A VERSAILLES,

DE L'IMPRIMERIE DE J. A. LEBEL,

IMPRIMEUR DU ROI.

1818.

DEFENSIO

DECLARATIONIS

CONVENTÛS CLERI GALLICANI

ANNI M. DC. LXXXII,

DE ECCLESIASTICÂ POTESTATE.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE
ECCLESIASTICÂ POTESTATE.

LIBER NONUS,

De quæstionibus præsertim fidei, extra Concilia generalia, per consensum Ecclesiæ definitis.

CAPUT PRIMUM.

Consensionis universalis vis et auctoritas ante omne judicium ecclesiasticum : multò major, cùm Romani Pontificis decreta, nullo reclamante, obtinent.

Quid gestum sit in Synodis œcumenicis, maximè ad dijudicandas fidei quæstiones, synodica hactenus acta docuerunt. Nunc quomodo sine Synodis œcumenicis subortæ quæstiones terminari potuerint, eâdem quam secuti sumus traditione Patrum facilè expediemus.

Et quidem nostri censores eo maximè se efferunt, quòd multæ hæreses, sine Concilii universalis exa-

mine, solâ Romani Pontificis auctoritate damnatæ, summam ejus et ineluctabilem auctoritatem probent; qui nec illud advertunt, multas hæreses, ut sine Conciliis œcumenicis, ita sine speciali Romani Pontificis definitione damnatas atque extinctas fuisse. Locus Augustini in eam rem clarus ac notus: « Num-
» quid congregatione Synodi opus erat, ut aperta per-
» nicies damnaretur; quasi nulla hæresis aliquando,
» nisi Synodi congregatione damnata sit: cùm po-
» tiùs rarissimæ inveniantur, propter quas damnan-
» das necessitas talis extiterit; multòque sint atque
» incomparabiliter plures, QUÆ UBI EXTITERUNT, IL-
» LIC IMPROBARI DAMNARIQUE MERUERUNT; atque inde
» per cæteras terras devitandæ innotescere potue-
» runt (1) ». Perpendant illud : *ubi extiterunt, illic, etc.* atque illud, *inde devitandæ, etc.* nullâ gravioris à Romanâ Sede censuræ mentione. Neque enim Ecclesiæ talem sententiam expectarunt, ut Manichæos (*), Ophitas, Collyridianas illas, Tertul-

(1) *Aug. lib.* IV *ad Bonif. c.* XII, *n.* 34; *tom.* X, *col.* 492.

(*) Omnibus notum est qui fuerint Manichæi, et quem errorem impium juxtà et insanum duorum principiorum invexerint. Ophitæ illi dicebantur, qui ex sectis Nicolaïtarum et Gnosticorum oriundi, serpentem divino cultu venerabantur. Collyridiani IV sæculo prodierunt. Illi beatæ Virginis Sacerdotes constituerunt quasdem mulieres, quibus solis jus esset offerendi DEÆ VIRGINI placentas. Nam cùm beatam Virginem plus æquo colerent, eò demum devenerunt, ut illam Deam adorarent. *Vid. Epiph. Hær.* LXXVII, LXXVIII. Nemo est qui nesciat Tertullianistas, et magnum illum virum Tertullianum, tot rebus bene gestis adversùs paganos, tot victoriis adversùs hæreticos nobilem, ab Ecclesià ad Montani partes descivisse, hujus atque etiam Priscillæ et Maximillæ insanientium Prophetissarum deliramenta defendisse; quippe Montanum credidit fuisse Paracle-

lianistas, aliasve sive manifestè impias, sive obscuras levesque sectas, per loca excitatas, aut horrerent, aut contemnerent: neque dignæ sunt habitæ, propter quas Romani se Pontifices commoverent. Ergo ne singulares Ecclesiæ, à quibus statim rejectæ, aut etiam oppressæ sunt, ineluctabili auctoritate gaudebant? Minimè: sed profectò sic habet: semel constituto hoc certo dogmate, vim illam ultimam et ineluctabilem unitate et consensione constare; id quoque valere quocumque modo se illa consensio declaraverit, sive Concilia congregentur, sive non congregentur.

Scilicet divino numine constitutus Petri successor Romanus Pontifex, episcopalis collegii, totiusque catholicæ communionis princeps, ubi res tanta est, atque ipsi videtur ejusdem Ecclesiæ tuba factus, fratrum omnium et coepiscoporum sensum, in eoque communem omnium Ecclesiarum traditionem, ab apostolicâ Sede annuntiat illis qui longè sunt, et illis qui sunt propè; quo planè ritu Petrus, rogante Domino Apostolos: *Quem vos me esse dicitis?* unus pro omnibus respondit: *Tu es Christus, filius Dei vivi* (1).

Cùm ergo Petri successor ita ex communi traditione pronuntiat, ut in ejus sententiâ *recognoscant omnes fidei suæ sensum*, ut in Leonis epistolâ quon-

tum à Deo missum, eò ut Ecclesiam, à Christo inchoatam tantùm, ille perficeret. Deinde Montanistarum sectæ desertor Tertullianus, ipse hæreseos caput fuit, quæ ejus nomine *Tertulliana* dicta est. Vid. vit. Tertull. ap. de Till. (*Edit. Paris.*)

(1) *Matt.* XVI. 15, 16.

dam Gallicani Patres (1); tum fit illa consensio, quæ judiciis pontificiis firmum et indeclinabile robur conciliet.

Quod autem Nicolaus Dubois aliique, hujus consensûs publica instrumenta quærunt, nuntiosque ac litteras ad eum explorandum ubique dimissas, atque immensos labores sumptusque cogitant; næ illi vani sunt. Quis enim nesciat, id quod jam à nobis dictum est (2), ut in omnibus regnis, ita in regno Christi, id valere vel maximè, quod nullo instrumento consignatum, populorum omnium usu sensuque constet? Sic in successione omnium per Orbem Principum suæ leges, apud nos Salica, aliæ apud alios, ipsâ populorum consensione obtinent; irritique essent, qui earum legum peculiaria instrumenta reposcerent. Sic ipsum jus gentium, sic illa de bello ac pace deque Legatis sacrosanctis jura, aliaque id genus, nullo alio instrumento, quàm publicâ generis humani voce vigent.

Neque verò Ecclesia sub rege Christo pejore loco erit, quàm regna terrarum, resque publicæ omnes, ubi tot tantisque in rebus eminet vigetque nullo instrumento testata consensio : quæ profectò in Ecclesiâ eò magìs viget, quò est ejus per Spiritum magistrum veritatis firmiùs atque arctiùs nexa compages. Et quidem cùm Augustinus, cùm Vincentius Lirinensis, cùm alii omnes Patres, hæreticis ac schismaticis communem universalis Ecclesiæ fidem; cùm consuetudines, cùm dogmata toto catholico

(1) *Ep. Syn. Episc. Gall. ad Leon. tom.* III *Conc. col.* 1329; *et inter Leon. post ep.* LXVI, *al.* XCVIII. — (2) *Vid. in Append. lib.* III, *c.* II.

orbe vigentia toties objecerunt; quis ab eis poposcit, quos misissent nuntios, quas accepissent litteras, aut quæ consensionis ejus, quam legis instar haberi volebant, instrumenta proferrent? Nempe hæc nostro ævo deliria servabantur.

Sunt enim profectò quædam tam clara, tam aperta, ut ea pernegare ne contumaces quidem audeant. Est quædam Ecclesiæ catholicæ vox, quæ quocumque locorum diffunditur, quam etiam ante omnem dictam sententiam Catholici audiunt, novatores contremiscunt. Quantò magìs, cùm prolatum judicium ab altissimâ Petri sede, ad omnes perlabitur Ecclesias?

Desinant igitur sibique et nobis illudere, agnoscantque consensum illum, quem Galli cum totâ Ecclesiâ prædicant, cùm prolata à Romanis Pontificibus dogmata, reclamante nullo, ipsâ traditionis vi, ipsâ, ut ille dicebat, CONSANGUINITATE DOCTRINÆ (1), in corpus Ecclesiæ coalescunt.

CAPUT II.

Locus Augustini de Pelagianis, CAUSA FINITA EST: quænam illæ causæ sint, quæ sine Synodis finitæ intelligantur: duo Actorum loci comparantur: causæ Pelagianæ status ex Augustino: sufficiens judicium eidem Augustino quid sit: Capreoli Carthaginensis locus: Concilii Ephesini de Pelagianis decretum.

HANC verò communem et pervulgatam esse controversiarum finiendarum viam, qui non intelligit,

(1) *Tertull. de Præscr. adv. Hæret. cap.* XXXII.

eum pacis inimicum, et omnis ecclesiasticæ rei imperitum esse profiteor. Quare meritò sanctus Augustinus de causâ Pelagianâ loquens hæc prædicat : « Jam enim de hâc causâ duo Concilia (*) missa sunt » ad Sedem apostolicam : inde etiam rescripta venerunt; causa finita est (1) ». Rectè atque omnino ex ecclesiasticâ disciplinâ. Neque enim quâvis subortâ quæstione sollicitandus orbis terrarum, aut generalia Concilia statim convocanda sunt. Sed tantùm ex certâ causâ, si graves per Orbem dissensiones oriantur, si aliter non videtur coalitura pax. Sic enim ab apostolicis usque temporibus factitatum esse probavimus. Enim verò primum illud apostolicum Concilium, in Apostolorum Actis, non ex eo præcisè collectum vidimus, quod suborta esset quæstio, sed post ipsam quæstionem, *factâ seditione non minimâ* (2). Hinc ad sedandas turbas collecta Synodus, et expressè omnium quæsita sententia est, extititque illud ex communi consensione decretum, cui jam omnes pii acquiescerent. At ubi nulla erat contentio similis, *exurgens Petrus in medio fratrum dixit : Viri fratres, oportet impleri Scripturam* (3), de Judâ traditore scilicet, et in ejus locum alio eligendo : quæ cùm omnibus manifesta visa essent, et locus Scripturæ luce ipsâ clarior, nullius postea exquisita sententia est, sed in Petri sententiam, vel ipso silentio, omnes abiere; atque, uti dixerat, ita sunt executi : quæ deinde ad nos,

(1) *August. serm.* CXXXI, *de verb. Evang. Joan. al.* II *de verb. Apost. c.* X, *n.* 10; *tom.* V, *col.* 645. — (2) *Act.* XV. 2. — (3) *Ibid.* I. 15, 16.

(*) Carthaginense nempe, et Milevitanum.

et ad secutam ætatem manasse vidimus; nempe ut subortâ quæstione, Petrus omnium princeps eloquatur : Petrus, inquam, ille, Petrive successor, cui totus grex creditus; quo cum communicant omnes Ecclesiæ; quique adeo conscius communis traditionis, communi eam nomine ab alto depromit, ac pro potestate læsam veritatem vindicat. Hanc si omnes recognoscant, tum in Petri decreto communem omnium, totiusque Ecclesiæ sententiam venerantur : sin autem oriantur *graves seditiones*, fratresque inter se, maximè verò Episcopi atque Ecclesiæ collidantur; tum verò recurratur ad commune Concilium; et communis fides communi et expressâ Apostolorum sententiâ, Spiritu sancto auctore, declaretur : quo certè in cœtu, pro officii sui amplitudine, sit princeps ipse Petrus; cæterùm communi sententiâ judicium proferatur.

Quæ non eò dixerim, ut in omni quæstione, statim ac primo loco, Petri successor, longè licèt positus, ab extremo Orbe sit interpellandus, interim alii Episcopi, quorum in Ecclesiis suborta sit quæstio, conticescant, utque ipsâ morâ hæresis invalescat. Non ita sancti Patres, quorum acta perlegimus. Habent enim Episcopi omnes à Christo, ut docendi cathedram, ita virgam coercendi et ligandi auctoritatem. Sed cùm judicarint, ad Petrum referant; vel si omittant officium, aut tanta persona sit, quæ facilè coerceri non possit, aut alia ejusmodi causa subsit, ultro Petrus insurgat, suoque ac nativo cursu ab eminentissimâ Sede, per pacatam Ecclesiam feratur veritas : *Causa finita est*, teste Augustino, nihilque addendum ultrà, nisi quod

ipse subdit : *utinam aliquando finiatur error* (1).

Neque enim aut Petri sede sedes ulla est altior, quò quæstio deferatur; aut verò Petro major ullus Apostolus; aut ullum erectum est tribunal augustius, quod quidem ordinariè consistat in Ecclesiâ. Nam Synodus œcumenica non assiduè sedet, nec nisi ex causâ, eâque rarissimâ; neque ulla lex jubet, ullave consuetudo, ut ad eam referantur quæcumque quæstiones, de magnâ quamvis re; sed de re obscurâ ancipitique, ac magnis altercationum nebulis involutâ, uti Augustinum ipsum exponentem audivimus, ac sæpe audiemus (2). Nempe si talis nulla causa adsit, *causa finita est:* hæc nativa, hæc communis, hæc pervulgata via est. Cæterùm ex *certâ causâ,* subortis dissensionibus, alia extra ordinem, legitima tamen atque solemnia quærenda sunt; Concilii scilicet generalis auctoritas.

Id nos ecclesiastica gesta docuerunt. Sic enim profectò adversùs Nestorium, executore Cyrillo, Cœlestini sententia secundùm canones valitura erat, nisi graves postea motus extitissent. Ubi commotus est Oriens, scissæque sunt Ecclesiæ, convocatur Synodus (*); nil repugnante Cœlestino; imò etiam comprobante; atque ejus sententia, eo quo vidimus ordine (3), retractatur.

Sic paulò post, in ipsis Eutychianæ hæreseos initiis, sanctus Flavianus (**) ad sanctum Leonem scribebat, nil Concilio opus esse, sed solâ sancti Pon-

(1) *Aug. loco mox. cit.* — (2) *Id. de Bapt. cont. Donat. lib.* II, *c.* IV, *n.* 5: *tom.* IX, *col.* 98. *Vid. sup. Diss. præv. n.* LXXI *et seq.* — (3) *Sup. lib.* VII, *cap.* IX *et seq.*

(*) Ephesina. — (**) Constantinopolitanus.

tificis sententiâ [1]. Ipse etiam Leo ad Imperatorem : « Causam tam evidentem esse, ut meritò à Concilio » fuisset abstinendum [2] ». Non enim magnam causam negabat esse : imò verò maximam agnoscebat, de duabus scilicet in Christo naturis; sed tamen *evidentem* nullisque adhuc, ut Augustini verbis utar, *altercationum nebulis involutam :* quare absque Concilio facilè transigendam, atque omnino Leonis decreto finiendam, si omnes Ecclesiæ consensissent.

Hinc sancti Augustini verbis de causâ Pelagianâ indubia fides : « Ad Sedem apostolicam duo Con» cilia missa sunt; inde rescripta venerunt, causa » finita est » : ipso scilicet episcopalis ordinis, totiusque Ecclesiæ cum apostolicâ Sede consensu manifesto. Neque enim, ut idem Augustinus ait, « congregatione Synodi (universalis utique) opus » erat, ut aperta pernicies damnaretur [3] ». Vide quàm diligenter dictum, *aperta pernicies:* id namque est quod postea à Leone dicebatur, « tam evidentem » causam [*] esse, ut meritò à Synodo abstinendum » videretur. Sic ubique sibi consentit Ecclesia. Pergit porrò Augustinus : « Quasi nulla hæresis aliquando » nisi Synodi congregatione damnanda sit; cùm » potiùs rarissimæ inveniantur, propter quas dam» nandas necessitas talis extiterit ». Cur autem Pelagiani non eam Ecclesiæ necessitatem inferrent, eorum paucitas faciebat, quorum scilicet, eodem

(1) *Conc. Chalc. part.* I, *ep.* IV : *tom.* IV, *col.* 15. *Inter Leon. post ep.* XXI. — (2) *Ibid. ep.* XVIII. *Inter Leon.* XXXIII, *al.* XVII. — (3) *Aug. lib.* IV *ad Bonif. c.* XII, *n.* 34; *tom.* X, *col.* 492.

(*) Eutychetis.

Augustino teste [1], « profanas novitates, catholicæ » aures, quæ ubique sunt, horruerunt ». Augustinus eos propter paucitatem, Maximianistis, exiguo ac vili Donatistarum frustulo, comparabat [2]. Quin ipse Julianus conscius paucitatis, hæc jactabat passim : « Multitudinem nihil prodesse cæcorum; » honorandam paucitatem, quam ratio, eruditio, » libertasque sublimat [3] ». Sed elegantem licèt vaniloquentiam orthodoxi aspernabantur, nempe toto Orbe prædicabatur vera fides; in angulo Orbis, quatuor vel quinque Episcopi susurrabant, sive allatrabant. At propter eos, *orbem catholicum commoveri,* quanquam eam *captabant gloriam,* Augustinus non ferebat [4] : et sanctus Flavianus, eodem spiritu, Eutychianorum initiis Synodum universalem denegabat, ne sanctæ Ecclesiæ turbarentur [5].

Hinc illud beati Augustini ad Pelagianos [6] : « Quamvis dederit vobis Ecclesia catholica judicium, » QUALE DEBUIT, ubi causa vestra finita est, etc. » Audin ? judicium *quale debuit,* tantæ scilicet paucitati, et *in apertâ pernicie,* ut suprà vidimus. Quo etiam spectat illud ab eodem Augustino proditum : non jam audiendos eos « post factum illis COMPE» TENS SUFFICIENSQUE judicium [7] ». Quid sit autem illud *sufficiens judicium,* ex rerum motibus pendet.

(1) *Aug. lib.* II *cont. Jul. cap.* I, *n.* I ; *tom.* X, *col.* 525. *Vid. c.* X, *et pass. et imprim. l.* IV *ad Bonif. c.* XII, *n.* 32; *col.* 492. — (2) *Contra Julian. lib.* III, *c.* I, *n.* 5; *col.* 555. — (3) *Jul. apud Aug. ibid. lib.* II, *c.* X, *n.* 35, 36; *col.* 550. — (4) *Aug. ad Bonif. lib.* IV, *c.* XII, *n.* 34; *col.* 493. — (5) *Ep. Flav. ad Leon. Mag. tom.* IV *Conc. col.* 15. *Vid. sup.* — (6) *Aug. lib.* III *cont. Jul. c.* I, *n.* 5; *col.* 555. — (7) *Id. ad Bon. loc. jam cit.*

Nempe Cœlestinus, Cyrillus, Flavianus, Leo adversùs Nestorium et Eutychetem, in ipsis initiis *sufficiens* putabant Sedis apostolicæ judicium; sed quod ex se *sufficiens* videbatur, id gliscentibus odiis, et in grave schisma erupturis, jam *non est sufficiens;* collectâque universali Synodo opus fuit. Non ita res se habebant adversùs Pelagianos; sed datum à Synodis Africanis, Sede apostolicâ comprobante, judicium *sufficiens* fuit; quia totius Orbis consensus accessit. Sic conveniunt omnia, et ecclesiastici regiminis forma magìs magìsque illucescit.

Hinc etiam patet, quàm bene conveniat Gallis cum beato Augustino, atque Africanis Patribus. Nempe Africani Patres agnoscebant in condemnandis Pelagianis eminere debuisse Sedis apostolicæ auctoritatem, à sanctarum Scripturarum *auctoritate manantem* (1). Hunc sensum Episcopi Gallicani suâ Declaratione complexi, profitentur « primatum Pe» tri, ejusque successorum à Christo institutum »; quo jure « in decidendis fidei quæstionibus primas » esse Romani Pontificis partes, ejusque decreta ad » omnes et singulas Ecclesias pertinere » docent (2). Jam illud quod subdunt; *illud irreformabilis judicii robur, in* Ecclesiæ catholicæ *consensu* esse repositum, haud minùs ab Africanis Patribus accepere. Nempe Augustinus ideo à Pelagianis frustra peti contendit universale Concilium, quòd « in hoc fidei » firmissimo et antiquissimo fundamento (*), ipsa

(1) *Vid. Aug. pass. et ep. Conc. Cart.* II, *cont. Pelag. an.* 416; *tom.* II *Conc. col.* 1533 *et seq.* — (2) *Declar. Cler. Gall.* 1682; *Præf.* ç. I *et* IV.

(*) Illud fundamentum in eà doctrinâ fidei erat positum, quam

» toto Orbe diffusa à se non discrepat multitudo (1) ». En in quo ineluctabilis judicii robur collocet; nempe in consensu Orbis, et quidem in eo consensu apparere vel maximè oportebat earum Ecclesiarum consensum, ad quas lues Pelagiana pervenerat. Unde Augustinus passim memorat, Pelagianam hæresim, à Romanæ Sedis Præsulibus, Innocentio, Zozimo, Cœlestino, « cooperantibus Synodis Africanis, toto » Orbe damnatam (2) » : quo facto nulla ampliùs, etiam œcumenicæ Synodi, inquisitio superesset.

Id verò Capreolus Carthaginensis profitetur in eâ epistolâ, alio loco memoratâ (3). « Si quid, inquit, » fortè novarum controversiarum inciderit, id dis» cussioni subjiciatur oportet. At verò si quis ea » quæ jam olim dijudicata sunt, denuo ad dispu» tationem vocari sinat, is sanè nihil aliud facere » censebitur, quàm de fide, quæ hactenus viguit, » dubitare ». Dogma Pelagianum jam ubique damnatum ad examen Synodi revocari vetat. At cur Nestorianum à Cœlestino damnatum ei examini sub-

Julianus Pelagianus repudiabat : nempe per baptismum peccata remitti etiam parvulis, qui sic fiunt filii Dei; quod dogma Augustinus acriter simul et invictè adversùs Julianum defendit. Id enim, inquit, « divites et pauperes, excelsi atque infimi, docti et ignari, » mares et fœminæ noverunt.... Undè etiam matres, non ad CHRISTUM tantùm, id est ad UNCTUM, sed ad CHRISTUM JESUM, id est » etiam SALVATOREM cum parvulis currunt ». Christus autem, ut passim docet idem Augustinus, parvulorum non esset *salvator*, si ipsi peccata non haberent, neque *redemptor*, si servi non essent. Vid. loc. cit. et lib. de Bapt. ad Marcell. (*Edit. Paris.*)

(1) *Aug. lib.* I *cont. Jul. c.* VII, *n.* 32; *col.* 516. — (2) *Aug. ep.* CXC, *ad Opt. et pass. contra Pelag.* — (3) *Vid. Diss. præv. num.* LXXVI; *et ep. Capr. inter act. Syn. Ephes. tom.* III *Conc. col.* 532.

jicit? Nempe quod nondum Nestorianos oppresserat ea, quam Capreolus adversùs Pelagianos commendaverat, « apostolicæ Sedis auctoritas, et Sacerdo» tum omnium consonans sententia ».

Quòd autem postea in Ephesinâ Synodo generali Pelagianorum causa tractata est, nil omnino pertinet ad fidei quæstionem. Sic enim eâ de re Ephesini Patres, absolutâ Synodo, ad Cœlestinum scribunt (1) : « Perlectis in sanctâ Synodo commentario» rum actis, in depositione impiorum Pelagianorum » et Cœlestianorum, quæ à Pietate tuâ de ipsis » constituta sunt, judicavimus et nos solida firma» que permanere debere, et omnes idem tecum » statuimus, eos pro depositis habentes ». De depositione agitur, quam per calumniam factam Julianus et alii jactitabant; perlectique sunt commentarii, sive ad gestorum fidem, sive ad qualemcumque inquisitionem, ne deinceps importuni homines Ecclesiam fatigarent. Hinc editi Ephesini canones I et IV, quibus Cœlestiani pro depositis haberentur (2). Ita quibus nulla Synodus data esset, horum causa per Synodum aliâ occasione factam ad qualecumque examen revocatur; sed ut obstinatis tolleretur etiam extremum illud, « quòd spem de Synodo hucusque » gesserunt (3) ». Verba sunt Cœlestini Ephesinam Synodum collaudantis. Sic, post Ephesinum Concilium, præfractæ confidentiæ homines spem omnem recuperandæ sedis amisere. Tanta Synodi auctoritas est! Cæterùm de fide jam assertâ quæ-

(1) *Conc. Eph. act.* v, *Relat. ad Cœlest. col.* 666, 667. — (2) *Ibid. act.* VII; *col.* 804, 805. — (3) *Ep. Cœlest. ad Synod. Ephes. part.* III, c. XX; *col.* 1071.

situm fuisse, neque gesta indicant, neque eâ de re quisquam cogitavit; et quæstio Pelagiana quod ad fidem attinet, sine ullo œcumenicæ Synodi judicio, omnium Ecclesiarum consensione finita est.

CAPUT III.

Quæ causæ sine Synodo finiri possint, quæ finiri non possint, ex sancto Augustino, et quæstione rebaptizationis, ostenditur.

Alia verò causa est, quam Augustinus tractat, unde dictis nostris magna lux; certòque comperiemus quid sit illud Augustini : *Causa finita est.* Causam illam nobilem de rebaptizatione inter sanctum Stephanum Papam, sanctumque Cyprianum Carthaginensem Episcopum, utrosque Martyres, intelligo : de quâ controversiâ sic scribit Eusebius (1) : « Primus omnium Cyprianus, non nisi per baptismum, ab èrrore priùs mundatos admittendos censuit; verùm Stephanus nihil adversùs traditionem, quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus, gravissimè id tulit ».

Constat sancti Stephani decretum his verbis editum : « Nihil innovetur, nisi quod traditum est (2) »; hoc est, præter id quod traditum est : vel *nisi quod traditum est*, esse innovandum; nempe ut « reversis ab hæresi, manus imponatur ad pœnitentiam ». Illam enim manûs impositionem, non

(1) *Euseb. Hist. lib.* VII, *cap.* III, *ed. Vales.* — (2) *Ep. Cypr.* LXXIV; *pag.* 138, *edit. Baluz.*

sanè

sanè baptismum ipsum innovari atque iterari posse, antiqua traditio docebat.

Constat Cyprianum decreto obstitisse, quamvis Stephanus non tantùm suasisset, sed etiam pro potestate egisset; neque solùm « Cypriano, ad ista » non consensisse, verùm etiam contra scripsisse » atque præcepisse ». Verba Augustini sunt (1), auctoritatem cathedræ demonstrantis. Quantâ autem auctoritate Stephanus egerit, satìs ostendunt illa Firmiliani : « Stephanus, qui loci sui honore glo» riatur, et cathedram Petri tenere se dicit, super » quem Ecclesia ædificata est (2), etc. » Huc accedunt illa in Concilio Carthaginensi à Cypriano prolata verba, ne Stephani auctoritas aliquam Patribus necessitatem injecisse videretur : « Nemo enim inter » nos Episcopum se Episcoporum contendit, aut ty» rannico terrore cæteros adigit ad obsequium (3) ». Quibus verbis Cyprianus non negat Stephani primatum à Petro profectum, quem ubique asserit; sed potestate abusum, in errorem deflexisse contendit, eoque nomine vehementissimè reluctatur. Inde argumentum pro Parisiensium sententiâ, alibi jam tractatum (4), sed hîc necessariò repetendum. Quòd sanctus Cyprianus hæreticos rebaptizavit, omnes postea erroris arguerunt; quòd Stephanum Papam docentem Episcopos ac de fide præcipientem, errare potuisse crediderit, nemo succensuit; ergo quantùm illa de rebaptizatione sententia culpabilis,

(1) *Aug. de Bapt. cont. Donat. lib.* V, *c.* XXII, *n.* 30; *tom.* IX, *col.* 156. — (2) *Ep. Firm. inter Cypr.* LXXV; *pag.* 148. — (3) *Conc. Carthag. an.* 256. *præf. apud Cypr. p.* 329, 330; *et tom.* I *Conc. col.* 786. — (4) *Dissert. præv. num.* LXVII *et seq.*

tantùm hæc de Romano Pontifice culpâ vacat. Quid quòd Augustinus apertè excusandum putavit Cyprianum, qui errasset, antequam obscura quæstio « tantis » altercationum nebulis involuta, ad plenarii Concilii » lii auctoritatem roburque perducta est (1) ». Ergo existimabat, ad captivandum intellectum, Stephani Papæ decretum atque auctoritatem non suffecisse solam. Quin ipse Augustinus veræ de hæreticorum baptismo doctrinæ assertor egregius, quod ad auctoritatem pontificii decreti attinet, Cypriani sententiam apertè sequitur : « Neque nos, inquit (2), » tale aliquid auderemus asserere, quale Stephanus » jussit, nisi Ecclesiæ catholicæ concordissimâ auc» toritate firmati : cui et ipse (Cyprianus) sine du» bio cederet, si jam illo tempore veritas eliquata » per plenarium Concilium solidaretur ». Cui auctoritati Cyprianus ex certissimâ fide cessurus fuisset; cui Augustinus ipse in re obscurâ cederet verba demonstrant : nempe *Ecclesiæ catholicæ concordissimæ auctoritati, Concilio plenario,* ex orbe christiano, ut semper inculcat, vel ut idem loquitur, *sancto Concilio cunctarum gentium.* Ad id provocat post ipsum pontificale decretum, in eoque acquiescit.

En ergo quod sit illud : *Causa finita est.* Finita quidem est, ubi aperta quæstio est, et ubique consensus, ut in Pelagianâ causâ vidimus : finita verò non est, *magnis altercationum nebulis involuta.*

(1) *Aug. de Bapt. cont. Donat. lib.* II, *c.* IV, *n.* 5; *tom.* IX, *col.* 98. — (2) *Ibid.*

CAPUT IV.

Sancti Stephani Papæ contra rebaptizationem decretum, totâ Sedis apostolicæ auctoritate factum, et tamen Concilii generalis sententiam meritò expectatam : sancti Augustini loci.

Hìc censores nostri oppidò conturbati, in partes se scindunt. Respondet Bellarminus (1), excusatum Cyprianum, quia « Pontifex noluit rem de fide fa- » cere sine generali Concilio ». Et tamen pro cathedræ auctoritate præcepit, et decretùm condidit, et ad omnes misit Ecclesias; eaque res erat, ut aliud sentientes abstinendos putaret. Disertè Augustinus (2) : « Putaverat abstinendos, qui de suscipien- » dis hæreticis priscam consuetudinem convellere » conarentur ». Ac si postea se repressit, non ideo intelligitur mutasse sententiam; sed executionem prudentiâ temperasse, aut in aliud tempus distulisse. Hoc quidem non privati Doctoris officium est.

Cæterùm de abstinendo exiisse decretum illa indicant, quibus Cypriani Legatos (*) Romæ à sancto Papâ Stephano, non modò hospitio fratrum, sed

(1) *Bell. de R. P. l.* IV, *c.* VII. — (2) *Aug. de Bapt. cont. Donat. lib.* V, *c.* XXV, *n.* 36; *col.* 158.

(*) Legatos Cypriani Firmilianus dicit sic à Stephano susceptos fuisse, *ut eos nec ad sermonem colloquii communis admitteret, adhuc insuper.... præciperet ne quis eos in domum suam reciperet,* adeo ut pacificè *venientibus, non solùm pax et communio, sed et tectum et hospitium negaretur.* Vid. epist. Firmil. loc. cit. (*Edit. Paris.*)

etiam omni Ecclesiæ tecto submotos Firmilianus testatur (1). Lupus ipse sic scribit : « Sanctum, inquit (2), Firmilianum Cæsareensem in Cappadociâ » Archiepiscopum, Ponticæ diœceseos Primatem, » sanctus Stephanus Pontifex communione suspen- » dit ». Idem Lupus sancti Stephani rescriptum, *summâ et irrefragabili Sedis apostolicæ auctoritate* editum esse contendit.

Sed age ut vis; quâvis distinctiunculâ causam istam, quasi in scholastico pulvere tueare. Certè Augustinus, non id quod tu profers, Cypriano excusationi obtendebat; non ad aliud majus aut luculentius Papæ judicium provocabat : Concilii generalis, totiusque Ecclesiæ catholicæ appellabat fidem; in eâ auctoritate fidei certitudinem reponebat. Hîc hæreant necesse est, vel alia excogitent.

CAPUT V.

Non tantùm pertinaces, sed Sancti post papale decretum, aliud quid desiderant.

Et quidem Augustinus, atque, Augustino interprete, Cyprianus, ab universali Concilio, non elucidationem obscuræ quæstionis expectabant tantùm, quanquam et illam quoque, sed auctoritatem ac robur. Unde illud : « Res ad plenarii Concilii auc- » toritatem roburque perducta est (3) »; et illud :

(1) *Ep. Firm. ad Cypr. int. Cyp.* LXXV. — (2) *Christ. Lup. in* Doct. Lov. *relat. p.* 50. — (3) *Aug. de Bapt. contra Donat. lib.* II, *c.* IV, *n.* 5; *tom.* IX, *col.* 98.

« Potentior veritas de unitate veniens »; et illud : Cypriani sententiam « catholicus orbis terrarum ro» bustissimâ firmitate consensionis exclusit (1) ». En quam auctoritatem, post Papæ decretum, non hæretici et pertinaces, sed sancti Sacerdotes Cyprianus et Augustinus expectent.

Quòd autem auctor anonymus Cypriano tribuit (2), tolerari omnino non potest : nempe ut quoniam sanctus Martyr dixit, se non ab altero, sed tantùm à Christo judicari posse (3), ideo existimarit se ab omni non modò Romani Pontificis, sed etiam Concilii œcumenici correptione immunem; quod si Cyprianus sensisset, inexcusabilis proterviæ reus esset. Hæc ergo ad certos casus extraordinarios redigenda; neque cùm *ab alio* se judicari posse negat, existimandum est, eâ voce, *alio*, Ecclesiæ catholicæ aut etiam Concilii generalis excludi auctoritatem. Certè Augustinus ei auctoritati cessurum Cyprianum docet; atque in hâc quæstione, non alteri auctoritati cedentem, non modò ipse probat, sed etiam imitatur.

CAPUT VI.

Quæstionem rebaptizationis à Cypriano et asseclis inter adiaphora non fuisse repositam.

Auctor libelli de *Doctrinâ Lovaniensium* aliter expedire se conatur (4) : nempe ait, Cyprianum,

(1) *Aug. de Bapt. contra Donat. lib.* III, *c.* II, *n.* 2; *col.* 108. — (2) *Anon. lib.* VII, *c.* VIII, *n.* 9. — (3) *Cypr. in Præf. Conc. Carth.* III; *inter ejus Oper. pag.* 330; *et tom.* I *Conc. col.* 786. — (4) *Doct. Lov. p.* 56.

Firmilianum, « aliosque sequaces Episcopos, per-
» suasos fuisse quòd Stephani rescriptum non fuerat
» judicium definitivum, eo quòd rem illam habe-
» rent pro adiaphorâ ». Atque iterum : « Hoc sibi
» voluerunt Cyprianus, Firmilianus et alii, Hele-
» nus, Dionysius, Augustinus, qui affirmant Ste-
» phanum non de dogmate, sed de aliarum gentium
» moribus et factis judicasse : potuisse illic labi,
» ideoque ejus usque ad Synodum Nicænam judicio
» impunè atque innoxiè non fuisse obeditum ».

Hæccine à doctis viris proferri potuisse? Habebant hæc Cyprianus, Firmilianus et eorum sequaces pro adiaphoris atque indifferentibus; nempe cùm, facto Concilio LXXXVII Episcoporum, pro sententiâ hæc dicerent (1) : Episcopus quidem ordine tertius : « Qui hæreticorum baptisma probant, nos-
» trum evacuant » : Octavus decimus : « Secundo
» baptismate (in Ecclesiâ dato scilicet) qui non
» fuerit baptizatus, regno cœlorum fiet alienus » :
Vigesimus : « Qui hæreticorum baptisma probat,
» quid aliud quàm hæreticis communicat »? Vigesimus primus : « Quot sint baptismi, viderint aut
» præsumptores, aut fautores hæreticorum. Nos
» unum baptisma, quod non nisi in Ecclesiâ datum
» novimus, Ecclesiæ vindicamus » : Vigesimus tertius : « Si non obtemperat error veritati, multò
» magìs veritas non consentit errori » : Quadragesimus septimus : « Me non movet, si aliquis Eccle-
» siæ fidem et veritatem non vindicat, quando
» apostolus dicat : *Quid enim si exciderunt à fide*

(1) *Conc. Carthag.* III, *int. Cypr. oper. pag.* 330 *et seq.*

» *quidam illorum* (1) »? Quinquagesimus octavus : « Non sibi blandiantur qui hæreticis patrocinan-» tur : qui pro hæreticis ecclesiastico baptismo in-» tercedit, illos christianos et nos hæreticos facit » : Sexagesimus primus : « Qui hæreticis Ecclesiæ bap-» tisma concedit et prodit, quid aliud sponsæ Christi » quàm Judas existit » ? Sic eam quæstionem inter indifferentia reponebant.

Huc accedit, quòd suam sententiam non humanis ratiociniis, sed divinis testimoniis muniebant. Legant Cyprianum quicumque dubitaverint; audiant Episcopos in Concilio Carthaginensi ita decernentes : Quintum : « Baptisma, quod dant hære-» tici et schismatici, non esse verum, ubique in » Scripturis sanctis declaratum est; et secundùm » Scripturarum sanctarum auctoritatem decerno, » hæreticos omnes baptizandos » : Octavum : « Lec-» tis litteris Cypriani dilectissimi nostri, quæ tan-» tùm in se sanctorum testimoniorum descendentium » ex Scripturis deificis continent, ut meritò omnes » per Dei gratiam adunati consentire debeamus; » censeo omnes hæreticos et schismaticos, qui ad » Ecclesiam catholicam venire voluerint, non antè » ingredi, nisi exorcizati et baptizati fuerint ». Quare cùm errorem damnant, cùm veritatem inculcant, non nisi veritatem in Scripturis revelatam, nec nisi errorem in Scripturis damnatum intelligi volunt, qui hæc pro adiaphoris habere dicuntur.

(1) *Rom.* III. 3.

CAPUT VII.

An Augustinus aliique Patres eam quæstionem inter adiaphora habuerint.

Quod autem idem auctor etiam Augustinum recenset inter eos qui hæc pro adiaphoris habuerint, quis crederet ab homine in Augustini lectione versato dici potuisse? Nempe Augustinus hæc ubique profitetur : Cyprianum quidem in errore fuisse, sed ideo excusatum, quòd res nondum fuisset Concilii generalis totiusque Ecclesiæ catholicæ auctoritate firmata (1). Non ille ad hæc levia et falsa confugit : Stephanum noluisse rem de fide facere, aut in disciplinæ factique quæstione labi potuisse ; sed errasse Cyprianum, atque id vel postea correxisse « in regulâ veritatis ; quod supressum sit ab eis, » qui hoc errore nimiùm delectati sunt (2) » : vel « hunc nævum candidissimi pectoris cooperuisse » ubere charitatis, ac passionis falce purgasse (3) » : et nunc aliud quàm hîc senserat videre, « in æternâ » illâ luce veritatis, ubi certissimè cernit quod hîc » pacatissimè requirebat (4) ». Quæ planè demonstrant, non adiaphoram ac variabilem disciplinam, sed à Deo revelatam, certissimam et inconcussam veritatem.

(1) *Aug. de unic. Bapt. cap.* XIII, *n.* 22 ; *tom.* IX, *col.* 553. *et pass. de Bapt. contra Donat. et aliis lib. et ep. de hær. Don. tom.* II *et* IX. — (2) *Id. ep. ad Vinc.* XCIII, *n.* 38; *tom.* II, *col.* 246. — (3) *Lib. de unic. Bapt. c.* XIII, *num.* 22, *et alibi pass.* — (4) *Lib.* V *de Bapt. contra Donat. cap.* XVII, *n.* 23; *col.* 152.

Nempe hanc veritatem Augustinus tuebatur : verba Christi, quibus baptismus consecratur, tantæ esse virtutis, ut etiam inter hæreticos valeant : signum militum Christi etiam in desertoribus recognoscendum esse : Sacramenta Christi etiam inter hæreticos, non ipsorum, sed Christi et Ecclesiæ esse : remedium vulneri, non sanitati adhibendum, adeoque corrigendum in hæreticis id quod pervertissent, nempe fidem; non id quod ab Ecclesiâ integrum abstulissent, nempe baptismum, hoc est, fidei sacramentum (1). Hæc qui negarent, recurrere jubebat « ad stateram dominicam, ubi non ex humano » sensu, sed ex divinâ auctoritate rerum momenta » pensantur (2) ».

Et quidem permulta causæ munimenta promebat ex Scripturis : quòd autem de baptismo hæreticorum nihil peculiariter scriptum esset, allegabat cum Stephano Ecclesiæ consuetudinem, universalem illam quidem, quæ per totam Ecclesiam ab ipsâ origine propagata, « non nisi ab Apostolis tra- » dita meritò crederetur (3) ».

Neque verò aliud Stephanus prædicabat. Et quidem urgebat consuetudinem, sed universalem, sed ab Apostolis constantissimo tenore ad nos usque deductam, quam liber anonymus (4), apud Rigaltium,

(1) *Vid. ep.* CV, *ad Don. cap.* III, *n.* 12; *tom.* II, *col.* 300, 302 : *et lib.* IV *cont. Cresc. cap.* XIII, *n.* 15; *tom.* IX, *col.* 492 : *et pass. Cont. epist. Parm. lib.* II, *c.* XIII, *n.* 29, 30; *col.* 45, 46 : *et Serm. ad pleb. Cæs. n.* 2; *tom.* IX, *col.* 619, *et passim. Lib.* I *de Bapt. cont. Don. c.* XIV, *n.* 22; *col.* 91 : *de unic. Bapt. c.* III, *n.* 4; *p.* 528. — (2) *Lib.* II *de Bapt. cont. Donat. cap.* XIV, *n.* 19; *col.* 107. — (3) *Ibid. lib.* IV, *cap.* XXIV, *n.* 30; *col.* 140. — (4) *Int. op. Cypr. edit. Prior. et Rigalt* 1679, *post epist.* LXXIV : *in edit. Baluz.* 1726, *pag.* 353 *et seq.*

Stephani tempore adversùs Cyprianum Cyprianique asseclas conscriptus, appellat « vetustissimam con- » suetudinem ac traditionem Ecclesiæ »; et addit : « Sit unusquisque nostrum contentus venerabili Ec- » clesiarum omnium auctoritate et necessariâ humi- » litate ». Tum : « Damnari utique debet quod » contra priscam et memorabilem cunctorum eme- » ritorum Sanctorum et fidelium solemnissimam ob- » servationem judicatur »; sugillatque eos, *qui errores et vitia universarum Ecclesiarum correxisse* se putent, ac *monstri simile, Episcopos talia cogitare.*

Nec alio spiritu scribit Eusebius (1), qui antiquam traditionem à Cypriano primò mutatam agnoscit. Attestatur Hieronymus celebri illo loco : « Illi » ipsi Episcopi, qui rebaptizandos hæreticos sta- » tuerant, ad antiquam consuetudinem revoluti, » novum emisere decretum. Quid facimus? Ita et » nobis majores nostri, et illis sui tradidere majo- » res (2) ». Quin ipsâ étiam flagrante discordiâ, Cyprianus ejusque collegæ Africani, consuetudinem sibi adversari ultro fatebantur. Id sæpe Augustinus notat; et ipse Augustinus eam consuetudinem, *universalem et robustam* vocat (3), quam Stephanus tueretur; et quidem, uti memoravimus, ab apostolicâ traditione venientem, hâc etiam datâ regulâ : « Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis insti- » tutum, sed semper retentum est, non nisi ab » Apostolis traditum rectissimè creditur »; quod assiduè sanctus Doctor inculcat.

(1) *Euseb. Hist. lib.* VII, *c.* III, *edit. Vales.* — (2) *Hieron. Dialog. advers. Lucif. tom.* IV, *part.* II, *col.* 303, 304. — (3) *Aug. lib.* IV *de Bapt. loc. jam. cit.*

Hæc Augustini dicta, qui, Catholici licèt, ad variabilis et adiaphoræ disciplinæ detorquent negotia; hi profectò improvidi, Ecclesiæ matri firmissimas auctoritates de dogmatis fidei, etiam traditione tutandis, extorquere conantur. Sed frustra sunt : instat enim Augustinus errorem esse id quod Cyprianus tuebatur, nondum quidem ab Ecclesiâ declaratum satìs, sed interim errorem in *æternitatis manifestâ luce purgatum* (1). Quin etiam de Donatistis hæc habet : « Audent etiam rebaptizare Ca» tholicos ; ubi se ampliùs hæreticos esse firma» runt (2) ». Jam ergo hæretici, ideo quòd hæreticos; sed « ampliùs hæretici, ideo quòd etiam » Catholicos rebaptizabant ». Unde libro adversùs Cresconium ad Donatistas ait : « Hæretici quidem » estis, quòd non tantùm divisi, verùm et in rebap» tizando diversum sequimini (3) ». Idem docet adversùs Petilianum (4), et alibi semper.

Notum illud Vincentii Lirinensis (5) : « Auctores » ejusdem opinionis catholici, consectatores verò » hæretici judicantur » : postea quàm scilicet pronuntiavit Ecclesia. Et antea quidem, eodem teste Lirinensi (6), res ad veram Ecclesiæ doctrinam pertinebat; sed nondum Ecclesiæ universalis judicio declarata. Scribit enim de Agrippino, quem auctorem Cyprianus sequebatur (7) : « Primus omnium » mortalium contra divinum canonem, contra uni-

(1) *Aug. lib.* v *de Bapt. c.* XVII, *n.* 23; *col.* 152. — (2) *Id. de Hæresib. hæres.* LXIX; *tom.* VIII, *col.* 21. — (3) *Id. lib.* II *advers. Cresc. c.* VII, *n.* 9; *col.* 413. — (4) *Id. de unic. Bapt. cont. Petil. c.* II, *n.* 3, *col.* 528, *et pass.* — (5) *Vincent. Lirin. Commonit.* I, *cap.* XI. — (6) *Ibid. cap.* IX, X, XI. — (7) *Ibid. cap.* IX.

» versalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium » Consacerdotum, contra morem atque instituta » majorum, rebaptizandum censebat ». De Stephano verò : « Intelligebat vir sanctus et prudens » nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut » omnia, QUA FIDE à patribus suscepta forent, EA» DEM FIDE filiis consignarentur ». Reliqua videant qui his victi non fuerint.

CAPUT VIII.

Quid objiciant qui hæc referunt inter adiaphora : Firmiliani et Basilii locus.

QUI totam hanc quæstionem ad variantem per loca disciplinam revocari volunt, hæc objiciunt : primùm, Firmilianum ita de rebaptizatione scribentem : « Nec meminimus hoc apud nos aliquando » cœpisse (1) » : deinde Basilium Firmiliani successorem de rebaptizatione adhuc hæsitantem (2), post Nicænam quoque Synodum, à quâ quæstionem terminatam fuisse plerique velint. Quid ergo? An Firmilianum causæ faventem suæ, Stephano, Eusebio, Hieronymo, Augustino, Vincentio Lirinensi, totique Ecclesiæ anteponent? Quid verò Basilius? Esto, quæstionem ad disciplinam variantem fortè revocaverit : nos quidem hîc Cypriani et Augustini mentem quærimus.

Neque tamen Firmilianum mentitum dixerim,

(1) *Ep. Firmil. ad Cypr. int. Cypr.* LXXV, *p.* 149. — (2) *Vid. ep. Basil. ad Amphil.* CLXXXVIII; *tom.* III, *p.* 268 *et seq.*

cùm ait, rebaptizationem in suâ ac vicinis regionibus viguisse semper : facilè enim demonstraverim, eâ quidem tempestate, iisque regionibus (*) hæreticos ferè omnes varia ac portentosa baptismata confinxisse. Nam quique suam hæresim, quò magìs baptizatorum animis adhæresceret, in baptismum intrudebant. Atque hinc Firmiliano et aliis erroris occasio, cùm existimarent profanum baptismum, ac per se nullum, eo solo nomine, quòd ab hæreticis administraretur, repudiatum esse.

Neque Basilium hactenus satìs intellectum esse credimus. Hæc enim fuisse putamus, de quibus hæsitaret, non quidem, an valeret baptismus verbis evangelicis consecratus; sed quinam hæretici eo ritu baptizarent; quinam perverso ritu, et *proprio* quod ait *baptismate* (1), qui sanè propterea rebaptizandi essent. Hæc etiam suspensum habebant Basilium : ecquid credibile esset rectè baptizare eos, qui de Deo errarent, cùm errores suos plerique, uti modò diximus, in ipsum baptismum ingererent? Quærebat anxiè, quæ et quanta haberetur fides iis, qui dicerent se in Trinitatem baptizatos esse : nam aut oblivisci, aut certè hæsitare, aut etiam mentiri potuissent. Hinc illa verba Basilii Synodum optantis, uti decidatur, « an qui re- » sponderit, in responsione fide dignus habeatur »; quam ad quæstionem spectat canon Arelatensis, quo legimus *interrogatos* qui ab hæreticis venirent, « an in Patre, et Filio, et Spiritu sancto baptizati » essent » ; additumque : « Et qui interrogatus non

(1) *Vid. ep. Basil. ad Amphil. Can.* 1.

(*) Asiæ minoris.

» responderit hanc Trinitatem, baptizetur (1) ».

Hæc nos ad cumulum de Firmiliano et Basilio investiganda doctis, et confirmanda, vel etiam, si placuerit, oppugnanda proponimus. Utcumque est, stat illud immotum : Cyprianum, Augustinum, cæteros, in eâ quæstione, quam fidei putarent, post judicium quoque Romani Pontificis, dissidentibus Ecclesiis, ad habendam certitudinem, Ecclesiæ universalis sententiam expectasse.

CAPUT IX.

Quæ sit illa Synodus universalis, quam in hâc quæstione Augustinus memoret : Nicænam eam esse ; sed, utcumque sit, nostra immota esse.

Anxiè à doctis quæritur, quæ sit illa universalis Synodus quâ istam quæstionem fuisse terminatam Augustinus memorat. Qui Arelatensem primam esse volunt, Romani Pontificis sententiam, iniquiùs, ut videtur, pendere decernunt ab ejus Synodi decreto, quæ non nisi abusivè universalis vocetur.

Nos eam quæstionem in Synodo Nicænâ fuisse decisam cum sancto Hieronymo (2) profitemur : *Quòd Episcopo Novatianorum, si conversus fuerit,* non tantùm baptismum, *sed quod majus est,* etiam *presbyterii gradum servet,* can. VIII (3). *Et quod omnes hæreticos susceperit, exceptis Pauli Samosateni*

(1) *Conc. Arel. an.* 314, *Can.* VIII; *tom.* I *Conc. col.* 1426. — (2) *Hieron. Dial. adv. Lucif. tom.* IV, *part.* II, *col.* 305, 306. — (3) *Conc. Nic. Can.* VIII; *tom.* II *Conc. col.* 31, 32.

discipulis, can. XIX (1); cujus rei causam cum beato Augustino esse credimus, quòd Paulianistæ *regulam baptismatis non tenerent* (2). Nec facilè adduci possum ut credam, Arelatensem primam Synodum, numerosam quamvis (*), et ex toto ferè Occidente collectam, Synodum cunctarum gentium, et totius christiani orbis, et totius Ecclesiæ ubique diffusæ ab Augustino vocari : quippe quam vix Oriens noverit, nedum frequentarit, neque Romani Pontificis vel præsentia, vel saltem legatio intervenit (**). Quin Synodum Nicænam apud Augustinum Concilii universalis nomine intelligendam esse, non alio magìs argumento probaverim, quàm quòd eam nequidem nominarit : eam enim toto terrarum orbe celebratam, ipso *plenarii* Concilii nomine statim ab omnibus intellectam putabat (3). Et quemadmodum nos Concilii nomine, Concilium Tridentinum intelligimus; quemadmodum generalis Concilii nomine, Lateranensis illa Synodus, sub Innocentio III, plerumque accipitur; ita Augustini tempore apud Ecclesias Africanas, Synodi universalis nomine, Nicænam, proprio licèt nomine minimè appellatam,

(1) *Conc. Nic. Can.* XIX, *col.* 38. — (2) *Aug. Hæres.* XLIV; *tom.* VIII, *col.* 13. — (3) *Ibid. lib.* I *de Bapt. cont. Donat. c.* VII, *n.* 9; *tom.* IX, *col.* 84 : *lib.* II, *c.* IX, *n.* 14, *col.* 104; *et alib. pass.*

(*) XXXIII nempe Episcoporum.

(**) Legationem intervenisse probant ea verba quæ inter subscriptiones legimus : *Claudianus et Vitus Presbyteri, Eugenius et Cyriacus Diacones ex urbe Româ missi à Sylvestro Episcopo.* Hoc ergo significat Bossuet, eos Concilio non præsedisse. Et quidem unius Marini nomen videmus in capite Canonum, eo modo : *Domino sanctissimo fratri Sylvestro, Marinus vel cœtus Episcoporum, etc.* Tom. I Conc. col. 1427, 1429. (*Edit. Paris.*)

intellectam fuisse constat (*). Lego enim apud Possidium, in vitâ Augustini, ordinatum eum fuisse vivo suo Episcopo, « contra Synodi universalis vetitum, quod jam ordinatus didicit (1) ». Non hîc Nicænam nominat; sed Nicænam fuisse ex ipso Augustino accipimus (2). Sic universalis Synodi nomine Nicænam intelligi solere arbitramur.

Ut ut sit, qui tantùm Arelatensi tribuunt, in eam auctoritatem consensione devenisse dicent, Gallicanamque sententiam de consensionis summâ et ineluctabili auctoritate confirmabunt.

(1) *Vit. Aug. auct. Possid.* c. VIII, *in fin. append. tom.* X, *col.* 262. — (2) *Aug. ep.* CCXIII, *n.* 4; *tom.* II, *col.* 790.

(*) *Synodi universalis nomine, Nicænam intellectam fuisse constat* ab Augustino, in suis libris adversùs Donatistas, non verò Arelatensem. Nam quod dicit DE LAUNOY, in Africâ, Concilii generalis sive plenarii nomine vocatas sæpe fuisse Synodos eas, quæ illo Arelatensi Concilio inferiores essent, verum quidem est; at advertere debuerat vir eruditus Augustinum, quotiescumque loquitur de hujuscemodi Conciliis, lectores admonere, se loqui de Concilio plenario, non totius Ecclesiæ, sed unius gentis, puta Africanæ. Atqui non sic ille admonet, in iis locis in quibus urget Donatistas auctoritate Concilii generalis : imò vocat illud Concilium, *Synodum cunctarum gentium, et totius christiani orbis, et totius Ecclesiæ in Orbe diffusæ;* quæ verba nequaquam possunt intelligi de Synodo Arelatensi; proindeque ruit DE LAUNOY sententia. Qui plura de eâ quæstione voluerint, adeant DE TILL. not. XLIV, in vit. S. Cypr. tom. IV, p. 632 et seq. Dissert. Vales. de schism. Donat. post ejus not. in Euseb. P. Alex. etc. (*Edit. Paris.*)

CAPUT

CAPUT X.

Non tantùm fidei causa, sed etiam aliæ quæ universalem spectarent Ecclesiam ab universali Concilio retractandæ, nec nisi consensione orbis finitæ esse creduntur : causa Cæciliani : sancti Augustini locus.

Partem controversiæ cum Donatistis maximam quæ in rebaptizatione posita erat, non nisi Sedis apostolicæ et totius Ecclesiæ conjunctâ sententiâ finitam esse, beato Augustino teste, vidimus. Jam quod erat caput schismatis, in causâ Cæciliani idem evenisse, eumdem Augustinum adducimus testem.

Ergo Cæciliani causa, cùm tractata esset à Melchiade Papâ, ejusque judicio Donastistæ victi essent (1), tamen hæc ait Augustinus (2) : « Ecce putemus omnes Episcopos, qui Romæ judicarunt, » non bonos judices fuisse; restabat adhuc plena» rium universæ Ecclesiæ Concilium, ubi etiam cum » ipsis judicibus causa posset agitari; ut si malè ju» dicasse convicti essent, eorum sententiæ solveren» tur : quod utrum fecerint, Donatistæ probent; » nos enim non factum esse facilè probamus, ex eo » quòd totus Orbis non eis communicat ».

Ex his duo concludimus : alterum, post prolatum, habitâ Synodo, Papæ judicium, *restare adhuc plenarium Ecclesiæ universæ Concilium,* quo Pontificis judicium, Synodi sententiâ solveretur : alterum, quamvis nulla fuerit œcumenica Syno-

(1) *Vid. Opt. Milev. lib.* I. — (2) *Aug. ep. ad Glor. Eleus. etc.* XLIII, c. VII, *n.* 19; *tom.* II, *col.* 97.

dus, quæ Melchiadis judicium retractaret, haud minore auctoritate decisam fuisse causam, eo quod *orbis terrarum non communicaret* Donatistis; imò, ut ibidem Augustinus ait (1), « experti sunt cum » Cæciliano permanere consensionem orbis terra- » rum ». Quibus verbis constat Melchiadis judicium, quod alioqui canonico ordine retractari potuisset, ipsâ Ecclesiæ consensione in summam auctoritatem evectum.

Facti quæstio, inquiunt. Certè; sed ejus facti, in quâ tota Donatistarum causa verteretur; ex quo illud efficitur, non tantùm in fidei quæstionibus, sed etiam in omnibus, quæ totam Ecclesiam spectarent, robur summum in consensione esse positum: ut profectò mirum non sit, sub Eugenio IV, cùm de Concilii potestate acerrimè decertarent, illud ab omnibus, pro certo esse positum, nempe altercantibus, si fortè, Concilio et Papâ, Concilii sententiam potiùs attendendam, in fide quidem maximè; sed etiam in aliis omnibus, quæ *statum Ecclesiæ principaliter perturbarent*, ut suprà memoravimus (2).

CAPUT XI.

Causa sancti Joannis Chrysostomi.

Hujus occasione quæstionis, proponimus aliam ejusdem ferè generis; facti quidem quæstionem,

(1) *Aug. ep. ad Glor. Eleus. etc.* XLIII, *c.* VII, *n.* 19; *tom.* II, *col.* 96. — (2) *Sup. lib.* VI, *c.* III *et seq.*

sed quæ universam Ecclesiam conturbaret. Beatum Joannem Chrysostomum, Constantinopolitanum Antistitem, Theophilus Alexandrinus (*), nullo canonum ordine, sed solâ sæculari potestate fretus, aulico potiùs, quàm ecclesiastico judicio, loco moverat. Quæ causa cùm totum Orbem commovisset, ad universale Concilium devolvitur. Et quidem sanctus Innocentius Papa ab eodem Chrysostomo invocatur, *qui scriberet hæc nullius esse roboris* (1). Is Joannem æquè ac Theophilum in suâ communione retinuit; Theophili judicium cassum et irritum habuit; ultimam tamen sententiam Concilio œcumenico reservavit, ut disertè asserit inculcatque Palladius (**) Chrysostomi comes, ac rerum omnium testis oculatus (2). Locum universalis Concilii Occidentales Thessalonicam designabant (3). Memorabilis verò est hæc Palladii sententia (4) : « Scopus » Romanæ Ecclesiæ iste est, non communicare » Orientalibus Episcopis, præsertim Theophilo, » donec Dominus dederit locum universali Synodo,

(1) *Epist.* 1 *Chrysost. ad Innoc. n.* 4; *tom.* III, *p.* 520. — (2) *Vid. Dial. vit. Chrysost. per Pallad. tom.* XIII, *p.* 3. — (3) *Ibid. p.* 12. — (4) *Ibid. p.* 84, 85.

(*) In suâ Synodo ad Quercum.

(**) Palladius quis ille fuerit, lis est inter doctos. Vir eruditissimus BIGOT, qui, anno 1680, denuo edidit Chrysostomi vitam à Palladio factam, contendit Palladium Helenopolitanum, *Lausiacæ*, sive eremiticæ, *Historiæ* auctorem, Chrysostomi socium, et ejus exauctorationis occasione in exilium pulsum, hos de ejus vitâ dialogos non scripsisse, sed alium Palladium Episcopum in viciniâ urbis C. P. amicum quoque Chrysostomi, et qui pro ejus causâ mala multa toleraverat. Idem censet DE TILL. tom. XI, vit. Pall. art. XII, et not. VIII, p. 530, 642. (*Edit. Paris.*)

» quæ putrefactis membris eorum qui hæc patra-» verunt medeatur ».

Sic Romanus Pontifex, quæ pro loci amplitudine solus inchoavit, non nisi totius Orbis sententiâ finiturus erat. Verùm cùm Synodus œcumenica ab Arcadio Imperatore impetrari non posset, totius Occidentis cum apostolicâ Sede conjuncta sententia perfecit, ut Joannis Chrysostomi nomen Constantinopoli quoque in sacras tabulas referretur; ac sine novo judicio, consensione totius Ecclesiæ, Theophili Synodus solveretur.

CAPUT XII.

Decreta adversùs Origenistas: Theophilus Alexandrinus sanctum Anastasium Papam præit, ac Romam ipsam liberat: in consensione vis posita: sancti Hieronymi loci.

Paulò ante ea tempora, Christi anno scilicet 398, sancto Siricio mortuo, sub ipsa sancti Anastasii Papæ initia, Origenis errores cum Rufini libris Romam invectos, atque inter hos turbines Romanam Ecclesiam fluctuasse Baronius narrat [1]. Adversùs eam pestem Anastasius vigilabat. Sed dum cunctabatur, ut, Ecclesiæ Romanæ more, consideratissimum et accuratissimum judicium ederet, Theophilus Alexandrinus, collectâ Synodo, ad omnes Catholicos super nomine Origenis, ejusque dogmatum condemnatione, edidit epistolam, datis etiam, ut videtur, peculiaribus ad sanctum Anastasium litteris. De

[1] *Bar. an.* 398; *tom.* v, *p.* 44, 45.

hâc Theophili epistolâ, Hieronymus ad ipsum Theophilum hæc scribit (1). « Vox beatitudinis tuæ » toto Orbe pertonuit, et cunctis Christi Ecclesiis » lætantibus, diaboli venena siluere ». Et paulò post : « Vincentius Presbyter ante biduum quàm » hanc epistolam darem, de Urbe venit, et suppli- » citer te salutat, crebroque sermone concelebrat » Romam et totam Italiam tuis post Christum epi- » stolis liberatam ». Quò etiam illud pertinet : « Hæ- » resim oppressam ejus auctoritate et eloquentiâ (2) ».

Hæc ita dicimus ut nihil imputemus Anastasio, « viro, ut ait Hieronymus (3), ditissimæ paupertatis » et apostolicæ sollicitudinis »; sed ut ostendamus fidei robur totâ Ecclesiâ fusum, atque interdum extremo ex Orbe prodire decreta, quibus etiam Romana illa, apostolico ore laudata (4), excitetur et confirmetur fides.

Neque ita multò post prodiit Anastasii judicium : quo tempore Hieronymus alteram Theophili epistola mlatinam à se factam ad Romanos mittebat, cùm primam præterito anno accepissent; scribebatque Hieronymus veluti concepto voto : « Prædi- » cationem cathedræ Marci Evangelistæ, cathedra » Petri Apostoli suâ prædicatione confirmet. Quan- » quam celebri sermone vulgatum sit, beatum quo- » que Papam Anastasium, eodem fervore, quia » eodem spiritu est; latitantes in foveis suis hære- » ticos persecutum, ejusque litteræ doceant dam- » natum in Occidente, quod in Oriente damnatum

(1) *Hier. ep. ad Theoph.* LXI, *al.* LXXI, *tom.* IV, *part.* II, *col.* 598, 599. — (2) *Id. ep.* LXXXVII, *al.* LXXVIII, *ad Pamm. et Marc. col.* 689. — (3) *Id. ep. ad Demetr.* XCVIII, *al.* VIII, *col.* 793. — (4) *Rom.* I. 8.

» est [1] ». Quâ ex consensione, illa jam firmitudo fidei consistat, quam sæpe diximus. Eam consensionem commendat Hieronymus, « quod beati » Episcopi Anastasius et Theophilus et Venerius (*), » et Chromatius (**), et omnis tam Orientis quàm » Occidentis Catholicorum Synodus pari sententiâ, » quia pari et spiritu, Origenem hæreticum denun» tiant populis [2] ». En igitur in consensione summa vis, ac Spiritûs sancti testimonium.

CAPUT XIII.

Turbæ post Chalcedonensem Synodum : de iis seorsim per encyclicas epistolas Ecclesiæ consuluntur : responsa mittuntur : communi consensione quæstiones finiuntur.

Anno 457, post sex ferè annos quàm Chalcedonensis Synodus acta erat, ejus incipiens, præsertim in Ægypto, fluctuabat auctoritas. Itaque Marciano Augusto Synodi auctore et defensore mortuo, infanda illa Alexandriæ extiterunt : cæsus Proterius orthodoxus et sanctus Alexandrinus Episcopus : Timotheus Ælurus interfector à furente plebe ejus loco substitutus : Chalcedonensis Synodus condemnata : Leo, Marciano successor datus, ac novo principatu ab his seditionibus multa religioni, multa imperio infausta veritus, de novâ Synodo consilia agitare videbatur. At Episcopi molestè ferebant retractari

(1) *Hier. Ep.* LXXXVII *jam cit. col.* 690. — (2) *Id. ibid. Apol. adv. Ruf. lib.* II, *col.* 417.

(*) Mediolanensis. — (**) Aquileiensis.

decreta Chalcedonensia, seque abstrahi à sedibus, ac sollicitari toties Ecclesiarum pacem. Quid ergo gestum sit, Liberatus hujus ævi historicus paucis complexus est (1) : « Imperator scripsit singularum » civitatum Episcopis, de utroque negotio consu- » lens, quid fieri oporteret, vel de ordinatione » Timothei, vel de terminis (seu definitione) Sy- » nodi Chalcedonensis, et direxit per totum Orien- » tem Magistrianos (*). Mittit et Anatolius Episco- » pus Asclepiadem Diaconum suum, per quem » omnes illi Episcopi, qui Chalcedone fuerant con- » gregati, quid Alexandriæ gestum sit agnoscerent: » qui rescribunt, Chalcedonensem Synodum usque » ad sanguinem vindicandam, eo quòd non aliam » fidem teneret quam Synodus Nicæna constituit; » Timotheum verò non solùm inter Episcopos non » haberi, sed etiam christianâ appellatione privari. » Quo pacto scripsit Imperator Leo Duci Alexan- » drino Stilæ, ut pelleret quidem ab episcopatu » modis omnibus Timotheum, inthronizaret autem » alium, decreto populi, qui Synodum vindicaret ».

Extat Imperatoris encyclica epistola eodem exemplo ad sanctum Leonem Papam, atque ad alios Episcopos, cum ambarum partium supplicationibus missa (2). Extant sancti Leonis et maximorum orbis Orientalis Episcoporum (**) responsa, quibus Timo-

(1) *Liber. Brev. c.* XV. — (2) *Ep. Imp. Leon. part.* III *Conc. Chalc. cap.* XXI, XXII, XXIII, XXIV; *tom.* IV *Conc. col.* 889 *et seq.*

(*) Erant Magistriani *Officiales Magistri officiorum.* μαγιστριανος, idem est etiam ac *agens in rebus Principis;* inquit DU CANGE, Gloss. infim. Græc. (*Edit. Paris.*)

(**) Numero XXXVI.

theum abjiciunt, fidei quæstionem ab œcumenico Concilio definitam reiterari vetant. Omnes eodem sensu, eâdem formâ agunt : *Decernimus, statuimus, pronuntiamus, dicimus, judicamus.* Ex his epistolis compactum est volumen illud, quod apud antiquos *encyclicarum* sive circularium epistolarum nomine celebratur.

Dicant nunc Episcopos Romani Pontificis consultores. Atqui Imperator ab Episcopis non consilia, quæ ad Leonem Papam mitteret, sed decreta et judicia, quæ statim exequeretur exquirebat; atque id ad omnes æquè scripserat : « Ut ex omnibus » vestris litteris hæc integrè cognoscentes, formam » congruam dare possimus (1) ». Cæterùm orthodoxus Imperator de Synodo Chalcedonensi, cujus fidem professus erat, non ipse ambigebat; sed cùm apud Ægyptios hæc quæstio versaretur, hoc quoque Episcoporum cum Sede apostolicâ consensione decidi voluit; post Synodum œcumenicam iteratæ quæstioni nullum esse locum. Sic in summis dissensionibus atque periculis, Ecclesiæ catholicæ toto Orbe diffusæ, sed uno semper spiritu actæ, etiam sine Concilio generali, sese exerit auctoritas.

CAPUT XIV.

Sancti Simplicii Papæ locus de decretis apostolicis irrefragabilibus Ecclesiæ universalis assensu.

Hinc Romani Pontifices ipsâ semper consensione nituntur. Sanctus Simplicius Papa, post sanctum

(1) *Ep. Imp. jam. cit. col.* 890.

Leonem tertius, apostolicorum Pontificum antecessorum suorum irrefragabilem commendat auctoritatem; sed eam quæ cum totius Ecclesiæ consensione conjuncta sit. Unde illud : « Quod aposto» licis manibus cum Ecclesiæ universalis assensu, » acie meruit evangelicæ falcis abscindi, vigorem » sumere non potest renascendi [1] ». Quâ mente, in epistolâ ad Acacium Constantinopolitanum Episcopum, rejicit à Sede Alexandrinâ Timotheum Ælurum, qui sit hæreticus, « atque ab universitate » damnatus [2] »; ac postea : « Quem conventus no» vos per se didicimus comminari, resolvi existiman» tem quod de se universalis decrevit auctoritas ». Illud denique de prædecessoribus *catholicis Episcopis* toto orbe terrarum præsidentibus subdit : « Sanc» tæ memoriæ prædecessorum nostrorum extante » doctrinâ, contra quam nefas est disputare, quis» quis rectè sapere videtur, novis assertionibus non » indiget edoceri, sed plena ac perfecta sunt omnia ». Quo loco post Synodum Chalcedonensem finita omnia docet, nec novæ Synodo locum esse; quæ, inquit, « non aliàs semper indicta est, nisi cùm » aliquid in pravis sensibus novum, aut in assertio» nibus emersit ambiguum; ut in commune trac» tantibus, si quæ esset obscuritas, sacerdotalis » deliberationis illuminaret auctoritas ». Inde ergo ex communi auctoritate lux certa est, quæ postquam Ecclesiæ exorta, *abominabile* est innovari judicia, *contra sententias totius Orbis Domini Sacerdotum.* En igitur in quo vim illam Ecclesiæ irre-

(1) *Simpl. ep.* IV, *ad Zen. Imp. tom.* IV *Conc. col.* 1072. — (2) *Id. ep.* V, *ad Acac. C. P. ibid. col.* 1073, 1074.

fragabilem collocaret. Cujus generis testimonia si congerere incipimus, modum omnem excedimus voluminis.

CAPUT XV.

Sancti Gelasii locus, in epistolâ ad Episcopos Dardaniæ.

Neque obstant magnifica hæc et vera, quæ sanctus Gelasius egregius Pontifex, de Acacio adversùs Chalcedonensem Synodum rebellante respondet (1), cùm multi quererentur eum à Sede apostolicâ solâ, non in dictâ novâ Synodo, condemnatum.

Summa doctrinæ Gelasianæ est; postquam hæreseon auctores semel ab Ecclesiâ universâ damnati sunt, non esse necessarias adversùs sectatores eorum novas ac *speciales Synodos*, ne in infinitum eatur, et ecclesiastica jaceat auctoritas : sed esse à Deo constitutam Sedis apostolicæ potestatem, quæ, ipso apostolico principatu communis sententiæ executrix, hæreticos jam sola prosternat : quæ nos verissima confitemur.

Per hanc occasionem sanctus Pontifex commemorat, quæ Sedes apostolica etiam sola, ac sine præcedente Synodo, possit in absolvendis damnandisve, quas oporteat personis : quæ quidem nos pari veneratione suscipimus. Absit enim, ut velimus Sedem apostolicam in omnibus causis Concilio œcumenico esse succinctam; cùm multa sint, quæ vel sola dissentiendo prohibeat atque disturbet, cujus consensionem atque sententiam in maximis

(1) *Gelas. ep.* XIII, *ad Ep. Dard. tom.* IV *Conc. col.* 1199 *et seq.*

rebus maximè exquirendam perpetua traditio docet. Hinc illa exempla, quæ nobis sanctissimus Pontifex pari magniloquentiâ ac veritate subjungit, Athanasii, Joannis Chrysostomi, Flaviani, quos « Sedes apostolica etiam sola, quia non consensit, » absolvit ». Quæ quidem vera sunt; sed aliunde supplenda ea, quæ cùm ad rem non facerent, beatus Gelasius prætermisit. Nos quæ ad hanc causam conferant, subnectamus.

Et de beato quidem Joanne Chrysostomo docuimus (1), à sancto Innocentio prolatum fuisse judicium, sed provisorium; integram cognitionem œcumenicæ Synodo reservatam.

Ejusdem sunt generis quæ à sancto Gelasio deinde referuntur (2) : « Flavianum in Ephesino latrocinio » Pontificum congregatione damnatum, quoniam » sola Sedes apostolica non consensit, absolvit » : ac paulò post, « impiam Synodum (Ephesinam il- » lam) non consentiendo submovit ». Rectè, si de provisorio judicio intelligas, quoad congregaretur, quam ipse Leo petebat, adversùs Synodum malè gestam, alia generalis Synodus; interim, ut ipse addit, « querelis et præjudiciis partis utriusque suspensis, » quò diligentiùs universa, quæ offensionem gene- » raverant, retractarentur (3) ». Sic quæ sine gravi scandalo differri non possent, ipse provisorio judicio statim ordinat : summam ipsam œcumenico Concilio relinquit.

Cætera quæ Gelasius commemorat, vel per se

(1) *Sup. hoc lib. c.* XI. — (2) *Ep. Gel. sup. cit. ibid.* — (3) *Leo ep. ad Pulch. part.* I *Conc. Chalc. cap.* XXI; *tom.* IV, *col.* 46. *Inter Leon. epist.* XLI, *al.* XXVI.

clara sunt, vel ex antè dictis facilè elucescunt. Ac Dioscorum quidem « Sedes apostolica suâ auctori» tate damnavit »; quòd auctor fuerit ejus sententiæ, quam, facto deinde examine, Chalcedonensis Synodus confirmaret, ut vidimus. De Episcopis verò, qui Dioscoro consenserunt, hæc scribit (1) : Sedes apostolica « hos in suâ perfidiâ permanentes suâ » auctoritate prostravit, quam congregatio, quæ » illic (Chalcedone scilicet) collecta fuerat, est se» cuta : quoniam sicut id quod prima Sedes non » probaverat, constare non potuit; sic quod illa » censuit judicandum, Ecclesia tota suscepit ». Quæ ad Sedis apostolicæ auctoritatem ideo referuntur, quòd eam præeuntem Chalcedonensis Synodus sit secuta : ut profectò constet, in eo esse vim maximam et ineluctabilem, quòd Sedis apostolicæ judicia *Ecclesia tota suscepit*, habitâ quidem quæstione, et novâ discussione, ut ex gestis constitit.

Ita vel in iis, quæ à solis Romanis Pontificibus facta, Gelasius memorat, Ecclesiæ universalis potior auctoritas elucescit; cujus illi, in iis quidem rebus quæ universam Ecclesiam conturbarent, vel judicia exequuntur, vel sanè cùm præeunt, ab ejusdem Ecclesiæ sententiâ ultimum ac perfectum robur accipiunt.

(1) *Gel. loc. cit.*

CAPUT XVI.

Propositio, UNUS TRINITATIS CRUCIFIXUS, à Scythis Monachis Constantinopoli agitatur: Monachi Hormisdam consulturi pergunt: professio Justiniani, eâdem de re Romanum Pontificem consulentis, pro ejus infallibilitate objicitur.

ANNO 519, sub sancto Hormisdâ summo Pontifice, quæstio suborta est ingens, quam diligenter evolvere oportet, quoniam inde ab utrâque parte argumenta repetuntur.

Agebatur de propositione hâc: *Unus Trinitatis*, seu, *unus ex Trinitate crucifixus est.* Hanc beatus Proclus Constantinopolitanus in epistolâ ad Armenos (1), paulò post sanctam Synodum Ephesinam, novis Nestorianis objecerat; cùm excommunicato Nestorio sub antiquiore Theodori Mopsuesteni nomine patrocinarentur. Hi ergo Theodori publici laudatores, Nestorii verò occulti defensores, unum filium in duos dividebant; Mariæ filium à Dei filio segregabant; pro Trinitate quaternitatem invehebant: quos beatus Proclus aptissimè redargui arbitrabatur, si Mariæ filium non aliquem extra Trinitatem, sed *unum Trinitatis* esse faterentur.

Procli epistola ab Orientali Synodo approbata, et ab ipso Synodo Chalcedonensi laudata (2), toto etiam Occidente nobilis habebatur, postquam eam

(1) *Ep Procli C. P. ad Arm. tom.* VI *Bibl. Patr. p.* 615; *et tom.* III *Conc. col.* 117. — (2) *Vid. nov. coll. Conc. Baluz. p.* 94: *Facund. lib.* VIII, *c.* IV: *Conc. Chal. part.* III, *c.* 1; *col.* 827, 828.

Dionysius Exiguus in latinum sermonem vertit, ac Procli industriam commendavit; quòd Christum *unum ex Trinitate asserens*, Nestorianas fraudes aptissimè confutaret (1).

Hanc ergo propositionem Joannes Maxentius, aliique Scythiæ provinciæ Monachi adversùs Nestorianos asserebant; et qui eam respuerent, Nestorianismi arguebant.

At Dioscorus, Diaconus sancti Hormisdæ, ac Sedis apostolicæ Legatus, Constantinopoli agens, ad Hormisdam perscribit Monachorum Scytharum propositionem, ut novam, ad hæc, ut hæreticam, et ab Eutychianis maximè assertam, respuendam videri (2).

Certum quidem est, Petrum *Gnapheum* seu *Fullonem* Eutychianum hæreticum, eo nomine à Felice III ac Synodo Romanâ fuisse reprehensum, *quòd unum increatæ atque individuæ Trinitatis passionem subiisse ac mortuum* esse diceret (3).

Sed id Petrus Fullo ita intelligebat, ut *unus de Trinitate passionem pro nobis pertulisse* diceretur *in substantiâ deitatis*, ut ipse Felix III refert (4); à quo scelere Monachi Scythiæ adeo abhorrebant, ut semper hoc adderent, quod et beatus Proclus accuratissimè dixerat: Unum Trinitatis crucifixum carne (5): ne naturas confundere, et cum Eutychianis sapere viderentur.

(1) *Dionys. Exig. præf. in ep. Procli; tom.* VI *Bibl. Pat. p.* 612. — (2) *Suggest. Diosc. ad Hormisd. tom.* IV *Conc. col.* 1531. — (3) *Conc. Rom.* 1, *sub. Fel. III; ibid. col.* 1097. — (4) *Fel. ep.* V. *ad Zen. ibid. col.* 1071. — (5) *Pet. Diac. lib. ad Fulg. int. Op. Fulg. p.* 280, *edit. Paris.* 1684.

Quâ in re multum distabant à Petro Fullone, et ab ejus asseclâ Anastasio Augusto, et à Theodorâ Augustâ (1), cujus sententia proscriberetur, *unum de Trinitate passum non asserens, secundùm quid, sed absolutè;* Scythæ autem passum asserebant, *non absolutè,* (quo hæretici significatum volebant etiam divinitate passum) sed tantùm *secundùm quid,* hoc est secundùm carnem.

Quæstione motâ, Scythæ Monachi Romam profecti sunt, Sedem apostolicam ordine consulturi (2) : eâdem de re scribunt Justinus Augustus ac Justinianus tunc Comes Domesticorum : atque hic Monachos ut inquietos ac turbulentos statim repelli petit, à Dioscoro persuasus (3). Mox ipsâ re, ut videtur, graviùs consideratâ, per alias litteras Hormisdam sic interrogat (4). « Quidam asserunt Christum pro nostrâ salute carne crucifixum, unum » de Trinitate debere prædicari ». Quærit, « quid » sequi, quidve super hoc evitare debeamus : quo- » niam verba videntur facere dissensionem ; nam » sensus inter Catholicos omnes unus esse proba- » tur ». Subdit : « Hoc enim credimus esse catho- » licum, quod vestro religioso responso nobis fuerit » intimatum ». Quæ professio, ne statim ad pontificiam infallibilitatem pertinere videatur, rei gestæ narrationem ad finem usque expectandam monemus : interim bonâ fide notamus quid nobis objiciant.

(1) *Vid. Joan. Max. Profess. fid. tom.* IX *Bibl. Patr. p.* 534 *et seq.* — (2) *Vid. Vict. Turon. Chron. ed. Scalig.* — (3) *Ep.* I *Justiniani ad Horm. tom.* IV *Conc. col.* 1516. — (4) *Ejusd. ep.* II *ad Horm. col.* 1517.

CAPUT XVII.

Viri boni sanctique consulendos docent per orbem terrarum Episcopos : quæstionis finem ab Ecclesiæ universalis auctoritate expectandum.

Quis esset interim Catholicorum eâ de re sensus, exponere juvat. Ac primum Scythæ Monachi fidem suam diligenter expositam (1) sancto Fulgentio ejusque collegis sanctis Christi Confessoribus (*), ac Ferrando Diacono, viris eo ævo sanctissimis ac doctissimis approbarunt.

Id tantùm in Fulgentio notaveris, malle eum dicere, *unam ex Trinitate personam*, quàm *unum Trinitatis*, vel *unum ex Trinitate* (2). Quæ diversitas tam est levis, ut qui eâ re tantùm differant, eos unanimes et ubique consentaneos meritò pronuntiaveris. Unde nec illi Monachi, à tantis Episcopis ritè interrogatis, reprehensionis quidquam, sed fraternæ charitatis testimonia retulerunt.

Ac reverâ *unus* ille *Trinitatis* indefinitè dictus, quis est alius quàm una persona Trinitatis, ut etiam Joannes Maxentius et Ferrandus Diaconus ac postea Facundus Episcopus Africanus, ejus ævi nobilis scriptor, luculentissimè declararunt (3).

(1) *Vid. ep. seu lib. Petri Diac. de Incarn. int. Op. Fulg. Ep.* XVI, *p.* 217 *et seq.* — (2) *Fulg. lib. de Incarn. etc. ad Pet. Diac. ibid. ep.* XVII, *c.* X, *n.* 18; *p.* 296. — (3) *Maxent. Resp. ad epist. Horm. tom.* IX *Bibl. Pat. p.* 542. *Ferr. epist. ad Anat. Diac. n.* 14, 16; *p.* 506. *Facund. pro defens. trium Capit. lib.* I, *c.* III; *ibid. tom.* X, *p.* 6.

(*) Tum in Sardiniâ exulibus, persecutione Vandalorum grassante. (*Edit. Paris.*)

Sanè

Sanè Ferrandus Diaconus pravos sensus tres memorat [1], quibus dici posset, *unus de Trinitate;* verùm eos sensus Monachi apertissimè respuebant. Quare Ferrandus Diaconus offensioni quorumdam tribuit, *ut una de Trinitate persona* dicatur potiùs quàm *unus de Trinitate;* cùm utrumque indifferenter aptèque et innoxiè dici possit.

Sed cùm Nestoriani *personæ* nomine abuterentur, Christumque ut Legatum, Verbi personam exhibuisse dicerent; ideo Nestorianarum fraudum gnari, *unum Trinitatis* malebant dici; anteponebantque eam locutionem, in quâ *Nestorianorum dolus* minùs *abscondi* posse videretur. Hæc Maxentius; hæc Facundus [2]; notantque omnes hujus ævi scriptores, ipsam Trinitatem ita esse locutam : *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est* [3] : non dixit, quasi una ex nobis persona; sed *quasi unus ex nobis;* cùm tamen, ut ait idem Facundus, « nullus » de Trinitate meliùs loqui possit, quàm ipsa de se » locuta est Trinitas ».

Addebat Joannes Maxentius beati Augustini locum, quo Christum appellabat, *unum trium;* quod quidem, quid est aliud, quàm *unum Trinitatis* [4]?

Neque, quod objiciebat Dioscorus Diaconus, Monachi Scythæ inserere fidei Chalcedonensi nitebantur eam locutionem; aut, quòd illa deesset, imperfectam Synodum arguebant; sed profectò asserebant, quod res est, licere ad hæreticorum fraudes refellendas multa extra Synodos usurpare; præ-

(1) *Ferr. ibid. n.* 16. — (2) *Max. et Facund. loc. cit.* — (3) *Gen.* III. 22. *Fac. loc. cit.* — (4) *Maxent. profess. fid. tom.* IX *Bibl. Patr. p.* 535. *Aug. Enchir. cap.* XXXVIII, *n.* 12; *tom.* VI, *col.* 211.

sertim verò ea, quæ Patrum usu probata esse viderentur.

Cæterùm Chalcedonensem Synodum, ac beati Leonis epistolam ubique celebrabant; neque tantùm Eutychen, sed etiam Alexandrinum Dioscorum ejusque sequaces condemnabant : et Christum non tantùm ex *duabus*, Eutychianorum more; sed etiam in *duabus naturis* subsistere : unumque Trinitatis passum quidem, sed carne tantùm, non autem divinitate, omnibus paginis testabantur (1).

Hæc igitur quæstio cùm magnâ animorum contentione inter Ecclesiasticos tractaretur, Ferrandus Diaconus à Severo Scholastico Constantinopolitano rogatus quid sentiret, jubet interrogari non se quidem, verùm eos « quibus honor sacerdotii docendi » auctoritatem tribuit. Interroga, inquit, princi» paliter apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana » doctrina constat judicio veritatis, et fulcitur mu» nimine auctoritatis. Interroga plurimos per di» versa terrarum loca Pontifices, quibus scientia » cœlestium præceptorum divinitus inspirata, famam » grandem suî cum veneratione collegit (2) ». Hos quidem omnes interrogandos monet, sed *principaliter* Romanum Pontificem. Cæterùm post quæstionem diligentissimè pertractatam, quo tandem loco certissimè figat pedem his verbis explicat : « Unde » desistendum à contentionibus reor : expectandum » potiùs persuadens, patienterque hanc dubitatio» nem ferendam, donec universalis Ecclesiæ aucto» ritate, vel pronuntietur suscipienda, vel prodatur

(1) *Max. ep. ad Germ. Joan. etc. loc. sup. cit. p.* 534, *col.* 2. — (2) *Ferr. ep. ad Sev. tom.* IX *Bibl. Patr. p.* 509.

» abjicienda (1) ». En rebus in dubiis, animisque *vehementi contentione* suspensis quò refugere consuevissent. En unde certissimam atque irretractabilem expectarent sententiam. Sed quomodo postea finita sit quæstio, paucis enarremus.

CAPUT XVIII.

Sancti Hormisdæ epistola ad Possessorem, quâ Scythæ Monachi condemnantur; illi Ecclesiæ catholicæ sententiam expectant : eorum propositio vincit : non nisi Ecclesiæ universalis consensione quæstioni finis imponitur.

Postquam quatuordecim jam mensibus causa penderat, Monachique per annum ferè integrum Romæ commorati, Hormisdas edidit epistolam ad Possessorem Episcopum Afrum, qui tum Constantinopoli agens, Sedem apostolicam de Fausti Regiensis libris consulebat (2).

Eâ epistolâ Pontifex, quid de Scythis Monachis sentiret, Constantinopoli ac toto orbe terrarum innotescere voluit. Dicit hos « turbulentos, pertinaces, contentionum studiis assuetos, contemptores auctoritatum veterum, novarum cupidos quæstionum; non eos monitis, non mansuetudine, non auctoritate compressos » : ac plebem etiam commoturos, « per diabolicæ semina nefanda zizaniæ, nisi fidelis populi constantia restitisset : hos ergo esse vitandos (3) ». Hæc Hormisdas, nullâ interim anathematis aut depositionis mentione. Huc

(1) *Ferr. ep. ad Sev. c.* XI; *p.* 513. — (2) *Hormisd. ep.* LXX, *ad Possess. tom.* IV *Conc. col.* 1530 *et seq.* — (3) *Ibid. col.* 1531.

usque sententiam temperavit suam. De quæstione nihil; sed omnes facilè crediderunt, Monachorum proscriptam esse propositionem, cùm cæterà innoxii, eò importuni pertinacesque haberentur, quòd ab eâ nullis monitis discedere voluissent.

Interim Hormisdæ tanti Pontificis epistola haud prohibuit, quominus Catholici ubique terrarum, ac præsertim in Oriente adversùs Nestorianos, propositionem inculcarent. Ipse Maxentius adversùs eam epistolam commotissimo animo scripsit. Ejus auctorem, quisquis esset, (neque enim fateri volebat Hormisdæ eam esse, quæ ipsi tam impia videretur) hæreticum appellabat, atque hæc insuper subdit(1) : « Confidenter dicere audeo, non quòd si » per epistolam, sed si vivâ voce hîc in præsenti po» situs, idem Romanus prohiberet Episcopus, Chris» tum Filium Dei unum confiteri ex sanctâ atque » individuâ Trinitate; nunquam eidem Dei Ecclesia » acquiesceret; nunquam ut Episcopum catholicum » veneraretur, sed omnino ut hæreticum penitus » execraretur : quia quisquis hoc non confitetur, » non est dubium, quòd Nestorianæ perfidiæ tene» bris excæcatus, quartum et extraneum à sanctâ » et ineffabili Trinitate, eum qui pro nobis crucem » sustinuit, prædicare contendat. Sed absit, ut ex » quâlibet parte catholicæ professioni Romanus » Episcopus contradicat ».

Hæc postrema qui ad pontificiam infallibilitatem trahunt, non satìs advertunt quæ antecesserint; quàmque Maxentius adversùs fidem errasse Roma-

(1) *Respons. Max. ad epist. Horm. tom.* IX *Bibl. Patr. p.* 539 *et seq.*

num Pontificem, abominandum quidem execrandumque, non autem impossibile judicaret, imò verò fieri posse supponeret; dum eo casu quid eventurum esset exponit, nempe ut hæresim asserenti, universalis repugnaret Ecclesia.

Nec placet interim, quod Joannes Maxentius clamosior atque commotior Hormisdæ epistolam hæreticam, potiùs quàm asperam appellarit, quæ Scythas Monachos insectata tantùm, ne verbum quidem de quæstione diceret.

Illud ex vero Maxentius protulit, Ecclesiam omnino errare non posse; ac si Romanus Pontifex verum, quod Scythæ asserebant, dogma proscriberet, non eam assensuram. Id eventus docuit : usque adeo enim Monachorum propositio toto Oriente invaluit, atque adversùs novos Nestorianos necessaria visa est, ut eam edicto edito Justinianus approbare cogeretur (1); auctoribus, ut fieri solebat, Episcopis, ac præcipuè Epiphanio Patriarchâ Constantinopolitano : quod edictum est editum anno 533, duodecim annis post datas Hormisdæ ad Possessorem litteras.

Imperator, legatione ad Joannem II missâ, edictum approbari petiit, et impetravit; deditque litteras ad Papam, quibus significabat : « Paucos in» fideles judaicè atque apostaticè contradixisse om» nibus Sacerdotibus, denegantes unigenitum Dei » Filium hominem factum atque crucifixum, unum » esse sanctæ et consubstantialis Trinitatis; in quo vi» dentur Nestorii malam sequi doctrinam (2) » : quod

(1) *Cod. Justin. lib.* VI, *tit.* De sum. Trinit. — (2) *Epist. Just. ad Joan. II; Cod. ibid. et tom.* IV *Conc. col.* 1743.

ipsum Scythæ Monachi à quindecim annis, atque ab ipso hujus contentionis initio propugnabant.

Neque Imperator jam consulit quid credendum, ut olim sub Hormisdâ fecerat; sed rem ut certam et exploratam, atque ab omnibus prædicatam refert, cui nemo nisi *judaicè et apostaticè contradicat.*

Sic autem concludit : « Petimus ergo vestrum » paternum affectum, ut vestris ad nos destinatis » litteris, manifestum nobis faciatis, quòd omnes » qui prædicta rectè confitentur suscipit vestra » Sanctitas, et eorum qui judaicè ausi sunt rectam » denegare fidem, condemnat perfidiam [1] » : addit hæc observatu digna ; « plus enim ita et circa vos » omnium amor, et vestræ Sedis crescet auctoritas, » et quæ ad vos est unitas sanctarum Ecclesiarum » inturbata servabitur; quando per vos didicerint » omnes beatissimi Episcopi, eorum quæ ad vos » relata sunt, sinceram Sanctitatis vestræ doctri» nam ». Quo significabat insinceram visum iri, si Romanus Pontifex tam certum dogma improbasset; ac sic Episcopi Orientales Romani Pontificis sinceram doctrinam, non ex ejus infallibilitate certò præjudicatam, sed ex ejus responsis exploratam volebant.

His victus Joannes, Concilio habito, datisque litteris ad ipsum Justinianum, ac deinde ad Senatores [*], confirmavit Justiniani fidem; *et unum de Trinitate crucifixum*, iisdem asseruit Scriptura-

[1] *Epist. Just. ad Joan. II; Cod. ibid. et tom.* IV *Conc. col.* 1744.

[*] Romanos.

rum ac Patrum locis, quibus Scythæ Monachi usi erant (1).

Disertè autem notat hæc à se probari secundùm Patres omnes, *ac Romanos Præsules* (2), quos in omnibus sequeretur : quod etiam Justinianus dixerat epistolâ ad Joannem (3). Tametsi enim *unum de Trinitate* nondum affirmassent, id tamen ex aliis eorum dictis atque sententiis perspicuè sequebatur.

In his igitur omnibus maximè elucescit fidei exponendæ, et quæstionum finiendarum ratio, quam tuemur.

Gravem quæstionem et cum ipso Legato apostolicæ Sedis Constantinopoli excitatam, ad ipsam apostolicam Sedem statim deferri oportebat.

Hormisdas interrogatus sic respondet, ut prostrata quodammodo veritas videatur : ejus defensoribus certa responsa quærentibus pro omni responso ploratus indicitur : tacente, cunctante, obsistente potiùs Romano Pontifice, non ipsa tacet veritas : pervicit ac perrupit dubitationem omnem Ecclesiæ catholicæ vox atque consensio ; nec jam consulitur ut de re ambiguâ Romanus Pontifex, sed rei ut certæ et indubitatæ approbatio petitur et elicitur. Quis hîc non videat valuisse, ut in omni ancipiti re, eam quam Ferrandus Diaconus, et cum eo optimus quisque expectabat, Ecclesiæ catholicæ consensionem.

(1) *Conc. Rom. sub Joan. II; ibid. col.* 1762. *Ep. Joan. ad Just. ibid. col.* 1745; *et ad Senat. col.* 1751 *et seq.* — (2) *Epist. ad Just. loc. cit.* — (3) *Vid. ep. Just. ad Joan. col.* 1744.

CAPUT XIX.

Formula consulendi Romani Pontificis, rei gestæ serie, ac Patrum traditione explicatur.

Jam credo, ipsa rei gestæ series, et Catholicorum in hâc quæstione communis sententia, satìs ostendit, quæ vis sit professionis ejus, quæ à Justiniano Hormisdam interrogante edita est : « Id credimus » catholicum, quod vestro religioso responso fuerit » intimatum (1) ». Rectè et ordine atque ex consuetâ formulâ erga Romanum Pontificem de fide rogandum; cùm meritò præsumatur, non eum veritati, non officio defuturum.

Certè de Episcopis sanctus Damasus Papa, ac Synodus Romana sic scribunt : « Gallorum atque » Venetensium fratrum relatione comperimus, non» nullos, non hæresis studio; neque enim hoc tan» tùm mali cadere in Dei Antistites potest, etc. (2) » Si ergo tantum mali in singulos Episcopos cadere non posse meritò præsumitur, quantò magìs in eum qui tanto loco præsit.

Quisquis ergo præpositos, ac præsertim omnium Doctorem ac Principem Romanum Pontificem de fide interrogat, is confidat in Domino veridicum responsum omnino secuturum; at eam πληροφορίαν, quam commendat Apostolus (3), hoc est, *eam fidei plenitudinem* quæ penitus captivet intellectum,

(1) *Ep.* II *Just. ad Horm. tom.* IV *Conc. col.* 1517. — (2) *Ep. syn. Conc. Rom. sub Dam. ad Orient. ex Collect. Holst. part.* 1, *p.* 166; *et tom.* II *Conc. col.* 892. — (3) *Hebr.* x. 22.

omni dubitatione sublatâ, in ipsâ Ecclesiæ consensione stare credat.

Id in hâc contentione ipse eventus docuit, et Catholicorum omnium sensus. Unde etiam illud contigit, ut et de Romano Pontifice optima tantoque officio congrua præsumerentur, et interim dubitaretur. Ecce enim Joannes Maxentius ab Oriente Romam petit, sanctum Hormisdam de fide rogaturus. Quid tamen dixerit, audivimus (1), nempe si Romanus Pontifex præsens *unum Trinitatis* Christum *dici prohiberet*, totam Ecclesiam restituram, eumque *ut hæreticum execraturam* fore. Vides quàm bona præsumeret, quàm mala evenire posse crederet. Neque verò eâ causâ suspectus cuiquam esse debet; neque aliter in aliis controversiis, viri boni catholicique senserunt. Ecce enim sequente sæculo, ad annum videlicet Christi 642, sanctus Martinus Papa, de Monothelitarum hæresi, collectâ Lateranensi Synodo (2), judicaturus sedebat; ad eum ejusque Synodum Ecclesiæ recurrebant undequaque terrarum; an omni penitus dubitatione submotâ, hæc sanctorum Abbatum (*) supplicatio docet. « Certissimè scientibus vobis sanctissimis, quòd si aliter, » quàm à nobis piè postulata sunt, quidquam omnino integritatem fidei corrumpens, à vestrâ terminetur (hoc est definiatur) Beatitudine, quod absit, abfuturumque sit; hoc enim omnino incredulum (id est, incredibile) nobis est : liberi sine dubio

(1) *Vid. sup. c.* XVIII. *Vid. etiam tom.* IX *Bibl. Patr. p.* 541. —
(2) *Conc. Later. sub Mart. I; secret.* II; *tom.* VI *Conc. col.* 100 *et seq.*

(*) Qui è Græciâ Romam venerant, persecutionis vitandæ causâ. (*Edit. Paris.*)

» atque innocentes ab hoc quod fiet existimus [1] ». Id ergo infaustissimum, difficillimum, rarissimum, atque adeo incredibile ; non autem impossibile judicabant. Quid enim erat, cur tam gravi obtestatione à se amolirentur ac deprecarentur culpam, quam omnino impossibilem judicassent? Unde addunt se Martino judicaturo, « suam confessionem in cogni» tione offerre permanentes, in his quæ orthodoxè » definit secundùm Patrum et Synodorum doctri» nam [*] et traditionem ». Hâc conditione spondent consensionem : si secus fieret, culpam à se deprecantur; atque hæc coram sancto Martino profitentur, cùm ipse sederet in Synodo de fide judicaturus, eamque professionem Martinus eique assidentes Episcopi susceperunt.

Multa ejusmodi suis postea locis occurrent, quibus firmetur id quod contendimus : nempe in cæteris ecclesiasticis de fide judiciis, ipso etiam Romano Pontifice considente, inesse fidelibus animis piam fiduciam; πληροφορίαν illam ac plenam certitudinem, in unius Ecclesiæ catholicæ judicio et consensione esse positam.

(1) *Suppl. Abb. et Monach. ibid. col.* 171.

(*) Ut certò cognoscerent illi Abbates nihil à Martino Papâ et Lateranensi Concilio fuisse definitum, quòd doctrinæ Patrum et Conciliorum non consonaret, postularunt *usque ad unum apicem, cum omni acribiâ* (id est diligentiâ) *secundùm græcam interpretari vocem, quæ tunc definiebantur.* Adeo aberant ab eâ, quam vocant, cæcâ obedientiâ. Hìc Labbeus notam marginalem adjungit, quâ significare videtur versionem Græcam, quam nunc habemus Concilii hujus Lateranensis, factam tum fuisse, iis Abbatibus postulantibus. (*Edit. Paris.*)

CAPUT XX.

Quæstio Elipandi de Christo adoptivo Dei Filio, Romani Pontificis, et Ecclesiarum consensione finitur : particula FILIOQUE *per eadem fere tempora Symbolo addita.*

HÆSIT Latinorum, ac maximè Gallorum animis à majorum traditione repetita, de consensionis necessitate, atque auctoritate, sententia. Cujus rei illustre exemplum habemus octavo sæculo sub Carolo Magno in Francofordiensi Synodo (1). Ea Synodus maximi nominis, summæque auctoritatis fuit; habebatque præsentes Theophylactum ac Stephanum Episcopos, Sedis apostolicæ Legatos; ac totam ferè Occidentalem, sive per præsentiam, sive per litteras, complectebatur Ecclesiam.

De Christo Dei Filio quærebatur, quem Elipandus Toletanus Episcopus aliique Hispani pro adoptivo habebant, quatenus quidem homo est. Dividebatur Dei Filius; Nestoriana pestis reviviscere videbatur. Carolus Magnus nondum quidem Imperator, sed Francorum atque Italiæ Rex, ac Romanorum Patricius, id maximè pro suâ religione curabat, uti quæstioni finis imponeretur. Quid autem gesserit ipse declarat; datis quippe litteris diligentissimè exquisivit : « Primò, quid Dominus apostolicus cum » sanctâ Romanâ Ecclesiâ et Episcopis illis in par- » tibus commorantibus : secundò, quid etiam Me- » diolanensis Episcopus et alii in Italiâ Doctores et

(1) *Conc. Francof. an.* 794; *tom.* VII, *col.* 1014 *et seq.*

» Sacerdotes Ecclesiarum Christi : tertiò quid Ger-
» mani, Galli et Aquitani » crederent (1).

Primùm ergo accepit Adriani Papæ epistolam, quâ quæstionem totâ sedis suæ auctoritate judicabat; atque Elipandum et sequaces, nisi resipiscerent, « ex auctoritate prorsus Sedis apostolicæ ac » beati Petri Apostolorum Principis; et per eam, » quam illi Magister et Dominus ligandi ac solvendi » tradidit potestatem, perpetuo anathemate religa- » vit (2) ».

Neque tamen in tantæ Sedis tam expressâ sententiâ finem posuit; sed acceptâ Mediolanensis Episcopi atque Italorum concordi sententiâ, Concilium ex Germanis, Gallis, Aquitanisque Episcopis Francofordiam convocavit. Patres rectam fidem, editâ synodicâ epistolâ, et canone, firmarunt; Elipandi nefariam hæresim condemnarunt (3). Jam Carolus Magnus, Sedis apostolicæ, totque Episcoporum auctoritate fretus, hæreticos adhortatur ut decretis pareant, quæ *pia unanimitas et pacifica perscrutatio* protulisset; se enim cum his *sanctis decretis et catholicis statutis consensum suum subnexuisse*, et corde amplexum; *plurimorum testimonio roboratam fidem;* neque pro catholico habiturum qui ei decreto repugnasset, in quo conjunctæ essent, *Sedis apostolicæ auctoritas et episcopalis unanimitas* (4) : eos enim esse quibus à Domino dictum esset : *Ego vobiscum sum usque ad consummationem*

(1) *Ep. Car. Mag. ad Elip. et Ep. Hisp. ibid. col.* 1049. — (2) *Adr. ep. ad Hisp. cont. Elip. ibid. col.* 1021. — (3) *Libell. Episc. Ital. etc. col.* 1022 *et seq. Syn. ep. col.* 1032 *et seq. Can.* 1, *col.* 1057. — (4) *Ep. Carol. ad Elip. sup. cit.*

sæculi (1). Quare hortabatur ut « ad multitudinem » populi christiani, et ad sacerdotalis Concilii unanimitatem reverterentur ».

Hîc existant illi, qui non tantùm præcipuam, sed totam in apostolicâ Sede auctoritatem ponunt: Carolo movebunt litem. Quid tu, inquient, Episcopos per totum Occidentem eâ inquisitione fatigatos velis? Unus Papa consulendus, audiendus unus, ex quo omnium deinde sententia pendeat. At non ita Carolus: quæstionem in Occidente ortam Occidentalium Ecclesiarum cum apostolicâ Sede communi sententiâ finiri placuit. Neque verò huc Episcopi diversarum partium adducuntur, ut Papæ consultores, quod nunc comminiscuntur: quippe qui seorsim per nationes appellati, sententiam suam, eodem spiritu ducti, eodem ferè tempore, nullâque communicandi consilii facultate, exprompturi essent. Neque sola Sedes apostolica appellatur, quod censores nostri volunt; sed ita omnia firma esse intelliguntur, si ad *Sedis apostolicæ auctoritatem, unanimitas* quoque *episcopalis* accedat.

Hîc ergo Carolus hæreticos universalis Ecclesiæ auctoritate premit: « Vos igitur, inquit, quia pauci » estis, unde putatis vos aliquid verius invenire po» tuisse, quàm quod sancta universalis toto Orbe » diffusa tenet Ecclesia »? Sic demum omnia in auctoritatem universalis Ecclesiæ resolvuntur, quæ et earum partium, ubi exorta quæstio est, expressâ declaratione, et cæterorum toto terrarum orbe communicantium, certâ, licèt tacitâ, consensione

(1) *Matt.* XXVIII. 20.

constet. Hæc Galli sub Carolo Magno; hæc sub Ludovico Magno profitentur; neque Patrum traditionem avelli sibi sinunt.

Per eamdem ætatem facta illa est Symbolo, quæ tot turbas excitavit, additio particulæ, *Filioque*: cui additioni in Hispaniis inchoatæ, quantùm Romani Pontifices obstiterint, Leonis III sub Carolo Magno gesta testantur (1). Pervicit tamen omnem difficultatem totius Occidentalis Ecclesiæ consensus, in quem deinde Romani Pontifices tot Ecclesiarum auctoritate pertracti sunt; neque postea Græcorum clamores audierunt. Neque tamen succensemus Leoni III talia prohibenti; sed reliquam Ecclesiam haud minùs in proposito persistentem, divino numine actam, id egisse, certâ fide credimus.

CAPUT XXI.

Tricassina secunda Synodus sub Joanne VIII: professio obedientiæ Romano Pontifici facta secundùm Canones ab Hincmaro Rhemensi: Episcopi conjunctâ auctoritate cum Papâ judicant: ex consensione robur.

Quid Episcoporum cum Sede apostolicâ consensio præstet, non tantùm in fidei quæstionibus, sed etiam in exerendâ quibuscumque aliis causis ecclesiasticâ ultione, nono sæculo in Tricassinâ Synodo Joanne VIII Papâ præside, apparuit. Is innumerabiles tum rerum Romanæ Ecclesiæ pervasores, communi Sedis apostolicæ et Coepiscoporum sententiâ

(1) *Vid. vit. Leon. III, et ejusd. varias ep. tom.* VII *Conc. col.* 1075 *et seq.*

excommunicari postulabat actione I (1). Actione II, Episcopis inducias petentibus, quoad cæteri confratres advenissent, « delata à Pontifice Romano » sententia est excommunicationis et damnatio- » nis (2) », quæ per omnes metropolitanas Ecclesias, conjunctis suffraganeis legeretur. At ut ex fratrum consensu, robur accederet, actione III, « universi » Episcopi sanctæ Synodi, libellum concordiæ ac » devotionis unanimitatisque confectum summo » Pontifici porrexerunt; quem idem Præsul benignè » propriis manibus suscepit, et suum subbrevitate » sancitum, super auctoritate canonicâ, et concor- » diâ Coepiscoporum, conjunctæ Synodo dedit (3) ».

Ex hâc Sedis apostolicæ et Episcoporum conjunctâ sententiâ plenum auctoritatis robur exurgere demonstratur his verbis, act. IV : « Lecta est lectio » consensus totius Synodi et SENTENTIA ROBORATIONIS » EJUS data in pervasores Ecclesiarum, et transgres- » sores præceptorum Dei : et statutum est ut scri- » ptiones manibus singulorum roborarentur (4) » : sic in consensu Synodi, *sententia roborationis* agnoscitur.

Extat Joannis VIII allocutio ad Episcopos in hanc formam : « Mecum viriliter state, quærentes simul » et judicantes tantæ patratores iniquitatis, tantæ- » que temeritatis præsumptores (5) ». Tum subdit : « Et vos fratres charissimi, ut decrevimus, nostræ » communionis alienos tenete, et anathematizatos » fautores eorum mecum facientes consternite ».

(1) *Conc. Tricass.* II, *act.* I; *tom.* IX, *col.* 307. — (2) *Ibid. act.* II. — (3) *Act.* III, *col.* 308. — (4) *Act.* IV, *ibid.* — (5) *Alloc. Joan. ad Synod. ibid. col.* 309.

Hæc à fratribus postulabat, non cæcâ, ut aiunt, obedientiâ fieri, sed quæstione simul habitâ, simul prolato judicio: *Quærentes simul et judicantes.* Quamobrem Episcopi respondent his verbis, quæ simul et obedientiam et auctoritatem præferant: « Domine sanctissime ac reverendissime Pater Patrum » Joannes, catholicæ atque apostolicæ primæ Sedis » Papa: nos famuli ac discipuli vestræ auctoritatis, » Galliarum et Belgicarum Episcopi, ... dolori » vestro conflentes condolemus; atque judicium vestræ » auctoritatis, quod privilegio beati Petri et Sedis » apostolicæ, in eos et complices eorum, juxta » sacros canones spiritu Dei conditos, et totius » mundi reverentiâ consecratos, et secundùm ejusdem » Romanæ Sedis Pontificum decreta protulistis, » voto, voce, atque unanimitate nostrâ ATQUE AUCTORITATE » SPIRITUS SANCTI, cujus gratiâ in episcopali » ordine sumus consecrati, *gladio Spiritûs sancti,* » *quod est verbum Dei* (1), eos interimentes, persequimur. » Scilicet quos excommunicastis, excommunicatos » habemus; quos abjecistis, abjecimus; » quos anathematizastis, anathematizatos esse judicamus; » et quos regulariter satisfacientes, vestra » auctoritas et apostolica Sedes receperit, recipiemus ».

Sic Episcopi, cùm decreta Sedis apostolicæ recipiunt, ipsi, quæstione habitâ, sententiam sententiæ, judicium judicio, auctoritatem suam à Deo profectam, summæ à Deo profectæ Romani Pontificis auctoritati, conjungunt; *gladium Spiritûs* simul

(1) *Eph.* VI. 17.

exerunt;

exerunt; Sedis apostolicæ statuta, *voto, voce*, ipsâ suâ *unanimitate* et auctoritate prosequuntur : non quòd judicium suum et auctoritatem, Sedis apostolicæ judicio et auctoritati coæquent, sed quòd intelligant, ex ipsâ consensione atque *unanimitate* plenum robur existere.

Interim Romano Pontifici auctori ac præeunti se obedire profitentur, sed pronuntianti, *privilegio beati Petri ac Sedis apostolicæ* : quod sic postea interpretantur, « juxta sacros canones spiritu Dei » conditos, ac totius mundi reverentiâ consecra- » tos, etc. »

Hinc illa, in ejusdem Synodi Tricassinæ act. II, Hincmari Rhemensis professio : « Secundùm sacros » canones spiritu Dei conditos, et totius mundi re- » verentiâ consecratos, quos apostolica Sedes, per » beatum et Domnum nostrum Papam, et sancta Ro- » mana Ecclesia omnium Ecclesiarum mater, privi- » legio sancti Petri damnat, damno; quos ana- » thematizat, etc. et quod in omnibus secundùm » Scripturarum tramitem, sacrorumque canonum » decreta Sedes Romana tenet, per omnia et in » omnibus, pro scire et posse meo, perpetuum pro- » sequor et teneo [1] ». Quæ tam clara sunt, ut ea legere tantùm oporteat, ac ne verbum quidem addere.

[1] *Conc. Tricass.* II, *act.* II, *col.* 307.

CAPUT XXII.

Objecta solvuntur : Turonensis secundi Concilii canon : statuta Nicolai Papæ : canones Pontigonensis Synodi : quæ Petri privilegio facta habeantur : sancti Leonis insignis locus.

His objicere solent, summorum Pontificum Decretales ab omnibus Ecclesiis, præsertim à Gallicanis, summâ cum veneratione fuisse susceptas, ac legis instar habitas : quæ quidem certa sunt, sed quæstio est, an Ecclesiæ eas Decretales indiscussas reciperent? Receptas certè, et totius mundi reverentiâ consecratas, inviolabiles fuisse nemo negat. Nihil ergo ad rem, quod profert novissimus scriptor anonymus (1) Concilii secundi Turonensis, anno 567, canone xx, ita esse decretum : « Quis sacerdo- » tum contra decreta talia, quæ à Sede apostolicâ » processerunt, agere præsumat (2) »? Dictum de sancti Innocentii epistolâ decretali ad Victricium Rothomagensem, capite xii (3), quæ epistola pridem totâ Ecclesiâ obtinuerat. Pergunt Turonenses Patres : « Et quorum auctorum valere possit prædica- » tio, nisi quos Sedes apostolica semper aut intro- » misit, aut apocryphos fecerit. Et patres nostri » hoc semper custodierunt, quod eorum præcepit » auctoritas ». Eorum sanè auctorum, quos Sedes apostolica bonos, probabilesque, non apocryphos

(1) *Anon. de Libert. etc. lib.* vii, *c.* v, *n.* 10. — (2) *Conc. Turon.* ii, *can.* xx; *tom.* v *Conc. col.* 859. — (3) *Ep. Inn. ad Victric. c.* xii; *tom.* ii *Conc. col.* 1252.

ac suspectos duxerit. Allusum scilicet ad Gelasianum decretum, *de apocryphis* (1), ubique receptum. Jam verò quærimus, an aliter recepta ista sint, quàm illa sancti Leonis ad Flavianum epistola. Atqui eam non indiscussam receptam fuisse, nec nisi facto examine, toto orbe terrarum invaluisse constitit (2). Quo exemplo de cæteris judicandum, neque opplendæ paginæ præclaris verisque sententiis, quæ nihil ad rem faciant.

Nos autem, ne quid dissimulare videamur, ultro adducimus ea, quæ longè firmiora sint. Nempe inter statuta Nicolai I Papæ, in Concilio Romano hæc leguntur (3) : « Si quis dogmata, mandata, interdicta, » sanctiones pro catholicâ fide, pro Ecclesiarum » disciplinâ, pro correctione Fidelium, pro emen- » datione sceleratorum, vel interdictione imminen- » tium, vel futurorum malorum, à Sedis apostolicæ » Præside salubriter promulgata contempserit, ana- » thema sit ». Quæ tam absolutè, tamque universim dicta sunt, ut nihil aliud omnibus Fidelibus, adeoque ipsis Episcopis, quàm cæcam, ut aiunt, obedientiam, relinquere videantur.

Neque ab iis abludunt, quæ à Patribus nostris, Episcopis scilicet Gallicanis, in Pontigonensi Synodo, anno 876, sub Joanne VIII, canone 1, dicta sunt (4) : « Ut sancta Romana Ecclesia, sicut est caput » omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur » et veneretur; neque quisquam contra jus et po-

(1) *Decret. Gelas. in Conc. Rom. an.* 494, *de script. apocryph. tom.* IV *Conc. col.* 1261 *et seq.* — (2) *Sup. lib.* VII, *cap.* XV *et seq.* — (3) *Conc. Rom.* III *sub Nic. I, an.* 863, *can.* V; *tom.* VIII *Conc. col.* 769. — (4) *Conc. Pont. can.* I *et* II; *tom.* IX, *col.* 285, 286.

» testatem ipsius, aliquid injustè agere præsumat ;
» sed liceat ei debitum tenere vigorem, et pro uni-
» versali Ecclesiâ pastoralem exhibere curam ». Canone II, « Ut honor Domno et spirituali Patri
» nostro Joanni summo Pontifici, et venerabili uni-
» versali Papæ, ab omnibus conservetur; et quæ
» secundùm sacrum ministerium suum auctoritate
» apostolicâ decreverit, cum summâ veneratione ab
» omnibus suscipiantur, et debita illi obedientia in
» omnibus conservetur ».

Sed hæc ex antè dictis elucescunt : inhæret enim ex perpetuâ Patrum traditione, ejusmodi decretis, interpretatio et exceptio inseparabilis; ut Romani Pontifices, si quid *contra canones*, nedum contra legem Dei, et *Scripturarum tramitem*, decernerent, non id *privilegio Petri* ac Sedis apostolicæ decernere viderentur (1).

Hinc illa, quam legimus professio obedientiæ, *secundùm Scripturas, secundùm canones*. Favebat et illud sancti Leonis, toties per ea quoque tempora celebratum : « Manet ergo Petri privilegium,
» ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium (2) ».

Neque tamen ea, sive interpretatio, sive exceptio, ubique ac necessariò addebatur; fiebantque canones absolutâ auctoritate, de præstandâ obedientiâ, eo planè more rituque, quo passim ab Apostolis dictum : *Obedite Præpositis* (3), quòd Præpositi contraria legibus et canonibus decreturi haud facilè præsumantur.

(1) *Vid. sup. Prof. Hinc. c.* XXI. — (2) *Leo. Mag. Serm.* III *in anniv. Assumpt. ejusd. c.* II. *Vid. ep. Carol. Calv. ad Adr. II, int. Hincm. ep.* — (3) *Heb.* XIII. 17.

Hâc igitur lege Romanorum Pontificum decreta recipiebant : non quòd sibi judicium adversùs judicem arrogarent ; sed quòd canonibus apertè adversa, non ipsi, sed canones respuere putarentur.

Hujus rei ne longiùs argumenta repetamus, exemplum habemus præ manibus, in eâ ipsâ, quam nobis objiciunt Pontigonensi Synodo.

Nempe Joannes VIII, cui tam perspicuis validisque sententiis debitam obedientiam spopondissent, Ansegisum Archiepiscopum Senonensem per legationem perpetuam, apostolicæ Sedis potestate extraordinariâ, evehebat; quod cæteri Metropolitani, assentientibus Coepiscopis, præter canones existimabant factum. Ansegiso Carolus Calvus Imperator impensè favebat. Quærenti ab Archiepiscopis, quid de jussis apostolicis responderent, data est responsio (1) : « Ut servato singulis Metropolitanis jure » privilegii, secundùm sacros canones, et juxta de- » creta Sedis Romanæ Pontificum, ex iisdem sacris » canonibus promulgata, Domni Joannis Papæ jus- » sionibus obedirent : et cùm Imperator et Legati » apostolici satagerent ut ABSOLUTÈ Archiepiscopi » responderent se obedituros de primatu Ansegisi, » sicut Apostolicus scripsit ; aliud, nisi quod præ- » dictum est, ab eis extorquere non potuerunt ».

Rex multa comminatus, vicesque apostolicas sibi commissas præferens, suâ ac Papæ auctoritate præcepit ; ut Ansegisus « supergrederetur omnes ante » se ordinatos, Rhemorum Archiepiscopo (*) recla-

(1) *Conc. Pontig. act.* 1 ; *tom.* IX, *col.* 281.

(*) Hincmaro.

» mante, audientibus omnibus, hoc factum sacris » regulis obviare ».

Interrogati rursus Archiepiscopi à Joanne (*) Legato apostolicæ Sedis, de Joannis Papæ jussione singuli responderunt : « Quòd veluti sui antecesso» res, illius antecessoribus regulariter obedierunt, » ita ejus decretis vellent obedire ». Subdunt acta (1): « Tunc faciliùs est illorum admissa responsio, quàm » fuerat in Imperatoris præsentiâ » : Sic Legatus apostolicus, Episcoporum secundùm canones lata responsa, æquo animo audiebat.

Aliâ sessione legit « Odo Belgivacorum (id est « Bellovacorum) Episcopus, quædam capitula à Le» gatis apostolicis et ab Ansegiso et eodem Odone, » sine conscientiâ Synodi dictata, inter se dissona, » et nullam utilitatem habentia ; verùm ratione » et auctoritate carentia (2) ». Quid autem addit de iis, quæ nullâ ratione, nullâ canonum auctoritate fulta essent? Nempe id : *et ideo hîc non habentur subjuncta :* quippe quæ Synodo irrita visa fuerint.

Sic majores nostri Romani Pontificis decreta, reverenter quidem, non tamen indiscussa suscipere consueverant : ipsi canones exequenti, aut secundùm canones præeunti, reluctari nefas putabant.

Qui hoc obtentu omnia legitima imperia solvi posse nugantur, hos remitto ad Theologos, qui ista pertractant. Nobis sufficit ex certo et perspicuo dogmate, objecta diluisse.

(1) *Conc. Pontig. sess.* VIII, *col.* 282. — (2) *Ibid. col.* 283.

(*) Tuscaniensi Episcopo.

CAPUT XXIII.

Aggredimur demonstrare viros bonos sanctosque, post Romanorum Pontificum decreta etiam de fide, suspenso animo mansisse, quoad universalis consensus accederet: sancti Victoris Papæ decretum de Paschate proponitur: sancti Stephani de rebaptizatione paucis repetitur.

Hinc factum est ut viris sanctis bonisque fraudi non fuerit, quòd Romani Pontificis, recta etiam sentientis, pronuntiato non statim adhæserint; antequam scilicet catholicæ Ecclesiæ auctoritas accessisset.

Hujus rei multa exempla memorantur. Primum illud secundo sæculo de sancto Victore Papâ, qui post Petrum Pontifex decimus-tertius fuit. Nota res est. De paschali die cum Asianis agebatur: hi cum Judæis XIV Lunæ celebrabant, *antiquâ traditione nixi*, quam à Joanne Apostolo repetebant, inquit Eusebius (1): reliquæ omnes Ecclesiæ, *ex Apostolorum traditione*, in proximam Dominicam quæ Christi resurrectione sacra esset, conferebant. Atque hanc quidem sententiam Victor sequendam ab omnibus in Concilio Romano definivit; cujus, aliorumque Conciliorum (*) definitionem Eusebius memorat.

Hâc tamen definitione ad Asianos perlatâ, Polycrates Ephesius cum collegis suis Asianis Episcopis,

(1) *Euseb. Hist. lib.* V, *c.* XXIII; *p.* 154, 155, *edit. Vales.*

(*) Palæstinæ, Ponti, Galliarum et Osdroenæ Provinciæ.

ad ipsum Victorem hæc scribit (1) : « Non moveor » iis, quæ nobis ad formidinem intentantur. Qui » enim majores me sunt, dixerunt : *Obedire oportet* » *Deo magìs quàm hominibus* (2) ».

Nihil moror quæstionem : an eum et socios Victor ejus rei gratiâ excommunicaverit; an id tantùm conatus sit. Certè Eusebius scribit, à « communione » abscindere conatum (3) ». Subdit tamen continuò : « Datisque litteris, universos qui illic erant fratres » proscribit, et ab unitate Ecclesiæ prorsus alienos » esse pronuntiat ». Eusebium secutus Socrates (4) : « Victor Quarto-decimanis, qui in Asiâ erant, ex» communicationis libellum misit ». Quare id quod Eusebius de *conatu* dixit, eò referendum videtur, quòd res effectu caruerit. Utcumque est, Eusebius refert (5) non id placuisse omnibus Episcopis; non Irenæo, Gallisque nostris, *increpitumque Victorem*, quòd parum paci consuleret, etiam ab iis qui cæterà cum ipso sentiebant. Neque minùs certum est Polycratem et Asianos in sententiâ persistentes, pro sanctis piisque habitos : neque Quarto-decimanos hæreticis accensitos, nisi post œcumenicæ Nicænæ Synodi sententiam.

Neque dicant rem levem fuisse, quæque ad fidem pertinere non videretur. Omnino enim Victor excommunicabat Asianas vicinasque Ecclesias, *heterodoxa*, hoc est, ut eruditè Valesius vertit, *contraria rectæ fidei sentientes*; ὡς ἑτεροδοξούσας. Neque aliter Polycrates sentiebat. Is enim in suâ ad Victorem

(1) *Euseb. Hist. lib.* V, *c.* XXIV; *pag.* 156. — (2) *Act.* V. 29. — (3) *Eus. loco mox cit.* — (4) *Socrat. lib.* V, *c.* XXII. — (5) *Euseb, loc. cit. Vid. ibid. epist. Iræn.*

epistolâ sic scribit : « Hi omnes diem Paschæ XIV » lunâ juxtà Evangelium observarunt; nihil omnino » variantes, sed REGULAM FIDEI constanter sequen- » tes [1] ».

Neque verò res orthodoxis exigui momenti videbatur; quippe qui intelligerent, Asianorum sententiam ad judaismum pertinere. Tertullianus recensens hæreticos, graviter dicit [2] : « Est præterea » his omnibus etiam Blastus accedens, qui latenter » judaismum vult introducere : Pascha enim dicit, » non aliter custodiendum esse, nisi secundùm le- » gem Moysi XIV mensis (*) ». Talia sentientes ac traditioni apostolicæ adversos, à Victore insuper Papâ condemnatos, inter pios habuere, usque ad œcumenicæ *Synodi* (**) *judicium :* quo edito τεσσαρες δεκατῖται, hoc est Quarto-decimani hæretici ab Epiphanio aliisque memorantur [3]; receptique in Ephesinâ Synodo, ut qui ab hæresi resipiscerent.

Pari ratione vidimus [4], post Stephani Papæ decretum, Cypriano, Firmiliano, innumerisque collegis certam excusationem partam : non modò teste Augustino, sed etiam totâ probante Ecclesiâ, quæ horum memoriam consecravit. Jam alia videamus.

(1) *Euseb. ubi sup. p.* 155. — (2) *Tert. de Præsc. adv. hær. c.* LIII. — (3) *Epiph. hær.* XXX, *sive* L. *tom.* I, *p.* 419. *Conc. Eph. act.* VI; *tom.* III, *col.* 682 *et seq.* — (4) *Sup. hoc lib. c.* III *et seq. Vid. Diss. præv. n.* LXVII *et seq.*

(*) Lunaris. — (**) Nicenæ.

CAPUT XXIV.

Pelagii I piis et orthodoxis suspecta fides propter approbatam Synodum V, non ut Doctor privatus, sed ut Papa suspectus, expositâ fide, non allegatâ infallibilitate, se purgat.

Eodem loco memorare possumus Pelagii I tempore, Francorum Regem Childebertum, et Gallicanos Episcopos, aliosque viros bonos, qui de hujus Pontificis fide dubitarunt.

Causa dubitandi fuit quinta Synodus ab ipso suscepta; quæ Synodus multis Occidentalibus videbatur Concilii Chalcedonensis, ac sancti Leonis fidem infregisse.

Id si esset, non erat dubium, quin Romani Pontifices, atque ipse Pelagius decrevissent contra fidem, qui erroneam Synodum in auctoritatem recepissent.

Hîc Pelagius non inclamat, seque et Romanos Pontifices errare non posse, schismaticosque eos esse, qui in eorum decretis errorem suspicentur; sed modestè se purgat, editâ suæ fidei clarâ professione; primùm ad Childebertum Regem, quâ anathematizari à se declarat, quod sancti Leonis et Concilii Chalcedonensis fidei adversetur : atque « hoc, inquit, breviter ad sanandum animum vestrum, vel omnium fratrum et Coepiscoporum » nostrorum in Galliæ regionibus consistentium, » faciendum esse perspeximus (1) ».

(1) *Pelag. I epist.* x, *ad Childeb. tom.* v *Conc. col.* 798.

Eodem ferè modo Episcopis Tusciæ satisfacit : « Hoc, inquit [1], Dilectionem vestram certissimè » nosse desidero, me illam, donante Domino, cus- » todire fidem, quam sacra Apostolorum doctrina » sconstituit, quam Nicænæ Synodi firmavit aucto- » ritas, quam Constantinopolitanæ, Ephesinæ pri- » mæ et Chalcedonensis sanctarum Synodorum » explanavere sententiæ; nec quidquam de præfa- » tarum Synodorum definitionibus vel imminuisse » me aliquid, vel auxisse, aut in aliquo permu- » tasse ». Ac paulò post : « Hâc igitur Dilectio » vestra fidei nostræ professione munita ignoran- » tiam hominum edocere festinet ». Denique id subdit : « Si cui supersit scrupulus (ad se veniat) » ut rationabili satisfactione perceptâ, universali » reformetur Ecclesiæ. Nos enim, secundùm apo- » stolicam sententiam [2], parati sumus *ad satisfac-* » *tionem omni poscenti nos rationem de eâ, quæ in* » *nobis est fide,* quia in nullo nos à sanctis Patri- » bus deviasse cognovimus ».

Eamdem satisfactionem reddit epistolâ editâ ad universum populum Dei : « Id autem est, inquit [3], » ut fidem meam, annexâ subter professione defi- » niam, in quâ Deo propitio, et rectæ me Aposto- » lorum doctrinæ, et Patrum inhærere vestigiis » evidenter appareat ».

Cùm nec sic animi penitus quievissent, tandem ad Childebertum Regem integram fidei suæ professionem dedit, cum hâc præfatione : « Veniens Rufi- » nus vir magnificus, Legatus Excellentiæ vestræ,

(1) *Pelag. I. ibid. ep.* VI, *ad Episc. Tusc. col.* 795. — (2) *I. Petr.* III. 15. — (3) *Pelag. ep.* VII.

» confidenter à nobis, ut decuit, postulavit, qua-
» tenus vobis, aut beatæ recordationis Papæ Leonis
» tomum, à nobis per omnia conservari, significare
» debuissemus, aut propriis verbis nostræ confessio-
» nem fidei destinare : et primam quidem petitionis
» ejus partem, quia facilior fuit, mox, ut dixit, im-
» plevimus ». (De tomo Leonis scilicet, quod episto-
lâ x suprà memoratâ fecerat.) « Ut autem deinceps,
» nullius, quod absit, suspicionis resideret occasio,
» etiam aliam partem facere maturavi, scilicet pro-
» priis verbis confessionem fidei, quam tenemus
» exponens (1) ».

Cùm ergo id faciat *pro auferendo suspicionis scandalo*, atque ut modò legimus, ne ulla *suspicionis resideret occasio*; apparet fidem ejus et Regi et Episcopis Gallicanis, aliisque orthodoxis licèt ac piis, fuisse suspectam, quibus satisfecit, fidem profitendo, non se infallibilem prædicando.

Respondebunt id fecisse humili condescensu. Imò profitetur id fecisse jussu Petri præcipientis *reddendam omni poscenti fidei rationem :* unde inquit, « fidem meam præsenti ad Excellentiam vestram » colloquio intimandam necessariò judicavi »; jubente scilicet Apostolo; non humili ac voluntario condescensu.

Denique respondebunt, fuisse suspectum ut Doctorem privatum, non autem ut Papam; imò verò ut Papam : quo nomine quintam Synodum, unde suspicio orta esset, suscepisset.

(1) *Pelag. ep.* XVI, *ad Child. col.* 803.

CAPUT XXV.

Bonifacius III seu IV eâdem causâ sancto Columbano Presbytero suspectus.

Eadem suspicio etiam diutissime hæsit animis, quanquam Synodus quinta à Vigilio Papâ, à duobus Pelagiis, atque etiam à Gregorio Magno comprobata erat. Quâ de re extat sancti Columbani, seu Columbi, aut Palumbi, Presbyteri, omni sanctitate conspicui, gravis epistola. Repetendum autem animo est, ejus Synodi gratiâ, multas in Africâ et Italiâ Ecclesias à Romanâ Sede defecisse. Non ita Columbanus, qui in ultimâ Scotiâ, Romanæ tunc Sedi addictissimâ, natus et educatus. Cùm tamen in Italiam post mortem Gregorii Magni venisset, ibique propter quintam Synodum à Romanis Pontificibus approbatam, tam populorum quàm præsulum scindi studia intellexisset, hæc ex Monasterio suo Bobiensi (*), instinctu Agilulfi Longobardorum Regis, et Theodelindæ Reginæ, scripsit ad Bonifacium III seu IV; nondum enim id mihi constitit. Sic autem incipit epistola : « Totius Europæ Ecclesia- » rum capiti, Pastorum Pastori, Bonifacio Patri, » Palumbus ». Tum subdit : « Doleo de infamiâ » cathedræ sancti Petri ». Tum illud : « Ut honore » apostolico non careas, conserva fidem apostoli- » cam, confirma testimonio, robora scripto, muni » Synodo » : in eo enim vim reponebant; unde

(*) In Mediolanensi tractu.

sequentia : « Vigila, Papa, vigila ; quia fortè non » bene vigilavit Vigilius, quem caput scandali isti » clamant ». Postea : « Causa schismatis incidatur » cultello quodammodo sancti Petri, id est, verâ » in Synodo fidei confessione ». Ac mox : « Dolen- » dum enim ac deflendum, si in Sede apostolicâ » fides catholica non tenetur. ». Tunc rogat Pontificem, « quare vel infamare auderet fidei orthodoxæ » Sedem principalem ». Magnificè ac præclarè de Sedis apostolicæ majestate dictum ; ac statim : « Ut » caligo suspicionis tollatur de cathedrâ sancti » Petri ». Tum : « Jam vestra culpa est, si vos de- » viastis de verâ fiduciâ, et primam fidem irritam » fecistis. Meritò vestri juniores vobis resistunt, et » meritò vobiscum non communicant, donec me- » moria perditorum deleatur. Vestri erunt judices, » qui semper orthodoxam fidem servaverunt, licèt » juniores vestri sint (1) ». Juniores, illius sæculi stylo, inferiores vocat, cùm Prælati ac Præpositi passim Seniores dicerentur.

Ergone, inquies, vir tantus dicere potuit ad Romanum Pontificem, *meritò ei non communicari?* Certè si pergeret, uti Columbanus putabat, hæresim profiteri, nec se admonitus corrigeret. Cæterùm nihilo secius ipse in Sedis apostolicæ communione persistit : « Nos enim, inquit (2), devincti sumus ca- » thedræ sancti Petri : licèt enim Roma magna est » et vulgata ; per istam cathedram tantùm apud nos » magna est et clara » ; dignitate scilicet ductâ à Petro et Paulo Apostolis. Neque enim aliter Scoti,

(1) *Epist.* IV *Columb. ad Bonif. tom.* XII *Bibl. Patr. p.* 28, 29, 30. — (2) *Ibid.*

qualem se profitetur Columbanus, Romam noverant, Romanis armis prorsus intacti; solaque fides eis Romam commendabat. Unde hæc: « Roma or» bis terrarum caput est Ecclesiarum »: quæ quidem, Roma scilicet, ideo præcellere videbatur, quòd propter cathedram Petri, sit « fidei orthodoxæ » Sedes principâlis ». Hinc addit Columbanus: « Sic» ut magnus honor vester est pro dignitate cathe» dræ, ita magna cura necessaria, ut non perdatis » vestram dignitatem per aliquam perversitatem. » Tandiu enim potestas apud vos erit, quandiu » recta ratio permanserit ». Tum illud præclarum: « Unitas fidei in toto Orbe unitatem fecit potes» tatis ».

Hinc de Concilio quinto ab eoque sublatâ personæ unitate et dualitate naturæ dicit, tum ad ipsum Pontificem, qui eam Synodum comprobasse diceretur: « Multi dubitant de fidei vestræ puritate »: mox: « Tollatis hunc nævum de sanctæ cathedræ » claritate: non enim decet Romanæ Ecclesiæ gra» vitatem hâc instantis levitatis famâ moveri à soli» ditate veræ fidei (1) ».

An ergo existimabat veram fidem extinctam esse Romæ, cùm Clerus universus totaque Ecclesia Romana suis Pontificibus adhæreret? Neutiquam. Imò verò dicebat: « Ego enim credo semper colum» nam Ecclesiæ firmam esse in Româ »: quòd nempe putabat, id non pertinaci animo factum, atque admonitos facilè redituros; neque unquam futurum ut cathedra Petri à verâ fide, verâque Ecclesiâ pertinacibus studiis abrumperetur.

(1) *Epist.* IV *Columb. ad Bonif. tom.* XII *Bibl. Patr. p.* 31.

Eodem animo Gallos fuisse vidimus (1) sub Carolo Magno, Ludovico Pio, Carolo Calvo, religiosissimis Regibus, post Nicænam secundam Synodum, quam à Papâ licèt approbatam pro œcumenicâ non habebant, neque ullo modo admittebant : neque minùs pii catholicique habebantur.

Neque hîc necesse est afferre cum Polycrate Asianos, cum Cypriano Afros, cum Columbano Scotos, Gallos, Italos seu Longobardos, alios; cùm in promptu sit memorare Ephesini Concilii ducentos, Chalcedonensis sexcentos, aliorumque Conciliorum innumerabiles Episcopos, iisque cohærentem catholicam Ecclesiam, à quibus Romanorum Pontificum decreta pro irrefragabilibus non sunt habita, quoad Ecclesiæ universæ consensione probarentur.

CAPUT XXVI.

Romani Pontifices professi se apostolico officio fungentes esse errori obnoxios, in auctoritate universalis Ecclesiæ acquiescunt : locus Innocentii III.

Quin ipsi etiam Romani Pontifices non nisi in universalis Ecclesiæ auctoritate acquiescunt. Neque jam antiquos allegamus sæpe memoratos. En postremis temporibus, Innocentius III, celebri epistolâ ad Philippum-Augustum Regem. Rogatus enim à Rege ut ejus conjugium (*) solveret, sic respondet (2): « Sed in carnali commercio inter te ac Reginam

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* XXXI. — (2) *Innoc. III. ep. lib.* IV, *ep.* CVI.

(*) Initum cum Isemburgâ Canuti IV, Daniæ Regis, sorore.

conjugem

» conjugem tuam adeo processum est, quòd si etiam » illi tantùm confessioni vellemus insistere, quam » nuper eadem Regina fecisse proponitur, non au- » deremus super hujusmodi casu de nostro sensu » pro te aliquid definire, propter illam sententiam » evangelicam, quam ipse Christus expressit; ut » *quod Deus conjunxit, homo non separet* (1); cùm » absque dubio nec Sanctorum exempla, nec Pa- » trum decreta, intentioni tuæ in hoc articulo » suffragentur. Verùm si super hoc absque generalis » determinatione Concilii determinare aliquid ten- » taremus, præter divinam offensam, et mundanam » infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan » ordinis et officii nobis periculum immineret; cùm » contra præmissam veritatis sententiam nostra non » posset auctoritas dispensare ». En unde auctoritatem quærat in rebus maximis; en unde etiam pœnam metuat, si inconcessa tentarit.

An dicent hìc induere personam privati doctoris, qui à tanto Rege interrogatus, ut specialissimo Sedis apostolicæ officio, supremâ scilicet dispensatione, fungeretur, hoc responsum ediderit, quique professus sit, à se tractari rem deliberatione generalis Concilii dignam? Ergo in tantâ re infirmitatis humanæ sibi conscius, agnoscebat aberrare se posse ab evangelicâ veritate ex apostolico officio respondentem. Hìc ne ullum quidem dicit verbulum novissimus auctor anonymus, qui ad hunc explicandum nodum tanta congessit. Unum hoc non perpendit, in quo est difficultas: à Papâ agnitum id fieri posse;

(1) *Matt.* XIX. 6.

ut ipse quæstionem fidei inconsultò definiret, ac propterea loco caderet.

An fortè ad Pighianas redeunt ineptias; et illud Innocentii, *Si hæc tentaremus*, ita interpretantur: *Si per impossibile;* ut quoniam Paulus semel dixit: *Licèt Angelus de cœlo quid novi annuntiaverit, anathema sit* (1); jam non liceat de Pontifice aberraturo loqui, nisi per impossibile: quamque vehementiam ac magniloquentiam adhibuit Paulus, ad adstruendam immobilem Evangelii stabilitatem, eam ad unum hominem infirmum et imbecillem transferre necesse sit; aut verò oportuerit in eo laborare Innocentium III, ut explicaret, quid factura esset Synodus generalis, si ipse aliquid impossibile perfecisset?

CAPUT XXVII.

Joannis XXII fidei professio, omnia quæ in apostolico officio gessit etiam circa fidem, iterum examinari posse demonstrat.

Nota est etiam illa professio quam Joannes XXII jamjam moriturus protulit. Is quippe de visione beatificâ ad extremum usque judicium dilatâ, cùm multa dixisset, quibus in hæresis suspicionem venisse se sentiebat, moriens eâ de re mentem suam sic explicat, subditque (2): « Insuper si quæ alia » sermocinando, conferendo, dogmatizando, do» cendo, seu aliter quovis modo diximus, prædica-

(1) *Galat.* I. 8. — (2) *Odor. Rain. tom.* XV, *an.* 1334, *n.* 17: *et ep.* 1 *Joan. XXII*; *tom.* XI *Conc. col.* 1629.

» vimus, vel scripsimus circa præmissa, vel alia, » quæ fidem concernant catholicam, sacram Scri- » pturam, vel bonos mores, ea in quantum consona » sunt fidei catholicæ, determinationi Ecclesiæ, sa- » cræ Scripturæ, ac bonis moribus, approbamus : » aliter autem illa habemus et haberi volumus pro » non dictis, prædicatis et scriptis, et ea revoca- » mus expressè ; ac ea quæ de prædictâ visione, et » omnia alia dicta, prædicata et scripta nostra de » quâcumque materiâ, ubicumque et in quocum- » que loco, ac in quocumque statu, quem ha- » bemus, vel habuerimus hactenus, summittimus » determinationi Ecclesiæ et successorum nostro- » rum ».

Quid se infallibiliter dixisse, prædicasse, docuisse, dogmatizasse, scripsisse credidit, qui hæc, moriens judicioque divino proximus profitetur? an non clarè et liquido statûs quoque pontificii dicta scriptaque Ecclesiæ determinationi subjicit? Ecclesiæ verò suos successores addit pro dignitate suâ specialiter appellandos. Huic igitur potestati sua omnia examinanda et judicanda subjicit. Quid autem est subjicere, nisi retractanda atque examinanda omnia rursus, si Ecclesiæ ita visum sit, recognoscere? Diceret saltem subjicere se determinationi Ecclesiæ, quæ ut privatus doctor docuerit : saltem decretales eas, quas de fide conscripsit, exciperet. An verò eas exceptas voluit, qui disertè exprimit, *quæcumque, quovis modo, quovis tempore, quovis loco statuque* positus, de quâcumque materiâ, nec tantùm de visione beatificâ, sed etiam de quâcumque aliâ re, *quæ fidem*

concernat catholicam, quæ *Scripturam*, quæ *bonos mores*, quantâ potuit diligentiâ, explicavit. An fortè quæ decretalibus definivit, non sunt eorum numero quæ *scripsit*, *dogmatizavit*, atque *prædicavit*, cùm ea vel maximè omnium prædicarit? Ea ergo etiam determinationi Ecclesiæ subjicit, et quidem hæc professus est nullius errati sibi conscius; sed id tamen volens, ut si quid errasset, Ecclesia corrigeret. Neque verò hæc omnia tanquam per impossibile dixit : absurdum enim esset fidei professionem de impossibilibus rebus edere; sed sibi conscius infirmitatis humanæ, ac divina judicia, rebus etiam quas optimo animo gesserat, reformidans, totum se resolvit in Ecclesiæ fidem.

CAPUT XXVIII.

Ejusdem Joannis XXII de animarum statu speciatim publico diplomate declarata fides, à Benedicto XII successore ad examen revocatur.

Ille verò Pontifex, non modò generatim sua omnia, quæque publicè, quæque privatim egerat, determinationi subjicit Ecclesiæ, sed etiam ea quæ speciatim et expressè de fide exponendâ censuisset. Certè in eâ, quam nunc commemoramus, fidei confessione, de animarum statu hæc speciatim edidit (1) : « Ecce quòd nostram intentionem, quam » cum sanctâ Ecclesiâ catholicâ circa hæc habemus

(1) *Ap. Rainald. ib.*

» vel habuimus, serie præsentium, ut sequitur decla- » ramus. Fatemur siquidem et credimus, quòd ani- » mæ purgatæ separatæ à corporibus sunt in cœlo, » et vident Deum ac divinam essentiam facie ad fa- » ciem clarè, in quantum status ac conditio patitur » animæ separatæ ». Quæ cùm expressissimè decla-rasset, ut suam et Ecclesiæ catholicæ fidem, nihilo secius declarationem eam, Ecclesiæ et successorum determinationi subjicit.

Hîc rogare libet eos, qui à Romano Pontifice editam fidem, non aliam esse putant, quam ipsissimam Ecclesiæ catholicæ fidem, quâ ratione putent Ecclesiæ catholicæ fidem à Joanne XXII pontificio diplomate declaratam, ipsius Ecclesiæ ac successorum suorum determinationi subjici potuisse, iterum examinandam.

An respondebunt à Joanne declarari fidem eam, quam privatus profiteretur, non verò quam Pontifex? Atqui fidem eam consignari voluit publico diplomate, præfixoque, ut in aliis, consueto titulo.

An verò causabuntur has pontificias litteras *grossatas* quidem fuisse, non tamen *bullatas*, superveniente obitu Joannis XXII, ut Benedictus XII successor attestatur? Ad has ergo ineptias talis quæstio devolvetur. Atqui quod per tempus Joanni non licuit, Benedictus supplevit, *bullatamque* epistolam ad omnes dimisit Ecclesias, pontificatûs sui anno primo, Christi 1334 (1).

Neque eo secius fidem antecessoris, quam suam quoque esse edito diplomate confirmaverat, revo-

(1) *Bened.* XII *ep.* 1; *tom.* XI *Conc. col.* 1793.

cavit ad incudem, quæstionemque de clarâ visione per duos annos tractavit de integro; ac demum definivit anno pontificatûs tertio, Christi 1336 (1). Ergo existimavit Romanorum Pontificum authentico diplomate declaratam fidem, adhuc in quæstionem revocari posse.

Nondum enim, inquies, rem dixerant, adhibitis omnibus solemnitatibus; nondum ab omnibus tenendam sub anathemate, aut contrariam sententiam esse hæreticam: tanquam Romanam fidem, non nisi sub anathemate declarari oporteret; cùm profectò anathemata, non nisi subortâ hæresi decerni soleant: vera autem fides, ut ante omnem hæresim atque omnia anathemata constitit; ita absque anathemate declarari potest.

CAPUT XXIX.

Gregorii XI ac Pii IV professio.

Quo animo Joannes XXII moriens, eodem animo Gregorius XI, apostolicâ Sede in Urbem restitutâ nobilis, in iisdem appetentis lethi angustiis constitutus, hæc edidit (2): « Volumus, dicimus et protestamur, ex nostrâ certâ scientiâ, quòd si in » Consistorio, aut in Concilio, vel in sermonibus, » vel in collationibus publicis, vel privatis, ex » lapsu linguæ, aut aliàs ex aliquâ turbatione, vel » etiam lætitiâ inordinatâ, aut præsentiâ magna-

(1) *Rain. an.* 1336, *n.* 1, 2, 3. — (2) *Testam. Greg. XI; tom.* VI *Spicil. pag.* 676.

» tum ad eorum forsitan complacentiam, seu ex ali-
» quâ distemperantiâ, vel inadvertentiâ aut superflui-
» tate, aliqua dixerimus erronea contra fidem catho-
» licam, quam coram Deo et hominibus, ut tenemur
» præ cæteris, profitemur, colimus et colere cupi-
» mus; seu forsitan adhærendo opinionibus con-
» trariis fidei catholicæ scienter, quod non credi-
» mus, vel etiam ignoranter; aut dando favorem
» aliquibus contra catholicam religionem obloquen-
» tibus; illa expressè et specialiter revocamus, de-
» testamur et haberi volumus pro non dictis ».

Quibus verbis æquè complectitur ea quæ in Consistorio, inque Concilio, ac ea quæ in colloquiis; omniaque in se recognoscit, quorum causâ quicumque mortalis scienter, vel ignoranter, privatim ac publicè errare potuit.

Extat in eamdem sententiam Pii IV in Consistorio habita ratio, cùm de Francisci Mommorancii Annæ filii matrimonio ageretur. Eâ causâ Romam missus D. DE LA HAYE, Doctor Theologus, hanc rei gestæ narrationem scripsit, quam Castelnavius (*) diligens et candidus scriptor, commentariis suis integram inseruit. Is ergo Pontificem in Cardinalium cœtu, in hæc ferè verba perorasse memorat (1): « Ego vos congregatos volui, ut à vobis audiam
» rem haud mediocris momenti; utrum scilicet con-
» jugium contractum per verba de præsenti, nostrâ
» potestate solvi possit. Diligenter advertite quæ di-
» cam : non verba de futuro aut simplicem promis-

(1) *Le Laboureur, Addit. aux Mém. de Casteln. tom.* II, *p.* 427, 428.

(*) Seu potius LE LABOUREUR in iis quæ addidit commentariis Castelnavii. (*Edit. Paris.*)

» sionem dicimus : quærimus an conjugium per » verba de præsenti initum, quod verum conju- » gium, verumque est sacramentum secundùm sa- » niorem Theologorum sententiam, à nobis solvi » possit. Ne, quæsumus, tempus terite in colligen- » dis antecessorum nostrorum exemplis et factis, » quæ nos profitemur ita sequi velle, si cum Scri- » pturæ auctoritate et theologicâ ratione consen- » tiant. Neque enim sum dubius, quin ego et ante- » cessores mei aliquando falli potuerimus, non solùm » in hoc facto, sed etiam in aliis ». En quid Pontifices ritè interrogati, ut pro pontificio officio respondeant, decernant, dispensent, de se ipsis sentiant. Hæc retulerunt ii qui nihil de theologicis quæstionibus cogitarent; sed rem, uti gesta, uti nota, uti divulgata erat, ita enarrarunt. Neque quidquam novi Pius IV loquebatur : ab antecessoribus consentanea audivimus, qui in exequendo apostolico officio contra veram à Scripturis traditam fidem, errare se potuisse senserunt. Hunc igitur sensum illis ipsâ fidei veritate insitum credimus; quâ etiam veritate est insitum Christianis omnibus, ut se quotidie peccare multa sentiant : atque utrosque credimus, non modò humiliter, sed etiam veraciter confiteri; ipsamque humilitatem non verbis, aut falsâ sententiâ, sed veritate niti, ut Patres Carthaginenses et sanctus Augustinus docent (1).

(1) *Aug. lib. de Nat. et Grat. c.* XXIV, *n.* 42; *tom.* X, *col.* 144, *et alibi pass.*

CAPUT XXX.

Ecclesiæ catholicæ auctoritas multis casibus Ecclesiæ Romanæ laborantis auctoritatem supplet: primum exemplum, sæculi decimi invasores.

Operæ pretium erit considerare attentiùs ut Ecclesiæ catholicæ auctoritas laborantem ac periclitantem adjuverit Romanam Ecclesiam, simulque, seipsam omni Romanorum Pontificum auxilio destitutam, sancti Spiritûs fulta præsidio sustentarit. Primùm igitur tantisper redire in memoriam volumus sæculi decimi infamiam; quo sæculo per septuaginta ferè annos flagitiosissimi invasores Petri cathedram occuparunt; postquam scilicet imperatoria concidit auctoritas, Romæque omnia per vim ac libidinem gerebantur.

Ac Baronius quidem de his invasoribus sic agit, ut Sedes apostolica vacasse videatur : eos enim appellat non modò « abortivos, monstra, Sedisque » apostolicæ inquinatores (1) » ; verùm etiam, quod apertè ad nullitatem pertineat, « invasores, intru- » sos, illegitimos, nullo pacto legitimos, ac nomine » tenus Pontifices, Pontificis nomen usurpantes, » pseudo-Pontifices, qui non sint nisi ad consi- » gnanda tempora in catalogo Romanorum Ponti- » ficum scripti ». Neque tantùm ait *per vim ac metum* in Petri cathedram *violenter* immissos; sed etiam aliis causis cassos nullosque, Joannem XI

(1) *Bar. an.* 912, *tom.* x, *p.* 679, *et toto hoc tomo, pass.*

ac XII (*) vix puberes : illum etiam spurium ac Sergii jam tum Papæ filium (**) ac postea successorem; quò nihil magìs canones abominantur; « cui non » ætas, non natalitia, non legitima suffragaretur » electio; qui non nisi nomen Pontificis malis usur» patum artibus retineret (1) ». Tales interim Pontifices ad multos annos sacrilegum pontificatum prorogabant. Joannes certè X, quo nullius fuit flagitiosior electio, atque administratio tetrior, ad octodecim ferè annos. Quorum temporibus non Presbyteri, non Diaconi, sed fœdissima scorta sacrosanctam potestatem administrabant; qui denique haud scio, an majore flagitio non pellerentur quàm intruderentur.

Hos ergo adeo nullos Baronius existimare videtur (2), ut eò referat illud Actorum (3), quod ægros *umbra Petri* ab infirmitatibus liberaret : ut profectò habeantur, non pro veris Petri successoribus, qui ejus dignitatem, sed pro invasoribus, qui ejus umbram tantùm ac speciem gererent.

Hinc idem Baronius sedem Petri solis instar ac lunæ perfectam, tamen confitetur *eclipses* esse passam : neque debere nos, « nimis rigidè in apostolicâ » Sede majora requirere, quàm quæ in symbolicis » signis (***) fuerint divinitus demonstrata (4) ».

(1) *Bar. ibid. an.* 933, *p.* 707. — (2) *Ibid. loc. sup. cit.* — (3) *Act.* v. 15. — (4) *Bar. an.* 897, *p.* 641.

(*) Joannes XI viginti quinque annos natus, Joannes XII vix decem et octo, Sedem apostolicam invaserunt. (*Edit. Paris.*)

(**) Ex Maroziâ celebri tunc scorto genitum. (*Edit. Paris.*)

(***) Hæc ut intelligantur, sciendum est Baronium ad Sedem apostolicam accommodare illam Davidis prophetiam : *Sedes ejus*

Hæc igitur vacasse Sedem demonstrare videntur sub his propudiosissimis invasoribus. Addit tamen Baronius *accedente consensu Cleri* toleratos [1], ne Ecclesia schismate scinderetur; quosdam novis comitiis electos, atque hinc pro legitimis Pontificibus cultos : quod non ita contigisset, « nisi de factâ, » inquit, postea legitimâ electione constitisset ».

Nos nulla ejusmodi nova comitia legimus; nullas electiones novas ; neque consensus Cleri Romani quidquam hîc juvat, cùm ipse Clerus nihil sani aut corruptus cogitaret, aut oppressus agere posset. Id quidem certum est, qui sedem Petri tenere viderentur, eos per totam Ecclesiam agnitos atque observatos fuisse ; nempe quòd Ecclesia catholica præstabilius judicaret, pravum caput habere, quàm nullum.

Hinc igitur illis Pontificibus certior affulget auctoritas ex consensu catholicæ Ecclesiæ eos agno-

sicut sol in conspectu meo et sicut luna perfecta in æternum. Ps. LXXXVIII. « Ea sidera, inquit Baronius, interdum obice nu» bium minùs lucent, et eclipsibus intercurrentibus redduntur » obscura.... Non ergo adeo mirandum homines peccatores in Sede » apostolicâ sedisse ». Sed David hîc loquitur de throno Christi inconcusso semper futuro, qui thronus ideo dicitur similis soli et lunæ, sive quia ea signa manent semper eadem, licèt nostris oculis nunc clariora, nunc obscuriora videantur; sive quia David sic perfectum solem mente conciperet, qui *obice nubium* nunquam obscuraretur, et lunam perfectam quæ nullas pateretur eclipses. Hanc hujus loci explicationem afferunt omnes Scripturæ interpretes, et ipse BOSSUET comment. in Ps. Nos tamen Baronio non admodum succensemus hæc verba ad Sedem apostolicam accommodanti; sed observandum erat ea de solo Christo et æterno ejus throno propriè verèque debere et posse intelligi. (*Edit. Paris.*)

[1] *Bar. an.* 897, *p.* 640.

scentis, quæ sancti Spiritûs auctoritas est. Hæc auctoritas Ecclesiæ Romanæ Ecclesiarum matri succurrebat, cùm nihil opis afferre posset ipsa sibi. Hâc Ecclesiæ catholicæ auctoritate suppleta sunt, quæ talium Pontificum electioni et administrationi deerant. Hujus auctoritatis plenitudine factum est, ne quæcumque fierent, hoc defectu cassa conciderent. Est ergo Ecclesiæ catholicæ plenissima ac suprema et universalis auctoritas, quâ quæcumque deficiant, etiam in Ecclesiâ Romanâ, suppleantur.

CAPUT XXXI.

Alia exempla : turbæ sub Sergio III, ordinationum Formosi Papæ gratiâ : Auxilii Presbyteri locus : aliæ turbæ sub Joanne XII : turbæ graviores, atque incertior status in diuturno schismate inter Urbanum VI et Clementem VII.

Majore perturbatione res erant Stephani VII et Sergii III temporibus, anno Christi 897 et 908. Hi enim præterquam quòd per vim intrusi sunt, ad malorum cumulum multa insuper addiderunt. Hinc illa in Formosum Papam atrox sententia (*), quòd à Portuensi episcopatu in Sedem apostolicam translatus esset. Tunc ejus cadaver projectum in Tiberim à Stephano VII; et quanquam Stephani acta Joannes IX resciderat, Sergius tamen III Episcopos om-

(*) Quis non miretur de unius Episcopi translatione tam anxiè religiosos esse Papas eos, qui religionis nullâ habitâ ratione, se tot sceleribus commaculabant. Vid. eorum vitas, tom. IX Conc. Labb. (*Edit. Paris.*)

nes à Formoso ordinatos, item Presbyteros, sive ab illis Episcopis, sive ab ipso Formoso ordinatos, aut abjiciebat, aut de novo ordinabat. Quo tempore ordinationes, *exordinationes* (*), ac *superordinationes* contigerunt eæ, quas Auxilius eorum temporum egregius Presbyter deploravit (1).

Is igitur propter Formosi causam, cùm à Sergio III exordinatus esset, in ministerio stetit; aliisque eâdem causâ dejectis, ut starent, auctor fuit, eâ vel maximè causâ, quòd si omnis ordinatio à Formoso profecta cassa esset, Italiæ regiones longè latèque « jam circiter viginti annos absque christianâ religione, absque sacerdotio », absque sacramentis vixerint (2).

His aliisque de causis jussus à Sergio sub excommunicationis pœnâ sacerdotali ministerio abstinere, edito libro *de sacris Ordinationibus*, ac postea Dialogo, qui inscribitur : *Infensor et Defensor*; respondit; quòd pastoribus injusta jubentibus obediendum non esset; quòd excommunicatio ejus rei causâ lata nulla haberetur (3); quòd aliud sunt « pontificales sedes, aliud præsidentes; quòd honor » et dignitas uniuscujusque sedis venerabiliter ob» servanda sunt : præsidentes autem si deviaverint, » per devia sequendi non sunt, hoc est, si contra » fidem vel catholicam religionem agere cœpe» rint (4) ». En quod Romano Pontifici exprobraret. Addebat non observandam excommunicatio-

(1) *Vid. lib. Auxil. de sacr. Ordin. tom.* XVII *Bibl. Patr. p.* 4 *et seq.* — (2) *Ibid. cap.* XXVII, *p.* 9. — (3) *Ibid. cap.* XXXIV, *p.* 10. — (4) *Id. Dial. ad Leon. Nol. Episc. c.* XVIII; *ib. p.* 17.

(*) Id est ordinationes irritæ.

nem eam, quæ ad *committendum facinus pertineret.* Usque adeo fieri potest, ut quis ad facinus à Romano Pontifice etiam sub excommunicationis pœnâ adigatur. Concludebat verò sic, suo et sociorum suorum nomine (1) : « Ideoque in sacro ordine, quo » consecrati sumus permanentes, præstolamur uni- » versalis Concilii æquissimum examen ». Quin etiam illud Concilium non à Pontifice, qui omnia conturbaret, sed ab Imperatore expectabat. Adeo in Ecclesiâ Romanâ intestinis discordiis laborante, nihil erat opis : ac dum Synodus, consentientibus Episcopis, cogeretur, ipse à Sergio habitus communionis expers, Ecclesiæ catholicæ, eique connexæ Romanæ Ecclesiæ ac Sedis apostolicæ communione gaudebat.

Auxilium Presbyterum Sigebertus primùm (2), atque ipse Baronius honorificè memoravit (3). Et Baronius quidem ait, hæc quæ Auxilius deploravit, « perpetrata ab invasoribus et intrusis in apostoli- » cam Sedem, Pontificis nomen usurpantibus ». Verùm Auxilius non ita se tuetur, neque respondet Sergium illegitimum Pontificem à se impunè contemni; sed recurrit ad ea quæ veris Pontificibus prava jubentibus obtemperari vetarent. Quo certum omnino est, adversùs Pontificem pro vero ac legitimo habitum, sed potestate in Ecclesiæ perniciem usum, universalis Synodi opem imploratam, cùm nullum aliud præsidium superesset.

At enim, inquies, extraordinaria hæc, neque in

(1) *Vid. lib. Auxil. de sacr. Ordin. c.* XL, *p.* 10. *Dial. c.* XXX, XXXI, *p.* 21. — (2) *Sigeb. de Script. Eccl. c.* CXII. — (3) *Bar. ann.* 908, *p.* 667, 668.

exemplum trahenda: quæ nos ultro confitemur. Illud autem volumus: gravissimos, divino judicio, multos incidisse casus, quibus Ecclesiæ Romanæ oppressæ ac laboranti nihil præsidii, nisi in Ecclesiæ catholicæ toto Orbe diffusæ auctoritate superesset.

Ac fateamur necesse est talia contigisse cùm Joannes XII, flagitiosissimus Pontifex, ab Othone I Imperatore, Concilio congregato, depositus est, et Leo VIII huic substitutus (1). Baronio facilè concedimus illegitimum illud fuisse judicium. Interim pars Orbis maxima, Joannem ejusque successorem (*) aversabatur; Leoni ejusque successoribus adhærebat. Bonâ profectò fide, sub incerto, imò nullo Pontifice, haud minùs Christo ejusque Ecclesiæ conjuncti vivebant.

Quæ mala Ecclesiæ incubuere graviùs in illo longo schismate inter Urbanum VI et Clementem VII, eorumque successores. Quo in schismate, ubi locorum esset Sedes apostolica per quadraginta annos multi viri boni sanctique nesciebant, nullusque sedebat Romanus Pontifex, si quidem illud Bellarmini valet: *Pontifex dubius, Pontifex nullus.* Quibus turbis Sedes apostolica non nisi auctoritate Ecclesiæ catholicæ, ultro in Pisanam Synodum confluentis, emergere potuit. Atque interim Christus hæc duo demonstravit: primum, Ecclesiam Romanam occulto judicio in ea incommoda turbasque labi posse, unde se ipsa extricare non possit, et ab Ecclesiæ catholicæ auctoritate pendeat: tum illud, sub dubio ac fluctuante, imò sub nullo ac falso

(1) *Vid. Bar. ad an.* 863 *et seq.*

(*) Benedictum V.

Pontifice, certam remanere, longo etiam tempore, Ecclesiæ catholicæ, non modò unitatem, sed etiam auctoritatem, quâ rebus necessariis consulatur.

CAPUT XXXII.

Ex his ostenditur, etsi quis Romanus Pontifex falsa definiat, catholicam tamen Ecclesiam Sedemque apostolicam manere suo pondere constitutam.

His convincuntur ii qui Ecclesiam catholicam statim interituram putant, si quis Romanus Pontifex falsa definiat : tanquam una ea res sit, quam Ecclesiæ catholicæ auctoritas supplere non possit. Atqui alia quæ memoravimus, cogitanda erant. Nempe certum est Romanum Pontificem à Deo esse positum, qui catholicæ societatis communionisque esset vinculum. Stat semper invictum illud Optati de Romano Pontifice : « Cum quo nobis totus Orbis in » unâ communionis societate concordat [1] » ; et illud Hieronymi ad Damasum : « Qui tecum non » colligit, spargit [2] » ; et illud Cypriani, illud Ambrosii, illud omnium, ut cum Episcopo Romano, id est cum Ecclesiâ catholicâ communicemus. Atque hinc etiam valet illud, absque Romano Pontifice non colligi Synodos [3] : quippe quo duce Ecclesiæ uniri conjungique debeant. Hæc à Christo instituta, hæc in ævum duratura sunt. Neque eo secius, Deo permittente, ea interdum eveniunt,

[1] *Optat. Milev. de schism. Donat. lib.* II, *c.* III, *p.* 28, *ed. Dup.* — [2] *Hieron. ep. ad Damas.* XIV, *al.* XVII; *tom.* IV, *part.* II, *col.* 20. — [3] *Soc. lib.* II, *c.* VIII.

quibus

quibus viri boni sanctique, pontificiæ communionis exsortes manere debeant, ut Auxilio Presbytero contigisse vidimus (1), ne fateri cogeretur, cessasse in Italiâ per viginti annos legitimum sacerdotium legitimamque sacrorum administrationem. Quid in illo schismate, cùm inter duos tresve Pontifices, viri boni, ipsaque Ecclesia fluctuaret, et à duobus delusa, ab utriusque se obedientiâ subtraheret? An abrupta erat illa tessera christianæ fraternitatis in Romani Pontificis communione à Christo constituta? Absit. Ad eam enim in integrum resarciendam votis omnibus anhelabant, Romano Pontifici, si non actu ac reipsâ, tamen animo, affectu, voluntate conjungebantur. Interim Ecclesiæ catholicæ, quod sæpe dicendum est, eique connexæ Sedis apostolicæ communione gaudebant; et cùm omnino Synodo opus esset, Romani Pontificis ad eam colligendam officium, Ecclesiæ catholicæ, hoc est, Spiritûs sancti supplevit auctoritas. An ergo officium confirmandi in fide fratres, si casus occurrat, eadem Ecclesia supplere non possit? Absit. Certè infandi illius ac diuturnissimi schismatis tempore, fœdæ hæreses, Viclefi, Hussique totâ Ecclesiâ vulgabantur; quibus interim certa Ecclesiæ catholicæ auctoritas resistebat: adversùsque eos multa sunt edita ejusdem Ecclesiæ decreta gravissima, quibus catholici firmabantur, hæretici profligabantur. Quin ipsi hæretici nihilo secius in Sedis apostolicæ Ecclesiæque Romanæ verba fidemque adacti sunt, et ad illam petram æquè allisi, ac si

(1) *Sup. cap.* XXXI.

Romana Sedes suo præside frueretur. Nec mirum; neque enim Romana Sedes aut fides in vacatione interit, neque interitura est, etiam si graviora ac diuturniora impedimenta contigerint. Cur ergo eò magìs aut Sedes apostolica aut catholica Ecclesia collabatur, si quis Romanus Pontifex falsa definiat? Nempe in uno hoc casu deficiet Ecclesiæ, ille à Christo datus, ut in eâ maneret Spiritus? Nulla erit super, quæ succurrat, aut Synodum colligat, auctoritas? Quid si Romanus Pontifex hæresim non jam definitione sanciat, sed tamen prædicet? Quid si sit apertè jam obstinatèque hæreticus? quid si simoniacus? quid si schismaticus? quid si contumaciæ nomine meritò deponendus? quid si bonos viros à suâ communione depellat? quid si mente captus? quid si detentus? quid si ea tam multa contingant, propter quæ ei necessariò obsistatur? Hæc enim partim evenisse, partim evenire potuisse omnes confitentur. Quid dicam de Marcellino, quem thurificasse multi crediderunt? Quid de illâ, quam adversùs eum collectam memorant, Sinuessanâ Synodo (*) trecentorum Episcoporum (1)? Falsane, an

(1) *Conc. Sinuess. tom.* I, *col.* 938.

(*) De Sinuessanâ Synodo nulla nunc extat inter doctos controversia. Hanc enim manifestè supposititiam arguunt stylus barbarus et sententiæ planè absurdæ. Unum est quo Ultramontani probari posse putent celebratam fuisse hanc Synodum; nempe quòd nulla alia nominetur quæ Marcellinum idolis thurificantem absolverit. Atqui fabulosa est illa Marcellini thurificatio, de quâ nullus veterum loquitur. Quinimo Theodoretus, lib. I, cap. III, dicit *Marcellinum persecutionis tempore inclaruisse,* quod non diceret de Pontifice idolis thurificante. Et quidem Marcellino Donatistæ idololatriæ crimen inferebant; at falsum nulloque teste firmatum, quemadmo-

vera sit, nihil hîc nostrâ refert. Veram certè esse ipsâ rei summâ defendit Baronius (1) : veram eam esse plerique Canonistæ per trecentos annos existimarunt; eoque exemplo pro certo habuerunt, quibusdam in causis Synodum ultro convenire posse, non quidem ad judicandum, sed ad convincendum atque increpandum Romanum Pontificem, ut saltem pudore victus abdicare cogatur. At enim, inquiunt, causæ eæ sunt necessariæ cur Synodus fiat, etiam invito Romano Pontifice : tanquam ulla causa magìs necessaria sit, quàm læsæ fidei; aut adversùs Romanum Pontificem valeat Ecclesia, si hæresim prædicarit, inermis verò atque omni præsidio destituta jacent, si certas formulas ac solemnitates adhibeat : quo quid absurdius? Et tamen quandoquidem in eo causa stat, jam exempla afferenda sunt, atque infirmiores animi ipsâ experientiâ confirmandi, ne quid fidei metuant, si quis Romanus Pontifex, quod absit, officio desit.

dum solebant accusare multos alios, eosque sanctissimos Pontifices, Melchiadem, Marcellum et Sylvestrum. Cæterùm nunquam ab eis commemorata est ea Synodus trecentorum Episcoporum, nec ab Augustino in suis adversùs Petilianum libris. Neque erat adeo facile persecutionis tempore trecentos Episcopos congregare; cùm vix in summâ Ecclesiæ pace, Constantinus hunc numerum accire potuerit in Concilio Nicæno. Hæc in ineptam fabulam dicta sufficiant. Credo ipsum Baronium non aliter sensisse. Sed timebat, si Concilium id supposititium confiteretur, ne manibus ejus elaberetur illud ejusdem Concilii axioma toties deinde decantatum : « Prima Sedes non judicabitur à quoquam ». Qui plura de eâ re voluerit, adeat P. Alex. tom. iv, p. 652 : Pagi, an. 302, n. 16 et seq. Till. tom. v, persec. Diocl. not. xxi, p. 613. (*Edit. Paris.*)

(1) *Bar ann.* 303; *tom.* ii, *p.* 771, 772.

CAPUT XXXIII.

Lapsus Romanorum Pontificum nihil Ecclesiæ, nihil fidei, nihil Sedi apostolicæ nocuerunt : Liberius ordine temporum primus recensetur.

Hic necessariò repetendi sunt Romanorum Pontificum in causis fidei pertractandis, non modò cunctationes periculosæ interdum, sed etiam lapsus (*). Etsi enim animus refugit commemorare ea quibus imbecilles animi commoveri soleant; tamen hæc me spes sustentat, fidei omnia profutura, cùm evidens futurum sit, Romanis quoque Pontificibus, in injuncto officio confirmandi fratres deficientibus,

(*) Non pauci doctrinæ Cleri Gallicani aliunde maximè addicti, ipsi præjudicium inferri putant, si momentis hujusmodi parum solidis fulciatur. Ita imprimis Honoratus Tournely, qui postquam varia exempla, sepositis præjudiciis, severè examinavit, concludit ea non esse ad statum controversiæ idonea et accommodata. Vide *Tract. de Ecclesiâ, quæst. v, art. III; tom. II, pag.* 183 *et seq.* Hinc multi mirantur illustrissimum Bossuetium hîc tot errorum exempla congessisse, postquam ipse dixerat : « Que contre la coutume de » tous leurs prédécesseurs, un ou deux souverains Pontifes, ou par » violence, ou par surprise, n'aient pas assez constamment sou- » tenu, ou assez pleinement expliqué la doctrine de la foi : con- » sultés de toute la terre, et répondant, durant tant de siècles, à » toutes sortes de questions de doctrine, de discipline, de cérémo- » nies; qu'une seule de leurs réponses se trouve notée par la sou- » veraine rigueur d'un concile œcuménique; ces fautes particulières » n'ont pu faire aucune impression dans la chaire de saint Pierre. » Un vaisseau qui fend les eaux n'y laisse pas moins de traces de » son passage ». *Serm. sur l'unité de l'Eglise;* sup. tom. xv, p. 501. Igitur conjicere meritò possumus ipsum ea deleturum fuisse, si ultimam manum operi admovisset. (*Edit. Versàl.*)

tamen illud officium haud minùs postea viguisse, haud minùs immotam perstitisse Ecclesiam catholicam, eique conjunctam Sedem apostolicam ac Romanam fidem.

Hîc primo loco occurrit Liberius (*). Neque verò animus est tractare quæstionem de Sirmiensibus formulis : quâ in controversiâ doctissimi quique dubitare se potiùs, quàm certi aliquid tenere se fateantur. Nos in eam sententiam propendemus, ut Liberius ei formulæ (**) subscripserit, quæ esset omnium maximè innocua. Hæc interim certa sunt; pessimè fecisse Liberium, qui cùm Arianorum artes fraudesque nosset, ei fidei subscriberet, quâ Christus consubstantialis ejusdemque cum Patre substantiæ taceretur (1). Illud enim erat initæ cùm hæreticis consensionis indicium ac tessera : atque adeo per Liberii

(1) *Vide Bar. tom.* III, *an.* 357, *n.* 30.

(*) Eruditissimi inter Catholicos hodie stant pro omnimodâ innocentiâ Liberii, et quidem argumentis haudquaquam contemnendis. Vide *Dissert. critique et historique sur le pape Libère, dans laquelle on fait voir qu'il n'est jamais tombé; par l'abbé Corgne*, *Paris*, 1736 : et multò fusiùs, *Commentar. critico-histor. de sancto Liberio Papâ*, à P. Stiltingo, inter *Acta Sanctorum septembris*, ad diem 23; *tom.* VI, *pag.* 572. Illud interea constat, multa hîc afferri adjuncta, aut planè incerta, aut omnino supposita; et plura taceri, quæ minimè omitti debuissent. Certè vix intelligo quomodo ea cohæreant cum iis quæ ipse illust. auctor dixit, *II.e Instruct. sur les promesses de l'Eglise, n.* 105 *et* 106; sup. tom. XXII, pag. 580 et 581. Cæterum ex *Diario D. Ledieu* colligitur voluisse Bossuetium ea delere, quæ hîc scripsit de Liberio, tanquam ad suum scopum non satis pertinentia. Vid. *Hist. de Bossuet*, *Pièces justificatives du liv.* VI; tom. II, pag. 396. (*Edit. Versal.*)

(**) Primæ videlicet quæ adversùs Photinum à Synodo depositum excusa fuit. (*Edit. Paris.*)

subscriptionem Ariani id obtinebant, quo Nicænam infringerent et infamarent fidem. Quare Liberius nec ipse dubitavit, datis fœdissimis ac miserabilibus litteris, cum omnibus Arianis communicare, atque à suâ et Ecclesiæ Romanæ communione segregare Athanasium, cum quo communicasse pars ecclesiasticæ atque catholicæ communionis habebatur (1). Hæc à Liberio perpetrata, satis amplam causam dederunt, cur ei hæc agenti anathema ab Hilario diceretur, et cur ille ab Hieronymo et aliis in hæresim subscripsisse memoraretur (2). Qùo etiam factum est, ut à Romanis haud aliter reciperetur, quam ut qui fidem prodidisset, ac se Arianâ communione maculasset, hæreticisque per omnia communicasset, *exceptâ rebaptizationis infamiâ* (*), ut in vitis Romanorum Pontificum disertè scriptum legimus (3).

Neque omittendum illud, quod est gravissimum, Liberium, postquam Arianorum communione pollutus Romam rediit, à maximâ Cleri et populi Romani parte rejectum; sanctum Damasum gravissimum eâ tempestate Ecclesiæ Romanæ Presbyterum, ac postea Liberii successorem præ cæteris ab ejus communione abhorruisse, ac Felici in ejus exulantis locum substituto adhæsisse; quòd hic vice versâ, catholicam Ecclesiam contra Constantium tueretur. Hinc « ab eo die, quo scilicet Liberius » in urbem ingressus est, fuisse persecutionem

(1) *Ep. Liber.* VII, VIII, IX, X; *tom.* II *Conc. col.* 751 *et seq.* — (2) *Hilar. frag.* VI, *col.* 1337. *ed. Bened. Vid. Hieron. in Chron. et de Script. Eccles.* — (3) *Vit. Liber. Pap. tom.* II *Conc. col.* 740.

(*) Hic annotat Binius « Arianos nondum rebaptizasse Catholicos » ad se deficientes, et ea verba ab aliquo fuisse addita »; quod verisimile est. (*Edit. Paris.*)

» maximam in Clero, ita ut intra Ecclesiam Pres- » byteri et Clerici complures necarentur, et mar- » tyrio coronarentur (1) ». Hæc in vitis Romanorum Pontificum scripta recipit Baronius (2); quibus profectò rebus Liberius non confirmabat, quam potiùs omni ope infringebat fidem. Nunc quid ad hæc respondeant audiamus.

CAPUT XXXIV.

Adversariorum effugia præcluduntur : nostra argumenta firmantur.

Primum quidem aiunt, ad hæc misera et infanda vi adactum Liberium, tædio scilicet victum exilii, ut scribit Hieronymus. Id ipsius Liberii, quæ supersunt miserabiles testantur litteræ : satìs enim constat, etsi districtos gladios non legimus, tamen intentatos necis metus. Sed nihil magìs infregit Liberium, quàm prava cupido tantæ recuperandæ Sedis, quod etiam Baronius confitetur, verèque memoravit eam fuisse Dalilam, quæ hunc Samsonem corruperit (3). Utcumque est, si verba Christi dicentis : *Rogavi pro te*, omnino eò pertinent, ut Petri successor nusquam fidei desit, nusquam officio confirmandi fratres; Liberium haud minùs ab ipso metu tutum esse oportebat, quàm à cæteris pravis cupiditatibus. Quis enim non videat, id promisisse

(1) *Vid. Felic. II, ibid. col.* 843. — (2) *Bar. tom.* III, *an.* 357, *n.* 45, 46; *p.* 713, 714. — (3) *Bar. ibid. n.* 33, *p.* 709.

Petro Christum, ne ullâ animi infirmitate vinceretur? Quo loco si metum excipimus, nimiùm stultè in re tantâ ludimus. Atque hoc animi robur ad Petri successores manasse oporteat, siquidem omnes eos promissionis ejus hæredes esse constet. Tum et illud quærimus, si hæc Liberius non metu, sed vel imperitiâ, vel aliâ pravâ cupiditate fecisset; an ideo cessuri erant Eusebius et Damasus ac Romana Ecclesia? Imò tantò ampliùs restitissent. Fateamur ergo Romanam fidem, Romanam Ecclesiam, non modò adversùs metum, sed adversùs omnem aliam cupiditatem potuisse consistere. Denique si vel maximè metum causari placet, quid fiet Liberio, non jam metuenti ac persecutionem passo, sed ultro persequenti fratres, ut ad impiam communionem cogerentur; et quæcumque adversùs catholicam fidem gesta erant, etiam concitatâ persecutione firmanti. Alia profectò quærenda sunt, quibus Liberius excusetur.

Hîc ergo Bellarminus ac Baronius omni ope contendunt (1), ne Liberius hæresi subscripsisse videatur. Quo operæ pretio; cùm saltem sit certum subscriptam ab eo, probatamque formulam quâ fides Nicæna taceretur? At enim, inquiunt, Hilarius quoque hanc probavit formulam; probavit verò tanquam omnino integram ac perfectam? an potiùs id egit, ut qui eâ uterentur, eos alliceret ad catholicam fidem, à quâ non penitus abhorrere viderentur? Cæterùm ut à veris orthodoxis ac fidei Nicænæ

(1) *Bell. de Rom. Pont. lib.* IV, *cap.* IX. *Bar. an.* 357, *n.* 37; *tom.* III.

defensoribus subscriberetur his formulis, quibus fides Nicæna taceretur, non probavit Hilarius: non probavit ut eo silentio et episcopatus redimeretur, et pax cum perfidis iniretur; id inquam, Hilarius neque probavit, neque fecit. At id nemo dubitat fecisse Liberium.

Aliud est, inquiunt, tacere, aliud negare. Non profectò aliud est, cùm ad eum articulum devenitur, ut tacere negare sit. Neque enim quidquam aliud Ariani volebant, quàm ut fidem Nicænam tacendo subruerent; eòque deducta res erat inter catholicos et hæreticos, ut utrimque contenderetur; ab illis, ne fides Nicæna silentio premeretur; ab his, ut ipso silentio tolleretur; neque id Liberius, aut quisquam ignorabat. Quo tempore tacere, apertè negare est. Neque enim frustra Christus dixit : *Qui me erubuerit, et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet* (1). At qui sciens tacet, cùm professionem res postulat, profectò erubescit, imò etiam negat : unde quod apud Lucam legitur : *Qui me erubuerit*, legitur apud Matthæum : *Qui me negaverit* (2). Negavit ergo Liberius, dum tacuit id, quod tum vel maximè oportebat confiteri eum; in agone ipso scilicet, in ipso martyrii, hoc est, testimonii articulo constitutum. Quo in articulo constitutus, dum pudendo silentio Sedem apostolicam redimit, nempe quantùm in ipso est, omnes docet patere communionem cum cathedrâ Petri, iis qui Nicænam tacerent fidem. Neque id tantùm; sed etiam negari iis, qui illam tuerentur : cùm non

(1) *Luc.* IX. 26. — (2) *Matth.* X. 33.

aliâ causâ Ariani Athanasium à communione Liberii segregatum vellent. Neque in his cogitandum est, quid subtiliter dici possit, sed ipsius rei summa, quid faciat in hominum animis. Neque etiam est quòd dicant vituperari à se Liberii factum, defendi fidem quam intus haberet. Nos profectò ipsum rectè sensisse, et contra id quod sentiret scripsisse et fecisse intelligimus, et ideo fidei defuisse; et talia facta ad ipsam fidei confessionem pertinere, nec ipse Baronius negaverit.

Cæterùm, id si putant promissioni Christi tutandæ satìs esse, ut Romanus Pontifex intus rectè credat, quidquid profiteatur, amplam nobis januam aperiunt. Ecce enim dicemus Romanum Pontificem bene intus sentientem, pravâ tamen aliquâ cupiditate seductum, adversùs fidem suam pronuntiaturum. Id si non sufficit tutandæ Christi pollicitationi, ne his excusent Liberium : sin autem sufficit, en casus quo Pontifex, ipsis fatentibus, salvâ pollicitatione Christi, falsa definiat.

Has quidem cavillationes sat scio viros graves et æquos facilè contempturos; et tamen adversarii ad hæc minuta et futilia, suâ subtilitate nos redigunt.

Placet etiam illud quærere; per eam temporum necessitudinem, an Romano Pontifici Arianorum societate polluto, communicari oporteret? At non illud Damasus, non Eusebius, non alii catholici sentiebant : hoc enim ipsum erat, seque et Ecclesiam catholicam Arianorum communione maculare. An fortè per eam temporum intercapedinem, Liberius cessavit esse Romanus Pontifex? Quid ita? hæreticus scilicet, atque ipso facto depositus : id

enim videtur significare Baronius (1). Atque ipse Baronius, Bellarminus, et alii id vel maximè agunt, ne hæreticus fuisse videatur. An igitur alias, præter expressam, ut aiunt, hæresim, causas admittimus, propter quas Romanus Pontifex cassus sit? Hæc si volunt, ab alio ducentur in aliud, neque eis quidquam erit integrum. Tum si in eo res vertitur, ut Romanus Pontifex ideo errare non possit, quòd statim atque erraverit desinat esse Pontifex, quid vetat nos quoque in eam arcem confugere? Certè et id nobis profiteri licet; à Romano quidem Pontifice falsa judicari ac determinari posse; sed eum confestim non esse Pontificem. Si hoc dicto tuti sumus, vicimus : at si quid ulteriùs à nobis exigunt, in Liberii lapsu, quò ipsi confugient? Fortasse ad illud, ista qualiacumque sunt, brevissimo temporis intervallo transacta esse. At profectò durarunt septem ad minùs menses. An verò contendent Christi promissionem vel ad certa quædam momenta vacillasse? Denique alia memoramus, quæ non eâ celeritate effluxisse constet. Verùm, utcumque est, certè illud tenemus, cùm dicitur Petri fides, Romana fides, Sedesque apostolico perire non posse, Romano Pontifici deberi obedientiam, cum Romano Pontifice à quocumque catholica communicari oportere : hæc summâ ipsâ valere et æstimari, non ad minutias redigenda. Omnino enim deficiente Liberio, Petri fides stetit : fides stetit Sylvestri, Marci, Julii, aliorumque Romanorum Pontificum, qui Liberium præcesserant. Hæc enim

(1) *Vid. Baron. an.* 357, *n.* 34.

fides Romanos Presbyteros sustentabat, quemadmodum ipse testabatur Eusebius (1), à se teneri fidem, quam à beato Julio ordinatus suscepisset. Neque Sedes apostolica, neque Ecclesia Romana concidit; neque casura erat, si etiam Liberius pejora moliretur; et cùm ab eo abstinerent, haud minùs Ecclesiæ catholicæ Sedisque apostolicæ fovebantur sinu; Romanoque Pontifici tanto impensiùs adhærebant, quantò magìs eum orthodoxum vellent.

CAPUT XXXV.

Sanctus Zozimus Cœlestii Pelagiani confessionem apertè hæreticam probat : ejus epistola ad Africanos Episcopos : sancti Augustini loci.

De sancto Zozimo Papâ sancti Innocentii successore, sanctus Augustinus hæc scripsit (2); Cælestium ab Africanis condemnatum, ad eum edidisse libellum fidei, in quo hæc inerant; « Quòd peccatum Adæ ipsi soli obfuerit, et non generi humano : quòd infantes qui nascuntur, in eo statu sint, in quo fuit Adam ante transgressionem ». Et illud : « In remissionem peccatorum baptizandos infantes non idcirco diximus, ut peccatum ex traduce firmare videamur, quod longè à catholico sensu alienum est; quia peccatum non cum

(1) *Vid. act. Euseb. apud Mombrit. tom.* I, *p.* 515 : *et Baluz. Miscel. tom.* II, *p.* 141, 142. — (2) *Aug. de Pecc. orig. c.* II, III, VI; *tom.* X, *col.* 253, 254, 255.

» homine nascitur, etc. (1) ». Apertissima hæresis, nullâ verborum ambiguitate prodita, quod etiam Augustinus agnoscit. Sanè Cælestius in fine professionis hæc apposuit : « Si fortè, ut hominibus, quispiam ignorantiæ error obrepsit, vestrâ sententiâ » corrigatur (2) ». Atque interpellatus à Zozimo de Innocentii litteris : « se omnia, quæ Sedes illa » damnaret, damnaturum esse promisit (3) ». His igitur auditis, refert Augustinus à sancto Zozimo Cælestii libellum catholicum dictum esse (4), in quo tam apertæ hæreses legebantur (*).

Non tamen Cælestius ab excommunicatione solu-

(1) *Aug. de Pecc. orig. cap.* VI; *et lib.* I *de Grat. Christ. c.* XXXII, *n.* 35, *col.* 245. — (2) *Id. de Pecc. orig. c.* VI, *n.* 7; *col.* 256. — (3) *Ib. cap.* VII, *n.* 8. — (4) *Id. lib.* II *ad Bonif. c.* III, *n.* 5; *col.* 434.

(*) Illust. auctori applicare non auderemus quæ ea de re habet Tournely, *loco sup. cit. pag.* 186 : *Necesse est eos qui tale proferunt exemplum, Augustinum non legisse in eo ipso loco qui opponitur.* Hæc habet sanctus Doctor : « Quænam epistola venerandæ memo» riæ Papæ Zozimi, quæ interlocutio reperitur, ubi præceperit » credi oportere, sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci? » Nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omnino conscripsit. Sed » cùm hoc Cælestius in suo libello posuisset, inter illa duntaxat » de quibus se adhuc dubitare et instrui velle confessus est, in » homine acerrimi ingenii,.... voluntas emendationis, non falsitas » dogmatis approbata est. Et propterea libellus ejus catholicus dic» tus est, quia et hoc catholicæ mentis est, si qua forté aliter sapit, » quàm veritas exigit, non ea certissimè definire, sed detecta ac » demonstrata respuere ». *Lib.* II *ad Bonif. loco sup. not.* Ex his intelligitur ipsum Cælestium, non verò ejus doctrinam dictam fuisse catholicam : de quo vix ullum dubium remanebit, si attendatur simul jussisse Zozimum ut Cælestius subscriberet Epistolæ Innocentii, in quâ ipsius errores apertè damnabantur; ut constat ex Mario Mercatore, *tom.* II *Concil. col.* 1512 *et* 1513; et ex Paulino Diacono, *ibid. col.* 1578 *et* 1579. (Edit. Versal.)

tus, scriptumque est in Africam, atque ad duos menses dilata res, quoad inde rescriberetur [1].

In Zozimi epistolâ [2], Episcopi Africani præcipitantiæ arguuntur, quòd Lazaro et Heroti viris levissimis ac nefariis de Cælestio nimiùm credidissent. Hîc placet excusari ea, quibus de Africanis Patribus, deque Lazaro et Herote viris sanctissimis, optimo Pontifici impositum est. Non equidem scio quo modo id excusari possit, quod de fide Cælestii scribit : « Censuimus innotescere Sanctitati vestræ, » super absolutâ Cælestii fide nostrum examen [3] ». Ac paulò post de Cælestii accusatoribus : « Quare » intra secundum mensem aut veniant, qui præsen- » tem redarguant aliter sentire quàm libellis et con- » fessione contexuit, aut nihil, post hæc tam aperta » et manifesta quæ protulit, dubii vestra Sanctitas » resedisse cognoscat [4] ».

Res igitur examine et judicio Zozimi eò redacta erat, ut fides à Cælestio exposita integra et catholica procul dubio haberetur; illud quærendum superesset, an probari posset eum aliter quàm libello dixerat docuisse? Sic nihil deerat quominus absolutum completumque esset de dogmate judicium, resque omnino deducta ad facti quæstionem.

Itaque Facundus, Hermianensis Episcopus (*), huic ævo proximus (**) memorat [5], « beatum Zo- » zimum apostolicæ Sedis Antistitem, contra sancti

(1) *Aug. de Pecc. orig. c.* VII, *n.* 8, *col.* 256. — (2) *Zoz. ep.* III *ad Episc. Afric. tom.* II *Concil. col.* 1559. — (3) *Ibid.* — (4) *Ibid.* — (5) *Facund. pro defens. trium Cap. lib.* VII, *c.* III, *p.* 277, *edit. Sirm. et tom.* X *Bibl. Patr. p.* 55.

(*) In Bizacenâ. — (**) Vixit sæculo sequenti.

» Innocentii decessoris sui sententiam, fidem ipsius » Pelagii, ejusque complicis Cælestii tanquam ve» ram et catholicam laudantem, insuper Africanos » culpantem Episcopos, quòd ab illis hæretici cre» derentur » ; non quòd Zozimus speciatim « præ» ceperit credi oportere, sine ullo vitio peccati » originalis hominem nasci » : id enim ab eo factum speciatim Augustinus negat (1); sed quòd approbavit ut catholicam eam Cælestii confessionem, in quâ illa hæresis perspicuè continetur. Neque mirum est Zozimum, datis paulò post ad eosdem Africanos litteris (2), favisse Pelagio, qui sententiam suam miris verborum ambagibus involverat. Id mirum Cælestii approbatam fidem, qui manifestissimas hæreses admisisset.

Neque enim usus erat ullis verborum involucris, sed planè nitidèque rem elocutus est, atque omnino, ut ait ipse Zozimus (3), quid de fide sentiret evidenter expressit.

Sanè Augustinus quâ erat modestiâ et charitate, excusat Zozimum. Quod enim in fine libelli Cælestius instrui se velle professus est, eâ occasione Augustinus sic scribit : « Voluntas emendationis, in» quit (4), non falsitas dogmatis approbata est, et » propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia » et hoc catholicæ mentis est » velle corrigi si errasset. Rectum etiam illud, quòd Cælestius sancti Innocentii susceperat litteras, quibus, si sincero

(1) *Aug. lib.* II *ad Bonif. loc. ant. cit.* — (2) *Zoz. ep.* IV *ad Episc. Afric. tom.* II *Conc. col.* 1561 *et seq.* — (3) *Zoz. ep.* III ; *ibid. col.* 1559. — (4) *Aug. lib.* II *ad Bonif. loc. jam cit.*

animo crederet, facilè, ut idem Augustinus ait (1), omnia sua errata respueret. Itaque sic Zozimi acta interpretatur, ut Cælestium levibus fomentis perductum ad sanitatem vellet. Quæ tamen profectò efficere non debebant, ut ejus fides tam claro judicio probaretur.

Patres verò Africani ita responderunt : « Non » sufficere hominibus tardioribus et sollicitioribus, » quòd se generaliter Innocentii Episcopi litteris » consentire fatebatur; sed apertè eum debere ana- » thematizare, quæ in suo libello prava posuerat; » ne, si id non fecisset, multi parum intelligentes, » magìs in libello ejus illa fidei venena à Sede apo- » stolicâ crederent approbata, propterea quòd ab » illâ dictum erat, eum libellum esse catholicum, » quàm emendata, propter illud, quòd se Papæ In- » nocentii litteris consentire ipse responderat (2) ».

Hæc sanè non absolvunt Zozimum; sed docent quâ modestiâ ac reverentiâ docendi sunt Romani Pontifices, etiam cùm sanctos gravesque Episcopos immeritò et asperè objurgant, ac mala non malo animo faciunt : quâ Zozimus benignitate atque admonitione correctus, Cælestium ac Pelagium toto Orbe damnavit.

Interim prima illa Zozimi sententia et episcopale judicium, etiam si Pelagium ac Cælestium obduratos hæreticos, pejores non facerent, quis dubitet infirmos his moveri potuisse? Certè id effecit, ut hæretici *Romanos Clericos* arguerent, tanquam eos, « qui, jussionis terrore perculsi, non erubue-

(1) *Aug. de Pecc. origin. c.* VII, *n.* 8; *col.* 256. — (2) *Id. lib.* II *ad Bonif. cap.* III, *n.* 5; *col.* 434.

» rint

» rint prævaricationis crimen admittere, contra » priorem sententiam suam, quâ catholico dogmati » adfuerant (1) ». Quâ oratione, presso licèt nomine, Papam ipsum, qui fidem Cælestii approbasset, facilè designabant.

Memorabile verò est, id quod respondet Augustinus (2) : « Sed si, quod absit, ita tunc (post » acceptas scilicet Concilii Africani litteras) fuisset » de Cælestio et Pelagio in Romanâ Ecclesiâ judi- » catum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis et » cum ipsis Papa Innocentius damnaverat, appro- » banda et tenenda pronuntiarentur; ex hoc potiùs » esset prævaricationis nota Romanis Clericis in- » urenda » : ut intelligeremus sibi, non veritati, non Ecclesiæ Romanæ, aut Sedi apostolicæ nociturum Zozimum, si talia judicasset. Id ergo Augustinus abominandum, infaustum, miserum, non verò impossibile judicavit, idque ad Bonifacium Papam Zozimi successorem scripsit.

Et qui jam id impossibile esse clamant, perpendant quæ facta sint. Nempe cùm doctrinam apertissimè hæreticam non satìs cogitans Zozimus approbavit, nihil hoc Ecclesiæ, nihil fidei Romanæ nocuit : ita sanè intelligant, si Zozimus in postremo illo judicio per eamdem indiligentiam falsus esset, haud minùs Sedi apostolicæ provisurum Deum, ne prava coalescerent, neve Ecclesia catholica caput suum Romanam Ecclesiam amitteret. Cætera prosequamur.

(1) *Aug. ibid. col.* 433. — (2) *Ibid. col.* 434.

CAPUT XXXVI.

Hormisdæ atque Honorii gesta uno verbo repetuntur : Joannes VII Trullanam Synodum, quâ Romana Ecclesia erroris accusatur, suo judicio subditam, relinquit intactam.

Qua acerbitate sanctus Hormisdas optimam propositionem : *Unus de Trinitate crucifixus*, respuerit, quid postea successores ejus, rei veritate atque Ecclesiæ catholicæ consensione victi, fecerint, commemoratum à nobis est (1) ; constititque catholicissimæ propositionis defensores à sancto Hormisdâ, egregio licèt Pontifice, conturbatos potiùs quàm confirmatos fuisse ; ac post consultum Papam, tamen ab Oriente veritatis lumen exortum : adeo liquet multa quæ ad fidei elucidationem spectent, à doctis Pontificibus, etiam interrogatis, etiam pro officio agentibus, prætermitti, nec minùs aliunde affulgere veritatem.

De Joanne VII Anastasius Bibliothecarius in vitis Romanorum Pontificum hæc scribit (2) : « Hujus » temporibus, Justinianus Imperator (secundus no- » mine) illico ut palatium ingressus est, propriumque adeptus imperium (*), tomos, quos antea sub » Domno Sergio apostolicæ memoriæ Pontifice, » Romam direxerat, in quibus diversa capitula

(1) *Sup. hoc lib. c.* XVI *et seq.* — (2) *Vit. Joan. VII per Anastas. tom.* VI *Conc. col.* 1387.

(*) De quo dejectus fuerat primùm à Leontio, et deinde à Tiberio Absimaro. (*Edit. Paris.*)

» Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per
» duos Metropolitanos Episcopos demandavit, di-
» rigens per eos sacram, per quam denominatum
» Pontificem conjuravit, ac adhortatus est, ut apo-
» stolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, et quæque
» ei visa essent stabiliret, et quæ adversa, renuendo
» excluderet. Sed hic humanâ fragilitate timidus,
» hos nequaquam tomos emendans, per suprafatos
» Metropolitas direxit ad Principem; post quæ non
» diu in hâc vitâ duravit ». Quod divinæ ultioni imputatum tenor ipse verborum ostendit.

Hi tomi continebant canones Synodi in Trullo habitæ, quæ *Quini-sexta* dicitur. Hæc Synodus Ecclesiæ Romanæ ritus multos, nominatim in his, ipsam toto Occidente receptam, atque ab antiquâ et apostolicâ traditione manantem cælibatûs legem Presbyteris et Diaconis indictam, condemnabat (1), ut quæ evangelicis atque apostolicis testimoniis repugnaret. Quod quidem si verum est, jam inde à primis sæculis Romana totaque Occidentalis Ecclesia incidit in hæresim. Hos canones Joannes VII primùm quidem vano metu territus, rogante Imperatore, emendare noluit; sanæque doctrinæ debitum officium denegavit. Quin potiùs probasse apparet : non enim ait Anastasius, nihil egisse Pontificem, neque ita scribit : Nihil respondit Pontifex, aut, Tomos remisit intactos : sed, *Tomos nihil emendans direxit ad Principem :* quo ritu bona probaque mitti ac dirigi solent.

Non ita Sergius prædecessor, qui eodem jubente Justiniano, « non acquievit, nec eosdem tomos

(1) *Conc. Quini-Sext. can.* XIII; *ibid. col.* 1148.

» suscipere, aut lectioni pandere passus est »; hoc est, ne librum quidem aperire, aut evolvere sustinuit: « Porrò eos ut invalidos respuit, atque abjecit, » eligens antè mori, quàm novitatum erroribus » consentire (1) ».

Honorium vidimus à tribus Patriarchis de fide interrogatum ea respondisse, quibus per totum Orientem hæretici firmarentur, catholici turbarentur; quæ denique à sextâ Synodo, ac secutis Pontificibus, ut apostolicæ doctrinæ adversa damnarentur (2). Quàm futilia, quàm levia, quàm absurda respondeant, vidimus: quis enim sanus hæc ferat; pro privato Doctore respondisse Honorium à tot tantisque Ecclesiis de fide interrogatum, neque docere voluisse universam Ecclesiam? Rogamus, in Honorii epistolis, ad docendam Ecclesiam quid desiderent? Rem ipsam, ut reverâ doceat Ecclesiam, an formulam, ut exprimat docere se velle. Certè ipsa res adest, docet Ecclesias principales, et in eis universam, quantùm in ipso est Ecclesiam (*). Neque magìs Leo ad unum Patriarcham Flavianum scribens, totam Ecclesiam docuit, quàm Honorius scribens ad tres Patriarchas. Redigunt se ad formulas, tanquam à formulâ non possit excidere, qui ipsâ re, ipsâ summâ cecidit.

(1) *Vit. Serg. per Anast. ibid. col.* 1291. — (2) *Sup. lib.* VII, *c.* XXI *et seq.*

(*) Quæ spectant ad Honorium ejusque litteras, necnon Monothelitarum hæresim, diligentissimè pertractata reperies, apud D. Corgne in suo libro inscripto : *Dissertation critique et théologique sur le Monothélisme, et sur le sixième Concile général.* Paris, 1741. (*Edit. Versal.*)

CAPUT XXXVII.

Stephani II, Gregorii II, Sergii III, Gregorii VII, ejusque occasione Bonifacii VIII decreta et gesta referuntur : Decretalis Unam Sanctam.

Extant in Conciliorum actis Gregorii II egregii Pontificis responsa *ad interrogationes sancti Bonifacii Episcopi Moguntini;* quorum secundum sic habet (1) : « Quod proposuisti, quòd si mulier in- » firmitate correpta, non valuerit debitum reddere, » quid ejus faciat jugalis? Bonum esset, si sic per- » maneret, ut abstinentiæ vacaret; sed quia hæc » fortitudo magnorum est, ille qui se non poterit » continere, nubat magìs ». Hæc est illa Decretalis, de quâ memoravimus (2) dixisse Gratianum : « Hoc » evangelicæ et apostolicæ doctrinæ penitus inve- » nitur adversùm (3) »; nec immeritò. Ac notandum illud : *Si mulier infirmitate correpta,* quo apertè designatur infirmitas, conjugio jam inito, superveniens. Conjugium verò, etiam quoad vinculum, ex eâ infirmitate dissolvi, et viro suaderi tantùm, non autem præcipi abstinentiam, tanquam necessariam; sed novum permitti conjugium, manifestè pugnat cum hâc Christi sententiâ : *Quod Deus conjunxit, homo non separet* (4). Neque hìc dici potest Gregorium II pro privato Doctore respondisse : interro-

(1) *Greg. II ep.* XIII, *ad Bonif. Mogunt. n.* 2; *tom.* VI *Conc. col.* 1448. — (2) *Dissert. præv. n.* LII. *Vid. in App. lib.* III, *cap.* X. — (3) *Decret. dist.* XXXII, *quæst.* VII, Quod proposuisti, *parag.* Sed illud. — (4) *Matt.* XXIX. 6. *Marc.* X. 9.

gatus enim à sancto Bonifacio Moguntino, respondebat ea, quæ ad novellam Ecclesiam Germanicam instituendam pertinerent. Quare Gregorius hæc scripta esse memorat, « ex apostolicæ Sedis vigore » : suamque illam vocat, « apostolici vigoris doctrinam » per beatum Petrum, à quo et apostolatûs et episco» patûs principium extitit », ut alio jam loco diximus (1).

Stephani II responsa ad varia consulta tueri nemo potest. Responsum tertium (2) : « Si quis in alienâ » patriâ ancillam duxerit in consortium, postea in » patriam reversus ingenuam acceperit, et iterum » contigerit ut ad ipsam, in quâ antea fuerat, pa» triam revertatur, et illa ancilla, quam priùs ha» buit, alii viro sociata fuerit; hic talis potest aliam » accipere; tamen non illâ vivente ingenuâ, quam » in patriâ propriâ habuit ».

Hoc Stephani II responsum procedere videtur ex falso intellectu decreti sancti Leonis, quod sic habet : « Ancillam thoro abjicere, et uxorem certæ » ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, » sed profectus est honestatis (3) ». Leo tamen non agebat de vero et justo conjugio, quod cum ancillâ iniretur; sed de illicitâ copulâ quæ ad arbitrium solveretur cum personâ servili : quippe cui nullum jus, nulla actio, nulla querela contra hominem liberum legibus relinquatur. At Stephanum II hîc loqui patet de eâ ancillâ, quæ justis nuptiis conjuncta sit; cùm redire permittat in ejus consor-

(1) *Diss. præv. loc. jam cit.* — (2) *Resp. Steph. II, art.* III; *tom.* VI *Conc. col.* 1650. — (3) *Leo. Mag. ep.* II, *aliàs* XCII, *ad Rust. Narbon. inquis.* VII.

tium, nisi alteri viro sociata fuerit. Quare ancillæ connubium solvit, ingenuæ solvi vetat : quale discrimen, conditione cognitâ, nescit Evangelium, neque canones patiuntur; quos talia prohibentes multos invenias apud Gratianum, dist. XXIX, quæst. II, et alibi passim.

Idem Stephanus, responso XI : « Si quis in vino, » propterea quòd aquam non inveniebat, pericli» tantem infantem baptizarit, nullâ ei adscribitur » culpa; infantes sic permaneant in ipso baptis» mo (1) ».

Quâ responsione et infantis perperam baptizati periclitabatur salus, et simili errori ampla patebat janua. Sed hæc et alia, à Petri licèt successoribus ritè interrogatis, prolata responsa, ultro conciderunt; quòd ea non admisit Ecclesiæ catholicæ summa et indeclinabilis auctoritas.

Nec magìs probata est illa Nicolai I, egregii licèt doctique Pontificis, responsio ad consulta Bulgarorum, quâ baptismum, « si in nomine sanctæ Tri» nitatis, vel tantùm in Christi nomine » collatus fuerit, omnino valere, neque iterandum esse decernit (2), falsumque, certè dubium baptismum cum vero certoque æquè firmat; ac Bulgarorum nascentem Ecclesiam falsi baptismatis exponit discrimini : neque id obiter, ut vulgò in scholis ludunt, sed expresso decreto, atque ex Actis Apostolorum et beato Ambrosio auctoritate adductâ, ne id leviter dixisse videatur.

(1) *Resp. Steph. II, art.* XI; *loco jam cit.* — (2) *Nicol. I Resp. ad cons. Bulg.* CIV; *tom.* VIII *Conc. col.* 548; *et Grat. distinct.* IV, c. XXIII, A quodam.

Vidimus (1) à Sergio III, sub anathematis pœnâ, de ordinationibus (*) imperata ea esse, « quæ ad fa- » cinus pertinerent, quæ contra fidem et catholi- » cam religionem agerentur » ; quæ per viginti annos in universâ Italiâ, atque adeo in ipsâ Romanâ Ecclesiâ sacerdotium, sacramenta, atque ipsam christianitatem extinguerent. Hæc profitentem, hæc suo et sociorum nomine conquerentem Presbyterum Auxilium, et universalis Concilii judicium expectantem nemo damnavit; imò catholici susceperunt.

Gregorium VII ejusque successores liquidò demonstravimus evangelicæ veritati et antiquissimæ traditioni repugnasse, cùm Reges deponere aggressi sunt (2). Ac tametsi eam, quam tot anathematibus exequebantur, animi sui sententiam neque expresso canone firmarent, neque in ecclesiasticum dogma redigerent; tamen ecclesiasticæ potestati conflabant ingentem invidiam; schismaticis et hæreticis occasionem præbebant; catholicos in errorem inducebant, nedum in fide confirmarent; eaque omnia ideo non nocent, quòd Ecclesia catholica nunquam ea approbarit, nunquam ut fidei doctrinam admiserit.

Bonifacium verò VIII, qui Decretali *Unam sanctam*, hæc quoque niti visus est in Ecclesiæ dogma redigere, excusavimus quidem nos, quod expositioni ipsa definitio minimè respondeat, ut vidimus (3) : at illud constitit, et in expositione Scri-

(1) *Sup. hoc. lib. c.* XXXI. *Vid. etiam Auxil. loc. cit.* — (2) *Sup. lib.* III, *c.* I *et seq.* — (3) *Sup. ibid. cap.* XXIII, XXIV, XXV.

(*) A Formoso Papâ factis.

pturas à vero sensu contra traditionem apertè detortas, et multa intolerabilia ad infirmandam potiùs quàm ad confirmandam fidem fuisse collecta. Ad hæc alii urgent, ex ipsâ expositione definitionem explicandam, atque ideo ab errore manifesto non posse defendi. Nec desunt, qui omnia à Bonifacio exposita, ut ab ipso asserta, ac vera Sedis apostolicæ placita tueantur, nec erubescant habere pro errantibus, aut etiam hæreticis, qui fidem his non præbeant. Quæ tamen Bonifacii decreta, utcumque se habent, fidei non nocent; quod, tacentibus cæteris, Ecclesiæ catholicæ tanta pars Ecclesia Gallicana apertè reclamarit, Romanosque Pontifices ad temperandam Bonifacianæ doctrinæ acerbitatem adduxerit.

CAPUT XXXVIII.

Paschalis II: gesta Lateranensis Synodi: Guidonis Viennensis, mox Callixti II, decreta in Synodo Viennensi à Sede apostolicâ comprobata: hujus decreti verba ad Papam: Nos à vestrâ obedientiâ repelletis.

Post Gregorium VII, interserere oportebat quæ Paschalem II, à Gregorio VII tertium, speciatim tangerent; sed nos rerum connexio extra temporum seriem tantisper abripuit.

Notum omnibus, quale privilegium Henricus V Imperator à Paschale II per vim extorserit, nempe ut electi non consecrarentur, nisi ab Imperatore per baculum priùs investiti (1). Id ita ferè est habitum, ac

(1) *Vid. sup. lib.* III, *cap.* XII.

si Papa in hæresim consensisset. Itaque, Lateranensi tertio Concilio congregato, plus centum Episcoporum, mitram ac mantum, ut vocabant, pontificalem, hoc est, purpuream cappam seu pallium, abjecit : Patres hortatus est ut juberent ipsum jam non esse Pontificem. Cæterùm quòd liberet, sine ipso Ecclesia ordinaret (1). Hoc enim Godfridus Viterbiensis disertè scripsit, inconditis quidem ineruditisque versibus, tamen ad historiæ fidem compositis. Ac sic Papam loquentem inducit (2) :

Me quoque Pontificem non fore jussa date.

Tum illud :

Ordinet Ecclesia sine me quiquid placet, inquit.

Quin etiam, quantùm in ipso fuit, se ipse deposuit. At Patres non assensi sunt, eumque pristino loco esse voluerunt : at privilegium condemnarunt, ut quòd esset, « contra Spiritum sanctum et canonicam institutionem (3) ». Igitur id decretum à duodecim Archiepiscopis, quatuordecim et centum Episcopis, quindecim Presbyteris, atque octo Diaconis Cardinalibus factum esse in actis memoratur, nullâ Papæ mentione, datâ quoque sententiâ excommunicationis in Regem, « non à Papâ, qui juraverat nunquam hoc se facturum : sed ab Ecclesiâ injuriam sui patris vindicante (4) ». Ita refert hujus temporis manuscriptus codex, actis Conciliorum insertus. Decreta Concilii toto Orbe vulgata sunt. Sic optimo Pontifici, cùm intelligeret rem à se, ut

(1) *Conc. Later.* III, *sub Pasch. II : tom.* X, *col.* 767. — (2) *God. de Vit. Chron. part.* XVII ; *p.* 508. — (3) *Conc. Later. ibid. col.* 769. — (4) *Ibid. col.* 771.

oportebat, non posse peragi, Ecclesiæ catholicæ succurrit auctoritas.

Hæc gesta sunt anno 1112, quo item tempore Guido (*) Archiepiscopus Viennensis, postea Calixtus II Papa, Viennense Concilium habuit, cujus decreta legimus in Conciliorum actis (1). Ipse Guido decretorum summam ad Paschalem Pontificem perscribit his verbis : « Igitur dictante Spiritu sancto, » investituram omnem rei ecclesiasticæ de manu » laicâ, hæresim esse judicavimus : scriptum illud, » quod Rex à vestrâ simplicitate extorsit, damnavimus ; in ipsum Regem nominatim et solemniter, et » unanimiter sententiam anathematis injecimus (2) ».

Horum à Papâ confirmationem petit, subditque : « Si verò, quod minimè credimus, nostræ paternitatis » (parvitatis seu fraternitatis legendum) assertiones » prædictas roborare nolueritis, propitius sit nobis » Deus, quia nos à vestrâ obedientiâ repelletis ».

Quo loco futurus, id si contingeret ? An extra Ecclesiam, ac Sedis apostolicæ communionem ? Absit, sed tamen ita incidebant eæ temporum necessitudines, quibus sancti quoque Episcopi à Papæ obedientiâ repellerentur.

Paschalis II hanc Synodum confirmavit, datis litteris *Guidoni et cæteris Archiepiscopis, Episcopis et Abbatibus, seu dominis Sacerdotibus Viennæ congregatis* (3) : quæ litteræ in Conciliorum acta referuntur.

(1) *Conc. Vienn. ibid. col.* 784. — (2) *Ep. Conc. ibid. col.* 785. *Vid. Dissert. præv. n.* LXXIX. — (3) *Ep. Pasch. II; ibid. col.* 786.

(*) Burgundiæ Comitis filius, et Adelaïdis Ludovici Grossi uxoris consanguineus. (*Edit. Paris.*)

Quo sensu, quâ veritate, quâ nonnullorum ejus ævi Episcoporum ac maximè Ivonis Carnotensis (1) discrepantiâ, investitura hæresis haberetur, non est hîc disceptandi locus. Hæresim proprio strictoque significatu fuisse, id quod Paschalis II indulserit, vix quisquam sanus dixerit; et tamen hujus rei gratiâ de Pontifice Romano talia decernebant.

CAPUT XXXIX.

Alexandri III in exponendâ Scripturâ manifestus error, omnium sententiâ reprobatus : caput, Cùm esses; de Testamentis: *Item Inocentii III falsa Scripturæ expositio : Cap.* Per venerabilem; Qui filii sint legitimi.

Grave illud est quod de testamentis ab Alexandro III definitur his verbis (2) : « Proposuisti talem » in tuo episcopatu consuetudinem obtinere, quòd » testamenta, quæ fiunt in ultimâ voluntate, penitus rescinduntur, nisi cum subscriptione septem » vel quinque testium fiant, secundùm quod leges » humanæ decernunt. Quia verò à divinâ lege et » sanctorum Patrum institutis, et à generali Ecclesiæ consuetudine id esse noscitur alienum, cùm » scriptum sit : *In ore duorum vel trium testium* » *stabit omne verbum* (3); præscriptam consuetudinem improbamus; et testamenta quæ Parochiani » coram Presbytero suo, et tribus vel duabus aliis » personis idoneis, in extremâ fecerint voluntate,

(1) *Ivon. Carn. epist. ad Joan. Arch. Lugd.* — (2) *Decr. Gregor. IX, lib.* III, *tit.* XXVI, de Testam. *c.* X, Cùm esses. — (3) *Matt.* XVIII. 16.

» firma decernimus permanere, sub interminatione » anathematis prohibentes, ne quis hujusmodi au- » deat rescindere testamenta ». Cap. *Cùm esses; de Testamentis.*

Atqui hæc testamenta quotidie rescinduntur, valetque in multis regionibus jus civile Romanum, quod Alexander III, ex Scripturâ, ex traditione, ex universali consuetudine, adhibitâ etiam excommunicatione proscripserat; tantâque auctoritate facta Decretalis abjicitur.

Hanc quidem Decretalem, *ad ea quæ relicta Ecclesiæ sint,* Glossa restringit, auctoritate capitis sequentis : *Relatum est;* quanquam Alexander III, in eodem capite *Cùm esses,* generatim de testamentis dixerat, quæstionemque de legatis Ecclesiæ relictis, ex lege generali deciderat. Sed quid nostrâ, cùm nec in ejusmodi legatis ea Decretalis valeat, quam Pontifex Scripturis, traditione, universalis Ecclesiæ sensu, hoc est iis omnibus, quæ certam fidem faciunt, asserebat?

Argumentum istud longè difficillimum, teste Melchiore Cano, sic ab eo solvitur (1) : « In decretis » pontificiis, duo imprimis distinguenda sunt; unum » est tanquam intentio conclusioque decreti; al- » terum quasi ratio et causa à Pontifice reddita » ejus rei, quam constituerat. Atque in conclu- » sione Pontifices summi errare non possunt, si » fidei quæstionem ex apostolico tribunali decer- » nant; sin verò Pontificum rationes necessariæ non » sunt, ne dicam aptæ, probabiles, idoneæ, in his » nihil est videlicet immorandum. Non enim pro

(1) *Melch. Can. de Loc. Theol. lib.* VI, *c.* VIII.

» causis nos à Pontificibus redditis, tanquam pro » aris et focis depugnamus ». Id postquàm multis exemplis argumentisque asseruit, concludit valuisse Alexandri Decretalem, in locis Ecclesiæ Romanæ, aliarumque Ecclesiarum ditioni subjectis; quod id Pontifex decernere suâ auctoritate posset : quanquam Scripturam et traditionem perperam allegavit.

Mitto quòd Melchior Canus, decreta generatim à summo Pontifice edita, redigere ad eas regiones nititur, quæ sint ecclesiasticæ ditionis, cùm soleant Pontifices accuratè notare, quæ faciant et decernant, tanquam Principes, « ubi apostolica Sedes et » summi Pontificis auctoritatem exercet, et summi » principis exercet potestatem » : Cap. *Per venerabilem; Qui filii sint legitimi* (1). Quod autem idem scriptor pontificii decreti conclusionem à sacræ Scripturæ allegatione distinguit, ac valere conclusionem, ex falsâ etiam probatione contendit; facilè assentimur, ubi aliæ probationes adhibentur, vel adhiberi possunt. Cæterùm, cùm Alexander III nihil hîc aliud alleget, aut allegare possit, præter unum Scripturæ locum malè ex confesso intellectum; apparet eum falso fundamento nixum, ad id decretum sub excommunicationis pœnâ edendum prosilisse.

Haud pluris valet ab Innocentio III allegata Deuteronomii auctoritas (2), quâ docet; « cùm Deute» ronomium lex secunda interpretetur, ex vi voca» buli comprobari, ut quod ibi decernitur, in novo » Testamento debeat observari ». Cap. *Per venerabilem; Qui filii sint legitimi.*

(1) *Melch. Can. ex Decr. Greg. IX, lib.* IV, *tit.* XVII. — (2) *Ibid.*

CAPUT XL.

Ejusdem Alexandri III decretum, quo anteriorum Pontificum, de matrimonio per verba de præsenti, statuta solvuntur: Innocentii III de revelanda confessione rescriptum ad Cistercienses: idem Innocentius III, Cœlestini III erroneam Decretalem solvit.

Idem Alexander III, postquam judicavit id, quod est certissimum, valere conjugium per verba « de » præsenti, utroque dicente : Ego accipio te in » meam, et ego accipio te in meum » ; ac tale conjugium non dissolvi contracto alio connubio, atque etiam copulâ consecutâ, addit (1): « quamvis aliter » à quibusdam prædecessoribus nostris fuerit judi- » catum ». Consulti ergo judicarunt, contra id quod est postea ab Alexandro III totâque Ecclesiâ judicatum.

Neque verò eos juvat Nicolaus Dubois, hanc errori manifesto excusationem obtendens (2): « Fuit » olim dubium in Ecclesiâ, an matrimonium solo » consensu firmatum dissolvatur per matrimonium » subsequens cum aliâ, et consummatum..... Hinc » factum quòd diversi Episcopi et Archiepiscopi, » Salernitanus, Paduanus, Senensis, Norvicensis, » Januensis, etc. sanctam Sedem consuluerint ». Rectè et ordine; tunc enim vel maximè consulendi summi Pontifices, cùm casus arduus est et ambiguus. Quid tum postea? Nempe illi à tot Episcopis con-

(1) *Decret. Greg. IX, tit.* IV, de Sponsa duorum, *cap.* III, Licet præt. solit. — (2) *Disq. art.* 1, *n.* 11, *et* 161.

sulti, pessimè responderunt. Ergo vel maximè constat apostolico officio defuisse, cùm tot Ecclesiæ apostolici officii opem requirerent.

Innocentius III, à toto Capitulo Cisterciensi consultus, an Monachi confessionem sacrilegam, ab ipso Confessario revelari oporteret? vocatis Cardinalibus sic respondet (1): « Ego dico in tali casu, » confessionem esse prodendam; quia potiùs est » blasphemia quàm confessio: nec debet Confes- » sor tantam blasphemiam ac insaniam celare, per » quam periculum toti Ecclesiæ poterit incumbere. » Et placuit sententia Innocentii omnibus; et scri- » psit sequenti anno ad Capitulum generale, quod à » se fuerat determinatum ». En ex canonum præscripto ad Romanum Pontificem gravis relata quæstio, ex quâ periculum *toti Ecclesiæ* incumbere videatur: en matura et canonica deliberatio, totoque anno dilata; tum ad universum Cisterciensem Ordinem, totâ diffusum Ecclesiâ, perlata responsio, ac determinatio, quam juri divino ac naturali repugnare Theologi Canonistæque uno ore confitentur. Hæc doctissimis et consultissimis Pontificibus ritè consultis, ritè deliberantibus excidunt, ad testificationem humanæ infirmitatis: audens dixerim, (absit verbo injuria) et ad infallibilitatis præsumptionem retundendam.

At idem Innocentius III cautè reprobavit antiquiorem Decretalem Cœlestini III, qui matrimonii vinculum inter christianos, superveniente alterutrius hæresi, solverat. Hunc sui prædecessoris errorem

(1) *Cæs. Monach. Cist. Hist. mem. lib.* III, *cap.* XXXII. *Vid. Bibl. Script. Cisterc. c.* I.

Innocentius

Innocentius III modestè reprobat his verbis : « Licet » quidam prædecessor noster sensisse aliter videa- » tur (1) ». Quod quidem dat honori antecessoris sui, qui perspicuè matrimonii vinculum solverat. Glossa quoque absolutè, verbo *prædecessor*, hæc habet : « scilicet Cœlestinus, cujus dictum habuisti » Decretali *Laudabilem : De convers. infid.* et malè » Cœlestinus (2) » ; quare Decretalis ejus è Corpore Juris exclusa est.

Et quidem habemus hujus Decretalis verba apud Antonium Augustinum (*), quæ sic habent : « Cum » christiano viro propter odium uxoris Christum » negante, et sibi copulante paganam, et ex eâ » filium procreante, christiana in opprobrium Je- » su Christi relicta est; tamen assensu Archidiaconi » sui, ad secundas nuptias convolavit, et filios sus- » cepit ex ipsis; non videtur nobis, quòd si prior » maritus redeat ad unitatem ecclesiasticam, eadem » debeat recedere à secundo, et resignari priori; » maximè cùm ab eo visa fuerit, Ecclesiæ judicio » recessisse (3) ».

(1) *Decret. Greg. IX lib.* IV, *tit.* XIX, de Divortiis, *cap.* VII, Quanto te novimus. *Ibid. lib.* III, *tit.* XXXIII, de Conversione infidelium, *c.* I, Laudabilem. — (2) *Gloss. cap.* Quanto te novimus; *loc. cit.* — (3) *Ant. Aug. Collect. Decret. coll.* II.

(*) Antonius Augustinus Hispanus, Ilerdæ Episcopus, deinde Tarraconensis Archiepiscopus, fuit vir illo ævo doctissimus, et in antiquitate ecclesiasticâ versatissimus, qui in Concilio Tridentino suâ doctrinâ maximè inclaruit. Errores, qui in textu Gratiani innumeri irrepserant, Antonius Augustinus suâ diligentiâ et impigro labore correxit, atque ipse multa edidit à doctis probata. Vid. ejus operum catal. ad calc. tract. de Correct. Grat. à Steph. Baluz. edit. an. 1672, et Baluz. præf. Vid. etiam Dupin, Bibl. XV sæc. (*Edit. Paris.*)

Hic verò Nicolaus Dubois, Adrianum VI reprehendit (1), quòd Cœlestinum III hujus Decretalis gratiâ hæreticum judicarit : « Nondum enim, in» quit, res erat ab Ecclesiâ definita; nec erat con» trarius totius Ecclesiæ consensus, qui vim haberet » definitionis ». En interim ille consensus, quem tot vanis stultisque incessit irridetque dicteriis, ab ipso quoque agnitus. Addit (2) : « Cœlestinus, tantùm » respondit per verba, *non videtur nobis ;* ut patet » ex textu : nihil adhuc verò definivit. Quomodo » ergo Adrianus potest hæreticis annumerare Cœ» lestinum » ? Quid nostrâ ? Quis enim contendit Cœlestinum fuisse hæreticum, qui nullâ contumaciâ hæc scripserit ? Id tantùm cum Adriano VI volumus, Romanum Pontificem de quæstione ad fidem pertinente ordine interrogatum respondisse id, quod reverâ est certissimè hæreticum; eumque Pontificem imposito confirmandi fratres officio defuisse, cujus sententiâ, vir justâ uxore privatus, mulier adultero copulata manserit; pessimum verò Archidiaconi judicium confirmetur.

CAPUT XLI.

Franciscana controversia : primo loco ponitur Decretalis Exiit *Nicolai III : probatur hanc veram esse definitionem doctrinalem ac dogmaticam.*

Ultimò ponimus quæ Nicolai III seu IV, ac Joannis XXII temporibus contigerunt.

(1) *Nic. Dub. Refut. arg. art.* XIV, *n.* 146, 147. — (2) *Disquis. art.* VIII, *n.* 107, *p.* 38. *Refut. arg. etc. p.* 78. *Vid. in append. lib.* II, *c.* II.

Nicolaus III, ut sancti Francisci regula perfectè observaretur, et compescerentur illi qui hæc instituta mordebant, ejus interpretationem edidit decretali *Exiit qui seminat* (1). In eo verò versatur quàm maximè ut altissimam Franciscani Ordinis paupertatem exponat; cujus articuli hæc summa est : quod « abdicatio proprietatis, tam in speciali, » quàm in communi, meritoria est et sancta, quam » Christus et verbo docuit, et exemplo firmavit, ut » etiam primi Ecclesiæ fundatores; quòd Christus » loculos interdum habuisse dicitur, id egisse infir- » morum personâ susceptâ; quo condescensu fac- » tum sit ut et infirma ageret, sicut interdum in » fugâ patet, et in loculis ».

Hoc igitur fundamento posito, distinguit « in re- » bus temporalibus, proprietatem, possessionem, » usum-fructum, jus utendi, et simplicem facti » usum »; quod ultimum, nempe simplicem facti usum, ab ipso etiam utendi jure discretum, solum relinquit fratribus; propterea quòd id « condecens » fuerit, ei professioni, quæ sponte devovit Chris- » tum pauperem in tantâ paupertate sectari ».

Sic igitur docet, Christum quoque id paupertatis et abdicationis genus fuisse sectatum, distinctèque declarat, sic à se intelligi usum simplicem, « qui » facti est tantùm, in utendo, præbet utentibus » nihil juris ». Hunc igitur usum sanctum ac meritorium esse definit, quippe qui exemplo Christi confirmetur. Atque hæc summa doctrinæ est, quâ etiam ipsissimam instituti Franciscani rationem ac

(1) *Sext. Decr. lib.* V, *tit.* XII, de Verb. signif. *cap.* III, Exiit qui seminat.

perfectionem, Christi imitatione constantem, expressam esse voluit.

Neque verò in hoc simplice facti usu, consumptibilia, puta vestimenta ac cibos, distincta voluit ab inconsumptibilibus, puta ædibus ac cellis : imò verò disertè expressit ea, *quæ ad usum necessariæ sustentationis* pertinerent, quæque fierent *pro necessitatibus infirmorum, et aliis fratribus induendis*, ut fratres in his quoque ad simplicem facti usum redigantur, nullo intérim utendi jure ipsis reservato.

Ergo quæ data essent utenda fratribus, in dominio dantis permanere posse voluit : et quoniam qui hæc darent fratribus ita affecti esse viderentur, ut à se concessa verè dimittere, atque *ad alios transferre cupiant propter Deum; ne talium rerum*, quæ fratribus utendæ dentur, *incertum videatur esse dominium*, illud, exemplo Innocentii IV, ad se et Ecclesiam Romanam transfert; omnimodum usum relinquit fratribus, concessâ etiam potestate vendendi et commutandi libros et alia mobilia, prout fratrum usibus conveniret.

Sic deinde concludit (1) : « Cùm ex prædictis et » aliis multâ maturitate discussis, regula ipsa licita, » sancta, perfecta, et observabilis, nec ulli patens » discrimini evidenter appareat », ut hæc constitutio « sit perpetuæ firmitatis, hæc, sicut cæteræ » constitutiones vel decretales epistolæ legatur in » scholis, ac fideliter exponatur ad litteram : nullis additis glossis, quocumque prætextu, sub ex- » communicationis pœnâ, nisi iis, per quas verba,

(1) *Sext. Decr. ubi sup.* §. Cum igitur.

» seu verbi sensus, seu constructio, quasi gramma-» ticaliter exponatur ». Sic sancta esse debuit hæc constitutio; sic non tantùm ad fratres, sed ad scholas, universamque dirigitur Ecclesiam, ut omnes fideles instruantur, quid de hâc regulâ sentire debeant.

Hæc igitur definitè determinatèque dicta, nemo negaverit. Tum in fine subditur : « Qui contra præ-» dicta determinaverint (seu prædicarint) excom-» municationis sententiæ subjacere »; quo nihil est clarius ad definitionem dogmaticam exprimendam. Jam verò quanti hæc sint, sequentia demonstrabunt.

CAPUT XLII.

Decretalem Exiit *confirmarunt Clemens V, Clementinâ* Exivi, *et Joannes XXII, extravagante* Quorumdam : *mox idem Joannes ejusdem Decretalis auctoritatem infringere aggreditur.*

Subortis postea circa hanc Decretalem aliquot scrupulis, eam Clemens V elucidatam voluit, Decretali inter Clementinas, *Exivi de Paradiso; de verborum significatione* (1); quâ disertè probat, rerum utendarum ad Ecclesiam Romanam translatum dominium ac proprietatem, « dimisso ipsis fratribus » in eis tantummodo usu facti simplicis ».

Fratres contenderunt hanc Clementinam vel maximè fuisse irrevocabilem; quippe quæ à Concilio Viennensi approbata fuerit; quod falsum esse

(1) *Clem. lib.* v, *tit.* xi, de Verb. signif. *cap.* 1, Exivi de Paradiso.

constat (*). Nec minùs interim constat apostolicâ auctoritate comprobatam fuisse à Clemente V.

Circa has Decretales Nicolai III et Clementis V, Joannes XXII edidit Extravagantem *Quorumdam*, quâ *eorum declarationes* vocat *salubriter editas solidas* quidem et *claras et lucidas;* alibi, *limpidas.* Ipse de vestium simplicitate ac formâ, deque habendis cellis frumentariis ac vinariis, quid agendum sit, superiorum permittit arbitrio, pontificatûs anno tertio, Christi 1318 (1).

Etenim multi ex fratribus, fallace delusi paupertatis imagine, vanissima quæque in deformandis vestibus comminisci cœperant. Non ullis monitis, non ullis parere superiorum imperiis; seque eò pauperiores ac perfectiores arbitrari, quò insaniora cogitarent.

Neque verò Joannes eâ Decretali tantos motus comprimere potuit; quin potiùs hinc exorti Fraticellorum insani clamores : Joannem hâc Decretali fecisse « contra evangelicam paupertatem et per » consequens contra Evangelium Christi; et ideo » factum hæreticum, ac papalem potestatem perdi» disse, si in hoc perseveraverit (2) ».

Tantæ postea exortæ sunt, circa illam inglossabilem Nicolai III constitutionem, difficultates et rixæ, tam turbidi motus, tam insana deliria, ut idem Joannes XXII eam paulatim, quàm minimâ poterat antecessoris contumeliâ convellere cogere-

(1) *Extrav. tit.* XIV, de Verb. signif. *cap.* 1, Quorumdam. — (2) *Rainald. tom.* XV, *an.* 1318, *n.* 53.

(*) Nam approbata fuit tantùm in Consistorio secreto, 5 Maii 1312, et lecta postridie in sessione tertia. (*Edit. Paris.*)

tur. Ac primùm illud glossandi interdictum sub excommunicationis pœnâ à Nicolao positum, ad beneplacitum suspendit, editâ Extravagante; *Quia nonnunquam* anno pontificatûs sexto, Christi 1321 (1). Quo tempore Decretalis *Exiit* cœpit vacillare auctoritas; multaque adversùs eam scripta prodierunt quæ Rainaldus edidit (2). Imprimis impugnabant illud quod erat in eâ Decretali dictum : « Christum » habuisse loculos, infirmorum susceptâ personâ », quemadmodum fugam præcipit : quæ omnia gravissimè refutabant, et utrumque suo modo ad perfectionem pertinere contendebant; cùm perfectionis sit providere suis et egenis, ac per fugam dare locum iræ, nec temerè aggredi pericula.

CAPUT XLIII.

Joannis XXII Extravagans Ad conditorem canonum: *ea Decretalis* Exiit *dogma rejecit.*

Neque ita multò post, Joannes XXII progressus ulteriùs, duas Decretales edidit, quibus concitati fratres adversùs Joannem, ut apertum jam hæreticum, unà cum Ludovico Bavaro Imperatore dira moliti sunt (*), totâque Ecclesiâ famosas illas ac miras tragœdias excitarunt.

(1) *Extrav. loc. cit. cap.* 11, Quia nonnunquam. — (2) *Rainald. jam cit. loco, an.* 1322, *n.* 55 *et seq.*

(*) Cùm Joannes XXII Imperatoris nomen ei denegaret, ille Franciscanorum partibus favit. Venit ergo in Italiam, ac postquam Mediolani et Romæ coronatus est, Joannem imperiali decreto exauctoravit, et Papam constituit Petrum Corberium, qui inter

Anno igitur pontificatûs septimo, Christi 1322, Extravagantem edidit: *Ad conditorem canonum* [1]; quâ rerum Fratribus utendarum ad Ecclesiam Romanam translatum dominium, à se et Ecclesiâ Romanâ amovet, exceptis rebus sacris; vetat moveri lites, aliaque quæ à Fratribus Ecclesiæ Romanæ procuratorio nomine agebantur.

Hâc autem Decretali miris modis exagitat simplicem facti usum ab utendi jure distinctum; docetque eum nec esse possibilem, nec verum, nec Fratribus utilem, ad perfectionem paupertatis obtinendam, aut mundi sollicitudines removendas: ad hæc non esse justum, nedum ad perfectionem ullam pertineat; cùm injustum sit aliquâ re uti eum, « cui jus » non competat utendi »; reservationem quoque dominii ac proprietatis Romanæ Ecclesiæ attributam, pari modo nec esse possibilem, nec veram aut sinceram, nec justam, ac nedum Ecclesiæ Romanæ utilis fuerit, « in illius notam atque injuriam re» dundare ». Igitur se, « qui veritatem colere tene» retur, dignum et congruum arbitrari, ut pro» fessores dicti Ordinis, non verbis tantùm, non » simulatis actibus; sed operibus claris veritate » suffultis, perfectionis statûs, ac altioris pauper» tatis sibi prærogativam, præ aliis mendicantibus » vindicarent ». Simul declaravit consulere velle se « honori sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, cujus » obnubilari posset gloria, si tam perversæ simula» tioni, quæ profectò et ipsis simulantibus officit,

Franciscanos rebelles erat pertinacior. Vid. Rain. ab an. 1323 ad an. 1330. (*Edit. Paris.*)

[1] *Extrav. loco cit. c.* III, Ad conditorem, etc.

» et aliis scandali materiam subministrat, dissimu- » lando illi occurrere consentiret ».

Addebat nolle se « in posterum, sub pretextu seu » pallio talis dominii temporalis, verbalis, nudi et » ænigmatici, tanta bona, quanta dicti Fratres fa- » ciunt infici ». Quibus sanè verbis Nicolai III usum facti simplicem, ab eoque ortam perfectionis, altiorisque paupertatis ideam, non modò subruebat, sed etiam irridebat. Tamen prædecessorem, quibus verbis poterat, excusabat, qui « piâ consideratione » motus, supradicta ordinavit ». Curabat autem vel maximè, ut quod erat absurdissimum ab eo amoliretur, nempe vindicatam Ecclesiæ Romanæ rerum etiam consumptibilium proprietatem. Ejus igitur verba molliebat, sensum ad meliora vertebat. Id autem vel maximè inculcabat : « neminem sa- » pientem æstimare debere », quod Nicolaus III absurda, injusta, nec possibilia intenderit; non sanè addebat omnino impossibile esse, ut talia definiret, quique id fieri posse sentirent, schismatis aut erroris reos; qualia nunc venditant.

CAPUT XLIV.

Joannis XXII Extravagans Cùm inter nonnullos : *ea Decretalis* Exiit, *doctrinam de Christi et Apostolorum paupertate hæreseos damnat : à Romanis Pontificibus erronea definiri posse demonstrat : Franciscani appellantes in materiâ fidei à Papâ ad Concilium, ejus rei gratiâ nullam censuram ferunt.*

Supererat illud à Fratribus prædicatum, à Nicolao III approbatum in Christo et Apostolis per

simplicem usum facti, altissimæ, ut putabant, paupertatis exemplum. Id Joannes XXII omnino subruit, editâ Extravagante *Cùm inter nonnullos*, anno pontificatûs nono, Christi 1325 (1), quâ propositiones duas examinat; alteram, « quòd Christus et Apo» stoli in speciali non habuerint aliqua, nec in » communi »; alteram, « quòd in iis, quæ ipsos » habuisse Scriptura testatur, nequaquam in ipsis » jus utendi competierit ». Has ritè examinatas, erroneas et hæreticas judicavit; hanc verò postremam, doctrinæ catholicæ eò maximè inimicam, quòd Redemptori tribuat usum et gesta non justa : usum scilicet, sine jure utendi, ut erat expositum superiore Decretali *Ad conditorem*.

At Minores id gravissimè tulere. Itaque Joanni XXII Nicolai Decretalem objiciunt : illum etiam apertè hæreticum inclamant, quòd illa, quæ « per » clavem scientiæ in fide ac moribus, à summis » Pontificibus semel definita sunt, eorum successo» ribus revocare non licet in dubium (2) ». Hos ut motus compesceret Joannes XXII aliam eodem anno edidit Extravagantem *Quia quorumdam*; quâ quidem Nicolaum excusat, ut potest, negatque aut ab ipso, aut ab aliis prædecessoribus definita, quæ Fratres tanto studio de facti usu simplice asserebant : ac si vel maximè definissent, « constitutio» nes illas fore invalidas, erroneas et infirmas ». Neque verò, quod nunc somniant, id *per impossibile* dixit, aut omnino negavit evenire posse, ut à Romano Pontifice talia definiantur; sed duntaxat

(1) *Extr.* Cùm inter nonnullos; *ibid. c.* IV. — (2) *Vid ibid. Extr.* Quia quorumdam. *cap.* V.

hæc scribit : « Quod usum talem non justum conditor canonis Fratribus intellexit reservare, probabile non videtur ». Profectò non putat rem esse impossibilem, qui id causatur tantùm, probabilem non videri.

Et quidem Joannes ad Nicolaum excusandum hæc scripsit : « Non apparet ipsum dixisse, sustentationem Christi et Apostolorum ejus in solo et nudo simplici consistere usu facti ». Verùm id nihil est; nam, etiamsi verum esset concessise Nicolaum Christo et Apostolis non modò usum facti simplicem, sed etiam aliquando ipsum jus utendi; tamen asserebat interim, usum illum simplicem, non modò esse justum, sed etiam perfectum, et in Christo præluxisse, atque ex ejus exemplo ad fratres propagatum; cùm Joannes usum illum, et injustum esse universim definiret, et in Christo admittere hæreticum judicaret.

Quam profectò sententiam, Decretali *Quia quorumdam*, luculentissimè confirmavit (1). Ibi enim docuit, illam expropriationem, quam in usu facti simplice, absque jure collocabant, neque à Christo *observatam*, neque *Apostolis impositam*, neque *sub voto ab ipsis fuisse receptam*. Id enim in evangelicâ historiâ non fuisse traditum : atque hæc Christo tribuere, cùm per se justa non sint, hæreticam, damnatam, blasphemam, pestiferam esse doctrinam. Ergo satìs constat Nicolaum, editâ Decretali, ut perfecta laudasse, ac præscripsisse Fratribus, quæ Joannes XXII injusta; de Christo dixisse,

(1) *Extr.* §. Rursùs, 2°.

quæ idem Pontifex, non modò nova et in Scripturis inaudita, sed etiam blasphema atque hæretica declararit.

Quæ cùm ita sint, omnes, credo, intellexerunt, id egisse Joannem, ut Nicolai Decretalem tanto apparatu conditam, tantâ auctoritate promulgatam, honestissimè quidem ac modestissimè quoad fieri posset, sed tamen efficacissimè hâc in parte subrueret.

Huc accedit Michaelem Cæsenatem fratrum Minorum Generalem, ejusque socios, à tribus Joannis Decretalibus, conceptis verbis, ad sanctam Romanam Ecclesiam, et ad generale Concilium universalis Ecclesiæ publicè et solemniter appellasse, et appellationem Joanni transmisisse. Id et testantur acta (1), et Rainaldus confitetur (2); neque adversarii negant, has duas Decretales, *Cùm inter nonnullos*, et *Quia quorumdam*, quibus duæ propositiones declarantur hæreticæ, ad fidei definitionem omnino pertinere. Jam verò doceant, Minores, qui ab eis appellarint, qui professi sint Papam de fide pronuntiantem errare potuisse, eo certè nomine à Joanne fuisse damnatos. Nihil reperient tot inter apostolicas litteras, quibus eos coercuit; cùm nihil prætermiserit, quo impudentissimos atque ineptissimos sycophantas argueret.

(1) *Mich. Cæs. Tract. cont. error. Joan. XXII. Goldast. Monarch. tom.* II, *p.* 1236. — (2) *Rainald. loc. cit. an.* 1331, *n.* 11 *et seq.*

CAPUT XLV.

Bellarmini ac Rainaldi effugia.

Nunc inutile est copiosiùs narrare, quæ recentiores, Bellarminus primùm, ac recentissimè Rainaldus dixerint [1]. Summa est hæc : Nicolai Decretalem malè intellectam, neque vero suo sensu à Joanne damnatam ; tum in quibus varient illi Pontifices, *non ad fidem et mores pertinere*, sed esse de re metaphysicâ, interim pro certo habitum à Romanis Pontificibus, definita circa fidei quæstiones, rata esse et irretractabilia : quæ omnia putamus satìs clarè refutata ex ejus ævi scriptoribus, et ipsis Decretalium verbis.

Et quidem de usu facti simplice, definitionem Joannis, Decretali *Ad conditorem*, editam, Rainaldus tuetur, Bellarminus impugnat [2], et Joannem *in controversiâ ad fidem non spectante errasse* decernit; cùm Joannes Decretali *Quia quorumdam*, eum qui Decretalis *Ad conditorem* definita convellat, « tanquam contumacem, et rebellem Romanæ » Ecclesiæ ab omnibus haberi » jubeat.

Quid quòd idem Joannes non aliâ causâ, illum, absque jure, usum facti simplicem in Christo admitti, blasphemum, hæreticum, impium judicarit, quàm quòd usus ille sit non justus, in quo eum Bellarminus errasse asserit, ac duas Joannis de fide Decretales subruit.

(1) *Bell. de Rom. Pont. lib.* v, *c.* xiv. *Od. Rain. tom.* xv, *an.* 1322. — (2) *Rain. an.* 1324, *n.* 32. *Bell. loco cit.*

Neque verò concesserim in re metaphysicâ et vanâ versatum esse Joannem. Omnino enim è re Ecclesiæ erat, ut evanesceret è Fratrum animis, illa quam Nicolaus foverat, falsæ atque inanis perfectionis idea; cùm illam etiam Christo adscribere, auctore Nicolao, minimè vererentur, eâque dementati, sibi tantopere placuerint: neque modò ad horrenda facinora, verùm etiam ad hæreses et schismata proruperint.

Quòd autem Constitutionem *Exiit*, ut decretum de fide haberi nolunt; quia id Papa *non expresserit*, neque sua pronuntiata, *de necessitate credenda proposuerit;* tametsi contra ea *determinare ac prædicare*, sub excommunicationis pœnâ vetuerit, nos quanti hæc valeant lectori dijudicandum relinquimus. Interim intelligimus, procul ab officio confirmandæ fidei abfuisse Nicolaum, qui, definitione editâ, ad id induxerit animos, quod Joannes XXII injustum aut hæreticum declararit.

Sed jam de Joannis Decretalibus duabus, *Cùm inter nonnullos*, et *Quia quorumdam*, nec habent quod hiscant, cùm eas Decretales, adhibitis licet omnibus, quibus decretum fidei nunc constare volunt; tamen à Glossâ corpori Juris insertâ, pro retractabilibus habitas, et ab ipso Bellarmino subrutas videant; ut profectò pateat, subtiles illos infallibilitatis pontificiæ defensores, dum ad inania ac minuta nos redigunt, tandem aliquando in has coarctari angustias, ex quibus nullis se scholasticis argutiis extricare possint.

CAPUT XLVI.

Quæstio de visione beatificâ ante universalem resurrectionem: in eâ Joannes XXII falsa prædicat, et suadere nititur: Gallis obsistentibus, Ecclesiæ catholicæ consensioni cedit.

Sub eodem Pontifice Joanne XXII, anno ejus 16, Christi 1331, teste Rainaldo (1), « agitari cœpta est » in pontificiâ Curiâ quæstio de visione animarum, » controversa inter Theologos ejus temporis ». Et quidem pro certo erat, *purgatas animas in cœlum mox recipi;* idque ipse Joannes instructione editâ ad Osinium Regem Armeniæ definiverat, ut habet idem Rainaldus (2). An in cœlum receptæ visione faciali fruerentur, dubium videbatur, et negabat Joannes; atque, ut ait Rainaldus (3), « maximâ » sollicitudine undique argumenta pro parte ne- » gante conquirere, et varia ex Patribus testimonia » contexere cœpit: atque ea tanquam privatus Doc- » tor in suis concionibus repetere, ut Præsules, » Doctoresque ea argumenta diligentiùs discute- » rent (*) ». His quidem Joannes se ipsum postea

(1) *Rain. tom.* XV, *an.* 1331, *n.* 45. — (2) *Ibid. et an.* 1318, *n.* 10. — (3) *Ibid. an.* 1331, *n.* 44.

(*) Hoc quidem dicit Odoricus Rainaldus, licet historici memorent Joannem suo errori adeo pertinaciter adhæsisse, ut eum errorem Cardinales Avenione prædicaverint, sive ut Papæ placerent, sive ei ne displicerent. Et quidem F. Thomas Vallès Anglus, è Dominicanorum familiâ, cùm in sacrâ concione hanc opinionem oppugnasset, sic exarsit Pontifex, ut juberet illum in carcerem trudi.

defensabat, his eum excusatum volebant, qui ex ejus auctoritate, et concionibus publicè in Ecclesiâ ad populum habitis, periculum fidei verebantur. Cæterùm, si ea volebat tantùm discuti à Doctoribus, quorsum pertinebat prædicari ad populum? Omnino certum est, id quod etiam totâ Ecclesiâ ac maximè in Galliâ divulgatum ac creditum, eum errorem à Joanne publicè prædicatum.

His Galli nostri movebantur; tum verò vel maximè cùm Geraldus Otho generalis Minorum Minister, Pontifici intimus, atque ab eo Internuncius ad Gallias missus, illum errorem Parisiis pro concione sacrâ exponendum suscepisset (1); ac passim ferebatur, aliâ licèt specie, hujus rei gratiâ, à Joanne summissum, ejusque erroris Pontificem auctorem ac signiferum esse.

Philippus verò VI Valesius dictus, Francorum Rex, extrema minabatur iis, qui claram visionem beatis animabus denegabant : ad quem Pontifex epistolam scripsit, quam Rainaldus profert (2).

Hâc epistolâ scribit, quæstionem dubiam etiam Augustino visam; variare Doctores : se quidem hujus rei in sermonibus habuisse mentionem, quæstionem jussu suo, ut sic pleniùs posset inveniri veritas, disputatam.

Subdit hæc postea (3) : « Et quia, fili dilectissime, » forsan tibi dicitur, quòd nos non sumus in theologiâ Magister, audi quid unus sapiens dicat. Non

Vid. Nang. p. 758. Hist. Univ. Tom. IV, p. 235. FLEURY, lib. XCIV. (*Edit. Paris.*)

(1) *Rain. tom.* XV, *an.* 1333, *n.* 44 : 1334, *n.* 30. — (2) *Ibid. an.* 1333, *n.* 45. — (3) *Ibid. n.* 46.

» QUIS,

» QUIS, inquit, sed QUID DICAT, intende » : adeo et ad se quoque pertinere intelligebat illud, ut *non quis*, sed *quid diceret*, cogitemus. Pergit : « Utinam, fili, sicut et aliàs meminimus nos scripsisse, » vellet audire, quæ in nostris sermonibus diximus, » regia celsitudo, et ut prædiximus, unum verbum » de capite nostro non protulisse reperies, sed quæ » vel Christus, vel Apostoli, vel sancti Patres et » Doctores Ecclesiæ protulerunt ». Sic dubitantis specie, quam sequebatur doctrinam regiis auribus instillabat.

Tum Regem dehortabatur ab insectandis iis, qui claram visionem negabant animabus; neque enim hoc ad regium honorem pertinere : atque omnino permitteret utramque liberè disputari aç prædicari sententiam, *donec aliud per Sedem apostolicam declaratum fuerit.* Hæc scripsit XIV Kal. Decemb. pontificatûs anno 17, qui erat annus Christi 1333.

Nihil his motus Philippus, non multis post diebus, quam epistolam acceperat, Dominicâ scilicet quartâ Adventûs, Magistros Parisienses congregavit, jussitque eos de quæstione ferre sententiam; qui omnes unanimi consensu in id convenerunt, ne clara visio beatis animabus negaretur. Quam censuram Facultatis habemus integram, ejusdem jussu Principis scriptam, pendentibus Magistrorum sigillis.

Testatus quidem Rex erat, nihil à se quæri quod Papam tangeret, quem omni honore prosequeretur : at Doctores præfati erant, audisse se, « quòd » quidquid in hâc materiâ sua Sanctitas dixit, non

» asserendo, seu opinando, protulerit, sed tantum-
» modo recitando » : adeo verebantur, ne pontifi-
cium animum offenderent.

Hujus censuræ exemplum, teste continuatore Nangii, hujus ævi historico (*), Rex misit ad Papam, « mandans sibi à latere, quatenus sententiam Magis-
» trorum de Parisiis, qui meliùs sciunt quid debet
» teneri et credi in fide, quàm Juristæ clerici (**),
» qui parum aut nihil sciunt de theologiâ, appro-
» baret, et quòd sustinentes in contrarium corri-
» geret (1) ».

Facinus audax, inquies, ut Galli Romanum Pontificem fidem ipsam docerent. Tanta erat fiducia agnitæ veritatis; atque his quidem Joannes cessisse videtur. Certè anno sequente, sui pontificatûs ultimo, Christi 1334, editam voluit professionem eam, quâ *cum catholicâ Ecclesiâ* fatebatur, « quòd animæ
» purgatæ vident divinam essentiam facie ad fa-
» ciem ». Atque adeo Ecclesiæ catholicæ consensione, in veram certamque veritatis fidem, non jam cunctabundus aut fluctuabundus adductus est.

Quòd autem eam fidem Benedictus XII asseruit, eique obsistentes hæreticos judicavit (2), nihil aliud quàm publicum et stabilem Ecclesiæ catholicæ eam in rem consensum declaravit, quem jam Parisienses, quem ipse Joannes XXII moriens agnoverat. Neque interim illud admittimus, quod est à Rainaldo aliisque responsum : quæ idem Joannes adversùs eam

(1) *Vid. contin. Nang. ap. Duch. tom.* v. — (2) *Rain. an.* 1336, *n.* 2, 3. *Vid. in Bull. Rom. tom.* 1, *Bull. Bened. XII,* Benedictus : §. 3, 4, 5; *p.* 241.

(*) Monacho nempe sancti Dionysii. — (**) Romani.

fidem publicè in Ecclesiâ prædicarit, ea ab ipso fuisse prædicata, ut privato Doctore. Omnino enim prædicatio in eminentissimâ Ecclesiæ Romanæ arce edita, ad apostolicum officium pertinet; veramque fidem oportet in Ecclesiâ Romanâ, non modò definiri prolato anathemate; sed etiam ita doceri, prædicarique, ut inde *annuntietur per universum orbem* (1) : cui planè officio Joannes XXII defuit. An ergo cùm ille falsa prædicaret, nutabat ea, quam Ecclesia Romana prædicabat, fides? aut Ecclesia Romana Sedesque apostolica falsa et hæretica prædicavit? aut quæ prædicanti Papæ, eadem judicanti ac definienti non obstitisset Ecclesia catholica; defuissentque vires, quibus falsa definitio solveretur? Absit : dictum enim de Joanne XXII esset, quod ipse de Nicolao III dixit : si quid falsi definisset, « constitutiones eas fore invalidas, erroneas et » infirmas (2) »; neque eo secius existimassent stetisse immotam Ecclesiæ catholicæ Sedisque apostolicæ fidem. Ergo intelligamus, quæ Romani Pontifices prædicarint, crediderint, declararint, nondum esse Romanæ Ecclesiæ Sedisque apostolicæ, quoad à Romano Pontifice promulgata, totâque Ecclesiâ recepta, obtinuerint et coaluerint, atque hanc esse Romanam, hanc Petri, hanc Sedis apostolicæ fidem, quæ deficere non possit.

(1) *Rom.* I. 8. — (2) *Extrav.* Cùm inter nonnullos; de Verb. signif. *cap.* IV.

LIBER DECIMUS.

Quo probatur convenire cum Declaratione Gallicanâ hæc : quod Romana Sedes fidesque nunquam defectura sit ; et quod prima Sedes non judicetur à quoquam.

CAPUT PRIMUM.

Fides Petri quid sit : verba Petri, Tu es Christus : *et Christi,* Tu es Petrus, etc. *Petri fides Ecclesiæ fundamentum : ad locum Matth. XVI,* 16 *et seq.*

Ne quid tam necessariæ disputationi desit, placet exponere luculentiùs illud immotum, quod in fide Petri omnis ab origine agnovit antiquitas. Id duplici modo à Patribus intellectum : primùm, ut Ecclesia catholica in Petri fide immota consistat : tum, ut immotum aliquid et invictum in Ecclesiam quoque peculiarem Romanam ac Sedem apostolicam, Petri fide, prædicatione, sanguine, auctoritate, ac successione translatum fuerit.

Et quidem immotum illud, quod à Petri fide in universam Ecclesiam diffundatur, sancti Patres ducunt ab illâ egregiâ Petri confessione : *Tu es Christus,* ac deinde subsecutâ Christi sententiâ : *Tu es Petrus* (1).

(1) *Matt.* XVI. 16.

Petrus enim Apostolus, jam primus Apostolorum à Christo constitutus, jam à Christo *Petrus* dictus, atque his causis omnium primus ab Evangelistis omnibus appellatus (1), quod ipse textus Evangelii prodit legentibus; cùm Christus quæreret: *Quem me esse dicitis?* omnium nomine confessionem hanc edidit, quâ fidei christianæ summa continetur: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Quæ cùm Petrus dixisset, hoc statim audivit à Christo: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quibus verbis Christus, qui suam maximè unam volebat Ecclesiam, creavit magistratum amplissimâ præ cæteris potestate ac majestate præditum, qui omnes moveret ad unitatem, maximè in fide. Atque his duo quidem confirmavit: alterum, haud immeritò Petrum omnium nomine respondisse, qui omnium princeps ab ipso magistro Christo constitutus esset: alterum, quoties successores Petri communem Ecclesiarum fidem, ex communi traditione, pro officio promerent, eorum decretum, prædicationem, fidem, fore Ecclesiæ fundamentum.

Hinc Christus pollicetur, hâc Petri confitentis fide Ecclesiam æternùm constituram: *Super hanc petram*, inquit, *ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*, nempe Ecclesiam, eâ fide nixam. Quo loco sanctus Leo: « Super hanc, inquit (2), fortitudinem æternum ex» truam templum, et Ecclesiæ meæ cœlo inferenda » sublimitas, in hujus fidei firmitate consurget ».

(1) *Matt.* x. 2. *Marc.* III. 16. *Luc.* VI. 14. — (2) *Leo. Serm.* III *in anniv. Assump. ejusd. cap.* II. *Vid. in append. ed. Quesn. n.* 4. *Serm. Leon. adscrip. c.* II *al. serm.* II *in natal. Apost.*

Hæc idem Pontifex passim inculcat; hæc omnes uno ore Romani Pontifices; hæc denique Patres omnes; ut in re clarâ et confessâ plures locos congerere supervacaneum sit. Omnino fixum illud est et immotum; cùm Ecclesia catholica ædificio comparetur, eam quam Petrus confessus est fidem, æterni ædificii æternum fundamentum esse.

CAPUT II.

Ipse Petrus et Petri successores, propter injunctum officium prædicandæ et asserendæ fidei, Ecclesiæ fundamentum: huic officio meritò adjunctæ claves.

Neque minùs ipse Petrus, ejusque successor Romanus Pontifex, tanto in ædificio fundamenti loco est, ut qui, ex commisso munere, ecclesiastici regiminis princeps, præcipuique ac fundamentalis officii, prædicandæ scilicet et asserendæ fidei, caput executorque sit.

Quâ ex re, si quis sequi putat, Romanum Pontificem commissi officii gratiâ fundamento comparatum, ideo in exponendâ fide esse infallibilem, fallitur: aliud enim est, ut ei aliquid officii injungatur; aliud, ut illud procul omni dubio præstiturum esse constet.

Atque ut officium, quemadmodum oportet, ab ipso effectu secernamus, advertendum superest, cui rei Christus æternæ stabilitatis promissionem adjecerit: an ipsi Pontifici, an verò Ecclesiæ? Ecclesiæ certè, ut verba declarant: *Et portæ*, inquit (1),

(1) *Matt.* XVI. 18.

inferi non prævalebunt adversùs eam, Ecclesiam scilicet, ut et verborum docet ipsa connexio, et Leo atque alii Patres luculentissimè profitentur. Cui loco convenire alia Christi dicta jam vidimus, quale illud est : *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* (1) : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* (2) : et, *Cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem* (3). Quæ ad unitatem apostolici ordinis manifestè referuntur. Unde etiam extat illud apostolici primi Concilii : *Visum est Spiritui sancto et nobis* (4); cui congruit illud in symbolo item apostolico, quod attributum est toti et soli Ecclesiæ, certissimum Spiritûs sancti magisterium : *Credo in Spiritum sànctum, sanctam Ecclesiam catholicam;* nihil ut sit clarius, quàm ipsi Ecclesiæ catholicæ primitus promissionem, et vim æternæ stabilitatis adjunctam.

At enim, inquiunt, petra ipsa, fundamentum ipsum, per sese est stabile, ipsoque adeo ædificio stabilius; quippe quo ædificium id habeat ut firmum ac stabile sit. Id qui dicunt, non satìs advertunt, ipsa etiam fundamenta posse convelli. Quare Christus æternum structurus ædificium, non in eo præcisè reponit æternam ejus ædificii soliditatem, quòd in tali ministeriali fundamento, Petro scilicet ac Petri successore, sit positum; sed quòd ipso Christo ædificante consurgat : *Super hanc*, inquit, *petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam;* propter ædificantem scilicet Christum, qui et fundamentum posuit, et

(1) *Matt.* XVIII. 17. — (2) *Ibid.* XXVIII. 20. — (3) *Joan.* XVI. 13. — (4) *Act.* XV. 28.

exstruxit ædificium, et invictâ virtute utrumque continet.

Quòd ergo moderni quidam eò usque provehuntur, ut in Petro et successoribus, certiorem et clariorem, quàm in ipsâ catholicâ Ecclesiâ, stabilitatem agnoscant; næ illi nimii sunt, neque tolerandi, quibus clarius ac firmius videatur : *Credo Romanum Pontificem infallibilem*, quàm, *Credo sanctam Ecclesiam catholicam.*

Certum quidem est, Ecclesiam catholicam, constituto Principe, tanquam totius regiminis fundamento, factam esse firmiorem. Neque tamen tu mihi fundamenti similitudinem sic urgeas, ut Ecclesia collapsura sit, si quando Principis cesset officium; alioquin eum, qui summâ in Ecclesiâ potestate fungatur, non modò infallibilem, sed etiam immortalem esse oportebat : aut si ad extremum urgeri placet fundamenti rationem ac vim, aliud certè est, ut ipsum fundamentum penitus subruatur : aliud, ut sit aliqua in fundamento labes. Primum si acciderit, ruit ædificium; secundum, non ita : nonnunquam enim opus est ipsum refici fundamentum. Aliquis Petri successor, sive Liberius, sive Honorius, sive quivis alius in tacendâ fide officio desit, atque ipsi etiam fidei adversetur; en aliqua in ipso fundamento labes, quæ ab Ecclesiâ facilè reparari possit; non item, si Petri officium in totum tolleretur, Christi institutione contemptâ.

Illud ergo officium, ut constituere, ita destruere nulla humana vis potest; statque illud immobile à Christo constitutum ecclesiastici regiminis fundamentum.

Quare et illud certum est, in ipsâ ministeriali petrâ, Romano scilicet Pontifice Petri successore, vim esse; præcipuam illam quidem ac principalem, sed tamen partialem, ut vocant; ita ut totum ipsum parte sit firmius.

Namque et aliquatenus aptis lapidibus ædificii compages sese ipsa sustentat, mutuamque sibi operam fundamentum ipsum compagesque præstant: atque ut compages fundamento sustentatur, sic fundamentum compage protegitur. Quin ut in papatu maxima, ita in episcopatu magna est à Christo indita vis; suntque Episcopi capita et fundamenta particularium Ecclesiarum, ex quibus universa coalescit, et in vivo ædificio, vivi lapides sese ultro coagmentant; ipsique fundamento præcipuo, scilicet Romanæ Sedi, non nudo tantùm obsequio, sed etiam adunati auctoritate provident. Sic illa in infando schismate (*) horrenda fundamenti labes, totius compagis ope sanata refectaque est.

Stat ergo æternus ille in Ecclesiâ Christi, ab ipso Christo constitutus magistratus, ad unitatem movens, fideique firmitati ex officio providens. Cui quidem officio meritò attributæ claves, solvendique ac ligandi tanta potestas; ut quidquid in terrâ solverit vel ligaverit, in cœlo quoque solutum ligatumque sit; quibus verbis designari, non personæ injuncto officio defungentis infallibilitatem, sed ipsius officii efficaciam ac vim omnes consentiunt.

Hæc igitur pertinent ad illud Christi dictum: *Tu es Petrus*, constititque omnino, Petri officium esse Ecclesiæ fundamentum, eo quòd Ecclesia uni-

(*) XIV sæculi.

tate consistat, cujus sacramentum ac radix in Petro est.

CAPUT III.

Locus, Rogavi pro te, *et,* Confirma fratres tuos, *Luc.* XXII. 32. *Aliud præceptum, aliud promissum : præceptum,* Confirma fratres, *quid sit.*

Eodem pertinet aliud Christi dictum ad Petrum : *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum : ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* In hâc Christi sententiâ, ut in priore, rursus distinguimus ea quæ ad officium Petri pertinent, et ea quæ ad Christi promissionem. Ad officium Petri pertinet : *Confirma fratres tuos;* ad Christi promissionem certam : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.*

Hoc ergo ex officio Petrus habet : hoc Petri successores in Petro acceperunt ut fratres confirmare jubeantur, non profectò ut ei officio nunquam defuturi sint.

Si enim jubendo Christus id præstat, ut præceptum ipsum impleatur, jam omnes sunt impeccabiles; Romanusque Pontifex, cui Christus in Petro dixit : *Pasce oves meas,* non modò in doctrinâ nunquam peccaturus est, sed nec in ullâ parte pastoralis officii, cùm nulla profectò sit, quam non illa vox complectatur.

Jam quod aiunt, ipsâ confirmandi voce, supremum et indeclinabile judicium, eamque auctorita-

tem indicari, quâ nulla major esse possit, falsum est : nam *confirma*, hoc est, quantum in te est enitere ut firmi sint. *Misimus enim Timotheum*, inquit Apostolus (1), *ad confirmandos vos*; et cuicumque Episcopo dictum est : *Esto vigilans, et confirma cætera, quæ moritura erant* (2). Et ostendunt Scripturæ passim, confirmare vacillantes animos, per omnia ecclesiastica ministeria fusum. Quod Petro ejusque successoribus singulari titulo attributum efficit quidem, ut præ cæteris, ut erga cæteros, atque etiam erga fratres et Apostolos illud facere jubeantur : non autem, ut id certissimè præstent. Nam quod objiciunt, cuique officio suam esse à Deo providentissimo adjunctam gratiam, quis id nesciat? Adjungitur quidem ut omni officio, ita etiam papatui, perpetuâ Dei benignitate, gratia singularis; at gratiam singularem non propterea sequitur semper accipientis certa fidelitas : alioquin nunquam in eo officio peccaretur, quod est falsissimum.

CAPUT IV.

Promissio in illâ precatione, ut non deficiat fides tua : *fides Petri quid sit? nunquam defectura, neque in ipso Petro; neque in catholicâ Ecclesiâ; neque in Sede apostolicâ, seu peculiari Petri Ecclesiâ.*

Atque hæc sunt, quæ pertinent ad Christi præceptionem; *Confirma fratres tuos*. Jam ad promissionem ista : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides*

(1) *I. Thess.* III. 2. — (2) *Apoc.* III. 2.

tua : quæ quidem promissio multipliciter intelligi potest, pro multiplice personæ Petri intellectu.

Est enim primùm Petrus singularis, cui Christus, teste Augustino, promiserit; « ut haberet in fide li» berrimam, fortissimam, invictissimam, perseve» rantissimam voluntatem (1) ». Quo sensu promissio solum Petrum spectat, non autem successores, quos in fide confirmatos, nemo, credo, nisi insipientissimus dixerit.

Et eâ quidem promissione ad exequendum officium Petrus juvabatur. Quis enim dubitet promptius illud fuisse ac certius, ut confirmatus in fide confirmaret : quod Christus Petro significavit his verbis : *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua* (2). Quo loco Leo præclarè (3) : « Pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam alio» rum status certior sit futurus, si mens Principis » victa non fuerit ». Neque propterea Petri successores id habent, ut in fide confirmentur, sicut non omnes habent illam eminentissimam charitatem, quâ Petrus plus cæteris Christum diligens audire meruit : *Pasce oves meas* (4).

Hoc igitur est quod Petro in propriâ personâ promissum est, neque ad posteros transiturum; nempe ut in fide et gratiâ confirmetur. Jam quod sit ad posteros transiturum, ex aliâ duplici Petri personâ pendet.

Petrus enim præter personam suam, aliam per-

(1) *Aug. de Correpi. et Grat.* c. VIII, *n.* 17; *tom.* X, *col.* 759. — (2) *Luc.* XXII. 31, 32. — (3) *Leo. Serm.* III *in anniv. Assump. ejusd.* c. III. *ed. Quesn.* IV; *p.* 109. — (4) *Joan.* XXI. 17.

sonam gerit, nempe Ecclesiæ universæ; quod ipsum ad ejus primatum pertinet, sicut Augustinum dicentem audivimus [1]: « Petrus Ecclesiæ gestabat » in figurâ personam, propter primatum quem in » discipulis habuit ». Cùm ergo Petro dicitur pro hujus personæ ratione: *Non deficiet fides tua*, hoc nempe est, non deficiet Ecclesiæ catholicæ fides, cujus tu figuram atque personam propter primatum geris; ac jubetur postea *confirmare fratres*, qui primatu imposito tantam personam induerit.

Neque immeritò Petro dicitur: *Non deficiet fides tua;* fides illa scilicet, quæ cùm sit Christianorum omnium, vel maximè est tua; quòd eam primus omnium atque omnium nomine prædicaveris.

Hunc sensum interpretes sæpe memorati secuti sunt; ad eumque alludere videtur Augustinus [2]: « Dicente Christo, *Rogavi pro te, ut non deficiat* » *fides tua*, intelligamus ei dictum, qui ædificatur » super petram », hoc est, omnibus in Christo perseveraturis.

Hic ergo secundus sensus, pro secundo intellectu personæ Petri, totam in se repræsentantis Ecclesiam, ac maximè electos. At tertio modo, Petrus intelligi potest strictiore significatu, ut qui non modò Ecclesiæ universæ personam susceperit, sed successores in primatu suos, eorumque curæ commissam peculiarem Ecclesiam, Romanam scilicet, singulari titulo repræsentet. Quo etiam sensu, meritò Petro dicitur: *Non deficiet fides tua;* cùm nunquam futurum sit, ut Petri successores eorumque universa

(1) *Sup. lib.* VIII, *c.* XIX. *Aug. in Ps.* CVIII, *n.* 1; *tom.* IV, *col.* 1215. — (2) *Aug. de Correpl. et Grat. c.* XII, *n.* 38; *tom.* X, *col.* 772.

series atque successio, sedesque cui præsint, atque Ecclesia quam docendam et regendam susceperint, à verâ fide evellantur.

CAPUT V.

Petrus ejusque successores cuidam peculiari Ecclesiæ ac sedi præsidere debent : Petri fides in Petri sede et in successorum serie non deficit.

Et quidem de successorum serie satìs constat; cùm catholici omnes uno ore fateantur, Petri officium, hoc est, papatum ipsum atque primatum à Christo institutum, nunquam in Ecclesiâ desiturum. Sed Petri successores, cùm ordinandi fuerint, è cœlo lapsuri non sunt; neque ad creandos eos, ubi opus fuerit, totam Ecclesiam citari, commoverique oportebit. Necesse ergo est, aliqua ut sit catholicæ Ecclesiæ pars, ex quâ existant, aliique aliis subrogentur. Quare ita constituti sunt, ut non modò universæ Ecclesiæ præsint, sed quemadmodum cæteri Episcopi, peculiarem habeant quam regant Ecclesiam, nempe Romanam, quam Petrus fundaverit et rexerit, imò quam semper et foveat et regat. Hæc ergo Ecclesia ex avitâ atque apostolicâ traditione, eo jure, eâ dignitate est, ut quemcumque sibi, eumdem etiam Ecclesiæ universæ ducem Pastoremque eligat; nec nisi ab orthodoxâ, orthodoxum eligi par est. Hæc igitur cathedra, hæc sedes, hæc Ecclesia est, quæ pro sui Pontificis dignitate uniendæ Ecclesiæ necessaria, nunquam à verâ Ecclesiâ, nunquam à verâ fide abrumpatur.

Neque objiciant, Sedem à sedente Pontifice minimè distinguendam. Hunc enim errorem, multis jam veterum testimoniis sublatum esse credimus. Vel sanctum Leonem audiant de sede Antiochenâ dicentem; « aliud sunt sedes, aliud præsidentes (1) ».

Neque propterea dicimus, ipsam sedem aliquid exercere posse potestatis aut jurisdictionis, aliter quàm per ipsum præsidentem: sed si præsidens erraverit, errorem eum statim repellendum, neque coaliturum.

Neque verò distinguimus à Romanorum Pontificum fide, Romanæ Ecclesiæ fidem; quam scilicet non aliter quàm à Petro primò, atque à Petri successoribus Romani didicerint.

Neque huic fidei oberit, si aliquot Pontifices officio defuerint, atque à verâ fide, eique conjunctâ fidei professione aut prædicatione aliquando aberrarint. Stat enim Romana fides, ab eorum antecessoribus stabilita, ab eorum successoribus statim vindicanda; ut factum in Liberio, Honorio, aliisque vidimus (2), nullo Romanæ fidei, aut Romani primatûs detrimento. « Etsi enim, inquit Leo (3), diversa » nonnunquam sunt merita Præsulum, tamen jura » permanent sedium »: quantò magìs permanent jura in Sedem apostolicam per Petrum, auctore Christo, collata.

Accipiendi ergo Romani Pontifices tanquam una persona Petri, in quâ nunquam fides penitus deficiat; atque ut in aliquibus vacillet, aut concidat, non tamen deficit in totum, quæ statim revictura

(1) *Leo. ep. ad Anast. C. P.* LXXX, *al.* LIII. — (2) *Sup. lib.* IX. — (3) *Leon. ep. ad Maxim. Antioch.* XCII, *al.* LXII, *c.* III.

sit. Nam et Petrus negavit, et incredulus fuit, postquam etiam audivit illud: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua;* sed statim exsurgit, confirmaturus fratres, atque omnium nomine communem prædicaturus fidem, sicut in Actis legimus. Sit ergo in Leone; sit in Agathone; sit in aliis egregiis Pontificibus Petrus, fratres confirmans: sit etiam in Liberio; sit in Honorio Petrus ad horam nutans et negans; sed statim respiciente Domino convalescens, seque ipso validior; ut firmitudini, Domino providente, etiam lapsus ipse serviat; neque supersit ullum errati vestigium. Id in Ecclesiâ Romanâ contigisse multa exempla docuerunt, neque porrò aliter ad consummationem usque sæculi, in totâ Pontificum successione, eventurum esse, certâ fide credimus.

Id autem beati Petri meritis tributum volumus. Omnino enim Apostoli ad Christum recepti, discipulorum ac successorum suorum regunt Ecclesias: neque illa vacat Ecclesiæ oratio Dominum deprecantis (1); « ut gregem tuum, Pastor æterne, non » deseras; sed per beatos Apostolos tuos continuâ » protectione custodias »; certumque est id, quod subditur; « iis Rectoribus Ecclesiam gubernari ». Quantò magìs Petrus omnium princeps, « in pro- » priâ sede vivit ac præsidet », ut et sanctus Leo egregiè docet (2), et universa Ecclesia in œcumenicis etiam Conciliis sæpe confitetur.

Sic ergo tertio sensu intelligatur Petri nunquam defectura fides; quod eam Ecclesiæ Romanæ semel traditam, in eâdem Ecclesiâ, ipsâque successorum

(1) *Præf. Miss. Apostol.* — (2) *Vid. Leon. serm.* I, II, III, *in die Assumpt. ejusd.*

serie,

serie, conservat ac fovet. Quibus hæc magna et præclara, Sedisque apostolicæ majestatis digna non sufficiunt, ii ut se in minuta atque oppidò absurda ac falsa conjiciant, non ratiociniis, sed jam experimentis vidimus (1).

CAPUT VI.

Traditio Patrum de fide et Ecclesiâ Romanâ, deque Sede apostolicâ nunquam defecturâ : Romanorum Pontificum de suæ sedis dignitate tuendâ traditio.

Hæc ita, uti diximus, se habere universa agnovit antiquitas. Sancti enim Patres ab ipsâ christianitatis origine, dum quærunt illud immotum in fide, quod Ecclesiæ principali, Romanæ scilicet, inesse necesse sit; non Romanum Pontificem Doctorem publicum, quem à Romano Pontifice homine singulari, atque ut peccatis, ita erroribus obnoxio, secernendum cogitant; id enim postremæ ætatis inventum est; sed ipsam Romanam Ecclesiam, ac Romanam fidem, ipsam Petri cathedram, ac Sedem apostolicam uno ore commemorant.

Primus omnium Irenæus occurrit, dum « maxi» mam, antiquissimam, et omnibus cognitam, à glo» riosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo, Romæ » fundatam et constitutam Ecclesiam » celebrat. « Ad » hanc enim, inquit (2), Ecclesiam, propter poten» tiorem principalitatem, necesse est omnem con-

(1) *Vid. tot. lib.* IX. — (2) *Iren. cont. hæres. lib.* III, *c.* III, *n.* 2, *p.* 175, 176.

» venire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique » fideles, in quâ semper ab iis qui sunt undique » conservata est ea, quæ est ab Apostolis, traditio ». Hæc Irenæus noster Gallicanæ Ecclesiæ lumen.

Ludunt qui *potentioris principalitatis* nomine, Urbis amplitudinem designari putant. Agit enim Irenæus, non de Urbe, quam propter imperium frequentari; sed de Ecclesiâ fundatâ ab Apostolis, ad quam eâ causâ convenire, in quâ conservare omnes *undique fideles* avitam et *apostolicam traditionem* oporteat. Neque aliter Tertullianus (1) : « Habes Romam, unde nobis quoque (Afris scili» cet) auctoritas præsto est. Ista quàm felix Eccle» sia cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine » suo profuderunt » ! Inde auctoritas, et illa apud Christianos jam inde ab origine Romanæ Ecclesiæ præcipua commendatio.

Neque Cyprianus rem tantam conticescit : « Na» vigare, inquit (2), audent (*) ad Petri cathedram, » et ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacer» dotalis exorta est ». En unde *principalis*, quod Irenæus dicebat, et jam sermone ecclesiastico frequentatum. Hunc *locum Petri, et cathedræ sacerdotalis* gradum; hanc Ecclesiæ catholicæ radicem et matricem, ecclesiasticæ unitatis originem idem Cyprianus sæpe commendat (3). Neque ab ejus Ecclesiæ *principalis* unitate et fide deflectere se putabat, cùm Stephani Papæ de hæreticorum non iterando bap-

(1) *Tertull. de Præscr. adv. hæret. cap.* XXXVI. — (2) *Cypr. ep.* LV, *ad Corn. al.* LIX, *edit. Baluz. pag.* 86. — (3) *Vid. ep.* XLV, *al.* XLVIII; LII, *al.* LV; *et tract. de Unit. Eccl. et pass.*

(*) Felicissimi asseclæ.

tismate decretum, tot undique conquisitis Scripturarum locis, vehemens accusator urgebat.

Nec taceam illam Optati unicam singularemque cathedram, quam Petrus primus insederit *Apostolorum caput;* quam Petri successores, Optato referente, usque ad Siricium, ac cæteri deinde teneant usque ad sæculi finem; quâ Donatistæ careant (1); quam frustra occupare satagerent, constituto Romæ suæ sectæ vano episcopatu; quam sola catholica, nulla schismatica habeat Ecclesia (2): quæ proinde cathedra, si concidere posset, fieretque jam cathedra, non veritatis, sed erroris et pestilentiæ; Ecclesia ipsa catholica non haberet societatis vinculum, jamque schismatica ac dissipata esset: quod non est possibile.

Hinc illud Concilii Aquileiensis ad Gratianum, Valentinianum, et Theodosium Augustos (3): « Totius Orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanctam fidem Apostolorum, ne turbari sineret, obsecranda fuit Clementia vestra: inde enim in omnes venerandæ communionis jura dimanant ».

Hinc Hieronymus, Oriente dissidiis (*) agitato, « cathedram Petri et fidem apostolico ore laudatam » censuit consulendam (4); atque ad Theophi-

(1) *Opt. Milev. de schism. Donat. lib.* II, *c.* II, III, *p.* 28; *ed. Dup.* — (2) *Ibid. Vid. Aug. de Hæresib. Hæres.* LXIX; *tom.* VIII, *col.* 21. *Cont. Cresc. lib.* II, *cap.* XXVII, *n.* 46; *tom.* IX, *col.* 434: *lib.* III, *c.* XXXIV, *n.* 38; *col.* 454: *et pass.* — (3) *Epist.* I *Conc. Ital. seu Rom. seu Aquil. an.* 381: *tom.* II *Conc. col.* 999; *et apud Sirmun. in app. Cod. Theod.* — (4) *Ep. Hier. ad Damas.* XIV, *al.* LVIII; *tom.* IV, *part.* II, *col.* 19.

(*) Origenistarum.

lum Alexandrinum scribit, « se Patrum non trans-» ire terminos, semperque meminisse Romanam » fidem apostolico ore laudatam, cujus se esse par-» ticipem Alexandrina Ecclesia gloriatur (1) ».

Veneratur et Augustinus Romanam Ecclesiam, « in quâ semper apostolicæ cathedræ viguit princi-» patus (2) » : et in eâ *Romanam fidem*, quam in Ambrosii scriptis etiam hæretici Pelagiani suspicere cogerentur.

Hanc celebrat Gelasius ad Anastasium Imperatorem totumque Orientem confidentissimè scribens : « Quia mundo radix est Apostoli Petri gloriosa con-» fessio (3) ». Quâ voce designari solet ecclesiastico stylo sacer ille et omni honore prosequendus locus, quo Apostolorum condita corpora, Ecclesiæ Romanæ, totique Christianitati, nec minùs Orbi quàm Urbi tutelæ sunt. Sic enim idem ad Euphemianum Constantinopolitanum Patriarcham (4) : « Veniemus, » frater Euphemiane, ad illud pavendum Christi » tribunal; ubi comprobandum, inquit, utrum beati » Petri gloriosa confessio cuiquam eorum, quos » regendos accepit, quicquam subtraxerit ad salu-» tem ». Ecclesiam Romanam nominat à potissimâ parte, ab ipso sacrario, quo Petri reliquiæ requiescunt; quo ex loco Ecclesia Romana primatum repetebat suum. Inde scilicet facta est Ecclesiarum caput, quòd Apostolorum Princeps in eâ sedem

(1) *Hier. Epist. ad Theoph.* LVIII, *aliàs.* LXVIII; *ibid. col.* 597. — (2) *Aug. ep.* XLIII, *al.* CLXII, *n.* 7; *tom.* II, *col.* 91. *Vid. de Grat. Christ. cap.* XLIII, *num.* 47; *tom.* X, *col.* 249; *et pass. in lib. cont. Pelag.* — (3) *Gelas. ep.* VIII, *ad Anast. Imp. tom.* IV *Conc. col.* 1183. — (4) *Id. epist. ad Euphem. C. P. ibid. col.* 1162.

fixerit, in eâ martyrium fecerit, eam sanguine dedicarit; quem ad locum videas, priscorum quoque Pontificum tempore, Synodos celebratas, tanquam à Petro deductis apostolicæ doctrinæ ac disciplinæ rivis.

Hujus ergo rei gratiâ Stephanus Metropolita Larissæus ad Bonifacium II et Synodum Romanam hæc scribit (1): « Dixi quia auctoritas Sedis apostolicæ, » quæ à Deo et Salvatore nostro, summo Aposto- » lorum data est, omnibus sanctarum Ecclesiarum » privilegiis antecellit, in cujus confessione omnes » mundi requiescunt Ecclesiæ ».

Est et illud sancti Gelasii (2): « Duodecim certè » fuere Apostoli, paribus meritis, parique dignitate » suffulti; cùmque omnes æqualiter spirituali luce » fulgerent, unum tamen Principem esse ex illis vo- » luit Christus, eumque dispensatione mirabili in do- » minam gentium Romam direxit, ut in præcipuâ » urbe, vel primâ, primum et præcipuum dirigeret » Petrum, ibique sicut doctrinæ virtute sublimis » emicuit, ita sanguinis gloriosâ effusione decoratus, » æterno hospitio conquiescit; præstans sedi quam » ipse benedixit, ut portis inferi nunquam pro Do- » mini promissione vincatur, omniumque sit fluc- » tuantium tutissimus portus ».

Audio quid dicant: Romanis Pontificibus, sedis suæ dignitatem commendantibus, in propriâ videlicet causâ non esse credendum. Sed absit; pari enim jure dixerint, ne Episcopis quidem, aut Presbyteris

(1) *Ep. Steph. Lariss. ad Syn. Rom. sub Bon. II; part.* 1 *coll. Holst.* — (2) *Gelas. Pap. tract. apud. Sirm. in App. Cod. Theod.*

esse adhibendam fidem, cùm sacerdotii sui honorem prædicant; quod contra est. Nam quibus Deus singularem honoris dignitatisque prærogativam contulit, iisdem inspirat verum de suâ potestate sensum; ut eâ in Domino, cùm res poposcerit, liberè et confidenter utantur, fiatque illud quod ait Paulus: *Accepimus Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis* (1). Quod quidem hîc semel dicere placuit, ut temerariam ac pessimam responsionem confutarem; profiteorque me de Sedis apostolicæ majestate, Romanorum Pontificum doctrinæ et traditioni crediturum: quanquam eorum sedem non ipsi magìs, quàm reliqui, ac tota Ecclesia, atque Orientales haud minùs quàm Occidentales prædicant. Id sequentia declarabunt.

CAPUT VII.

Libellus à sancto Hormisdâ ad Ecclesias Orientales missus: ab eisdem Ecclesiis subsignatus mittitur eidem Papæ: tum sancto Agapetò, Nicolao I, atque Adriano II: prædicata in eo libello Romana fides nunquam defectura.

Sancti Hormisdæ, ac Justini Augusti tempore, Ecclesiæ Orientales hanc adversùs Acacium Eutychetis defensorem, à beatissimo Papâ missam formulam jussi subscripserunt (2): « Prima salus est, rectæ » fidei regulam custodire, et à Patrum traditione » nullatenus deviare; quia non potest Domini nostri

(1) *I. Cor.* II. 12. — (2) *Exemp. libell. Joan. C. P. ad Hormisd. tom.* IV *Conc. col.* 1486, 1487.

» Jesu Christi prætermitti sententia dicentis : *Tu es* » *Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus; quia in Sede apostolicâ immaculata est semper servata religio ». Ergo ut semper servaretur, ad hæc Christi promissa referunt. Subdunt postea : « Unde sequentes in omnibus » apostolicam Sedem, et prædicantes ejus omnia » constituta, spero ut in unâ communione vobiscum, quam Sedes apostolica prædicat, esse merear, in quâ est integra et verax christianæ religionis soliditas : promittens etiam sequestratos à » communione Ecclesiæ catholicæ, id est, non in » omnibus consentientes Sedi apostolicæ, eorum » nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. » Hanc autem professionem meam, propriâ manu » scripsi, et tibi Hormisdæ sancto et venerabili Papæ » urbis Romæ obtuli ». Atque hæc professio ab Hormisdâ Pontifice dictata, ab omnibus Episcopis Orientalibus, eorumque antesignanis Constantinopolitanis Patriarchis, est recepta. Quâ de re Occidentales Episcopi, præsertim Gallicani, multùm in Domino collætantur (1); ut certum sit, hanc formulam à totâ Ecclesiâ catholicâ comprobatam.

Eamdem fidem Justinianus Imperator ad sanctum Agapetum Papam à se subsignatam, iteratis vicibus mittit (*); in secundâ verò subscriptione sic legi-

(1) *Ep. Avit. Vienn. ad Hormisd. ibid. col.* 1445.

(*) Hanc fidei confessionem jam ante miserat Bonifacio II. Vide loc. cit. col. 1686. Eam itaque à se tertiò subsignatam Agapeto misit. (*Edit. Paris.*)

tur (1) : « Quapropter sicut præfati sumus, sequen-
» tes in omnibus Sedem apostolicam, quæ ab eâ
» statuta sunt prædicamus, ac promittimus ista
» inconcussè servari, et compellere, ut juxta teno-
» rem libelli istius, omnes faciant Episcopi : ut
» sanctissimi quidem Patriarchæ ad vestram faciant
» sanctitatem, Metropolitani verò Patriarchis, et
» alii ut suis faciant Metropolitanis, quatenus per
» omnia sancta catholica Ecclesia nostra suam ha-
» beat firmitatem » ; universali scilicet, ut sæpe
diximus, consensione constantem.

Omnes ergo Ecclesiæ, subsignatâ formulâ, profitebantur Romanam fidem, Sedis apostolicæ et Ecclesiæ Romanæ fidem, integrâ et perfectâ soliditate constare ; ac, ne unquam deficiat, certâ Domini pollicitatione firmatam. Nempe hanc fidem ab Episcopis ad Metropolitanos, ab his ad Patriarchas, à Patriarchis ad Papam mitti oportebat ; ut omnium confessionem unus exciperet, ac pro confessione fidei, communionem omnibus, unitatemque rependeret.

Hanc professionem eodem initio, eâdem conclusione, additis subinde hæresibus atque hæreticis, qui suis temporibus Ecclesiam conturbassent, per secuta sæcula frequentatam scimus. Hanc uti sancto Hormisdæ Papæ, sanctoque Agapeto, ac Nicolao I, omnes Episcopi fecerant ; ita iisdem verbis Adriano II Papæ, Nicolai successori, factam in Concilio octavo œcumenico legimus (2). Hæc ergo ubique

(1) I *Confess. Justin. ad Agap. ibid. col.* 1790. II *Conf. col.* 1801, 1802. — (2) *Conc.* VIII, *act.* I; *tom.* VIII *Conc. col.* 988, 989.

diffusa, omnibus sæculis propagata, ab œcumenico Concilio consecrata, quis respuat Christianus?

Interim id observemus, quid fixum ac divinâ pollicitatione firmatum ubique inculcetur : nempe id, Sedis apostolicæ atque Ecclesiæ Romanæ fidem minimè perituram.

Neque eo secius per eadem tempora de ipsis Romanorum Pontificum definitionibus quæsitum, deliberatum, retractatum, factoque examine judicatum fuit, in Conciliis VI, VII, VIII. Neque obstitit sancti Papæ Hormisdæ sententia adversùs Scythas Monachos, quominus eorum de uno Trinitatis crucifixo doctrina totâ Ecclesiâ probaretur, ut suo loco vidimus (1).

CAPUT VIII.

Concilium Lateranense sub sancto Martino Papâ : sancti Agathonis ad Synodum sextam epistola : item Benedicti XII de visione beatificâ Decretalis.

In Concilio Lateranensi sub Martino Papâ leguntur epistolæ ac supplicationes Orientalium æquè ac Occidentalium, quibus Sedis apostolicæ Romanique Pontificis dignitas et auctoritas mirificè commendantur (2); quòd ejus sit definire de summæ fidei rebus, deponere hæreticos, rectam pronuntiare ac firmare sententiam; aliaque ejusmodi, quæ ad ejus officium pertinere nemo catholicus negaverit. Hæc igitur vehe-

(1) *Sup. lib.* IX, *c.* XVI *et seq.* — (2) *Vid. Conc. Later. sub Mart. I, secret* II; *tom.* VI, *col.* 100 *et seq.*

menter inculcant, ubi illud sempiternum exponunt, quod deficere non possit : Ecclesiam Romanam, Sedemque apostolicam, ejusque fidem prædicant : Cyprii quidem Episcopi (1) : « Firmamentum à Deo fixum et » immobile, atque tituli formam lucidissimam fidei, » vestram apostolicam Sedem constituit Christus » Deus noster, dicens : *Tu es Petrus, etc.* » Africani verò (2) : « Magnum et indeficientem omnibus Chris- » tianis apud apostolicam Sedem consistere fontem » nullus ambigere possit, de quo rivuli prodeunt » affluenter, latissimè irrigantes orbem christia- » num ».

Placet autem imprimis audire Stephanum Dorensem Episcopum (3), quæ prima erat sedes sub Hierosolymitano Patriarchâ. Is igitur contestatur, Oriente turbato per Sergium, Pyrrhum et Paulum Constantinopolitanos Præsules, advenisse se ad apostolicam Sedem ; quoniam Petrus Apostolorum Princeps à Deo claves sortitus, jussusque sit primus pascere oves ; « et ipse præcipuè ac specialiter firmam præ omni- » bus habens in Dominum Deum nostrum et immu- » tabilem fidem, convertere aliquando, et confir- » mare exagitatos consortes suos et spirituales me- » ruit fratres : utpote dispensativè super omnes, ab » ipso qui propter nos incarnatus est Deus, potesta- » tem accipiens et sacerdotalem auctoritatem ».

Hoc igitur fundamento posito subdit : « Quod » utique sciens beatæ memoriæ Sophronius quon- » dam Patriarcha sanctæ Christi Dei nostri civitatis,

(1) *Ep. Serg. Episc. Cypr. ad Theod. Pap. ibid. col.* 121. — (2) *Ep. Afr. Episc. ad Theod. ibid. col.* 128. — (3) *Sup. Steph. Dorens. ibid. col.* 104.

» sub cujus diœcesi fungebar sacerdotali officio, » studuit humilitatem meam sine morâ ad hanc » apostolicam magnamque dirigere Sedem ». Ac paulò post : « Duxit me indignum et statuit in » sancto Calvariæ loco, ubi Christus sponte cruci- » figi dignatus est, et ibi alligavit me vinculis inso- » lubilibus dicens :.... Quantociùs ergo de finibus » terræ ad terminos ejusdem deambula, donec ad » apostolicam Sedem, ubi orthodoxorum dogma- » tum fundamenta existunt, pervenias, etc. »

Hæc igitur dicebat ille Sophronius; ille, inquam, qui Honorium consulens, responsum tulerat de tacendis *unâ* vel *duabus voluntatibus*. Neque verò his motus est; sed *duas voluntates* prædicare non destitit; neque existimavit Romanam fidem concidisse, eo quòd Honorius, unus Pontifex, pessima et catholicæ pietati adversa præcepisset. Sed intellexit in Ecclesiâ Petri manere Petri doctrinam, atque *optima fundamenta*; neque futurum unquam, ut illa Ecclesia à verâ religione abstrahatur, quòd etiam successorum Honorii, atque imprimis sancti Martini testabatur fides. Quare deficiente Constantinopolitanâ Ecclesiâ, ac totum Orientem conturbante, veræ fidei rationem, in illâ inconcussâ Petri Sede quærebat.

Ex eodem Hierosolymitano tractu Romam advenerant Abbates sanctissimi, quorum supplicationem alio loco memoravimus. Hos, cùm postulassent rectam et antiquam à Martino sacroque Concilio firmari fidem, hæc subdidisse jam legimus (1) : « Cer-

(1) *Sup. lib.* IX, *cap.* XIX. *Vid. Conc. Later. sub Mart. I, loco jam cit. col.* 117. *Vid. Dissert. præv. num.* LXXXVI.

» tissimè hoc scientibus vobis sanctissimis, quòd si » aliter quàm à nobis pro pietate postulata sunt, » quidquam omnino integritatem fidei corrumpens, » à vestra terminetur (id est, definiatur) Beatitu- » dine, liberi sine dubio atque innocentes ab hoc » quod fiet existimus ».

Cùm hæc sub dubio proponerent, non tamen dissentiebant ab iis, quæ reliqui de Romanâ fide semper invictâ dixerant; eosque Martinus ac sancta Synodus suscepit æquè ac cæteros: quòd nempe intelligerent, non propterea Romanam abnegari fidem, si de alicujus Romani Pontificis judicio dubitetur.

Sanctum Agathonem Papam à Synodo sextâ susceptum vidimus (1) hæc scribentem: « Quòd Petro » adnitente, apostolica ejus Ecclesia nunquam à » veritate deflexa sit: quòd ejus auctoritatem ac doc- » trinam catholica Ecclesia, et œcumenicæ Synodi » semper amplexæ sint: quòd eadem Ecclesia sem- » per illibata permanserit, propter eam Christi pro- » missionem: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides* » *tua* ». Hæc præclara, hæc magnifica, hæc vera sunt, ita ut ab Agathone dicta, et à sextâ Synodo suscepta esse vidimus, hoc est ipsâ summâ, successionis ipsius habitâ ratione; atque omnino ita ut cum illis stent de ipsius Agathonis judicio habita quæstio, atque in Honorii rescriptum anathematis lata sententia. Quid plura? Ipsa me charta deficiat, si referre aggrediar eos, qui quærentes illud immotum, quod in Ecclesiâ Romanâ sit, nihil aliud quàm

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* XXVII. *Vid. Conc.* VI, *act.* IV; *tom.* VI, *col.* 636.

ipsam Ecclesiam, ipsam cathedram, ipsam Sedem apostolicam memorarunt.

Nec Romani Pontifices unquam aliter locuti. Sæculo XIV, Benedictus XII visionem beatificam sanctis ac purgatis animabus asseruit. Quo in diplomate, de Romanæ Ecclesiæ capitis Ecclesiarum principatu, multa præfatur, concluditque sic (1) : « Pro quâ (Ec-» clesiâ) ut in se ipsâ subsistens alios informaret, » passionis suæ tempore salvator noster Jesus Chris-» tus Patrem exorasse perhibetur, dicens : *Simon,* » *Simon,* etc. *Ego autem pro te rogavi* », etc. Sic ille ad ipsam Ecclesiam Romanam Christi precationem refert : quo fieri asserit ut in illâ Ecclesiâ « non dog-» matizetur improvidum, inseratur incautum, in » fide temerarium ingeratur ».

Hæc ait ille Benedictus, quem audivimus ita disserentem, ut apertè fateretur, determinationes in causâ fidei à Romano Pontifice editas posse esse falsas, et à successoribus retractari; quin etiam aliquas à Joanne XXII meritò retractatas. Quæ cùm is Cardinalis protulisset, non infirmavit Papa, imò verò perspicuè confirmavit, dum editam à Joanne antecessore de beatarum animarum statu fidem et ipse promulgat; et tamen post eam editam, ipsam quæstionem de integro tractat, ut suprà vidimus (2).

Ergo ille cùm ostendat, antecessoris suamque adeo fidem, toti Ecclesiæ propositam, rursus in quæstionem vocari à se posse; tamen Ecclesiæ Romanæ fidem immotam, inconcussamque prædicat :

(1) *Bull. Rom. tom.* I *Bull.* IV *Bened. XII,* Benedictus : *et apud Rain. an.* 336, *n.* 2. — (2) *Vid. Diss. præv. num.* XLVII.

adeo hæc diversa sunt. Atque iterum id confidenter dixerim, cùm Romani Pontifices, pro eo, ut par est, soleant in omnibus diplomatibus sedis suæ dignitatem, auctoritatemque commendare, qui se, aut Romanum Pontificem, in definiendis fidei quæstionibus infallibilem dixerit, ad hæc usque tempora neminem extitisse : adeo id in Ecclesiâ Christi novum nimiumque est.

CAPUT IX.

Sancti Gelasii Papæ epistola ad Anastasium Imperatorem nobis objicitur.

Objicitur nobis insignis Gelasii locus in epistolâ ad Anastasium Augustum, de Acacio Constantinopolitano, qui Synodum Chalcedonensem improbaverat. Eum à Felice III excommunicatum et in excommunicatione mortuum, cum orthodoxis Episcopis in sacrâ liturgiâ memorario ptabat Imperator, agebatque cum Gelasio, ut id fieri vellet. At negabat Gelasius, catholicam fidem pati, ut impiorum nomini communicaretur. Quæ de catholicæ fidei sanctitate præfatus, de Sede suâ hæc subdit (1) : « Hoc » est, quod Sedes apostolica magnopere cavet, ut » quia mundo radix est Apostoli gloriosa confessio, » nullâ rimâ pravitatis, nullâ prorsus contagione » maculetur. Nam, si (quod Deus avertat, quod » fieri non posse confidimus) tale aliquid proveni- » ret; unde cuiquam resistere auderemus errori?

(1) *Ep.* VIII *Gelas. ad Anast. Imp. tom.* IV *Conc. col.* 1183.

» vel unde correctionem errantibus posceremus?
» Proinde, si Pietas tua unius civitatis (*) populum
» negat posse pace componi; quid nos de totius
» orbis terrarum sumus universitate facturi, si, quod
» absit, nostrâ fuerit perversitate deceptus »? Hinc triplex argumentum conficiunt : primum, si in Sede apostolicâ ulla rima pateret pravitati, officio suo fungi non posset, quæ errori resistere non auderet; at Sedem apostolicam suo officio fungi posse oportet : oportet ergo in illâ nullam pravitati patere rimam. Alterum, sanctus Gelasius fieri non posse confidit, ut in Sede apostolicâ, ulla pravitati rima pateat; at si Romanus Pontifex de fide judicando aberraret, rima pateret pravitati : ergo Gelasius id fieri non posse confidit. Tertium, si Romanus Pontifex erraret, totus deciperetur orbis; at totus orbis non potest decipi : ergo Romanus Pontifex à vero errare non potest.

Non his moverentur, si id quod Gelasius hîc ageret, cogitare vellent. Id autem agebat, ut adversùs pravitatem omnem, ne unquam irreperet, summa Sedis apostolicæ cautio omnibus esset cognita ; subditque rationem : « Alioquin, unde resistere aude-
» remus errori? vel unde correctionem errantibus
» posceremus »? Quo sensu à Domino dictum est : *Vos estis sal terræ; quòd si sal evanuerit,* aut

(*) Hæc ut intelligantur, sciendum est Anastasium eo maximè argumento persuadere voluisse Gelasio, sibi esse cum Acacii nomine communicandum, quòd Constantinopolitani cives Acacium etiam mortuum adeo observabant, ut nomen ejus, non sine gravi tantæ urbis commotione, videretur è sacris dypticis expungi posse. Cui Gelasius respondet : non unam urbem, sed orbem universum commotum iri, si cum Acacii nomine communicaret. (*Edit. Paris.*)

insulsum fuerit, in quo salietur (1)? Non quasi sal illud insulsum non possit fieri, sed quia, ne id fiat diligentissimè cavendum est. Quo item sensu, omnibus Episcopis Synodus Romana sub Damaso dixit : « Quemadmodum enim poterunt corrigere errata » populorum, si ipsos error obsederit (2) »? Quod non eò dictum est ut se infallibiles cogitent; sed ut falli metuant et caveant; atque eò illa spectat à sancto Gelasio prædicata sua et aliorum Romanorum Pontificum summa cautela adversùs errorem; ne si illis irrepserit, alios aut reprehendere non audeant, aut curare non possint. Quo loco si concludis, fieri ergo non posse ut errent, pessima argumentatio; ab eo quod fieri non debeat, ad id quod nequeat : aut ab eo quod fieri sine gravi detrimento non possit, ad id quod fieri omnino non possit, concludendumque erat, ne errent Doctores Orbis, omni ope cavendum, non tamen impossibile; imò eo cavendum diligentiùs, quòd impossibile non sit.

Jam illud Gelasii : « Quod Deus avertat, quod » fieri non posse confidimus », ut rima ulla errori aut pravæ hæreticorum communioni pateat; profectò pium votum, pia fiducia est, non certa illa fides, quæ nunquam falli possit; neque absolutam impossibilitatem denotat, sed summam difficultatem, spemque maximam, ut vigilantibus, attentis, caventibus, Deus obrepi non sinat.

Cæterùm absolutè impossibile esse, ut hæretici aliquando per fraudes in Ecclesiæ Romanæ com-

(1) *Matt.* v. 13. *Marc.* IX. 49. — (2) *Syn. Rom.* II, *sub Damas. epist. ad Orient. part.* I *Collect. Holst. et tom.* II *Conc. col.* 889.

munionem

munionem obrepant, quâ de re hîc agebatur, ne ipsi quidem adversarii dixerint; nemoque est, qui non videat sub Liberio, sub Honorio, sub reliquis Pontificibus suo loco memoratis, quàm ampla pravitati errorique patuerit, non rima, sed janua. Quin etiam illi, qui possibile esse negant, ut Romanus Pontifex falsa definiat, possibile fatentur esse, ut falsa prædicet, summâ etiam contumaciâ, tantosque aditus errori aperiat, ut loco movendus sit, ne error serpat latiùs : ut vel ipsis fatentibus, id quod dicit Gelasius, ad piam fiduciam, non ad omnimodam certitudinem referri necesse sit. Quod autem Gelasium movet ille metus, quid orbi terrarum fieret, « si nostra, inquit, quod absit, fuerit prævaricatione deceptus »; sensit ille quidem id fieri posse, ut quantùm in ipso esset, totus deciperetur orbis. Quantùm enim in ipso est, totum Orbem decipit, qui docendi Orbis auctoritate pollens, prævaricatur officio. Neque tamen propterea necesse est totum Orbem decipi; cui adversùs errorem alia remedia adfutura sint. Sic enim Liberius, sic Honorius, sic alii, quantùm in ipsis erat, totum Orbem deceperunt; nec tamen deceptus est Orbis, quem adversùs errantes vigilasse ac stetisse legimus. Hæc scripsit ille Gelasius, quo nullus Pontificum de suæ Sedis amplitudine magnificentiùs dixit.

CAPUT X.

Leonis IX et Gregorii VII loci objiciuntur nobis.

An verò recentioris ævi Pontifices ab antecessorum traditione deflexerint, videamus. Profert scriptor anonymus (1) sancti Leonis IX egregii Pontificis locum, quòd pro solius Petri fide, ne deficeret, Dominus rogaverit : « Quæ, inquit (2), oratio obtinuit, quòd hactenus fides Petri non defecit, nec » defectura creditur, in throno illius, usque in sæ- » culum sæculi; sed confirmabit corda fratrum,.... » sicut usque nunc confirmare non cessavit ». Hæc Leo; sed quid contra nos, qui quidem tanto conatu id agimus, ne illa Petri Sedes à verâ unquam fide avellenda credatur? Quod autem ea Sedes in fide labascentes confirmare non cesset, id à sancto Agathone depromptum, eodem intelligendum modo; nempe ut id ipsa series, ipsa successio, non ut singuli quique præstiterint. Quin idem scriptor anonymus ibidem impensissimè laudat (3) illum sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani locum ad Nicolaum I, quo allegatâ Christi sententiâ : *Tu es Petrus, etc.* sic concludit (4) : « Et ideo » ab olim et prisco tempore, in exortis hæresi- » bus, eradicatores et interemptores malorum zi-

(1) *Anon.* Tract. de libert. etc. *lib.* VII, *c.* XII, *n.* 11. — (2) *Leon. IX epist.* V, *ad Petr. Ant. tom.* IX *Conc. col.* 975. — (3) *Anon. ibid. n.* 8. — (4) *Ep. Ignat. C. P. ad Nicol. I, inter act. Conc.* VIII, *act.* III; *tom.* VIII, *col.* 1009.

» zaniorum MULTI MULTOTIES facti sunt, qui sancti-» tatem tuam illic (in Petri scilicet Sede) præcesse-» runt » : quam epistolam in Concilio octavo lectam et susceptam anonymus refert. Sed advertat ad illa verba : *multi multoties*, quibus constat communem eum esse Christianorum sensum, quòd Romani Pontifices ei officio præpositi, tantam rem summâ quidem ipsâ præstiterint; non ut omnes, nemine excepto, nullis ejus partibus defuerint.

Idem anonymus objicit Gregorii VII locum (1); quòd Ecclesia Romana « per beatum Petrum, quasi » quodam privilegio, ab ipsis fidei primordiis, à » sanctis Patribus omnium mater Ecclesiarum ad-» struitur, et ita usque in finem habebitur semper; » in quâ nullus hæreticus præfuisse dignoscitur, nec » unquam præficiendum, præsertim Domino pro-» mittente, confidimus. Ait enim Dominus Jesus : » *Ego rogavi pro te*, Petre, *ut non deficiat fides tua* ». Quæ omnino nihil ad rem. Non enim quærimus, an Romanus Pontifex possit fieri hæreticus, quod isti posse fieri passim confitentur; sed utrum hæresim definire possit, quod etiam non hæreticum facere posse constat.

Neque enim necesse est, ut sit hæreticus, qui hæretica definiat, cùm possit id facere non hæretico et contumace animo; atque ipse Cyprianus rebaptizationis hæresim, ipse non hæreticus, habito Concilio definierit. Jam quorsum id spectat, quod neget Gregorius VII Romanæ Sedi ullum unquam præpositum fuisse hæreticum; nullum item præpo-

(1) *Anon. ibid. Greg. VII, lib.* VIII, *ep.* 1, *ad Archiep. Syn. tom.* X *Conc. col.* 249.

nendum esse confidat? An eò ut nullus Romanus Pontifex futurus sit unquam hæreticus? Id ne ipsi quidem dixerint. Vel ergo Gregorius VII nimius fuerit, vel pia illa sit ejus fiducia, non certissima fides, non dogma catholicum; quod ipsa verba præferunt, si quis cautè attenderit.

Atque hinc liquidò patet, quàm indiligenter in hâc quæstione versentur, qui hos locos non satis consideratos lectosque venditant. Neque tamen mirum, si Gregorius VII asseverare ausus esset, Romanum Pontificem non posse fieri hæreticum, qui etiam id asserere ausus est : « Quòd Romanus Pon» tifex, si canonicè fuerit ordinatus, meritis beati » Petri indubitanter efficitur sanctus (1) », ut etiam inter ejus *dictatus* fertur. Neque tamen ibi legimus, Romanum Pontificem errare non posse; adeo id supra hominem in sanctis quoque visum est : sed hoc tantùm, « Ecclesiam Romanam nunquam er» rasse; nunquam erraturam; catholicum non ha» beri, qui non concordat Romanæ Ecclesiæ » : quod nos quoque credimus, omnique ope asserimus.

CAPUT XI.

Innocentii III ab anonymo auctore locus objicitur, sed truncus et mutilus.

Censores nostros in impugnandis nobis, multa quidem, id autem vel maximè peccasse vidimus,

(1) *Greg. VII lib.* II, *int. Dictat. post ep.* LV. *ibid. col.* III. *Vid. etiam l.* VIII, *epist.* XXI, *ad Herim. col.* 273.

quòd officium pro re, piam spem ac fiduciam pro certâ fide accipiant. Id verò confirmabit Innocentii III insignis locus. Et quidem auctor anonymus id vehementer urget, quod est ab eo Pontifice dictum in sermone II consecrationis, qui locus sic incipit (1) : « Cùm enim sim servus, debeo esse fidelis et » prudens, ut dem familiæ cibum in tempore. Tria » præcipuè Deus requirit à me, videlicet fidem cordis, » prudentiam operis, cibum oris : hoc est ut sim fidelis » in corde, ut sim prudens in opere, et dem cibum in » ore ». Hæc quidem dixit, quæ ab ipso requirantur, quæ præstare ipse debeat; non quæ necessariò ipse aut alii exequantur. Pergit : « Nisi enim ego solidatus » essem in fide, quomodo possem alios in fide firmare, » quod ad officium meum noscitur specialiter per» tinere, Domino protestante : *Ego*, inquit, *pro te* » *rogavi, Petre*, etc. rogavit et impetravit, *quo*» *niam exauditus est in omnibus pro suâ reveren*» *tiâ* (2) : et ideo fides apostolicæ Sedis, in nullâ » unquam turbatione defecit; sed integra semper et » illibata permansit, ut Petri privilegium persiste» ret inconcussum ». Hæc sunt, quæ anonymus urget, apertâ fallaciâ : quippe, cùm id quod Innocentius debeat; id quod *ab ipso requiratur;* id quod sit ejus, ut profitetur, *officii;* confundat cum eo, quod necessariò credatur præstiturus. Rogo enim, quid illud est : « Nisi ego solidatus essem in fide, » quomodo possem alios in fide firmare »? De quâ fide loquitur? de eâ profectò quæ in corde sit. « Tria » enim, inquit, Deus requirit à me; fidem cordis »;

(1) *Anon. lib.* VII, *c.* XII, *n.* 16. *Vid. Innoc. III serm.* II *in consecr. tom.* I, *pag.* 188, *ed. Colon. an.* 1575. — (2) *Hebr.* V. 7.

atque iterum : « ut sim fidelis in corde ». Unde affert illum Apostoli locum : *Corde creditur ad justitiam* (1). An ergo Innocentius ita se in eâ fide, quæ in corde sit ad justitiam, solidatum esse credit, ut infirmitatem humanam non jam reformidet, ab eâque tutum se esse jactet? Id superbissimus, id insipientissimus; non profectò Innocentius dixerit. Quare illud quod ait : « Nisi ego solidatus essem in » fide, quomodo possem alios in fide firmare », ita intelligendum est, ut nisi sit in fide firmus, officium firmandi alios non pro eo ac par est possit præstare, non ut ipse se credat plenè et inconcussè, nulloque unquam metu, in fide esse solidatum.

At enim eo loco Christi precationem affert, ut Petri fides non deficiat; unde concludit fidem Ecclesiæ Romanæ nunquam defecisse, nunquam defecturam. At qui hæc urget anonymus, hæc continuò addita et contexta prætermisit : « In tantum » enim mihi fides necessaria est, ut cùm de cæteris » peccatis Deum solum judicem habeam, propter » solum peccatum, quod in fide committitur, pos» sem ab Ecclesiâ judicari ». Ergo non credebat suam penitus inconcussam fidem; sed quod ei Ecclesiæ præsideret cujus fidem, pollicente Domino, inconcussam prædicaret, sibi accommodabat, quæ ad universam Petri successionem, eique conjunctam Romanam ecclesiam pertinerent; eo planè sensu, quo illud : *Ecce ego vobiscum sum,* toti apostolico atque episcopali ordini dictum, singuli suo modo sibi applicant, piâ ut diximus, fiduciâ, non certâ et indubitatâ fide.

(1) *Rom.* x. 10.

Id apertè explicat sermone III de consecratione (1): « Officium injungit, cùm dicit : *Confirma fratres » tuos;* auxilium impendit cùm ait : *Ego pro te ro- » gavi, Petre.* Exauditur enim *in omnibus pro suâ » reverentiâ; Dominus mihi adjutor, non timebo » quid faciat mihi homo* (2) ». Hæc an ad piam fiduciam, an verò ad certam pertineant fidem sequentia ostendunt : « Propter causam verò fornicationis Ec- » clesia Romana posset dimittere Romanum Ponti- » ficem; fornicationem non dico carnalem, sed spi- » ritualem; id est, propter infidelitatis errorem ; » quoniam *qui non credit; jam judicatus est* (3) ». Tum subdit : « Ego tamen facilè non crediderim, ut » Deus permitteret Romanum Pontificem contra » fidem errare, pro quo spiritualiter oravit in Petro : » *Ego, inquit, pro te rogavi,* etc. » Audis quid dicatur de Romano Pontifice per infidelitatem fornicante; quamque illud dubitantis ac metuentis sit : *Non facilè crediderim,* etc. Quòd ergo eò trahit Christi precationem, non dogma fidei, sed pia fiducia, pia accommodatio est. Huic favere licet, sperando et præsumendo; pro fidei decreto hanc habere, novum ac temerarium est.

Atque alios quidem hujus Pontificis locos memoravimus (4), quibus nostra firmentur. Sed hîc ostendisse juvat quàm hi quoque nihil sint : ut profectò illos pudere debeat, tantùm præsidii in iis collocasse, quæ non nisi imperitis et cursim legentibus fucum faciant.

(1) *Innoc. III serm.* III *de consec. ibid. p.* 192, 194. — (2) *Psal.* CXVII. 6. — (3) *Joan.* III. 18. — (4) *Sup. lib.* IX, *c.* XXXIX, XL.

CAPUT XII.

Petri Cardinalis de Alliaco, de Sede apostolicâ nunquam defecturâ, deque Pontifice interim fallibili et deviabili, sententia.

Ultimo loco proferimus Petrum Alliacensem et Joannem Gersonem de Romanæ Sedis æternâ firmitate disserentes, ut eam cum Parisiensium sententiâ egregiè consentire constet.

Et quidem Petrus de Alliaco in illâ legatione nobili, quam adversùs Montesonum, Universitatis Parisiensis nomine, Avenione gessit, ad Clementem VII ita peroravit (1) : « Non ignoramus, sed firmissimè » tenemus, et nullatenus dubitamus, quòd sancta » Sedes apostolica est illa cathedra Petri, supra » quam, eodem Hieronymo teste, fundata est Ec- » clesia ; ut habetur in capitulo *Quoniam vetus :* et » sicut dicit Cyprianus, XCIII *Dist. cap. Qui cathe-* » *dram;* de quâ Sede in personâ Petri in eâ sedentis » dictum est : *Petre, rogavi pro te, ut non deficiat* » *fides tua* ». Luc. XXII.

In eâdem legatione tractatum edidit ad Papam et Cardinales, in quo hæc leguntur (2) : « De hâc sanctâ » Sede, in personâ Petri Apostoli in eâ præsidentis » dictum est : *Petre, rogavi pro te, ut non deficiat* » *fides tua. Luc.* XXII. Propter quod dicit Cyprianus, » XCIII *Dist.* Qui cathedram Petri, scilicet sanctam

(1) *Petr. Alliac. prop. ad Pap. cont. Mont. inter op. Gers. ed. Dupin, tom.* I, *p.* 703. — (2) *Id. tract. seu apol. ad Pap. et Cardin. ibid. pag.* 710. *Vid. etiam pag.* 691.

» Sedem apostolicam, super quam fundata est Ec-
» clesia, deserit, in Ecclesiâ se esse non confidat. Et
» Hieronymus, XXIV, quæst. I, Cap. *Quoniam ve-*
» *tus;* dicit : Quòd super eam fundata est Ecclesia,
» et quòd quicumque secum non colligit, dispergit,
» et in capite *Hæc est fides*, dicitur quòd ipsa sem-
» per immaculata permansit, et in futuro perma-
» nebit : ex quibus omnibus satìs patet, quòd ejus
» nunquam deficit fides ».

Hæc igitur cùm dicat de Sede apostolicâ nunquam defecturâ, nihilo secius docet Romanum Pontificem in fide posse deficere. Ibidem enim hæc habet (1) : « In causâ fidei à summo Pontifice appel-
» lari potest ad Concilium generale, sicut patet XIX
» *Dist. cap. Anastasius;* et manifestum est quòd ad
» ipsum pertinet Concilium in causis fidei definire,
» sicut patet ex auctoritate Gregorii; XV *Dist. cap.*
» *Sicut* ».

Atque hæc, inquit, « declarantur supponendo
» quid sit Sedes apostolica : nam vel ipsa est univer-
» salis Ecclesia, vel aliquod generale Concilium
» universalem Ecclesiam repræsentans, vel particu-
» laris Ecclesia Romana, in quâ scilicet Ecclesiâ
» sedet, id est, cui præsidet summus Pontifex; et
» ideo ipse et Sedes apostolica non sunt idem, sicut
» non idem sunt sedes et sedens ».

Cùm ergo ex Petro Alliacensi *aliud sit sedes, aliud sedens*, non mirum est aliquid convenire *sedi*, quod *sedenti* non conveniat; nempe ut *sedes* deficere non possit, cùm *sedens* sit *deviabilis*, etiam

(1) *Petr. tract. seu apol. ad Pap. et Cardin. ibid. pag.* 710. *Vid. etiam. pag.* 688.

in judicio de fide, quippe à quo judicante, etiam in causis fidei, ad Concilium generale, secundùm eumdem auctorem, appellare liceat.

Et quamvis doceat sic appellari posse, haud minùs disertè docet, « quòd ad sanctam Sedem apo» stolicam pertinet, auctoritate judiciali supremâ, » circa ea quæ sunt fidei, judicialiter definire » : quia Sedes apostolica, tametsi subjecta est universali Ecclesiæ, eamque repræsentanti Concilio generali, tamen suprema est respectu singularium Ecclesiarum; quemadmodum tradit, non modò schola Parisiensis, sed etiam ipsum Constantiense Concilium, ut sæpe diximus.

Huc spectat ejusdem Alliacensis alio loco relata sententia, quâ explicans illud privilegium, de non errando, quale sit : « Aliqui, inquit (1), extendunt » ad Romanam Ecclesiam : aliqui verò restringunt » ad auctoritatem universalis Ecclesiæ; sed non » potest extendi ad Papam ». Sic clarè et perspicuè *Sedis indefectibilem firmitatem*, cum Romani Pontificis *defectibilitate* conjungi posse declarat.

CAPUT XIII.

Joannis Gersonis eâdem de re sententia : confutantur qui putant variasse Gersonem : Dionysii Carthusiani loci repetuntur.

Joannes verò Gerson ejus discipulus hæc coram Alexandro V prædicat : de Indis quidem : « Habent

(1) *Vid. in Append. lib.* 1, *c.* VII : *et Pet. Alliac. Tract. de auct. Conc. int. oper. Gers. tom.* II, *p.* 949.

» Christum, inquit (1), an purè? Quis doceat? Facilè in eis sinceritas corrumpitur, cùm Ecclesiæ » Romanæ non cohæreant, à quâ fidei certitudo » petenda est ». De Græcis verò (2) : « Illos mala tem» pestas à Sede Petri disjectos, non modò schisma» tis, sed nonnullius etiam hæresis macula fœdavit. » Latinitas ipsa purior et immaculatior sedem habet » Petri, pro cujus fide ne deficeret, specialiter ora» vit ille, qui *in omnibus exauditus est pro suâ re» verentiâ* ».

Hæc docet ille, qui ubique asserit Romanum Pontificem, etiam de fide judicantem, errare potuisse : et in eodem quoque coram Alexandro V sermone prædixerat; « quid, si quod perrarum est, » summus Pontifex labatur in hæresim, ut legimus » Liberium Arianæ hæresi subscripsisse (3) ». Cùm ergo doceret talia, tamen Ecclesiæ Romanæ inconcussam prædicabat fidem.

Hinc etiam illud : « Papâ fluit, papatus stabilis » est (4) »; quo scilicet ostenderet, in Papâ mortali, labili, atque ut vocat *deviabili*, inconcussam tamen papatûs à Christo instituti stare rationem.

Neque audiendi qui dicunt variasse Gersonem eumque sub Alexandro V infallibilitatis pontificiæ defensorem, circa Constantiensis Concilii tempora in aliam sententiam deflexisse. Qui si legissent tractatum *de Unitate ecclesiasticâ*, et *Considerationes de pace*, anno 1403 editas; si *propositiones coram Anglicis* ante Concilium Pisanum, anno 1408; si

(1) *Gers. serm. cor. Alex. V. in Ascens. Domini : tom.* II, *ed. Dup. p.* 136. — (2) *Ibid. p.* 134. — (3) *Ibid. p.* 135. — (4) *Id. prop. facta coram Angl. cons.* IV : *ibid. pag.* 128.

tractatum *de Auferibilitate Papæ*; si *Considerationes quatuor*, aliosque tractatus circa Alexandri V pontificatum (1); facilè intelligerent ejusdem fixam invariabilemque sententiam, Concilium Papæ, ut *indeviabile deviabili*, anteponi oportere.

Certè hæc scribebat tum (2) : « Jubebit exempli » gratiâ summus Pontifex, coram Theologis exper» tis, quòd fideles credant Spiritum sanctum non » procedere à Patre et Filio; Theologorum erit » doctrinaliter resistere, etc. » Ergo id jubere potuisse credebat, quod evangelicæ doctrinæ repugnaret, haud minùs inconcussâ Ecclesiæ Romanæ fide.

Hæc quidem ostendunt non à Joanne Gersone diversis temporibus, diversa dicta esse; sed quæ isti diversa putant, in unam reverâ coire sententiam. Quod item demonstrat pius ille doctusque Dionysius Carthusianus, qui, et Papam in judicando *fallibilem*, et Ecclesiæ Romanæ fidem nihilo secius *nunquam defecturam* credidit (3) : adeo liquebat, hæc duo simul stare. Atque hinc utraque amplexi Gallicani Patres, et consensum Ecclesiæ post pontificalia decreta necessarium, et nihilo secius « apo» stolicæ Sedis, in quâ fides prædicatur et unitas » servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus » majestatem » prædicant (4).

(1) *Vid. tract. de Unit. Eccles. consid.* x; *ibid. p.* 117. *Consid. de pace, ibid. p.* 69 *et seq. libel. de Aufer. Pap. p.* 209 *et seq.* — (2) *Id. de Auferib. Pap. consid.* XIV; *ibid. p.* 218. — (3) *Vid. Dion. Cart. tract. de auct. Pap. tom.* I. *ed. Colon.* — (4) *Declar. Cler. Gall.* 1682, *Præf. et cap.* IV.

CAPUT XIV.

Dubium resolvitur : Ecclesiæ Sedisque Romanæ firmitas, ab Ecclesiæ catholicæ firmitate : Ecclesiæ Romanæ traditio, universalis traditionis pars ac specimen.

Dices ex antedictis, nec ipsam quidem Romanam peculiarem Ecclesiam, Sedemque apostolicam satìs esse firmam; cùm ostenderimus, de Romanorum Pontificum, Cœlestini, Leonis, Agathonis, aliorumque decretis in Synodis œcumenicis habitam quæstionem; cùm ea decreta, toto Clero Romano consentiente, Agathonis etiam toto ferè Occidentali Concilio probante et condecernente, edita fuerint.

Id qui objiciunt, non satìs advertunt, quid immotum invictumque dixerimus; nempe id quod infixum penitus insertumque sit. Hæc est illa Petri, hæc est Romana fides, quam ipsa successio certi instar firmique dogmatis attulerit. Neque verò probamus Turrecrematam aliosque docere visos, Papam quidem per sese errare in fide, etiam prædicando et definiendo posse; non autem si cum Cardinalibus ac Synodo suâ deliberet; tanquam peculiaris Papæ Synodus, aut Cardinalium collegium, id Papæ tribuant, ut errare non possit. Certiora cogitent oportet, qui Ecclesiæ Romanæ, Sedisque apostolicæ inviolabilem statum fidemque prædicent : nempe id eventurum nunquam, ut quemadmodum Ecclesiæ, exempli gratiâ, Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, et nunc Anglicanæ, Danicæ; ita Ecclesiæ Romanæ error inhæreat; quem contumace

proposito tueatur, et à veræ Ecclesiæ se abrumpat sinu. Neque verò unquam Romani Pontifices refugerunt, ut quod Cleri sui consensu judicassent, cum œcumenicâ Synodo, si res postularet, æquo animo retractarent. Quo profectò constabat, si aliquid fortè erroris irreperet, certè abesse contumaciam, quâ solâ fit hæresis. Quin vidimus sanctum Zozimum cum Clero suo sedentem comprobasse quidem Cælestii fidem (*), at nullâ contumaciâ; atque ab Africanis Patribus commonitum, statim ad meliora ac prisca rediisse. Quantò magìs si tota Ecclèsia, aut œcumenica Synodus ipsum commonuisset.

Unam ergo Ecclesiam catholicam, utpote Spiritûs sancti magisterio instructam, quæque eam repræsentet, Synodum œcumenicam, eam esse credimus, in quam circa fidem nullus unquam obrepat defectus, neque per contumaciam, neque per imprudentiam: Clerum verò Romanum, si quid erraret, ab Ecclesiâ catholicâ, atque ejus œcumenicâ Synodo dirigi, revocari, doceri debere, perficique omnino, ne error inolescat. Unde illa Romanæ Ecclesiæ, Sedisque apostolicæ invicta firmitas, ipsâ Ecclesiæ catholicæ firmitate constat: quæ quidem Ecclesia catholica, cùm ex Christi promissione sit immobilis, Petri successionem, eique conjunctam principalem Ecclesiam, Sedemque Romanam, partem Ecclesiæ necessariam, eâ vi, quæ totum continet, stare quoque oportet.

Quamobrem firma quidem est Sedis Romanæ atque inconcussa traditio; sed illud robur catholicæ

(*) Vide notam hoc loco positam, sup. pag. 109. (*Edit. Versal.*)

Ecclesiæ traditione constat. Unde Augustinus vim traditionis exponens, id semper inculcat [1], ut quæ per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab Apostolis tradita et commendata credantur. Et Vincentius Lirinensis firmum et inconcussum id esse definit, « quod ubique, quod semper est [2] ». Cui congruit Tertulliani sententia : « Quod apud mul» tos unum invenitur, non est erratum, sed tradi» tum [3] » ; quo concludit fieri non potuisse, « ut » tot ac tantæ Ecclesiæ in unam fidem erraverint ». Tum illud præcipuum, possibile non fuisse, ut Spiritus sanctus « nullam earum in veritatem de» duceret, ad hoc missus à Christo ut esset Doctor » veritatis ». Atque hinc illud invictum, « ut veritas » nobis adjudicetur, quicumque in eâ regulâ ince» dimus, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à » Christo, Christus à Deo tradidit [4] ». Quæ clarè demonstrant, vim traditionis in universalis Ecclesiæ consensione esse positam; in quâ quippe sit certissimum Spiritûs sancti magisterium. Neque ab eâ sententiâ abludit his antiquior Irenæus : « Ecclesia » enim, inquit [5], per universum orbem usque ad » fines terræ seminata, et ab Apostolis et à discipu» lis eorum accepit eam fidem, quæ est in unum » Deum ». Ac rursus [6] : « Hanc prædicationem » cùm acceperit et hanc fidem Ecclesia, et quidem

(1) *Aug. de Bapt. cont. Donat. lib.* II, *cap.* VII, *n.* 12; *tom.* IX, *col.* 102 : *lib.* IV, *cap.* XXIV, *n.* 31; *col.* 140. *Ep.* LIV, *al.* CXVIII, *n.* 1, *tom.* II, *col.* 124. — (2) *Vinc. Lirin. Comm.* I, *c.* III; *tom.* VII *Bibl. Patr. p.* 250. — (3) *Tertull. de Præscr. adv. hæret. cap.* XXVIII. — (4) *Ibid. cap.* XXXVII. — (5) *Iren. lib.* I *cont. hæres. c.* X, *n.* 1; *p.* 48. — (6) *Ibid. n.* 2, *p.* 49.

» in universum mundum disseminata, diligenter » custodit quasi unam domum inhabitans ». Pulchrè, ut totius orbis terrarum tam fida sit, quàm unius domûs consensio. Atque iterum (1) : « Traditionem itaque Apostolorum, in toto mundo ma» nifestatam, in omni Ecclesiâ adest respicere om» nibus qui vera velint videre »; et continuò hujus universalis traditionis egregium specimen editurus, Ecclesiæ principalis, Romanæ scilicet, traditionem adducit, quâ, inquit (2), « confundimus eos, qui » quoquo modo præterquam oportet colligunt ». Ac meritò universali traditione propositâ, partem ejus necessariam, Ecclesiæ Romanæ traditionem commendat; cùm profectò certum esset, non potuisse fieri, ut à reliquis Ecclesiis discreparet, in quâ omnes unitatem servare debeant.

Quæ cùm ita sint, apparet Ecclesiam catholicam primitus esse immotam, cui dictum sit : *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*; et : *Ecce ego vobiscum sum* : Ecclesiam verò Romanam ita esse immotam, ut partem Ecclesiæ principalem summèque necessariam; quæ mater ac magistra Ecclesiarum, totam ipsam Ecclesiam matrem ac magistram agnoscat.

Atque hinc obiter illud solvitur, quod passim objiciunt : *Non est discipulus super magistrum* (3) : nec si discipulorum turba millies congregetur, ideo magistrum auctoritáte vincet. Id quidem Christum de se dicere, ut magistro unico, sequentia docent; *nec servus super Dominum suum*. Neque enim Chris-

(1) *Iren. lib.* III, *c.* III, *n.* 1; *p.* 175. — (2) *Ibid. n.* 2. — (3) *Matt.* X. 24.

tiani

tiani alterius quàm Christi servi sumus; sed propter reverentiam quorumdam Romanorum Pontificum, qui hunc sibi locum attribuunt, respondemus ex antedictis: in christianâ Ecclesiâ docendi auctoritatem acceptæ à Christo per Apostolos traditionis niti testimonio. Porrò traditionis omnes Episcopi testes sunt; ac vis testimonii testium consensu constat. Summa ergo auctoritas in eo consensu est posita. Tum Papa, in Christi nomine, respectu Ecclesiarum particularium est magister ille quidem, sed respectu Ecclesiæ catholicæ discipulus, cùm in Ecclesiæ catholicæ consensione manifestum appareat Spiritûs sancti magisterium.

CAPUT XV.

Ex Sedis apostolicæ immobili firmitate concludi causas fidei ad eam Sedem referendas; non autem propterea infallibili judicio finiendas : formulæ interrogandi Romani Pontificis, de ejus judicio piam præsumptionem, non tamen continuò certam fidem fuisse; cujus rei exempla proferuntur.

Jam ex totâ antecedente doctrinâ id facilè consequemur, ut majores, ac præsertim fidei quæstiones, in eâ potissimùm Sede definiri oporteat, in quâ error non obtineat; et ab eo potissimùm Pontifice, qui in eam seriem intexatur, quæ à fide penitus abrumpi nequeat. Id voluit sanctus Bernardus, loco celebri ad Innocentium II (1). « Oportet ad vestrum

(1) *Bern. ep.* CXC, *sive Tract. cont. Abæl. ad Innoc. II Præf. tom.* I, *col.* 643.

» referri apostolatum pericula quæque et scandala » emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ de » fide contingunt : dignum namque arbitror, ibi » potissimùm resarciri damna fidei, ubi non possit » fides sentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa » gativa Sedis ». En *Sedis* universim ex antiquâ traditione ; non singuli cujusque Romani Pontificis ; quâ tamen prærogativâ Sedis id fit, ut de fidei periculis ad ejus sedis Præsidem potissimè referatur. Pergit : « Cui enim alteri aliquando dictum est : » *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides* » *tua?* Ergo quod sequitur à Petri successore exi- » gitur : *Et tu aliquando conversus, confirma fra-* » *tres tuos* ». Exigitur certè ; quis enim neget id à Petri successore postulari? An id officii sit semper ac necessariò præstiturus, Bernardus non dicit; ac fidenter dixerim, ad Bernardi tempora dixisse neminem.

Interim de Pontificis responso optima quæque præsumebant; atque hinc illæ formulæ interrogandi de fide Romani Pontificis; Hieronymi quidem clamantis ad Damasum (1) : « Ego nullum primum nisi » Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est cathe- » dræ Petri communione consocior; super illam » petram ædificatam Ecclesiam scio; quicumque » extra hanc domum Agnum comederit, profanus » est; si quis in arcâ Noe non fuerit, peribit re- » gnante diluvio ». Quæ de Sedis dignitate præfatus, de ipso Damaso hæc infert : « Quicumque te- » cum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi » non est, Antichristi est ». Ac paulò post : « Decer-

(1) *Hier. ep.* XIV, *ad Damas. aliàs* LVII ; *tom.* IV, *part.* II, *col.* 19, 20.

» nite, obsecro : non timebo tres hypostases dicere,
» si jubetis ». Cui cognatum illud suprà memoratum Justiniani ad Hormisdam de uno Trinitatis crucifixo : « Hoc enim reputamus catholicum, quod » vestro religioso responso fuerit intimatum [1] ».

Quæ formulæ ideo per totam Ecclesiam frequentatæ; quòd in Clero Romano tanta lux, tanta doctrina esset, atque in docendâ fide tanta cautio, tantum præterea in sede nunquam defecturâ Christi præsidium; ut facilè præsumerent, ejus sedis Præsulem officio non defuturum. Cæterùm si hæc ad summos apices, non sedi successionique universim, sed singulis quibusque Romanis Pontificibus tribuendum putant, jam dicant Liberio, dicant Sergio III, dicant cæteris, à quorum communione tantisper abstinendum fuit : « Qui tecum non colligit, spar- » git ». Dicant Honorio : « Non timebo unam, » duasve voluntates tacere vel promere, si jubea- » tis »; tota quidem Ecclesia confundetur. Hæc ergo piæ fiduciæ, non certæ sunt fidei.

Quod ad Hormisdam attinet, recordentur velim, postquam à Justiniano interrogatus, spem Orientis haud satìs idoneo responso destituit, Orientalem Ecclesiam in priscâ sententiâ perstitisse; ac demum perpulisse Romanos, ut unum Trinitatis crucifixum secum agnoscerent. Jam illud recordemur, Patres atque ipsos Romanos Pontifices, sæpe ita esse locutos, ut qui de Romani Pontificis judicio dubitarent. Hinc quæsitum in Synodis generalibus, an eorum decreta rectè haberent, necne. Hinc illud

[1] *Sup. lib.* IX, *c.* XVI. *Ep.* II *Just. ad Horm. tom.* IV *Conc. col.* 1517.

Augustini [1] : *Romanos Clericos nihil veritati* nocituros, sed tantùm *inusturos sibi prævaricationis notam*, si sancti Innocentii decreta rescidissent. Hinc illa contestatio Monachorum Hierosolymitanorum, innocuos se esse, si Martinus cum Concilio suo prava et fidei adversa definisset [2]. Multa ejusmodi retulimus, quæ utique cum illis formulis concilianda sunt, ut una sit ecclesiasticæ doctrinæ facies. Conciliantur autem, si de Romani Pontificis judicio dubitatum quidem, sed interim optimè præsumptum esse dicamus.

Quin etiam memoravimus similes de cæteris quoque Episcopis locutiones, atque illud imprimis Concilii Romani sub Damaso [3] : « Neque enim hæresis » malum cadere in Dei Antistites potest » : non quòd Episcopi à fide cadere non possent; sed quòd id futurum non facilè præsumerent.

Notum illud Cypriani ad Florentium Pupianum [*] in se rebellantem, de singulis quoque episcopis dictum : « Nec hæc jacto, sed dolens profero : » cùm te judicem Dei constituas, et Christi, qui » dicit ad Apostolos, ac per hos ad omnes præpo- » sitos, qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt : » *Qui audit vos, me audit*..... Inde enim schismata » et hæreses obortæ sunt, et oriuntur, dum Epi-

(1) *Aug. lib.* II *ad Bonif. c.* III, *n.* 5; *t.* X, *col* 434. — (2) *Vid. Conc. Later. sub Mart. I*, *secr.* II; *tom.* VI *Conc. col.* 117. — (3) *Sup. lib.* IX, *cap.* XIX. *Ep. Synod. Conc. Rom. sub Damas. Coll. Holst. part.* I, *p.* 166 : *tom.* II *Conc. col.* 892.

(*) Is in Africâ, ut videtur, Episcopus fuit, qui cùm Novatiani partibus adhæreret, Cypriano nomen Primatis et etiam Episcopi denegabat. (*Edit. Paris.*)

» scopus, qui unus est, et Ecclesiæ præest, superbâ » quorumdam præsumptione contemnitur, et homo » dignatione Dei honoratus, indignus hominibus » judicatur (1) ». Quem locum ad cujuscumque diœcesis Episcopum pertinere, et sermonis probat series, et novissimus auctor anonymus confitetur (2). An ergo volebant singulis Episcopis sic aptari illud : *Qui vos audit, me audit*, ut nemo à fide caderet, nemini unquam obsistendum esset? Hæc aptè, hæc temperatè, hæc piâ fiduciâ præsumebant, non ad extremos apices exigebant. Similis locus apud Cyprianum in epistolâ ad Cornelium Papam (3). Quid Hieronymus? Nonne de Rufino hæc prodidit: « Scribis quoque me litteris indicasse, » quod Papa Theophilus expositionem fidei nuper » ediderit, et polliceris, quòd quidquid ille scri» pserit tu sequaris (4) »? An ergo Alexandrinum Antistitem infallibilem cogitabat? Subdit Hieronymus : « Si Papæ Theophili sententiis delectaris, » et nefas putas Pontificum decreta convelli, quid » de cæteris dicis, quos ipse damnavit (5) »? Adeo optima quæque de Episcoporum judiciis præsumebant, neque tantùm in fidei quæstionibus, sed etiam in particularibus causis. Unde subdit : « Quid de » Anastasio, de quo nulli, ut ais, verum videtur, » ut tantæ urbis sacerdos, vel innocenti tibi facere » injuriam potuerit, vel absenti ». Nempe adversarii, si de fide ageretur, strictè illud urgerent, non

(1) *Cypr. ep. ad Flor. Pup.* LXIX, *al.* LXVI; *pag.* 122. — (2) *Anon. de Libert. lib.* VII, *c.* VIII, *n.* 7. — (3) *Cypr. ad Corn. ep.* LV, *al.* LIX; *pag.* 81. — (4) *Apol. Hier. adv. Ruf. lib.* III; *tom.* IV, *part.* II, *col.* 453. — (5) *Ibid. col.* 455.

potuisse fieri, ut Anastasius Romanus Pontifex à fide deficeret: cùm de Rufini peculiari causâ agatur, fateri coguntur, humani sermonis consuetudine, pro certis assumi solita, quæ piâ fiduciâ præsumerent.

Sexcenta ejusmodi commemorare possem, sed in re tam obviâ pudet esse diligentem. Quin ipse novissimus scriptor anonymus quanta refert, quæ per se ipsa vana sint, nisi in nostram interpretationem temperentur! Nempe Innocentius I ad Macedonas hæc scripsit (1): « Adverti Sedi apostolicæ, ad quam » relatio, quasi ad caput Ecclesiarum missa curre» bat, aliquam fieri injuriam, cujus adhuc in ambi» guum sententia (*) duceretur ». Hîc anonymus, qui nihil nisi infallibilitatem cogitat, statim infert, Romanorum Pontificum in fide certissimum esse judicium. Atqui non de fide, sed de disciplinâ variabili agebatur. Percurrat capitula lector diligens, nihil aliud quàm instituta ecclesiastica inveniet; cujusmodi decreta non semper admitti, et etiam ad incudem revocari posse, idem anonymus cum Theologis omnibus confitetur. Tum illud Innocentii perpendatur: « Adverti Sedi Apostolicæ aliquam fieri inju» riam, cujus adhuc in ambiguum sententia duce» retur ». Audis *aliquam injuriam;* non hæreticos, non schismaticos cogitabat: *aliquam injuriam* fieri querebatur, quòd de tantâ potestate non satìs æqua præsumerent; ut etiam si de fide ageretur, locus hic adversario nihil prodesset.

Idem auctor laudat Tarraconense Concilium,

(1) *Innoc. I, ep.* XXII, *ad Maced. tom.* II *Conc. col.* 1272.

(*) Hîc agit Innocentius de eâ sententiâ, quâ Siricius Papa, an 390, Bonosii ordinationes damnaverat. (*Edit. Paris.*)

ejusque epistolam ad Hilarum Papam, in quâ sic habetur (1) : « Privilegium vestræ Sedis, quo per » totum Orbem beatissimi Petri prædicatio univer» sorum illuminationi prospexit », etc. subdunt : « Ad fidem recurrimus apostolico ore laudatam : » inde responsa quærentes, unde nihil errore, nihil » præsumptione, sed pontificali totum deliberatione » præcipitur ». De Silvani Calaguritani causâ agebatur, ejusque ordinationibus præter canones factis : id petunt ab Hilaro, « ut quid super hâc » parte observare velitis, apostolicis affatibus in» struantur ». Ac postea : « Erit vester triumphus, » si apostolatûs vestri temporibus, quod sancti Petri » cathedra obtinet, catholica audiat Ecclesia ». Exclamant Papam in fide esse infallibilem, cùm de fide nullus quæreret. Præsumebat Synodus Pontificem, cui depositum fidei commissum esset, ut in illo deposito, ita in peculiaribus causis, *nihil errore, nihil præsumptione*; sed omnia *pontificali deliberatione* gesturum, ut in tantâ sede fieri consueverat. Cætera ejusmodi æquè inania commemorare piget.

Memoratur et illud Paschalis II, in Concilio Lateranensi III. De privilegio agebatur, quod ad investituras laicales tuendas, Henricus V Imperator à Paschale II, in vinculis detento, per vim extorserat. Bruno Signinus Episcopus dixit : « Gratias agamus » omnipotenti Deo, qui Dominum Paschalem audi» vimus proprio ore clamantem, illud privilegium, » quòd pravitatem et hæresim continebat (2) ». Hîc

(1) *Anon. lib.* I, *c.* V, *n.* 12. *Conc. Tarrac. ep.* I, *ad Hilar. tom.* IV *Conc. col.* 1033. — (2) *Conc. Later.* III, *sub Pasch. II; tom.* X *Conc. col.* 767 *et seq. Vid. Ursp. an.* 1116.

quidam Episcopi commonere cœperunt Paschalem hæreticum immeritò appellari : privilegium illud malum quidem fuisse; hæresim non fuisse. Paschalis deinde hæresis horrendâ voce pulsatus, in hæc verba prorumpit : « Fratres et Domini mei, audite : Ec-
» clesia ista nunquam habuit hæreses; imò hîc om-
» nes hæreses conquassatæ sunt; et pro hâc Ecclesiâ
» Filius Dei in passione oravit, cùm dixit; *Ego pro*
» *te rogavi, ut non deficiat fides tua* ». Hæc si ad extremos apices urgent, dicant velim, an putent Papam nec hæreticum esse posse; professionem hæreticam ab eo, ne per vim quidem, extorqueri posse. Non id dicent, sat scio. Ergo hæc ad commodam interpretationem temperanda, quâ de Pontifice, propter honorem sedis, optima præsumantur.

Quid quòd Guido Viennensis, tum Legatus apostolicus, mox Callixtus II Papa in Viennensi Synodo definivit (1), « dictante Spiritu sancto, Investi-
» turam omnem de manu laicâ hæresim esse judi-
» camus »? Quid quòd Paschalis II hæc decreta firmavit, seque adeo in eam hæresim, per vim quidem, sed tamen lapsum esse confessus est? Quid quòd eadem Synodus, sanctis Episcopis consentientibus, ad Paschalem scripsit : « Si nostræ paterni-
» tatis assertiones roborare nolueritis, nos à vestrâ
» obedientiâ repelletis ». Ubi tum illud : « Qui te-
» cum non colligit, spargit »? Ubi illud : « Hoc repu-
» tamus catholicum, quod vestro religioso responso
» fuerit intimatum » ? siquidem ea ad extremos apices exigantur. Ex quibus colligitur, quæcumque pro hâc infallibilitate speciosissima venditant, ea

(1) *Conc. Vienn. ep. ad Pasch. II; tom. x, col. 785.*

penitus introspecta, nihil aliud præferre, præter præsumptionem probabilem ac piam fiduciam.

Sic profectò nobis integra, quod ad fidem attinet, judiciorum ecclesiasticorum ratio constat. Sic enim intelligimus, aliud esse, quod piâ fiduciâ præsumimus, aliud quod certâ fide credimus. Cùm Episcopi ac Synodi particulares de fide judicant, hos vera judicasse pia fiducia suadet; succurrit enim illud: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum* (1): meritòque præsumitur, tanto præsidio fultos; officio non defuturos, neque aberraturos ab antiquâ Ecclesiarum suarum traditione, cujus custodes sunt. Jam si ad Romanum Antistitem quæstio devolvitur; atque is Ecclesiarum omnium communione vigens, ad quem proinde omnia referuntur, promit judicium ex illâ Petri Sede, quæ est ædificata in generationem et generationem, ubi stabiliendæ fidei tanta constantia, et adversùs hæreses atque novitates tanta cautela esse solet; multò magìs præsumitur judicium, ex Petri æquitate ac prædicatione et communi Ecclesiarum traditione esse depromptum. Cùm verò Ecclesia catholica ipsa decernit, aut ipsa consentit, non præsumptio, sed res ipsa; nec jam pia illa fiducia, sed πληροφορία, quàm Paulus appellat, ac plenæ fidei certitudo.

(1) *Matt.* XVIII. 20.

CAPUT XVI.

De sancto Thomâ et sancto Bonaventurâ Facultatis Parisiensis Doctoribus, quid Gerson senserit: utriusque ac præsertim Angelici Doctoris sententia explicatur.

Quanquam Theologi graves, postquam exploratam habent Patrum sententiam, non multùm commoveri solent novellis Scholasticorum opinionibus; nostra tamen postulat erga sanctum Thomam ac sanctum Bonaventuram, scholæ Parisiensis decora, reverentia singularis, ne illos silentio prætermittamus.

Et quidem Joannes Gerson, sermone Constantiæ dicto, festo die sancti Antonii, in hæc verba: *Nuptiæ factæ sunt in Canâ Galileæ* (1); postea quàm retulit illud sessionis v Constantiensis, de conciliari potestate decretum: « Huic, inquit (2), » veritati fundatæ supra petram sacræ Scripturæ » quisquis à proposito detrahit, cadit in hæresim » jam damnatam, quam nullus unquam Theologus » maximè Parisiensis et sanctus asseruit. Vidi nuper » sanctum Thomam et Bonaventuram dantes supre- » mam et plenam summo Pontifici potestatem eccle- » siasticam. Rectè, procul dubio; sed hoc faciunt in » comparatione ad fideles singulos et particulares » Ecclesias ». Hæc Gerson; neque reverâ quidquam aliud apud sanctos illos Doctores legimus.

Certè sanctus Thomas alicubi docet, « ad Roma-

(1) *Joan.* II. 1. — (2) *Gers. serm. in festo S. Anton. tom.* II, *p.* 355.

» num Pontificem à Synodo appellari, quæ omnia » patent ex gestis Chalcedonensis Synodi ». Quo uno satìs constat, sanctum Doctorem locutum generatim de Synodis, abstrahendo ab universali vel particulari Synodo. In actis enim Chalcedonensibus videmus appellatum à particulari Flaviani Constantinopolitani Synodo, ad sanctum Leonem; à Synodo universali appellatum fuisse non videmus. Jam de pontificiâ infallibilitate, quem unum quæstionum fontem vidimus, apud Bonaventuram quidem nihil invenio, quo eam Romano Pontifici asserat. Imò verò tractans promissionem illam, quâ pontificia infallibilitas vel maximè stare videatur; *Rogavi pro te*, etc. Bonaventura sic exponit, ut ad fidem Ecclesiæ catholicæ referat (1).

Sanctum verò Thomam audimus eodem modo exponentem : « Universalis Ecclesiæ fides non potest de- » ficere, Domino dicente, *Rogavi pro te, ut,* etc. (2) »

Huic interpretationi reliqua sancti Doctoris, in 2. 2. de fide tractantis, doctrina congruit : nam quæstione I, articulo IX, sic habet (3) : « Sed contra est, » quod Ecclesia universalis non potest errare, quia » à Spiritu sancto gubernatur, qui est Spiritus ve- » ritatis : hoc enim promisit Dominus Discipulis, » Joan. XVI, dicens : *Cùm venerit ille Spiritus veri-* » *tatis, docebit vos omnem veritatem* (4) ».

Eodem articulo, ad tertium, exponens cur in Symbolo ita dicatur, *Credo in Deum*, quod ad fidem formatam, id est cum charitate conjunctam,

(1) *Bonav. exp. in Ev. Luc. c.* XXII; *tom.* II. — (2) *Vid. comm. S. Thom. in Evang. Luc.* — (3) *S. Thom.* 2. 2. *quæst.* 1, *art.* IX, Sed contra. — (4) *Joan.* XVI. 13.

pertinet, ait (1), « quòd confessio fidei traditur in » Symbolo quasi ex personâ totius Ecclesiæ, quæ » per fidem unitur. Fides autem Ecclesiæ est fides » formata : talis enim fides invenitur in omnibus » illis, qui sunt numero et merito de Ecclesiâ ». Quare illud : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua,* fidei formatæ est. Talis enim fides Petro promittitur, et meritò refertur ad universalem Ecclesiam, cui semper inesse constat fidem, eamque formatam.

Quod autem idem Doctor, articulo sequente, concludit, « Quòd ad summum Pontificem perti- » neat fidei symbolum ordinare (2) », ita est intelligendum, ut ad ipsum præcipuè; ut sine ipso ad nullum; denique ut ad ipsum, ut publicam personam, hoc est, « utentem Concilio, et requirentem » adjutorium universalis Ecclesiæ »; quemadmodum Antoninus Thomæ discipulus exponebat (3).

Unde sanctus Doctor, eodem articulo x, sic habet (4) : « Sed contra est, quòd editio Symboli facta » est in Synodo generali; sed ejusmodi Synodus » auctoritate solius summi Pontificis potest congre- » gari, ut habetur in Decr. dist. XVII. Ergo editio » Symboli ad auctoritatem summi Pontificis perti- » net »; summi certè Pontificis, « utentis Concilio, » et requirentis adjutorium universalis Ecclesiæ ».

Et ibidem ad secundum respondens ad illud Synodi Ephesinæ interdictum, quòd aliam fidem præter Nicænam nulli proferre liceat, sic ait : « Ad secundum » dicendum, quòd prohibitio et sententia Synodi

(1) *S. Thom. ibid. ad tert.* — (2) *Id. ibid. art.* x, *in corpore.* — (3) *Anton. Sum. Theol. part.* III, *parag.* IV, *p.* 418, *verso.* — (4) *S. Thom. loc. cit.* Sed contra.

» se extendit ad privatas personas, quarum non est » determinare de fide. Non enim per ejusmodi sen- » tentiam Synodi generalis ablata est potestas se- » quenti Synodo novam editionem Symboli facere; » non quidem aliam fidem continentem : sed eam- » dem magìs expositam : sic enim quælibet Synodus » observavit, ut sequens Synodus aliquid exponeret » supra id quod præcedens Synodus exposuerat, » propter necessitatem alicujus hæresis insurgentis. » Unde pertinet ad summum Pontificem, cujus » auctoritate Synodus congregatur et ejus sententia » confirmatur ». Porrò confirmare quid sit alibi diximus (1), nec repugnat sanctus Thomas, sed ecclesiasticam vocem ex universali traditione intelligendam relinquit.

Idem sanctus Doctor, articulo IX præcedente, dixerat, argumento *Sed contra* : « Symbolum est » auctoritate universalis Ecclesiæ editum : nihil » ergo inconveniens in eo continetur ». Hîc robur, hîc omnimoda et inconcussa firmitudo.

Cùm ergo concludit, in corpore articuli X: « Quòd ad summi Pontificis auctoritatem pertineat » editio Symboli; quòd ad ejus auctoritatem perti- » neat finaliter determinare ea quæ sunt fidei, ut » ab omnibus inconcussâ fide teneantur; quòd uni- » tas servari non potest, nisi quæstio fidei determi- » netur per eum qui toti Ecclesiæ præest, ut sic ejus » sententia firmiter à totâ Ecclesiâ teneatur »; intellige ex ipso, non quòd in summo Pontifice solo ea auctoritas resideat : nam universali Ecclesiæ, ejusque Synodis tribuit *auctoritatem et potestatem*

(1) *Sup. lib.* VIII, *cap.* II *et seq.*

edendi Symboli, eamque inconcussam (1); sed quòd in summo Pontifice sit ea auctoritas, quæ omnibus præsit, quæ omnes moveat ad unitatem, quæ ubi opus est, et omnes convocet et acta confirmet. Qui autem convocat et confirmat, non proinde ipse solus judicat atque determinat; sed omnium judicio determinationique consentit, atque ex eis pronuntiat.

« Sic ejus sententia à totâ Ecclesiâ firmiter tene» tur », ut dixit sanctus Thomas : quia ex omnium sensu ac totius Ecclesiæ traditione judicat. Unde etiam Synodi sententia, ejus sententia est; alluditque sanctus Thomas ad eum decernendi morem qui jam obtinuerat, ut sub Papæ nomine synodale decretum ederetur, atque ipse, Synodo approbante, decerneret.

Ex quibus intelligitur, id quod ipse sanctus Doctor sic deinde concludit : « Et ideo ad solam auc» toritatem summi Pontificis pertinet nova editio » Symboli, sicut et omnia alia quæ pertinent ad » totam Ecclesiam, ut congregare Synodum et alia » ejusmodi (2) » : satìs enim ex dictis patet, *Symboli editionem ad solam auctoritatem* referri Pontificis, quòd et ipsa præcipua sit, et sine illâ nihil fiat aut valeat; quod sæpe diximus.

Cùm autem sanctus Thomas ait, ad summum Pontificem pertinere, ut congreget Synodum, ostendit se loqui de ordinariis casibus; cùm omnes fateantur multos esse casus, quibus Synodus, etiam invito summo Pontifice, congregari possit, ut vidimus.

(1) *S. Thom. ibid. art.* IX, Sed contra. — (2) *Ibid. art.* X, *In corp.*

Jam quòd idem sanctus Doctor fidei unitatem inde proficisci docet, quòd fidei quæstio ad eum referatur qui toti Ecclesiæ præsit, omnes catholici consentiunt: atque id est quod Joannes Gerson his affirmat verbis : « Ea quæ fidei sunt, debent eadem » esse apud omnes; et hæc identitas et unitas, vix » aut nunquam perpetuari potest, nisi recursus » esset finalis ad unum caput [1] ». Non profectò quòd omnia à solo Papâ finiantur : nihil enim magìs abhorret à Gersonis sententiâ ; sed quòd finale illud sit, quod cum totâ Ecclesiâ Papa definiat.

Meritò ergo Gerson nihil se à sancto Thomâ discrepare docet; ac si rectè intelligatur eorum sententia, summâ quidem ipsâ in unum convenit. Id tantùm Gerson, aliique Parisienses sancti Thomæ doctrinæ addiderunt, quòd diuturnissimi atque hactenus inexperti schismatis malis docti, multa experiri, multa prævidere coacti sunt, circa dissensionem Synodi ac Papæ, quæ sanctus Thomas non attigit, tum quòd occasio et tempus non id postulabat, tum quòd minùs necessaria videbantur rudioribus Theologis, quos ipse in Summâ instruebat. Unde hîc, summa capita attigisse contentus, reliqua prætermittit.

Denique quòd sanctus Thomas, eodem articulo x, majores ac difficiliores quæstiones ad summum Pontificem referri inde probat, « quòd Dominus, *Luc.* » XXII, Petro dixit, quem summum Pontificem constituit : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; et* » *tu aliquando conversus confirma fratres tuos* » :

[1] *Gers. tract. de Conc. gen. unius obedient. tom.* II, *p.* 28.

rectè omnino facit; atque id directè probant illa Christi verba : *Confirma fratres tuos.* Quo quidem officio confirmandi fratres maximè opus est, in arduâ et ancipiti re; neque tamen concludendum, ad summum Pontificem propriè pertinere, *ut non deficiat fides* ejus : neque enim sanctus Thomas id dicit; imò ex ejus dictis constitit, quòd illa non defectura fides Petri, sit ipsa universalis Ecclesiæ aut certè peculiaris Ecclesiæ Romanæ fides. Atque ita sanctus Thomas exposuit, cùm hunc Lucæ locum deditâ operâ interpretaretur.

Quare si rem, uti diximus, summâ ipsâ perpendimus, nihil sanctus Thomas à reliquis Parisiensibus differre videatur, quem tamen si perfractè nihil tale memorantem, ad Romani Pontificis omnino absolutam atque independentem ab Ecclesiæ consensu auctoritatem trahant, patiantur certè nos in doctrinâ Patrum, qui antecesserint, atque in posterioribus, jam quæstione motâ, Concilii Constantiensis judicatis, tutò acquiescere.

CAPUT XVII.

Testimonium ex Cleri Gallicani cœtu anno 1626 *petitum : alia argumenta ex Janseniano negotio deprompta solvuntur : conventus anni* 1653, *Bullæque solemnis acceptatio.*

At enim objiciunt (1), malè hæc à nobis memorari tanquam Ecclesiæ Gallicanæ dogmata, cùm à

(1) *Anon.* de Libert. etc. *lib.* IX, *cap.* X, *n.* 3.

Cleri

Cleri Gallicani cœtu recente memoriâ rejecta sint. Atque hîc referunt Comitiorum generalium anni 1626 articulum CXXXVII, in quo hæc verba sunt : « Hortandos Episcopos, uti Sedem observent apo- » stolicam, Ecclesiamque Romanam infallibili Dei » promissione fundatam (1) ». At quorsum nobis hæc objiciunt quæ tuemur? Certè enim Sedem apostolicam, partem Ecclesiæ principalem, atque omnium caput, eâ promissione, quâ totum ipsum nititur fulciri diximus. Gravius illud putant quod subditur : « Petro cum clavibus datam infallibilitatem » fidei, quam videmus, divinæ potentiæ miraculo, » in Petri successoribus ad hodiernum usque diem » immobilem permanere ». Quis enim nostrûm negat, Petro promissam eam, quæ nunquam deficiat, fidem, atque in ejus successoribus, divinâ Providentiâ permansisse, ac porrò permansuram fidem, summâ quidem ipsâ, ita ut ipsa series atque successio nunquam à fide abrumpatur, quemadmodum à Patribus intellectum esse vidimus. Miror hæc à viris gravibus, atque à novissimo auctore anonymo venditari (2). Neque pluris valet id quod à Gallicanis depromit Episcopis (3), in eâ epistolâ, quàm ad Innocentium X, anno 1653, de condemnandis Jansenii propositionibus perscripserunt : « Majores » Ecclesiæ causas ad Sedem apostolicam referri, » solemnis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nun- » quam deficiens perpetuò retineri pro jure suo

(1) *Avis de l'Assemblée du clergé à MM. les archev. et évêques, du* 20 *janv.* 1626, *art.* CXXXVII. — (2) *Anon. loc. jam cit.* — (3) *Id. lib.* VII, *c.* XVII, *n.* 12.

» postulat (1) ». Quæ sanè nihil contra nos, qui confitemur, fidem Petri in Sede apostolicâ minimè defecturam, atque ejus rei gratiâ fidei causas ad eam referendas. Hæc ergo ex communi traditione desumpta nobis objici ratio non sinit. Sed quia ex Jansenii negotio, alia argumenta ducunt, quæ magni putant ponderis, rem ipsam ab exordio repetamus.

Primùm ergo prodiit ea epistola anni 1653, quâ plurimi Episcopi Gallicani Cornelii Jansenii Iprensis Episcopi libro posthumo et doctrinâ commoti, à summo Pontifice flagitabant, ut *quinque præsertim propositiones* epistolæ insertas, « de quibus dis» ceptatio periculosior, et contentio ardentior esset, » sua Sanctitas expenderet, ac perspicuam ac cer» tam de unâquaque sententiam ferret (2) ». Hæc summa epistolæ est, cui octoginta (*) circiter Episcopi subscripserunt.

Re diu perpensâ, multisque et gravissimis habitis consultationibus, Innocentius X, uti rogatus fuerat, sententiam tulit de illis quinque omnium sermone celebratis propositionibus (3), « de quibus » occasione libri, cui titulus : Augustinus Cornelii » Jansenii Iprensis Episcopi, inter alias ejus opinio» nes orta fuerit præsertim in Galliis controversia » : quas propositiones singulas Pontifex suâ notâ confixit, « nec tamen probatis aliis opinionibus quæ » continentur in dicto Jansenii libro » ; datum

(1) *Relat. des délibér. du Clerg. de France. Paris, Vitré*, 1661, *p.* 25. — (2) *Ibid. p.* 26. — (3) *Bull. Inn. X, ibid. p.* 28.

(*) LXXXV.

pridie Kal. Junii, anno 1653, pontificatûs IX.

Eam definitionem per Nuntium apostolicum misit in Galliam cum duplici Brevi apostolico, altero ad Regem, altero ad Episcopos Gallicanos (1). Rex, 4 Julii, anno 1653, dedit *Patentes*, quas vocant, *litteras* ad Archiepiscopos et Episcopos. His cùm declarasset nihil Innocentii Constitutione contineri, « quod Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus et regiæ co- » ronæ juribus esset adversum (2) », Episcopos hortabatur atque admonebat, ut eam publicarent et executioni darent. Nam quod primum irrepserat, id etiam *jubere* Regem, Clero postulante, sublatum est.

Quid deinde in recipiendâ atque publicandâ pontificiâ Constitutione Episcopi Gallicani gesserint, docet relatio, anno 1655, jussu congregationis Cleri Gallicani linguâ vulgari facta atque edita ad rei memoriam sempiternam; atque à quadraginta Episcopis, totoque ipsis adjuncto presbyterio, universi Cleri nomine subsignata.

Quæ ergo doceat illa relatio hæc sunt. Primum quidem visum esse, « ut ad firmiorem Constitutio- » nis executionem, Sedisque apostolicæ majorem » dignitatem, atque episcopatûs honorem, ipsa » Constitutio facto Episcoporum cœtu reciperetur » atque firmaretur (3) ». Habitus ille cœtus undecimo Julii anno 1653, in ipsâ regiâ, in eâ scilicet Luparæi palatii parte, in quâ morabatur eminentissimus Julius Cardinalis Mazarinus, præcipuus regni administer, qui sacro cœtui præsidebat.

(1) *Bull. Inn. X, ibid. p.* 27 *et* 33. — (2) *Déclar. du Roi, etc. ibid. p.* 34. — (3) *Ibid. p.* 5.

Ibi primùm lectæ sunt *Patentes litteræ*, observatumque ab Episcopis, à Rege « pro more declara-
» tum, ipsam Constitutionem nihil regni juribus
» nocituram, jussosque Regis administros, ut ope-
» ram suam in exequendâ Bullâ Episcopis adjun-
» gerent. Cæterùm quòd attineret ad Constitutionis
» solemnem receptionem, quæ auctoritate eccle-
» siasticâ fieret, id totum episcopali deliberationi
» à Rege permissum (1) ». Atque iterum : « Defini-
» tionem à Papâ editam, liberæ Episcoporum deli-
» berationi relinquendam, ut ejus publicationem
» atque executionem decernerent, nullo coacti ju-
» dicio sæcularis potestatis ».

De ipsâ deliberatione, sic est in nostrâ relatione proditum (2) : « Cùm Constitutionis materia et ar-
» gumentum à duodecim annis per Gallias agita-
» tum, omnibus notum esset, facilè agnitum, pon-
» tificiâ Constitutione, firmatam antiquam Ecclesiæ
» fidem à Conciliis ac Patribus traditam, atque in
» Concilio Tridentino innovatam.... Itaque com-
» muni omnium sententiâ conclusum ab Episco-
» pis congregatis, ut acceptarent Bullam, omnique
» obsequio ac reverentiâ susciperent, quæ in eâ de-
» cisa essent ». Sic à Clero Gallicano pontificia Constitutio, factâ deliberatione, suscepta et *acceptata est.* Quam vocem rei exponendæ necessariam condonari nobis volumus : ut quæ linguâ nostrâ aliquid spontaneum, atque, ut ita dicam, auctoritativum sonet.

Hîc subit recordatio susceptæ à majoribus nostris

(1) *Declar. du Roi, etc. ibid. p.* 6. — (2) *Ibid. p.* 7.

sancti Leonis adversùs Eutychen epistolæ (1) : « Quòd » in eâ recognoscerent fidei suæ sensum, et ita se » semper ex paternâ traditione lætentur tenuisse ». Jam ad relationem redeamus.

Decretum in eâdem congregatione Episcoporum, ut ad summum Pontificem et ad omnes Episcopos scriberetur : utque epistola ad Episcopos (*) « ita » conscriberetur, ut Episcopis Gallicanis constaret » integrum jus definiendarum, primo certè gradu » primâque instantiâ, fidei quæstionum, ubi id » utile videretur; sive pœnas juris decernendo ad- » versùs manifestos hæreticos, sive res dubias, con- » gregatione habitâ, decidendo (2) ». Sic Ecclesia Gallicana juris episcopalis ubique recordatur.

Epistolæ, congregatione habitâ, lectæ, probatæ ac subsignatæ sunt ab omnibus Episcopis, 15 Julii.

Epistola ad Papam hæc habet (3) : « Non solùm » ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro factâ, » sed etiam ex actis priorum Pontificum, et anathe- » matismis adversùs Apollinarium et Macedonium, » nondum ab ullâ œcumenicâ Synodo damnatos, à » Damaso paulò antea jactis; judicia pro sanciendâ » regulâ fidei, à summis Pontificibus lata, super » Episcoporum consultatione (sive suam in actis » relationis sententiam ponant, sive omittant, prout » illis collibuerit) divinâ æquè ac summâ per uni- » versam Ecclesiam auctoritate niti : cui Christiani

(1) *Ep. syn. Episc. Gall. ad Leon. Mag. tom.* III *Conc. col.* 1329. *Inter Leon. post epist.* LXXVI, *al.* LI. — (2) *Relat. p.* 8. — (3) *Ibid. p.* 36.

(*) Scriptum legimus in Relatione *ad Papam*, mendo typographico, vel descriptoris incogitantiâ. (*Edit. Paris.*)

» omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium » præstare teneantur ». Quo loco id volebant, non esse semper necessariam Synodi œcumenicæ sententiam, ut Christiani ad fidei officium tenerentur; sed omnino sufficere, consulentibus Episcopis, Romani Pontificis auctoritatem; si quidem decretum ejus reciperetur, ut ipsi fecerant, atque à se factum esse gestis indiderant ad rei memoriam (1).

In epistolâ ad Episcopos disertè scriptum erat : « Et ad Episcoporum necessariam atque essentialem » dignitatem pertinere, ut de fidei quæstionibus » primam ferrent sententiam; et ne id facerent » (Episcopos qui Papam consuluerant) animorum » dissensionibus fuisse prohibitos (2) ».

Addebant : ad nos Constitutione perlatâ, « Episcopos congregatos, ut deliberarent quid in hoc » negotio facto opus esset, uno spiritu, uno corde, » uno ore ita consensisse ad recipiendum illius judicium, cui per unitatem christiani episcopatûs hierarchicâ subordinatione colligati essent; ut meritò crediderint propositionum condemnationem, » unà cum eo à se quoque esse prolatam ac pronuntiatam ». Sic se Episcopos, hoc est, *conjudices* et *condecernentes*, quod sæpe diximus; suumque consensum, non nudi obsequii, sed etiam judicii, decretique ecclesiastici loco esse meminerant.

Hæc triginta Episcopi decreverunt, subsignarunt, totâ Galliâ divulgarunt; eoque spiritu omnes Episcopi Constitutionem ad se ab eo cœtu missam receperunt; ut dubium non sit, quin communis is fuerit Ecclesiæ Gallicanæ sensus.

(1) *Relat. p.* 40. — (2) *Ibid. p.* 41.

CAPUT XVIII.

Tres aliæ secutæ Cleri Gallicani congregationes probant necessariam Episcoporum consensionem, atque hanc pro ecclesiastico judicio esse habendam.

Pergit relatio, docetque « harum turbarum auc-» tores, neque summi Pontificis auctoritate, neque » Ecclesiæ Gallicanæ universali assensu cohiberi » potuisse [1] » ; subortam de genuinis propositionum sensibus quæstionem, sive vitilitigationem, cujus gratiâ (anno 1654, 9 Martii) XXXVIII Episcopi iterum ad Luparam, apud eminentissimum Mazarinum convenirent.

Quæstio gravis Patribus visa est, atque omnino id agi, ut Constitutio evanesceret, summusque Pontifex tantùm inani murmure detonasse videretur. Itaque datum negotium aliquot Episcopis, ut quæ ad hanc rem facerent, diligenter ponderarent; quorum relatione factâ, lectisque Jansenii necessariis locis, aliisque in eam rem editis scriptis atque documentis, re in deliberationem adductâ, « conclu-» sum est (à sacro cœtu) declaratum iri per modum » judicii, visis omnibus causæ ex utrâque parte » documentis, in Constitutione damnatas proposi-» tiones, ut quæ Jansenii essent, ac sensu Jansenii, » cujus judicii relatio ad summum Pontificem atque » etiam ad universos Episcopos Gallicanos, datis » litteris, mitteretur » : 28 Martii, anno 1654 [2].

(1) *Relat. p.* 8. — (2) *Ibid. p.* 14 *et* 15.

Sic Episcopi in Constitutionis apostolicæ executione atque interpretatione, subortâ difficultate, quam ad decreti fidei robur maximè pertinere constaret, agunt ut judices, idque ad Innocentium X scribunt his verbis (1) : « Ad munus episcopale pertinere putavimus, recens excitatas à Clericis numero paucis contentiones, definitione nostrâ compescere; quâ Constitutionis apostolicæ integra executio, quæ nobis commissa est, adversùs alienas à vero illius sensu expositiones sanciatur ». Atque iterum (2) : « Nos in hâc urbe Parisiensi congregati censuimus, et per epistolam encyclicam his litteris adjunctam declaravimus, propositiones illas et opiniones esse Cornelii Jansenii, et in sensu ejusdem Jansenii à Sanctitate vestrâ damnatas, disertis et manifestis verbis » : denique : « Constitutionem ordine canonico latam, atque genuino in sensu intellectam, quem litteræ istæ patefaciunt nos suscipere testamur ».

Sic profectò testari pergunt consensionem suam, cùm ad papalis decreti auctoritatem accedit, judicium esse ecclesiasticum; quâ etiam Constitutionis verus genuinusque, quem ipsi admittant, sensus exponatur; *genuino sensu*, inquiunt, *quem litteræ istæ patefaciunt.*

Epistolâ verò ad Præsules Gallicanos missâ, sic dicunt : « Declaravimus et hoc nostro judicio declaramus (3) » : ut nemini dubium esse possit, quin judicium ecclesiasticum hâc suâ definitione protulerint.

(1) *Rel. p.* 45. — (2) *Ibid. p.* 46. — (3) *Ibid. p.* 49.

Hæc igitur omnia ad Innocentium X missa, ac per Episcopum Lutevensem tum Romæ agentem tradita (1), summâ Pontificis gratulatione accepta sunt, probatumque est latum de sublatâ difficultate ac Bullæ interpretatione ab Episcopis judicium, dato Brevi 29 Septembris, anno 1654.

Quo Brevi recepto, ac per universam Galliam promulgato, tertiò Episcopi Parisiis congregantur, atque ad universos Galliarum Episcopos hæc gesta perscribunt, testanturque ab Episcopis primùm congregatis, « cum reverentiâ receptam Constitutionem, » unoque spiritu cum sanctissimo Papâ probatam » ac pronuntiatam quinque propositionum, quas » ipse censurâ confixerat, condemnationem (2) ». Quò rursus declarant consensionem suam verum ecclesiasticumque judicium.

Subdunt ab Episcopis iterum congregatis verum Constitutionis sensum, expresso judicio declaratum, datâ epistolâ, 10 Maii 1655 (3).

Anno denique 1656, Episcopi quartùm congregati numero XL, cum deputatis omnibus, ordinario cœtu Cleri Gallicani, quæ tribus antè actis cœtibus gesta erant, ordine recensita confirmarunt 2 Septembris (4). Insuper affirmarunt, intactam et inviolatam manere sancti Augustini doctrinam, quam Jansenius perperam sibi vindicavit; atque hæc omnia ad Alexandrum VII perscripserunt.

In epistolâ ad Regem hæc dicunt: « A se denuo » confirmata et approbata, quæ Mazarino Cardi- » nale Præside gessissent Episcopi ad acceptandum

(1) *Rel. p.* 15. — (2) *Ibid. p.* 58. — (3) *Ibid. p.* 59. — (4) *Vid. p.* 62 *et seq.*

» judicium suæ Sanctitatis, et condemnationem er-» rorum [1] » : Regique supplicant, ut jubeat judices suos adesse auxilio Episcopis exequentibus Constitutionem, *eorum consensu receptam.*

Ad Reginam verò matrem : « Ab Innocentio X » confirmatum id quod ipsi judicassent » : tum : « Acceptatam à se unanimi consensu Sedis aposto-» licæ definitionem [2] ».

Postea ad Episcopos : « Exequendam Constitu-» tionem eo sensu, qui judicio episcopalis cœtûs » declaratus esset mense Martio 1654 [3] » ; ad quos etiam mittunt formulam ab omnibus subscribendam.

Denique relationem, ex quâ hæc omnia retulimus, fieri jusserunt, comprobarunt; manu suâ confirmarunt. Hæc gesta, primâ, secundâ, et quartâ Septembris in congregatione generali totius Cleri Gallicani, anno 1656.

Sic igitur Ecclesia Gallicana decretum fidei à Sede apostolicâ missum, consensu, judicio, deliberatione accepit.

CAPUT XIX.

Duo exempla ab antiquitate deprompta, quibus Gallicanarum congregationum gesta firmantur : sancti Siricii de Joviniano judicium : Capuana Synodus, et ejusdem Siricii responsio ad Macedonas.

Sic quoque solebat antiquitas. Quarto sæculo, cùm Jovinianus virginitatis propositum improbaret, eamque hæresim in ipsâ etiam urbe Româ dissemi-

(1) *Vid. Relat. p.* 69 *et seq.* — (2) *Ibid. p.* 74. — (3) *Ibid. p.* 77.

nare inciperet, sanctus Siricius Papa, *facto Presbyterio*, eum condemnavit; atque hoc judicium ad Mediolanensem direxit Ecclesiam. Sic autem erat constitutum (1) : « Unde Apostolorum secuti præ-
» ceptum, quia aliter quam quod accepimus, an-
» nuntiabant, excommunicavimus. Omnium ergo
» nostrûm tam Presbyterorum quàm etiam totius
» Cleri, unam scitote fuisse sententiam, ut Jovi-
» nianus, Auxentius, Genialis, etc. qui incentores
» novæ hæresis et blasphemiæ inventi sunt, divinâ
» sententiâ, et nostro judicio, in perpetuum dam-
» nati, extra Ecclesiam remanerent, quod custodi-
» turam Sanctitatem vestram non ambigens, hæc
» scripta direxi ».

Hoc sancti Siricii Papæ ac Sedis apostolicæ judicium Itali Episcopi, sancto Ambrosio Præside, Mediolani congregati, synodali judicio receperunt his verbis : « Itaque Jovinianum, Auxentium, etc. quos
» Sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque
» secundùm judicium tuum esse damnatos (2) ».
Sic damnatos Sedis apostolicæ judicio, ipsi quoque, sed prolato pariter judicio, damnant. Unde ille consensus, quo ecclesiastica judicia summam vim obtinent, perinde haberi censetur, cùm vel Episcopos præeuntes Sedes apostolica probat, vel Sede apostolicâ præeunte, concinunt et consentiunt Ecclesiæ.

Sic ab Episcopis Gallicanis Lutetiæ Parisiorum

(1) *Ep. Siric. ad Mediol. Eccles. int. Ambr. post. ep.* XLI, *al.* LXXX; *tom.* II, *col.* 965. *Vid. etiam tom.* II *Conc. col.* 1024. — (2) *Rescript. ep. Ambr. etc. ad Siric. int. Ambros. epist.* XLII, *aliàs* LXXXI, *col.* 969; *et tom.* II *Conc. col.* 1026.

frequente conventu sæpius congregatis, Innocentii X recepta Constitutio. Reliqua in Jansenii Augustinum sacrosanctæ Sedis acta, eodem Episcoporum consensu valuerunt. In Galliis, maximâ solemnitate, gravissimoque judicio expressus consensus est editus; ut solet esse clarior, ubi controversiæ maximè viguerunt. Bullas interim toto orbe catholico receptas esse constat, ut nullus omnino sit dubitationi locus, quin istud hæreticum dogma æterno judicio condemnetur.

Jam quòd Episcopi Gallicani episcopalis juris esse profitentur, ut, cùm res tulerit, ipsi adunati de quæstionibus fidei primam ferant sententiam, ex antiquâ item traditione depromptum est [1]. Ita enim Antiochenæ, Constantinopolitanæ, Africanæ Synodi, de Pauli Samosateni, Eutychetis, Pelagii ac Cælestii hæresi judicarunt, multaque alia hujus rei exempla memorantur, quæ Sedes etiam apostolica comprobavit. Illud insigne est, quod à Synodo Capuensi gestum est sub eodem beato Papâ Siricio, cujus adversùs Jovinianum decreta retulimus.

Ea Synodus paulò ante decretum illud, ut videtur, duabus de causis celebrata est; primùm ad finiendam Ecclesiæ Antiochenæ veterem discordiam, cùm Evagrius et Flavianus de episcopatu contenderent; secundò, ut de Bonoso Episcopo ferretur judicium, qui adversùs beatæ Mariæ virginitatem blasphemare ausus fuerat.

Cùm neque Flavianus, neque, ut videtur, Bonosus Synodo Capuensi se sisterent; illius causa,

[1] *Vid. Relat. p.* 8 *et* 40.

Theophilo Alexandrino atque Ægyptiis Episcopis; hujus, Anysio Thessalonicensi ejusque Synodo delegatur.

Hæc quidem decreta erant, salvâ Sedis apostolicæ auctoritate; unde beatus Ambrosius ad Theophilum, Synodi Capuensis nomine, hæc scribit : « Sanè » referendum arbitramur ad sanctum fratrem nos» trum Romanæ Sacerdotem Ecclesiæ, quoniam » præsumimus ea te judicaturum, quæ etiam illi » displicere nequeant [1] ». Subdit pacem futuram; « cùm id, inquit, gestum esse cognoverimus quod » Ecclesia Romana haud dubiè comprobaverit ».

Neque est ambiguum quin Anysio Macedonibusque, quibus præerat, Episcopis, eadem lex dicta sit; cùm constet eam provinciam Sedi apostolicæ peculiari jure fuisse subditam. Quo etiam factum est, cùm quædam causæ pars indecisa penderet, ut beati Siricii Papæ sententiam exquirerent. At sanctus Pontifex sic rescripsit [2] : « Accepi litteras ves» tras de Bonoso Episcopo, quibus vel pro veritate, » vel pro modestiâ, nostram sententiam sciscitari » voluistis; sed cùm ejusmodi fuerit Concilii Ca» puensis judicium, ut finitimi Bonoso atque ejus » accusatoribus judices tribuerentur, et præcipuè » Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de » ejus factis cognoscerent, advertimus quòd nobis » judicandi forma competere non posset. Nam si » integra esset hodie Synodus, rectè de his quæ » comprehendit vestrorum scriptorum series, de-

(1) *Ambr. ep.* LXVI, *aliàs* LXXVIII, *n.* 7; *tom.* II *col.* 1007, 1008. — (2) *Ep. Siric. int. Ambr. post ep.* LV, *aliàs post* LXXIX; *ibid. col.* 1008; *et tom.* II *Conc. col.* 1033.

» cerneremus. Vestrûm est igitur, quia hoc rece- » pistis judicium, sententiam ferre de omnibus; nec » refugiendi, nec elabendi, vel accusatoribus, vel » accusato copiam dare. Vicem enim Synodi rece- » pistis, quos ad examinandum Synodus delegit ». Ac paulò post : « Vos enim totius, ut scripsimus, » Synodi vice decernitis; nos quasi ex Synodi auc- » toritate judicare non convenit ». Hæc deinde subjungit : « Sanè negare non possumus de Mariæ » filiis jure reprehensum, meritòque vestram Sanc- » titatem abhorruisse, quòd ex eodem utero virgi- » nali, ex quo secundùm carnem Christus natus » est, alius partus effusus sit ». Quam causam multis ac præclarè egit.

Hanc egregiam epistolam inter beati Ambrosii epistolas sub ejusdem Ambrosii nomine legebamus : sed ipsa verborum series, atque ibidem facta Ambrosii mentio repugnabat. Eam vir doctissimus et candidissimus Lucas Holstenius (1), Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, ex veteribus archivis sancto Siricio restituit (*).

(1) *Holst. Collect. part.* I.

(*) Holstenii rationibus non moventur PP. Bened. qui dubitant utrum ille manuscriptorum auctoritatem, an verò Baronii conjecturam secutus fuerit Iidem existimant hanc epistolam tam bene, aut alicui de Italiâ Metropolitano attribui posse, aut ipsi Ambrosio scribenti nomine alicujus Synodi, quàm Siricio. Vide eorum notas loc. cit. At D. DE TILLEMONT, qui Holstenii conjecturam habet probabiliorem, dicit non esse verisimile Ambrosium nomine Synodi, cui præsedisset, hæc verba scripsisse : *Nos quasi ex Synodi auctoritate judicare non convenit;* nec verisimilius hanc epistolam posse attribui alicui de Italiâ Metropolitano. Vid. tom. x. Ambr. vit. art. LXX, p. 240; et not. LXV, p. 755, 756. (*Edit. Paris.*)

Jam ex eâ epistolâ hæc habemus : primùm, causam fidei Anysio ejusque Coepiscopis à Capuanâ Synodo delegatam, atque ab iis judicatam fuisse : neque tantùm judicatum Bonosum beatæ Mariæ virginitati detraxisse, sed etiam eam blasphemam esse sententiam ; quod judicium sanctus Siricius comprobavit. Hoc primùm. Tum illud, beatum Pontificem, etiam Macedonum Episcoporum, id deferente Concilio, nullam judicii partem delibare voluisse ; sed rem integram reliquisse iis, quibus Capuensis Synodus demandasset.

Et magna quidem erat, cujus auctoritati sanctus Siricius detulit, Capuensis Synodus ; non tamen œcumenica. Verùm Romani Pontifices, ecclesiastici ordinis atque æqui juris observantissimi, non ea attingebant, quæ à particularibus etiam Synodis decernerentur, nisi postquam ad eos canonico ordine devenissent.

Hinc illud : « Vestrum est judicium ferre de omnibus » ; et : « Nobis judicandi forma competere non potest » ; et : « Vos potiùs Synodi vice decernitis, nos quasi ex Synodi auctoritate judicare non convenit ». Et quidem satìs indicat, neque id se detracturum fuisse, si res integræ essent : sed post Capuensis Concilii judicium, eo modo atque ordine procedi oportere, quo sacrum Concilium judicasset. Tanta erat modestia, tam æquo jure omnia disceptabant ; neque interim, cùm res ac locus exposceret, suæ potestatis obliti, sed vim Ecclesiæ in canonico ordine reponebant.

Ergo in Janseniano negotio Episcopi Gallicani, ex antiquo more ac jure, hæc duo sibi meritò vin-

dicarunt; et ut episcopale sit in causis fidei primam ferre sententiam; et ut Episcopi Sedis apostolicæ ad se perlata judicia, ipsi dato judicio, recipiant, interpretentur, exequantur; neque ullâ in re antiquâ traditione ac Patrum sententiâ deflexerunt.

CAPUT XX.

Dictum illud: PRIMA SEDES NON JUDICATUR A QUOQUAM, cujus virtutis sit; an cum Declaratione Gallicanâ consentiat: duplex ejus sensus; alter de personâ Papæ; alter de sententiâ ab eo dictâ: de particularibus Synodis intelligendum: Sinuessana Synodus: Romana Concilia sub Symmacho Papâ.

NUNC exponendum superest, quomodo cum Declaratione Gallicanâ consentiat illud à primâ antiquitate depromptum; *Prima Sedes non judicatur à quoquam:* vel quidquid dictum est in eam sententiam.

Id duplici modo potest intelligi: alter, ut persona Pontificis eam sedem tenentis à nemine judicetur: alter, ut lata ab eâ sententia à nemine retractetur.

Primo itaque sensu, sic legimus in Sinuessano illo suspectissimo Concilio ab Episcopis ad Marcellinum Papam dictum, cùm in Diocletiani persecutione thurificasset: « Tu eris judex: ex te enim damnaberis, et ex te justificaberis; tu enim judex, tu » reus (1) ». Et iterum: « Justè ore suo condemnatus » est ». Ac postea: « Nemo enim unquam judicavit

(1) *Conc. Sinuess. tom.* 1 *Conc. col.* 940.

» Pontificem,

» Pontificem, nec Præsul sacerdotem suum; *quo-*
» *niam prima Sedes non judicatur à quoquàm* (1) ».

Quæ utcumque se habent, nihil ad rem. Quæstio enim superest, an hâc voce, *à quoquam*, intelligenda veniat tota Ecclesia catholica, sive Concilium œcumenicum eam repræsentans. Ac si cum Baronio et Binio vel maximè volumus hanc admissam Synodum, jam illud constabit coactam Synodum absque Romano Pontifice; citatumque eum qui responderet, ac negantem convictum esse, adductis testibus, et ad confessionem adactum, et graviter reprehensum, ultimâ tantùm sententiâ ipsi reservatâ.

Hæc enim omnia fieri potuisse legitimo ordine, in fidei violatæ causâ, Canonistæ omnes, etiam Ultramontani, facilè consentiunt, atque ex his actis probant. Alii ad alia extendunt, atque ultimam tantùm excipiunt sententiam.

Verùm sententiam hanc si dare non potuit privata Synodus, et in facto particulari, eoque obscuro; quod nec nisi adductis infinitis testibus probaretur, et adversùs Pontificem statim pœnitentem: non profectò sequitur, ut in re notoriâ et quæ totam spectet Ecclesiam, et adversùs contumacem, totique Ecclesiæ perniciosum Pontificem, nihil fieri possit.

Sed omittamus suspectissimam Synodum, cujus nec acta sunt integra, totaque actio, ipseque adeo locus, non cuiquam unquam notus.

Atque ut ad certiora veniamus, primùm occurrit illud ex Concilio Chalcedonensi (2), damnatum Dioscorum Alexandrinum, qui Leoni Papæ ausus sit

(1) *Conc. Sinuess. tom.* I *Conc. col.* 943. — (2) *Conc. Chalc. act.* I, *tom.* IV *Conc. col.* 93; *act.* III, *pass.*

anathema dicere, *quod nunquam factum est*, ut in eâ Synodo legimus (*).

Verùm et hoc nihil ad rem: certum enim à Dioscoro id in particulari suâ Synodo (**) factum, ut ex historiis constat, et Baronius confitetur (1).

Graviora fortè sunt, ac propiùs rem, quæ in Conciliis Romanis sub sancto Symmacho gesta sunt, ad annum Christi circiter 501.

Clerici quidam, ac multi de plebe, Symmachum multorum scelerum postulabant; atque ab eo per schisma recesserant: quin etiam rebus suis spoliaverant, et tanquam vacante Sede *visitatorem* induxerant. Ingens turba in Urbe consecuta erat. Theodoricus Rex civitatis suæ paci consulens, Synodum ex diversis provinciis, nempe Liguriâ, Emiliâ ac Venetiarum congregat, « ut de iis quæ venerabili

(1) *Vid. Conc. Rom.* III, *sub Leon. tom.* III, *col.* 1475. *Conc. Chalc. act.* III; *et Bar. tom.* VI, *ann.* 449, *p.* 112.

(*) Legimus in Synodi Chalcedonensis definitivâ sententiâ adversùs Dioscorum, sess. III, col. 424, et in epistolis synodalibus ad Imperatorem et ad Leonem, multas fuisse causas cur Dioscorus damnaretur, et hanc imprimis, quòd « præsumpsisset excommuni» cationem dictare adversùs Archiepiscopum Romæ Leonem ». Sed ea verba quæ BOSSUET hîc allegat: *quod nunquam factum est*, eo in loco non reperimus; sed tantùm sessione I, col. 95, in quâ objiciebatur « ausum fuisse (Dioscorum) Synodum facere sine auc» toritate Sedis apostolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum » est ». Sanè levis est hic error, si quidem error est; non tamen à nobis prætermittendus. Cæterùm Liberatus et multi alii optimè annotant non licuisse magìs ut Episcopus singularis cum suâ singulari Synodo *dictaret excommunicationem* adversùs primæ Sedis Antistitem, quàm ut *sine ejus auctoritate Synodum faceret*. (Edit. Paris.)

(**) Decem Episcoporum.

» Papæ Symmacho ab adversariis dicerentur im-
» pingi, judicaret legitimè (1) ». Hæc ex Synodo III constant.

Quænam illa scelera Symmacho imputata essent, necdum scimus, nullâque est historiâ, nullis gestis proditum; adeo obscura res erat. Id tantùm in gestis legimus; dixisse Regem, « plura ad se de Papæ
» Symmachi actibus horrenda fuisse perlata (2) ». Denique ab accusatoribus servi ad testimonium poscebantur, quod cùm etiam legibus (*) interdictum esset, facilè demonstrabat, quàm eos idoneæ probationes deficerent.

Ipse Rex testabatur : « Nihil ad se præter reve-
» rentiam de rebus ecclesiasticis pertinere (3) » : penes Synodum esse judicium; ac si à causæ cognitione abstinere vellent, paci certè Urbis consulerent; id unum imperabat.

At Episcopi in Synodo III sæpe testati sunt, causam divino committendam esse judicio, vel maximè propter Sedis apostolicæ dignitatem, et cùm sancto Pontifici rerum ablatarum restitutio negaretur, eumque sponte judicio se sistentem, adversarii penè ad necem cecidissent, Episcopi Romam convocati eo magìs in proposito perstiterunt. Itaque in Synodo V, ipsos accusatores Symmachi damnant, ejus causam divino reservant arbitrio (4).

Interim Ennodius Diaconus, Synodi auctoritate ac jussu, apologiam Symmachi edidit, in quâ hæc

(1) *Vid. Syn. Rom.* III, *sub Symm. tom.* IV, *col.* 1323; et *Vit. Symm. per Anast. ibid. col.* 1286 *et seq.* — (2) *Syn. Rom. ibid.* — (3) *Ibid. col.* 1324. — (4) *Conc.* V *Rom. ibid. col.* 1364 *et seq.*

(*) Romanis.

erant scripta : « Aliorum fortè hominum causas Deus » voluerit per homines terminare ; Sedis istius Præ- » sulem suo sine quæstione reservavit arbitrio. Vo- » luit beati Petri Apostoli successores cœlo tantùm » debere innocentiam, et subtilissimi discussoris in- » dagini inviolatam exhibere conscientiam (1) ». Quem librum Synodus, quæ fieri jusserat, unà cum Symmacho Papâ, synodali et apostolicâ auctoritate firmavit, ac robur decreti apostolici obtinere voluit (2).

Hæc igitur ad facta particularia, eaque obscura, et ad particularis Synodi auctoritatem spectant. An proinde ad facta notoria, totique Ecclesiæ noxia, et ad Concilii œcumenici auctoritatem trahi possent, lector dijudicet.

Certè sancta Synodus, cùm ei Theodoricus eorum criminum judicium delegaret, respondit (3) : « Ipsum » qui dicebatur impetitus debuisse Synodum con- » vocare : quia ejus sedi primùm Petri Apostoli » meritum et principatus : deinde secuta jussionem » Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas, » singularem in Ecclesiis tradidit potestatem ; nec » antedictæ sedis Antistitem minorum subjacuisse » judicio, IN PROPOSITIONE SIMILI facilè forma aliqua » testaretur ». En ut clarè se redigant ad *propositionem similem;* atque id per se intelligendum esset, etiam si ipsi tacuissent.

Quin etiam Papa Symmachus, Synodo probante, sic infit (4) : « Est enim à multis prædecessoribus

(1) *Lib. Apol. Ennod. pro* IV *Synod. Rom. ibid. col.* 1352. — (2) *Conc.* V, *ibid. col.* 1364. — (3) *Conc.* III, *ibid. col.* 1323. — (4) *Conc.* V, *ibid. col.* 1365.

» nostris synodaliter decretum atque firmatum, ut » oves, quæ Pastori suo commissæ fuerint, eum nec » reprehendere, NISI A RECTA FIDE EXORBITAVERIT, » præsumant: nec ullatenus pro quâcumque re aliâ, » NISI PRO SUA INJUSTITIA, accusare audeant ». En quàm gravem ac patentem decreto suo, atque Ennodii dictis exceptionem adhibeant.

Cæterùm hæc de Romanâ ac particularibus Synodis dicta, nihil ad nos, quibus propositum est de Conciliis œcumenicis agere. Ejusdem generis est id quod à Carolo Magno ac majoribus nostris factum in causâ Leonis III (*); neque his lectorem distineri placet. Sit ergo profectò, nobis etiam auctoribus, Romani Pontificis sacrosancta majestas, nulla eam Synodus particularis judicare audeat; ac ne quidem œcumenica, nisi propter eas causas quas in Concilio Constantiensi memoratas sæpe retulimus.

(*) Paschalis et Campulus, post Adriani I avunculi sui mortem, alterutrum in ejus locum successorem dari ambiebant. Cùm autem Leo ipsis prælatus fuisset, tum verò irâ et invidiâ exarserunt, eumque pugnis, calcibus, baculis adeo ceciderunt, ut vix vivus ex eorum manibus elaberetur. Fugit autem ad Carolum, opem ejus et patrocinium imploraturus. Quare Carolus Romam venit, ubi collectâ Synodo, causam Leonis Episcopis judicandam commisit. At Episcopi responderunt his verbis : « Nos Sedem apostolicam, quæ est » caput omnium Ecclesiarum judicare non audemus; nam ab ipsâ » nos omnes et vicario suo judicamur; ipsa autem à nemine judi» catur, etc. » Anast. de purg. can. Leon. tom. VII Conc. col. 1156. Tum Leo se purgavit « jurejurando, et dixit : quia de istis falsis » criminibus quæ super me imposuerunt, scientiam non habeo ». Deinde « Carolus jussit de iis qui Papam dehonestaverant, haberi » quæstionem :... pro quibus Papa apud Imperatorem intercessit ». Ibid. col. 1158. (*Edit. Paris.*)

CAPUT XXI.

Persona Pontificis quatenus ab œcumenicis Conciliis judicari non possit: Photii gesta Nicolaum Papam excommunicantis : Concilii octavi canon XIII.

Jam de ipsis Conciliis œcumenicis. Concilium octavum, canone XIII, id egit quod diligentissimè considerari oporteat. Sed priùs ejus canonis occasio referenda est.

Photius, coacto conciliabulo, Nicolao Papæ anathema dicere ausus est. Id conciliabulum à Romanâ Synodo sub Adriano II reprobatur; ac Photius Dioscori imitator, eo quo Dioscorus anathemate percellitur. Quæ sententia Synodi œcumenicæ octavæ canone XIII confirmatur (1). Quâ occasione compressis Synodorum particularium ausibus, de Synodo quoque œcumenicâ in hæc verba decernitur (2) : « Si quâ verò œcumenicâ Synodo collectâ, » de Romanâ etiam Ecclesiâ controversia extiterit, » licebit cum decente reverentiâ de propositâ quæ» stione veneranter sciscitari, responsumque ad» mittere; non tamen impudenter contra senioris » Romæ Pontifices sententiam dicere ». Hæc eò pertinent, ne Synodo quidem œcumenicæ licuerit sententiam dicere iis casibus, quibus Photius dixerat; nempe adversùs Romanum Pontificem, apostolicum officium exequentem : aut si qua peculiaria

(1) *Conc. Rom. sub Adr. II, cap.* III, *int. act. Conc.* VIII, *act.* VII; *tom.* VIII, *col.* 1347. *Vid. etiam Metroph. Epist. ibid. col.* 1388. — (2) *Ibid. act.* X, *can.* XIII; *col.* 1375.

adversùs eum crimina et jurgia sererentur; aut si fortè moverentur aliquæ peculiares quæstiones, qualis tum erat controversia de Bulgarorum parœciis, quas Ecclesia Constantinopolitana adversùs Romanam sibi vindicabat. Hæc igitur amicè ac reverenter tractari placebat Patribus, neque horum aut similium casuum vulgarium causâ, lacessi pontificiam majestatem, pacemque Ecclesiæ perturbari; quod esset reverâ impudentissimum. Nec ideo Synodo œcumenicæ silentium imponunt; si fortè inciderent ejusmodi causæ, quæ Patres sextæ Synodi adversùs Honorium concitarunt, aut eæ, quæ à Concilio Constantiensi memorantur. Scitum enim illud est; generalibus legibus non comprehendi casus extraordinarios, eosve actus, quos in re improvisâ ipsa necessitas expresserit. Atque hæc de primo sensu hujus sententiæ; *Prima Sedes à nemine judicatur :* quatenus nimirum ad personam Pontificis pertinere potest.

CAPUT XXII.

De sententiis Romanorum Pontificum non retractandis; eâ de re relati canones, eorumque vis : Gelasii Papæ loci.

Ad secundum sensum ejus dicti pergimus : *Prima sedes non judicatur à quoquam :* quo significari videtur, ne ejus sententia retractari possit. Ad hæc igitur spectant hæc Bonifacii I ad Rufum Thessalonicensem, à Bonifacio II in Concilio Romano repetita : « Nunquam licuit de eo rursus, quod semel

» statutum est ab apostolicâ Sede, tractari (1) ». Quæ si ad quoscumque casus, et ad Concilia etiam generalia protendantur, nempe Synodi œcumenicæ III, IV, VI, VII, VIII, à quibus Romanorum Pontificum decretales atque judicia retractari constat, illicita perpetrarint. Eòdem spectat illud ejusdem Bonifacii à Nicolao I, sub Innocentii nomine recitatum (*) : « Nemo unquam apostolico culmini, de » cujus judicio non licet retractari, manus obvias » audacter intulit : nemo in hoc rebellis extitit, nisi » qui de se voluit judicari (2) ». Quæ ipso tenore sermonis ostendunt, de privatis agi, non profectò de totius Ecclesiæ catholicæ judiciis.

Unde illud passim in ejusmodi decretis frequentatum : *ut à nemine, ut à nullo, ut non à quoquam,* Sedis apostolicæ judicia retractentur. Neque verò deerant quibusque temporibus sui Dioscori, sui Photii, aliique contumaces, adversùs quos Sedis apostolicæ auctoritatem inculcari oportebat.

Talis erat sub Gelasio Acacius Constantinopolitanus, Sedi apostolicæ Chalcedonensia decreta exequenti obluctatus. Hujus ut contumaciam frangeret Gelasius, de Sedis apostolicæ potestate, hæc vera et fortia memorabat : « Quod de omni Ecclesiâ fas » habeat judicandi, neque cuiquam de hujus liceat

(1) *Ep. Bonif. I ad Ruf. Thess. in sess.* II *Conc. Rom.* III, *sub Bonif. II; tom.* IV *Conc. col.* 1705. *Vid. Coll. Holst. part.* I. — (2) *Nicol. I. ep.* VIII, *ad Mich. Imp. tom.* VIII *Conc. col.* 319. *Vid. Decr. Grat. caus.* IX, *quæst.* III, *cap.* X, Patet.

(*) In ipsâ Nicolai epistolâ, ea verba, quæ, neque sunt Bonifacii, neque Innocentii, sub Bonifacii nomine recitantur, et Gratianus hîc incogitanter sanè nomen Innocentii posuit. (*Edit. Paris.*)

» judicare judicio (1) ». Atque alibi : « Illam de totâ » Ecclesiâ judicare, ipsam ad nullius commeare ju- » dicium, nec de ejus unquam præceperunt judicio » judicari (2) ». Quæ si ad Concilia etiam œcumenica et omnes causas indiscriminatim extendantur, falsa sunt nimiùm. Neque tantus Pontifex ignorabat antecessorum suorum, Cœlestini Leonisque sententias in Ephesinâ et Chalcedonensi Synodis retractatas, deque iis canonicè judicatum. Idem in posterioribus œcumenicis Conciliis factitatum acta docuerunt. Quin ipse Gelasius ejusque antecessores ac successores, ea tantùm habent pro irretractabilibus, quæ universali sunt consensu constituta. Quos locos alibi relatos qui cum his conferet, profectò comperiet, hæc irretractabilia et incommutabilia Sedis apostolicæ judicata ex Gelasio esse ea, quæ conciliaria decreta exequendo protulerit; quæque adeo totius Orbis consensione nitantur. Cùm verò Gelasius Sedi apostolicæ facultatem attribuit *de omni Ecclesiâ* judicandi; sive, quod idem est, *de totâ Ecclesiâ; omnem ac totam* in Synodis congregatam nequidem cogitabat; sed, et quod sæpe diximus, quòd Synodus Constantiensis, Martino V approbante, atque exscribente, exposuit *omnem* per partes; ut scilicet ab ejus judicio nulla pars Orbis immunem se putaret. Id vel hæc Gelasii subjuncta verba declarant : siquidem « ad illam de quâlibet » mundi parte canones appellari voluerunt (3) » : quod erat, *omnem* per partes, non *omnem* collectim judicare. Quod autem Gelasius subdit : « ut ab

(1) *Gelas. ep.* XIII, *ad Ep. Dard. tom.* IV *Conc. col.* 1203. — (2) *Id. ep.* IV, *ad Faust. ib. col.* 1169. — (3) *Ib. in ep. ad Episc. Dard.* XIII.

» eâ nemo sit appellare permissus ; ab ipsâ nunquam prorsus appellari debeat (1) », peculiarem quæstionem de appellationibus tangit, de quâ mox dicturi sumus. Interim constat esse multa Sedis apostolicæ decreta, quæ in Synodis œcumenicis retractata fuerint, neque ad eas causas pertinere Gelasii dicta, cùm negat à quoquam de Sedis apostolicæ judiciis judicatum.

Neque verò quisquam existimet à se satis intelligi has Gelasii sententias, si eas accipit à causâ, propter quam dicebantur, avulsas. Nempe his Acacius petebatur, quem Chalcedonensis Synodi contemptorem Gelasius, apostolici officii potestate, Synodorum et canonum executor, meritò condemnabat. Quæ sanè executio decreti synodalis, si ullâ provocatione aut tergiversatione suspendi posset, pessum irent omnia, nec tantùm pontificia, sed etiam conciliaris auctoritas labefactaretur.

Neque verò contendimus, omnia Sedis apostolicæ quâcumque de re decreta, in Synodis œcumenicis retractanda ; ne, in quibuscumque privatis etiam negotiis, christianum orbem sollicitari oporteat ; sed tantùm ea quibus universalis Ecclesia conturbetur.

His facilè solvuntur omnia, quæ ex Nicolao I aliisque summis Pontificibus, apud Gratianum decreta referuntur, de Sedis apostolicæ judiciis non retractandis. Hæc qui ad vivum persecuerit, agi comperiet de quotidianis, quæ per provincias occurrunt, negotiis, non de iis, quæ ad Synodos œcumenicas extraordinariè perferuntur.

(1) *Gelas. in ep. ad Episc. Dard.* XIII ; *et ep.* IV, *ad Faust. loc. cit.*

Summa est : his decretis caveri hæc duo : alterum, ne ordinaria consuetaque negotia, post Sedis apostolicæ judicium, ad ulteriora judicia referantur : alterum, ne in causis etiam maximis retractentur ea, quæ in conciliaribus statutis exequendis, hæc Sedes egerit ; aut quæ universali firmâque consensione recepta jam fuerint.

CAPUT XXIII.

Appellationes à Papâ ad Concilium : non esse de iis in Gallicanâ Declaratione quæsitum : quo sensu improbari possint : Petrus de Marcâ appellationes eas à vetere disciplinâ alienas, non satìs cautè dixit : varii appellationis effectus ; instaurata cognitio, prolatæ sententiæ suspensa executio : tutela et præsidium in Ecclesiæ catholicæ auctoritate adversùs papalem etiam sententiam, in certis quidem causis, res est antiquissima.

Nunc dicendum aliquid de appellationibus à Papâ ad Concilium ; quanquam id ad causam nostram, atque ad Gallicanæ Declarationis defensionem non pertineat. Id enim Gallicani Patres tuendum susceperunt, quod in Constantiensi Concilio, sessionibus IV et V continetur, quo loco de his appellationibus nihil actum est. Id tantùm constituitur : Concilium in certis et generalibus causis potestate præstare.

Atqui illa superior potestas, non necessariò se exerit per propriè dictam appellationem ad universale Concilium, sed multis aliis modis. Id nobis sus-

ficit, certas causas esse, quibus Concilii œcumenici necessaria sit auctoritas; illud semel congregatum ejusmodi esse, ut etiam Papam parere oporteat.

Cæterùm, appellationes, si stricto forensique usu dicimus, ut sit perpetuum sive ordinarium tribunal erectum, ad quod provocetur, atque illud omnino sejunctum ab eo tribunali, à quo provocatur: sanè appellatio à Papâ ad generale Concilium non eo significatu constat. Primùm, ideo quòd generalis Synodus extraordinariè tantùm, atque ex causâ convocetur; deinde, quòd ipsum etiam complectatur Papam, et quidem tanquam caput; denique quòd certum sit, non nisi summâ necessitate ac renuente Papâ, Concilium absque eo convocari posse; soleantque fieri appellationes eæ ad Papam simul atque Concilium. Quare strictè loquendo, papalis sententiæ in Concilio facta retractatio, revisioni, sive instauratæ cognitioni, quàm appellationi propior esse videatur.

Interim habet aliquid ex appellatione; cùm, ipsâ convocatione Concilii generalis, papalis sententiæ executio pendeat; in eoque solvi possit; nec nisi approbata robur obtineat, ut acta Ephesina et Chalcedonensia, aliaque docuerunt (1).

Quin ipsâ petitione et expectatione Concilii generalis, Auxilius à Papâ depositus, in suo ordine stare se tutum arbitratus (2), à nemine Catholico, quod sciam, hujus rei gratiâ reprehensus est.

Hoc eòne contigerit, quòd papale decretum præter canones, ac nullum haberetur, nihil nostrâ:

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* X *et seq.* — (2) *Ibid. lib.* IX, *c.* XXXI.

cùm id tantùm velimus, certis in causis, solâ invocatione Concilii generalis, suspendi posse papalem sententiam.

Ac si quidem contenderint, pendere ipso jure propter nullitatem, ut vocant, sententiæ, hoc nobis sufficit; eum, qui hoc jure agat, interim in Synodi, hoc est, in Ecclesiæ catholicæ tutelâ et præsidio esse; quod nemo negaverit.

Cùm ergo appellationes à Papâ ad Concilium malo intellectu celebrari possint; hoc intellectu putamus, tot gravissimis pœnis à posterioribus Romanis Pontificibus Pio II et Julio II fuisse vetitas.

Quòd autem vir illustrissimus Petrus de Marcâ, appellationes à Papâ ad Concilium à vetere disciplinâ alienas esse censuit (1); quoad aliquos appellationis effectus, concedimus; quoad omnes, ne ipse quidem dixerit.

Namque ipse profitetur generalibus Conciliis, post Papæ sententiam, imperatoriâ auctoritate convocatis, quæsitum in eis extraordinarium remedium: quo vel uno constat in Ecclesiâ catholicâ adversùs papale judicium tutelam aliquam fuisse. An ergo sublata est ea, postea quàm Imperator Concilia convocare desiit? An adversùs papalem potestatem, nullum jam præsidium, mutataque Ecclesiæ constitutio est, tanquam ab imperatoriâ potestate penderet? Absit. Id ergo volumus; cùm Christus ita constituerit Ecclesiam, ut summis in rebus summa et indeclinabilis auctoritas penes ipsam totam sit; aliquid in ipso jure præsidii esse de-

(1) *Marc. de Concord. Sacerd. et Imp. lib.* IV, *c.* XVII, *n.* I.

bere; quo nemini fraudi sit, certis quidem in rebus, Ecclesiæ catholicæ expectare sententiam. Eam verò tutelam, illud præsidium majores nostri in appellatione posuerunt. Novum sit fortasse vocabulum; ipsa res antiquissima, et cum ipsius Ecclesiæ constitutione conjuncta est.

CAPUT XXIV.

Sanctus Gelasius non eo sensu appellationes à Papâ vetuit, quo sunt postea in Ecclesiâ frequentatæ.

Appellationes eo sensu explicatas, nec ipse Gelasius vetuerit; qui ubique confitetur, vim ipsam irretractabilem cum universali consensione esse conjunctam.

Ac reverâ diligentiùs rem inspicienti patebit, dicta Gelasii nihil ad appellationes eas pertinere quas diximus (1).

Nempe ille commemorat multiplicis generis apostolicum judicium : alterum provisorium, quale erat à Leone latum in Flaviani causâ : alterum decretorium; idque rursus duplicis generis : alterum in absolvendo, quale in Athanasii causâ dictum erat à Julio Papâ : alterum in condemnando, quale est adversùs Acacium.

His causis negat Gelasius appellari posse. Rectè : primùm enim à provisorio judicio appellari non solet. Ecce enim Flavianum in Ephesino latrocinio à Dioscoro condemnatum atque appellantem, Leo

(1) *Vid. Gelas. ep.* IV *et* XIII, *loc. cit. cap.* XXII.

decernit in communione permanere interim, quoad Synodus universalis causam cognoverit [1]. Id jure suo poterat, neque erat appellationi locus.

Idem dixerim in decretorio judicio, quo Athanasius, sive quis alius, ab inferiore judice damnatus, absolvitur. Appellatio enim in rei auxilium comparata, reo absoluto, vacat. Neque appellatio, quàm *à minimâ* vocant, nostris jam moribus introducta, publici actoris nomine, in ecclesiasticis judiciis unquam invenitur.

Jam in eo judicio, quo ab apostolicâ Sede damnatur Acacius, frustra ille Synodum œcumenicam invocasset. Quippe Romanus Pontifex nihil hîc aliud fecerat, quàm ut Synodi Chalcedonensis exequeretur sententiam. Id cùm assiduè inculcet Gelasius, meritò profectò negat appellari posse ab iis judiciis, quibus Romanus Pontifex communis decreti suscipit executionem.

Hæc ego sat scio placitura iis, qui et antè dicta perpenderint, et cum Gelasianis, ista contulerint. Neque verò illa verba, *nusquam, nunquam,* et si qua sunt alia, unquam efficient, ut à proposito argumento Gelasii dicta penitus avellantur, traducanturque ad eos casus, quos neque oratione complecti, neque animo providere Gelasius potuerit. Insolita enim et extraordinaria remediis egent extraordinariis. Jam ergo videamus circa ejusmodi appellationes, quid in anteriorum sæculorum gestis habeamus.

(1) *Sup. lib.* VIII, *c.* IV.

CAPUT XXV.

Ante schismatis magni tempus appellationes à Papâ ad Concilium, exactæ pecuniæ gratiâ, frequentatæ ab Anglis : adversùs Bonifacium VIII à Gallis : adversùs Joannem XXII à Franciscanis, nullo pontificio decreto condemnatæ.

Qui appellationes à Papâ ad Concilium oppugnant, id asseverant passim, eas fuisse ignotas ante illud luctuosum schisma sub Urbano VI et successoribus; quod est falsissimum. Anno enim 1246, Ecclesia Anglicana maximè catholica, Sedique apostolicæ addictissima, grandi pecuniâ imperatâ, adversùs Innocentium IV ad Concilii Lugdunensis tutelam se contulit. Post ipsum Concilium, gravata iterum, multâ supplicatione recurrit ad Papam. Quo nihil curante, ad Legatos suos hæc scribit : « Cùm igitur » huic exactioni contradicat Ecclesia Anglicana, » per procuratores, ut hanc contradictionem com- » munem Domino Papæ insinuare velitis pro statu » Ecclesiæ Anglicanæ, præsentiam Domini nostri » Jesu Christi appellantes, et Concilii universalis » aliquo tempore per Dei gratiam convocandi ». Testis Matthæus Parisiensis, in Henrico III, ad annum 1246 (1).

Matthæus Vestmonasteriensis (*) ad eumdem annum refert, quòd Papa graviter succensuerit Anglis,

(1) *Matth. Paris. Hist. Angl. in Henr. III, an.* 1246. *Vid. Epist. Angl. in Conc. Lugd.* I; *tom.* XI *Conc. col.* 663 *et seq.*

(*) Monachus.

eo quòd ausi erant de oppressionibus et injuriis conqueri in Concilio, Lugdunensi scilicet.

At ad annum 1264, sub Urbano IV et Henrico III, idem refert historicus, à Cardinale (*) Salinensi Legato apostolico, excommunicatos Barones Anglos, urbesque interdictas : « At illi, inquit, sententiam » ipsam contra justitiam illatam attendentes, appel- » larunt ad Papam, ad meliora tempora, vel ad » generale Concilium, necnon et supremum judi- » cem, certis de causis et rationibus commendabili- » bus : quæ postea appellatio, in Angliâ congregato » apud Radingam Concilio, recitata est, et ab Epi- » scopis approbata et executa ». En appellatio ad Papam et ad Concilium generale, ut si Papa defuisset, Concilii tutela superesset, idque habito Concilio ab Episcopis approbatum et executioni datum.

Anno 1267, cùm Angli à Legato (**) ejusdem Urbani multis exactionibus gravarentur, « appel- » lant ad Sedem apostolicam, et etiam ad generale » Concilium, vel, si necesse foret, ad summum ju- » dicem ». Hoc refert Matthæus Parisiensis, ad eumdem annum.

De Bonifacii VIII ac Philippi IV Pulchri rebus, per aliam occasionem multa jam diximus (1). Quæ ad hanc quæstionem spectent hæc sunt.

Bonifacium recordemur adversùs supremam Regis auctoritatem ea molitum, quæ universi regni Ordines improbarint. Cùm illa contentio ad extremum devenisset, ac Bonifacius, non ipse quidem, excom-

(1) *Sup. lib.* III, *c.* XXIII, XXIV, XXV.

(*) Guidone Grosso, seu Falcodio Episcopo.

(**) Deinde Papâ; is nempe fuit Clemens IV. (*Edit. Paris.*)

municaret Regem, sed tamen declararet variis modis in excommunicationem *latæ sententiæ* incidisse (*); Rex totius regni cœtum habuit; quo in cœtu prodierunt qui Bonifacium hæresis, impietatis, multorum aliorum criminum accusarent; et Concilium generale, quod de his cognosceret, omni ope procurari peterent (1). Neque verò contendebant hæresim esse notoriam; sed tantùm ea quæ objicerent, se sacro Concilio probaturos. Interim se, qui talia suscepissent, in Concilii tutelâ adversùs Bonifacium esse voluerunt; à futuris gravaminibus ad illud provocarunt. Huic provocationi Rex et universi Ordines assenserunt: Prælati magno numero, ad quos alii postea accesserunt, pollicentur se Regem ac regiam familiam, regnique libertates et jura, contra quemcumque, etiam contra Bonifacium defensuros, salvâ Sedis apostolicæ reverentiâ: neque ullis adversùs hæc ejus sententiis decretisve adhæsuros. His consensit Universitas Parisiensis, omnes regni Ordines, Capitula, religiosi Conventus, atque adversùs omnia, quæ Bonifacius moliretur, Concilii œcumenici protectione se muniunt.

His liquet, non tantùm hæresis, sed multorum etiam aliorum criminum causâ, Concilium œcume-

(1) *Vid. Hist. du différ. de Bonif. VIII; p.* 101 *et seq.*

(*) Canonistæ docent duplicem esse de jure excommunicationem, alteram comminatoriam tantùm, quam vocant *ferendæ sententiæ*, alteram autem *latæ sententiæ*, de quâ sic dicit Eveillon: *Elle a telle force, qu'au même instant que quelqu'un transgresse l'ordonnance, il encourt l'excommunication,.... sans qu'il soit besoin d'y apporter aucune forme, ni prononcer sentence contre lui.* Traité des Excom. cap. XII, p. 117. (*Edit. Paris.*)

nicum postulatum, atque ad id appellatum, etiam ad regni tuenda jura : non quòd jura regia in Synodi potestate ponerent ; sed quòd ea defensuros, adversùs Bonifacii minas, Concilii generalis præsidium tueretur.

Addebant et de Sanctorum Locorum ab infidelibus occupatorum restitutione; atque ut omnium animis satisfacerent, omnes, quas poterant Concilii congregandi causas congerebant. Hæc acta sunt anno ferè 1303.

Bonifacius eodem anno, edito diplomate, firmat Regem in excommunicationem incidisse : blasphemiæ imputat imputata sibi crimina : « Concilium » sine se non posse convocari » dicit, seque processurum, « non obstante hujus frivolæ appella» tionis obtentu, quæ ad majorem, vel parem, » sive mortalem aliquem non potuit interponi (1) ». De appellatione ad Concilium nihil dicit gravius; atque etiam id quod dicit, auctoritate est vacuum, cùm ea Bulla inter eas sit, quas Clementis V jussu erasas vidimus (2).

Idem Bonifacius Regem ultimâ sententiâ proscripturus, quæ tamen prolata non est, propter Pontificis interitum, multas causas excommunicationis obtendit, nihil de appellatione ad futurum Concilium.

Ejus quoque successores Benedictus XI et Clemens V, hujus provocationis gratiâ, nihil Regi aut regni Ordinibus, ipsisque adeo Prælatis ac Religiosis succensuerunt.

(1) *Vid. Hist. du differ. de Bonif. VIII; p.* 160. — (2) *Sup. lib.* III, c. XXV.

Joannem XXII adversùs appellantes ad œcumenicum Concilium, à definitione fidei, quam ipse protulerat, nihil decrevisse, suo loco vidimus (1).

Hæc quidem Constantiense Concilium præcesserunt; ne quis existimet, ab ejus decretis ortum habuisse; sed à priscâ omnino traditione manasse, quòd Concilium Papâ præstare est creditum.

CAPUT XXVI.

Appellationes à Papâ ad Concilium primus omnium condemnavit Petrus de Lunâ in schismate obduratus : ejus eâ de re decretum in Concilio Constantiensi revocatum.

Omnibus igitur conticescentibus, primus omnium mortalium, qui appellationes à Papâ, expressâ sententiâ condemnavit, Benedictus fuit ille XIII, seu Petrus de Lunâ, in schismate obstinatus et induratus.

Is cùm ab eo fuisset provocatum, Bullam edidit; *Crescit faciliter.* Hâc non licere declarat à Romano Pontifice *appellare, sive etiam provocare;* ejusmodi appellationem manifestè esse contra « plenitudinem » potestatis, ac sacrorum canonum instituta; nec » carere suspicione schismatis »; sed adversùs eam Bullam iterum provocatum (2).

Post annos aliquot aliam protulit; *In dierum successu* (3), anno 1407, quâ adversùs eos, « qui à » se et Romanis Pontificibus appellare præsumpse» rint, aut à suâ, eorumque obedientiâ recesse-

(1) *Sup. lib.* IX, *c.* XLIV. — (2) *Hist. Univ. Paris. tom.* IV, *pag.* 820. — (3) *Spicil. tom.* VI, *p.* 182 *et seq.*

» rint », excommunicationis sententiam promulgavit. In epistolâ verò ad Carolum VI datâ, cui Bullam interserit, hæc queritur (1) : « Quod nonnulli ca- » tholicæ veritatis æmuli, qui contra nos et eccle- » siam Romanam rebellionis calcaneum erigere præ- » sumpserant, à nobis, quod est contra canonicas » sanctiones, appellationes interponere non veren- » tes, etc. »

Quas in eo schismate ex utrâque parte appellationes ediderint ad Concilium, suo loco vidimus (2), neque hîc repetimus.

Tacendum illud non est, Bullam *In dierum successu* à Concilio Constantiensi, sessionibus XXX et XXXVI jam tribus obedientiis congregatis, revocatam fuisse (3) : ut nullum stet adhuc decretum pontificium, ac ne quidem in schismate editum, quo eæ appellationes condemnentur.

CAPUT XXVII.

Martini V Bulla de non appellando à Papâ ad Concilium, quàm perperam objecta.

Aiunt à Martino V, stante Concilio Constantiensi, editam eâ de re Bullam, quam Joannes Gerson retulerit. Id vehementissimè Emmanuel Schelstratus urget. Quidam Galli scriptores, atque ipse etiam Petrus de Marca confitentur (4), haud profectò id facturi, si rem diligentiùs considerassent.

(1) *Spicil. tom.* VI, *p.* 180. — (2) *Sup. lib.* V, *cap.* VII, VIII. — (3) *Conc. Const. sess.* XXX *et* XXXVI; *tom.* XII, *col.* 215, 231. — (4) *Marc. de Concord. etc. lib.* IV, *c.* XVII, *n.* 6.

Ac primùm certum est, hujus Bullæ nullam unquam à quoquam, sive Pontifice, sive privato scriptore, historico, theologo, canonistâ, aut Bullarum collectore haberi mentionem; præterquam à Gersone in duobus locis; quos proinde locos, ut sunt apud Gersonem integros commemorare nos oportet. Et is quidem libellum, *Quomodo et an liceat in causâ fidei à Papâ appellare*, sic incipit (1) : « Quæritur utrum hæc assertio sit catholica : Nulli fas » est à supremo judice, videlicet apostolicâ Sede, » seu Romano Pontifice, Jesu Christi Vicario in » terris, appellare, aut ejus judicium in causis fidei » (quæ tanquam majores ad ipsum, et Sedem apo- » stolicam deferendæ sunt) declinare ». Tum subdit : « Arguitur quòd sic, auctoritate sanctissimi » Domini Martini Papæ V, in suâ constitutione, » *ad perpetuam rei memoriam*, factâ et promul- » gatâ in consistorio generali celebrato Constan- » tiæ, v Idus Martii, pontificatûs sui anno primo, » (hoc est 10 Martii 1418) ubi reperitur hæc as- » sertio sicut dicitur ».

His in Gersonis verbis primùm illud occurrit : non ipsum id per se dixisse Gersonem, sed tanquam ab aliquo objectum memorare. Quo loco id observatu dignum, quod est à Gersone positum : *Ubi reperitur hæc assertio, sicut dicitur;* quæ quidem ostendunt Bullam non fuisse publici juris, et ubique vulgatam, de cujus verbis nec Gersoni constitisset.

Cujus autem auctoritatis ea Bulla visa sit, quæ postea secuta sunt Concilii Constantiensis acta in-

(1) *Gers. Libell.* Quomodo et an liceat, etc. *tom.* II, *p.* 303.

dicabunt, cùm in Sessione XLV et ultimâ ejus Concilii, die 22 Aprilis (*), altero mense, postquam ea Bulla in publico consistorio lecta et promulgata dicitur, Poloni Regis Legati, jam dimissis Patribus, à Martino V ad futurum Concilium œcumenicum appellarint (1).

Nempe illi à Papâ supplicabant, Joannis Falkembergii librum, *crudelissimos errores atque hæreses* continentem, jamque in secretis congregationibus condemnatum, in sessione publicâ condemnari : à quo denegante, provocabant ad Concilium. An, rogo, id facturi, si earum appellationum ulla legitima aut probata condemnatio præcessisset? An non ipse Martinus V inclamasset impudenter agere Polonos contra interdictum? Non id autem factum est; sed Martinus « dixit respondendo ad prædicta; » se quidem probare quæ per Concilium conciliari- » ter facta essent, non alia », quæ scilicet in secretis conventibus. Hoc tantùm : ac de appellatione nihil quidquam. Non ergo verum est, eam ullo legitimo decreto, mense antecedente, fuisse prohibitam.

Et Joannes quidem Gerson in Dialogo apologetico de supplicatione Polonorum copiosè agit, memoratque ab illis oblatam schedulam de libello Joannis Falkembergii; neque illis satisfactum esse, remque in deteriora lapsam : « Usque adeo, inquit (2), » quòd pro parte dominorum Polonorum, inter- » jecta est tandem appellatio ad futurum Concilium. » Cui appellationi cùm respondendum esset, lecta

(1) *Conc. Const. sess.* XLV, *tom.* XII, *col.* 258. — (2) *Gers. Dial. apol. tom.* II.

(*) 1418.

» est, ut dicitur, in consistorio generali et publico, » quod ultimò Constantiæ celebratum est, minuta » quædam sub formâ Bullæ, destruens, ut asserunt » qui legerunt eam, fundamentale penitus robur, » nedum Pisani, sed Constantiensis Concilii.... Con- » tinebat itaque *in nullo casu licere appellationem à » Papâ facere, nec ejus judicium in causis fidei de- » clinare;* planè contra legem Dei decretaque Con- » cilii ».

En post eam Bullam de non appellando à Papâ ad Concilium, quæ 10 Martii 1418 edita dicitur, iterum occasione interjectæ à Polonis appellationis ad futurum Concilium, ejusdem Bullæ *minuta* lecta dicitur. At siquidem 10 Martii transacta res erat; quid necesse fuit, post eam appellationem, actum agere; ac Bullæ *minutam* iterum legere? An quod ita oportebat refelli Polonos? Quidni ergo Martinus V, in ipsâ Concilii publicâ sessione, cùm Poloni appellarent, eâ Bullâ objectâ eos comprimebat? An quia intelligebat sacram Synodum non id laturam fuisse? Infelicem Bullam, quæ Concilii œcumenici lucem auctoritatemque non sustinet? Cur autem Joannes Gerson iterum de eâ Bullâ loquitur, ut de eâ, quæ nec à se visa sit? *Lecta*, inquit, *dicitur;* et *ut asserunt qui legerunt eam.* Ergone dicemus publicam, de quâ ipse dubitat, aut omnino divulgatam, quæ non ab omnibus videretur? Quid verò *minutam* Bullæ memorat? Certè 10 Martii editam, ac post sex hebdomadas adversùs Polonos innovatam, jam *grossatam*, ut aiunt, oportebat, suisque vestitam formulis, dimissam per Ecclesias ubique servandam. Atque illud absurdum est, omnibusque

sæculis inauditum, ejus momenti Bullam, stante Concilio generali, atque ei præsidente Papâ, in ipso Concilio non fuisse prolatam. Cur enim Martinus V tantâ de re Synodi præsentis sententiam ne requisivit quidem? Ac multas quidem Bullas minoris momenti sessione XLIII lectas, nonnisi *approbante Concilio* edidit; hanc verò cur solus, atque adhibito tantùm consistorio, seu Cardinalium cœtu? An quia intelligebat repugnaturos Concilii Patres? Bullam ergo repugnante Concilio œcumenico editam, valere credemus? At si Concilii auctoritatem Martinus metuebat; ne saltem vereretur publicam lucem, ne *minutam* semel atque iterum lectam, nec intellectam premeret. Adeone ejus Bullæ pudebat, ut eam nec ipse Gerson, à quo solo memorata est, unquam viderit? Itaque nullibi legitur; nullibi visitur; nulli collectioni Bullarum inseritur: non eam Pius II, in Bullâ *Execrabilis;* non Julius II, in Bullâ *Suspecti regiminis,* quibus appellationes à Papâ ad Concilium tantis pœnis prohibent, vel leviter memorant. Et quidem Julius II Pii II Bullam firmat: de Martino ambo tacent; cùm id stante Concilio Constantiensi gestum vel maximè commemorari è re esset. Quare apparet rem à Martino tentatam potiùs quàm confectam fuisse. Quod si in consistorio Bulla vero animo à Pontifice proposita et prolata est, profectò rejectam, improbatam, explosam oportuit; cujus et auctorem puduit, et apud posteros nulla memoria est.

Sed age; Bullam tanto studio Ecclesiæ toti posterisque occultatam placet inspicere propiùs, et quid incommodi alat intelligere. Et quidem certum est,

ex eâ superesse nihil, præter ea verba, quæ nunquam sibi lecta Gerson, à nescio quo audisse se memorat. His autem, utcumque se habent, duo vetari videntur : alterum generatim, *ut nulli liceat;* sive, *ut in nullo casu liceat à Romano Pontifice appellare :* alterum, *ne liceat in causis fidei, illius declinare judicium.* Quæ duo quàm diversa sint, vocum discrimina satìs indicant.

Primum est generaliter dictum, admittitque eos sensus quos reliqui ejusmodi canones; nempe ne passim, ne in ordinariis et quotidianis casibus appelletur.

Alterum, quòd in causis fidei Romani Pontificis judicium *declinare non liceat :* quanquam ambiguum videri potest, strictè tamen loquendo, verum est. Aliud enim est, declinare judicium, tanquam judex non sit legitimus et competens; aliud ab eo appellare, quia non sit usquequaque supremus.

Jam ex Gersone constat, Martini V famam graviter laborasse, quòd ab eo talia promulgata jactarentur (1). Quin ipse Gerson, ne Martinum ea conatum reprehendisse videatur, pro suâ modestiâ, atque in Romanum Pontificem reverentiâ, factum excusat, ut potest, et quâ demum ratione, verba Martini ab ejus benevolis ad commodum sensum leniter inflectantur ostendit. Denique viam docet, quâ Pontifex hujus rei declinet invidiam, ac factis dicta compenset. Adeo hæc non modò nulla et irrita, sed etiam Pontifici noxia videbantur.

His ergo omnibus constat; primùm, appellatio-

(1) *Vid. Gers. Tract.* Quomodo et an, *etc. circa fin. tom.* II, *p.* 308.

nem à Papâ ad futurum Concilium, ipso Concilio desinente quidem, sed tamen adhuc præsente, factam, non fuisse improbatam; sed in acta relatam, nullâ omnino notâ : tum Martinum V eas appellationes bis condemnare visum, sacræ Synodi, imò totius Ecclesiæ refugisse lucem, atque Synodi talia repellentis prævaluisse sententiam; denique, ut vel maximè fuerit diploma bullatum, vulgatum, ritu solemni promulgatum, omnino concidisse, eorumque loco esse, quorum in Ecclesiâ nulla vis, nulla mentio est.

CAPUT XXVIII.

Bulla Execrabilis, *Pii II in conventu Mantuano : quâ occasione lata : nostri intellexerunt de privatis tantùm negotiis, fundamento ex Bullæ verbis petito : nec recepta est in Galliâ, et ab eâ quoque appellatum : appellationes postea frequentatæ.*

Anno 1459, post conventum Mantuanum Pius II edidit Bullam *Execrabilis et inauditus*. Hâc damnat eos « qui à Romano Pontifice appellare præsu- » mant : qui fecerit, sententiam excommunicationis » incurrat (1) », aliasque pœnas, quæ in reos majestatis (*), et hæreticæ pravitatis fautores decernuntur.

Hujus sententiæ has potissimùm exponit causas : « Quia ridiculum appellare ad id quod nusquam

(1) *Bull.* Execrabilis. *Vid. in convent. Mant. tom.* XIII *Conc. col.* 1801, 1802.

(*) Divinæ.

» est, neque scitur quod futurum sit : quòd, eo ob» tentu, pauperes à potentioribus opprimantur » multipliciter, remanent impunita scelera, nutri» tur adversùs primam Sedem rebellio, libertas de» linquendi conceditur, et omnis ecclesiastica disci» plina et hierarchicus ordo confunditur (1) ». Quæ docere videntur animum Pontificis fuisse, has appellationes prohibere in ordinariis tantùm casibus ac peculiaribus negotiis.

Et reverâ constat eam Bullam conditam occasione appellationis Sigismundi Ducis Austriæ, à monitorio Calixti III (*), in quâdam controversiâ cum Nicolao de Cusa Cardinali, Episcopo Brixinensi (**), rerum temporalium causâ.

Itaque, anno sequente 1460, in appellatione eâ quam adversùs Pii II orationem in conventu Mantuano habitam, vir clarissimus Joannes Dauvet, Procurator generalis, edidit, hoc etiam interposuit

(1) *Act. appell. Sigism. Duc. Aust. Monarc. Imp. Goldast. tom.* II, *p.* 1576.

(*) Appellationem reperire non potuimus apud Goldastum et alios horum monumentorum collectores. Hoc tantùm ex Goldasto discimus : anno integro exacto post editam Bullam *Execrabilis*, excommunicatum fuisse à Pio II Austriæ Ducem, eo quòd sæpe licet monitus, Cardinalem de Cusa insectari non desisteret : Sigismundum autem ab eâ excommunicatione appellationem emisisse, atque eâ occasione Bullam à Papâ in Germaniam missam, et imprimis Norimbergam, ubi appellationis instrumentum factum fuerat. Itaque appellatio Sigismundi videtur fuisse Bullæ denuo publicandæ causa, non verò edendæ. Vid. Gold. et appell. et contrad. Greg. de Heimbourg. Francof. 1607. (*Edit. Paris.*)

(**) Brixino seu Brixinum, aut Brixinia, urbs est Germaniæ in comitatu Tyrolis. (*Edit. Paris.*)

de Bullâ *Execrabilis* (1) : « Neque est æstimandum » dum sanctissimum Dominum nostrum, per litte» ras, quas Mantuæ publicasse fertur, quæ inci» piunt *Execrabilis et inauditus*, voluisse prohibere » ut in nullo casu, sive tangat conservationem or» thodoxæ fidei, sive extirpationem schismatis, sive » universalem reformationem Ecclesiæ in capite et » in membris, super gravaminibus, quæ per aliquem » summorum Pontificum inferri contingeret, Prin» cipibus et regionibus liceat quovis modo habere » recursum ad judicium plenarii Concilii; cùm sub » generali prohibitione non veniant ea quæ speciali » expressione indigerent : et præsertim talia ex qui» bus læsio fidei orthodoxæ, et schismatum fo» menta, atque gravissima decoloratio statûs Ec» clesiæ universæ sequi possent ». Sic publicis ecclesiasticis causis accensebant magnorum imperiorum salutem ac pacem : cùm ea imperia pars maxima Ecclesiæ, eique ornamento et præsidio essent.

Cùm autem ipse dicat, Bullam *Execrabilis*, in conventu Mantuano, *ut fertur*, publicatam; ostendit eam ad nos non fuisse perlatam, neque promulgatam consueto et canonico more; ac nedum recepta sit, palam ei reclamatum fuisse, eo quidem sensu, quo appellationes in gravissimis illis, quas diximus, causis prohiberet.

Cæterùm quòd Pius II ridiculum dicebat, appellare ad id quod non sit, et quod extiturum sit ignorabatur; respondebant, Concilium ex Constantiensi decreto debuisse celebrari, et quominus haberetur,

(1) *Preuv. des Libert. de l'Egl. Gall. ed.* 1731. *tom.* I, *c.* XIII, *n.* 10. *part.* II, *pag.* 43.

elapso decennio, jam per Papam stare: tum verò Ecclesiam catholicam semper esse præsentem; neque cuiquam fraudi esse, quòd non congregata esset, cùm appellatio dirigatur ad Papam qui eam congregare tenetur.

Post eam ergo Bullam, ejusdem Pii II tempore, multæ appellationes sunt editæ à nostris ab ipso ad Concilium (1), quòd Pragmaticæ-sanctionis condemnationem moliri videretur.

Has et alias ejusmodi multas per ea ferè tempora in Galliâ frequentatas omittimus; quòd in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ integræ referantur (2).

Annotamus tantùm appellationem editam ad generale Concilium ab Universitate (3), anno 1491, adversùs Innocentii VIII, gravem decimam imponentis, Bullam.

Similem appellationem ab inclytâ ac venerabili Ecclesiâ Parisiensi prolatam (4) eodem anno (*) eâdemque de causâ legimus, ex quâ etiam multa suprà retulimus (5).

(1) *Preuv. des Libert. de l'Egl. Gall. ed.* 1731. *tom.* I, *c.* XIII, *n.* 11 *et seq. p.* 44 *et seq.* — (2) *Ibid. n.* 16, 17; *p.* 50 *et seq.* — (3) *Ibid. tom.* II, *c.* XXII, *n.* 19; *p.* 44 *et seq.* — (4) *Ibid. tom.* I, *p.* 40. — (5) *Sup. lib.* VI, *c.* XXII.

(*) *Appellationem ab Ecclesiâ Parisiensi prolatam, anno* 1491, non vidimus inter acta quæ tomis *de Libertatibus*, etc. continentur. Fortè Ecclesia Parisiensis eo anno adhæserit appellationi sacræ Facultatis; nam *appellatio ab eâ Ecclesiâ prolata* an. 1501, sub Alexandro VI, inscribitur *secunda appellatio*. (Edit. Paris.)

CAPUT XXIX.

Bulla Suspecti regiminis *Julii II : in eâ clausulæ extra omnem ordinem : non publicata apud nos, nedum recepta appellationes postea frequentatæ, non tantùm à nostris, sed etiam ab aliis.*

Anno 1509, Julius II Bullam edidit *Suspecti regiminis*, quâ Bullam *Execrabilis* Pii II renovat ac firmat; Leonardum Lauredanum Ducem, generale Concilium et commune Venetiarum excommunicat, quòd jam excommunicati, quia urbes pontificiæ ditionis retinerent, *ad damnatum et prohibitum* appellationis remedium confugissent; alios eâdem appellatione usos simili pœnâ plectit; Constitutionem suam adversùs omnes valituram decernit, *cum suppletione solemnitatis cujuslibet, etiam publicationis omissæ* (1). Quæ quò magìs decernuntur extra ordinem, ac supra omnem legem et canonem, eò minoris esse putantur à nostris. Certè, ut Galli clariùs designentur, nominatim *Parlamenta* commemorat; quòd, quia apud nos nec publicatum, nedum receptum fuit, nostri, more consueto in gravibus causis, ac præsertim in Concordatorum causâ, ad Concilii generalis tutelam provocarunt, in eâque sententiâ innoxii et illæsi diutissime perstiterunt.

Neque Galli tantùm eas appellationes emisere, sed alii quoque in libris Probationum Ecclesiæ Gal-

(1) *Bull. Rom. tom.* 1, *Bull.* XXII *Jul. II; p.* 511. *Vid. Rain. an.* 1509, *n.* 6 *et* 13 : *et Spond. eod. an. n.* 1.

licanæ Libertatum memorati (1): quæ tantùm indicamus : cujusmodi sint lectori expendenda relinquimus.

CAPUT XXX.

Bullæ Pii II et Julii II, occasione litium ac dissidiorum temporalium editæ : qui appellationes respuunt, quàm incommoda remedia adhibeant: Andreæ Duvallii locus.

Neque enim orbis christianus adeo movebatur datis à Julio II in Venetos, flagrante bello, sententiis. Bellum gerebatur inter Julium ut Principem et Venetos. Jam si, editis Bullis, ac sub anathemate Julius Pontifex jure repetit civitates eas, quæ de Principe Julio bello captæ sunt, nullumque adversùs ea decreta præsidium est : nempe id superest, ut et Veneti et quicumque Principes, quâcumque necessitate talia bella gesserint, deditionem faciant.

Neque verò res ab eo statu multùm abhorrebant, cùm Pius II diploma suum edidit. Nempe Sigismundus cum Cardinale Cusano de temporalibus maximè litigabat, atque arma moverat, Cardinalemque ceperat, cujus rei gratiâ à Pio citabatur Romam cum suis consiliariis, atque omnibus civibus, infinito licèt numero, uti de articulo; *Credo in Ecclesiam catholicam:* ejusque consectaneis responderent (2); quem sanè articulum ideo negare viderentur, quòd Pontificis decretis, de re etiam temporali, dicto au-

(1) *Preuv. des Libert. etc. tom.* I, *part.* II, *c.* XIII, *not. p.* 59, 60. — (2) *Vid. Goldast. tom.* II, *p.* 1579, 1580.

dientes

dientes non essent. Sic à temporali lite ad hæresis quæstionem controversia deducitur, ut miseri nec mutire auderent. Quas adversùs ambages, atque circuitus, aliquod petere refugium omnes optabant.

Neque verò id quæro, jurene an injuriâ Sigismundus egerit. Hoc tantùm indico, grave ac magnis quoque Principibus, nedum privatis metuendum, ita procedi; miscerique hæresim, subortis maximè temporali causâ litigationibus. Nec mirum si christiani Principes, nationes, cœtus, quod negari non potest, à Romanis Pontificibus aliquando vexati, eversis antiquis juribus, imperatâ ingente pecuniâ, intentatis, sive etiam allatis armis, in Ecclesiæ catholicæ supremâ atque indeclinabili auctoritate, aliquid sibi præsidii relictum voluerint. Certè appellationes eas, ut ante Concilium Constantiense celebratas, ita nec post Pii ac Julii decreta desiisse, multis exemplis ostensum est.

Unum superest quod objiciant; nempe à Leone X, Bulla *Exurge, Domine,* Luthero vitio datum, « quòd citatus à Papâ in vocem temerariæ appel- » lationis prorupit ad futurum Concilium, contra » Constitutionem Pii II ac Julii II, taliter appellan- » tes hæreticorum pœnâ plectentes (1) ». XVII Kal. Julii, anno 1520. Bullam autem toto orbe christiano receptam esse constat.

Facilè respondemus receptam quoad ea, quæ ad Lutherum condemnatum pertinerent. Cæterùm verba prolata recitativè, ut aiunt, non decretivè posita, nullam vim addunt Pii II ac Julii II Con-

(1) *Bull. Leon X. contra Luth. tom.* XIV *Conc. col.* 396.

stitutionibus; atque adeo ut post eas, ita post hanc Leonis X Bullam frequentatas appellationes, etiam à Germanis, atque ab ipso Imperatore, relata superiùs (1) exempla demonstrant.

Cæterùm Lutheri appellatio verè temeraria et cavillatoria fuit, quòd à citatione appellans, in negotio fidei Sedis apostolicæ judicium detrectarit.

Neque eam tantùm causam Leo commemorat, cur Lutherus meritò condemnetur; subdit enim: « Frustra etiam Concilii auxilium imploravit, qui illi » non se credere palam profitetur (2) ». Quare impuro Sycophantæ, omnia per summam et apertam insaniam molienti, æquum erat nullum patere suffugium; non proinde debitum intercludi præsidium iis, qui verè gravati essent.

Nunc qui id genus præsidii renuunt, alias vias docent haud leviter incommodas, nempe *nullitatis*, ut aiunt, quam iniquis sententiis objiciant. At Galli non solent illam probare jurisprudentiam, quâ, objectâ nullitate, sententia contemnatur. De causis nullitatis coram judice agi volunt, ne sibi quisque judicet; modestius putant, si fortè à Pontifice vexatos se sentiunt, Concilium habere judicem, quàm nullo judice agere ut libet.

Andreas Duvallius, cùm appellationem omnem à Papâ illicitam judicet, idque sive sit infra, sive supra Concilium, permittit tamen Principibus ac Rebuspublicis, ad graves injurias depellendas, primùm, « non obedire mandatis Pontificis; imò, si aliter sibi » succurrere non possint, strenuè prudenterque re-

(1) *Diss. præv. n.* XCV. — (2) *Bull. Leon. X, col.* 397.

» sistere [1] ». An ergo læsos Principes strenuè rem gerere, quàm conciliare judicium expectare malint, ipsi dijudicent? Nos in his, ut diximus, nostræ quæstionis summam non ponimus: ut quæ ad variabilem fortè disciplinam aliquâ ex parte pertineant. Certè Ecclesiæ catholicæ, ejusque œcumenici Concilii, in rebus generalibus, maximè verò in fidei quæstionibus, gravi contentione ortâ, supremam et ineluctabilem potestatem, ex omnium sæculorum traditione asserimus; et inter res judicatas post Constantiensia et Basileensia probatissima decreta referimus.

CAPUT XXXI.

Variæ de Conciliis generalibus novissimi auctoris anonymi vitilitigationes: quæstionem ab eo pessimè constitutam: an Concilia inter res incertas numeranda? Quæstiones generales à particularibus, ad Constantiensis Synodi mentem, jam inde ab initio distinctæ.

Qui unius Papæ voluntati sine more modoque permittunt omnia, eo peccare solent; primùm, quòd argumentationibus malunt agere, quàm traditionibus; tum eo vel maximè, quòd à quæstionis statu procul absint; quæque plana per se et expedita sunt, miris involvant modis [2].

Et quidem in quæstione malè constituendâ auctorem anonymum, qui diligentissimus videri voluit, ubique multa peccasse jam vidimus. Illud imprimis quòd nos ita refellit, quasi infallibilitatem soli Con-

[1] *Duv. de Rom. Pont. etc. part.* IV, *quæst. ult. p.* 626, *ed.* 1614. — [2] *Vid. sup. pass. lib.* IV, V, VI.

cilio œcumenico tribuamus (1), cùm sine Concilio œcumenico, catholicæ Ecclesiæ valere consensum, Gallicana Declaratio diligentissimè expresserit.

Jam de Concilii superior epotestate, ad secundum caput Gallicanæ Declarationis idem auctor hæc scribit : « Satìs, inquit (2), patet in Declaratione » Cleri Gallicani, accipi hinc summum Pontificem » sine Concilio, illinc Concilium sine summo Pon- » tifice, cùm Declaratio decretis Concilii Constan- » tiensis nitatur, quæ aliam sententiam non admit- » tunt » ; quæ omnia falsissima sunt.

Primùm enim falsum est, à Clero Gallicano ea tantùm spectata esse Concilia, quæ sine Papâ celebrentur (3) : nec minùs falsum est, quòd decreta Constantiensis Concilii non aliam admittant sententiam, quàm eam scilicet de Conciliis sine Papâ congregatis : primùm quia Concilium Constantiense declarat, Papam subesse, non modò Constantiensi Concilio, « sed etiam cuicumque generali Concilio » legitimè congregato (4) » : non autem supponit omnia futura Concilia sine Papâ congreganda esse ; non ergo loquimur de Conciliis sine Papâ congregatis : tum quia nec ipsum Constantiense Concilium sine Papâ congregatum erat ; quippe convocatum à Joanne XXIII, qui verus Pontifex meritò haberetur ; neque is Concilium dissolverat ; imò se Concilio adhærere fatebatur, cùm illud Constantiense decretum est conditum, ut suo loco vidimus (5). Postremò Constantiense Concilium, in re-

(1) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* VII, *c.* IX, *n.* 12. — (2) *Id. ibid. lib.* V, *c.* I, *n.* 6. — (3) *Vid. Dissert. præv. num.* LXXXIV. — (4) *Conc. Const. sess.* V, *col.* 22. — (5) *Sup. lib.* V, *c.* XIII, XXI.

formationis quoque causâ, Papam subesse Concilio decernit, cùm reformationis negotium non nisi electo summo Pontifice tractaturum esset.

Quare quod idem anonymus ubique testatur (1), cùm ipse Papam Synodo anteponit, agi de Concilio, à quo summus Pontifex ejusque Legati absint; nihil aliud testari visus, quàm statum quæstionis à se ignoratum, eosque quos congerit Scripturæ ac Patrum locos, planè esse extra rem, idque ab eo actum, ut fucum faceret imperitis.

Sanè et illud constitit, non asseri à Gallis Synodos sine Papâ congregatas, nisi iis in casibus, quibus eas et auctor anonymus (2), et alii passim Theologi Canonistæque admittant, hoc est, « in iis » qui dilationem remedii non paterentur ».

Alia quidem quæstio esse potest; an Concilium à Romano Pontifice semel convocatum, ipsoque Præside constitutum, ipso jure cesset, ubi ab eo Concilio Papa recesserit, quemadmodum Constantiæ; vel ubi illud Concilium Papa dissolverit, ut Basileæ factum est. Sed quæstionem eam, neque Clerus Gallicanus suâ Declaratione complexus est, neque anonymus pertractavit. Interim certum est, rem esse ab Eugenio IV judicatam; Basileense Concilium ab eo dissolutum, haud minùs stetisse integrum; ut eam quæstionem aliquo certè casu, res inter judicatas referri necesse sit.

Quo fateamur necesse est, pleraque ac potissima anonymi argumenta, quoad hanc quidem quæstio-

(1) *Anon. lib.* V, *c.* X, *n.* 4; *c.* XI, *n.* 3; *cap.* XIII, *tit. et pass.* — (2) *Id. ibid. cap.* V, *n.* 13.

nem, planè concidere; cùm non eò quò oportet, collimare constet.

At argutulum istud futile æquè ac invidiosum quod objicit; quamvis Reges ac Principes à populo plerumque suam auctoritatem acceperint, « tamen » Galliarum Regem Comitiis generalibus superiorem » esse (1) », et majestatis reos haberi qui sub Henrico III exegissent, ut Rex Comitiorum sententiam sequi teneretur. Quorsum enim ista? An ut necesse sit ad Gallicani imperii formam, Ecclesiam à Christo esse constitutam? Aut verò oporteat custodiendæ fidei ac religionis per universum orbem, eamdem ac unius gentis administrandæ esse rationem? Cùm nec ipsa imperia eamdem formam habeant, neque Ecclesiam ad alias quàm ad Christi regulas exigi liceat. Quid autem illud est, ab eodem anonymo jactatum, non posse summum Pontificem Ecclesiæ subjacere, *à quâ suam non est mutuatus potestatem* (*)? Quasi quis cui subjaceat, non in Christi arbitrio ac sapientiâ positum fuerit, aut id ratione aut humanis exemplis, non Dei revelatione, atque Ecclesiæ traditione, quærendum sit nobis.

Ejusdem notæ est, quod objiciunt (2), ut Ecclesia particularis, nec tota simul sumpta, Episcopo suo capiti et Pastori particulari; ita universalem Ecclesiam, nec totam simul sumptam, Papæ suo capiti

(1) *Anon. lib.* V, *c.* XIII, *n.* 12. — (2) *Id. ibid. n.* 3.

(*) Pessimè hîc CHARLÀS argumentatur. Non enim necesse est ut quis ab eo cui subjicitur suam potestatem mutuetur. V. gr. licèt Galli credant Episcopos non à Papâ aut ab Ecclesiâ, sed immediatè à Christo suam mutuari auctoritatem, nihilominus affirmant eos et Papæ et Ecclesiæ subjici. (*Edit. Paris.*)

ac Pastori universali prævalere posse. Non enim quemadmodum Ecclesia universa, ita particularis, ex promissione Christi, certâ et infallibili sancti Spiritûs assistentiâ pollet; ut proinde necesse sit quemadmodum in Ecclesiæ universæ, ita in Ecclesiæ particularis consensu, certum collocare Spiritûs sancti magisterium ac testimonium.

Neque illud pluris est, non posse stare in Papâ eam, quam Clerus quoque Gallicanus agnoscat, *plenam potestatem*, si Gallicanæ Declarationi detur locus. Neque enim plenam esse, *quæ ab alterius arbitrio vel judicio pendet* (1). Quod quidem nihil aliud est, quàm in verbis ludere. Plena enim dicitur respectu positivi juris, ea potestas, quæ omnia potest, ubi id necessitas, atque evidens utilitas postulaverit : non ita sanè, ut omnia sine lege modoque possit.

At illud etiam argutius ac vanius, quod involvendæ quæstioni ab anonymo est positum (2); Papam agnosci facilè ab omnibus, Concilia rem incertam, nullâ verâ firmâque definitione constantem; ad hæc, raram, *difficilem, ac ferè impossibilem* (3); parumque abest, quin eam ab Ecclesiâ alienam prædicet; cùm præsertim tribus primis sæculis, Concilia generalia ipsa persecutio prohiberet. Sed hæc, ad persecutionis tempus quod attinet, quàm falsa, quàm vana, quàm nulla sint, demonstratum suprà (4).

Jam quòd partâ Ecclesiæ pace, Conciliisque generalibus congregari solitis, Concilia rem incertam dicunt, quia dubium est per quos et quomodo con-

(1) *Anon. lib.* v, *cap.* I, *n.* 4. — (2) *Ibid. c.* XIII, *n.* 4. — (3) *Ibid. lib.* VII, *c.* II, *n.* 3; *et lib.* V, *c.* XIII. — (4) *Dissert. præv. n.* LXXVI.

stitui debeant (1); hominum est, ut leniter dicam, nodum in scirpo quærentium. Vanas enim et inanes difficultates congerunt; non constare scilicet an Concilia ex Episcopis tantùm, an etiam ex Presbyteris conflentur necessariò : quantus numerus aut Episcoporum aut provinciarum adesse debeat : quinam *ex jure, quinam ex privilegio ?* an per se, an per procuratores? tum quæ ratio absentium et excusatorum haberi debeat; imò an Concilium universale sit? Quæ cùm dixerint, eò rem redigi volunt, « ut suprema et infallibilis sit summi Pontificis sen» tentia, quam seu regulam semper tutò sequantur » fideles (2) ». Quæ profectò si quid valent, illud efficient, ut Conciliorum generalium omnem omitti mentionem præstabilius sit. An enim id agunt, ut unus Pontifex cuicumque cœtui voluerit, Concilii generalis nomen adjiciat? An ut Concilia generalia haberi aut non haberi perinde sit? Id quidem nonnulli apud se sentiunt; sed palam promere pudor, et christiani orbis reverentia prohibet. Ergo vel hæc omittant, vel nobiscum solvant. Cæterùm plana solutio est; primùm enim certâ traditione constat, sufficere ut Episcopi Concilio præsto sint; tum illud, Concilium esse œcumenicum, cui, Papâ auctore, pro œcumenico Concilio se gerenti Ecclesia universa communicaverit. Hinc Concilii Constantiensis auctoritas asseritur : hinc prioribus Basileensibus gestis sua firmitas constat. Neque nocuit ea dissolutio, quæ ab ipso quoque Eugenio IV nulla et irrita declarata est; cùm totus christianus orbis haud minùs

(1) *Anon. lib.* V, *c.* II. — (2) *Ibid. n.* 7.

sanctæ Synodo pro œcumenicâ sedenti et agenti ommunicaret.

Papâ autem auctore dicimus, ordinariè quidem, ac nisi ipsa necessitas aliud expresserit; quod schismatis causâ aliisque in casibus admitti ab omnibus summo consensu vidimus. Sed quoniam in Conciliis non statim ac semper æquè perspecta est nominis christiani repræsentatio, quin interdum dubitari contingat, an aliquod Concilium verè generale sit; tum Ecclesiæ consensu rem confici, Romanorum quoque Pontificum auctoritate ostendimus (1).

Cæterùm qui omnia incerta et perturbata esse volunt, nisi Christiani, aliis Ecclesiis et Episcopis perinde habitis ac si nihil essent, in unius Romani Pontificis infallibilitate acquiescant, in quantas ambages quantasque turbas ipsi sese conjiciant, unde se nullo prorsus extricare valent pacto, jam toties notavimus, ut hæc dicere rursum, nihil aliud esset quàm actum agere.

CAPUT XXXII.

Recapitulatio eorum, quæ ad Caput IV Declarationis Gallicanæ dicta sunt, atque imprimis eorum quæ libro VII et VIII.

Absoluto nostro ad caput quartum Declarationis Gallicanæ tractatu, superest ut quæ hîc dicta sunt, ad rei memoriam in compendium redigamus.

Primum illud præstruximus quartum caput Declarationis Gallicanæ, rem esse judicatam (2); quod

(1) *Sup. lib.* IX, *pass.* — (2) *Ibid. lib.* VII, *c.* II, III, IV.

sic conficimus: Judicatum in Concilio Constantiensi Papam, etiam in fidei quæstionibus, Concilio subjici oportere: at qui errare non possit, eum in fidei negotio alteri subjici nefas: non ergo Papa is est, qui errare non possit. Rursus: In illo Concilio, de Papâ, ut est Papa, actum est, non autem de Papâ, ut est privatus Doctor: ergo Papa, etiam ut Papa, non is est qui errare non possit: at Constantiense Concilium à totâ Ecclesiâ, atque adeo à Romanis Pontificibus comprobatum fuisse, rationibus adstruximus necessariis (1): ergo Papam non eum esse quem dicunt, res inter judicatas haberi debet. Hoc certissimum præjudicium. Nunc ad rem, si adhuc injudicata esset, conficiendam, hoc fundamentum posuimus: à Patribus vim summam et indeclinabilem esse repositam in eo, *quod ubique, quod semper est creditum*: non ergo in eo, quod solus Papa definiat (2). Exinde Concilia generalia ab apostolico usque Concilio persecuti sumus; quod apostolicum Hierosolymitanum Concilium, Actorum xv relatum, normam esse cæterorum, datamque in eo quæstionum finiendarum formam, et ipsâ auctoritate apostolici nominis, et sancti Cœlestini Papæ, sanctæque Synodi quintæ sententiâ, et omnium postea sæculorum secutâ praxi ostendimus (3); collatisque gestis comperimus, ubique valere apostolicum illud: *Visum est Spiritui sancto et nobis;* atque illud, *Visum est Spiritui sancto,* cum illo, *et nobis*, hoc est cum ipsâ episcopalis atque apostolici ordinis unitate esse conjunctum: non ergo, quod nunc fingunt, Syno-

(1) *Sup. lib.* v, *c.* xxvii, *et pass. toto hoc tract.* — (2) *Lib.* vii, *c.* v. — (3) *Ibid. c.* vi.

dos habere à Papâ, ut recta decidant, sed à Spiritu sancto, eique conjunctâ universalis Ecclesiæ auctoritate ac testimonio.

Hîc igitur Conciliorum gestis evolutis apparuit, ita esse Ecclesiam constitutam, ut siquidem primæ Sedis sententiæ consensum accommodaret suum, quæstiones finitæ haberentur: sin autem graves altercationes orirentur, adunatâ Ecclesiâ opus esset [1]. Compertumque item est, eo quidem rerum statu, primæ Sedis sententiam Concilii œcumenici convocatione suspendi [2]; remque tantâ Ecclesiæ adunatæ auctoritate gestam, ut de pontificio decreto quæreretur, rectène haberet, necne; et responderetur à Patribus, si decretum probaretur, probandum videri; non quia falsum esse non posset, sed quia verax esse, facto examine, comperissent: atque omnino quo ritu cæterorum epistolæ, eodem quoque ritu Romanorum Pontificum decretales epistolas examinatas, evolutis gestis, et Synodi quintæ auctoritate monstravimus [3]. Quo item loco patuit Romanorum Pontificum epistolas, et fuisse authenticas, totâ scilicet Sedis apostolicæ auctoritate prolatas; neque tamen fuisse normam fidei, cùm de illis quoque quæstio haberetur: de Synodis autem nunquam eo ritu esse quæsitum; sed obedientiam statim consecutam. At non alia causa tanti discriminis, quàm quòd illa decreta retractabilia, hæc irretractabilia viderentur.

Atque hæc etiam de probatissimis Romanorum Pontificum decretis facta esse vidimus. Jam quædam

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* VII *et seq. usque ad* XXIV. — (2) *Ibid. c.* X. — (3) *Ibid. c.* XIX.

demonstravimus à sanctis Synodis improbata constituta et responsa, quæ Romani Pontifices, puta Vigilius et Honorius ritè interrogati ad Ecclesias edidissent (1). Non ergo valere illud, pro privato Doctore esse edita; omnesque vitilitigationes ita incidimus, ut quomodocumque respondeant, quosdam Pontifices, apostolico officio confirmandi fratres, in necessario articulo defuisse constet.

His complexi sumus primorum octo Conciliorum traditionem nostræ sententiæ congruentem; quibus deinde Conciliis reliqua omnia consentire, ex actis, et ex Romanorum Pontificum consensione docuimus (2).

Quin etiam ostendimus, quæstionem hanc nostram, vel ipsâ operosissimâ Conciliorum generalium convocatione confectam (3) : ne frustra Ecclesia collectis toto Orbe Patribus, quærere laboraret auctoritatem irrefragabilem, quæ statim in Romano Pontifice, vel solo, præstò esset (4). Ac siquidem Papa per se infallibilis, consilio tantùm atque admonitione indigeret, quod nunc comminiscuntur; adsciscendos fuisse eos, qui doctrinâ, non eos qui auctoritate pollerent; qui Papam docerent, non qui cum eo conjuncti docerent Ecclesias; denique qui admonerent, non qui conjudicarent et condecernerent : atqui omnino constitit non ita esse gestum; sed quæsitam in Conciliis non tantùm majorem lucem, sed etiam majorem, et jam irrefragabilem auctoritatem : non ergo summam illam et indeclinabilem vim in Romano Pontifice collocabant.

(1) *Sup. lib.* VII, *cap.* XX, XXI. — (2) *Ibid. cap.* XXXIII. — (3) *Ibid. cap.* XXXIV *et seq. usq. ad fin. lib.* — (4) *Ibid. lib.* VIII, *c.* XX.

Quod autem objicitur, superioritatem atque infallibilitatem Romano Pontifici à Conciliis generalibus jam esse adjudicatam, Lugdunensique ac Florentinâ, Lateranensique Synodis quæstionem judicatam, et Constantiensia jam Basileensiaque soluta esse decreta (1); primùm quidem præstruximus, pessimè agere eos, qui ecclesiastica decreta collidant, non concilient : tum illud, perperam pro judicato haberi, quod palam à nostris assertum, à sanctâ Tridentinâ Synodo, atque à Pio IV pro integro sanoque sit habitum. Denique, ne quid deesset, id quoque ex gestis probavimus, Lugdunensem, Florentinam, Lateranensem Synodos nihil nocere Constantiensibus, neque Basileensibus prioribus gestis ; sed Conciliorum omnium unam esse faciem, traditionem unam (2).

His igitur confectis, illud argumentum, quod ex Conciliorum confirmatione repetebant, solvimus; docuimusque ipsum confirmare quid sit; neque eo quidquam superioritatis includi; vanosque esse eos qui Synodorum decreta, aut qui saltem anathemata à confirmatione suspendunt, Conciliorum omnium gestis evolutis pandimus (3). Confutavimus denique qui episcopalem potestatem ac jurisdictionem, à papali potestate ac jurisdictione manare contendunt ; hisque novellis sive adinventionibus, sive adulationibus, seu potiùs ludibriis, cùm priorum sæculorum firmam, ac Scripturæ inhærentem doctrinam opposuimus (4), tum Gallicanorum Episco-

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* XXXV, XXXVI, XXXVII. — (2) *Lib.* V *integr.* — (3) *Lib.* VIII, *cap.* I *et seq. usq. ad* XI. — (4) *Ibid. cap.* XI *et seq. usq. ad fin. lib.*

porum, ac nostræ Facultatis constantem sententiam.

CAPUT XXXIII.

Recapitulatio eorum quæ sunt in libro IX.

His quidem absolvimus quæ ad Conciliorum generalium praxim ac traditionem attinebant. At sequente libro de rebus sine Concilio generali tractatis dicere aggredimur. Ac statim id constituimus, ad finiendas fidei quæstiones sufficere Papæ judicium, nisi gravis dissensio consequatur (1). Quo loco exponimus illud sancti Augustini de Pelagianis dictum : *Causa finita est;* postea quàm scilicet à Sede apostolicâ responsa venerunt; et illud ejusdem : *Datum Pelagianis competens sufficiensque judicium :* collatâque causâ Pelagianorum cum illâ Cypriani de rebaptizandis hæreticis, ex Augustino efficimus, ut Pelagianorum potiùs quàm Cypriani causa per Papæ judicium finita intelligatur, quòd de Pelagianis quidem, ut apertè hæreticis tota Ecclesia consentiret; Cypriani verò quæstio *magnis altercationum nebulis involuta,* Concilii universalis sententiam postularet (2). Non ergo in eo casu, sancti Stephani judicium, totâ licet Sedis apostolicæ auctoritate prolatum, à sancto Cypriano, à sancto Augustino, atque aliis orthodoxis pro ultimo et irrefragabili esse habitum.

Qui deinde, ut hoc argumentum eluderent, re-

(1) *Sup. lib.* IX, *c.* I. — (2) *Ibid. cap.* II, III, IV, V.

sponderunt, rebaptizationis quæstionem à Cypriano et Augustino, non inter fidei quæstiones, sed inter adiaphora esse repositam, Patrum testimoniis obruimus, docuimusque omnino rebaptizationem eam, ex ipsis quibus tunc propugnabatur argumentis, ad manifestam hæresim pertinere (1).

Multa postea exempla ac decreta retulimus (2), quibus constet, generales quidem omnes, ut Cæciliani, et sancti Joannis Chrysostomi, præsertim verò fidei, ut Origenistarum, Semi-Eutychianorum, Scytharum Monachorum, Elipandique causas, non nisi universali consensione pro terminatis habitas (3); in eamque sententiam, cum cæteris omnibus, Romanos quoque Pontifices, Simplicium, Gelasium, Gregorium, alios consentire (4). Nam de sancto Leone libro VII et VIII confectum est, cùm de Concilio Chalcedonensi ageremus (5). Non ergo summi Pontificis judicium per sese ante consensum pro irreformabili est habitum.

Quem ad locum ostendimus quæ sit illa obedientia secundùm canones, quam summo Pontifici præstarent Episcopi et Ecclesiæ; idque Conciliorum et ipsorum Pontificum auctoritate firmavimus; neque unquam ab Episcopis postulatum, ut decreta pontificia etiam indiscussa reciperent : quo item conclusum, ad summam et indeclinabilem auctoritatem, consensum Ecclesiæ esse necessarium (6).

Hinc ostendimus viris bonis sanctisque non fraudi fuisse, quòd post Romanorum Pontificum, in fidei

(1) *Sup. lib.* IX, *cap.* VI, VII, VIII. — (2) *Ibid. cap.* X, XI. — (3) *Ibid. cap.* XII, XVI *et seq. usq. ad* XX. — (4) *Cap.* XIV, XV. — (5) *Lib.* VII, *cap.* XVII, XVIII : *lib.* VIII, *c.* XX. — (6) *Lib.* IX, *cap.* XXI, XXII.

quoque negotiis, pronuntiata etiam veridica, tamen suspenso animo manerent, donec Ecclesiæ consensus accederet [1]; id, inquam, bonis viris nunquam fraudi fuisse; non Polycrati Ephesio, aliisque Asianis; non sancto Cypriano, sanctoque Firmiliano, eorumque collegis, tot ac tantis viris; non Gallis nostris ac sancto Columbano, quibus Romanorum Pontificum Pelagii I ac Bonifacii III suspecta erat fides, eo quòd Concilium quintum pro œcumenico approbassent; non item Gallis nostris, quòd Nicænam secundam Synodum, Papâ auctore ac præside gestam, ad quam vocati non essent, pro œcumenicâ non agnoscerent, neque ullo modo admitterent; non omnibus denique Conciliis, quæ Romanorum Pontificum latas, etiam de fide, sententias, non nisi quæstione habitâ, susciperent. Ex quo illud argumentum : si Romani Pontificis judicium pro irreformabili esset, non profectò qui, post illud per Ecclesias promulgatum, suspenso animo manerent, orthodoxi haberentur : habiti autem sunt orthodoxi : non ergo illud judicium pro irreformabili habitum.

His subjungimus claram professionem Romanorum Pontificum Innocentii III, Joannis XXII, Gregorii XII, Pii etiam IV, qui sibi à Concilio aut à Christo judice metuerent, si publico officio functi, falsa ac fidei adversa respondissent [2] : non ergo existimasse eos, se in fidei negotiis, apostolico fungentes officio, fuisse infallibiles. Quo loco attulimus Joannis XXII totâ Ecclesiâ promulgatam fidem, et

(1) *Sup. lib.* IX, *cap.* XXIII, XXIV, XXV. — (2) *Ibid. cap.* XXVI, XXVI XXVIII, XXIX.

Ecclesiæ

Ecclesiæ judicio ab eo esse subditam, et à successore ad examen revocatam (1) : non ergo eam fidem pro infallibili fuisse habitam.

Atque interim constitit, qui de Pontificis judiciis dubitarent, non tamen dubitasse de fide apostolicæ Sedis : ergo hæc duo stare posse, et Pontificem etiam judicantem errare potuisse, et tamen Sedis apostolicæ non defecturam fidem.

Quo item loco claruit multos incidisse casus, quibus Sedi apostolicæ ac pontificiæ auctoritati laboranti nihil aliud subveniret, nisi Ecclesiæ catholicæ auctoritas. Id Ecclesiæ Romanæ status decimo sæculo ; id ingens illud schisma decimo-quarto sæculo demonstrasse (2) : stetisse interim unâ Ecclesiæ catholicæ auctoritate et ope Sedem apostolicam, ac pontificiam dignitatem ; nec minùs potuisse succurrere Ecclesiam, ne quibusdam licèt Pontificibus falsa docentibus, Sedes tamen apostolica, aut series Pontificum à fide abrumperetur.

Cui etiam rei serviunt graves Romanorum Pontificum, Liberii, Zozimi, aliorumque plurimorum commemorati lapsus, rejectaque in singulis quibusque casibus vana effugia ; et clarè demonstratum est aberrasse à fide eos, etiam apostolico officio defungentes (3). Qui lapsus memorati, non ad improperium ; sed ut illud constet : cùm Romani Pontifices, etiam ut tales, aliena à fide docent, haud minùs Ecclesiam catholicam, fidemque Romanam, ac Sedem apostolicam, tanquam fidei caput et communionis ecclesiasticæ vinculum, persstituram.

(1) *Lib.* IX, *cap.* XXVIII. — (2) *Ibid. cap.* XXX, XXXI, XXXII. — (3) *Ibid. cap.* XXXIII *et seq.*

Huc pertinent ea, quæ pro Joanne XXII, ab ejus ævi Doctoribus, ac præsertim Jacobo sanctæ Priscæ Cardinale, mox Benedicto XII, dicta sunt: ideo potuisse ab eo Nicolai IV Decretalem tolli, aut corrigi, « quòd Romani Pontifices errare possent, » etiam determinando de fide (1) ». Id sæculo XIII ut certum proponebant: id in glossis quoque Romanis ad Joannis XXII Decretales habebatur: cui addendum illud: XIV et XV sæculis, non modò Alliacensem, Gersonem, Tostatum et alios pios sanctosque viros innumerabiles, sed etiam Joannem à Turrecremata ejusque consortes, qui Eugenio IV adversùs Basileensem Synodum tanto se studio adjunxissent, id pro certo posuisse; quòd à Romano Pontifice falsa et erronea definiri possint, ejusque judicio Concilii judicium anteponi oporteat. XVI denique sæculo Dominicum Jacobatium Cardinalem, haud absimilia Romæ quoque docuisse; Adrianum verò Florentium Ultrajectinum, id Lovanii deditâ operâ defendisse; mox eumdem virum, jam Caroli quinti Præceptorem, Episcopum, Cardinalem, Papam, non eam sententiam retractasse, imò potiùs recudisse; neque quemquam Theologorum contra insurrexisse, imò illi favisse Lovanienses suos (2); denique XVI sæculo exeunte, oriri cœpisse privatorum quorumdam Theologorum dubias cunctantesque censuras; Ecclesiam verò catholicam, Tridentinumque Concilium, ac Sedem apostolicam, ab omni penitus censurâ temperasse (3). Hæc, credo, cogitantes censores nostros pudeat, ex suâ dubiâ

(1) *Vid. Dissert. præv. num.* XLVII, XLVIII. — (2) *Ibid. num.* XXVII, XXVIII. — (3) *Ibid. n.* XIV.

novellâque sententiâ, novum fidei articulum repente condere; Parisiensiumque sententiam, tot retro sæculis saltem innoxiam, nunc demum proscribere, ex trepidis Bellarmini aliorumque censuris; insuper in re tam novâ, tam fluxâ, tam incertâ, omne Ecclesiæ Sedisque apostolicæ præsidium collocare.

CAPUT XXXIV.

Recapitulatio eorum quæ hoc postremo libro dicta sunt, de Romanæ Sedis ac fidei firmitate, ac de illis verbis, Tu es Petrus.

Ultimo loco docuimus, nostram sententiam cum Romanæ Sedis, Romanæque fidei æternâ firmitate egregiè cohærentem; consensuque Patrum id obtinuimus, ut qui de hujus aut illius Romani Pontificis definitione dubitassent, haud minùs certam tutamque Romanæ fidei, Sedique apostolicæ adscriberent æternitatem. Atque hinc argumentum nostrum: si quid esset periculi in eâ sententiâ, quæ Romanum Pontificem negat esse infallibilem, maximè ex eo quòd, cùm ipse deficeret, Ecclesiæ catholicæ, vel saltem Sedis apostolicæ periclitaretur fides: atqui demonstravimus, ex eo quòd Romanus Pontifex unus aut alter deficiat, haud eo minùs stare, non modò Ecclesiam catholicam, sed etiam Romanam Sedem atque fidem: ergo in eâ sententiâ nihil est periculi. Quo loco Christi de Petro et successoribus promissa dictaque ex perpetuâ Patrum traditione ita exposuimus, ut et nostra tueremur, et

hæreticorum audaciam retunderemus. Sed quoniam nostri censores Christi dictis præfidere videntur, quæ in hunc contulimus locum, paucis repetimus; atque id scholastico more, ad juvandos eos, qui hoc genere delectantur.

Locus ille, *Tu es Petrus,* id effecit ut Petrus, quique, Petri vice, apostolici sive episcopalis collegii Princeps futurus sit, ex officio teneatur, exemplo Petri, communem fidem omnium nomine promere; omnesque Christianos movere ad fidei unitatem; ex quo sequitur, cùm eo munere bene defungitur, ipsum fidemque ab eo expositam esse Ecclesiæ fundamentum (1).

Neque verò dicant, quemvis alium Episcopum ac Doctorem, eo modo futurum Ecclesiæ fundamentum, si vera prædicet. In eo enim vis est; quòd Petrus, ejusque vice Romani Pontifices Petri successores ad id constituti sint. Quo fit ut illud officium, ille magistratus, illa potestas ad unitatem movens fidei, sit Ecclesiæ fundamentum; neque tolli ab Ecclesiâ, aut ullâ unquam vi labefactari possit.

Dices; non modò in genere pontificale officium, sed quivis Romanus Pontifex Petri successor, petra est, fundamentum est: ergo immobilis est. Distinguimus: petra est, fundamentum est, officio; concedimus: ipsâ re, semper et necessariò; negamus.

Instant: immortalis ædificii fundamentum deficere non potest: at Ecclesia immortale ædificium est: ergo quisquis est Ecclesiæ fundamentum, is

(1) *Sup. hoc. lib. c.* I, II.

deficere non potest. Hoc argumento facilè concludi posset, Papam ne mori quidem posse, neque vacare posse Sedem apostolicam, ne Ecclesia interiret. Ergo ne nimis probes, ita distinguito : quòd immortalis ædificii fundamentum deficere non possit primarium, qui Christus est, verum; secundarium ac ministeriale, qui Papa est; rursus distinguito : deficere non potest absolutè et universim, hoc est, summâ ipsâ, et quoad integram seriem et successionem; verum : secundùm quid et accidentariò et particulariter; falsum est.

Exemplum adduci potest ab ipsâ fundamenti ratione, à quâ deducta Christi locutio est. Ædificium enim stare nequit, penitus excusso fundamento; non autem statim omne collabitur, si sit aliqua in fundamento labes facilè sarcienda. Ita fieri nequit, ut ipse primatus, ipsum pontificale officium in Ecclesiâ intereat; neque enim institutum à Christo officium aboleri potest. Ipse ergo papatus, ipse primatus, ipsa successio certum fundamentum est : ex Romanis Pontificibus particularibus, velut eximiis lapidibus constat : summâ ergo consistat oportet. Certè aliquis lapis, aliquis summus Pontifex excuti ac labefactari potest, nullo totius ædificii periculo : aliud enim est petram ipsam exscindi, aliud aliquam ejus quassari partem.

Exemplum aliud sumi potest ab ipso episcopatu, qui absolutè in Ecclesiâ cessare non potest, eo quòd sit officium à Christo institutum. Neque si aliqui Episcopi, ideo ipse episcopatus concidit, dicente Christo ad Apostolos : *Ecce ego vobiscum sum.* Hæc enim promissa, summâ ipsâ valent. Ita de papatu dicen-

dum; nec magìs fieri posse, ut papale, quàm ut episcopale officium in Ecclesiâ intereat.

Eodem modo solvitur illud quod aiunt : in eo vim esse, qui petra est; quemvis autem Papam petram esse : vim ergo repositam non tantùm in universis, sed etiam in singulis. Respondetur enim, vim quidem ipsam invictam et inconcussam in eo esse, qui petra principalis et angularis est, nempe in Christo : neque tamen negandum est in ipsâ ministeriali petrâ vim esse, maximam illam quidem ac præcipuam; sed tamen partialem, ita ut totum ipsum parti prævaleat, ut sæpe diximus. Considerandum quippe est, cui sit firmitatis adjecta promissio, et unde petita sit. Et quidem à Christo petitur : *Ædificabo,* inquit; unde continuò ipsi adjicitur Ecclesiæ : *Et portæ,* inquit, *inferi non prævalebunt adversùs eam;* ut vim ipsam esse doceat ab eo qui ædificet, qui totum ædificium suâ virtute contineat, hoc est ab ipso Christo.

Si qui autem Interpretes, illud : *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam,* ad petram quoque referunt; primùm quidem pauci sunt, ac pro uno mille in contrarium recensere possumus; tum qui ita interpretantur, non ipsum Romanum Pontificem semper, sed quemvis fidelem in Christo consistentem spectant : tertiò eò nos ducit et verborum tenor, et summa Interpretum, ut ipsa Ecclesia sit, contra quam portæ inferi prævalere nequeant : postremò et illud docuimus, quo sensu petra ipsa ministerialis, Sedesque apostolica, Ecclesiarum caput, everti nequeat; ipsâ scilicet toti Ecclesiæ corpori promissâ et adjectâ vi.

CAPUT XXXV.

Recapitulatio eorum quæ hoc postremo libro dicta sunt circa illud, Rogavi pro te.

Jam in eo, *Rogavi pro te*, distinguendum diximus (1) quod ad præceptionem, et quod ad promissionem pertinet; ac promissionem quidem semper, præceptionem verò non semper implendam. Atque in promissione rursus distinximus id quod Petro esset proprium, et id quod ad posteritatem transiturum esset; ac Petro id esse proprium, quod Petri singulari personæ; transiturum autem ad posteritatem quod Petro figuram Ecclesiæ gerenti, et quod Petro Ecclesiæ principalis fundatori promittitur.

Quamobrem tria hæc ex æquo vera esse: fidem, fideique conjunctam veram confessionem, primùm in personâ singulari Petri nunquam defecturam; ac postea eamdem fidem, quam Petrus prædicavit, cùm in Ecclesiâ catholicâ, tum in Ecclesiâ particulari Romanâ, ubi Petrus sedem fixit, æternum victuram totoque Orbe celebrandam: unde jubeatur confirmare fratres, non modò ipse Petrus, sed quicumque in illâ sede sederit.

Hinc nostrum argumentum: non potest à nobis quidquam exigi ampliùs, quàm ut Christi promissio certissimè impleatur. Impletur autem Christi promissio, si Petrus ipse, si Ecclesia catholica in Petro figurata, atque Ecclesia Romana à Petro fundata æternùm in fide manserint. Neque id necesse est,

(1) *Sup. hoc. lib. cap.* III, IV, V.

ut quivis Romanus Pontifex sit infallibilis : non ergo id à nobis postulari potest. Quod cùm per se clarum sit, tum illud invictum : de fide ipsâ agi, quâ corde credimus, eique conjunctâ fidei confessione, quâ nempe ad salutem ore confitemur : ergo ad implendam Christi promissionem, quærendum aliquid est in quo fides ipsa, quâ intus corde creditur, nunquam defectura sit : non autem talis est quivis Romanus Pontifex; neque aliud quidquam tale est præter ipsum Petrum, atque in Petro intellectam Ecclesiam catholicam peculiaremque Romanam : non ergo aliud quidquam ad Christi promissionem pertinet.

Dices : quivis Romanus Pontifex jubetur confirmare fratres : qui autem titubat, non ipse confirmat : nullus ergo Romanus Pontifex titubat. Id censores nostri passim, id novissimus auctor anonymus ubique inculcant (1). Argumentum vanissimum, quod sæpe notavimus; ab eo quod fieri debeat, ad id quod semper futurum sit, sive ab injuncto officio, ad effectum necessariò secuturum.

At enim cuicumque officio sua est adjuncta gratia ; quâ impleri possit, fatemur ; quâ necessariò impleatur, non ipsi quidem dixerint.

Simile argumentum in illo præcepto : *Pasce oves meas :* certè ad illud implendum officium requiritur summa præ cæteris charitas, dicente Domino : *Simon Joannis, diligis me plus his? Pasce oves meas* (2). Neque illa summa charitas ad pascendum gregem minùs necessaria est, quàm inconcussa fides ad fratres confirmandos. Ergone concludes : in

(1) *Vid. Anon. tract.* de Libert. *etc. lib.* VII, *c.* II, *n.* 3, *et pass.* — (2) *Joan.* XXI. 15.

Romano Pontifice semper est summa charitas? Absonum absurdumque sit.

Instas : at enim Petro illud, *ne deficiat fides tua*, datum est ad illud implendum; *confirma fratres tuos*. Confirmatur ex Leone: « Pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior » sit futurus, si mens Principis victa non fuerit [1] ». Totum concedimus : atque omnino constat, ideo vel maximè confirmatum in fide Petrum, ut alios certiùs confirmaret. Ergo omnes successores æquè in fide confirmati sunt; nunquam eorum mens victa est, quod de Petro Leo dixit; nullo unquam errore, ne intus quidem laborarunt, aut laboraturi sunt, quemadmodum Petrus : id aliquis fortasse Pighius, non verò sanus homo, rerumque humanarum expertus dixerit.

Quod ergo novissimus auctor anonymus verba Christi ita connectit [2]: *Rogavi pro te*; et, *confirma fratres tuos*: quasi diceret : « Ego indeficientem » tibi fidem impetravi: da operam ne alii deficiant »; de Petro ipso verum est, qui ideo sit maximè idoneus ad confirmandos cæteros, quòd in eo fides, ne intus quidem, quâ de re agitur, deficiat. Petri quidem successoribus id omnibus tribuere, nec ipsi audeant.

Quod autem idem anonymus subdit id Petro concessum, non solùm ipsius causâ, sed etiam in bonum gregis, rectum est. Ut autem proinde in successores transeat, et illa summa charitas, et ille in fide confirmatus animus, et cætera dona, quæ Pe-

(1) *Leon. serm.* III *in anniv. Assum. ejusd. c.* III. — (2) *Anon. lib.* VII, *c.* III, *n.* I.

tro in bonum gregis data sunt, falsa consecutio est.

Quomodo autem nos verba Christi connectamus respectu cujusvis Romani Pontificis, sæpe expositum est; nempe sic; ut qui Petro succedit, præestque Ecclesiæ, sive universali, sive peculiari, in quâ Petri fides semper victura sit, is Petri exemplo ac vice fratres confirmare jubeatur.

CAPUT XXXVI.

An quemquam hominem infallibilem esse sit congruum, aut Ecclesiæ necessarium? an nulla sit Papæ, nisi infallibilis auctoritas? an Papâ errante nullum remedium?

Quæres cur tantopere laboremus, ne id tribuamus Romano Pontifici, quod et ipsi et gregi utilissimum foret? Respondemus, ideo quòd non ratiociniis aut votis duci nos, sed certis promissis certâque traditione niti oporteat. Ac si vovere aut potiùs somniare placet; certè expetamus homines, ut Romanus Pontifex, tanti gregis ductor, non modò nullo errore, sed etiam nullo unquam peccato, nullâ ignorantiâ, aut negligentiâ, aut cupiditate teneatur. Quod cur Christus non fecerit, ne quæri quidem fas est.

Pari jure quærerem, cùm Christus Apostolis dixerit: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, cur non Episcopi Apostolis substituti, æternæ fidei promisso gaudeant? Valebit fortasse illud sancti Augustini, aliâ occasione dictum, non id convenire huic tentationum loco; « in quo tanta sit

» infirmitas, ut superbiam possit generare securi-» tas [1] ». Atque ideo factum est, ut illud, *vobiscum sum*, deficere possit in singulis; ipsâ tantùm summâ et universim valeat : quod idem in Romanorum Pontificum seriem meritò conferri possit.

Quod autem objiciunt, si Romanus Pontifex falsa definiat, actum esse de fide, nullumque remedium, ac ruitura omnia, cùm omnes ei statim parere debeant. Quærimus etiamne parere debeant adversùs jussa divina imperanti? Ne ipsi quidem id cogitant. At enim, inquiunt, hâc semel apertâ januâ, fas erit omnibus reniti palam; neque Romano Pontifici vis ulla adfutura est, quâ sua etiam justa et necessaria decreta tueatur. Falsum id quidem : non enim si reluctante Ecclesiâ nihil potest, quemadmodum sub Liberio; aut si in gravi dissensione sententia suspenditur, ut sub Stephano Papâ factum; ideo necesse est hæsitare Romanum Pontificem, statim atque aliqui obloquuntur. Quin eos et suâ et Petri auctoritate et reliquorum consensu premit damnatque, neque effugio locus.

Instant : at saltem in gravi dissensione, aut incerta erunt omnia, aut periculum schismatis immi-nebit; neque quidquam remedii est. Neutrum : nam et eruditiores traditione tenebuntur, ut factum sub Stephano Augustinus docet; et imperitiores, si quidem sunt Ecclesiæ veri filii, piæ matris judicium obedientissimè expectabunt. At enim repugnabunt Romano Pontifici, quod per se ipsum grave est malum. Grave quidem illud in quocumque negotio;

(1) *Aug. de Correp. et Grat. c.* XIII, *n.* 40 : *tom.* X, *col.* 772.

esset autem pestiferum, si id sine ordine et sine modo fiat : sed ut non ita fiat, ille Ecclesiæ pacificus ac temperatissimus Spiritus prohibet. Quid autem laboremus in quærendis iis quæ tum factu opus sit? Sunt quidem eâ de re multa à Gersone non incommodè scripta (1). Verùm id sufficiat, infinita esse quæ ille Spiritus, in se unus ac simplex, in donis varius, Ecclesiæ suggerat. Id quidem certâ fide credere nos oportet; non remedia, non auctoritatem defuturam, cùm Ecclesia catholica dispersa et adunata tanta possit.

Hinc existit argumentum : id tantùm in Ecclesiâ habendum est pro impossibili, quo facto nullum superest veritati præsidium : at in casu, quem dicimus, tutum superesset in Ecclesiæ catholicæ auctoritate præsidium : non ergo ille casus est impossibilis. Quæ cùm ita sint, Ecclesia catholica sola est, quæ nunquam deficere, nunquam errare possit, ac ne momento quidem. Unde enim revictura? Pontifex mortuus in alio revicturus : vis enim illa creatrix Ecclesiæ inest; quod idem fieret, si fidei defectu moreretur. At non ut Pontificem si fortè aberrantem, Ecclesia catholica; ita aberrantem Ecclesiam catholicam, alia Ecclesia catholica corrigeret, coerceret, amoveret; aut si ad veritatem se ipsa revocaret, tamen labasceret ea, quâ omnium animos teneri ac niti oportet, auctoritas; nullumque omnino remedium superesset, si Ecclesia catholica dispersa, adunatave, semel à vero deflexisset. Quare ipsam primitus et radicitus immotam esse oportet.

(1) *Vid. Gers. lib. de Exam. doctr. etc.*

Hinc etiam diximus constare suam Sedi apostolicæ, Ecclesiarum capiti, firmitatem. Sive ergo, quod absit, sacrosancta illa Sedes infidelium tyrannidi subsit, ut factum sub Romanis persecutoribus; sive exagitati seditionibus Romani Pontifices aliò se conferant, ibique consistant, ut persæpe contigit; sive quid aliud humano animo provisum aut improvisum eveniat; providebit Deus, ut clara, perspicua, certa, intaminata, immota consistat, seseque assiduè reparet atque propaget illa Petri successio, quæ catholicæ Ecclesiæ radix fundamentumque est.

In eâ quisquis quocumque modo à fide deficiat; non tamen Romana, non Petri ac Pontificum interibit fides : ipsi enim immortale semen post se reliquerunt.

Hæc igitur fides, ut mortuo Pontifice non moritur, ita quoquo modo deficiente non deficit : atque hoc est illud immotum, quod in Sede Petri, ab ipsâ christianitatis origine, Patres prædicarunt.

CAPUT XXXVII.

An contraria sententia dignum aliquid ecclesiasticâ gravitate dicat?

Qui aliud postulant, nec ipsi se capiunt. Primùm enim non capiunt ipsam fidei vocem. Christus enim fidem dixit quâ Christiani sumus, quamque intus corde gerimus. Hanc si omnibus et singulis Petri successoribus promissam arbitrantur, planè desipiunt; neque id profectò faciunt. At si id vel maximè contendant, non proinde suam confirment senten-

tiam. Eo enim sensu Romanus Pontifex, puta Liberius, modò rectè intus credat, licet exteriùs prava decernat, in fide Petri stabit, quod nec ipsi volunt, et est absurdissimum.

Damus etiam casum, quo Romanus Pontifex, puta Honorius, non indocili aut contumaci animo falsa definiat; quid dicent? Defecisse in illo fidem? Nequaquam : atque haud magìs quàm in Cypriano sanctissimo Christi Confessore defecerit, cùm, Synodo convocatâ, falsam pronuntiavit de rebaptizatione sententiam. Quid ergo? Stetisse in fide Petri? Ergo stante promisso, falsam fidei definitionem ediderit; quòd maximè respuunt.

An dicent, nullum Pontificem, neque per contumaciam, neque per imprudentiam, de catholicâ fide falsa unquam crediturum? Id credo, ne ille quidem irrisus ab omnibus dixerit Pighius. Is enim à Romano Pontifice, non errorem sanè omnem, sed contumaciam, quâ fiat hæreticus, amoliri videtur. Ad alia ergo confugiunt; nempe huc, ut Romanus Pontifex, falsa licèt credens, tamen ea decernere aut definire prohibeatur. At nec sic se ipsi intelligunt, qui primùm eam, quam Christus dixit, fidem, in externam ac nudam professionem vertunt : tum ne quidem capiunt quæ sit illa professio, quam in Petri successoribus extingui posse negant.

Ecce enim Joannes XXII moriens de visione beatificâ fidei professionem edidit : hanc Benedictus XII ad omnes Ecclesias apostolicâ auctoritate direxit : ipse tamen postea, tanquam re integrâ, de eodem argumento quæstionem habuit (1). Talis ergo pro-

(1) *Sup. lib.* IX, *c.* XXVIII.

fessio tam solemnis, tam authentica, non id fuerit quod immotum, inconcussum, irreformabile, infallibile esse velint.

Huc passim decurrunt, ut tum Romanus Pontifex errare non possit; cùm Doctorem agit publicum; cùm fungitur officio confirmandi fratres; tanquam Joannes atque Benedictus non id docuerint totam Ecclesiam, quod dato diplomate, toti Ecclesiæ testarentur atque profiterentur. An ergo consultos interrogatosque esse oportet, ut Doctorem agant publicum, atque apostolico fungantur officio? Quid si ipsi ultro doceant, Ecclesiarum necessitate compulsi? Quid quod interrogatos pro officio falsa respondisse constat? Testis Honorius, aliique complures, quos interrogatos, etiam ab Episcopis, falsa et evangelicæ adversa doctrinæ rescripsisse in confesso est.

Hîc quidem in varias interpretationes abeunt. Bellarminus enim, jure licèt interrogatos, pro privatis Doctoribus respondisse dicit (1). Quod quoniam absurdum est, nec stat Romanos Pontifices pro officio rogatos, privatam egisse personam; ecce Lovanienses quidam nova comminiscuntur (2). Nempe urgebat locus Adriani VI, affirmantis certum esse « quod » Ecclesiæ Romanæ caput Pontifex possit errare, » etiam in iis quæ fidem tangunt, hæresim per suam » determinationem aut decretalem asserendo ». Quo loco mira narrant : « Non enim omnia, inquiunt, » quæ Pontifex etiam consultus scribit, aut rescribit » tanquam vir doctus et potestatem habens, mox

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* XXI *et seq. lib.* IX, *c.* XXXVI *et seq. Vid. Bell. lib. de R. P.* — (2) *Sup. lib.* IX, *cap.* XL. *Doct. Lov. p.* 59.

» habenda sunt pro definitione Sedis apostolicæ ». Ac rursus : « Multa referuntur ad summum Ponti- » ficem tanquam ad supremum judicem, non qui- » dem semper ut ipse tanquam universalis Doctor, » ex infallibili Spiritûs sancti assistentiâ illa dijudi- » cet; sed sæpius tantùm, ut auctoritate supremâ, » secundùm suam sapientiam et prudentiam parti- » cularem, desuper dicat judicium; et difficultati- » bus quæ in facto sic occurrunt, finem aliquem » imponat; saltem donec pleniori examine præmis- » so, si res sit gravior, et ad fidem vel bonos mores » tendens, ex cathedrâ à Pontificibus definiatur ».

En quot in partes Pontificem scindant ac distrahant; neque tantùm secernant privatum Doctorem à Doctore publico; sed etiam ab universali Doctore supremum judicem, et ab ipsâ cathedrâ supremam auctoritatem particulari prudentiâ exercendam, atque ab his omnibus segregant Spiritûs sancti assistentiam : tanquam ad apostolicum officium confirmandi fratres non ista pertineant.

Atque hæc dicunt evenire etiam in iis, quæ ad fidem moresque spectent. Nam id omnino ibi agebatur, ut ex ipso argumento, verbisque ipsis constitit. Quæ quis intelliget? Ne ipsos quidem arbitror. At unde ista desumunt? Ex Scripturâ? ex Patribus? ex Conciliis? ex Romanis Pontificibus? Ne verbum quidem. Atque interim hanc novam recensque eductam è cerebro sapientiam, si Deo placet, pro fidei catholicæ decreto venditant.

Ad formulas quippe nos redigunt; et tamen Gregorium II falsum esse fatentur, in quæstione fidei, cùm evulgare se diceret, « apostolici vigoris doc- » trinam

» trinam per beatum Petrum, unde apostolatûs et » episcopatûs initium est (1) ».

Hæc ergo tam nobilis formula non sufficit. Additam volunt excommunicationem. Atqui Alexander III excommunicationem addidit ei decreto, cujus doctrinam tanquam ex Scripturâ proditam exponens, haud minùs fallebatur, ut vidimus (2).

Ergo Romani Pontifices edicant oportet doceri à se omnes; aut ab omnibus, quæ doceant, teneri oportere, siquidem se infallibiles esse voluerint. Quo ictu quot acta bona probaque concidunt? Quid si reverâ doceant omnem Ecclesiam, nec docere se dicant? Cassi erunt? Quis has ferat insanias? hos de tanto officio, de tantâ personâ ludos? At si licet adversariis hæc ex cerebro comminisci, atque his explicare, quid sit ex cathedrâ; et nobis licebit, ex cathedrâ id dicere, quod ex communi traditione et consensione sit proditum.

Ac reverâ patet via, quâ omne verum decretum pontificium ab omni erroris notâ eximamus. Nempe confitentur omnes, multa decreta ipso jure esse nulla, quòd sint contra canones: quantò magìs si fidei adversentur? Non ergo habebuntur pro veris pontificiis decretis, ea quæ ipso jure nulla sint.

Quin et illud in promptu est cum quibusdam dicere; nullum Romanum Pontificem, falsum contra fidem profiteri ac pronuntiare posse; quando professus ac pronuntians cessat esse Pontifex.

Ac saltem licebit dicere, nullum certum Pontificem falsa pronuntiare, cùm falsa pronuntians

(1) *Sup. lib.* IX, *cap.* XXXVIII: *et Greg. II ep.* XIII, *ad Bonif. tom.* VI *Conc. col.* 1448. — (2) *Sup. ibid. c.* XXXIX.

statim sit dubius; quippe quem multi gravesque Doctores, nullum ipso facto esse doceant.

Quid quod Turrecremata docuit, Papam hæreticum, occultum licèt, ipso facto cessare esse Papam : quo casu contra fidem pronuntians, ipso consensu in hæresim, Papa esse desierit.

Quòd si hæc Ecclesiæ catholicæ gravitate parum digna videantur, jam omnes eo pariter consistamus gradu, ut Ecclesiam Romanam, Sedemque apostolicam, summamque ipsam ac seriem Romanorum Pontificum, sanam, integram stare, ac Romanam fidem vigere statuamus ; quidquid, quocumque modo quidam fortè Pontifices doceant, judicent, definiant.

LIBER UNDECIMUS.

De pontificiæ potestatis usu per Canones moderando; ad Caput tertium Gallicanæ Declarationis.

CAPUT PRIMUM.

Refertur Caput tertium Gallicanæ Declarationis.

Hinc apostolicæ potestatis usum moderandum per canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentiâ consecratos. Valere etiam regulas, mores et instituta à regno et Ecclesiâ Gallicanâ recepta, Patrumque terminos manere inconcussos : atque id pertinere ad amplitudinem apostolicæ Sedis, ut statuta et consuetudines tantæ sedis et Ecclesiarum consensione firmatæ propriam stabilitatem obtineant.

CAPUT II.

Exponitur tertium caput Gallicanæ Declarationis : hujus duæ partes : id probandum suscipitur, ecclesiasticam disciplinam, sive universam, sive particulares spectet Ecclesias, à Romano Pontifice regi, adhibitis regulis, sive universim, sive particulatim receptis.

Tertium caput Declarationis Gallicanæ versatur circa usum apostolicæ potestatis, quoad ecclesiasti-

cam diciplinam ; ac secundo ejusdem Declarationis capiti, Constantiensique decreto meritò annectitur.

Postquàm enim erat positum ex ejus decreti auctoritate, pontificiam potestatem conciliari subesse, etiam quoad fidem ac reformationem, quâ ecclesiastica disciplina continetur : exponendum restabat, quæ esset illius subjectionis ratio in utrâque istâ re : quod tertio quartoque capite Gallicani Patres exequuntur.

Et Galli quidem nostri, æquè ac cæteri agnoverunt semper in Petro et successoribus plenitudinem ecclesiasticæ potestatis, « quam nemo hominum » præter Christum, imò nec Ecclesia tota conferre » potuit et auferre » ; sed simul docuerunt hujus potestatis exercitium et usum canonibus moderandum : quod à Gersone dictum (1), non modò Academia Parisiensis, atque Ecclesia Gallicana, nostrique omnes; sed etiam per universum orbem optimi quique magno studio celebrarunt.

Hanc ergo doctrinam, quâ ecclesiasticæ disciplinæ ratio, Ecclesiæque Gallicanæ libertates constant, Patres Gallicani tertio capite profitentur.

Dividitur autem caput illud bifariam. Cùm enim ecclesiastica disciplina, vel universim spectetur, vel particulatim; hoc est, vel universam Ecclesiam, vel particulares respiciat Ecclesias, puta Gallicanam; exponunt Gallicani Patres, utroque respectu Ecclesiam, non ad arbitrium regi à Romano Pontifice; sed universam quidem per canones ubique recep-

(1) *Gers. de Potest. Eccles. cons.* I *et* X. *tom.* II, *p.* 227, 240. *Serm. cont. Bull. Mendic. ibid. pag.* 432. *De stat. Eccl. de stat. Prœl. consid.* IV ; *ibid. p.* 532.

tos, *ac totius mundi reverentiâ consecratos :* particulares verò Ecclesias, verbi causâ Gallicanam, per regulas in hâc Ecclesiâ receptas. Regularum verò nomine etiam consuetudines approbatas comprehendunt.

Ac ne qua sit difficultas, exponunt, recepta ea, seu approbata haberi, quæ Sedis apostolicæ atque Ecclesiarum consensione et usu obtinuerint : quæ usque adeo sana sunt, ut de iis ferè ipsi etiam adversarii conticescant.

CAPUT III.

Ecclesia Romana iisdem canonibus regit Ecclesias, quibus ipsa regitur : probatur ex Romanis Pontificibus.

Hæc igitur singillatim exponere potiùs, quàm probare nos oportet. Exponimus autem maximè ex Sedis apostolicæ decretis, quæ obvia, ac toties amplis voluminibus memorata, nunc compendiosè recensere placet.

Id fundamenti loco ponimus, Ecclesiam Romanam eò maximè eminere cæteris, quòd canones, et sequatur, et aliis sequendos suâ auctoritate præscribat.

Id sanctus Gelasius profitetur loco celebri, quo docet (1) : « Uniuscujusque Synodi constitutum, » quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, non » aliquam magìs exequi Sedem præ cæteris opor- » tere, quàm primam, quæ et unamquamque Sy-

(1) *Gelas. ep.* XIII, *ad Ep. Dard. tom.* IV *Conc. col.* 1200.

» nodum suâ auctoritate confirmat, et continuatâ » moderatione custodit ». En quæ Romana Sedes exequi, atque exequenda mandare velit; ea nempe quæ et *ipsa firmavit, et universalis Ecclesiæ probavit assensus.*

Et ante eum Zozimus (1) : « Indecens autem.... hoc » ab Episcopis ob certas causas Concilium agitan- » tibus extorquere, quod contra statuta Patrum et » sancti Trophimi reverentiam (*), qui primus Me- » tropolitanus Arelatensis civitatis ex hâc Sede di- » rectus est, concedere vel mutare ne hujus quidem » Sedis possit auctoritas ». Cujus rei causam egregiam subdit his verbis : « Apud nos enim inconvul- » sis radicibus vivit antiquitas, cui statuta Patrum » sanxere reverentiam ».

Hæc occasione Arelatensis Ecclesiæ dicta sunt à

(1) *Zozim. ep.* VII, *ad Episc. Prov. Narb. et Vienn. tom.* II *Conc. col.* 1570.

(*) Massiliensis et Viennensis Episcopi Patroclus et Simplicius, id sibi juris arrogabant, alter ut secundæ Narbonensis, alter ut Viennensis provinciarum Episcopos ordinarent. At Zozimus, in eà epistolà et in iis quas de eâdem re antea scripserat, decernit hoc jus metropoliticum per eas provincias à solo Arelatensium civitatis Episcopo exerceri oportere. Nemo nescit secutis temporibus, inter Leonem Magnum et Hilarium Arelatensem intercessisse grave dissidium; quo in dissidio, Leo Hilarium metropolitico jure privavit; causatus nempe, jus illud à se posse abrogari, ideo quòd *per privilegium Patroclo,* proximo Hilarii prædecessore fuerat *à Sede apostolicâ temporaliter concessum.* Ep. X Leon. al. LXXXIX, ad Episc. Prov. Vienn. Quæ Leonis verba multis persuaserunt supposititiam esse eam Zozimi epistolam, quà metropolitica potestas Arelatensi Episcopo asseritur. Sed hanc esse genuinam invictissimè probat P. QUESNEL in suà dissert. V in S. Leonem, quæ est apologetica pro S. Hilario. Vid. hanc dissert. part. I, cap. VI. (*Edit. Paris.*)

Zozimo de juribus peculiaribus Ecclesiarum, quæ secundo loco in hoc tertio capite Declarationis Gallicanæ contineri vidimus. Et his quidem obligari se Sedes apostolica profitetur; quantò magìs iis quæ universalis Ecclesiæ firmavit assensus.

Hinc Leo ille Magnus : « Nimis improba sunt, » nimis prava, quæ sanctissimis canonibus proban- » tur adversa (1) ».

Sanctus Gregorius Magnus : « Si canones non » custoditis et majorum vultis statuta convellere, » non agnosco qui estis (2) ».

Sanctus Martinus, doctissimus Pontifex et Martyr egregius : « Canones ecclesiasticos solvere non » possumus, qui defensores et custodes canonum » sumus, non transgressores (3) ».

Et sanctus Leo III, ad Caroli Magni Legatos : « Ego me illis (Concilii Patribus *) absit ut præfe- » ram, sed etiam illud absit, ut coæquare præsu- » mam (4) »; cùm ab eo peteretur ut in disciplinâ canendi Symboli aliquid innovaret (**).

Sanctus Leo IV : « Non potuimus præfixos Pa- » trum terminos immutare (5) ».

(1) *Leo. Mag. epist.* LXXX, *al.* LIII, *ad Anast. C. P.* — (2) *Greg. Mag. lib.* III, *indict.* XI, *ep.* LIII. *al.* LII, *ad Joan. C. P. tom.* II, *col.* 663. — (3) *Mart. I, ep.* IX, *ad Pantaleo. tom.* VI *Conc. col.* 33. — (4) *Rescrip. Leo. III ad Carol. Mag. tom.* VII *Conc. col.* 1195. — (5) *Fragm. Epist. Leon. IV ad Loth. Imp. tom.* VIII *Conc. col.* 35, *malè* 33.

(*) Chalcedonensibus.

(**) Leo nunquam potuit eò adduci ut verbulum *Filioque* Symbolo adderet : quippe, inquiebat, Patres Chalcedonenses, in Symbolo Nicæno, *tollendo, addendo, mutandove quidquam inserere prohibuerunt.* Deinde, paucis interjectis, ea dixit quæ à BOSSUET in textu allegantur. (*Edit. Paris.*)

Nicolaus I, auctoritatis apostolicæ vindex acerrimus, de Ignatio deposito, ac Photio contra canones substituto : « Talibus itaque, qui juris nostri, » id est, canonum gubernacula custodimus, necesse » est obviemus (1) ». Ac postea : « Canonum paternorum vetus forma servetur ». Atque aliâ epistolâ eâdem de re : « Romana Ecclesia semper sanctorum Patrum sincerissimas auctoritates in omnibus » actibus suis sequitur (2) ». Verùm hæc tractatio in volumen excrescet, si omnia congerimus.

His ergo evincimus duo; canones in Ecclesiâ Romanâ maximè observatos : canonum observantiam ab Ecclesiâ Romanâ ut capite, in omnia Ecclesiæ membra, et exemplo et auctoritate diffusam. Hoc enim est quod aiebat Papa Zozimus (3) : « Apud nos enim inconvulsis radicibus » vivit antiquitas »; hoc est, et hæret apud nos, et inde pullulat per omnes Ecclesias. Quo etiam spectant illa sancti Innocentii ad Victricium Rothomagensem (4) : « Rectè postulasti, ut in illis partibus » istiusmodi, quam tenet Ecclesia Romana, forma » servetur; non quo nova præcepta aliqua imperentur; sed ea, quæ per desidiam aliquorum neglecta » sunt, ab omnibus observari cupiamus, quæ tamen » apostolicâ et Patrum traditione sunt constituta ».

Sic Ecclesia Romana antiquas regulas, quas ipsa omnium prima servaret, servandas mandabat cæteris. Hinc etiam Nicolaus I, epistolâ ad Photium hæc docet : quòd Ecclesia Romana sit caput omnium

(1) *Nicol. I epist.* II, *ad Michael. Imp. ibid. col.* 272. — (2) *Id. ep.* V, *ad eund. col.* 279. — (3) *Zozim. ep.* VII, *jam cit.* — (4) *Ep. Innoc. I ad Victr. Rothomag. tom.* II *Conc. col.* 1250.

Ecclesiarum, illas « ab eâ rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus et ecclesiasticis institutionibus, quas secundùm canonicas et synodicas sanctorum Patrum sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret, exquirere et sectari (1) ». Ergo firmum illud apostolicæ Sedis perpetuâ traditione, hinc ad omnes Ecclesias, à Romanâ Ecclesiâ omnium principe, ordinem propagatum; quòd eas iisdem canonibus regeret, quibus ipsa prima omnium regeretur.

CAPUT IV.

Idem probatur ex gestis sub Bonifacio II; et ex Concilio Romano sub Joanne IX, de translationibus.

Hinc fit, ut vix ullos habeamus ordinandæ in Romanâ Ecclesiâ disciplinæ peculiares canones constitutos; sed quæ per omnes Ecclesias jubebantur, ea in Ecclesiâ Romanâ, vel primitus obtinebant, vel diligentissimè recipiebantur et custodiebantur. Sic annexus sacris Ordinibus cælibatus; sic sacræ electiones ordine celebratæ; sic vetitæ translationes; sic eadem omnia, quæ cæteris Ecclesiis, Ecclesia Romana sibi vel maximè interdicta esse intellexit.

In vitis Pontificum legimus de Bonifacio II (2): « Hic congregavit Synodum in basilicâ beati Petri Apostoli, et fecit constitutum, ut sibi successorem ordinaret. Quo constituto cum chirographis Sa-

(1) *Nicol. I epist.* VI, *ad Phot. tom.* VIII *Conc. col.* 283. — (2) *Lib. Pont. Anast. in vit. Bonif. II*; *tom.* IV *Conc. col.* 1682.

» cerdotum et jurejurando, ante confessionem beati
» Petri Apostoli, in Diaconem Vigilium constituit.
» Eodem tempore factâ iterum Synodo, hoc cassa-
» verunt Sacerdotes omnes, propter reverentiam
» Sedis sanctæ; et quia contra canones fuerat fac-
» tum, et quia culpa eum respiciebat, ut successo-
» rem sibi constitueret, ipse Bonifacius Papa reum
» se confessus est majestatis (*), quòd Diaconem Vi-
» gilium sui subscriptione chirographi ante confes-
» sionem beati Apostoli Petri successorem consti-
» tuisset, ac ipsum constitutum in præsentiâ omnium
» Sacerdotum et Cleri et Senatûs incendio con-
» sumpsit ». Ad reverentiam sanctæ Sedis pertinere intelligebant, ut, quæ in eâ contra canones fierent, cassarentur. Neque Bonifacius allegabat plenitudinem potestatis, quâ supra canones evectum se esse jactaret; sed ipse primus omnium canonibus serviebat. Ita rem gerebant optimis Ecclesiæ Romanæ temporibus.

De translationibus memorabile illud; nullum in Sedem apostolicam ab episcopatu translatum videri, ante Marinum anno 882, aut Formosum anno 891, ex Episcopo Portuensi assumptum : ut totis ferè nongentis annis Ecclesia Romana nullam translationem noverit : adeo canonibus, quibus Ecclesiam regeret serviebat.

Et id quidem Marino à Basilio Macedone Imperatore exprobratum : Stephanus verò V, à Marino tertius, sic respondet (1) : « Quicumque dicunt Ma-
» rinum fuisse anteà Episcopum (**), ac proinde

(1) *Steph. V epist.* 1, *ad Basil. Imp. tom.* IX *Conc. col.* 367.

(*) Divinæ.

(**) Marinum fuisse Episcopum à Joanne IX constitutum dicit

» non potuisse ad aliam sedem transferri; ostendant » illi id apertè. Scito, dilecte, et omni honore digne » Imperator, quòd licet illi impedimento fuisset, » quod objicitur de canone, cùm tamen id nun- » quam fuerit, multitudo tamen sanctorum Pa- » trum, et illorum auctoritas et judicium potuit » illum constituere in primo gradu ». Quo loco, per *multitudinem sanctorum Patrum*, significat sacrum Concilium Ecclesiæ ac provinciæ Romanæ, vicinarumque Ecclesiarum, quæ Papæ electionem facere vel firmare consueverant; quarum auctoritate Marinus per dispensationem transferri potuerit.

Tum profert Gregorium Nazianzenum et alios, qui *è suis sedibus ad alienas translati sunt.* Nec ille quidem dicit, Romanam Ecclesiam aliis eminentem, canonibus non teneri; imò dispensationem *ex sacri Concilii auctoritate*, in eâ, ut in aliis, locum habere potuisse.

Cætera quæ subdit, tametsi peccatum fuisset in Ecclesiâ Romanâ, tamen *primam Sedem à nemine judicari;* eò pertinent, non ut Ecclesia Romana canonibus non obligetur; sed ut ejus Pontifices, etiamsi peccasse videantur, non tamen subsint particulari Concilio, quale adversùs Marinum Constantinopoli ab Imperatore congregari potuisset; quod alterius loci est.

quidem FLEURY, lib. LIII, n. 37; sed negat ulli Ecclesiæ fuisse prælatum. Nempe eo tantùm consilio ordinatus fuerat, ut ad Sclavos divini verbi præco dirigeretur. Vid. ejus vitam à Binio scriptam, tom. IX Conc. col. 356. De Marini episcopatu sic Baronius memorat, an. 882, tom. X, p. 583. *Cujusnam Ecclesiæ Episcopus fuerit non satis exploratum* habemus. (*Edit. Paris.*)

De Formoso quidem omnes norunt ejus cadaver à Stephano VI (septimum passim vocant) refossum, objectumque illud mortuo : « Cùm Portuensis Episcopus esses, cur ambitionis spiritu Romanam Sedem usurpasti (1) »? Ac deinde tribus abscissis digitis, quibus Pontifices benedicere solent, projectum in Tiberim.

Hæc quidem infanda acta à Joanne IX damnata sunt in Concilio primo Romano, septuaginta quatuor Episcoporum, cujus Synodi capitulum tertium sic habet (2) : « Quia necessitatis causâ de Portuensi » Ecclesiâ Formosus pro vitæ merito ad apostolicam Sedem provectus est, statuimus et omnino » decernimus, ut id in exemplum nullus assumat; » præsertim cùm sacri canones hoc penitus interdicant, et præsumentes tantâ feriant ultione, ut » etiam in fine laicam eis prohibeant communionem; quippe quod necessitate aliquoties indultum » est, necessitate cessante, in auctoritatem sumi » non est permissum ».

Canon memorabilis, quo Ecclesia Romana ut forma cæterarum, adeo communi reliquæ Ecclesiæ canone se teneri testata est, ut id etiam vereretur, ne laxata apud se disciplina, aliis quoque laxata esse videretur : adeoque et ipsa laxati erga se canonis causam, ipsam, quæ cæteras quoque excusaret Ecclesias, necessitatem affert : tum cavet canonibus ab exemplo Romanæ Sedis, et eos innovat ac firmat. Fixum ergo illud atque perpetuum, ita à Domino Ecclesiam Romanam cæteris præsidere jussam, ut

(1) *Luitprand. lib.* I, *cap.* VIII. *Vid. vit. Steph. VI; tom.* IX *Conc. col.* 475. — (2) *Conc. Rom. sub Joan. IX, cap.* III; *ibid. col.* 503.

quibus Ecclesiam universam regeret, iis canonibus ipsa regeretur.

CAPUT V.

Aliud exemplum : Concilium Romanum sub Joanne XII.

Aliud exemplum videamus. Decimo exeunte sæculo, anno Christi scilicet 963, Joannes XII, à Synodo habitâ auctore Othone I Imperatore, propter horrenda totoque Orbe nota flagitia ac scelera, depositus est. Leo dictus VIII huic substitutus. Hanc Synodum, ut omni auctoritate canonicâ, utque etiam ordine judiciario destitutam, Baronius rejicit inter pseudo-Synodos (1). Romanam Synodum à quâ, Joanne præside, anno 964, illa damnata est Synodus, miris effert laudibus (2). Hujus ergo Synodi acta audiamus, actione primâ (3) : « Joannes » piissimus ac sanctissimus sanctæ Romanæ Ecclesiæ » Papa dixit : Scitis, dilectissimi fratres, me fuisse » expulsum imperiali vi per duos menses à propriâ » sede. Quapropter vos plurimum rogo, si dici pot- » est regulariter Synodus illa, quæ habita est me » absente, in Ecclesiâ meâ, ab Othone imperatore, » suisque Archiepiscopis et Episcopis, an non? » Sanctum Concilium respondit : Prostibulum fa- » vens adultero, invasori scilicet alienæ sponsæ, » nempe Leoni intruso. Piissimus ac sanctissimus » Papa dixit : Ergo damnanda est à nobis? Sanctum

(1) *Plat. in vit. Joan. XII. Baron. an.* 963; *tom.* x, *p.* 775. — (2) *Baron. ibid. an.* 964, *p.* 779 *et seq.* — (3) *Conc. Rom. sub Joan. XII, an.* 964 : *tom.* ix *Conc. col.* 654, 655.

» Concilium respondit : Auctoritate sanctorum Pa-» trum damnanda » ; hoc est auctoritate canonum. Tum à Papâ et Episcopis prolata sententia est. Rursus Papa sic interrogat : « Quid censetis de Si-» cone Episcopo (*) à nobis dudum consecrato, » qui in nostro patriarchio Leonem curialem, et » neophytum, atque perjurum nostrum, jam Ostia-» rium, Lectorem, Acolythum, Subdiaconum, Dia-» conum, atque subitò Presbyterum ordinavit, » eumque sine aliquâ probatione, (hoc est sine » consueto examine) contra cuncta sanctorum Pa-» trum statuta, in nostrâ apostolicâ Sede conse-» crare non formidavit ? Sanctum Concilium re-» spondit : Deponatur ipse qui ordinavit, et qui ab » eo est ordinatus ». Nempe ex sanctorum Patrum statutis, quibus curiales, quibus neophyti, atque assumpti ex laicis, episcopatu arcebantur, quibus Episcopi sine canonico examine fieri vetarentur. Papa iterum rogat : « Quid ergo de illo curiali et » neophyto, perjuro, atque invasore nostræ Sedis » censetis? Sanctum Concilium respondit : Omnino » damnetur; ut nullus deinceps curialium, aut neo-» phytorum, aut judicum, aut publicè pœniten-» tium ad summum Ecclesiæ gradum aspirare præ-» sumat. Tum piissimus ac sanctissimus Papa dixit : » Sit Leo curialis ac neophytus ac perjurus noster, » Domini omnipotentis, ac beatorum Apostolorum » Principum Petri et Pauli et omnium simul sanc-» torum atque venerandorum et universalium Con-» ciliorum auctoritate, necnon et Spiritûs sancti

(*) Ostiensi.

» per nos judicio,...... omni clericatu prorsus exu-
» tus ».

Hîc Joannes tantâ sede depulsus, non sedis suæ privilegia, quæ essent maxima et notissima, prædicabat; nullos canones de suâ sede prolatos aut ipse, aut Episcopi proferebant : Patrum statutis, Conciliorum universalium auctoritate, communi se canone tuebatur; quo damnatus Photius; quo ubique curiales, neophyti inexaminati, Clero arcebantur. Sic igitur decimo sæculo corruptissimo, in Ecclesiâ Romanâ, ipsâ traditione vivebat antiquitas, et communium canonum disciplina : neque aliter Joannes, adversùs Othonis Synodum, quàm communi se canone defendebat.

CAPUT VI.

Nova et inaudita Gratiani interpretatio, XXV, Quæst. I, P. 2. Si ergo.

Neque me fugit quem in sensum Gratianus hæc, post aliquot sæcula detorserit; nempe is primus omnium mortalium, anno demum circiter 1150, de suo, neque ullum, ut aliàs solet, auctorem allegans, hæc scripsit : « Quemadmodum Christus sabbati ac legis Dominus se sabbato submisit; sic, » inquit [1], summæ Sedis Pontifices, canonibus, » sive à se, sive ab aliis suâ auctoritate conditis, » reverentiam exhibent, et iis se humiliando, ipsos » custodiunt, ut aliis observandos exhibeant ». Du-

[1] *Caus.* XXV, *quæst.* I, Si ergo: *cap.* XVI, *part.* II.

rius est, quod subjungit, neque antea usurpatum à quoquam, quod iidem Pontifices, « nonnunquam, » seu jubendo, seu definiendo, seu aliter agendo, » se decretorum dominos et conditores esse osten- » dunt ». Neque levius istud : « Aliis imponitur » necessitas obsequendi : summis verò Pontificibus » ostenditur inesse auctoritas obsequendi ; ut à se » tradita observando, aliis non contemnenda de- » monstrent, exemplo Christi, qui sacramenta quæ » Ecclesiæ servanda mandavit, primus in se ipso » suscepit, ut ea in se ipso sanctificaret ». Quæ si quis ante hæc tempora à Romanis Pontificibus, vel à quopiam probatioris notæ auctore conscripta legerit, nihil repugno, quominus auctoritatem obtineant. Valere autem quæ contra totius anterioris ævi traditionem, duodecimo demum sæculo, Gratianus commentus est, theologicæ disciplinæ ratio non sinit. Sed, omisso Gratiano, ad prisca et anteriora redeamus.

CAPUT VII.

Concilium Mosomense : Rodulphi Glabri locus : Concilium Ansanum : de eo anonymi responsiones : de exemptionibus obiter : Petri Venerabilis, et sancti Bernardi loci : an Monachis Cluniacensibus profuerit, quòd Romanum Pontificem peculiarem Episcopum habere vellent.

Cum ergo Ecclesia Romana communi canone et regeretur et regeret, sancti Patres nostri Gallicani

Episcopi,

Episcopi, referente Flodoardo [1], ad annum 948, in Mosomensi (*) Synodo, mirantur allatas litteras « ex nomine Agapeti Papæ per Clericum, qui eas » Româ detulerat, nihil auctoritatis canonicæ con- » tinentes; hoc tantùm præcipientes, ut Hugoni » Rhemensi redderetur episcopium ».

Hoc nostris novum et insolens videbatur, quippe à consuetudine romanæ Ecclesiæ alienum. Pergit Flodoardus : « Quibus lectis, ineuntes Episcopi » Concilium, cum Abbatibus et cæteris sapientibus, » qui aderant, responderunt.... ut quod regulari- » ter cœptum fuerat, canonicè pertractaretur ». Itaque, recitato capitulo XIX Carthaginensis Concilii [2], « de accusato et accusatore; judicatum est » secundùm definitionem ipsius capituli, ut Artaldo » Præsule retinente communionem et parochiam » Rhemensem, Hugo qui ad duas Synodos evoca- » tus venire contempserat, à communione et regi- » mine Rhemensis episcopii abstineret, donec ad » universalem Synodum (ex Germanis et Gallis » Episcopis congregatam) se purgaturus occurre- » ret ».

Suspectas habent allatas Româ ex nomine Papæ litteras, quod sola jussa, *nihil canonicæ auctoritatis continerent.* Ipsi ex canonibus Roberto Trevirensi Legato apostolico auctore, inchoata exequuntur. Sic Germani, sic Gallicani Episcopi judicabant.

Notum illud, neque omittendum Rodulphi Gla-

(1) *Flodoard. in Chron. ann.* 948. *Vid. tom.* IX *Conc. col.* 622, 623. — (2) *Cod. Canon. Eccl. Afric. c.* XIX; *tom.* II *Conc. col.* 1060.

(*) Mosomum oppidulum Franciæ, in Campaniâ situm est.

bri (*), de Episcopis Gallicanis ægrè ferentibus, Cardinalem à Joanne XVII delegatum, ut Romani Pontificis auctoritate, basilicam (**) in agro Turonico à Fulcone Andegavensi Comite constructam consecraret : quòd Hugo Turonensis Archiepiscopus ex causis canonicis facere recusasset. Quâ de re Glaber hæc scripsit : « Quod utique audientes » Galliarum Præsules præsumptionem sacrilegam » cognoverunt ex cæcâ cupiditate processisse ». Ac rursus : « Licet Pontifex Romanæ Ecclesiæ, ob di- » gnitatem Sedis apostolicæ, cæteris in Orbe con- » stitutis Episcopis, reverentior habeatur; non » tamen ei licet transgredi in aliquo canonici mo- » deraminis tenorem ». Denique : « Universi pari- » ter detestantes, quoniam nimiùm indecens vide- » batur, ut is qui apostolicam regebat Sedem, » apostolicum primitus ac canonicum transgrediatur » tenorem ». Itaque turbinem repente coortum, quo concussa basilica (***) ac disturbata consecratio est, divino judicio imputarunt. Anno 1004 (1).

Sunt qui Rodulphum Glabrum falsi convictum putent, tabulis ab illustrissimo viro Petro de Marcâ summatim relatis (2). Atqui vir doctissimus his tabulis, Glabrum non confutatum, sed illustratum voluit : deinde has tabulas visas lectasque oportet

(1) *Rodulp. Glab. lib.* II, *c.* IV : *apud Duches. tom.* IV. — (2) *Marc. de Concord. etc. lib.* IV, *c.* VIII, *n.* 2.

(*) Monachi Cluniacensis.

(**) Seu monasterium *Belli loci* in pago Turonico in prospectu Castri Lucassensis. (*Edit. Paris.*)

(***) Imò eam funditus eversam fuisse Glaber affirmat. (*Edit. Paris.*)

integras, antequam candidissimo hujus ævi historico detrahamus fidem : denique utcumque est, ejus testimonio firmatum videmus, de observando etiam à Romano Pontifice canonico ordine, communem Ecclesiæ Gallicanæ sensum.

Neque ita multò post, Concilium Ansæ in Pago Lugdunensi congregatum est. Ibi Gauslenus de Viennâ Episcopus Matisconensis gravem expostulationem habuit, de ordinatione Cluniacensium Monachorum à Burchardo Viennensi factâ, vi privilegii, quod Cluniacenses habebant à Romanâ Ecclesiâ. Quâ de re sancta Synodus sic statuit (1) : « Relegentes sancti Chalcedonensis Concilii, et plu» rimorum authenticorum Conciliorum sententias, » quibus præcipitur qualiter per unamquamque » regionem Abbates et Monachi proprio subesse » debeant Episcopo, et ne Episcopus in parochiâ » alterius audeat ordinationes vel consecrationes, » absque licentiâ ipsius Episcopi, facere; decreve» runt chartam non esse ratam, quæ canonicis non » solùm non concordaret, sed etiam contrairet sen» tentiis. Archiepiscopus ratione convictus, à Gaus» leno veniam petiit ». Eidem, mulctâ impositâ, satisfecit, (*) anno 1025.

Neque propterea omnia privilegia cassa habebantur. Hoc tantùm cavebant ne pro arbitratu, ne necessitate nullâ, ne inconsultis iis quorum inter-

(1) *Conc. Ans. an.* 1025 : *tom.* IX *Conc. col.* 858.

(*) Nempe Burchardus Viennensis, ut legitur in actis « veniam pe» tens à Gausleno, loco satisfactionis firmavit,.... ut unoquoque » anno, quandiu ambo viverent,.... sufficientiam olei de olivis, ad » conficiendum chrisma, ipsi persolveret ». (*Edit. Paris.*)

erat, concessa viderentur. Itaque ea privilegia, quæ hactenus invaluerant, concedi solebant auctoribus Episcopis, vel Synodis certè consentientibus, et ad certum modum, magnoque respectu ad canonicum ordinem. Quod etiam vir doctissimus Ludovicus Thomassinus luculentissimè demonstravit (1).

Ansanæ Synodi auctoritatem elevare nititur auctor anonymus qui de Gallicanis libertatibus scripsit (2). Ac primùm quidem ex eâ Synodo nihil memorat, præter fragmentum à Marcâ relatum (3). At dissimulat narrationem integram optimæ notæ, in editione Labbeanâ Conciliorum insertam (4). Ait postea narrationis hujus non adeo *indubitatam esse veritatem* (5). Sed id pronuntiasse non sufficit; docere oportebat. Addit « Monachos Cluniacenses privilegiis apostolicis usos fuisse, quantumvis renitentibus, sed tandem cedere coactis Episcopis ». Quis enim hæc nescit; et gliscente licentiâ, prævaluisse in multis contra canones absolutam illam et arbitrariam potestatem? Id ex Ansano Concilio notum esse volumus, majores nostros, sæculo quoque undecimo, canonum ac priscæ disciplinæ memores, extraordinariis illis imperiis, quoad fieri salvâ pace potuit, obstitisse.

Quare nihil ad nos illud quod idem anonymus memorat « Joannem XIX et Monachos privilegia jam concessa defendisse ». Neque magìs ad rem illa Joannis XIX epistola ab anonymo memorata,

(1) *Thomass. Discipl. de l'Egl. touch. les Bénéf. tom.* II, *part.* IV, *liv.* I, *c.* XLII, *p.* 194 *et seq.* — (2) *Anon.* de Libertat. *etc. lib.* XI, *c.* VII, *n.* 9 *et seq.* — (3) *Marc. de Concord. etc. lib.* IV, *c.* VIII, *n.* 1. — (4) *Tom.* IX *Conc. col.* 859. — (5) *Anon. loc. cit. n.* 10.

quâ Burchardo Lugdunensi Ansani Concilii præsidi, « gratum animum testetur, quòd Cluniacensi » monasterio faveret contra Gauslenum ». Quâ epistolâ anonymus ad infringendam Ansani Concilii auctoritatem frustra utitur. Potuit enim, Burchardo Lugdunensi licet præside refragante, adversùs Cluniacense privilegium Patrum vicisse sententia : potuit idem Burchardus ab eâ sententiâ recessisse, quam in Ansano Concilio protulisset. Quibus modis à Joanne XIX grati animi significationem retulerit, illæsâ Ansani Concilii veritate, illud interim constiterit, et privilegium contra canones Chalcedonenses datum, Gallicanis Episcopis usque adeo nullum fuisse visum, ut Burchardus Viennensis, quòd eo usus esset, Gausleno Matisconensi satisfecerit.

Neque hîc quærimus an et quibus casibus Papa potuerit, absolutâ illâ potestate, hujusmodi privilegia concedere, repugnantibus licet Episcopis; quam quæstionem anonymus invidiosè movet : sed id tantùm volumus, quod Gallicana Declaratio docet, illam plenitudinem apostolicæ potestatis per canones moderandam; idque à Patribus nostris, lapsis Ecclesiæ rebus, atque etiam undecimo sæculo, pro virili parte propugnatum fuisse.

Hîc laudat Anonymus Petrum Cluniacensem duodecimo sæculo hæc scribentem (1) : « His additis et » multâ invectione extollitis, quòd proprium Epi» scopum habere refugimus : nos verò responde» mus, istud veritati contrarium oppositâ fronte » existere ; quoniam patet nos proprium Episcopum

(1) *Anon. ibid. Petr. Clun. lib.* 1 *epist.* XXVIII, *ad Bern. Cist.*

» habere. Quis rectior, quis dignior, Romano Epi-
» scopo Episcopus potest inveniri »? Hæc quidem scripsit Petrus ille *Venerabilis* ad beatum Bernardum, seu potiùs, modestè licet, adversùs ipsum et Cistercienses. Nunc lector viderit, Petrine Cluniacensis, an Bernardi Claravallensis potior sit auctoritas. Paucos equidem esse reor qui Petro non anteponant Bernardum accusantem eos, qui hâc specie ab Episcoporum auctoritate recesserint. Nempe conqueritur is, « istis emancipationibus, Monachos dissolutiores
» fieri, imò et pauperiores; peccare licentiùs vagum
» ac malè liberum vulgus; noxiæ libertatis gemi-
» nam sobolem esse, paupertatem et sæcularita-
» tem (1) », sanctitatis nomine in monasteria introductam. Cætera omnibus nota commemorare nihil attinet. Cæterùm eventus docuit, haud frustra hæc conquestum esse Bernardum. Quòd enim Monachi passim magnum quidem et omnibus præsidentem; sed tamen longè positum, et omnium Ecclesiarum sollicitudine occupatum, habere voluerint peculiarem Episcopum; hinc maximè provenisse vidimus, ut tot monasteria prope jam immedicabili vulnere prostrata jaceant. Sed nos hæc aliis tractanda et deploranda relinquimus; quæ à nobis sunt inchoata prosequimur.

(1) *Bern. de Consid. lib.* III, *c.* IV, *n.* 16; *tom.* I, *col.* 432.

CAPUT VIII.

Concilium Lemovicense II : Gregorius VII : concors Romanorum Pontificum et Episcoporum professio de regendo et obediendo secundùm canones.

Anno Christi 1031, paulò post Ansanam Synodum, habitum est Lemovicense secundum Concilium, in quo hæc legimus (1) : « Episcopus Petracoricensis de quodam Canonico suo tantùm Clerico, » qui uxorem duxerat, inquirendo proposuit dicens, » ut judicarent quid de eo ageretur. Ad hoc verbum » in Concilio responsum est : Canones judicent : quo- » modo enim possumus nostro arbitrio judicare » quidquam » ? Quâ regulâ, etiam à Romanis Pontificibus gesta æstimabant (2) : « Inconsulto, in- » quiunt, Episcopo suo, ab Apostolico pœniten- » tiam et absolutionem accipere nemini licet ». Ac subdunt, neque Petrum ipsum aliter facturum fuisse. « Certè beatus Petrus, si sciret illum (quem absolvit) esse à beato Martiale excommunicatione obli- » gatum, potiùs eum damnaret, quàm absolveret. » Sic Apostolici Romani Episcoporum omnium sen- » tentiam confirmare, non dissolvere debent ; quia » sicut membra caput suum sequi, ita et caput » membra sua necesse est non contristare ».

Neque aliter Romani Episcopi sentiebant. In eodem enim Concilio refertur Pontium Comitem Ar-

(1) *Conc. Lemovic.* II, *sess.* II ; *tom.* IX *Conc. col.* 906. — (2) *Ibid. col.* 909.

vernensem à suo Episcopo excommunicatum, à Papâ absolutionem accepisse; conquestumque Episcopum, hoc responsum à Papâ tulisse (1) : « Debueras certè mihi antequam illa mortua ovis Romam veniret, ejus causam tuis innotescere apicibus; et ego eam omnimodo abjicerem, tuamque firmando auctoritatem, eam anathematis ictu repercuterem. Profiteor quippe omnibus Consacerdotibus meis, ubique terrarum adjutorem me et consolatorem potiùs esse quàm contradictorem : absit enim schisma à me, et à Coepiscopis meis. Itaque illam pœnitentiam et absolutionem, quàm tuo excommunicato ignoranter dederam, et ille fraudulenter accepit, irritam facio et cassam ; ut de illâ nihil aliud speret quàm maledictionem, quoad satisfactum tu justè absolvas ».

Aliud exemplum afferunt Papæ Episcopum (*) « rogantis, ut pœnitentiam, quam imposuerat, affirmaret (2) » ; Episcopi verò renuentis, his verbis : « Non credere possum hoc mandatum ab eo exortum », quod canonibus repugnaret. Quibus commemoratis : « Dixerunt Episcopi, hoc ab ipsis apostolicis Romanis, et cæteris Patribus cautum tenemus », quod contra canones elicita, robore careant, ac præter sententiam apostolicæ Sedis expressa videantur.

Neque eo minùs pontificiam auctoritatem reverebantur sancti et humiles Episcopi, qui Papam caput suum ubique prædicant, asseruntque illud : « Judi-

(1) *Conc. Lemovic.* II, *sess.* II; *tom.* IX *Conc. col.* 908. — (2) *Ibid. col.* 909.

(*) Engolismensem.

» cium enim totius Ecclesiæ maximè in apostolicâ » Romanâ Sede constat ». Sed illud judicium canonico ordine proferri volebant, non mandatis extraordinariis præter canonum sententiam.

Hâc disciplinâ Gregorius VII vixit : « Solet, inquit, sancta et apostolica Sedes pleraque considerata ratione tolerare ; sed nunquam in suis decretis » à concordiâ canonicâ, hoc est, à canonum consensione discedere ». Alibi commendat « statuta » Romanæ Ecclesiæ, quæ à tramite sanctorum Patrum non recedit (1) » ; reprehenditque Episcopos, « quoniam sanctorum Patrum decreta, et ecclesiasticæ religionis statum, non eâ, quâ oportet » diligentiâ custodirent (2) ». Sic canonum observantiâ ipsum religionis statum fulciri putabant.

Itaque Episcopi in ipsâ consecratione Romano Pontifici profitebantur « canonicam obedientiam, » et secundùm canones, et, servato ordine suo (3) » ; quæ professio etiam nunc in episcopali consecratione viget. Romani verò Pontifices, ritè appellatis octo universalibus Conciliis, dato jurejurando profitebantur, se, « quæ prædicaverunt et statuerunt, omni » modo sequi et prædicare ; omnia decreta prædecessorum apostolicorum Pontificum, quæcumque » ipsi synodaliter habuerunt, et probata sunt, confirmare, et indiminuta servare ; et sicut ab iis » statuta sunt, in sui vigoris stabilitate custodire (4) ». Sic totius disciplinæ ratio antiquis constitutis nititur : profitenturque et Episcopi, ut

(1) *Greg. VII, lib.* I, *ep.* XII, *ad Guill. Papiens. tom.* X *Conc. col.* 14. — (2) *Id. lib.* II, *ep.* I, *ad Episc. Brit. col.* 69. — (3) *Pont. Rom.* — (4) *Diurn. Rom. Pont.*

secundùm canones pareant; et Romani Pontifices, ut *secundùm canones* regantur, ac regant.

Hæc Papæ professio Diurno Romanorum Pontificum continetur : hæc post octo prima Concilia, post octingentos annos vi suâ stabat : hæc Ivonis Carnotensis, imò et Gratiani tempore, viguit, quippe quam memorarunt, et in canones transtulerunt (1).

Quàm autem viguerit illa, quam Episcopi Romano Pontifici profitebantur secundùm canones obedientiam, testatur Hincmari Rhemensis in Tricassinâ Synodo, Joanne VIII præside, ipsi ac Sedi apostolicæ facta professio, in hæc verba (2) : « Quod in » omnibus secundùm sanctarum Scripturarum tra- » mitem, sacrorumque canonum decreta, Sedes » Romana tenet per omnia et in omnibus, pro scire » et posse meo, perpetuum prosequor et teneo ». Quam professionem aptiori loco integram retulimus (3).

CAPUT IX.

Libertas in jure antiquo et communi : Pragmatica-Sanctio sancti Ludovici : an ab anonymo idoneis probationibus falsi arguatur.

At postquam, labente disciplinâ, ambitione atque adulatione gliscente, ab eâ regulâ deflexum est, ac Romani Pontifices mandatis extraordinariis, reservationibus ac decimis, gravia onera, etiam pecuniaria imponere, et trahere ad se paulatim Epi-

(1) *Iv. Carn. epist.* LX, LXXIII. — (2) *Conc. Tricass.* II; *tom.* IX *Conc. col.* 307. — (3) *Sup. lib.* IX, *c.* XXI.

scoporum Clerique jura cœperunt; sanctus Ludovicus Pragmaticam edidit, quâ novos ausus cohiberet. Primi capitis hæc verba sunt (1) : « Statuimus et » ordinamus, ut Ecclesiarum regni nostri Prælati, » Patroni et Beneficiorum collatores ordinarii, jus » suum plenarium habeant, et unicuique sua juris- » dictio servetur ». Caput secundum : « Item Eccle- » siæ cathedrales, et aliæ regni nostri liberas elec- » tiones habeant, et earum effectum integraliter » prosequantur ». Quartum : « Item promotiones, » collationes, provisiones, et dispositiones præla- » turarum, dignitatum et aliorum quorumcumque » beneficiorum et officiorum ecclesiasticorum regni » nostri, secundùm dispositionem, ordinationem et » determinationem juris communis, sacrorum Con- » ciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum anti- » quorum sanctorum Patrum fieri volumus et or- » dinamus ». Anno 1268 (*).

Hæ sunt illæ, quas vocamus, Gallicanæ Ecclesiæ libertates : regi jure communi, Conciliorum auctoritate, ac Patrum institutis. Hanc Pragmaticam vetustissimis actis et regestis inscriptam, à multis jam sæculis laudatam, memoratam (**), commendatam;

(1) *Prag. Sanct. S. Lud. tom.* XI *Conc. col.* 907, 908. *Boch. Decr. Eccl. Gall. Preuv. des Libert. de l'Egl. Gall. tom.* II, *c.* XV, *n.* 36; *p.* 76, *ed.* 1731.

(*) Hoc est anno 1269, ante Pascha.

(**) Memoratur in illo libello Curiæ Parisiensis ad Ludovicum XI, art. VI, quem reperies *Trait. des Libert.* edit. 1731; tom. I, p. I. Memoratur etiam inter acta comitiorum trium Ordinum, quæ Turonis an. 1483 celebrata sunt : item in instrumento appellationis Universitatis Parisiensis an. 1491; quod instrumentum extat, *Preuv. des Libert.* cap. XIII, n. 16. (*Edit. Paris.*)

idque ab Ecclesiasticis, à Magistratibus, à Legatis, ab universi regni Ordinibus congregatis, ac per tot sæcula nulli suspectam, quidam etiam Galli nostris temporibus, aut totam, aut partem ejus aliquam, in dubium revocant, nullo documento; postquam nempe audemus insimulare falsi quidquid gustui non sapit.

Quid autem habet novi, ut falsa habeatur? Nempe illa jus commune, Conciliorum auctoritatem, ac Patrum instituta prædicat; his adversantia valere non sinit. Quid autem aliud sonant tot Patrum, maximè Gallicanorum gesta, quæ legimus? Cur ergo falsa sit, quæ usque adeo Gallorum ingenium sapiat? Quid quòd si falsa esset, tamen haud aspernanda videretur, quæ nostris moribus traditionibusque congruat, et tam pronis animis accepta sit. Sed tamen videamus quid auctor anonymus, qui de Libertatibus nuperrimè scripsit, super hâc falsitate dixerit, ut vel ex eo pateat, quàm futilibus argumentis agant.

Primum argumentum : « Pragmatica illa à ne- » mine allegata fuit per ducentos annos [1] ». Facilis responsio; non enim causa adfuit: ac si illa probatio admittitur, quot bona legitimaque acta conciderint?

Secundum argumentum : « Nec etiam tunc in » lucem edita fuit, sed tantùm anno 1515 [2] ». Quid autem est, *in lucem edita?* An fortè vulgatam typis oportuit, cùm necdum typi essent? An verò negabunt more solemni promulgatam quæ in ve-

(1) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* 1, *c.* XV, *n.* 7. — (2) *Ibid. n.* 8.

tustissimis Parlamenti regestis extet? An etiam necesse est, post tot sæcula, acta promulgationis afferri? Quis tam iniquas conditiones imponere possit?

Tertium argumentum : pluries typis excusa est sine quinto capite, « quo exactiones et onera gra-» vissima per curiam Romanam imposita prohiben-» tur (1) ». At quid hoc ad primum, secundum et quartum caput, quæ nunc laudamus? De quinto verò fatemur à Margarino de la Bigne (2), quem alii secuti sint, in editione Bibliothecæ Patrum fuisse prætermissum (*); sed mancum, ut fit, exemplar nactus est, ex integrioribus jam supplen-

(1) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* 1, *c.* xv, *n.* 9 : *vid. quoque n.* 5. — (2) *Tom.* vi *Bibl. PP. Margar. de la Bigne.*

(*) Joannes du Tillet Curiæ Parisiensis scriba primarius, opusculum edidit cum hoc titulo : *Mémoire et avis de M. Jean du Tillet.... sur les libertés de l'Eglise gallicane*, cui adjunxit varia monumenta ex commentariis Curiæ Parisiensis extracta, atque imprimis Pragmaticam-Sanctionem sancti Ludovici, de quâ lectores admonet his verbis : *Nous avons voulu ajouter ici l'Ordonnance du bon roi saint Louis, appelée vulgairement* la Pragmatique, *toute entière et au vrai, comme elle se trouve ès anciens registres, et comme elle a été ci-devant imprimée ès plus vieils styles du Parlement de l'an* 1515, *et même en un livre de M. Hélie, jadis archevêque de Tours, pour le Concordat, imprimé à Tolose en* 1518; *pour le moins avec plus de conscience et de religion, que n'ont eu ceux qui l'ont osé corrompre, et insérer, retranchée d'articles entiers, entre les statuts synodaux d'aucuns évêques de Paris, et depuis encore en un gros ramas intitulé :* Bibliotheca SS. Patrum : *voire et aucuns en deux éditions des Ordonnances et Edits des Rois de France.* Vid. *Trait. des Libert.* tom. 1, p. 44; *et Mém. de* du Till. *Evêq. de Meaux,* Par. 1607, p. 355. Hanc Pragmaticam multis et gravibus rationibus sancto Ludovico assertam reperies quoque, *Preuv. des Libert.* tom. ii, cap. xv, n. 35, not. p. 77. (*Edit. Paris.*)

dum exemplaribus : seu viro bono religioni fuit sancti Ludovici nomine quidquam edi, quo Curia Romana reprehendi videretur; seu typographi metuerunt, infixis censuræ notis, creari sibi incommoda. Cæterùm et ille quintus articulus longè antea laudatus ac memoratus fuit.

Quartum argumentum : « Non esse verisimile » sanctum Regem, tantæ erga Sedem apostolicam » reverentiæ, edicto solemni Romanæ Curiæ officia- » les comprimere voluisse (1) ». Tum illud; « nec- » dum fuisse morem inductum auctoritatem regiam » sanctæ Sedis ordinationibus opponendi »; tanquam exactiones illæ ad pietatem aut ad Sedis apostolicæ dignitatem pertineant.

Quintum et sextum argumentum : anno 1268, sanctus Rex « ad secundam in Terram Sanctam ex- » peditionem, cum summi Pontificis consilio, se » accingebat (2) »; monitisque potiùs cum amicissimo Pontifice, quam edictis egisset. Neque is erat Clemens IV (*), qui his coercendus videretur, innocentissimus atque abstinentissimus Pontifex : ac si « quod tum fuisset exactum subsidium, non nisi ad » juvandum in expeditione bellicâ Regem impen- » dendum fuisset ». Quæ omnia sponte concidunt, si dicamus Ludovicum, non præsentibus malis, sed, quâ erat providentiâ, futuris, ac pridem expertis occurrere voluisse : Clementem verò IV quò erat abstinentior, eò æquiore animo tulisse, prohiberi ea, à quibus ipse abhorreret.

An verò probatione nullâ, tam futilibus conjec-

(1) *Anon. ibid. n.* 10. — (2) *Ibid. n.* 11, 12, 13.

(*) Natione Gallus.

turis, celebratissima acta falsi insimulare liceat, prudens lector judicet. Certè auctor anonymus, quo causam tueatur suam, nihil affert verius quàm istud : virum egregium, Ludovicum Thomassinum Gallum, in eâdem esse sententiâ (1). Hujus ergò conjecturas colligit, quas modò refutavimus. Nos verò eum virum, ut doctrinâ clarum, ita pacis studio multa, ac, ferè dixerim, nimia cogitantem, ac, ne quemquam lædat, ubique metuentem, nec lædere ipsi volumus. Atque hîc de Pragmaticâ sancti Ludovici Sanctione dicendi finem facimus.

CAPUT X.

Edictum Caroli VI : decretum Florentinum : nulla sunt, quæ contra canones : Romanus Pontifex contra canones agere nolle præsumitur, ne ipse adversetur sibi : locus insignis Concilii Basileensis.

Ex eodem fonte manavit Caroli VI constitutio, « Clero agente, ac plaudente, edita anno 1406, » quâ sublatis reservationibus (*), sive expectatio-

(1) *Anon. n.* 6. *Thomass. Discipl. de l'Egl. part.* IV, *liv.* II, *chap.* X, *n.* 11 : *ibid. c.* XLI, *n.* 4 ; *et lib.* III, *c.* XXIV, *n.* 17.

(*) *Reservationes* eæ erant, quibus Papa Sedes episcopales et alia beneficia *suæ dispositioni reservabat, quando vacarent*, simul vetabat ne ii quibus jus erat nominandi aut eligendi, suo jure uterentur. *Expectativas gratias* sic describunt : Papa litteras dabat *de mandato gratioso,* quibus litteris conferebat beneficium, vivo adhuc beneficiario; ut ille, in cujus gratiam hujusmodi litteræ conscriptæ fuerant, haberet beneficium post beneficiarii obitum. Vid Rebuf. Prax. Benef. p. 53, 56, et alibi pass. Hi abusus gravissimi sublati sunt à Concilio Basileensi. (*Edit. Paris.*)

» nibus (hoc est expectativis gratiis) personas eccle-
» siasticas regni, ac Delphinatûs ad suas franchisias
» et libertates in perpetuum reducit, secundùm
» antiqua jura communia, et Concilia generalia (1) »;
quæ ex sancti Ludovici Sanctione deprompta sunt.

Hæc verò omnia Concilii etiam Florentini auctoritate sancita invenimus. Decretum retulimus (2), quo utriusque Ecclesiæ, Græcæ scilicet ac Latinæ consensione firmatur, à Petri successoribus pasci ac regi universalem Ecclesiam; sed ad eum modum, qui Conciliorum gestis ac sacris Canonibus continetur.

Quid si adversùs canones statuunt? an continuò ad generale Concilium appellandi? Nequaquam, nisi omnem solverent disciplinam. At in minoribus ac particularibus causis id sufficit, decretum contra canones editum esse nullum. Sic enim sanctus Zozimus jam relatus (3) : « Contra sta-
» tuta Patrum concedere, vel mutare, ne hujus
» quidem sedis potest auctoritas ». Et sanctus Leo Magnus (4) : « Ut omni penitus auctoritate sit va-
» cuum quidquid ab illorum canonum (videlicet
» Nicænorum) fuerit constitutione diversum ». Atque iterum (5). « Infirmum atque irritum erit,
» quidquid à prædictorum Patrum canonibus discre-
» parit ». Et sanctus Martinus (6) : « Canones eccle-

(1) *Preuv. des Libert. etc. c.* XXII, *n.* 10; *tom.* III, *pag.* 13 *et seq. et passim.* — (2) *Sup. lib.* VI, *c.* XI. — (3) *Sup. hoc lib. cap.* III. *Zoz. ep.* VII, *ad Episc. Prov. Narbon. et Vienn. tom.* II *Conc. col.* 1570. — (4) *Leo. Mag. ep.* LXXX, *al.* LIII, *ad Anat. C. P.* — (5) *Id. epist.* LXXXVII, *al.* LXI, *ad ep. Conc. Chalc.* — (6) *Mart. I epist.* IX, *ad Pantal. tom.* VI *Conc. col.* 35. *Vid. sup. c.* III.

» siasticos

» siasticos solvere non possumus, qui custodes ca-
» nonum sumus ».

Id majores nostri, epistolâ ad Adrianum II, hâc etiam ratione firmant (1) : « Quòd apostolica Sedes » non potest esse sibi contraria ». Esset autem, si canonum ex officio custos, canones solveret. Quo fundamento, si quid à Papâ prodit minùs canonicum, sic est interpretandum, ut voluntas potiùs, quàm facultas desit.

Neque verò Ecclesia Romana canonum est custos, tanquam alieni boni, sed profectò tanquam sui : canones enim sunt Ecclesiarum omnium; maximè verò Romanæ omnium matris, cujus etiam auctoritate firmantur.

Scitum enim apud Socratem (2), « canone eccle- » siastico juberi, ne absque Romano Pontifice ca- » nonizentur », hoc est regulentur, gubernentur, suoque ordine componantur, et constituantur *Ecclesiæ :* « μὴ κανονίζειν τας εκκλησιας ». Quod ipsum Sozomenus clarioribus verbis expressit (3) : « Lege » pontificiâ pro irritis haberi, quæ præter senten- » tiam Episcopi Romani fuerint gesta ». Id etiam attestantur alia ecclesiastica monumenta.

Itaque Sedes apostolica canonibus adjicit vim, *robur,* τὸ κῦρος; sibique adversaretur, si eos solveret, quos ipsa firmasset, aut etiam condidisset.

Id præclarè explicat Basileense Concilium de Papâ agens (4) : « Quidquid enim statuitur in sacris

(1) *Ep. Carol. Calvi ad Adr. II, int. Hincm. ep.* XLIII; *tom.* II, *p.* 708. — (2) *Socr. lib.* II, *c.* XVII; *p.* 79, *edit. Vales.* — (3) *Sozom. lib.* III, *c.* X; *p.* 415. — (4) *Conc. Basil. ep. syn. n.* 5; *tom.* XII *Conc. col.* 706.

» Conciliis, suâ etiam (Pontificis scilicet) auctori-
» tate statuitur, quæ semper ibi refulget, ut prima
» et præcipua, præ omnibus, caput et directrix. Et
» cùm, aut personaliter, aut auctoritativè semper
» in Synodis universalibus intersit, ipseque Ecclesiæ
» Rector sit et Pastor; decreta Conciliorum, etiam
» sua, et Sedis apostolicæ, non immeritò dici pos-
» sunt : nos enim unum Ecclesiæ corpus sumus, et
» ipse hujus corporis caput sub capite Christo. Quid-
» quid igitur fit ab hoc corpore ecclesiastico, etiamsi
» omnia membra in idem concurrant, sicut in cor-
» pore naturali accidit, magìs tamen, ac præcipuè
» oratio quævis capiti appropriatur et adscribitur,
» ab ipsoque magìs, quàm ab alio corporis mem-
» bro procedere censetur. Itaque non secus syno-
» dalia decreta pro suo debito et honore exequi
» debet; ac per alios servari facere, quàm si ab ore
» proprio dictata et promulgata essent : dum enim
» ipse præsens inest, ipse concludit, ipse statuit;
» et sub nomine suo ac personâ ejus omnia decer-
» nuntur : dum abest, sui præsidentes, qui vice
» ejus funguntur, locumque apostolicum tenent, et
» personam Pontificis repræsentant, per sacrum
» Concilium deliberata concludunt ».

Hæc pro pontificiâ auctoritate magnifica et sublimia, à Juliano Cardinale, Concilii Basileensis Præside, pronuntiata, atque ab ipso Concilio, diplomate edito, promulgata sunt. Quæ profectò efficiunt, ut Ecclesia Romana sibi adversetur, dissolvens canones suâ primitus auctoritate firmatos. Quod eo minùs præsumi potest, quò sæpius et clariùs nulla et irrita pronuntiat, imò sua inficiatur esse, quæ

sacris canonibus adversa, suo etiam nomine proponantur. Hinc Hilarus, quem cæteri longo ordine consequuntur (1) : « Nihil adversùm venerandos » canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris » mei judicium valeat, quidquid obreptum esse no» bis constiterit ».

CAPUT XI.

De decretalibus epistolis, deque consuetudine receptâ, et canonum origine.

Canonibus annumeramus decretales Romanorum Pontificum epistolas, quanquam illæ serò, Dionysii Exigui operâ, Ecclesiæ codici et canonum corpori adjunctæ sint; idque in Occidente tantùm : atque initio ducto à beati Siricii epistolis, quarto sæculo per provincias missis. Namque anteriores interciderant, aut remanserant penès Ecclesias, Sedem apostolicam consulentes, neque in unum corpus collectæ erant, quæ innumerabiles hinc inde dimissæ certis casibus providebant.

Cur autem postea in unum collectæ corpus, ad Ecclesiæ canones accesserint, in promptu erit juris ecclesiastici origines repetenti. Namque Ecclesiæ primitus traditione regebantur. Hinc ex traditionibus apostolicarum Ecclesiarum conscripti canones Apostolorum, qui à Latinis serò, neque simul omnes, in auctoritatem adsciti.

Conditi verò postea sunt canones per provincias, aut in universalibus Synodis, cùm vel labente tem-

(1) *Hilar. Pap. ep.* IV; *tom.* IV *Conc. col.* 1038.

pore, à priscis institutis deflecteretur, vel aliquid novæ difficultatis occurreret. Sibi Ecclesiæ id honoris mutuò exhibebant, ut statuta ab aliis aliæ plerumque ut sua ducerent, à communi scilicet profecta spiritu. Utebantur ergo singulæ Ecclesiæ canonibus, vel universalium Conciliorum, vel suis, vel adoptatis, et consensu receptis. Hæc origo canonum. Horum executionem prima et apostolica Sedes ubique terrarum urgebat. Hinc ortæ epistolæ decretales, de quibus Hincmarus hæc : « Sunt leges » et canones ac decreta Sedis apostolicæ ex iisdem » canonibus promulgata (1) » : ac paulò post : « In » decretis suis, (scilicet Romanorum Pontificum) » ex sacris canonibus promulgatis, etc. » Quæ quidem totidem verbis in Pontigonensi Synodo (*) repetuntur (2); ut non unius Hincmari, sed omnium Episcoporum Gallicanorum esse constet.

Manant hæc ex anterioribus Sedis apostolicæ decretis, quale est illud quod sanctus Sixtus III scribit ad Illyricanos Episcopos (3) : « A canonum præ» ceptis vestrum nemo discedat, nec ab his deviet, » quæ juxta regularum ordinem frequens ad vos » directa Sedis apostolicæ decrevit auctoritas ». Sic ea quæ scribebant, ac per universas mittebant Ecclesias, et è canonibus prompta erant, et canonum executioni serviebant.

Cæterùm ratio postulabat, ut qui canones firma-

(1) *Hincm. ep.* XLI, *ad Adr. tom.* II, *p.* 692. — (2) *Conc. Pont. sess.* I; *tom.* IX *Conc. col.* 281. — (3) *Sixt. III epist. ad Illyric. Episc. in Synod. Rom. cap.* XVII; *coll. Holst. part.* I.

(*) Pontigo ædes regia, seu vicus, in Campaniâ provinciâ, non longè distans à Victoriaco. (*Edit. Paris.*)

rent et exequerentur, iidem, cùm opus esset, interpretarentur, et dubia jura reserarent, et pro tempore sancirent, quæ canonibus congrua viderentur. Itaque meritò in auctoritatem admissæ Decretales, sed quæ canonibus congruæ, quæ eorum executioni profuturæ, quæ denique probatæ et usu receptæ essent. Quò pertinet illud in professione Romanorum Pontificum supra memorata : « Ut custodirent » decreta canonica prædecessorum apostolicorum » Pontificum, quæcumque ipsi synodaliter statuerunt » et probata sunt » : hoc est, communi usu et consensu recepta. In constituendâ enim ecclesiasticâ disciplinâ, universalem assensum ab antiquis Pontificibus postulatum, supradicta (1) satìs probant, et qui ampliora velint nostros consulant. Nobis in re tritâ, summa quæque capita proferre est animus.

Consuetudines, ac mores universalis Ecclesiæ usu receptos, vim canonum obtinere constat : quandoquidem plerique canones, si rerum originem attendamus, primùm consuetudines fuerunt usu receptæ et probatæ. Nicæna Synodus sedium jura sanciens, canone VI : « Antiqua consuetudo servetur (2) ». Et canone VII : « Quoniam obtinuit consuetudo et » antiqua traditio, ut Æliæ, (hoc est Hierosolymo- » rum) Episcopus honoretur, etc. » Sanctus Basilius ille canonum vindex, canonicâ epistolâ ad Chorepiscopos, canonibus accenset « consuetudinem, » quæ in Ecclesiis versabatur (3) ». Epistola etiam ad Diodorum, *consuetudinem* quæ in Ecclesiis Cæsariensis tractûs obtinebat, *vim legis habere* decer-

(1) *Sup. hoc lib. c.* VIII. — (2) *Conc. Nicæn. can.* VI, VII; *tom.* II *Conc. col.* 32. — (3) *Basil. ep.* LIV, *aliàs* CLXXXI; *tom.* III, *pag.* 148.

nit; « propterea, inquit [1], quòd hæc statuta à » sanctis viris sunt nobis tradita ».

Jam in citatis locis consuetudines canonibus æquiparatas passim audivimus; laudantque omnes beatum Augustinum [2], cui *mores populi Dei et instituta majorum* pro lege sunt. Unde ad intolerandissimam insaniam refert contemptum eorum, quæ sunt universalis Ecclesiæ consuetudine roborata, epistolâ ad Januarium [3], et alibi sæpius. Ac passim in Decretalibus et in Conciliis, conjuncta hæc duo, tanquam æqualis ponderis, *de jure vel consuetudine*. Atque hæc de universalis Ecclesiæ regulis.

CAPUT XII.

Jura, canones, consuetudines particularium Ecclesiarum retinenda : in iisque pars libertatis ecclesiasticæ : cæterarum gentium eam in rem cum Gallis concors sententiâ.

At ecclesiasticam disciplinam libertatemque nostram, non solùm tuemur universalibus canonibus ac moribus; sed etiam iis, qui per singulas Ecclesias valeant; quod secundo loco in Declaratione Gallicanâ est positum. Hoc quidem ex antedictis jam confectum putamus. Laudata est Basilii Epistola *de consuetudine* particularium etiam Ecclesiarum, « quæ vim legis obtineat, eò quòd hæc sta-

(1) *Basil. epist.* CLX, *aliàs* CXCVII, *n.* 2; *ibid. p.* 249. — (2) *Aug. ep.* XXXVI, *al.* LXXXVI, *n.* 2; *tom.* II, *col.* 68. — (3) *Id. epist.* CXVIII, CXIX, *al.* LIV, LV; *col.* 123 *et seq.*

» tuta (etiam particularia) à sanctis viris sint tra-» dita [1] » : laudatus est Zozimi locus de servandis Patrum constitutis; quem locum ad peculiaria jura Ecclesiarum pertinere vidimus [2] : laudata est Nicæna Synodus, primis sedibus, ex ipsâ consuetudine, sua jura servans, canone VI et VII [3].

Accedit Ephesina, à Cypriis (*), et aliis quibuscumque Ecclesiis potentiores Episcopos, qui eas invaderent prohibens; « ne Patrum canones prote-» rantur; neve sub sacerdotii prætextu, mundanæ » potestatis fastus irrepat; ne clam paulatim liber-» tas amittatur, quam nobis donavit sanguine suo » Dominus Jesus Christus, omnium hominum libe-» rator [4] ». Alludit ad illud Pauli : *Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum* [5]. Hæc ergo pars comparatæ Christi sanguine libertatis, ut non hominibus, sed canonibus serviatur.

Sic igitur et jura peculiaria Ecclesiarum servanda; et id pertinere ad Ecclesiarum libertatem, Synodus œcumenica definivit; referunturque ad universalis Ecclesiæ jus, etiam particularia jura; quippe quæ à Synodis universalibus confirmentur.

Eodem ferè sensu Chalcedonensis Synodus primo id capite decernit : « Regulas à sanctis Patribus, » in unaquâque Synodo, usque nunc prolatas te-» neri statuimus [6] »; quibus regulis non tantùm

(1) *Sup. cap. præced.* — (2) *Sup. hoc lib. c.* III. — (3) *Sup. cap. præced.* — (4) *Decret. Conc. Eph. act.* VII; *tom.* III *Conc. col.* 801. — (5) *I. Cor.* VII. 23. — (6) *Conc. Chalc. act.* XV, *can.* I; *tom.* IV *Conc. col.* 756.

(*) De Cypriorum Episcoporum causâ jam dictum est lib. VIII, not. ad cap. VIII, quam vide; *sup. tom.* XXXII, *pag.* 589.

communia, sed etiam propria cujusque Ecclesiæ jura asseruntur.

Sanctus Gregorius Magnus ad Dominicum Carthaginensem : « Sicut, inquit (1), nostra defendi» mus, ita singulis quibuscumque Ecclesiis jura » servamus ». Atque alio loco (2) : « Absit hoc à » me, ut statuta majorum Consacerdotibus meis in » quâlibet Ecclesiâ infringam : quia mihi injuriam » facio, si fratrum meorum jura perturbo ».

Neque tantùm majores nostri laudaverunt universales canones, Conciliorum generalium auctoritate conditos; sed etiam Gallicanos (3) ; « quoniam » venerandi et sancti viri eos ediderunt, quorum » vitam et sanctitatem crebra miracula commen» darunt ».

Valere autem, ut canones, ita etiam consuetudines, non modò Ecclesiæ universalis, sed etiam particularium Ecclesiarum, antedicta firmant. Huc accedit Ratramnus Corbeiensis, libro jussu Regis et Episcoporum Gallicanorum, contra Græcos edito, quo particulares consuetudines laudat, de quibus etiam hæc scribit (4) : « Instituta verò majorum suis » quibuscumque locis edita, sicut non omnibus ea» dem, sic unitatem fidei nullo modo divisere ».

De his consuetudinibus retinendis, Jordani Lemovicensis Episcopi, in Concilio Lemovicensi, præclara sententia est (5) : « Non enim una eademque

(1) *Greg. Mag. lib.* II, *ep.* XLVIII, *al.* XXIX, *tom.* II, *col.* 611. — (2) *Id. ep.* LII, *aliàs* XXXVII, *col.* 618, 619. — (3) *Agobard. lib. ad ad Ludov. Pium Imp. adv. Leg. Gund. n.* 12; *tom.* XIV *Bibl. Pat. p.* 266. — (4) *Ratram. Corb. adv. Græc. lib.* I, *c.* II : *Spicil. tom.* II, *p.* 3 *et* 4. *Vid. quoq. pass. lib.* IV. — (5) *Conc. Lemov.* II, *sess.* II; *tom.* IX *Conc. col.* 895.

» lex omnibus Ecclesiis, sive populis, sive civitati-
» bus, sive gentibus, semper potest congruere; sed
» quædam pro qualitate locorum, et gentis et ani-
» morum, quamvis diverso, tamen congruenti or-
» dine, in consuetudinem deducuntur ». Cujus rei
multa exempla commonstrat.

In eamdem sententiam Fulbertus Carnotensis (1):
« Nec nos offendit observantiæ diversitas, ubi fidei
» non scinditur unitas ». Quod sumptum ex sancto
Gregorio, Numidarum peculiares consuetudines
firmante his verbis (2): « Consuetudinem quæ tamen
» contra fidem catholicam nihil usurpare dignosci-
» tur, immotam permanere concedimus ».

Notum omnibus beati Ambrosii dictum, à beato
Augustino tantâ cum laude memoratum (3), de con-
suetudinibus regionum. At Clerus Gallicanus, ne
consuetudinis nomine eas comprobare videatur, quæ
in jure vocentur, *corruptelæ*, ac, *vetustas erroris*;
consuetudines eas ad Ecclesiæ Gallicanæ discipli-
nam libertatesque pertinere voluit, « quæ Sedis apo-
» stolicæ et Ecclesiarum consensione firmentur (4) »:
Sic nostræ libertates vel maximè Sedis apostolicæ
auctoritate constant: quippe quæ canonum execu-
trix custosque sit. Unde noster Gerson docet omnem
statum ecclesiastici ordinis « subesse rationabili vo-
» luntati Papæ, quæ rationabilitas regulanda est
» per determinationes Conciliorum generalium,
» præsertim jam factas, de consensu et auctoritate

(1) *Fulb. Carn. epist.* II, *ad Fin. tom.* XVIII *Bibl. Patr. p.* 6. — (2) *Greg. Mag. lib.* I, *ep.* LXXVII, *al.* LXXV, *ad Episc. Numid. tom.* II, *col.* 561. — (3) *Aug. ep.* XXXVI, *al.* LXXXVI, *n.* 32: *tom.* II, *col.* 81. — (4) *Decl. Gall. c.* III.

» summorum Pontificum (1) » : adeo nostri æquo jure omnia metiuntur, totoque studio Sedis apostolicæ auctoritati consulunt. Summa doctrinæ est, Ecclesiam ubique consensione regi.

Cæterùm ne nobis quisquam eâ causâ succenseat, habent, non modò Galli, sed etiam Hispani, Belgæ, Germani, alii omnes, suas consuetudines, sua jura, vel usu firmata, vel pactis. Hæc Sedes apostolica servat in Ecclesiis quibusque gubernandis : quæ pars est vel maxima ecclesiastici regiminis, dicente Apostolo : *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos* (2). Habent eædem gentes suos ritus. Aliena, nova, noxia respuenda, si fortè obtrudantur. Id sibi præ aliis Ecclesia Gallicana vindicat, ut jure communi regatur, hoc est, quoad fieri liceat, jure antiquo, à quo dimoveri invita non possit. Quale jus, si reliquæ gentes vindicare sibi velint, nihil profectò prohibemus.

CAPUT XIII.

Jura novella necessaria : ad vetera collimandum : Patrum Gallicanorum eâ de re in Concilio Tridentino sensus : ipsum Tridentinum Concilium eodem animo fuit.

Cum autem vetusta laudamus, atque in iis arcem nostræ disciplinæ libertatisque collocamus ; non propterea contendimus immutabilem esse Ecclesiæ disciplinam. Agnoscimus enim à patribus nostris in

(1) *Gerson. de statib. Eccles. stat. Præl. consid.* IV : *tom.* II, *p.* 432. — (2) *I. Cor.* IX. 22.

Concilio secundo Vasensi commendatos (1), non tantùm *antiquos*, sed etiam *novellos canones*. Hos meritò laudat Agobardus, factos videlicet « pro causis » necessariis, quarum definitiones in illis generali» bus Conciliis non habentur (2) ».

Et tamen ad antiqua semper niti nos oportet; præcipuumque id fuit Gallorum studium in Concilio Tridentino. Itaque Oratores Regis, id, præ aliis omnibus, mandatum acceperant : in Ecclesiâ reformandâ, « primùm id videri, ut ad Ecclesiæ initia » redeatur, ut Ecclesiæ status ad originis suæ puri» tatem quàm maximè accedat (3) ».

Id verò Tridentini Patres, quoad iniquitas temporum tulit, egregiè præstiterunt. Unde hæc habent passim : « Sancta Synodus antiquorum canonum » vestigiis inhærendo decernit (4), etc. » Ac rursus : « Sancta Synodus vestigiis VI canonis Concilii Chal» cedonensis inhærendo statuit (5), etc. » Denique id semper agit, eòque collimat ut antiqui canones, « qui temporum atque hominum injuriâ penè in » desuetudinem abierunt, innoventur »; universamque disciplinam Cleri restituit ex iis, « quæ aliàs à » summis Pontificibus ac sacris Conciliis sancita » fuerunt (6) ». Tum præcipit Ordinariis, « si quæ » ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea » quamprimum in usum revocari studeant, non ob-

(1) *Conc. Vasens.* II, *malè à Bin.* III, *an.* 529 : *præf. tom.* IV *Conc. col.* 1679. — (2) *Agob. lib. ad Lud. Pium, n.* 12; *tom.* XIV *Bibl. Patr. p.* 266. — (3) *Instr. à M. de Lansac. Avril* 1562. *Mém. pour le Conc. de Trente, p.* 173. — (4) *Conc. Trid. sess.* XXIII, *de reform. cap.* VII, *tom.* XIV, *col.* 867. — (5) *Ibid. c.* XVI; *col.* 870. — (6) *Ibid. sess.* VI, *de reform. c.* I; *col.* 769.

» stantibus consuetudinibus quibuscumque; ne sub-
» ditorum neglectæ emendationis ipsi condignas,
» Deo vindice, pœnas persolvant (1) ».

Si ergo sanctissima atque omni veneratione digna Synodus veterem disciplinam non omnino restituit, id factum vel maximè quòd temporum ratio non sineret. Quâ in re memorabilis est Caroli Cardinalis à Lotharingiâ, Archiepiscopi Rhemensis, unà cum Episcopis Gallicanis, de Tridentinâ reformatione declaratio et protestatio, anno 1563 (2) : « Cùm nudiustertius meam de reformationis articulis dicerem » sententiam, præfatus sum etiam me valde cupere, » ut prisca illa ecclesiastica restitueretur disciplina : » sed cùm his corruptissimis temporibus et moribus, intelligam non posse ea, quibus maximè opus » est, protinus adhiberi remedia, interim assentiri » et probare ea quæ nunc sunt decreta : non quòd » ea judicem satìs esse ad integram ægrotantis rei» publicæ christianæ curationem, sed quòd sperem » his priùs lenioribus fomentis adhibitis, cùm graviora medicamenta pati potuerit Ecclesia, Ponti» fices maximos, et maximè sanctissimum Dominum » nostrum Pium, pro suâ insigni pietate et pruden» tiâ diligenter curaturum, ut ea quæ desunt im» plens, et efficaciora inveniens remedia, in usum » veteribus jamdiu abolitis revocatis canonibus, et » maximè quatuor veterum illorum Conciliorum, » quæ quantum fieri poterit observanda esse cen» seo; vel si expedire videbitur, frequentiori Con» ciliorum œcumenicorum celebratione, morbum

(1) *Conc. Trid. sess.* XXII, *de ref. c.* 1; *col.* 857. — (2) *Declar. et protest. etc. Mém. pour le Conc. de Trente, p.* 571.

» ab Ecclesiâ propulsans, eam suæ pristinæ restituat sanitati. Hanc autem meam mentem et sententiam, tum meo, tum omnium Galliæ Episcoporum nomine, in acta referri volo, et ut id fiat, » à Notariis peto et postulo ».

Est ejusdem generis et spiritûs protestatio (1) circa ejusdem Concilii caput : *Causæ criminales :* et caput; *Causæ omnes*, quibus Episcopi Gallicani, Christianissimi regni *privilegia, jura, sacrasque constitutiones tuentur* (*).

CAPUT XIV.

Ecclesia Gallicana antiquam et sanctam, sub Aurelio et Augustino, Africanam Ecclesiam sequitur: Christiani Lupi hallucinationes : summa doctrinæ de libertatibus.

Qua in re Ecclesia Gallicana eodem spiritu agitur, quo nobilis illa quondam Ecclesia Africana. Notum quid ab eâ sanctus Zozimus Papa, missâ legatione, postularet, quid Patres Africani responderint. Duo tantùm observamus : primum illud,

(1) *Declar. et protest. etc. Mém. pour le Conc. de Trente, p.* 571. *Vid. Conc. Trid. sess.* XXIV, *c.* V, *et* XX, *de Ref. col.* 883, 892.

(*) Concilium Tridentinum loco in textu citato, cap. V, statuit ut « causæ criminales graviores contra Episcopos,.... quæ depositione aut privatione dignæ sint, ab ipso tantùm summo Romano » Pontifice cognoscantur et terminentur ». Idem cap. XX, talem jubet adhiberi « rationem tractandi causas ecclesiasticas », quâ Episcoporum et Gallicanæ Ecclesiæ juribus non parum noceatur ; quâque, si eâ uteremur, lites, multis in casibus, non resecarentur, sed fierent sempiternæ. (*Edit. Paris.*)

Papam Zozimum, cùm appellationes Ecclesiæ Africanæ suæ sedi vindicaret, protulisse canones, eosque Nicænos, in Africâ quidem, ut toto orbe terrarum receptos : alterum, Africanos Patres apertè professos se ita probaturos appellationes eas, si canonibus Nicænis juberentur [1].

Ergo neque Zozimus absolutâ voluntate agebat; neque Africani Patres eâ se gubernari sinebant : sed in receptis canonibus pars utraque vim omnem reponebat.

Interim Africani Præsules Sedi apostolicæ, de Nicænis canonibus adhibent fidem, donec disquisitio fieret [2]. Posteaquam constitit canones à Zozimo bonâ quidem fide laudatos, non esse Nicænos (*), collectâ Synodo scribunt nobilem illam, ad sanctum Cœlestinum post Bonifacium Zozimi successorem, epistolam : quâ nova, neque receptis canonibus probata repudiant; atque sic in antiquo jure perstant.

Hæc egit Ecclesia Africana, eo tempore, quo tot orbis christiani lumina suo sinu alebat; Aurelium, Alipium, alios, et, qui unus omnium instar esset, Augustinum.

At Lupus tantæ Ecclesiæ, tantæque Synodi epistolam *infelicissimam, et scatentem erroribus* [3];

[1] *Conc. Afr.* VI, *c.* III *et seq. tom.* II *Conc. col.* 1590 *et seq.* — [2] *Vid. Conc. Afr.* VII, *ibid. col.* 1603; *et collect. can. Afric. ibid. can.* CI *et seq. col.* 1670 *et seq.* — [3] *Christ. Lup. de Gall. Eccl. Rom. app. c.* XII, *p.* 116.

(*) Erant enim hi canones III, IV et V Synodi Sardicensis, quæ Synodus pars et appendix Concilii Nicæni Romæ habebatur; sed erat Afris ignota, imò ab illis credita Arianorum conciliabulum. (*Edit. Paris.*)

Synodum ipsam, *erraticam, deviam ac prævaricatoriam,* appellare non veretur; cujus causâ factum sit, ne Aurelius, vir maximus, « non appareat » in Romanis sanctorum tabulis : nempe, inquit » Lupus (1), propter hunc finalem lapsum ». Qui si reviviseeret, profectò videret à doctissimo ac religiosissimo viro Joanne Mabillonio nuper editum Ecclesiæ Africanæ antiquissimum Martyrologium (2), quo sanctos inter Episcopos, Gratum, Augustinum, Quod-vult-Deum, Capreolum et alios; sanctus quoque Aurelius ille, si Lupo credimus, finaliter lapsus, adscribitur sub finem mensis Julii, his verbis : « XIII Kalendas Augustas, depositio sancti Aurelii » Episcopi ».

Quod autem Lupus notat (3), « Augustinum, » Alipium, Possidium, ac alios meliores Episcopos » retraxisse manus, et infelicissimis litteris subscri- » bere noluisse; ac solos juvenes Aurelio adhæ- » sisse » : viri docti me miseret tot ac tantas ineptias congerentis. Primùm enim constat quæ in eâ Synodo gesta sunt, consentire cum iis, quæ in anteriore Synodo sanctus Augustinus tunc, ut in actis legitur (4), « legatus Provinciæ Numidiæ dixit : Et » hoc nos servaturos profitemur, salvâ diligentiore » inquisitione Concilii Nicæni ». Ex quo sequebatur ne servaretur ampliùs, postquam à Nicæno Concilio abesse compertum est, quod Synodus Aurelii sanxit. Quid autem requiramus in ejus Synodi epistolâ, sancti Augustini et aliorum manum? Nempe illi

(1) *Christ. Lup. de Afr. appel. c.* XXX, *p.* 707, 708. — (2) *Mabill. Analect. tom.* III, *p.* 399. — (3) *Lup. de Afr. app. loc. cit.* — (4) *Conc. Carth.* VI, *c.* VII, *tom.* II *Conc. col.* 1592.

aberant : neque enim Provincia Numidiæ, aliæque, eosdem semper Legatos mittebant. At si improbassent, utique adversùs *erraticam et deviam Synodum* reclamandum erat : quod contrà factum est : ea enim in aliâ Synodo Africanâ (1), unà cum aliis Synodis sub Aurelio actis, *recitata,* repetita et comprobata est; neque prætermissa est illa epistola, quam optimus Lupus *scatentem erroribus* reputat; neque Augustinus unquam ab Aurelio secessisse legitur, uti Lupus memorat. Quin potiùs Aurelium, et vivum et mortuum, ni fallor, miris ubique laudibus commendavit (2). Hujus etiam memoriam, hujus epistolas Africanorum Conciliorum dictatas nomine, sequens ætas celebravit. Testis vir egregius Ferrandus Diaconus, in vitâ sancti Fulgentii : « Sanctæ, inquit (3), memoriæ Aurelius Carthagi» nensis Ecclesiæ Antistes, inter sua privilegia me» ruit, ut litteras ex Africano Concilio dandas ipse » solus scriberet ». Quod item sancto Fulgentio contigisse memorat : tam sanctum habebatur illud officium!

Fingit bonus Lupus juvenes tantùm Episcopos adhæsisse Aurelio; neque illud saltem cogitat, post ipsum Aurelium statim in epistolæ fronte apparere Valentinum, Numidiæ scilicet Primatem (4) : quem primatum ætati datum esse nemo nescit. At enim ille etiam retrocessit unà cum Augustino, aliisque

(1) *Conc. Afric. sub Cœl. can.* CI, *col.* 1670 *et seq.* — (2) *Vid. Aug. pass. et imprim. serm.* CCCLV, *al.* XLIX, *de vit. et morib. Cleric. n.* 5; *tom.* V, *col.* 1383. — (3) *Vit. Fulg. per Ferrand. ante ejus oper. c.* XX, *n.* 40, *p.* 20. *edit.* 1684. — (4) *Vid. Conc. Afric. seu coll. Conc. Afric. can. tom.* II *Conc. col.* 1670.

Numidis,

Numidis, si Lupo credimus (1). Nempe fefellit eum sancti Augustini epistola ad sanctum Cœlestinum de Antonio Fussalensi (2); quam si attentè legisset, profectò invenisset, sub ipsa initia Cœlestini scriptam, antequam ab Oriente de Nicænis canonibus responsa venissent; quo tempore ab Afris permissas appellationes, *salvâ diligentiore Concilii Nicæni inquisitione*, prout sanctus Augustinus interlocutus erat, ut in Concilio sexto Carthaginensi vidimus (3). Hæc verò nos de Lupo monenda esse duximus, ut viris bonis appareat, quàm inepta, ne dicam impia, adversùs sanctos viros, imò adversùs sanctissimam Africanam Ecclesiam suaserit falsa et præpostera pietas. Quid postea in Africâ, labentibus rebus, gestum sit, nihil nostrâ: hoc enim abundè est, nobis esse communem, cum tam claro sæculo tantisque viris, receptorum canonum, atque in eo positæ ecclesiasticæ libertatis, defensionem.

Summa ergo sit nostræ libertatis, sic novella jura, piâ aut necessariâ institutione stabilita, servare, ut antiquiora respicere, iisque sustentare labentem disciplinam; certè *jus commune*, atque in eo venerandas juris antiqui reliquias omni ope servare, jusque arbitrarium, et mandata extraordinaria repudiare studeamus; in eâque partem maximam reponamus nostræ erga Ecclesiam catholicam ac Sedem apostolicam reverentiæ; quippe qui intelligamus, quò quisque est studiosior antiquæ disciplinæ, eò magìs cordi habere Ecclesiæ catholicæ ac Sedis apostolicæ majestatem.

(1) *Lup. de appel. Afr. c.* IV, *p.* 609. — (2) *Aug. ep.* CCIX, *aliàs* CCLXI; *tom.* II, *col.* 777. — (3) *Conc. Carth.* VI, *c.* VII, *jam cit.*

CAPUT XV.

Libertates quo sensu privilegia dicantur, nempe ut jura antiqua, libertatum radix : an Petrus de Marcâ audiendus, qui Conciliorum superiorem potestatem à libertatibus separat.

Omittimus notum illud, libertates nostras non privilegia, sed libertates dici; ut quæ non veniâ et indulgentiâ, sed ipso antiquo jure nitantur; quanquam jura Ecclesiarum apud antiquos passim privilegia etiam appellantur; vulgatumque illud, τὰ πρεσβεῖα, hoc est, antiqua et vetusta, quæ nostri *privilegia* vocant, ipsâ antiquitatis commendatione fulta, suâ vi stare oportere.

Radix autem libertatis ecclesiasticæ eo maximè constat, quòd in ipsâ catholicâ Ecclesiâ vigeat suprema illa vis et indeclinabilis, quâ ipsa catholica Ecclesia gubernetur; valeatque illud beati Hieronymi, quod est à majoribus nostris toties celebratum : « Si auctoritas quæritur, Orbis major est » Urbe (1) ».

Haud me fugit virum illustrissimum atque doctissimum Petrum de Marcâ, dum Romanis auribus parcit, aliam ac novam de libertatibus Gallicanis protulisse sententiam. Is enim profitetur confutari à se communem opinionem, quæ docet, præcipuam libertatum regulam hanc esse, ut Concilium œcumenicum superius Romano Pontifice dicatur (2);

(1) *Hier. ep.* CI, *ad Evan. al.* LXXXV, *ad Evagr. tom.* IV, *col.* 803. — (2) *Marc. de Concord. lib.* III, *cap.* VII, *n.* I.

quamvis tamen hæc sit Scholæ Gallicanæ sententia, non esse unam ex libertatibus Gallicanis: illam niti eo fundamento, quod sit expendendum, an nova constitutio vel novum rescriptum rebus Gallicanis consulat aut noceat: ac fruatur licèt summus Pontifex, aut æquo jure cum Conciliis generalibus, aut superiore, nihil hoc ad libertatem; cùm et eâ perinde utamur erga Conciliorum, atque erga Pontificum nova decreta: quod certum fieri aiunt, ex modificationibus Basileensi Concilio, ac deinde Tridentino adhibitis; atque omnino sufficere illud, ut Romani Pontifices canonibus derogare velle non censeantur, etsi fortasse, formulis rescripti ex stylo Curiæ, aliter cautum sit.

Hæc docet vir summâ doctrinâ, summoque ingenio; at quod nemo neget, versatili, et in utramque partem æquè composito. Profectò ut verum sit id quod exponit, nihil tamen vetabat libertatem Gallicanam duplici fundamento niti: nec à Gallo jurisconsulto ac Præsule, circa libertatem antiqua et vulgata rejici oportebat, dum ei muniendæ nova fulcimenta quærit.

Nam neque consultum id erat, ad Scholam referre tantùm, nostram de Conciliorum potiori potestate sententiam, quæ Constantiensibus canonibus innitatur. Cùmque nostra libertas Conciliorum, maximè œcumenicorum, canonibus contineatur, non erat inficiandum ejus partem vel maximam in canonibus Constantiensibus esse repositam, quos Ecclesia Gallicana non modò summâ pietate receperit, verùm etiam, ut conderentur, omni studio procurarit. Tum illud libertati erat congruum, ut adver-

sùs extraordinaria mandata, certâ præscriptione uterentur, quòd esset in canonibus firmum aliquid et invictum constitutum ab ipsâ Ecclesiæ potestate, quæ pontificiam potestatem, si quando extra limites efferretur, coercere; quin etiam interdum, in gravibus scandalis, castigare posset. Quo enim alio firmiore telo usa est Ecclesia Gallicana ad tuendam libertatem, quàm appellatione? At illa nulla est, nisi Concilium statuas potiore potestate esse. Quin Ecclesia Gallicana clarè et apertè legitimæ defensionis fundamentum in Constantiensium canonum auctoritate reposuit. Id docent ea verba appellationis Capituli Parisiensis, et Joannis Dauvet Procuratoris regii, quæ suprà memoravimus (1); placetque hæc addere haud minori emolumento futura. Capitulum quippe Parisiense, repetitis, ut suprà descripsimus, Constantiensibus sessionis quintæ et aliarum canonibus, hæc subdit (2): multa à Synodo Constantiensi esse decreta, « ut Romanis Pontificibus » congregandi Concilii universalis occasio necessi» tasque inesset, sponsæque Christi universali Ec» clesiæ sic congregatæ, id honoris singularisque » præeminentiæ locum deferre consuescerent : ut si » quid fortè tam arduum contingeret, quod om» nes tangat, universorumque statum, commodum » aut incommodum spectare videatur, ipsius uni» versali Concilio atque veritate testante, supremo » infallibilique judicio deliberandum determinan» dumque committerent; eoque pacto, non se jam re» rum dominos et omnipotentes, et quibus à nemine

(1) *Sup. lib.* x, *c.* xxviii. — (2) *Appell.* ii *cap. Paris. Preuv. des Libert. cap.* xxii, *n.* 29.

» dici possit, Cur ita facis? Sed Domini sui Christi » sponsæ famulos se, servorumque Dei servos, non » verbo et linguâ, sed opere et veritate faterentur ». Hoc ergo fundamento, nempe invictâ auctoritate Constantiensium canonum de supremâ et absolutâ Concilii œcumenici potestate, ipsa libertatis adversùs imperatam pecuniam defensio nitebatur. Quantò magìs uteremur illâ defensione, si nobis præriperentur ea jura, quæ omni auro contrà æstimamus?

Neque Patres nostri unquam ab eâ sententiâ discesserunt. Audivimus enim Cardinalis Lotharingii è Concilio Tridentino scriptam epistolam, quâ Papæ quoque ipsi testatum esse voluit, Gallos ad necem usque in eâ sententiâ perstituros, quæ Constantiæ atque Basileæ, de Conciliorum potestate firmata est, *quippe quâ omnia regni privilegia innitantur* (1).

Idem professus erat Henricus II, cùm in ipsis Concilii Tridentini initiis, hæc suis Oratoribus declarat ac mandat, tanquam rerum suo nomine agendarum certissimum fundamentum (2): « Nos pro » nostro munere ac titulo, quem à majoribus acce- » pimus, cupientes ecclesiasticam libertatem sar- » tam-tectam manere, et sacrorum generalium et » œcumenicorum Conciliorum, et Sedis apostolicæ » auctoritatem illæsam conservari, simul et Galli- » canæ Ecclesiæ, regni ac dominiorum nostrorum » jura ac libertates salvas esse et incolumes, etc. » Ecclesiæ igitur universæ, ac privatim Ecclesiæ Gallicanæ libertates, cum apostolicæ quidem Sedis,

(1) *Lett. du card. de Lorraine à Breton son secrét. Mémoire pour le Conc. de Trente, p.* 556. — (2) *Pouvoir envoyé par le roi Henri II à son Ambassad. etc. ibid. p.* 20.

sed primùm cùm œcumenicorum Conciliorum auctoritate conjungit : quæ à viris eâ tempestate maximis limata, atque ex intimo totius Ecclesiæ Gallicanæ sensu deprompta esse constant.

Ergo Gallis non placent, à Gallo homine et præsule, Gallicanæ expositæ libertates diversissimo modo, quàm antea fuerat à Gallis summâ consensione factum : perstititque Facultas, ut omittam cæteros, in pristinâ sententiâ, quam exposuimus (1), cùm de Vernantii et Guimenii censuris ageremu .

Atque haud scio an probari debeat universim ea libertas, quam vir illustrissimus statuit, ut in novis morum decretis, ab œcumenicorum etiam decretorum auctoritate liberè recedatur. Factum id quidem semel in recipiendo Concilio Tridentino, non solùm à Francis nostris, sed etiam à Belgis ditioni Hispanicæ subditis : cujus rei multæ causæ sunt, et quædam à nostris tactæ in ipso Tridentino Concilio (2) ; peculiares illæ quidem, nec trahendæ universim ad generalia Concilia ; neque satìs cautum aut honestum videtur passim in eo reponere libertatem, ut ab universalis Ecclesiæ decretis recedere liceat. Atque id quidem monere interim ; at excutere penitus, alieno loco non libet. Quòd sanè aiunt, ab Ecclesiâ Gallicanâ certis conditionibus ac modificationibus receptum esse Basileense Concilium, suprà retulimus eas ita esse adhibitas, « sub spe scilicet, quòd » per sacrum Concilium admittentur (3) ».

(1) *Sup. lib.* VI, *c.* XXVII. — (2) *Vid. Mém. pour le Conc. de Trente; pag.* 531 *et seq.* — (3) *Sup. lib.* VI, *c.* XII. *Vid. Pragm. tom.* XII *Conc. col.* 1429 *et seq.*

CAPUT XVI.

Hæc doctrina non obest dispensationibus apostolicæ Sedis : Concilii Basileensis locus : Gersonis doctrina à sancto Bernardo ducta.

Neque verò putent, à nobis tantâ canonum et Conciliorum auctoritate constitutas Sedis apostolicæ dispensationes esse sublatas. Absit : has enim nemo catholicus, nemo veri regiminis sciens, aut rerum ecclesiasticarum gnarus abstulerit. Has toto animo complectitur, ea quam pontificiæ potestati maximè adversari putant, Basileensis Synodus. Sic enim loquitur (1) : « Per Concilium autem statuta in » nullo derogant suæ potestati, quin pro tempore, » loco, causisque et personis, utilitate vel necessi- » tate suadente, moderari dispensareque possit, » atque uti summi Principis ἐπιείκεια, quæ ab eo au- » ferri nequit ». Anno 1435.

Itaque in decretis synodalibus Papæ auctoritatem exceptam intelligunt (*), nisi aliter caveatur (2). Quam exceptionem Gerson egregiè explicat, atque ita vult dari locum pontificiæ dispensationi, « non

(1) *Conc. Basil. epist. synod. n.* V; *tom.* XII *Conc. col.* 706. — (2) *Ibid. n.* III, *p.* 691.

(*) Hanc difficultatem Patres Basileenses sic solvunt. « Respon- » detur illud verum esse, quando persona Papæ specialiter non in- » cluditur; sed si specialiter includeretur, non posset excipi;.... » sed in decretis Concilii Constantiensis specialiter dicitur : *Quili- » bet, etiam papalis dignitatis, obedire tenetur præceptis Concilii* » : ergo persona Papæ in eo certè articulo non potest excipi. Vid. loc. cit. (*Edit. Paris.*)

» ut sit effræna libertas, sed si necessitas, vel evi-
» dens utilitas postularet, nec recursus pateret ad
» generale Concilium; alioquin non esset uti ple-
» nitudine potestatis, sed abuti plenissimè (1) ».

Quâ sententiâ vir doctissimus juxtà ac modestissimus mediam tenebat viam : « Ne talis esset restric-
» tio papalis potestatis, ut semper ad Concilium
» recurrendum esset propter raritatem; nec talis
» laxatio, quæ Conciliorum robur enervaret (2) ».

Grave illud ac memorabile, quod idem christianissimus Doctor coram Alexandro V apostolicâ libertate prædicabat (3) : « Leges rectè latas, quan-
» tâlibet importunitate petentium fatigeris, nun-
» quam dispensabis, nisi aut necessitas urgeat aut
» communis provocet utilitas. Alioquin fuerit potiùs
» crudelis dissipatio, quam justa dispensatio. Cave-
» bis dispensationem ipsam lege communiorem fa-
» cere; ne turpe sit, si regulam sua vincat excep-
» tio ». Quo ferè loco res esse, boni omnes lugent.

Cæterùm eruditus Lector in oratione Gersonis, beati Bernardi verba recognoscit. Notum id melliflui Doctoris (4) : « Ubi necessitas urget, excusabi-
» lis dispensatio est : ubi utilitas provocat, laudabilis
» dispensatio est. Utilitas, dico, communis, non
» propria : nam cùm nihil horum est, non planè
» fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est ».

His igitur causis, multa in jure permissa sunt sub-

(1) *Gers. de potest. Eccl. cons.* x. *tom.* II, *p.* 240, 241. — (2) *Id. serm. de viag. Reg. Rom.* III *part. direct.* II; *ibid. p.* 279. — (3) *Id. serm. coram Alex. Pap. ibid. p.* 140. — (4) *Bern. de Consid. lib.* III, *c.* IV, *n.* 18, *col.* 433. *Vid. quoq. lib. de Præcep. et Disp. cap.* IV, *ibid. col.* 503, 504.

limioribus ac litteratis personis; multa Episcopis, ut episcopatûs non tam dignitatem quàm onera sustinere possint; multa Principibus, quorum rationes publicis atque etiam ecclesiasticis rationibus prosint : cujus generis est illud Tridentini Concilii : « In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, et ob publicam causam [1] ».

Nec desunt quæ indulgere privatis, publica etiam utilitas postulat, ne pereant, *ne abundantiori tristitiâ absorbeantur* [2]; ne Ecclesia infirmis materna viscera claudere videatur, excidatque ab ecclesiastico regimine apostolicum illud : *Infirmum autem in fide assumite* [3]. Sed nobis non vacat prosequi singula; summa attigisse sufficiat.

Illud prætermittere non possumus, aliud esse quod Ecclesia jubeat, aliud quod indulgeat, aliud quod toleret. Id jubet, ut quàm maximè observentur canones : id indulget, ut causis necessariis interdum relaxentur : id tolerat, quod sine gravi perturbatione punire non potest : quæ quidem tolerantia pars quædam est ecclesiasticæ disciplinæ; sed ea quæ peccantes non excuset, imò etiam gravet; quippe qui divinæ ultioni reserventur.

Bernardo et Gersoni adjungere longo ordine poteramus scriptores antiquiores. Verùm posterioris ævi doctores, hoc loco, vel maximæ auctoritatis esse omnes fatebuntur : quippe ex his æstimare liceat quid primis sæculis Ecclesia senserit, cùm priscus canonum obtineret vigor; oportetque omnino immota esse ea, quæ corruptissimis quoque

(1) *Conc. Trid. Sess.* XXIV, *c.* V *de refor. tom.* XIV, *col.* 878. — (2) *II. Cor.* II. 7. — (3) *Rom.* XIV. I.

temporibus, ac profligatâ disciplinâ, suo tamen pondere steterint.

CAPUT XVII.

Dispensationes sine causâ; *canon Lugdunensis in earum gratiam à Petro de Marcâ citatus, an id efficiat.*

Quam autem ex Bernardi Gersonisque temporibus projecta ac prolapsa sint omnia, vel ex eo patet, quòd dispensationes, etiam *sine causâ,* valere tam multi sentiant, quorum auctoritas apud cordatiores nulla est.

Omnino enim, quæ ratione constituta sunt, quæ publicâ utilitate, non debent sine ratione, sine publicâ utilitate laxari; tales autem sunt leges; non ergo sine ratione, sine publicâ utilitate laxari possunt.

Ligant ergo potiùs quàm solvunt, illæ nunc à multis tanto studio celebratæ dispensationes *sine causâ :* ligant, inquam, non modò impetrantem, sed etiam dantem : et cùm Dominus incipiet rationem ponere cum servis suis (1), et egredietur illud ab altâ Christi sede : *Redde rationem villicationis tuæ* (2), non credo valebit illud postremis demum temporibus natum : *Pro arbitrio feci.* Meminisse enim oportebat sancti Cœlestini dicentis : « Dominentur nobis regulæ, non regulis dominemur (3) ».

Præpositis Ecclesiæ dominantur regulæ, primùm,

(1) *Matt.* XVIII. 24. — (2) *Luc.* XVI. 2. — (3) *Cœlest. ep.* 1, *ad Illyric. Ep. Coll. Holst. part.* 1.

cùm eas exequuntur; deinde cùm certâ ratione solvunt. At profectò regulis dominantur, cùm pro arbitrio solvi à se posse confidunt.

Vir illustrissimus Petrus de Marcâ satìs sibi disciplinæ cavisse videtur, si dispensationem *sine causâ* diceret, *in his, quæ vel jura tertii, vel statum publicum lædunt, nec licitam esse, nec validam;* alioquin *absque crimine* suscipi et concedi [1] : tanquam *status publicus* non statim lædatur, aut verò ullo modo possit consistere, solutis etiam *sine causâ* legibus.

Profert ille quidem Lugdunense Concilium sub Gregorio X, quod, inquit [2], ad Romani Pontificis arbitrium retulit, « æstimare quem modum » beneficii sui esse velit » : ex quo infert licere summo Pontifici « sine causæ cognitione aliquem » canonibus solvere, dummodo status publicus non » lædatur ». Quò etiam refert nomen *beneficii,* eoque significari vult, « gratiam ex merâ Principis » liberalitate collatam ». Sed profectò hanc gratiam et liberalitatem meram, in exequendis canonibus, Ecclesiæ traditio non agnoscit.

Ego verò diligentiùs expensum vellem illud, *æstimare,* quid sit. Non enim, quod infert, *sine causæ cognitione aliquem canonibus solvere;* sed considerare, ponderare, quæ sit mens canonum, et quatenus boni publici intersit eos temperari certis et extraordinariis casibus, pensatâ eâ, quam Ivo noster celebrat [3], *honestâ vel utili compensatione,* unde

(1) *De Concord. etc. lib.* III, *cap.* XV, *n.* 3. — (2) *Marca, ibid. Vid. Conc. Lugd. II, const.* XVIII; *tom.* XI, *col.* 985. — (3) *Iv. Carn. præf. Decr.*

existat illa, quam ipse Ivo memorat, *provida dispensatio;* aut, ut idem definit, *auctoritate præsidentium diligenter deliberata dispensatio;* quæ Synodus Lugdunensis, *æstimandi* voce, complexa est.

Cæterùm ille canon Lugdunensis agit de iis qui plures dignitates et Ecclesias ex dispensatione obtinent; quod unum vel maximè, certâ atque optimâ causâ fieri oportere, et omnia jura clamant, nec ipse Marca inficietur.

CAPUT XVIII.

De dispensationibus sine causâ *sententia Cardinalium sub Paulo III: Concilii Tridentini decreta memoranda.*

De dispensationibus *sine causâ*, ac merâ Papæ voluntate factis, optimum esset legi, altèque animis infigi ea, quæ egregii Cardinales, Gasparus Contarenus, Joannes Petrus Theatinus, postea Paulus IV, Jacobus Sadoletus, Reginaldus Polus, unà cum Episcopis ac Theologis suo ævo maximis, ad Paulum III edidere, anno 1538, cùm ejus Pontificis jussu de emendandâ Ecclesiâ tractarent (1). Primum illud : « Principium malorum inde fuisse, quòd » nonnulli Pontifices prurientes auribus, ut inquit » Apostolus Paulus, coacervaverunt sibi magistros » ad desideria sua, non ut ab iis discerent quid » facere deberent, sed ut eorum studio et calliditate ratio inveniretur, quâ liceret id quod libe-

(1) *Cons. de lect. Cardin. etc. de emend. Eccl. Paul III exhib. an.* 1538. *Vid. Sleid. Comm. lib.* XII.

» ret ». Tum illud : « Principatum omnem sequitur » adulatio, sicut umbra corpus, difficillimusque » semper fuit aditus veritatis ad aures Principum : » quâ Doctorum adulantium fallaciâ contigerit, ut » voluntas Pontificis qualiscumque ea fuerit, sit » regula, quâ ejus operationes et actiones dirigan- » tur : ex quo procul dubio efficitur, ut quidquid » libeat, idem etiam liceat ». Subdunt : « Ex eo » fonte, sancte Pater, tanquam ex equo Trojano, » irrupere in Ecclesiam Dei tot abusus, et tam » gravissimi morbi, quibus nunc conspicimus eam » ad desperationem ferè salutis laborasse, et ma- » nasse harum rerum famam ad infideles usque ». Denique illud : « Nec putemus nobis licere dispen- » sare in legibus, nisi urgenti de causâ et necessariâ. » Nulla namque perniciosior consuetudo in quâvis » republicâ induci potest, quàm hæc legum inob- » servantia, quas sanctas majores nostri esse volue- » runt, eorumque potestatem venerandam et divi- » nam appellaverunt ».

Non vacat commemorare quæ de dispensationum atque indulgentiarum abusu viri gravissimi protulerunt; quorum summa est, dispensationes nullâ necessitate factas, solvendis legibus, ac dissipandæ Ecclesiæ esse comparatas.

Hinc illud gravissimum atque sanctissimum de dispensationibus moderandis Concilii Tridentini decretum (1) : « Sicuti publicè expedit, legis vinculum » quandoque relaxare, ut pleniùs evenientibus ca- » sibus et necessitatibus, pro communi utilitate

(1) *Conc. Trid. sess.* XXV, *de reform. cap.* XVIII; *col.* 916.

» satisfiat; sic frequentiùs legem solvere, exemploque potiùs quàm certo personarum rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud est, quàm unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant universi, sacratissimos canones exactè ab omnibus, et quoad ejus fieri poterit, indistinctè observandos. Quod si urgens justaque ratio, et major quandoque utilitas postulaverint, cum aliquibus dispensandum esse; id, causâ cognitâ, ac summâ maturitate, atque gratìs à quibuscumque ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur ».

Hâc lege confitemur ex eodem Concilio, in omnibus morum decretis « Sedis apostolicæ auctoritatem salvam et esse et intelligi (1) »; quod avos nostros ita commovebat, ut vel eâ causâ Synodum Tridentinam admittere recusarent; cùm negarent à Papâ relaxari posse Synodorum universalium decreta, nisi ipsæ Synodi permisissent.

At rectè æstimanti sufficere potest, « quòd nisi justâ et urgente ratione, causâque cognitâ, ac summâ maturitate, et gratìs facta sit dispensatio, subreptitia », adeoque irrita et nulla *habeatur*.

Hæc pœna decernitur, non adversùs dispensantes, sed adversùs impetrantes: quo fit, ut in ejusmodi dispensationibus irritandis, non semper recurri debeat ad ipsum dispensationis auctorem. At debet impetrans conscientiam primùm adhibere judicem, atque illud apud se reputare, retractanda,

(1) *Conc. Trid. sess.* XXV, *de reform. cap.* XXI; *col.* 917.

imò etiam persæpe punienda divino judicio, quæ humano judicio intacta fuerint.

CAPUT XIX.

Natura ipsa dispensationis ex sancto Symmacho et sancto Gelasio, Romanis Pontificibus. Hinc dispensationes sine causâ *evertuntur.*

Hujus verò doctrinæ de dispensationibus, fons radixque est ipsa dispensationis natura, et vox. Non enim dispensare est relaxare et solvere, quod jam animo conceptum habent; sed distribuere, regere, administrare pro locorum temporumque ac rerum rationibus; ex quo interdum juris relaxatio consequatur: unde quod Græci οἰκονομίαν, nostri dispensationem vocant.

Atque hæc quidem vox *dispensationis* et res ipsa, est ex juris mente profecta juris interpretatio, in causis extraordinariis et necessariis, quas ipsa lex exceptura fuisse præsumitur, si animo prævidisset.

Quâ de re extat brevis illa quidem, sed aurea, quam Dacherius Lucas, vir doctissimus ac religiosissimus edidit, sancti Papæ Symmachi epistola ad Avitum (*): « Licet, inquit (1), confusionem pro-

(1) *Symm. ep.* XII; *tom.* IV *Conc. col.* 1312 : *et Spicil. tom.* V, *p.* 583.

(*) Avitus Viennensis ab Anastasio Papâ *per subreptionem* impetraverat concedi sibi ordinationes quorumdam Episcoporum, qui antea metropoliticâ jurisdictione Arelatensis Ecclesiæ regebantur. De eâ re, Æonius Arelatensis relationem misit ad Symmachum, qui quidem decretum Anastasii rescidit, quod nempe *confusionem pro-*

» vinciæ (*) à prædecessore nostro sanctæ memoriæ » Anastasio Episcopo, præter Ecclesiæ consuetudi- » nem, et antiqua prædecessorum nostrorum sta- » tuta, factam esse dixerimus, et non esse toleran- » dam; attamen si ea quæ fecit, rationabiliter fe- » cisse fraternitas tua docuerit, gaudebimus nihil » esse ab eo contra canones attentatum; quia quod » fit præter regulam, modò sit EX JUXTA CAUSA, non » infringit regulam, quam sola pervicacia et anti- » quitatis contemptus lædit. Nam quamvis à Patri- » bus statuta diligenti observatione et observanti » diligentiâ sunt custodienda, nihilominus propter » aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur; » quod et ipsa lex cavisset, si prævidisset; et sæpe » crudele esset insistere legi, cùm observantia ejus » esse præjudiciabilis Ecclesiæ videtur; quoniam » leges eâ intentione latæ sunt ut proficiant, non » ut noceant ». Quâ unâ epistolâ diligens lector omnia nostra firmata comperiet.

Præluxerat sancti Gelasii auctoritas, quæ « in » dispensationibus necessariis, adhibitâ considera- » tione diligenti, decreta metiri, librare, tempe- » rare » jubet (1). Atque hæc illa est ἐπιεικείας ratio, unde ortæ dispensationes; librando, metiendo, considerando, æstimando. Quam proinde ἐπιείκειαν qui liberalitate merâ, ac pro libitu, sine certâ gra-

vinciæ faceret et *antiqua statuta violaret.* Tum Avitus graviter conquestus est hanc causam à Sede apostolicâ, *inauditâ parte*, fuisse judicatam. Hujus querelis respondet Symmachus in eâ epistolâ. Vid. Symm. epist. I, II, IX, X, etc. (*Edit. Paris.*)

(*) Arelatensis.

(1) *Gelas. ep.* IX, *ad Episc. Lucan. c.* 1; *tom.* IV *Conc. col.* 1188.

vique

vique ratione administrari posse credat, cùm sit ipsa summa ratio, profectò desipiat. Ex quo sequitur in dispensationibus, quæ *sine causâ* esse dicantur, ipsam dispensationis rationem ac nomen everti. Hæc verò usque adeo certa esse credimus, ut ea qui semel animo perceperit, nullomodo negare possit.

CAPUT XX.

An auctor Anonymus Tractatûs de Libertatibus, *ad tertiam propositionem Declarationis Gallicanæ rectum aliquid, aut ad rem dixerit.*

Nunc erit facillimum ex dictis aperire, quæ, de libertatibus Gallicanis, auctor anonymus, vel perperam vel extra rem, et inani operâ, toto volumine disseruit, et præsertim ad caput tertium Gallicanæ Declarationis.

Quo loco statim illud occurrit (1) : « Potestatis » usum, non potestatem ipsam summi Pontificis » moderandam censent illustrissimi Antistites ». Ac paulò post : « Sed videtur, quemadmodum potesta- » tem, ita potestatis usum, solus, qui concessit, » posse moderari, nisi eam facultatem alteri per- » miserit ». Denique : « Scimus equidem inesse » apostolicæ Sedi rerum spiritualium plenam potes- » tatem, ut habet secunda propositio; sed à quo » possit illius potestatis usus impediri ac ligari, à » quo habemus »? Dissimulat Scripturæ locos, qui-

(1) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* VI, *c.* I, *n.* I.

bus supremam ipsam atque omnino indeclinabilem auctoritatem in ipsâ Ecclesiæ consensione esse positam, nostri ostendunt : dissimulat constantissimam Ecclesiæ catholicæ Sedisque apostolicæ eâ de re traditionem : dissimulat locos innumerabiles, quibus ipsi Romani Pontifices adversùs canones se nihil posse prædicant. Hæc ergo expendere, non unâ interrogatiunculâ solvere, ac velut difflare oportebat.

Quod Declaratio Gallicana non ipsam pontificiam potestatem, sed illius usum moderandum esse docet, à majoribus sumptum; quorum locos toto hoc opere sæpe referimus. Concedimus enim in jure quidem ecclesiastico, Papam nihil non posse, cùm necessitas id postularit. Quis sit autem in his modus, præscribunt canones *totius mundi reverentiâ consecrati ;* quod jam non ad potestatem illam in se, sed ad usum pertinet. Id si expendisset auctor, Gallicanos Patres, ut diligentissimè et accuratissimè ex majorum sententiâ locutos, laudasset ; non inanibus vexasset cavillationibus et quæstionibus.

Dispensationes necessarias esse docet anonymus [1]. Quis enim id nescit, aut quis negat? Quæ sit illarum ratio aut modus, quod ad rem pertinebat, levissimè transilit. Nempe illud unum volebat, notare Gallos, ut qui assiduè dispensationes implorarent, tanquam in reliquo orbe christiano plus canones obtinerent.

Litem movet anonymus Episcopis Gallis, quòd instituta commendent *à regno et Ecclesiâ Gallicanâ recepta :* quasi fraus aliqua in illis verbis la-

(1) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* VI, *c.* I, *n.* 2, 3.

teat; « nisi fortè, inquit [1], regnum et Ecclesia » copulativè sumantur, quod magìs crediderim »; quasi verò aliter sumi possint.

Metuere se fingit anonymus, ne probari videantur « abusus contra jura Ecclesiæ à magistratibus » inducti ». At Patres Gallicani studiosissimè monent statuta et consuetudines, quæ pro legibus obtinere debeant, eas esse, « quæ apostolicæ Sedis et » Ecclesiarum consensione firmentur » : quo nihil est clarius. Quare anonymus nihil hîc habuit, quod objiceret, nisi istud [2] : « Operæ autem pretium » esset statuta ejusmodi et consuetudines percen- » sere :.... alioquin nequaquam tollitur suspicio, » ne, sub honestorum verborum specie, occultetur » animus sanctæ Sedis decreta propriis rationibus » accommodandi » : quid igitur? Gallicanos Antistites non generales regulas exponere, quod in animo habebant; sed omnia statuta, consuetudines omnes, percensere oportebat; ac nisi statim canones omnes compilarent, omnes probatas consuetudines recenserent, suspicari licebit eos, decreta sanctæ Sedis ad suas voluntates accommodare velle. Quid aut ineptius, aut malevolentius fingi potuit?

At illud etiam gravius, quod alibi scribit anonymus [3] : « Posset etiam fortasse aliquis suspicari il- » lustrissimos Antistites Gallicanos, has quoque » libertates, seu veriùs servitutes probasse verbis » illis tertiæ propositionis : *Valere etiam regulas,* » *mores et instituta à regno et Ecclesiâ Gallicanâ* » *recepta* ». Quasi metuendum sit, ne Antistites

(1) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* VI, *c.* 1, *n.* 4. — (2) *Ibid. n.* 5, 7. — (3) *Ibid. lib.* X, *Præf. n.* 1.

Gallicani omnia Fevreti (*), Puteani (**), omnia ab antecessoribus rejecta toties, probasse videantur, eo quòd non Ecclesiam tantùm sed etiam regnum nominarint.

Has postquam gravissimas in tot ac tantos Antistites suspiciones injecit, excusare voluit, dum subdit, id non præsumendum. Tune id tantùm? At illustrissimi Præsules non præsumptionibus, sed apertissimis verbis has suspiciones propulsarunt, disertèque expresserunt, commendari à se « statuta sanctæ Sedis et Ecclesiarum consensione firmata ».

Cur ergo regnum pariter et Ecclesiam appella-

(*) Carolus Fevret in Curià Divionensi Patronus, librum edidit, cui titulum fecit : *Traité de l'Abus, et du vrai sujet des appellations qualifiées du nom d'Abus.* (Edit. Paris.)

(**) Petrus Dupuy, vir inter Gallos de Ecclesiâ deque republicâ optimè meritus, anno 1638, unà cum fratre suo Jacobo, publici juris fecit librum, cui titulus est : *Traité des droits et libertés de l'Eglise gallicane;* eique libro alterum adjunxit sub hoc titulo : *Preuves des libertés de l'Eglise gallicane.* In illo altero libro, varia monumenta collegerat ex tabulariis Franciæ et supremæ Curiæ Parisiensis, ex collectionibus canonum, actis Conciliorum, Capitularibus et decretis Regum Galliæ, ac demum ex historiis. Sed statim atque excusus est ille liber, hunc Nuntius apostolicus proscribi petiit; et quidem, illius impulsu, Consilium regium eodem anno cavit edicto ne venderetur; quia nempe excusus fuerat nullo regiæ majestatis privilegio munitus. Anno autem 1639, Episcopi numero xix, hunc librum, latâ sententiâ, proscripserunt; non quòd regni jura simul proscripta esse vellent, et Ecclesiæ Gallicanæ libertates, sed quòd in eo quædam nimia, quædam etiam parum accurata reprehendebant. Itaque fratres Dupuy opus suum ad incudem retraxerunt, quod, multis monumentis auctum, Theologis retractandum commiserunt; sicque iterum prodiit, anno 1651, cum Regis privilegio. (*Edit. Paris.*)

runt? Quærant imperiti; non quærent, qui sciunt Ecclesiam in regno esse, regni paci consulere, regni tutelâ ac defensione uti.

Jam secundo capite quærit anonymus *de auctoritate summi Pontificis in Ecclesiam Gallicanam* (1). Quis enim hanc negat? aut quid necesse erat operam in his perdere auctorem Declarationis Gallicanæ amplam discussionem pollicitum? An non enim satìs clarè Gallicani Antistites eam auctoritatem agnoverant?

Quæ deinde non pertractat anonymus? Tanquam enim ea esset Gallicana Declaratio, quæ omnia commoveret, incipit agere de immediatâ jurisdictione Papæ in foro externo, interno; de causis Romæ judicandis; de ordine judiciario; deque citationibus, et probationibus; de exigendis subsidiis; de jure summi Pontificis circa beneficia (2); et quid non? Quâ in tractatione quis commemoret, quot vera falsis, quot certa dubiis miscuerit? quàm nihil à novellis antiqua discreverit? quàm parum adverterit vera quoque et certa, quem habeant modum? Sed hæc ad discussionem Gallicanæ Declarationis minimè profectura, si pertractare aggredimur; nempe huc omnia jura transcribi oportebit.

Unum est quod auctorem volo esse monitum. Si quidem id sperat se suasurum Gallis, ut arbitraria jura, et omnia Curiæ scita pro lege habeant; ne agat ratiociniis è cerebro sumptis, ut facere amat, sed auctoritatibus et canonibus: ne confecta omnia

(1) *Anon. lib.* VI, *c.* II. — (2) *Ibid. c.* III *et seq.*

putet, si Scholasticos tantùm Canonistasve nominet; si denique Gallos aliquos, quâ in re victoriam plerumque collocat, pro se afferat et laudet. Neque enim nos fugit multos etiam Gallos in posterioris ævi adulationem abreptos. Scholasticos Canonistasve in honore habemus, suo quidem loco : sed nemo graviter feret, si Patres anteponimus; si ad ecclesiasticas origines convertimus oculos, quas posterioris ævi scriptores, multis litterarum præsidiis, ut omittam reliqua, destitutos, non satìs explorasse constat.

Absurdissimum illud est, quod ad illimitatum pontificiæ potestatis usum, referre videatur insignem de exemptionibus sancti Bernardi locum [1] : « Sic » factitando, inquit Bernardus [2], probatis vos ha» bere plenitudinem potestatis, sed justitiæ fortè » non ita. Facitis hoc, quia potestis; sed utrum » hoc debeatis quæstio est ». Subdit Anonymus : « Adeo certum habebat sanctus ille Abbas Pontifi» cem in Christianos omnes etiam laicos jurisdictio» nem immediatam habere » : quod quidem nemo negat; sed summæ potestati adhibendum eum, quem dicimus, modum sanctus Bernardus docet, dum in his plenitudinem deesse justitiæ, quò modestiùs, eò efficaciùs ostendit; dum etiam illud subdit [3] : « Vi» des quàm verus sit sermo ille; *Omnia mihi licent,* » *sed non omnia expediunt* [4]. Quid si fortè non li» cet? Ignosce mihi; non facilè adducor licitum » consentire, quod tot illicita parturit ». Hæc Ber-

(1) *Anon. lib.* VI, *c.* III, *n.* 6, 7. — (2) *Bern. de Consid. lib.* III, *c.* IV, *n.* 14; *tom.* I, *col.* 432. — (3) *Id. ibid. n.* 16; *col.* 432, 433. — (4) *I. Cor.* X. 22.

nardus docet, cujus auctoritatem venerandam Gallis meritò prædicat anonymus. Sic extraordinaria et arbitraria inter illicita reputat. Hanc Eugenio III proponit regulam.

CAPUT XXI.

Auctor anonymus libro primo nihil agit; à scopo quæstionis aberrare se docet.

Nunc percurrimus ab ipso initio ingens opus, ac paucis ostendimus auctorem anonymum in discutiendâ Declaratione Gallicanâ, nihil ferè aliud quàm vana et extra rem, atque aliena sectatum. Et libro quidem primo multa ludit de definitione libertatum Ecclesiæ Gallicanæ : quo loco de Justelli, Leschasserii, Marcæ, Puteanorum, aliorumque definitionibus quærit. At quid hæc ad Gallicanæ Declarationis discussionem pertinebant? Habebat in manibus Declarationem ipsam, quâ profectò quid vellent Gallicani Præsules satìs perspicuè demonstrabant.

Et ille quidem ait propositionem primam de Regum potestate, nihil ad libertatem Ecclesiæ pertinere (1); quod confutavimus (2).

Ut secundam propositionem, quæ de Conciliorum potestate agit, à libertatibus separet, illustrissimum virum Petrum de Marcâ laudat (3); cui loco satisfecimus, et Conciliorum supremam potestatem libertatis ecclesiasticæ fundamentum diximus (4).

(1) *Anon. lib.* IV, *c.* I. — (2) *Vid. sup. part. primam integram.* — (3) *Anon. lib.* V, *c.* I. — (4) *Sup. hoc lib. c.* XV.

Propositionem quartam discussurus, quæ ad fidei quæstiones definiendas pertinet, hunc librum sic aggreditur : « Putaveram hactenus libertates Eccle- » siæ Gallicanæ nullatenus ad fidem pertinere [1] » : quasi nihil omnino pertineat ad ecclesiasticam libertatem quo pacto doceatur fides, quidve ibi vel maximè Ecclesiæ consensio valeat.

Quòd si ad strictiorem sensum ecclesiasticam libertatem placebat accipi, adverteret auctor id quod ab ipso scriptum est [2] : « Frequentiùs apud Gal- » los libertatis significatio ea esse dicitur, quæ, juxta » Concilium Ephesinum, canone ultimo, in obser- » vandis canonibus, et conservandâ cuique Eccle- » siæ suâ jurisdictione consistit ».

Hæc ergo si quærebat, quæ frequentiora apud Gallos confitetur, ac libertatem Gallicanam ad illa jura revocabat : habebat in manibus, et in ipsâ Declaratione, quam discutiendam susceperat, claram eorum jurium definitionem. Nempe Gallicani Patres ea obtinere volunt, « quæ totius mundi re- » verentiâ consecrantur; quæ in regno et Ecclesiâ » Gallicanâ recepta sunt; quæ Sedis apostolicæ et » Ecclesiarum consensione firmata ». Quin illud aggrederis? Quid Marcam, Launoium, Chopinum, Puteanos sollicitas? Quin Clerum Gallicanum, quem discutiendum polliceris, ipsum per sese loquentem oppugnas? Nempe hæc Cleri doctrina invicta erat; nihil metuebat argumentationes, aut si verum amamus dicere, cavillationes tuas : hinc ad aliena digrederis, et extra lineam ludis.

(1) *Anon. lib.* VII, *c.* I, *n.* I. — (2) *Ibid. lib.* I, *c.* II, *n.* 12.

Atque is, qui veram et claram à Clero Gallicano prolatam libertatum definitionem prætermittit, alia Declarationis verba aucupatur : « Conventus Pari- » siensis, inquit [1], libertatum Ecclesiæ Gallicanæ » fundamenta sacris canonibus et Patrum traditione » niti, jam in ipso limine declarat, ut tanquam » certum supponere liceat, Ecclesiam Gallicanam » suas libertates in antiqui juris observatione con- » stituere ». Ac deinde nos oppugnat ; tanquam novella jura inter nos recepta à libertatum notione arceamus : neque saltem cogitat quid sit illud *niti*. Vel ipsa Declarationis verba perpendat : « Ecclesiæ » Gallicanæ decreta et libertates à majoribus nostris » tanto studio propugnatas, earumque fundamenta » sacris canonibus et Patrum traditione nixa ». En, vir optime, fundamenta libertatum dicimus : quò collimandum sit docemus : non proinde novella jura apud nos recepta spernimus : id tantùm volumus, ne extraordinariis atque arbitrariis imperiis Ecclesiæ gubernentur, in eoque reponimus ecclesiasticam libertatem.

Quare, quæ auctor anonymus de antiqui juris insufficientiâ ad constituendas libertates Gallicanas toto ferè libro primo studiosissimè quærit, supervacanea sunt. Neque propiùs rem est quod de origine Gallicanarum libertatum cum Marcâ disceptat [2]. Non enim Petrum Marcam, atque, ut uno ictu omnia incidamus, non Joannem Launoium, non Edmundum Richerium, non Carolum Fevretum, non *Tractatum de juribus et libertatibus Gallicanis*, non

[1] *Anon. lib.* I, *c.* III, *n.* 13. *Vid. Decl. præf.* — [2] *Anon. ibid. c.* III *et seq. usque ad* XIII.

ejus *Probationes*, non alios in quibus confutandis toto ferè opere desudat anonymus, Clerus Gallicanus tuendos susceperat. Si quid ad rem pertinens de sancti Ludovici Pragmaticâ-Sanctione dixit (1), suo loco expendimus (2).

At postquam auctores, de quibus non agitur, satìs à se confutatos putat, ipse quæstionem aggredi velle se simulat capite XVI, sub hoc titulo : *Vera origo et progressus libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.* Quis non hîc existimet rem seriò agendam ? At auctor nihil aliud quàm ludit. Summa est : in lugendo schismate, post Gregorium XI, exortas esse libertates Gallicanas; quippe cùm utrique Pontifices « beneficiariis gravissima onera imponerent, bene-» ficiorum collationem sibi reservarent, multaque » contra disciplinam antiquam committerent (3) ». Tum à Clero regiam opem imploratam, « adduc-» tamque in medium libertatem Ecclesiæ contra » Pontificum exactiones ac beneficiorum reservatio-» nes, tanquam antiquis moribus et canonibus » contrarias, ac sensim contra cætera omnia quæ » nimis gravia videbantur. Hinc invasisse animos » studium quoddam librandæ pontificiæ auctorita-» tis, ne ultra positos sibi à Christo limites in præ-» judicium Cleri ac regni produceretur ». Hanc ille narrat fabulam; quasi nusquam antea adversùs extraordinaria et arbitraria mandata etiam pontificia, recepti canones allegati essent; atque id fieri cœpisset in lugendo schismate sub Carolo VI, ætate ac mente debili, ut auctor commemorat. Cæterùm

(1) *Anon. lib.* I, *c.* XV. — (2) *Sup. hoc lib. c.* IX. — (3) *Anon. lib.* I, *c.* XVI, *n.* 2.

probationes nullæ : auctor anonymus de tripode pronuntiat.

Exinde memorat Pragmaticam-Sanctionem, 1438, sub Carolo VII, olim à Gallis habitam ut arcem libertatis (1); abrogatam deinde illam, et factum Concordatum sub Leone X et Francisco I : Gallicanam Ecclesiam adversùs pontificia mandata sæculari tutelâ usam, in miseriorem servitutem incidisse, « Pragmaticam-Sanctionem judicibus sæcularibus » ad opprimendam et fere extinguendam jurisdic- » tionem ecclesiasticam viam stravisse (2) » : quod etiam acta Cleri anno 1673 edita doceant.

Et quidem acta ab eo laudata docent regios magistratus, post Pragmaticam-Sanctionem, jura ecclesiastica acriùs invasisse, inductis etiam illis appellationibus, quæ *ab abusu* vocentur (3) : non quòd Pragmatica-Sanctio quidquam tale dixerit; sed quod magistratus Regis Pragmaticæ-Sanctionis tutelam sibi commissam, ad omnia ecclesiastica extenderent. Quæ ut vera sint, non nisi invidiosissimè ac malevolentissimo animo adversùs Declarationem Gallicanam adducuntur : tanquam illa Declaratio sæcularis potestatis invasiones probet. Interim de tuendis canonibus receptis, *Sedisque apostolicæ et Ecclesiarum consensione firmatis*, in quo ea Declaratio veram libertatem collocat, altum ubique silentium. Sic ab anonymo promittitur Declarationis ampla discussio : summa ipsa rei omittitur; vana et aliena copiosissimè pertractantur.

(1) *Anon. ibid. n.* 3 *et seq.* — (2) *Ibid. n.* 9. — (3) *Vid. Traité de la Jurisdict. eccles. et act. du Clergé*, 1673; *tom.* 1, *part.* 1, *tit.* 11, *c.* IX, *p.* 761.

CAPUT XXII.

Anonymi liber II : primùm multa agit extra rem : tum in eumdem sensum nobiscum congruit.

Postea quàm ex anonymi libro primo constitit ab universo quæstionis statu aberrasse eum, cætera expediemus promptiùs.

Libro ergo II hic impositus est titulus : *De justitiâ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.* At sub egregio titulo quid ad rem dixerit videamus.

Statim quidem profitetur duplicem à se tractandam quæstionem (1) : alteram, *De facultate retinendæ antiquæ disciplinæ canonicæ;* alteram, *An jus sit examinandi novas leges, easque repudiandi, si cum utilitate conjunctæ non sint?* Ac primo loco demonstrat, interdum necesse antiquis legibus derogari (2); quod nemo nostrûm negaverat. Postea adversùs Marcam disceptat, an vis legum ab acceptatione pendeat. Quæ, utcumque se habent, nihil ad quæstionem. Non enim necesse est de omni lege quærere generatim, sed an Ecclesia ita sit à Christo constituta, ut suprema ejus et indeclinabilis auctoritas in ipsâ consensione sit posita; quod ita se habere toto hoc opere firmavimus; ac generalem illam de acceptationis vi quæstionem omittimus.

Quæ deinde pertractat auctor, nihilo magìs ad Declarationem Gallicanam pertinere, ipsi capitum tituli indicabunt : nisi quod capite XII et ultimo id

(1) *Anon. Præf. lib.* II. — (2) *Ibid. à cap.* II *ad* IX.

quærit : *Quæ sint vera justitiæ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta?* Quo loco hæc scribit (1) : « Nihil differre Gallicanam nationem à cæteris in » acceptandis vel recusandis legibus ecclesiasticis : » siquidem nulli non licet legum executioni super- » sedere, si vel annuat Ecclesia, vel pensatis rerum, » locorum ac personarum conditionibus, injustum » sit ejus mandatis ad litteram servire ». Ac deinde clariùs (2) : « Si sine causâ repudiatæ sint à Gallis » constitutiones (pontificiæ, de quibus hîc agit) ab » aliis receptæ, non nisi ob tacitum Ecclesiæ consen- » sum, ab inobedientiæ peccato immunes sunt. Si » autem is erat in Galliâ rerum status, ut ei, sicut » cæteris provinciis orbis christiani, leges illæ non » convenirent ; jure naturali et ipsâ legislatoris in- » tentione, ab earum executione liberi extiterunt : » nec enim nocet disciplinæ diversitas, dum eam » exigit morum dissimilitudo ». Quo concesso, quid erat quòd cum Petro de Marcâ tantopere litigaret? Neque enim vir illustrissimus contendebat, ut à Gallis novellæ leges sine causâ repudiarentur ; sed ideo certè, si non convenirent. Cæterùm, si anonymus nihil hîc agit aliud, quàm ut Gallicana libertas naturali etiam lege asseratur, ac cæteræ christianæ gentes communi nobiscum libertate gaudeant, non invidemus. In repudiandis noxiis, Ecclesiamve aut rempublicam turbaturis legibus, sui cuique ritus moresque ; quos si probat anonymus, næ ille iniquè agit, qui solos Gallos ut apostolicæ Sedi suspectos insectatur.

(1) *Anon. ibid. c.* XII, *n.* 4. — (2) *Ibid. n.* 5.

CAPUT XXIII.

De reliquis libris à III usque ad XII et ultimum uno verbo transigitur : ostenditur quòd in toto opere vix tertia pars ad confutandam Declarationem spectet.

Jam de reliquis anonymi libris rem uno verbo conficimus : ac de libro quidem III perspicua res est. Primùm enim quod in libertatibus explicandis, canonibus potiùs quàm exemplis, ac si exemplis, probatis duntaxat agendum ; nihil erat necesse, ut nos singulari capite auctor commoneret (1). Quæ deinde toto libro de Gregorio Turonensi et Hincmaro narrat (2), ad curiosa ; quæ de Petro de Marcâ, de Joanne Launoio, de Edmundo Richerio, de Puteano tractat (3), ad aliena ; quæ adversùs Episcopos Gallicanos anno 1681 Parisiis congregatos impotenter agit (4), ad facta particularia referimus. Declarationis Gallicanæ doctrinam, quam unam hic tuemur, his minimè tangi res ipsa clamat. Pauca quæ de Joanne Gersone atque aliis Parisiensibus Theologis rem propiùs spectent (5), suo loco pertractavimus.

Libros Anonymi IV, V, VI, VII, ad rem pertinere fatemur ; toto tamen libro V, ubi est *comparatio summi Pontificis cum Concilio generali*, ab ipso quæstionis statu aberratur : cùm auctor profiteatur loqui se de Concilio, à quo absit Pontifex ; falsòque supponat Declaratione Gallicanâ nihil aliud

(1) *Anon. lib.* III, *c.* I. — (2) *Ibid. à cap.* II *ad* VII. — (3) *Ibid. c.* VII, XI, XII. — (4) *Ibid. c.* XIII, XIV. — (5) *Ibid. c.* VIII, IX, X.

agi, quod est falsissimum, et rem suo loco ostendimus (1) : hîc tantùm admonemus, quod jam suprà demonstratum est (2), librum sanè VI, quo cœtûs Gallicani propositio III expenditur, unum habere caput primum, atque illud fallacissimum, quod ad Declarationem faciat.

Jam librum VIII, *de origine Jurisdictionis ecclesiasticæ*, quo episcopalem à Papâ, non à Christo deducit, libro nostro VIII expendimus; atque ibidem docuimus, quàm pauca hîc dicat anonymus quæ ad rem conducant. Quatuor postremos libros; IX, quo Richerius; X, quo Puteanus, libri *de Libertatibus Gallicanis* ac *Probationum* volumina duo; XI, quo Petrus de Marcâ ac Stephanus Baluzius; XII, quo appellationes *ab abusu*, Marca quoque ac Carolus Fevretus iis patrocinantes oppugnantur, ad Declarationem Cleri Gallicani nihil pertinere constat, præter paucissima, quæ suis notamus locis. Reliqua partim contemnimus, partim ab instituto nostro aliena, aliis tractanda relinquimus. Ac si quæ sint quæ vera Gallicana jura lædant, speramus è Gallis vindicem non defuturum. Nec desunt in ingenti opere, quæ etiam probemus, ac tantùm validiora ac moderatiora esse cupiamus. Sanè constat illam tanto hiatu promissam Declarationis discussionem ejusmodi esse, ut vix tertia pars ad eam confutandam saltem collimarit.

Hæc igitur sunt quæ universum hunc tractatum, non satis solidum aut theologicum probent. Illud neque theologicum, neque christianum, quod auctor modestiam professus, sævire, non docere, ac de Gallis

(1) *Sup. lib.* X. — (2) *Sup. hoc lib. c.* XX.

ubique falsa comminisci; si quæ etiam, ut in rebus humanis, vera mala sunt, ea non medicâ aut leni manu tractare, sed animo hostili insectari et exprobrare videatur. Quæ nos partim contemnimus, partim, ubi ad rem nostram pertinere visa sunt, suo loco confutavimus.

CAPUT XXIV.

An auctor anonymus Gallicanas libertates odiosas meritò esse dixerit.

Libertatis nomen, quo perduelles et pessimus quisque abutuntur, suspectum evasisse legitimis potestatibus, etiam ecclesiasticis docet anonymus; in eoque initio totius operis fundamentum jacit. Addit hujus nominis auctam invidiam, « quòd aut nun» quam, aut fere nunquam allegatur Ecclesiæ Gal» licanæ libertas, nisi adversùs summum Pontificem; » quasi supremus Ecclesiæ Pastor et Pater aman» tissimus, tyranni loco à christianissimâ illâ gente » haberetur [1] »; quod est, non jam in Gallos, sed in ipsos Romanos Pontifices invidiosissimè et insidiosissimè dictum. Cùm enim tot ac tanta contigisse constet, quibus Romanos etiam Pontifices, non modò à Gallis, sed etiam ab aliis, summâ cum reverentiâ, absit verbo invidia, cohiberi oportuerit; an illi omnes ex anonymi sententiâ pro tyrannis habebuntur? An verò ignorat, adhibitis legibus coerceri oportuisse etiam patriam potestatem? Neque illud verum est, quod est ab eodem anonymo dic-

[1] *Anon. lib.* 1, *c.* 1, *n.* 1, 2.

tum,

tum, de iis qui Pragmaticâ-Sanctione sancti Ludovici utantur : « odiosum poni principium; cùm Ro» mani Pontifices ab antiquâ disciplinâ primùm re» cessisse supponantur, ut beneficiorum collationem » usurparent, tantosque in eo fuisse abusus, ut sanc» tissimus Rex eos suis edictis cohibere coactus sit (1) ». Hæc à viro erudito dici potuisse miramur; cùm è contra certissimum sit, ut suprà ostendimus (2), Romanos Pontifices diutissime omnium canonibus servisse, atque in ecclesiasticâ disciplinâ perstitisse. Cui etiam sarciendæ tam firma jecerunt fundamenta, ut cùm postremis sæculis extra lineas prosilirent, non aliunde ipsis fuerit adhibendus modus, quàm ex propriis suisque canonibus: neque id piis christianisque Regibus indecorum, ut eos modestissimè ad sua et antiqua revocarent. Id quidem Galli docent, qui de libertatibus accuratè scribunt. Quo quidem liquidò constat, Romanos Pontifices ecclesiasticæ libertatis, hoc est, canonicæ disciplinæ auctores potiùs ac primos defensores, quàm primos oppugnatores, atque, ut ita dixerim, violatores extitisse; pessimoque animo actum ab anonymo, qui contrariam sententiam nobis exprobrarit.

Quid illud, quod objicit (3) : « Si quis consideret » quæ hodie geruntur in Galliâ, libertates Gallica» nas non ineptè definierit, oppressionem jurisdic» tionis ecclesiasticæ à laicâ, et depressionem auc» toritatis Romani Pontificis à Clero Gallicano ». Quàm infenso, quàm amarulento animo dictum! Quàm ad Declarationem nostram parum attinet! An

(1) *Anon. lib.* I, *c.* XV, *n.* 2. — (2) *Sup. hoc lib. c.* III *et seq.* — (3) *Anon. lib.* I, *c.* XIII, *n.* 6.

quia Clerus Gallicanus vetera retinet ac renovat; ideo pontificiam opprimit potestatem? cùm potiùs ea doceat, quibus maximè constet, sitque invictissima. De laicis quòd anonymus queritur, pridem intelligimus quàm hostili animo ista tractentur à multis, qui regni Gallicani splendorem ac pacem molestè ferant. Nos autem queri juvat, cùm decet et prodest : remedia enim, non dissidia quærimus. Id quidem confidentissimè profitemur, nusquam veriùs ac sanctiùs libertates veras ac germanas fuisse tractatas : nusquam luculentiùs falsas ac spurias fuisse rejectas, quam in Declaratione nostrâ, ubi disciplinæ ratio in iis collocatur, quæ Sedis apostolicæ et Ecclesiarum consensione firmata sint.

Quis ergo jam ferat auctoris anonymi haud invidiosam minùs, quàm ludicram definitionem libertatum? « Vocantur, inquit (1), non incongruè libertates Ecclesiæ Gallicanæ, arbitrium ex antiquis » Ecclesiæ decretis retinendi, et ex novis admittendi ea, quæ videntur utilia ». Quem impugnat aut quem irridet vir lepidissimus? An soli Galli sunt, qui ex antiquis novellisque ea retinent, quæ, usu probata, publicæ utilitati pacique congruant? Quin ipse docuit eâ in re omnium gentium æquam esse libertatem (2) : sed quoquo modo Gallos derisos atque invidiosissimè traductos oportuit.

(1) *Anon. ibid. n.* 7. — (2) *Ibid. lib.* II, *c.* I, II, XII.

COROLLARIUM.

Quòd doctrinâ nostrâ primatus Romanus non obscuratur, sed illustratur et confirmatur.

I.

Regimen ecclesiasticum in duobus positum; docendâ fide, administrandâ disciplinâ: Mennæ Patriarchæ dictum in Constantinopolitanâ Synodo: hæc duo à nobis illustrari.

Jam exacto opere gloriari libet in Domino, non modò vindicatam Declarationis Gallicanæ, majorumque doctrinam; sed etiam, quod ab initio polliciti sumus (1), adversùs hæreticos, schismaticos, et quoscumque obtrectatores, primatum Romanum ac Sedis apostolicæ majestatem, optimâ et exquisitissimâ ratione à nobis propugnatam, confirmatam, illustratamque fuisse. Id ita conficimus. Ea est optima et exquisitissima ratio tuendi et illustrandi Romani primatûs ac papatûs, quæ cùm absurda, incommoda, invisa, ad hæc inania fugiat, maxima, plenissima, ac sufficientissima æquè docet. Talis autem est ea doctrina, quam, Galli præsertim, tuemur. Nostra ergo doctrina papatum Romanum, optimâ et exquisitissimâ ratione, confirmat et illustrat. Istud argumentum cùm pertractavero, per-

(1) *Vid. sup. in Dissert. præv.*

orabo. Res autem planissimè conficietur paucis; cùm ad id intelligendum non nova promere, sed antedicta repetere, et mente complecti oporteat.

Ut autem procedamus clariùs, præmittimus ecclesiasticum regimen, cujus Romanus Pontifex caput sit, duobus contineri. Primum, docendâ fide, tum regendâ disciplinâ. Hæc igitur sunt, quæ in Sede Romanâ eminere debeant; hæc sunt quæ de illâ sede, sancta etiam Orientalis Ecclesia, et sacer ille Mennas Constantinopolitanus Antistes, in Constantinopolitanâ Synodo prædicabat his verbis[1]: « Non » mirum, si sua sequitur magna et apostolica Sedes, » sacras sanctiones sanctarum Ecclesiarum invio- » latas conservando, et quæ rectæ sunt fidei defen- » dendo, et his qui peccaverunt clementem veniam » tribuendo ».

Quibus quidem ea duo, quæ protulimus[2], paulum inverso ordine continentur, utì à Romanâ Sede recta doceatur fides, regaturque disciplina, quæ duobus item constat; servandis canonibus, atque, ubi necesse sit, relaxandis : quod ad veniam, sive indulgentiam, atque ad eam quam vocamus dispensationem pertinet. Hæc ergo apostolica, pontificia, ac verè Romana sunt; hæc à nobis illustrari, confirmarique luce clariùs ostendemus. Nam de directâ indirectâve temporalium potestate nihil hîc ultrà dixerimus; quippe quam Ecclesiæ catholicæ, Sedique apostolicæ minimè profuturam, plerique ultro fateantur. Satìs enim illi quidem, Davidem armis pastoritiis expeditiorem ac fortiorem futurum,

(1) *Conc. Constantin. sub Menn. act.* 1; *tom.* v *Conc. col.* 47. — (2) *Vid. lib.* 1, *sect.* 1, *c.* 1.

alienis armis gravari et impediri, potiùs quàm ornari intelligunt.

II.

De fide : in quot absurda adversarii se induant, è re ecclesiasticâ esse ea resecari; ac primùm in antiquis.

Primum igitur, ad fidem quod attinet; à nobis tribuuntur Romanæ Sedi, ac Romano Pontifici, quæ, remotis incommodis, sive absurdis, tum etiam invisis, denique inanibus; maxima et ad fidem docendam sufficientissima sint. Ea sic ordine colligimus.

Et quidem, qui à nostrâ abhorrent sententiâ, incommoda et absurda multa sectantur, quæ nos fugimus : incommoda, inquam, et absurda sectantur; primùm, in antiquâ traditione explicandâ, deinde etiam in explicandis postremæ ætatis decretis ac dogmatibus.

Antiqua memoramus, quæ octo primorum Conciliorum tempore, hoc est, octo ferè primis sæculis comprehensa, usque ad Photium et Græcorum inchoatum schisma. In his, si, quæ falsa dixerint adversarii, commemorare vellemus, totum opus replicare oporteret : quæ autem apertè absurda sint hæc notamus.

Imprimis Episcopos in fidei quæstionibus finiendis Romano Pontifici consultores, non condecernentes et conjudices assedisse, aut in Romani Pontificis auctoritate, potiùs quàm in ipsâ consensione vim positam; quæ si quis tueri velit, tot absurda dixerit, quot argumenta solvat.

Quid enim absurdius, quàm Nicænos illos Patres sancto Sylvestro tantùm consultores datos; aut ut suum symbolum assererent, illius expectasse sententiam; aut in ejus sententiâ intellexisse vim positam, non quòd omnes per Orbem Domini Sacerdotes, in eamdem consentirent fidem (1)?

Quid autem Constantinopolitani Patres? An sancto Damaso consultores dati, qui in diversâ Orbis parte collecti edebant Symbolum (2); non autem id agebant, ut Occidentis Orientisque consensu, fides vera constaret?

Item quàm absurdum est, ut sancti Cœlestini ac sancti Leonis de Nestorio et Eutychete judicia, vel non totâ Sedis apostolicæ auctoritate lata, quemadmodum Bellarminus (3); vel certè cum cæteris, pro summâ et irretractabili fidei regulâ fuisse habita; et tamen ad examen æquè ac aliorum privatam publicamve sententiam revocata dicamus (4)?

Idem de sancti Agathonis, sanctique Gregorii II, atque Adriani I, deque Nicolai I et Adriani II, decretalibus epistolis esto judicium; quæ et totâ auctoritate prolatæ, et tamen examinatæ rursus, nec sine synodicâ cognitione probatæ sunt (5).

An etiam placebit absurdum illud, elucidationis tantùm, non etiam auctoritatis causâ, factum istud examen, definitiones editas, dicta anathemata, ac de novo quæsitum, rectène an secus, Romani Pontifices dixerint, docuerint, judicarint (6)?

Jam in uno Honorii facto, quot absurda conge-

(1) *Vid. Conc. Nicæn. tom.* II *Conc.* — (2) *Vid. Conc. C. P.* I. *ibid.* — (3) *Bell. lib.* II *de Conc. auct. c.* XIX. — (4) *Sup. lib.* VII, *c.* XVIII. — (5) *Sup. ibid. cap.* XXIV, XXX, XXXII. — (6) *Ibid. c.* XVIII.

runt? Vel pro privato Doctore egisse, cùm trium Patriarcharum consultationibus responderet; vel rectè dixisse, quem vera falsaque juxtà improbantem, sexta Synodus æquè ac cæteros hæresis condemnavit; vel falsata esse sanctæ Synodi acta; falsata, inquam, toto orbe vulgata, toto orbe inscio, Legatis apostolicæ Sedis, qui gestis interfuerant, consentientibus, nec mussitantibus; falsatas quoque Leonis II epistolas, queis acta firmentur; dolosque Græcorum ad extremam usque Latinitatis oram pervasisse, omnibus obdormientibus, sive potiùs emortuis [1]? Hæc omnino dicenda sunt, ac præfractè tuenda, adversam sententiam defensuris.

Quid quòd nec ista profuerint? cùm vel si sit ab omni errato purus Honorius, sufficiat tamen tantùm ejus erratum, aut à sextâ Synodo credi potuisse; aut si sextæ Synodi acta falsata sint, sufficiat id quoque, pro veris fuisse habita; totamque Ecclesiam in id consensisse, ut tribus Patriarchis pro officio rescribens erraverit Honorius.

An verò quia ista assiduè vexantur in scholis, et vanis distinctiunculis eluduntur, ideo viros graves ad ea cogi oportet? Non ea cogitanda quæ Orientalibus Occidentalibusque schismaticis, ad nos utique, si Deus dederit, reversuris, suaderi possint? Non pudet denique in his causæ catholicæ collocare summam, quæ doctis irrisa, Scholæque altercantis ludibria; non docentis sapientisque responsa habeantur.

Vel de Vigilio quid dicent? Egissene perperam

[1] *Sup. lib.* VII, *c.* XXI *et seq. usque ad* XXVIII. *Vid. quoq. Dissert. præv. n.* LIV *et seq.*

sanctam Synodum quintam, quæ ipso vetante, nedum absente, de tribus Capitulis quæstionem habuerit, quæque heresis condemnarit Ibæ epistolam, quam idem Vigilius, *Constituto* ad omnes Ecclesias edito, comprobarit (1)? Ac si Synodus quinta egit perperam, cur ejus judicium secuti Pontifices, Pelagii duo, et ipse Gregorius non reprehenderunt, sed ut legitimum comprobarunt?

Hæc ergo tot ac tanta egisse Episcopos Romano Pontifici tantùm consultores datos? Aut si ab adversariis extorquemus fuisse judices, inferiores licèt, etiam Concilio habito; quî factum, ut Concilio habito, de Romani Pontificis judicio toties judicarent?

Quid Cyprianus? quid Firmilianus, totque Africani et Asiani Patres? Nonne sancti Stephani Papæ rebaptizationem vetantis, decreto per omnes Ecclesias divulgato, factis etiam Conciliis obstiterunt (2)? An et illud placebit, pro indifferentibus hæc habita; quæ cùm apostolicâ traditione constarent, tamen à diversâ parte, apertissimis Scripturarum testimoniis adversa haberentur? An eò decurremus: quòd Stephanus ageret pro privato Doctore, qui, teste Augustino, pro officio præceperat? aut, ut ait Bellarminus (3), *quòd noluerit rem de fide facere*, is, qui dissentientes communione abstineret? Et hi tamen ab ipso quoque Augustino excusantur, quòd in ambiguâ re Ecclesiæ universalis sententiam expectarent, non scilicet elucidationis causâ, sed auctoritatis. Aut fortè contumaces, quibus cùm

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* XX. — (2) *Sup. lib.* X, *c.* III *et seq. Ibid. c.* VI. — (3) *Bell. lib.* IV *de R. P. c.* VII. *Sup. lib.* IX, *c.* IV.

æqua et sufficientia Romani Pontificis judicia non satisfacerent; superflua ex Ecclesiæ totius auctoritate remedia, tanquam ægris ac desperatis concederentur? Hæc de Martyribus cogitari? hæc sancto Augustino probari? in his summam fidei adversùs hæreticos collocari potuisse?

Omnino enim aut ista tuenda sunt, aut causa deserenda. An ergo Catholicos non pudeat talibus præsidiis nixam, non privatorum Doctorum, sed universalis Ecclesiæ causam esse? Absit hoc dedecus ab Ecclesiæ catholicæ majestate.

Cætera omittimus, quibus post decreta Romanorum Pontificum, viros etiam sanctos, nationesque integras catholicas toties hæsitasse constat, Romanis Pontificibus non ægrè ferentibus (1). Nondum hæc novitia in mentem venerant. Hærebat animis antiqua traditio à beato Leone Papâ (2), à beato Simplicio, post illum tertio, explicata (3): fixa esse, quæ apostolico ministerio definita essent; *cùm ea* (Deus scilicet) UNIVERSÆ FRATERNITATIS FIRMARET ASSENSU: stare inconcussum, quod *apostolicis manibus*, sed CUM ECCLESIÆ UNIVERSALIS ASSENSU constabilitum esset. Quid autem aliud jam Galli postulant, qui pontificia decreta summâ quidem et indeclinabili auctoritate constare profitentur; sed, *cùm Ecclesiæ consensus accesserit* (4)? Quæ totidem verba à sanctis Pontificibus dicta, nunc pro novis ac suspectis haberi, omni absurdo absurdius est.

(1) *Sup. ibid. c.* XXIII *et seq.* — (2) *Leon. ep. ad Theod.* XCIII, *aliàs* LXIII. *Sup. lib.* VII, *c.* XVII. — (3) *Simp. ep.* IV, *ad Zen. tom.* IV *Conc. col.* 1072. *Sup. lib.* IX, *cap.* XIV. — (4) *Decl. Gall. c.* IV.

III.

De posterioris ætatis monumentis, quæ Constantiensem Synodum antecesserunt, adversarii quot absurda congesserint.

Postquam Orientales à Sedis apostolicæ communione sejuncti sunt, in Occidente ferè solo remansit Ecclesia. Quâ in Ecclesiæ parte Romani Pontificis potestatem, non modò summi primatûs ratione valuisse constat; sed eo etiam, quòd à priscis temporibus, Romanus Episcopus Occidentali Ecclesiæ peculiari titulo præsideret. Et tamen antiquam de Ecclesiæ catholicæ summâ et irretractabili auctoritate doctrinam, non modò integram remansisse, sed etiam, occasione datâ, ab ipsâ Ecclesiâ in Constantiensi Concilio definitam esse, luce meridianâ est clarius.

Quo loco adversarii ad incommoda illa et absurda coguntur: nostram sententiam occasione magni illius post Gregorium XI schismatis natam esse; cùm etiam oblitteratis, quod absit, antiquæ Ecclesiæ monumentis, hæc ante Gregorium XI ex novellâ quoque ætate prodantur.

A Papâ ad Concilium sæpe appellasse Anglos; appellasse Gallos; appellasse Franciscanos certum est (1): nihil eâ gratiâ à Romanis Pontificibus reprehensos; quibus certò constet, conciliarem auctoritatem absque controversiâ habitam esse potiorem.

Ad hæc Clementis V tempore, cùm is in eo esset, ut Viennense generale Concilium celebraret, Guillelmum Durandum Episcopum Mimatensem, ejus

(1) *Sup. lib* x, *c.* xxv.

ævi virum maximum, ejusdem Pontificis jussu, de Concilio celebrando tractantem hæc scripsisse (1): quòd Ecclesia *in capite et membris* à sacro Concilio *reformanda sit : quòd non nova* à Pontifice, *sine Concilio* decerni oporteret : quòd *quovis decennio* generale Concilium celebrandum esset (2), etc.

Addimus, subortâ postea quæstione, de paupertate Christi à Joanne XXII propositiones duas hæreticas judicatas, editâ Decretali *Cùm inter nonnullos :* hinc ei objectam Decretalem *Exiit :* quâ Nicolaus III contraria determinasset : ac denique hunc nodum à viris eâ ætate præcipuis fuisse solutum, quòd Romanum Pontificem, etiam determinando circa fidem et mores, errare contingeret : quòd ejus responsa adversa Scripturæ, nullius momenti sint : denique quòd unius Pontificis determinata, etiam circa fidem, à successoribus immutari possint (3) : quæ nunc pro erroneis aut schismaticis haberi, nihil aliud esset, quàm prodere omnibus fœdam in dogmatibus tradendis levitatem et inconstantiam.

Quid quòd ipse Joannes XXII, Decretali *Quia quorumdam,* cùm fratres Minores objicerent, contrarium ejus quod ipse definisset ab ejus antecessoribus definitum; primùm quidem id negat : tum si vel maximè id fecissent, totum illud respondet esse irritum (4). Sed verba placet ponere : « Procul dubio, inquit (5),

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* XXXVIII. *Vid. Dissert. præv. n.* L. — (2) *Durand. de Conc. celebr. etc.* — (3) *Dissert. præv. num.* XLVII, XLVIII. *Extrav.* Cùm inter nonnullos, *tit.* XIV, de Verb. signif. *c.* IV, *sext. Decr. lib.* V, *tit.* XII, de Verb. signif. *c.* III. Exiit. — (4) *Sup. lib.* IX, *c.* XLIV. — (5) *Extrav.* Quia quorumdam, de Verb. signif. *c.* V. §. Ex præmissis.

» falsa asserunt dicendo, prædecessores nostros de-
» finivisse talia, et adhuc sic loquentes, dum per
» talia Constitutiones nostras impugnare satagunt,
» Constitutiones illas, quibus se adjuvant, osten-
» dunt (si eorum falsa assertiones veræ existerent)
» FORE INVALIDAS, ERRONEAS ET INFIRMAS ». Nunc autem, si Deo placet, erronea erunt atque schismatica, quæ is Pontifex editâ Decretali docuit.

Huc etiam pertinet, quod Joannis XXII Decretalem suprà memoratam, *Cùm inter nonnullos;* quanquam est definitio de fide, Glossa quidem Romana tolli cupit, remque in medio relinqui ut liberam (1). At sanctus Antoninus, potestatis pontificiæ assertor eximius, ideo pro certo firmoque decreto haberi vult, quòd per Prælatos et Doctores *acceptata, approbata et examinata fuerit* (2): quæ Declarationi Gallicanæ aut gemina sunt, aut etiam fortiora et explicata clariùs. Sic antiqua traditio in postremis quoque sæculis manet; sic Sedis apostolicæ studiosissimi, pontificias definitiones, Prælatorum et Doctorum, non modò *acceptationi et approbationi,* sed etiam *examinationi* subdunt. Nunc ea subitò sunt erronea et schismatica.

Hæc igitur XIII, XIV, XV sæculo dicta, facta, edita sunt: nec mirum; cùm Gratiani dictis congruant, quæ omnium manibus terebantur. His nempe constabat, *Orbem Urbi* etiam auctoritate esse *majorem:* « Si enim auctoritas quæritur, Orbis major est Urbe »,

(1) *Gloss. in Clement.* Exivi; *lib.* V, *tit.* XI, de Verb. signif. *c.* I, §. Proinde. — (2) *Anton. Sum. Theol. part.* IV, *lib.* XII, *cap.* IV, §. XVIII; *p.* 208.

Dist. XCIII legimus (1); hoc est, Glossâ interpretante : « Statuta Concilii præjudicare statutis Papæ, si con- » tradicerent ». Nunc salva sunt omnia, si Orbis extensivè quidem, non autem intensivè major esse dicatur : quasi de extensione, non de ipso pondere auctoritatis ageretur.

Neque minùs clarum erat in Gratiani dictis vulgaribusque Glossis, quædam statuta papalia *fuisse contra Evangelium* (2); quasdam epistolas *decretales;* quædam responsa authentica, « evangelicis præ- » ceptis, evangelicæ et apostolicæ veritati penitus » esse adversas ». Nunc eas sanctiones, ea responsa, ea decreta, privata esse somniant; Pontificemque pro officio consultum, etiam ab Ecclesiis, tamen pro privato Doctore respondisse. At Melchior Canus Gratianum accensebat iis, qui pontificiam infallibilitatem negasse videantur (3) : nunc, credo, damnabitur, quem juris pontificii fontem, Romani Pontifices esse voluerunt.

His igitur constat quàm falsò dixerint, opiniones, quæ pontificiæ infallibilitati et superioritati derogent, fœdi illius post Gregorium XI schismatis esse fœtus, cùm eam doctrinam per manus traditam, ad extrema quoque sæcula devenisse, tot acta demonstrent. Quo etiam factum est, ut Ecclesia schismati provisura, œcumenicam Synodum imploraret, non ut eam, cui extraordinaria potestas in schismate daretur; sed ut eam, « à quâ, et in quâ solent gesta

(1) *Grat. dist.* XCIII, *cap.* XXIV*; ex Hieron. ep.* CI, *ad Evang. al. epist.* LXXXV, *ad Evagr.* — (2) *Dissert. præv. n.* LII. *Caus.* XXXII, *quæst.* VII, *c.* XVIII. — (3) *Melch. Can. de Loc. Theol. lib.* VI, *c.* I. *Diss. præv. loc. cit.*

» etiam Romanorum Pontificum quæcumque per-» tractari, decerni, et judicari (1) ». En quàm consuetum esset illud remedium, quod nunc extraordinarium et schismati proprium esse contendunt. En quid Synodis liceat in quæcumque gesta Romanorum Pontificum.

IV.

In Constantiensi Synodo nihil novum; sed antiqua in rei judicatæ auctoritatem necessariâ causâ transiisse: id qui negent in quot absurda cogantur.

Nunc postea quàm omnium sæculorum traditione constitit, vim Ecclesiæ supremam et indeclinabilem in ipsâ consensione esse positam; intuendum sanè, quomodo datâ occasione, causâque necessariâ, tanta res Constantiæ in rem judicatam transierit.

Qui id judicium incauti aspernantur, incredibile est in quot quantaque sese manifestò conjiciant incommoda.

Ac primùm quidem, ut sanctæ Synodi mentem obscurent, sic verba torquent, ut *quilibet, quâcumque dignitate, etiam papali,* præditus, sit tantùm Papa dubius: tum, ut *cujuslibet Concilii generalis legitimè congregati* nomine, intelligatur Concilium in schismate habitum: denique, ut ad causam schismatis Concilii auctoritas constringatur, quam Patres non tantùm ad *schisma,* sed etiam *ad fidem, et ad reformationem in capite et in membris* patere definiant (2).

(1) *Sup. lib.* v, *c.* ix. *Appell. Card. Greg. apud. Rain. tom.* xvii, *ann.* 1408, *n.* 9. — (2) *Dissert. præv. num.* xxxviii *et seq. lib.* v, *c.* ii *et seq. Conc. Const. tom.* xii *Conc.*

Hæc igitur ludibria vim illatam Synodo tam apertè clamant, ut Turrecremata, hujus glossæ auctor, id ipse fateatur (1): clarissimèque patuit ex gestis, Constantiensem, eamque secutam Basileensem Synodum, non modò potestatem sibi vindicasse in Papam etiam certum; sed etiam exercuisse, Romanis Pontificibus Martino V et Eugenio IV consentientibus, imò exequentibus (2).

Ex quo infirmantur ea quæ de Constantiensium decretorum fluxâ auctoritate commenti sunt.

Primùm enim constitit à ducentis Patribus communi consensu, sessionum IV et V canones, de quibus agitur, fuisse conditos; synodicoque decreto, non modò celeberrimas Orbis Academias, prælucente Parisiensi, omnesque religiosos Ordines; verùm etiam longè maximam Ecclesiæ catholicæ partem adhæsisse (3); tum horum canonum conditores eos fuisse, qui primi omnium extinguendo schismati manum admoverint, qui cæteros à schismate redeuntes in sinum susceperint, qui hæreticos Viclefum, Hussum, aliosque compresserint: ut profectò pudere debeat aspernari; imò fœdis erroris ac schismatis notis tantum infamare cœtum, vel si etiam, quod absit, pro œcumenicâ Synodo non valeret.

Cùm id negare nemo possit, tum verò Constantiensem Synodum pro œcumenicâ jam inde ab initio valuisse, sessionumque IV et V canones conciliariter factos, totâque Ecclesiâ approbatos, tot actis Mar-

(1) *Turrec. Resp. ad Basil. part.* II, *n.* 2 *et* 4; *tom.* XIII *Conc. col.* 1711, 1712. — (2) *Vid. lib.* V *et* VI. — (3) *Sup. lib.* V, *c.* XXI, *et pass. tot. lib.*

tini V, Eugenii IV, Pii II, probavimus (1); tot deinde decretis Senensis, Papiensis, Basileensis Florentinique œcumenicorum Conciliorum; ac profecto Basileensis, dum etiam ab Eugenio pro legitimo œcumenicoque Concilio habebatur (2), ut id in dubium revocari, nihil aliud sit, quàm contemnendis Synodis viam pandere, tot retrò Pontificibus illudere; ut unus Papa, summâ semperque indeclinabili auctoritate polleat, Conciliis, ipsis Pontificibus, totique Ecclesiæ eam auctoritatem detrahere; uno verbo fidem evertere.

Jam quod aiunt, Constantienses canones in Florentinâ Lateranensique Synodis antiquatos: primùm quidem satìs constitit, ne nominatos quidem, nec de illis quæsitum; imò pro certis esse suppositos, cùm eorum auctoritate in Florentinâ Synodo, etiam Basileenses premerentur (3); atque interim Græci Latinique, ipseque Eugenius IV, dictis factisque firmarent, summam tractandæ fidei auctoritatem, non in solo Papâ, sed in Ecclesiæ consensione esse positam (4).

De Lateranensi verò sub Leone X Synodo, quod aiunt; tantùm abest, ut Constantienses canones abrogarit, ut ne Basileenses quidem, nisi post secundam dissolutionem (5), hoc est post sessionem XXIV; anteriores verò sessiones, præsertim usque ad XVI, integras reliquerit; quibus certè sessionibus Constantienses canones tot decretis, atque Eugenii IV non modò consensione et approbatione,

(1) *Sup. lib.* V, *cap.* XXIX, XXXI. — (2) *Ibid. c.* XIV *et seq. et toto lib.* VI. — (3) *Sup. lib.* VI, *c.* IX, X, XI. — (4) *Lib.* VII, *c.* XXXVII. — (5) *Lib.* VI, *c.* XVIII.

sed

sed etiam executione atque obedientiâ firmati sunt (1).

Omnino enim Eugenius, et Synodum dissolverat, et continuatam damnaverat; et tamen ad obedientiam sessionis v Constantiensis auctoritate adactus, Basileensibus hæsit; decreta sua rescidit, edito diplomate. An verax ac rectè decernens? confecta ergo res est. An errans? haud minùs confecta res; erroremque semel fassus, frustra deinde infallibilitatem obtenderis.

Quo ex loco duo fiunt: primùm, ut Constantienses canones, invictâ auctoritate; tum ut in Pontificem certum quoque et indubium, qualis erat Eugenius, valeant; stentque omnino Synodi Constantiensis, et sensus, et auctoritas; neque jam revocari possint in dubium ea, quæ Patres Gallicani suâ Declaratione complexi sunt (2).

V.

Constantienses Canones postremis quoque Romanis Pontificibus intactos, quàm absurdum à privatis configi: quàm item absurdum ea, quæ Tridentina Synodus, ac nostra etiam ætas tuta esse censuerit, repente damnari, et de Papæ auctoritate postulari plura, quàm ipse Duvallius aliique Romanæ Sedis studiosissimi poposcerint.

Quæ cùm ita sint, si quid Romani Pontifices contra Constantiensium canonum auctoritatem moliti essent, irritum caderet; utpote tot anterioribus

(1) *Sup. lib.* VI, *c.* I, II, III, IV. — (2) *Declar. Gall. c.* II.

firmisque decretis contrarium (1). Nunc autem certum est, nihil ab ullo Romano Pontifice, contra eos canones gestum esse : imò tota Constantiensis Synodus, æquè ac cæteræ Concilii generalis titulo insignita, in editione Romanâ Pauli V jussu prodiit. Unus Binius tanto Concilio ausus est hanc notam apponere : *Concilium Constantiense ex parte approbatum* (2), nullis ecclesiasticis gestis, nullâ auctoritate nixus; uno, scilicet Bellarmino (3), præeunte. Quæ si privatis liceant, nihil est quod Theologi adversùs hæreticos, Conciliorum œcumenicorum fixa et irrevocabilia decreta jactemus.

Tantùmque abest, ut Constantienses canones, ullo Ecclesiæ decreto læsi sint, ut Patres nostros eam fidem professos, Synodus Tridentina ac Pius IV susceperint (4) : ex eâ doctrinâ suos canones, ipsamque adeo fidei professionem temperaverint, diligentissimèque caverint, ne ea doctrina vel in speciem læderetur. Quæ si jam jaceant, nempe nihil in Ecclesiâ firmum fixumque est; dogmata quoque, quod absit, temporibus serviunt; omnisque ecclesiastica prostrata est auctoritas.

Jam illud quis non doleat, tot Ecclesiæ lumina, Alliacensem Cardinalem, Gersonem, pium illum Dionysium sanctissimi Carthusiani Ordinis decus, Tostatum Abulensem Hispaniæ lumen, cæteros innumerabiles, ipsumque Adrianum VI, nusquam hactenus reprehensos, imò summâ cum laude nominatos; quin ipsam Parisiensem Academiam stu-

(1) *Sup. lib.* v, *cap.* I, *et pass. et lib.* VI. — (2) *Bin. tom.* VII, *part.* II, *pag.* 1134. — (3) *Bell. de Conc. cap.* VII. — (4) *Dissert. præv. num.* XIV.

diorum decus ac lucem, repente damnari (1)? Quid Turrecrematam? quid sanctum Antoninum? quid alios tot ac tantos eximios potestatis pontificiæ defensores commemorem, qui ultimum fidei robur in communi Ecclesiæ auctoritate collocarunt; qui in fidei negotio, rebusque universam Ecclesiam tangentibus, Concilium Papæ prævalere docuerunt? Quid autem hæc memorem? cùm ipsum Turrecrematam; Turrecrematam illum, quo capite tot illa absurda et nimia profluxerunt, planè et apertè docuisse constet, fieri posse « ut Papa errorem definiat » solemniter, et à Christianis asserat tenendum » tanquam catholicum (2) ». Ergo Eugenii IV tempore, cùm summa omnia peterent, ab hoc tamen temperabant, ne mortalis unus infallibilis haberetur. An in eos quoque censura sæviat; novisque nova semper superstrui placet? Quid verò privatos memorare libet, cùm ipsas Synodos, earumque sacrosancta decreta susque deque habita lugeamus?

An quia Bellarminus suam de pontificiâ superioritate sententiam, *ferè de fide;* Parisiensium, Adrianique VI, de infallibilitate sententiam, *videri sibi erroneam, atque hæresi proximam* dixerit (3), nova ac trepida privati Doctoris censura; atque illud *videri,* pro certâ firmâque Ecclesiæ catholicæ fide habeatur: aut quia alii *nunc* de fide esse dixerint (4), eorum sententiam pro certâ auctoritate teneamus; ac *nunc* illud habeamus illius loco, *quod*

(1) *Diss. præv. n.* XIII *et seq. usq. ad* XXXI. — (2) *Turrecr. summ. de Eccles. lib.* IV, *part.* II, *c.* XVI. — (3) *Bell. de Conc. auct. c.* XVII, *de R. P. lib.* IV, *c.* II. — (4) *Ibid. et Suar. de fid. disp.* V, *sect.* VIII, *n.* 4. *Tapp. orat. theol.* III. *Wig. Stap. etc. pass.*

ubique, quod semper? quam catholicæ fidei tesseram, cum Vincentio Lirinensi (1) omnes Catholici celebrarunt. Absit hæc ab Ecclesiæ catholicæ gravitate ac majestate levitas.

Quid Andreas Duvallius? Nonne cùm Edmundum Richerium et Simonem Vigorium adortus est; Parisienses Doctores *à parte Conciliorum generalium stetisse*, atque ad ea *ultimam analysim fidei retulisse* confitetur? nonne summi muneris loco postulat, ut non ea doctrina de fide habeatur? nonne ipse palam edixit sententiam, quæ Concilium Papæ anteponat, neque esse hæreticam, neque erroneam, neque temerariam? pontificiam verò infallibilitatem, quàm apertè, quàm clarè non *videri de fide,* dixit? Neque tantùm dixit, sed argumentis probavit non esse de fide, et contraria argumenta studiosissimè solvit (2). Hæc cùm anno 1612, 1614, 1636, doceret ac scriberet, tamen pontificiæ dignitatis acerrimus vindex Romæ quoque est habitus. Hunc Cardinalis Ubaldinus Sedis apostolicæ Nuntius præcipuè fovit. Notæ in Urbe sunt, ac Doctorum inter manus ubique versantur ejusdem Cardinalis litteræ, quibus id conscribitur; constatque Duvallii adversùs Richerium libros, Româ probante, Româ instigante, compositos et editos. Nunc adversarii Romam incendunt atrocibus dictis, ut quæ nostrâ ætate pro indifferentibus habuit, acri censurâ configat. Quo operæ pretio? An ut novitia hæc repente de fide

(1) *Vinc. Lirin. Comm. I, cap.* III, *tom.* VII *Bibl. Pat. p.* 250. — (2) *Dissert. n.* XVII *et seq. Duval. Elenc. p.* 9, 68, 105; *et in Tract. de R. P. etc. part.* IV, *quæst.* VIII, *p.* 582 : *ibid. part.* II, *quæst.* I, *p.* 210.

fiant, ipseque jam Duvallius dignitatis apostolicæ proditor habeatur? Absurdum. Imò si hæc fierent, quod illi contendunt, nihil aliud ageretur, quàm ut novum experimentum novumque monumentum extaret publicum, Pontificem falli posse.

VI.

De Pontificum lapsibus agnitis vel prævisis; deque Conciliorum congregandorum causâ, quàm vana et absurda dicta sint.

Antiquorum Pontificum lapsus alios negant; quàm inani operâ res ipsa docet : alios, etiam corpori Juris insertos confitentur; sed Romanos Pontifices non eo animo egisse, ut docerent universalem Ecclesiam, neque pro cathedrâ dixisse contendunt : quâ quidem in responsione miris se involvunt ambagibus. Primùm enim ea errata vidimus, quæ ad universalem Ecclesiam ederentur : tum absurdum illud est, Romanum Pontificem jussum universim confirmare fratres, officio fungi, cùm universos docet, non autem cùm singulos; imò cùm ritè consultus respondet Ecclesiis aut religiosis cœtibus; atqui eo ritu consultos Stephanum II, Gregorium II, Cœlestinum III, Innocentium III, aliosque, egregios licèt Pontifices, falsa et erronea respondisse in confesso est. Ergo apostolico officio confirmandi fratres defuisse constat; eò quidem magìs, quò viam salutis quærentibus, cùm certa et infallibilia possent, dubia et errori obnoxia rescripta miserunt.

Jam illud toties dictum à Doctoribus ipsoque Augustino; dictum ab ipsis Pontificibus, ipsoque Ge-

lasio, Innocentio III, Joanne XXII, cæteris (1); dictum ad ipsos Pontifices in Conciliis sedentes; si quidem ipsi prava definirent, nihil id veritati, nihil Ecclesiæ nociturum : an elevari putant, cùm responderint : non id tanquam dubios, ut ipsa verba præferunt, *sed per impossibile* voluisse dictum? quem verò non pudeat, doctrinæ catholicæ summam, ad hæc minuta et subtilia deduci?

Denique illud quàm invictum inconcussumque est : frustra convocari generales Synodos, si tota definiendæ veritatis ratio in uno Pontifice constat. Quo uno argumento attoniti, ac veluti palabundi in diversa fugiunt : sed undique præcipitia, neque quidquam perfugii est.

Hi nempe respondent consultores dari judicaturo Papæ. Consultores verò ei qui jam judicasset, ut de sancto Cœlestino, de sancto Leone, de sancto Agathone aliisque certum (2) : consultores ei, qui tam longè abesset, qui Legatos mitteret, non ad se relaturos, aut suam expectaturos sententiam, sed statim cum Patribus judicaturos : consultores eos, qui profectò non consultatoriam, sed decretoriam sententiam promerent. An non pudet Episcopos toto orbe convocatos, non alio loco esse, quàm Academias ac theologicas Facultates, consultatoria decreta proferentes?

At fortè illud melius : convocari Synodos elucidandæ rei? Cur ergo non tractatus et elucidationes, sed definitiones, sed anathemata, sed judicia et decreta jam irretractabilia produnt?

(1) *Sup. n.* III *et lib.* IX, *c.* XVIII, XIX, XXVI, XXVII, XLIV. *Lib.* X, *c.* VIII, IX; *et Dissert. præv. n.* XLVII, XLVIII. — (2) *Sup. lib.* VIII, *c.* XI.

Denique decurrunt ad illud : convocatas Synodos, quâcumque in quæstione, non ex necessitate, ad solvenda dubia; sed ex abundanti, ad frangendos contumaces. Frangendos verò, an potiùs adjuvandos; si post infallibile, ut illi quidem volunt, Pontificis judicium, quæstio innovetur? Vel enim illusoria deliberatio est, ludibriumque sit de re jam confectâ quærere; vel vera seriaque habetur quæstio. Jam dubitante Synodo, non modò contumaces, sed etiam modesti, probique dubitare coguntur.

His victi alii, neque quidquam aliud habentes, quod Concilio tribuerent; respondent, Papam quidem per sese esse infallibilem; sed congregatâ Synodo, ad totam Synodum infallibilitatem transmitti, nec jam Papæ fas judicare soli. Quæ primùm nec sibi constant : absurdum enim est à Papâ, convocatâ Synodo, abdicatam innatam potestatem : neque quæstionem solvunt; et remanet quæstio, cur operosa moliantur, cùm prompta et expedita suppetant. Denique qualis Papa in adunatâ Ecclesiâ, talis in diffusâ est : neque enim habet aliud adunata Ecclesia, quàm ut toto orbe diffusam repræsentet. Quare quæ in adunatâ virtus, ejus profectò radicem in diffusâ esse oportet.

Quæ cùm ita sint, quæstionem nostram ipsâ Conciliorum convocatione finitam contendimus. Compendiosa sanè et explorata demonstratio, quæ in ipso Concilii nomine continetur.

VII.

Quàm grave sit Ecclesiæ catholicæ causam in tot absurdis collocari, cùm præsertim ea invidiosissima sint.

Hæc igitur absurda sunt, in quæ, nosque, seque, totamque Ecclesiam, quantùm in ipsis est, conjectum eunt. Quis autem non videt, quàm eadem invidiosa sint, summam Ecclesiæ ac fidei, uni homini summo quamvis, summâque dignitate prædito, sed mortali tamen, ne quid dicam ampliùs, permittendam? convocari Episcopos ac viduari Ecclesias, ut unum audiant? rem per se tantam, tam incredibilem, atque huc usque pro dubiâ saltem habitam, pro certo Ecclesiæ fundamento collocari? denique ut id fiat, everti formulam ab apostolicâ usque ætate firmissimam, nempe illam; *Visum est*, non Petro, sed *Spiritu sancto et nobis* (1)? Quanta autem audent, qui Petro negata, Petri successoribus tribuunt.

Atque hanc apostolici Concilii formam sanctus Cœlestinus, et sancta quinta Synodus ad omnia deinde Concilia pertinere putant (2). Unde septima Synodus : « Dominus Deus noster nos sacerdotii » Principes, beneficio suo undique convocavit, qua» tenus deifica catholicæ Ecclesiæ traditio, com» muni decreto recipiat firmitatem (3) ». Et octava Synodus, quâ nulla sanctæ Sedi obedientior extitit : « Sanctissimi Vicarii senioris Romæ, et nos qui » reliquarum sedium Vicarii sumus, hæc omnia dis-

(1) *Act.* XV. 28. — (2) *Cœlest. ep. int. act. Conc. Eph. act.* II; *tom.* III *Conc. col.* 614. *Conc.* V, *coll.* VIII; *tom.* V, *col.* 662. *Sup. lib.* VII, *c.* VI. — (3) *Sup. ibid. c.* XXX. *Conc.* VII, *act.* VII; *tom.* VII, *col.* 554.

» solvimus (*), gratiâ Domini nostri Jesu Christi, » qui dedit nobis summi sacerdotii potestatem justè » et congruè ligandi et solvendi (1) ». En qui Papæ consultores atque vicarii habeantur. Tum illud : « Spiritus enim sanctus, qui locutus est in sanctâ » Romanâ Ecclesiâ, credimus, quòd et in nostris » Ecclesiis locutus extiterit ». Meminerant enim illud : *Visum est Spiritui sancto et nobis :* quæ Legati apostolici pronis animis suscepere; atque adjecere insuper ad Imperatorem (2) : « Sanctissimus Papa » nos famulos suos direxit in hanc urbem, ad ma» nifestationem veri et justi judicii in conspectu im» perii vestri, et sanctæ universalis Synodi; ita ut » non habeant (Photiani scilicet) vocem appella» tionis vel repedationis; sed quemadmodum jam » judicati sunt et dejecti, in sæculum maneant ». En in quo vim summam collocarent; cùm scilicet capiti universa se Ecclesia conjunxisset. Quam modestiam omni elatione firmiorem qui infringere satagunt, Sedis apostolicæ principatum extollunt in speciem, re ipsâ deprimunt, invidiamque tantùm non veram auctoritatem conciliant.

VIII.

Hæc absurda et invidiosa, etiam esse inania, neque prohiberi posse quin ad Ecclesiæ consensum necessariò recurratur : ex cathedrâ pronuntiari, quid sit.

At illa importuna, nimia, invidiosa sectati, nec sic proficiunt : huc enim illis res redit, ut quantum-

(1) *Sup. ibid. cap.* XXXII. *Conc.* VIII, *act.* VI; *tom.* VIII, *col.* 1049. — (2) *Ibid. col.* 1056.

(*) Nempe sacramenta quibus se Photio obligarant. (*Edit. Paris.*)

libet judicante Pontifice, tamen ad ultimum fidei stabiliendæ robur consensus Ecclesiæ requiratur : quod ita conficimus.

Sanè qui Pontificem ut Pontificem, errare posse negant, non eamdem ineunt viam; neque omnes conveniunt, illud, *pro cathedrâ pronuntiare*, quid sit. Turrecremata sic docet : « Si Romanus Pontifex efficitur » hæreticus, ipso facto quo cadit à fide Petri, cadit à » cathedrâ et sede Petri, ejusque judicium non esset » judicium apostolicæ Sedis (1) ». Quid ergo? Repetendum, donec verum pronuntiet? Unde autem vera dixisse constabit, nisi cùm Ecclesia consenserit?

Nihil horum refugimus : placet non imputari Sedi apostolicæ, si quid erit noxium, si quid erroneum, si quid alienum; quæ sanctus Antoninus paulò enucleatiùs explicare visus est. Is quidem sic distinxit : « Papam ut personam particularem, ex » motu proprio agentem, errare posse in fide : at Pa» pam ut personam publicam errare non posse (2) ». Personam autem publicam sic interpretatur, « uten» tem consilio et requirentem adjutorium univer» salis Ecclesiæ, quæ non habet maculam neque » rugam ».

Sit ergo Pontifex ex officio interpres Ecclesiæ : quoties avita et Ecclesiæ tradita interpres attulerit, toties è cathedrâ dixerit; toties Pontificem, personamque agat publicam : privatus habeatur Doctor, teste Antonino, cùm *ex motu proprio* in fidei negotiis egerit.

Hinc idem Antoninus pontificiam definitionem

(1) *Turrecr. Summ. de Eccles. lib.* II, *cap.* CXII; *fol.* 260, *mal.* 258. — (2) *Anton. Summ. Theol. part.* III, *c.* III, §. IV; *p.* 418, *vers.*

valere quidem dicit summâ et ultimâ firmitate; sed *acceptatam, examinatam, approbatam,* quemadmodum mox retulimus (1) : ut cùm varii varia, de eo quod sit pro cathedrâ dictum, attulerint, certissimum signum sit, pro cathedrâ esse dictum, cùm Ecclesiæ consensus accesserit.

Decorum magnificumque Pontifici, ut pari ferè loco, atque Concilia generalia habeatur. Certum est apud Catholicos Concilia generalia infallibilia esse; at cùm dubitari possit, Conciliumne aliquod generale sit, id ex Ecclesiæ consensione repetatur; ita certum firmumque, si velint, habeatur, Pontificem pro cathedrâ docentem esse infallibilem; at cùm dubitari possit, an pro cathedrâ dixerit, adhibitis omnibus conditionibus, ultima nota ac tessera sit Pontificis ex cathedrâ docentis, cùm Ecclesiæ catholicæ consensus accesserit.

Id si Romæ placeat, pacique profuturum sit, haud equidem contradixerim; sed alia Bellarmino ac Duvallio placent. Placet quippe Pontificem, quoties adhibitâ formulâ aliquid Ecclesiæ proposuerit, saltem cum anathemate, esse infallibilem. An vel sic Ecclesiæ consensum excludent? Non sanè Andreas Duvallius, cujus verba, alio loco relata, adversùs Richerium disputantis, audivimus (2).

Neque verò Bellarminus, tametsi in speciem asperior, summâ ipsâ discrepat. Is enim est, qui dixerit (3), « definitiones de fide præcipuè pendere ex » traditione apostolicâ et consensu Ecclesiarum : ut » autem cognoscatur, quæ sit totius Ecclesiæ senten-

(1) *Sup. n.* III; *et Anton. part.* IV, *etc.* — (2) *Dissert. præv. n.* XXI. — (3) *Bellar. lib.* IV *de R. P. cap.* VII. *Sup. lib.* VIII, *c.* XX.

» tia, et quam traditionem servent Ecclesiæ, non » esse aliam meliorem rationem, quàm ut conve» niant Episcopi ex omnibus provinciis, et quisque » referat Ecclesiæ suæ consuetudinem ». Addit, necessaria videri Concilia; « quia nonnulli apertè » dicunt, summum Pontificem potuisse errare »: quorum nullam rationem haberi oporteret, nisi aut vera, aut saltem probabilia dicerent.

Quare quidquid illud est, quod Bellarminus dixerit, Parisiensium sententiam sibi *videri erroneam, atque hæresi proximam;* sanè intellexit suum illud, *videri,* minimè prohibere quominus ea sententia adeo probabilis videatur, ut in celebrandis Conciliis, et quæstionibus summâ et indeclinabili auctoritate finiendis, ejus rationem haberi necesse sit.

Neque aliud, si satìs attendimus, Patres Gallicani voluerunt. Hîc enim patere volumus Gallicanæ Declarationis arcanum; Gallicanos Patres non id edixisse, ne Romanus Pontifex infallibilis haberetur, de quo in scholis tantæ rixæ sint. Procul has scholæ voces rixasque habuerunt; non id episcopale suumque æstimarunt. Ad praxim maximè respicere placuit; atque illud pro certo figere, utcumque scholastica ac subtilis quæstio se habeat, tamen convenire inter omnes Catholicos, pontificium decretum non haberi pro irreformabili, neque ultimum robur esse consecutum, nisi Ecclesiæ consensus accesserit. Quo dogmate constituto, tota infallibilitatis quæstio, speculativas inter vanasque quæstiones habeatur.

Hunc in sensum si accipi placet Gallicanam Declarationem, non ipsi Gallicani Patres, credo, re-

fugient. Ego verò toto hoc tractatu id egi, ne tantoperè pro eâ infallibilitate litigent, quæ dubia saltem (pro dubiâ enim habemus in fidei negotio, quæ fide certa non sit) nunquam conciliare possit Pontificiis decretis certam et indeclinabilem auctoritatem; ut et illud omittam, nimis incredibile et absurdum videri, infallibilitatem, tantum munus à Christo Pontifici traditum, necdum Ecclesiæ revelatum fuisse. Interim quæ Sedis apostolicæ majestatem decerent, et certâ traditione constarent, asserui clariùs (1), quàm ut in dubium revocari possint. Nempe in Sede apostolicâ semper vivere ac victurum Petrum fidei principem; neque successionem ejus unquam à fide abrumpendam, et catholicam fidem ad finem usque sæculi, non aliam quàm Romanam futuram: ex quâ fide quoties Romanus Præsul dixerit, tunc ex cathedrâ dictum videri. Atque his confido, me talem exhibuisse papatum, qui resecatis dubiis, incommodis, invidiosis omnibus, ad hæc inanibus; sanctus et sanus, omnibus gratus, venerandusque habeatur; præterea tam sit ad fidem stabiliendam sufficiens, ut neque Duvallius, neque Bellarminus, quantumlibet infensus atroxque esse videatur, aliam postulent sufficientiam.

IX.

De regendâ disciplinâ discrepantes in speciem sententias summâ ipsâ convenire. Duvallii loci. Item locus anonymi, qui de Gallicanis libertatibus scripsit.

Jam ergo *magna et apostolica Sedes*, ex Declaratione Gallicanâ, secundùm Mennam, circa fidem

(1) *Sup lib.* x *integ.*

obtinuit, quod suum est; nempe ut eam tueretur; quod est præcipuum ecclesiastici regiminis officium. De altero, quod ad servandos dispensandosque canones spectat, audiamus.

Hîc verò, sat scio, nihil difficultatis occurret, si quæ in confesso sint advertantur: namque Ecclesiam, et canone regi, et canones interdum relaxari oportere constat [1]; neque quis diffitetur.

At enim fortè id postulant, ut Papa pro plenitudine potestatis, supra omnia Concilia in omnibus, pro arbitrio dispensare possit. At non ita Antoninus; tametsi enim negat Papæ à Concilio præfigi posse legem, id tamen addit [2] : « Dico quòd in concernentibus universalem statum Ecclesiæ, non potest » Papa disponere contra statutum Concilii, si statuendo decoloraretur status Ecclesiæ ». Ita Turrecremata; ita omnes etiam pontificiæ potestatis studiosissimi confitentur.

Quid Duvallius? Quæstione, an sit absoluta Ecclesiæ monarchia, hæc habet [3] : « Non potest suprema illa potestas (Romani Pontificis) statum » ecclesiasticum in toto aut in parte minuere, nedum evertere : verbi gratiâ, uni eidemque sexcenta » beneficia conferre : pueros ad episcopatum promovere; ritus etiam generaliter per Ecclesiam ab » omni ævo inviolabiliter observatos abolere, etc. » Sic enim Ecclesiæ dignitas et splendor maximè » minueretur, et ad certissimum exitium devolveretur ».

(1) *Sup lib.* XI *integ.* — (2) *Anton. Summ. Theol. part.* III, *tit.* XXIII, *c.* II, §. VI; *p.* 416. — (3) *Duval. de Sup. R. P. etc. part.* I, *quæst.* II, *p.* 88; *part.* IV, *quæst.* IX; *p.* 615, *edit.* 1614.

Enumerant Theologi Canonistæque canones longè plurimos quos Romanus Pontifex rescindere nequeat : verbi causâ, canonem *latæ sententiæ* (*) adversùs percussores Clericorum; quod, eo rescisso, ecclesiasticus status decolorari videretur : quasi non alii sint innumerabiles, quibus conculcatis honos Ecclesiæ deflorescat magìs.

Quin addit Duvallius, Benedicto XIII « meritò » denegatam obedientiam, non modò quòd schisma» ticus esset, sed quòd de ecclesiasticis beneficiis, » contra jus fasque, in detrimentum Ecclesiæ sta» tuere præsumeret [1] ». En quot canones Romanæ potentiæ invictos esse constet. Quid eos qui non universam, sed tamen singulares pessumdent Ecclesias? An Romanus Pontifex abolere, et alios canones pro arbitrio statuere potest? Anonymus libertatum Gallicanarum oppugnator audiatur. Is uno verbo rem conficit; sic namque decernit : « nihil differre Galli» canam nationem à cæteris, in acceptandis, vel » recusandis legibus ecclesiasticis; siquidem nulli » non licet legum executioni supersedere, si vel » annuat Ecclesia, vel pensatis rerum, locorum ac » personarum conditionibus, injustum sit ejus man» datis ad litteram servire [2] ». En quid de abolendis statutis veteribus, novisque inducendis sanciant, qui nos vexatos volunt.

An autem supersedere tantùm, non verò novam

[1] *Duval. ibid. p.* 89. — [2] *Anon.* tract. de libert. Gallic. *lib.* II, *cap.* XII, *n.* 4. *Sup. lib.* XI, *c.* XXII.

(*) *Latæ sententiæ* excommunicatio non est diversa ab eà quam Canonistæ vocant, *ipso jure, ipso facto.* Vide Eveill. *Trait. de l'Excom.* chap. XII, p. 117. (*Edit. Paris.*)

legem in totum respuere liceat, sequentia demonstrabunt[1]: « Si is erat in Galliâ rerum status, ut » ei sicut cæteris provinciis orbis christiani, leges » illæ non convenirent, jure naturali et ipsâ legisla- » toris intentione, ab earum executione liberi exti- » terunt ». Quid Gallos exagitant libertatum defensores, si cæteræ gentes, alio sub titulo, aliove ritu, idem jus observent et exerceant?

At enim, inquies, se tutos Galli putant, non modò naturali jure, aut intentione Pontificis, sed etiam Concilii generalis auctoritate superiori? Quid autem? An ideo in nos Vaticanâ ab arce fulmina detonabunt, quòd Concilii generalis decreto legem naturalem, ac Pontificis intentionem congruere rati, omnia in unum conjungimus, ac disciplinæ ecclesiasticæ servire cogimus?

Nempe, inquiunt, in Pontificem canonum eversorem, à Concilio pro potestate, animadverti posse dicitis. Quò enim pertinebat Concilii Constantiensis allegatus canon? Nonne ut constaret Pontificem Concilio contumaciter inobedientem, *debitè puniendum*[2]? Jam ergo non nos Galli, sed tanta Synodus, pacis ecclesiasticæ instauratrix, vapulat.

At enim Constantiense Concilium de dubio Pontifice interpretandum erat. Absurdum. Fac tamen, ut mollioribus auribus parceremus, vim Concilio illatam, tortaque ejus verba. Quid deinde proficiunt? Nempe ostendimus, scandalosum et contumacem, utpote jam hæresis suspectum, pro dubio, imò pro nullo Pontifice haberi ab optimis ac ponti-

(1) *Anon.* tract. de libert. Gallic. *lib.* II, *cap.* XII, *n.* 5. — (2) *Conc. Const. sess.* V.

ficiæ

ficiæ potestatis studiosissimis Doctoribus [1]. Quid quòd mitiores ne sententiâ quidem, si rectè advertatur, sed verbis tantùm ab aliis discrepant? Hoc ergo peccamus, quòd Parisiensium, imò Concilii Constantiensis simplicitate magìs, quàm aliorum ambagibus ac subtilitate delectamur? Certè bonus et æquus Pontifex nihil metuit ab illis extraordinariis casibus, qui vix mille annis eveniant, uti ex Joanne Majore discimus. Sed tamen mortalem tantâ potestate præditum, tot tentationibus obnoxium, tantâ adulatione circumdatum, aliquo canonum metu coerceri oportet.

X.

Sedis apostolicæ majestas et potestas.

Hic subit admirari Romanam potestatem, uniendæ Ecclesiæ natam, unde perducamur ad æternam charitatem, quâ in Deo unum simus. Petrus ergo et Petri successor, ne inter se dissentiant Ecclesiæ, communis traditionis interpres; ne incertis motibus fluitent, communium canonum executor, Sede apostolicâ auctore vel probante confectos custodit et vindicat. Hæc habens et exercens apostolica Sedes, tantâ antiquitus auctoritate viguit, ut postea, fidens dixerim, imminuta magìs quàm aucta esse videatur.

En ille Leo Magnus ex Patrum traditione influentem in omnium animos edit epistolam (*); Imperatorem adversum nactus, ad Ephesinam generalem

(1) *Dion. Carth. de auct. Pap. etc. part.* I, *art.* XXXIV, *fol.* 342, *vers. Dried. de libert. Christ. dist.* XL. *cap.* VI. *Bell. Rosel. et alii pass.*

(*) Ad Flavianum.

Synodum, invitus, nec suo loco positus, cogitur, nec auditur. Itaque antiqua condemnatur fides. At ille latrocinalem Synodum valere non est passus; imperatoriâ potestate fretum Alexandrinum Dioscorum fregit; ad instaurandam cognitionem Imperatorem perpulit; Chalcedonensis Synodi auctor, ac deinde executor, ad constabiliendam communem Ecclesiæ fidem, invictâ potentiâ stetit.

Eâdem exequendi auctoritate freti, Gelasius, ac deinde secuti Romani Pontifices, adversùs Imperatores, ac regiæ urbis Antistites, in Chalcedonensem Synodum rebellantes, nullâ novâ Synodo indigere se professi, tantâ egere confidentiâ, tantâque vi, ut Imperatores totamque Orientalem Ecclesiam, ad condemnandos perduelles, solâ jam Sedis apostolicæ auctoritate perpulerint.

Quid ubi nulla Synodus intervenit? Ecclesiarum consensione freti, haud minùs fiducialiter egerunt; Pelagianos nullo loco consistere passi sunt; ac superbis ne illud quidem solatium reliquerunt, ut ab œcumenicâ Synodo damnati viderentur. Quis autem Pontifex posteriore ætate, quâ nonnullis potestate aucti videntur, tantâ auctoritate tanta gessit? Tanta potest, auctore et executore Petro, capiti connexa Ecclesiarum fides!

An ideo putamus infirmam Sedis apostolicæ auctoritatem, quia Ecclesiarum consensum postulamus? Imò firmiorem. Id enim tantùm tribuimus Ecclesiis, ut agnoscant, ut sentiant, an communis interpres, satìs ex communi traditione dixerit; in eâ acquiescant (*), in eâ Spiritûs sancti magisterium collo-

(*) Multoties audivi quosdam palam dicere, doctrinam Ecclesiæ

catum, neque unquam defuturum, certâ fide credant.

Nec minùs invicti fuerunt Romani Pontifices, cùm canones ab Ecclesiis, Sede apostolicâ, sive auctore, sive probante, susceptos vindicarunt. His Constantinopolitanos Præsules alta spirantes, et Principum gratiâ ferocientes, et à Nestorianis, Acacianisque usque temporibus, Ecclesiæ graves, tanquam in schisma erupturos animo providerent, quâ gravitate poterant, coercebant; Orientali Ecclesiæ, quæ novæ Romæ faveret, Nicænos canones opponebant; invictos se rati, quandiu, ut ipsi profitebantur, secundùm canonum regulas paternorum rem gererent.

Itaque eorum tanta vis fuit, ut Agapetus Papa exul (*), et supplex Constantinopolitanum Præ-

Gallicanæ à Bossuet, in illo tractatu, non tam suis nervis instrui, quàm quibusdam veluti integumentis involvi. Credo equidem eos, qui talibus calumniis virum maximum insectantur, Gallicanam doctrinam non habere satìs cognitam, et penitus ignorare quibus nervis instructa esse debeat theologica oratio. Hæc enim nisi nescirent, non redarguerent Bossuet, qui, cùm nitidiùs quàm quisquam antea Gallicanæ doctrinæ capita proponit, validiùs defendit, accuratioribus argumentis confirmat, tum temperat diligentissimè ab illis decretis apertè nimiis, quibus plurimùm delectantur multi neoterici scriptores; ratus nimirum, nefas esse viro theologo illos transgredi terminos quos posuerunt patres nostri. Quòd autem hîc Ecclesiis tribuere videatur hoc tantùm, *ut agoscant, ut sentiant an* Papa *ex communi traditione dixerit,* et sic *acquiescant,* nulla esse potest difficultas iis, qui hunc tractatum attentè, non cursim legerunt. (*Edit. Paris.*)

(*) Non erat exul Agapetus, quanquam non omnino suâ sponte Romam reliquerat. Hoc enim tantùm memorat Liberatus, (*Breviar.* cap. 11.) Agapetum gravibus minis Theodati Gothorum Regis terri-

sulem (*) ad pristinam Trapezuntinam sedem, contra canones dimissam, amandaret; ab hâc quoque dejiceret, nisi rectam profiteretur fidem; ejus sociis certis conditionibus veniam indulgeret : ex quo illud, quod hujus Corollarii initio posuimus (1) : « Magna et apostolica Sedes antiquum obtinet, rec-» tam fidem tuens; sanctarum Ecclesiarum sanc-» tiones servans »; ubi oportuerit *indulgentiâ utens.*

Interim cum Episcopis rectam fidem et regulam secutis, æquo propemodum jure agebant. Eulogius Alexandrinus Episcopus scripserat se sancti Gregorii Papæ jussa capessere. At ille ea verba jussionis vocem procul à se amolitus, hæc ait (2) : « Quod » verbum jussionis peto à meo auditu removete : » loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non » ergo jussi, sed quæ utilia visa sunt, indicavi ».

An non ergo ille se superiorem sentiebat? Id hæ-

tum, pro conciliandâ pace, legationem ad Imperatorem Justinianum suscepisse. (*Edit. Paris.*)

(1) *Conc. C. P. sub Menn. Vid. sup. n.* I. — (2) *Greg. Mag. indict.* I, *lib.* VIII, epist. XXX; *tom.* II, *col.* 919; *al. lib.* VII, *ep.* XXX.

(*) Anthimus Eutychianus, Trapezuntinus Episcopus studio et favore Theodoræ Augustæ, post obitum Epiphanii C. P. in ejus locum suffectus est, consensu etiam Imperatoris, cui ille, multa dissimulando, se esse catholicum persuaserat; ita ut Justinianus ejus ordinationem ab Agapeto, tunc Constantinopoli degenti, approbari cuperet. At Agapetus nec Anthimum videre voluit, neque cum eo colloqui; quod causa fuit cur Imperator illum interrogaret de duabus in Christo naturis. Túnc Anthimum deprehensum Eutychianum Justinianus in exilium misit, et Agapetus Mennam magni Monasterii Abbatem, Patriarcham consecravit. Vid. Anast. vit. Agap. tom. IV Conc. col. 1787; et epist. Agap. ad Pet. Hieros. tom. V, col. 47. (*Edit. Paris.*)

retici, id imperiti jactent : non enim intelligunt quænam à Domino constituta sit ecclesiasticæ potestatis ratio ac vis. At Gregorius tam modestus, quàm fortis intelligebat : « Nam quod, inquit (1), » se dicit (*) Sedi apostolicæ subjici, si quâ culpâ » in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus » subjectus non sit : cùm verò culpa non exigit, » omnes secundùm rationem humilitatis æquales » sunt ». Quam communem regulam omnibus præpositis esse voluit : « Sit, inquit (2), rector bene » agentibus per humilitatem socius; contra delin- » quentium vitia per zelum justitiæ erectus; ut et » bonis in nullo se præferat, et cùm pravorum culpa » exigit, potestatem protinus sui prioratûs agnos- » cat ». Quod ille multis exemplis, Scripturarumque testimoniis prosecutus, sic denique concludit : « Summus itaque locus bene regitur, cùm is qui » præest, vitiis potiùs quàm fratribus dominatur ». Itaque ille Gregorius, tam humilis, tam modestus, tam æquo cum cæteris jure usus, summâ potestate Constantinopolitanorum Præsulum superbiam contudit (3); acta synodica per Sedem apostolicam dissoluta cassataque memorat (**), et antecessoris eâ de re sententiam vindicat : neque ullus unquam

(1) *Greg. Mag. indict.* I, *lib.* IX, *ep.* LIX; *col.* 976. *al. lib.* VII, *ep.* LXV. — (2) *Id. Reg. Past. part.* II, *c.* VI; *ibid. col.* 20, 22. — (3) *Lib.* IX, *ep.* XII; *al. lib.* VII, *ep.* LXIV; *pass. in ejusd. ep.*

(*) Byzacenus Primas.

(**) Nempe acta Constantinopolitani Concilii an. 585, quæ Pelagius II, Gregorii antecessor, ideo rescidit, quòd Joannes, dictus *Jejunator*, C. P. Antistes, se *Episcopum universalem* appellasset. Miror sanctissimum Patriarcham Mennam illo superbo nomine ubique appellari in Concilio C. P. an. 536. (*Edit. Paris.*)

Pontifex majore constantiâ apostolicam auctoritatem exercuit. Quid ita ? quia canones, quia priscas consuetudines, quia omnium fratrum jura æquè ac sua servabat, ut vidimus [1].

XI.

Quàm fœdam ecclesiastici regiminis pontificiæque potestatis ideam, adversarii, ac præsertim auctor anonymus proferant, quàmque hæreticis faveant, dum papatui favere velle videntur.

At auctor anonymus, qui de Gallicanis libertatibus scripsit, aliam papatûs ideam informavit [2]. Libro enim VI, quo caput III Gallicanæ Declarationis aggreditur, id agit, ut quia Romanus Pontifex, omnium fidelium Pastor etiam immediatus habeatur, omnia pro arbitrio ad se trahere possit, nullis obstrictus canonum, vel avitæ probatæque consuetudinis vinculis. Ac primum quidem eos affert locos, quibus universa Ecclesia, atque etiam Gallicana, Romano Pontifici subjecta sit, quod nemo nostrum negat. Atque id ille sensit. Subdit verò [3] : « Hæc quidem ita in communi dicta negantur à nemine, quia nemini sunt incommoda; sed cùm ad praxim deducenda sunt, auctoritas Concilii generalis, libertas Ecclesiæ, canones et similia opponuntur : quasi verò illa excepta intelligantur in verbis Christi, aut etiam in declarationibus solemnibus (*) ».

(1) *Sup. lib.* XI, *c.* XII. — (2) *Anon.* de Libert. *etc. toto lib.* VI. — (3) *Ibid. c.* II.

(*) Quibus Episcopi Papæ obedientiam profitebantur.

Eò ergo nos adigit, ut non modò ex solemnibus obedientiæ Romano Pontifici præstandæ declarationibus, sed etiam ex Christi verbis ad omnia extraordinaria et arbitraria teneamur : ut, quia Christus generalibus verbis Petro dixerit, *Quodcumque ligaveris, quodcumque solveris ;* jam neque Ecclesiæ libertatem, neque canones, neque Concilia generalia allegare liceat.

Sanè ille prævidit obstitura sibi primorum sæculorum tot ac tanta documenta, quibus Romanus Pontifex, antecessorum quoque auctoritate, canonibus servire jubeatur : quæ nos libro XI executi sumus. Quo loco id etiam ostendimus, promissam sanè obedientiam, sed secundùm canones, et jure servato; cui etiam professioni, Romanorum Pontificum antiqua professio responderet (1). At anonymus, ne prisca illa traditio, verborum Christi interpres sibi objici possit, commento illo cavet, quod jam confutavimus (2).

Ergone, inquies, nulla tunc canonum relaxatio; imò aliqua, non promiscua; extorta necessitate, non ad libitum proflua; provida et modesta, non quæ se super omnia jura superferret. Hæc ad undecimum usque sæculum permanasse; hæc omnium cordatiorum, præsertim verò Gallorum animis inhæsisse; hæc in Concilio Constantiensi stabilita esse; hæc paulò ante Constantiense Concilium, à Durando Mimatensi, Clemente V jubente, scripta esse vidimus (3). Ille per dispensationes et exemptiones, impunem regnare licentiam, ac perdita esse omnia

(1) *Sup. lib.* XI, *c.* VIII. *Vid. quoq. lib.* IX, *c.* XXI. — (2) *Dissert. præv. num.* LXXX, LXXXI, LXXXII. — (3) *Vid. lib.* XI, *c.* XVI, XVII, XVIII, XIX.

conclamabat; ille per Synodos generales his adhiberi modum, utque Ecclesia Romana, *non omnia ad se traheret, ne omnia perderet,* postulabat (1). Cætera alibi memorata, ac præsertim egregiam illam, jubente Paulo III, de reformandâ Ecclesiâ summorum virorum consultationem (2), atque ipsa decreta Tridentina prætermittimus. Quidnam ergo illud esse dicemus, quo potestatis pontificiæ, secundùm anonymum, totus sese *fulgor explicuit?* An cùm non jam ferè tutandis canonibus, sed exemptionibus, dispensationibus, reservationibus, denique extraordinariis arbitrariisque mandatis et imperiis eminere cœpit auctoritas, cùm Papa longè positus, tot capitula, tot monasteria, de quibus ne cogitare quidem vacat, immediatè regenda suscipit, proprios arcet Episcopos, atque ab iis suum quoque Clerum avellit; cùm episcopalem jurisdictionem in Monachos atque in mulieres effundit, aut effusam tutatur; cùm denique Romana Curia Episcopos veluti adversos habere, in tot exemptis præsidium ac firmamentum ponere voluisse visa est? Hîccine ille est Ecclesiæ Romanæ fulgor explicitus? an fumus potiùs? At nos ex illo fumo dari lucem votis omnibus supplicamus. Id in Concilio Tridentino, pro temporum quidem necessitate, inchoatum, Ecclesiæ gratulamur; certòque statuimus, nunquam Ecclesiæ catholicæ, nunquam Sedi apostolicæ suam dignitatem constituram, nisi defensis canonibus, adscitisque Episcopis, quos ipse Christus adjutores dederit.

(1) *Sup. lib.* VII, *cap.* XVIII. *Durand. de modo celeb. Conc. etc. Vid. Dissert. præv. n.* L. — (2) *Sup. lib.* XI, *c.* XVIII.

XII.

Quam falsò asserant Gallicanâ Declaratione contentam doctrinam dissidiorum occasione proditam aut innovatam : Cleri Facultatisque Parisiensis antiqua monumenta replicantur : nova etiam produntur : quædam Gallis malevolentissimè ab anonymo objecta refelluntur : votum auctoris ejusdemque erga Ecclesiam catholicam Sedemque apostolicam devotus animus.

Jam luce est clarius pessimè objectum Gallis, quòd de Sede apostolicâ malè sentiant, cujus dignitatem confirmare et illustrare non cessant. Sed quandoquidem auctor anonymus Tractatu de Libertatibus Gallicanis eâ de re mendacissimè ac malevolentissimè scripsit, non feremus christianissimi regni impunè violari majestatem..

Ac primùm grave illud est, quòd semel atque iterum inculcat (1), à Bonifaciani dissidii tempore, Gallorum in Sedem apostolicam studia refrixisse : cùm, ut cætera omittamus, id etiam imperitissimis rei historicæ notum sit, post ea dissidia, sub Benedicto XI et Clemente V, aliisque Pontificibus, Curiam pontificiam translatam ad Gallias, atque Avenione toto fere sæculo residentem, cum Gallicano regno conjunctissimam, ejus obsequiis floruisse. Sed nos insulsissimum commentum jam confutavimus (2).

At anonymus graviora protulit. Nempe et id scribere ausus : quæ à Gallis scriptoribus de Romani

(1) *Anon. lib.* I, *c.* XVI, *n.* 2 : *lib.* III, *c.* IX, *n.* 3. — (2) *Sup. lib.* III, *c.* XXIII, XXIV, XXV : *lib.* IV, *cap.* XXII : *lib.* X, *c.* XXV.

Pontificis auctoritate proferuntur, « avitum ac ferè » ingenitum testari illius nationis erga sanctam » Sedem studium magìs fortè quàm modernorum » affectum [1] » ; tanquam ab eo studio moderni desciverint. Postea : « Quòd Galli aliquibus schis- » maticorum nomine suspecti sunt, aut inimicorum » esse invidiam aut politicorum minas ;..... aut fortè » justum piorum metum ; ne si crescat pontificio- » rum mandatorum neglectus, in contemptum » transeat, qui à schismate solet non longè abesse » : quasi jam Gallis solemne sit pontificia mandata negligere. Gravius et acerbius illud [2] : « Ferè pœnitere Galliam, quòd olim sanctam Sedem tantâ » reverentiâ prosecuta fuerit, tantâ humilitate au- » dierit, tanto zelo defenderit ». At illud dirum et abominandum de Gallicanis etiam Antistitibus dictum [3] : « Frustra Antistites Gallicani auctoritati » pontificiæ gravissimum vulnus illaturi honorificâ » præfatiunculâ ferrum occultant » : ut parum esse videatur, quòd Romano Pontifici adversentur, nisi etiam blandientium ac venerantium specie, parricidiales manus inferant. Quo argumento? quâ probatione? nullâ : nisi quòd avitam, Ecclesiæ catholicæ Sedique apostolicæ salutarem, certè tot retro sæculis, à studiosissimis Sedis apostolicæ defensoribus pro innoxiâ habitam, sententiam, nullâ cujusquam offensione proponunt.

Et quidem toto anonymi tractatu sparsum illud [4]:

(1) *Anon. lib.* VI, *c.* II, *n.* 1, 2. — (2) *Id. lib.* IX, *præf.* — (3) *Id. lib.* VII, *c.* I, *n.* 3. — (4) *Id. lib.* III, *c.* VIII, *n.* 9, 10 : *lib.* VIII, *præf. n.* 1, *ibid. c.* VIII, *n.* 2 · *lib.* IX, *c.* X, *n.* 3, 4 : *in conclus. oper. n.* 13, *et pass.*

priscas illas de Ecclesiæ catholicæ et Conciliorum generalium auctoritate sententias, in Galliâ tunc esse prolatas, « cùm Reges à Romano Pontifice » dissiderent ». In his igitur Gallos « aulæ desideriis » obsecutos, atque alicujus spei vel timoris impul- » su » esse permotos; quin ipsos Episcopos Gallicanos, anno 1682, « odiosam et importunam ob- » jecisse doctrinam, ut summum Pontificem ab » executione Lugdunensis de Regaliâ canonis de- » terrerent ». Sed hæc quàm falsa sint, quàmque iniquo animo exprobrata, alia Ecclesiæ Gallicanæ acta testantur.

Vetusta omittimus; posteriorum sæculorum exempla proferimus. Nullum sanè erat christianissimo regno cum Martino V dissidium, cùm sacra Facultas Joannem Sarrazinum, qui conciliarium statutórum vigorem in summo Pontifice reponeret, repellebat, et ad ista adigebat; quòd « tota auctoritas » dans vigorem statutis conciliaribus, residet, non » in solo Pontifice, sed principaliter in Ecclesiâ » catholicâ, et Spiritu sancto (1) ».

Nullum erat dissidium cum Romanis Pontificibus, eo tempore quo eadem Facultas ad hæc Lutheranos compellebat, ut Ecclesiæ catholicæ et Conciliorum generalium determinationes absolutè admitterent; decreta verò Romanorum Pontificum ita, « si ab » Ecclesiâ recepta et approbata » essent (2).

Nullum erat dissidium, cùm editis adversùs Lutherum articulis, ecclesiasticam potestatem exponere aggressi, Pontifici quidem suam; at, ut errare

(1) *Sup. lib.* VI, *c.* XXI. — (2) *Ibid. cap.* XXIII.

non posset, non nisi Ecclesiæ catholicæ et Conciliis generalibus tribuebant.

Nullum erat dissidium, cùm toti orbi christiano Tridenti collecto, atque ipsi Pio IV testatum volebant, se in Constantiensibus, iisque conjunctis Basileensibus decretis persistere, ac porrò perstituros, neque laturos unquam, ut sacrosancta decreta ullâ vel ambiguâ formulâ læderentur (1).

Recentiora ac nostri sæculi exempla postulas? Nullum erat dissidium anno 1614, cùm gravis illa extitit de tertii Ordinis articulo, ac Regum supremâ auctoritate dissensio : et tamen in actis Ordinis ecclesiastici conscriptum legimus (2) : lecto articulo, Patribus visum « eo articulo sterni viam ad » schisma ; ac fieri ut civiles Ordines nullâ aucto- » ritate, nec potestate legitimâ de verbo Dei judi- » cent, decernantque quid illi congruat; damnent » ac ligent conscientias; quæ auctoritas Concilio » generali et Ecclesiæ universæ spirituali potestati » reservata est ». Quo etiam die pomeridiano conventu iteratum; « hujus quæstionis judicium Con- » cilio œcumenico reservatum ».

At enim, inquies, non hîc tractabant quæstionem, neque conciliarem potestatem cum pontificiâ comparabant. Rectè. Tantò ergo magìs, quæ animis erant insita, nullo contentionis studio proferebant; arduam quæstionem, summâque inter Catholicos dissensione agitatam, ubi etiam de Papæ auctoritate quæreretur, *Concilio œcumenico*, sive ut explicitiùs in superiori congregatione dictum

(1) *Dissert. præv. n.* XIV. — (2) *Proc. verb. de la Chambre eccles.* 1614, *du mardi* 30 *Déc. Mém. du Clergé, tom.* 1, *p.* 198, *édit.* 1673.

erat, nec jam repetere necessarium, *Concilio œcumenico et Ecclesiæ catholicæ potestati* reservabant; de fidei quæstionibus terminandis communem Cleri consensum simplice animo testabantur; sancti et orthodoxi mirificas laudes à Paulo V summo Pontifice, Brevi speciali edito, referebant.

Nullum erat dissidium anno 1625, cùm Clerus Gallicanus Stephani Louytrii Decani Nannetensis, apostolicæ Sedis auctoritate prolatam sententiam adversùs Episcopum Leonensem, declaratione editâ, impiam, sacrilegam, nullam esse censuit (*) : accepto deinde nuntio declarationem à summo Pontifice esse abrogatam, Regi christianissimo totius Cleri nomine supplicavit (1) : si res pacificè neque

(1) *Mém. du Clergé, tom.* 1, *part.* I, *tit.* 1, *c.* L, *n.* 14, 15. *Vid. Rec. des Pièc. concern. l'Hist. de Louis XIII*, *tom.* IV, *p.* 310 *et seq.*

(*) Rem ut gesta est narrabimus. summus Pontifex Doctores GALLEMANT et DUVAL, ac P. DE BERULLE Congregationis Oratorii Præpositum generalem, tam in spiritualibus quàm in temporalibus, præfecerat omnibus monasteriis Monialium Carmelitarum in Galliâ constitutis. Plurimi autem Episcopi intercesserant, ne Bullæ et Brevia apostolica, eà de re missa executioni darentur, quos inter D. DE RIEUX Episcopus Leonensis enixè contendebat, Episcoporum auctoritatem in Moniales eam esse, quam Papa nullo decreto, nullâ Bullâ posset convellere. Itaque Moniales Carmelitas Morlæenses suæ diœcesis, quæ ultro episcopali suæ jurisdictioni se submiserant, transtulit primùm in domum suam episcopalem, et inde in castellum Brestiæ. Verùm D. DE LOUYTRE delegatus à Cardinalibus DE LA ROCHEFOUCAULD et DE LA VALETTE, ut in eâ causâ Papæ nomine judex esset, venit Leonam; ibique, latâ sententiâ, jussit Moniales anathemate innodari, Ecclesiam cathedralem Leonensem interdici, et ipsum Episcopum ab omni ministerio episcopali suspendi, nisi intra decem dies dictas Moniales ad Papæ obedientiam reducere conaretur. At Clerus Gallicanus indignè ferens

Romæ, neque in Galliâ componi posset, « permit» teret nationale Concilium, ut consuleretur quid » factu opus esset, et ut Concilium œcumenicum » peteretur ». Concessum à Rege, cum Legato actum, missum Romam (*) commonitorium, allatumque imprimis, « non potuisse à Papâ contra tot » Episcopos decerni, nisi illis auditis, datâque com» missione in partibus, juxta concordata et privile» gia Ecclesiæ Gallicanæ; ab Episcopis Gallicanis » postulatum nationale Concilium; ac nisi Breve » apostolicum premeretur, daturos ibi operam, » ne quid libertates et privilegia Ecclesiæ Gallicanæ » detrimenti caperent (1) ». Quid plura? Pressum Breve; Louytrius à sententiâ destitit; Leonensi Episcopo satisfecit.

Nullum erat dissidium anno 1650, cùm occasione viri illustrissimi Renati de Rieux de Sourdeac, Episcopi Leonensis, à Commissariis apostolicis depositi, atque aliorum Commissariorum sententiâ (**) resti-

D. DE LOUYTRE hæc tam multa tantaque nullo jure fuisse molitum, illud egit, quod hîc à BOSSUET narratur. (*Edit. Paris.*)

(1) *Mém. du Clergé, tom.* 1, *part.* 1, *tit.* 1, *c.* L, *n.* 26.

(*) Ad Oratorem regium.

(**) Reus majestatis postulatus fuerat D. DE RIEUX Episcopus Leonensis; eo quòd operâ suâ et consiliis favisset Mariæ Mediceæ Regis matri è regno fugienti; ipse apud Belgas absque Regis licentiâ esset commoratus, quo tempore rerum non parvam conturbationem in regno creaverat Reginæ matris et Gastonis fratris Regis fuga. Quapropter de sede suâ dejectus est anno 1635, judicio DD. DE BARRAULT Archiepiscopi Arelatensis, BOUTHILLIER Turonensis Coadjutoris, DE NOAILLES Floriopolensis, DE HARLAY DE SANCY Macloviensis Episcoporum, quos Urbanus VIII Commissarios in hâc causâ delegaverat. Quievit quidem D. DE RIEUX, quandiu vixit Cardinalis

tuti, veritus est Clerus ne provinciarum juri et canonico ordini noceretur. Itaque solemni protestatione editâ, et Nuntio ritè intimatâ, id egerunt, « ut » Episcoporum judicia, congregatis in Synodo pro» vinciæ Patribus, salvo jure appellationum ad Ro» manam Sedem, antiquâ canonum auctoritate reser» varentur; neve apostolicis litteris ullum sibi præ» judicium fieri possit; neve trahantur eadem in » exemplum, quo quisquam sibi putet contra salu» tarium reverentiam regularum temerè quid li» cere[1] ». Sic cavebant ne adversùs canones extraordinaria et arbitraria mandata valere putarentur.

Nullum erat dissidium anno 1656, cùm sacræ Facultatis jussu, postulantibus ac probantibus Episcopis, in ordinario ac frequenti consessu Lutetiæ congregatis, è Francisci Guillovii Thesi hæc præsertim erasa sunt[2]: « Concilia ad melius convo» cari; in his, à Pontifice auditis Episcoporum sen» tentiis ac judiciis, pro suâ auctoritate certoque et

de Richélieu, quem in illo negotio sibi adversarium sentiebat, et cujus non immeritò ultricem potentiam ulteriùs experiri verebatur: Gallicani verò Præsules, licèt ferrent ægerrimè hoc judicium, cùm injustum, tum nullo ordine canonico latum, iisdem de causis siluerunt. Sed mortuo Cardinale, Episcopus Leonensis, interjectâ appellatione, postulavit ut Innocentius X judicium in se latum juberet retractari; qui Pontifex, anno 1646, septem Episcopis causam retractandam et supremâ auctoritate judicandam commisit; atque tunc demum Episcopus Leonensis innocens omnium sententiis absolutus est. Vid. *Mém. du Clerg.* Gall. Christ. *Hist. de Louis le Juste,* auct. Dupl. (*Edit. Paris.*)

(1) *Mém du Clergé, tom.* I, *part.* I, *tit.* I, *c.* I, *n.* 37, 41. — (2) *Sup. lib.* VI, *c.* XXVI.

» infallibili charismate, verbum fidei pronuntiari ». Substitutum illud : « Episcoporum jurisdictionem » esse juris divini, et esse immediatè à Christo, eos- » que in Conciliis generalibus verè esse judices; at- » que in his ex eorum judicio summum Pontificem » pronuntiare ».

Denique nullum erat dissidium, cùm per eadem ferè tempora tot adversùs Jansenium acta confecta sunt, laudatique à Romanis etiam Pontificibus Episcopi Gallicani; cùm tamen priscæ disciplinæ traditionisque memores, pontificias Constitutiones ita admitterent, exequendasque mandarent, ut à se factâ deliberatione, datoque judicio, acceptatas et interpretatas, ut ex actis publicis fusè docuimus (1).

Memorat anonymus lib. VIII, inculcari frequenter ab Episcopis Gallicanis, jurisdictionem Episcoporum ita esse de jure divino, ut eam « à sanctâ Sede neu- » tiquam accipiant; eo fine, ut summum Pontificem » à proferendo circa controversiam de Regaliâ judicio » deterrerent; aut si quid pronuntiaret, minoris » videretur esse auctoritatis (2) ». Tum in eodem libro hæc habet (3) : « Abstinuissemus ab hujus quæ- » stionis tractatione, non solùm propter ejus diffi- » cultatem, sed etiam quia, cùm sacrum hunc » Ordinem maximè veneremur, displicent nobis » quæcumque venerationem illam possunt quâvis » occasione imminuere : nisi animadvertissemus il- » lustrissimos Episcopos Parisiis congregatos suam » in Deum jurisdictionem referre tum maximè co-

(1) *Sup lib.* X, *c.* XVII, XVIII. — (2) *Anon. lib.* VIII, *præf.* — (3) *Ibid. c.* VIII, *n.* 1, 2.

» natos,

» natos, cùm justis summi Pontificis decretis repu-» gnabant ». Quis ferat derisorem, reverentiæ specie, talia exprobrantem? Qui si Ecclesiæ Gallicanæ et sacræ Facultatis acta toties publicata et à nobis relata [1], amico animo perlegisset; profectò fateretur jurisdictionem episcopalem, nullo non tempore, ut à Christo immediatè profectam apud nos prædicatam; neque nostrâ aut avorum memoriâ unquam contigisse, ut quisquam hominum contrariam sententiam impunè propugnaret. Quæ nunc, si Deo placet, vir amicissimus et erga episcopalem ordinem obsequentissimus, adversùs Pontificem comparata esse prædicat.

Hæc quidem sunt iniquissima; hoc verò absurdissimum, quòd appellationes ad Concilium generale factas eo nomine elevat, quòd, « occasione dissi-» diorum, vel schismatis, natum sit genus illud ap-» pellationum, tum si Papa negaret, quod ex parte » Regis rogaretur, aut vellet contra ipsum ejusve » subditos procedere [2] ». Quis enim appellaret, nisi aliquod existeret gravamen aut dissidium? An appellatum vellet ab eo qui omnia largiretur? Cæterùm de illis appellationibus, quàm schismate antiquiores sint, quàmque non tantùm à Gallis, sed etiam ab aliis frequentatæ, suo loco ostendimus [3]. Hîc quidem commonere volumus, quàm non modò iniqua, sed etiam insulsa auctor anonymus contra Gallos scripserit.

(1) *Sup. lib.* VIII, *c.* XIV, *et pass. toto lib. et seq.* — (2) *Anon. lib.* X, *cap.* VI, *n.* 6. — (3) *Sup. lib.* V, *cap.* VIII, IX: *lib.* X, *cap.* XXIII, XXIV *et seq.*

Cujus etiam generis illud est quod passim exprobrat de dispensationibus apud Gallos maximè frequentatis [1]: quasi alibi canones purè obtineant; nullæ translationes; nulla pluralitas; nullæ commendæ sint; uni tantùm Galliæ in dispensandis gratiis desudet Curia? An quia non quemadmodum illi laicorum invasiones assiduè improperant, ita nos ad invidiam usque objicimus, oppressam ab Inquisitoribus ordinariam potestatem; erepta Episcopis de fide judicia, quibus maximè episcopatus constat; ecclesiasticos reditus, per gravissimas pensiones, easque resignabiles in frusta concisos, ac beneficiariis nudum propemodum relictum titulum; aliaque hujus generis innumerabilia, à quibus puri sumus, ideo disciplinam apud nos profligatam confiteri oportet; florere apud eos, quos inter extraordinaria et arbitraria imperia sine more modoque vigent? Et quidem utinam omnes prophetarent! Cæterùm, si gloriari oportet, id dicam, quod exteros audimus sæpe memorantes : nullum esse regnum, in quo magìs religio floreat, quàm hoc christianissimum; nullum, in quo sit Clerus doctior, sanctius sacerdotium, monastica disciplina castior ac severior, morum doctrina purior, Scripturarum et antiquitatum ferventius studium; nullam denique gentem, quæ accuratam disciplinam, si quis id fortiter aggressus sit, æquiore animo passura videatur.

Desinant ergo nos incessere calumniis, tanquam ea quam Galli tuemur, doctrina è dissidiis orta sit.

(1) *Anon. lib.* VI, *c.* 1, *n.* 2, *et alibi pass.*

Cogitent potiùs nostrâ memoriâ, aulicis artibus pressam, ultro postea erumpere, ac facilè promi, quod est pectori insitum. Faxit autem Deus, ediscant Ecclesiæ regendæ Principes, ecclesiasticum regimen, non aulæ flatibus ac motibus, sed æternâ veritate ac Patrum traditione niti oportere.

Denique quod objiciunt, cæterarum gentium consensione nos premi, ac posse à Pontifice securè damnari Galliam, decreto ex nostris quoque dogmatibus totius Ecclesiæ consensu valituro; tanquam Ecclesia Gallicana, tanta Ecclesiæ pars, eaque florentissima nihil sit. His quidem objectis, inscitiam, hostilemque animum, non modò adversùs Galliam, sed etiam adversùs Ecclesiam universam produnt. Nempe dum Rex optimus, ac pietate major quàm armis, tot egregiis ac immortalibus titulis, id etiam addit, ipso regnante, excisam hæresim in Galliis, tum ipsam Galliam, sub tam pio Principe, erroris aut schismatis damnari posse confidunt. Sed frustra sunt. Non ita œcumenici Constantiensis Concilii jacebit auctoritas : non ita Ecclesia catholica repente mutatur; nec per cæteras gentes, usque adeo prostratam veritatem arbitramur, ut ejus apud se tot vetusta, tot recentia monumenta oblitterari sinant. Quòd si tanta quæstio, tantis Catholicorum altercationibus nobilis, in quâ conciliaris papalisque auctoritatis summa vertitur, jam finienda est, non sine œcumenico Concilio eam finiri posse sentiunt : aderit omnium sæculorum firma traditio : evigilabunt sui memores Episcopi; ac Spiritus sanctus veritatem vindicabit.

Illud etiam exprobrant, gratam hæreticis esse eam, quam Episcopi Gallicani de Concilii auctoritate Declarationem ediderunt. At nos contrà experimur, obstinatis hæreticis eam esse molestissimam, quâ calumniandi causas detractas esse sentiant. Qui verò modestiores sunt ac pacatiores, hos in Ecclesiam catholicam, Sedemque apostolicam propensiores evadere, toti Ecclesiæ gratulamur.

His ergo intelligimus Petrum ab alto vocari, quemadmodum olim in Actis (1), ut comedat *quadrupedia et serpentia terræ et volatilia cœli;* mundaque æquè ac immunda in sinum congerat, in corpus trajiciat, unitati servet aut reddat.

Jam qui Declarationem Gallicanam veram quidem esse, sed tamen præposteram objiciunt, neque ecclesiasticæ rei conducere, ut ultro Catholici nova et contentiosa tractent; hos quidem confutavimus(2); neque iterare piget, à nobis non nova proferri, sed à majoribus quæsita, imò etiam definita, quæ catholicæ Ecclesiæ, Sedisque apostolicæ æquitatem dignitatemque commendent.

De Regaliâ, cujus gratiâ Declarationem Gallicanam exortam esse volunt, alii dixerint. Ego hoc tantùm extensam fortè nullo malo animo, sed ex prætenso, ac dudum præconcepto jure; Regaliam haud tantam esse rem propter quam jusque fasque videretur, ex apostolicâ Sede tantos intentari metus, tanquam omnia ruerent.

Quod aiunt, Declaratione provisa esse remedia,

(1) *Act.* X. 12. — (2) *Dissert. præv. n.* VII, VIII, IX, X, XI.

si quid gravius immineret; arcanorum inscius quid dicam? Neque viri graves fortè succenseant, si tot inter minas, christianissimo regno, ex avitis consuetisque dogmatibus, aliquid præsidii comparetur; quæ præsidia qui Gallis erepta esse velint, cogitent evenire posse ea tempora, quibus ipsis Ecclesiæque, ac Sedi apostolicæ necessaria esse videantur.

Nunc postquam de susceptâ quæstione dicta sunt omnia, de me uno verbo dicam. Ac primùm, Deo teste, profiteor, eum esse me, qui Sedi apostolicæ ac pontificiæ majestati impensissimè faveam; et confido fore ut, si qui bono animo hæc quærant, id sentiant; Sedi apostolicæ sua et antiqua et tuta, humilis pacificusque reddo; hostibus, ne per aliena et falsa eam oderint, consulo; catholicis hominibus, ne utrinque fortè sint nimii, vera et æqua præmonstrare satago; Gallos meos, ac præsertim Episcopos, nonnullis suspectos, tanquam Sedi apostolicæ aliquid detractum velint, ab eâ contumeliâ vindico; tuta ab illis esse omnia, priscis exemplis monumentisque probo; Petrum has super aquas tutum incedere, neque frustra trepidare moneo et hortor; utcumque est, securus hanc causam ad Christi tribunal perfero. Si Sedes apostolica utrique parti, æquo jure consulens, silere interim edixerit, polliceor pariturum; denique ad supremum usque halitum, in Ecclesiæ catholicæ, Romanæque et apostolicæ Sedis, in eâque sedentis Romani Pontificis potestate esse me futurumque profiteor. Ita me Deus salvum velit; ita me Petrus; ita me Pater sanctissimus habeat oviculam ad ejus pedes pro pace

ecclesiasticâ suspirantem; sub quo incurvari peto altitudinem sæculi frustra intumescentis, Turcicamque barbariem, hæreticamque et schismaticam, quocumque loco vel se exerit, vel latet, superbiam; atque id supplico ab his nostris abesse temporibus, ut hæc tam antiqua, tam sana, audens dixerim, tam pacifica, tam modesta, ferre non possint.

APPENDIX

AD

DEFENSIONEM DECLARATIONIS CLERI GALLICANI DE ECCLESIASTICA POTESTATE,

ANNI M. DC. LXXXII.

PRÆFATIO.

Postea quàm edita est *Cleri Gallicani de ecclesiasticâ Potestate Declaratio*, multa adversùs eam scripta prodierunt. Ac primùm divulgati libelli duo, quorum alteri titulus : *Ad Illustrissimos et Reverendissimos Galliæ Episcopos, Disquisitio theologico-juridica super Declaratione Cleri Gallicani, factâ Parisiis* 19 *Martii* 1682. Alter inscribitur : *Doctrina quam de primatu, auctoritate et infallibilitate Romanorum Pontificum tradiderunt Lovanienses sacræ theologiæ Magistri, ac Professores tam veteres quàm recentiores, etc. Declarationi Cleri Gallicani de ecclesiasticâ Potestate nuper editæ opposita.* Uterque anonymus. Ab utroque Cleri Gallicani Declaratio non tantùm impugnatur, verùm etiam proscribitur, « ut quæ faveat hæreti- » cis, Romanum Pontificem dignitate primatûs, » divinâ ei ordinatione constituti, exuat, et Sedem » apostolicam labefactet (1); quin etiam exsuscitet » Viclefi errores, à Constantiensi Concilio con- » demnatos (2) ». Miram rem, ut quod Synodus Constantiensis de supremâ Conciliorum auctoritate sanxerit, in Viclefo ipsa proscripserit! Cæterùm Nicolaus Dubois, sacrarum litterarum in Universitate Lovaniensi Professor primarius, se *Disquisitionis* auctorem professus, alias scriptiunculas sparsit,

(1) *Doct. Lov. Præf.* — (2) *Disq. art.* IV, *p.* 21, 22.

ut si non vi ac pondere, nos numero saltem premere velle videatur. Atque hæc apud vicinos Belgas, magnis acta sunt clamoribus. Sic enim auctores illi de summâ catholicæ fidei agi vociferantur (1); quasi hæ quæstiones in Ecclesiâ nunc primùm audiantur, non autem à multis sæculis, nullo erroris, nullo schismatis metu pertractatæ fuerint. Verùm ex longinquo gravioris belli metus; nec jam disquisitio aut tractatio, sed censura. Nempe illustrissimus Georgius (*) Strigoniensis Archiepiscopus, ac regni Hungariæ Primas, ostentatâ primùm Concilii nationalis auctoritate, (credo ut Clero Gallicano parem Cleri Hungarici auctoritatem opponeret) ipse interim, *dum præfata Synodus suo tempore celebretur*, cum quinque fortasse vel sex Episcopis, non est veritus tot Gallicanorum Episcoporum, ipsiusque adeo Ecclesiæ Gallicanæ « decreta configere, pro» positiones interdicere, proscribere, prohibere; ut » quæ christianis auribus absurdæ, ac planè detes» tabiles, atque à satanæ ministris disseminatæ, » blandæ pietatis specie schismaticum virus instil» lent (2) »: etiam eam, si Deo placet, ut jam cæteras omittamus, quæ regiam potestatem à depositionis sententiis tutam illæsamque præstat; etiam eam quæ canonibus moderandum apostolicæ auctoritatis usum profitetur. Sic omnia subvertuntur: nec tantùm majestas regia, verùm etiam ecclesiastica libertas omnis è medio tollitur; nec jam canone, sed ad nutum regitur Ecclesia, ac majorum scita

(1) *Doct. Lovan. in fine.* — (2) *Cens. Arch. Strigon. Vid. in Vind. Maj. Schol. Par.*

(*) Zelepechimi.

tot Romanorum Pontificum decretis firmata evanescunt. Sic innocui Galli avitas libertates, avitam doctrinam, publica Ecclesiæ regnorumque jura, absque ullâ cujusquam contumeliâ, ullâve censurâ propugnantes, indignis proscinduntur modis. Frustra canonum, frustra Patrum implorant opem. Ecce enim ille *Disquisitor* ab Episcopis Gallicanis, « minimè fuisse discussos Patres ac canones, ad quos » in hâc Declaratione fit relatio, sed simpliciter » allegantibus creditum » sibi persuadet (1). Qui si sacro cœtui, totque privatis conventibus per quatuor menses habitis adfuisset; si disserentes audisset illustrissimos Archiepiscopos Parisiensem et Rhemensem, sacri cœtûs Præsides, totque alios Episcopos doctrinæ atque eloquentiæ laude conspicuos, eos verò maximè, qui ad id negotium deputati, Tornacensem (*) dico, Meldensem, reliquos omnes sacræ theologiæ Facultatis Parisiensis Doctores, atque in sacrâ doctrinâ versatissimos; qui quidem, non nisi perpensis sacræ Scripturæ Patrumque omnium locis, atque ecclesiasticis ab ipsâ christianitatis origine gestis evolutis dixere sententiam : adhibitis quoque aliis secundi Ordinis deputatis; Parisien-

(1) *Disquis. art.* XI, *p.* 44.

(*) Gilbertus de CHOISEUL DU PLESSIS-PRASLIN Convenensis, deinde Tornacensis Episcopus, pietatis studio et plurimæ doctrinæ laude clarissimus, scripsit *de religione* multa commentaria, et *de potestate ecclesiasticâ* egregiam epistolam ad D. STEYAERT Lovaniensem Doctorem, quæ virum demonstrant in rebus theologicis versatissimum. Et quanquam illa non superessent hujus viri monumenta, satìs esset ad ejus gloriam sempiternam illa gravissima et doctissima *relatio,* anno 1682, coram amplissimo Cleri Gallicani cœtu habita, quam hîc laudat BOSSUET. (*Edit. Paris.*)

sibus Doctoribus et omni eruditione præstantibus viris; hos, inquam, si audisset, ipsumque adeo Tornacensem Episcopum, tantâ pietatis ac doctrinæ laude celebratum, ad universum cœtum sua et collegarum sensa referentem; non profectò hæc unquam incauta et temeraria de Gallicanorum Episcoporum supinâ credulitate profudisset.

Interim, cùm alii subinde adversùs Gallicanam Declarationem tractatus, in Italiâ, in Germaniâ, in Hispaniâ ederentur, *Emmanuel* etiam *Schelstratus* (*) nova acta produceret, eaque se retecturum arcana jactaret, quibus Basileensia simul et Constantiensia decreta statim conciderent; viri boni gravesque Gallicanos Episcopos Doctoresque hortabantur, ne avitam doctrinam, quâ prisca Ecclesiæ jura ac dogmata continentur, indefensam relinquerent; neque modò confutarent recentiores istos, qui plerumque, levi operâ, nihil aliud quàm Turrecrematæ, Cajetani, Bellarminique aliquot argumenta repetebant, verùm etiam rem totam ab origine panderent, atque ecclesiastica monumenta proferrent, quibus Clerus Gallicanus, tantâ doctrinæ pietatisque famâ conspicuus, Declarationem suam munitam credidisset.

Ego qui Deputatis adscriptus, publicis privatisque conventibus interfui, nec tantùm audivi reli-

(*) Emmanuel Schelstratus, Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, antiquitatis ecclesiasticæ habitus est investigator industrius et diligens. Is cùm vidit Gallicanam Declarationem eo imprimis commendari quòd niteretur Constantiensibus decretis, statim vetustos quosdam codices Concilii Constantiensis, à se hinc inde exquisitos, sibique optimæ notæ visos, vulgavit, ut concusso Declarationis fundamento, ipsa Declaratio rueret. Vide sup. lib. v. (*Edit. Paris.*)

giosissimos Episcopos, sed etiam quæcumque insigniora, ac memoratu digniora dicerentur, diligenter exscripsi, atque ipsius Episcopi Tornacensis doctissimam juxta atque eloquentissimam relationem gestis insertam attentè perlegi; præcipua hîc momenta percurram, ut intelligat christianus orbis, à Clero Gallicano nihil novi prolatum; sed vetustam atque constantem scholæ Parisiensis totiusque adeo Ecclesiæ Gallicanæ, imò et universæ, sententiam repetitam; eamque à Scripturarum fonte, atque apostolicâ traditione manantem. Atque ea me dicturum confido, quæ planè sufficiant ut hæc duo probentur : primùm doctrinam Gallicanam verè catholicam esse, et ab omni censurâ ac notâ liberam : tum eam doctrinam absolutè esse veram; ac si censura adhibenda sit, adversam sententiam eâ animadversione dignam. Addam Corollarium, quo clarum perspectumque sit, primatum beati Petri, et Romanæ Sedis, doctrinâ Gallicanâ non modò non obscuratum, verùm etiam illustratum confirmatumque esse; tum censores nostros ad eum primatum propugnandum, falsa et dubia cum certis æquè congerentes, id omnino efficere, ut eam penitus doctrinam convellant, quam se præ cæteris tueri glorientur.

Speramus autem Lovanienses, viros doctos ac pios, cùm hæc legerint, non modò ab iniquâ censurâ temperaturos esse, verùm etiam nobiscum ultro consensuros; certè coercituros, si quidem id valeant, Professorem suum *Nicolaum Dubois*, qui cùm alia multa, tum illud præsertim æquè impotenter ac imperitè scribit (1) : « Excommunicatos

(1) *Consul.* XII, *p.* 69.

» nos esse, aut saltem in periculo ad cautelam (*) » absolvendos ». Romanos quoque et Italos credimus, si jam liberas voces, christianas tamen ac modestas, atque ab ipsâ antiquitate depromptas audire sustineant, non adeo exarsuros : Pontificem certè, cujus majestatem in terris maximam, majorum more, tanto studio, tantâ religione ac fide colimus, facilè intellecturum, quàm sincero cultu Sedem apostolicam prosequamur; quippe quam invictam et immotam, non cæcâ pietate, aut humanis ratiociniis, sed manifestissimâ veritate, ac traditionis robore, et canonum haud minùs auctoritate, quàm moderatione præstemus. Neque verò velimus, quod Catholici omnes, summique Pontifices meritò perhorrescant, Ecclesiæ, tanti corporis imbecille esse caput, ipsum scilicet Romanum Pontificem; sed firmissimum, valentissimum, Conciliorum auctorem, principem, executorem, canonum custodem, atque ubi res postulet, æquum interpretem, et dispensatorem providum, imò etiam conditorem, fidei et traditionis toto orbe terrarum assertorem à Christo institutum; denique adversùs contumaces quosque, sive Episcopos, sive alios, in Christi nomine, contemptæ Ecclesiæ præsentem vindicem. Quæ cùm in Romano Pontifice, ut à Christo profecta, veneremur; nihil quidquam ab ejus sede metuimus, sed ad Ecclesiæ pacem cessura omnia, Deo auctore, confidimus. Nos enim hîc non nostra ar-

(*) D. Dubois verba referam. « Timendum vobis est, inquit, ne » incideritis in excommunicationem; et consequenter debetis petere absolutionem, ad minimum eam quam Canonistæ vocant ad » cautelam ». (*Edit. Paris.*)

gumenta, sed majorum testimonia et acta referemus; eaque integra et tota, ne fraudi et insidiis locus esse possit. Placuit enim in tantâ re perspicuitati potius quàm brevitati consuli; et acta quidem recensemus, non Cleri Gallicani, aut Universitatis Parisiensis; (quanquam et hæc quoque, ut quæ cum Ecclesiæ catholicæ, Sedisque apostolicæ traditione conjuncta sint) sed ipsius Ecclesiæ: neque illa recondita aut latentia, sed quæ in omnium sint manibus, imò quæ ab adversariis lecta, allegata, exscripta sint; sed tantâ occupatione animorum, ut interdum non legisse, sed cursim transiliisse videantur. Quæ si quis attenderit, rem confectam, judicatam, definitam dabimus, majorum sententiis; neque, uti faciunt qui contra sentiunt, conciliaria decreta cum pontificiis, vel etiam conciliaria cum conciliaribus; Constantiensia scilicet, cum Florentinis aut Lateranensibus collidemus, quòd hæretici rideant; sed quæ ad summam attinent, omnia coalescere, atque uni omnino formæ reddi demonstrabimus; unde existit illa dogmatum consensio, ac planè unitas, in cujus amorem admirationemque hostes Ecclesiæ, vel inviti, rapiantur. Quòd si quid quæstionis supersit, fateantur omnes amicè disceptari pertractarique debere, uti inter fratres decet, qui non sua protervè tueantur, sed communi studio in unius matris Ecclesiæ auctoritate acquiescant.

Cæterùm eam secuti sumus scribendi rationem, quæ maximè perspicua sit. Ipsam orationem, licèt per se continuam, in capita distinximus; probationes atque documenta in sua quæque loca contulimus; præfixâ summâ juvamus memoriam, rerumque

seriem indicamus. His quidem sublevare conamur attentum diligentemque lectorem. Nam qui tantas res claras perspectasque esse volunt, etiamsi mentis aciem nec adhibere curent, atque oculos tantùm hàc illacque circumferant, hos non modò ab hâc tractatione, sed etiam ab omni theologicâ graviorique re alienos esse decernimus.

Verbis autem utimur vulgatissimis atque notissimis, nihil scilicet veriti fastidiosas aures, quæ nihil nisi ex Tulliano Terentianove penu depromptum admittant, hujus eloquii plerumque imperitissimi. Nos profectò, ut non sumus eorum numero, qui theologicam veritatem nonnisi horridâ incultâque ac scholasticâ oratione explicari posse putant; sic ab iis abhorremus, qui ne id quidem æquo animo patiantur, novas res, novis designari vocibus. Itaque *Investituras*, *Hominium*, *Feudos*, aliaque hujuscemodi tanquam venena horrent; at dum refugiunt *Infallibilitatem*, *superioritatem*, ejusdemque generis in Scholâ receptas usitatasque voces, in eos se verborum circuitus induunt, unde evolvere se non possit oratio. Sed hæc satìs superque. Jam Cleri Gallicani acta referamus.

APPENDIX

APPENDIX

AD DEFENSIONEM DECLARATIONIS

CLERI GALLICANI

DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

In quâ probatur Declarationem Gallicanam ab omni censurâ esse liberam, et eam Romani Pontificis auctoritati nihil nocere.

LIBER PRIMUS.

Id probatur ex professione fidei, et Doctorum catholicorum nobiscum sentientium auctoritate.

CAPUT PRIMUM.

Cujus sit generis ea quæstio quam tractamus? Nullum hîc patere locum ad nos vel hæreseos, vel erroris in fide incusandos : professio fidei à Pio IV edita ex Concilii Tridentini mente, ut vera et sufficiens regula proponitur: articuli Parisienses anni 1542, *adversùs Lutherum, huic præluxerunt, ejusdemque sunt spiritûs.*

Solet Ecclesia catholica exortis erroribus statim opponere plenam ac luculentam veritatis à Deo revelatæ declarationem, quâ nodum ipsum difficul-

tatis expediat. Unde illud beati Augustini (1) : « Dicatur ergo verum, maximè ubi aliqua quæstio, » ut dicatur, impellit ». Sic sacræ doctrinæ inserviunt omnia, et per hæreses quoque Ecclesia proficit. « Didicimus enim, ut præclarè idem sanctus » Augustinus addit (2), singulas quasque hæreses » intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra » quas diligentiùs defenderetur Scriptura divina, » quàm si nulla talis necessitas cogeret ». Quâ diligentiâ fit illud, quod ait Vincentius Lirinensis (3), « ut intelligatur illustriùs, quod antea obscuriùs » credebatur ». Quare, cùm postremis hisce temporibus Lutherani, et alii christianæ et catholicæ unitatis æquè ac veritatis hostes, Sedem apostolicam tantâ insaniâ oppugnarint, necesse planè erat ut Ecclesia catholica, plenâ et clarâ fidei professione, errorem elideret. Non quòd illi primi de Petri primatu quæstionem moverint; nam Viclefistæ et Hussitæ jam, et antea Valdenses et Photiani seu Græci in eam petram impegerant. Sed cùm hæretici hujus temporis in sacrosanctam potestatem vehementissimè debacchentur, ipsa veritas postulabat ut, quâ perspicuitate ac plenitudine Ecclesia catholica cæteros articulos Luthero et Calvino adversos proponebat; veram quoque et antiquam de primatu Petri, ejusque successorum Romanorum Pontificum profiteretur fidem. Huc enim vel maximè pertinebat illud à jure desumptum, et in hoc argumento sæpe considerandum : « Error cui non resistitur, appro-

(1) *Aug. de Don. persev. lib.* II, *cap.* XVI, *n.* 40; *tom.* X, *col.* 843. — (2) *Ibid. cap.* XX, *col.* 851. — (3) *Vinc. Lirin. Common.* I, *c.* XXXII; *tom.* VII *Bibl. Patr. p.* 259.

» batur; et veritas (maximè lacessita et impetita) » cùm minimè defensatur, opprimitur (1) ». Quod à Felice III, in causâ fidei primò pronuntiatum (2), ac deinde in iisdem causis ab ejus successoribus, et ab omnibus Doctoribus magno consensu frequentatum est.

Hinc Pius IV post Concilium Tridentinum plenam fidei professionem edidit, quâ omnes articuli à novis hæreticis oppugnati ad sacræ Synodi mentem exponantur. De Sede verò apostolicâ hæc habet (3) : « Sanctam, catholicam et apostolicam Eccle- » siam Romanam, omnium Ecclesiarum matrem » ac magistram agnosco, Romanoque Pontifici beati » Petri Apostolorum Principis successori, ac Jesu » Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac » juro ». Hâc fide, qui intra Ecclesiam sunt, ad Ecclesiæ dignitates ipsasque adeo episcopales cathedras promoventur : hâc fide qui extra sunt, ad Ecclesiæ catholicæ castra revocantur. Si quid ultrà ad fidei plenitudinem exigitur, decipitur Ecclesia; decipiuntur hæretici ad Ecclesiam quotidie hâc fide redeuntes, et catholica veritas à catholicis quoque Pontificibus proditur. Hæc verò sunt de quibus nulla inter Catholicos controversia esse possit. Hâc stante fidei summâ, cætera, quæ deinde incurrunt, jam non in fide, sed in quæstione sunt posita, inter Catholicos pacifico animo disceptanda. Quare Clerus Gallicanus ea, ut sibi certa, ut Ecclesiæ Gallicanæ familiaria, ut Ecclesiæ universæ utilia, ut ab ipsâ antiquitate deprompta, non ut eâdem fide cre-

(1) *Decr. dist.* LXXXIII, *cap.* Error, III. — (2) *Fel. III. ep.* I, *ad Acac. tom.* IV *Conc. col.* 1051. — (3) *Vid. Pii IV fidei Prof.*

denda proponit. Habent hoc maxima quæque etiam mysteria, ut cùm de summâ constet, de modo tamen innoxiè, imò etiam utiliter disputetur. Sic de modo exponendæ apostolicæ potestatis, cùm de re apud omnes constet, amico et fraterno animo quærere nos oportet.

Hanc verò fidei catholicæ summam à Clero Gallicano fundamenti loco sincerè esse positam, nemo negaverit; cùm Romanos Pontifices *Petri successores, Christique Vicarios* ubique prædicent; cùm *primatum beati Petri, ejusque successorum Romanorum Pontificum, à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam*, atque in iisdem, utpote *Christi Vicariis, rerum spiritualium plenam potestatem* agnoscant (1).

Quod in fidei professione est scriptum : « Sanctam, » catholicam et apostolicam Romanam Ecclesiam, » omnium Ecclesiarum matrem ac magistram » esse, quidam ipsam universalem Ecclesiam intelligunt; quæ proinde propriè, ac strictè, ut aiunt, *catholica* sit, quæ verè *apostolica*, quòd apostolicâ successione gaudeat; quæ *omnium Ecclesiarum* particularium, uti omnium fidelium *magistra et mater* meritò appelletur; quæ et Romana sit, vel maximè quòd Sedem Romanam ac Petri cathedram principem fidei et caput communionis agnoscat.

Alii Romanæ, catholicæ, et apostolicæ Ecclesiæ nomine designatam volunt Sedem ipsam Romanam à Petro et Paulo fundatam, verèque apostolicam, catholicam quoque, eo sensu, quòd « ab eâ in omnes

(1) *Decl. Gall. præf. et cap.* I *et* II.

» venerandæ communionis jura dimanent (1) » : omnium Ecclesiarum matrem ac magistram, quæ nos lacte alat doctrinæ salutaris, eamque tradat, quâ vivamus omnes, Romanam fidem. Quis hæc non fateatur? quis pro his non fundat sanguinem? Et utrumque sensum, ut summâ et sententiâ unum, suâ Declaratione complexi Patres Gallicani, « Sedis » apostolicæ in quâ fides prædicatur, et unitas ser» vatur Ecclesiæ, venerandam omnibus gentibus » majestatem » colunt; et « in fidei quoque quæ» stionibus præcipuas summi Pontificis esse partes, » ejusque decreta ad omnes et singulas Ecclesias » pertinere » profitentur (2). Quid plura postulas? Non *præcipuam*, inquis, sed *solam* atque in se omnia continentem ejus auctoritatem necesse est agnoscamus; et ab « ipso ut capite..... accipere Pa» tres in Conciliis œcumenicis congregatos, quòd » sine errore recta decidant (3) ». Hanc fidei summam esse prædicas, quâ eversâ omnia quatiantur? Addis tu quidem ad fidem Ecclesiæ: nova profers: nos refugimus: nos à Spiritu sancto doceri credimus in Synodis œcumenicis Domini Sacerdotes; quòdque recta decidant, non à summo Pontifice accipere; sed à Spiritu sancto, quo auctore dicant illud apostolicum: *Visum est Spiritui sancto et nobis* (4); sed à Christo Doctore à quo audierint: *Ego vobiscum sum* (5). Hæc tu interpretaris pessimè, ut nos quidem credimus. Verùm ea quæstio tantisper in suspenso sit, interim id audias velim. Sanè non

(1) *Ep. Conc. Aquilei. an.* 381; *tom.* II, *col.* 999. — (2) *Decl. Gall. Præf. et cap.* IV. — (3) *Cens. Strigon. Vid.* Doct. Lov. *p.* 1 *et* 90. — (4) *Act.* XV. 18. — (5) *Matt.* XXVIII. 20.

ignorabant summi Pontifices, in Ecclesiâ catholicâ, de his rebus maximas esse quæstiones, nec verba deerant quibus multiplices nodos amputarent. Hæc omiserunt: Romano Pontifici veram deberi obedientiam decreverunt: id profitendæ fidei sufficere censuerunt.

Majores quidem nostri jam idem senserant. Anno enim 1542, postea quàm Lutherana pestis in hoc quoque Christianissimum regnum grassari cœpit, Doctores Parisienses, collectâ facultate, hos articulos edidere (1):

XVIII. « Tenetur quilibet Christianus firmiter » credere unam esse universalem Ecclesiam, in » terris visibilem, quæ in fide et moribus errare non » potest, cui omnes fideles, in iis quæ sunt fidei et » morum obedire astringuntur.

XXII. » Certum est Concilium generale legitimè » congregatum, universalem repræsentans Eccle- » siam, in fidei et morum determinationibus errare » non posse.

XXIII. » Nec minùs certum est unum esse jure » divino Romanum in Ecclesiâ Christi militante » Pontificem, cui omnes Christiani parere tenen- » tur ».

Hæc fidei tessera ab Episcopis et Ecclesiis omnibus Gallicanis tradita, regiâ quoque auctoritate (*), atque omnium Ordinum consensu excepta, divulgata et custodita est. Vides quàm diversis verbis de Ecclesiâ ac Synodis œcumenicis, deque summo Ponti-

(1) *D'Argentré, Coll. Jud. etc. tom.* 1, *p.* 413 : *et apud Dried. tom.* III, *fol* 171.

(*) Francisci I.

fice egerint: *Ecclesiam et Synodos errare non posse* dicunt : at *summo Pontifici jure divino ab omnibus Christianis esse parendum*. Hæc sine consilio ita distincta scilicet? Neutiquam. Non condebant, sed tradebant fidem; quæ cuique competerent, non ex privatis opinionibus, sed ex communi omnium sensu tribuebant. Sic factum, ut iisdem quoque verbis Romanus Pontifex Pius IV sedis suæ auctoritatem astrueret, et quidem cætera omitteret, nihil verò aliud jure divino, quàm *veram obedientiam* postularet.

At illa obedientia, inquis, omnimodam superioritatem, atque ipsam adeo infallibilitatem infert. Iterum atque iterum admoneo, ad communem fidem addis tua: ad ea quæ consequi putas, longâ nos et dubiâ, imò etiam falsâ, argumentatione deducis; atque id ex tuis quoque rationibus efficiam clarè. An enim contendes obediendum nemini, qui non sit infallibilis; non Episcopo, non Synodo provinciali, non nationali, non Legato apostolico, non denique ipsi Pontifici, nisi de fide *ex cathedrâ* decernenti? Absurdum. Nullumne ergo discrimen inter Papam et alios? Certè maximum. Nam aliis suus quisque grex; Papæ omnes obedire oportet; et id signanter ipsa fidei professio ab omnibus poscit. Quid, si quis jam dixerit, eo quòd Romano Pontifici jure divino ab omnibus obedientia vera deberi fide catholicâ credatur, quidquid ille scripserit, edixerit, jusserit, quocumque in negotio, in jure, in facto, in Ecclesiâ, in republicâ, nihil nisi obediendum esse; neque unquam obrepi posse, aut mala suaderi, occupatissimo licèt; sed standum ubi-

que jubentis voluntati, in eoque veram repositam esse pietatem? Insaniat, inquis. Certè. Ergo illi obedientiæ tam justæ, tam necessariæ, sua quoque adhibenda cautio est. Quænam illa sit; quousque pateat; quid Concilia; quid canones; quid ipsi Romani Pontifices; quid denique Scriptura et Scripturæ interpres traditio poscat; quoniam ambigua res est, pacificè et amicè quærere; non statim omnia clamoribus miscere nos deceat. Atque interim certum est à Pio IV Pontifice confessionem fidei requirente, ea selecta esse verba, quæ quæstiones omnes[1], in scholis quidem catholicis utrinque disputatas, relinquant integras; quæ autem ad fidem spectent, apertè et sine ullâ tergiversatione decidant.

CAPUT II.

De Pii IV professione diligentiùs quæritur: in Synodo Tridentinâ consultò omissa quæ inter Catholicos controversa essent: Pallavicinus Cardinalis testis adducitur: de Florentinâ formulâ, quòd Romanus Pontifex regat universalem Ecclesiam, *Tridenti in medium allatâ, atque omissâ, ne nostra sententia vel sub dubio læsa videretur: Claudii Sanctesii, et Caroli Cardinalis Lotharingiæ epistolæ: Pii IV responsum egregium: ea tantùm in Concilio Tridentino definienda, in quæ omnes Catholici conspirarent.*

Neque verò mirum est in professione orthodoxæ fidei à Pio IV prætermissa esse illa, quæ inter catholicos controversa essent, cùm eam professionem ex Concilii Tridentini decretis, et ad eorum men-

tem esse à se editam ipse testetur. Cui quidem Concilio, attestante Pallavicino, è societate Jesu Cardinali, illius Synodi nobili historico, idque centum in locis, nihil fuit antiquius, quàm ut à controversis in Ecclesiâ catholicâ quæstionibus abstineret; quod quidem vel studiosissimè, in eâ quam tractamus quæstione, factum esse idem historicus profitetur. Scribit enim sic, Joanne Giattino, ejusdem societatis interprete (1) : « Potissima Legatorum (pontificiorum) cautio fuit, ne dum ageretur de rebus unde » videbantur vincula posse injici manibus pontificiis, impingeretur in seditiosam quæstionem de » prærogativâ inter ipsum et Concilium ». Hæc autem ad Pii IV pontificatum pertinent ; cùm postea, eodem Pontifice, de sacramento Ordinis ageretur, instarentque permulti, Hispani præsertim, quibus se nostri adjungebant, definiendum esse jurisdictionem episcopalem à Christo immediatè esse profectam, Legati postulabant, ut quemadmodum de Episcopis, ita etiam de Papâ vera exponeretur fides, et jam aliqui canones nostris propositi erant. « Tum » Cardinalis Lotharingus ad se Paleotum (*) accivit, » eique significavit se non potuisse, quantâvis adhibitâ diligentiâ, suos et Episcopos et Theologos,

(1) *Pallavicin. Hist. Conc. Trid. lib.* XIX, *cap.* XI; *p.* 113, *edit. Antuerp.* 1673.

(*) PALEOTI Jurisconsultus nobilis, in Concilio Tridentino de Romanâ sede optimè meritus, à Pio IV ad cardinalatum evectus est. Multos habemus PALEOTI libros piè doctèque scriptos, et imprimis tractatum cui titulum fecit, *de bono Senectutis*. Hujus viri laudum pars est non minima, quòd familiaris fuerit SS. Carolo Borromæo, Philippo Nerio, et ferè omnibus, qui hoc sæculo sanctitatis et doctrinæ gloriâ floruerunt. (*Edit. Paris.*)

» (Gallicanos scilicet, quorum ipse dux antesigna-
» nus esset) adducere ad decretum illud canonesque
» acceptandos, quòd imprimis non admittebant ea
» verba, *inesse potestatem summo Pontifici regendi*
» *Ecclesiam universalem*, cùm illa officerent sen-
» tentiæ neganti eum esse superiorem Concilio; ac
» proinde, loco *Ecclesiam universalem*, ponendum
» esse, *omnes Fideles et omnes Ecclesias* (1) ».

Neque tamen nostri ignorabant ea verba à Concilio Florentino, Græcis quoque approbantibus, in decreto unionis esse edita, atque optimo sensu, neque ipsis repugnante, intelligi posse, uti postea videbimus. Sed cùm in diversam sententiam ab adversariis ea verba traherentur, nostri Episcopi ac Theologi summo consensu vehementissimè refugiebant. Adeo verebantur ne, vel ambiguis verbis, ab antiquâ atque animis penitus infixâ doctrinâ discedere viderentur. Quorum sententia à Paleoto perlata ad Legatos, et ad Pium IV statim perscripta est. Neque ita multò post Regis Christianissimi Oratores, Legatos pontificios eâ de re conveniunt. Quid autem egerint narrat Lansacius unus Oratorum, duabus epistolis ad Lislium Romæ Legatum (2). Sed præstat audire ipsum Cardinalem ita referentem.

« Tum, inquit (3), Ferrerius (Oratorum unus)
» quasi pro certissimo posuit, Concilium supra Ro-
» manum Pontificem esse; religionem et Ecclesiam
» Gallicanam non modò id sentire, sed profiteri,
» et jurejurando affirmare, tanquam articulum ne-
» cessarium; idque jure optimo ex Constantiensis

(1) *Pal. ibid. cap.* XIII, *p* 127. — (2) *Lett. de Lans. etc. Mém. pour le Conc. de Trente, p.* 379, 381. — (3) *Pall. loc. cit. cap.* XIV, *p.* 131.

» Concilii auctoritate : præscribi quidem sibi in » mandatis regiis, ne hujusmodi controversiam ex» citarent, sed simul ne liberum sinerent aditum » cuilibet verbo, quod illi ipsorum religioni oppo» neretur; ac propterea hujus rei declarationem à » se retardatam fuisse, donec ab ipso tempore ac » negotio cogerentur ». Ad hæc verò Legati, pontificiam quidem supra Concilium auctoritatem efferre; Concilii Constantiensis decreta interpretari; apertè significare se minimè à proposito discessuros. Cæterùm in speciem ista; cùm et viderimus, quàm in eum scopulum impingere vererentur; et certum sit ea verba, quæ nostros movebant, in Synodi decretis consultò prætermissa esse.

Neque id sine conscientiâ Pii IV factum esse, cùm ex se perspicuum est, tum si quis addubitet, idem historicus memorat. Eo namque teste, Pius IV eâ de re monitus ita rescripsit, ut quanquam rationibus Florentinum decretum tuebatur, « subderet » tamen, ubi arduitas in eo quoque ostenderetur » sine dissidio insuperabilis: satìs futurum Pontifici, » si nec de suâ, nec de Episcoporum potestate » quicquam exprimeretur, *illis tantùm editis defini-* » *tionibus, in quas Patres unanimi consensu conspi-* » *rarent* (1) ». Quominus admirere, in fidei professione non esse appositam illam formulam ab eo Pontifice, qui ab eâ quoque in Synodi Tridentinæ decretis abstineri voluerit.

Cæterùm quod Pius IV scripsit, « ut eæ defini» tiones ederentur, in quas Patres unanimi con-

(1) *Pall. cap.* xv, *p.* 136.

» sensu conspirarent », id verò tantâ sede, tantoque Pontifice dignissimum fuit. Neque enim in fidei decretis, quid privati quique seorsim sentiant; sed quid communis traditio omnes doceat, attendendum est. Quare Pius IV non agit pugnaciter, neque ea sibi tribuenda contendit, quæ multi privato sensu, sed quæ omnes communi fide tribuerent, atque à formulâ Florentinâ, rectâ licèt, si bene intelligatur, sed tamen dubiâ, Gallis in tantâ re omnem ambiguitatem recusantibus, temperandum putat.

Quid autem Gallos nostros ad eam formulam Tridenti omittendam, moverit, unus, omnium quotquot in eâ Synodo aderant Parisiensium Theologorum doctissimus et sanctissimus Claudius Sanctesius (*), postea Ebroicensis Episcopus, fidei catholicæ adversùs Lutheranos et Calvinistas, scriptis quoque editis, defensor egregius, lucidissimè demonstrabit. Is enim ad Claudium Espencæum (**) Doctorem item Parisiensem, virum eâ ætate doctrinæ ac pietatis laude commendatissimum, hæc scribebat 15 Junii 1563, quo tempore hæc Tridenti maximè tractarentur (1) : « Rogo ut rescribas an » placeat Papam definiri et appellari *Pastorem* » *universalis Ecclesiæ, habentem plenam potes-*

(1) *Mém. pour le Conc. de Trente, pag.* 442.

(*) Claudius Sanctesius, quem *hæreticorum Flagellum* vulgò appellabant, inter omnes sui ævi controversistas, cùm doctrinæ ubertate, tum argumentorum vi ac pondere primas tenuit. (*Edit. Paris.*)

(**) Espencæum, qui cum Sanctesio erat in famulatu Cardinalis Lotharingi, ea laus singularis commendat, quòd animi lenitatem, à quâ tum abhorrebant Sorbonici Doctores, studiodissimè coluerit. (*Edit. Paris.*)

» *tatem regendi et pascendi universalem Ecclesiam.*
» Neque hîc ignoramus nonnullos Romanos Pon-
» tifices ita locutos esse, et id recto sensu dici posse;
» sed quæstio est, an in Concilio tam celebri, quàm
» istud est, determinari possit absque periculo;
» ne, quod aliquos velle videmus, hæc verba tra-
» hantur in eam sententiam quæ Concilium Papæ
» subjicit ». Vides apertè non modò quid nostri refugerint, sed etiam à quo postea Tridentina Synodus, Romano Pontifice auctore, temperarit.

Et eam quidem formulam ex Florentinâ Synodo sumptam in eâdem epistolâ testatur Sanctesius. Sed nostri, Basileensi Synodo addicti, Synodum Florentinam eò factam putabant, « ut Romani Ponti-
» fices non Concilio tantùm, sed etiam omni refor-
» matione superiores essent ».

Atque in hâc sententiâ cum cæteris Episcopis Cardinalem etiam Lotharingum (*) fuisse, docet ea epistola, quam his temporibus ad Bertonem suum Secretarium, tum Romæ Cardinalis nomine agentem, dedit. Quâ quidem epistolâ hæc summo Pontifici suo nomine significanda scribit (1) : « Quod ad
» illum titulum spectat, quem summo Pontifici ex
» Florentinâ formulâ dare satagunt, se quidem
» Gallum; neque inficiari velle se in Parisiensi Uni-
» versitate educatum, in quâ doceatur Concilii
» auctoritatem pontificiâ superiorem esse, atque

(1) *Lett. du card. de Lorr. à Bret. son secr. ibid. p.* 556.

(*) Cardinalem Lotharingum Principem magnificum et munificum quis non novit? Hunc Romani vocabant *Papam Ultramontanum;* quippe qui eum viderent divitiis abundantem, insuper suâ auctoritate omnia apud Gallos posse. (*Edit. Paris.*)

» hæresis notentur qui contrà sentiant, et totam
» Galliam in Concilii Constantiensis, ut œcume-
» nici, decreta omnia consentire; Basileensem sequi;
» Florentinam, neque œcumenicam, neque legi-
» timam habere; certumque Gallis mortem pati
» potiùs quàm se ab eâ sententiâ dimoveri sinant.
» Quare abstinendum jam esse ab iis vocabulis, ac
» Theologos quidem ad cœlum usque vocem subla-
» turos : regni privilegia hâc veritate niti; ita sub-
» verti omnia, si contraria sententia statuatur :
» expectare verò ut Gallorum ullus Antistitum in
» id consentiat, stultum errorem esse. Oratores
» quoque regios solemni contestatione questuros,
» ac schismatis initium imminere ».

Quibus omnibus liquet quo tum loco res essent, et nostros quidem omnes, in antiquâ Parisiensis Academiæ, totiusque adeo Ecclesiæ Gallicanæ sententiâ publicè perstitisse, idque Pio IV renuntiatum esse; atque adeo abfuisse nostros ab illo decreto probando, quod pontificiam superioritatem adstrueret, ut Florentinam quoque formulam, quâ illam adstrui quibusdam videretur, omitti vellent; Pontificem verò in ea omnia ita consensisse, ut ab eâ formulâ non modò in Synodo Tridentinâ, verùm etiam in edendâ fidei professione consultò abstineret.

CAPUT III.

Circa Florentinam formulam solemnis distinctio : quòd Romanus Pontifex regat universalem Ecclesiam distributivè, *non* collectivè : *de eâ distinctione Andreæ Duvallii locus : ea distinctio non merè scholastica, sed à Concilio Constantiensi, Martino V expressè approbante, deprompta.*

Ut autem pleniùs intelligatur rectus ille bonusque sensus, quem in Florentinâ formulâ nostri etiam agnoscerent, placet interpretem haud sanè suspectum adhibere, Andream Duvallium, qui inter Theologos Parisienses antiquæ sententiæ abolendæ primus auctor extiterit, ac *Duvallistas*, suo nomine fecerit. Is verò refert Eugenii IV ac Synodi Florentinæ verba in decreto unionis, quibus definitur (1) : « Romano Pontifici, ut Christi Vicario, » Petri successori, totius Ecclesiæ capiti, omnium » Christianorum Patri, ac Doctori, pascendi, re- » gendi, gubernandi universalem Ecclesiam ple- » nam potestatem à Christo esse traditam ». Sic autem interpretatur : « Satìs, inquit (2), constat » Concilium Florentinum, auctoritatem Papæ supra » Concilium non definivisse. Nam etsi definiat eum » esse Christi Vicarium, totius Ecclesiæ caput, et » à Christo illi traditam potestatem regendi uni- » versalem Ecclesiam; *hoc tamen nemo eorum, qui* » *contrà sentiunt, negat.* Illius enim potestatem in

(1) *Tom.* XIII *Conc. post sess.* XXV *Conc. Flor. col.* 515. — (2) *Duv. tract. de sup. R. P. auct. part.* IV, *quæst.* VII.

» Ecclesiam universalem, ubique locorum diffusam » admittunt, et omnium Christianorum Patrem et » Doctorem eum agnoscunt; sed contendunt Con- » cilium non propterea definivisse eum in Ecclesiam » universalem, quatenus est *legitimè congregata, » et est in Concilio aliquo generaliter per suos » Prælatos unita et consentiens*, potestatem habere. » Tunc enim, inquiunt, Ecclesia universalis est to- » tum quoddam, id quamlibet suî partem, etiam » præcipuam, qualis est Romana Ecclesia, aucto- » ritatem habens : ideoque cùm nomen hoc (*univer- » salis Ecclesia*) dupliciter sumatur, *distributivè* » quidem pro omnibus Ecclesiis per Orbem diffusis, » et *collectivè*, id est pro Concilio generali; priori » modo, aiunt, Concilium Florentinum definivisse » summum Pontificem in Ecclesiam universalem » habere auctoritatem, non tamen posteriori ». Perspicuè ille quidem, ut solet. Cæterùm illa distinctio *distributivè, collectivè*, ne vana ac nimis scholastica videatur, eam adversùs Viclefum Synodus Constantiensis et Martinus V totaque Ecclesia catholica docuit.

Sic certè statuit sessione VIII Constantiense Concilium : sic repetitum legimus Decretali *Inter cunctas*, quam contra Viclefum, sacro Concilio Constantiensi approbante, Martinus V edidit [1]. Propositio Viclefi XLI : « Non est de necessitate salutis credere » Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias » Ecclesias. Error est, si per Romanam Ecclesiam » intelligat universalem Ecclesiam, aut Concilium » generale, aut pro quanto negaret primatum summi

[1] *Tom.* XII *Conc. col.* 265.

» Pontificis

» Pontificis super alias Ecclesias particulares ». En illud *distributivè* à Concilio Constantiensi et Martino V disertè probatum : en quo sensu tanta Synodus, tantusque Pontifex decernant pontificiam potestatem in Ecclesiâ primam et supremam esse; hoc est ita supremam, non quòd sit super omnem conjunctim et *collectivè*, ut aiunt, Ecclesiam; sed quòd sit super omnes Ecclesias particulares separatim ac *distributivè* sumptas. Hæc tamen, si placet, non urgeamus adhuc totis viribus : sit tantisper in suspenso quæstio, an Pontifex adunatæ et ex toto orbe collectæ Ecclesiæ obediat, an imperet : Concilii Constantiensis decreta taceamus, et illam à Concilio in Pontifices, etiam in fidei causis assertam potestatem. Certè Concilium Florentinum in decreto unionis eâ voce utitur, quæ utrique sententiæ possit accommodari; adeo ab alterutrâ condemnandâ abhorrebat.

Atqui illud est unionis decretum, quo Constantiensia et Basileensia decreta penitus elisa esse, et Cajetanus et Bellarminus postea, et nunc Lovanienses aliique inclamant (1). Nos ultima decreti verba, quæ nobis favent, consultò prætermittimus, et in alium rejicimus locum : ea tantùm promimus, quibus nos maximè urgeri putant, atque in his ipsis verbis à nostrâ sententiâ condemnandâ studiosissimè temperatum fuisse luce clarius, atque ipso Duvallio fatente, intuemur.

Quid ad hæc responderi possit haud equidem intelligo. Certè enim decreta Constantiensia præ-

(1) *Doct. Lov. et Disq.*

cesserant, et Florentini Concilii tempore Basileense habebatur, et de potestate Concilii supra Papam, vel Papæ supra Concilium, summâ utrinque contentione agebatur, et eâ disputatione omnia personabant : an Romanus Pontifex ita toti præesset Ecclesiæ, ut adunatâ quoque et collectâ superior esset : an ita, ut omnibus quidem particularibus præstaret Ecclesiis, sed in unum congregatis, et generale Concilium facientibus obediret? Quid ergo quæstione ortâ factum oportuit, si decidi placebat? An non Florentinis et Eugenio IV idonea verba suppetebant, quibus alteri parti omne præcluderetur effugium ? Cur ergo adhibent communes utrique parti voces? Nempe rem in integro saltem relinqui volebant, quodque in confesso esset Pontifici asserebant : summam illam in Concilio potestatem omittebant, quam si ipsi vel maximè admitterent, neque Græci unquam, neque reliquæ Ecclesiæ probaturi essent.

Et tamen illa etiam in Florentino Concilio inter utramque sententiam librata ac temperata verba, postquam pontificiæ superioritatis assertores ea sibi planè favere jactarunt, non modò Episcopi ac Theologi Gallicani, verùm etiam tota Synodus Tridentina, et ipse Pius IV, cùm in Synodi decretis, tum in fidei professione omissa voluere : ne scilicet parum veritati consulerent, si cuiquam videri possent definire voluisse ea, quæ in scholis utrinque disputata, non satìs firma constansque traditio attulisset.

Quod quidem divino planè consilio factum esse constat. Cùm enim hæ duæ formulæ, illa Florentina scilicet, et ista Pii IV re ac summâ conve-

niant, eumdemque primatum alia aliis verbis, ambæ tamen pariter ac sufficientissimè prædicent, sanè oportebat anteferri eam, quæ cùm hæreticos æquè convelleret, Catholicis aptior congruentiorque haberetur; ut quemadmodum veritas, ita etiam pax et charitas in Ecclesiâ catholicâ coleretur.

Neque nostros quidquam ampliùs flagitasse Pallavicinus refert. Tametsi enim post Constantienses canones sententiam suam ad fidem pertinere crederent, simul intelligebant, aliud esse quod ipsis videretur, aliud quod toti Ecclesiæ catholicæ definiendum putarent. Quare fovere pacem, et Catholicos omnes charitate complecti, æquum arbitrabantur. Quæ quidem secuti eorum successores, in hâc postremâ Declaratione, simul et avitam sententiam, Ecclesiæ catholicæ, ne quid jam dicamus ampliùs, utilem, defenderunt, et ab omni prorsus censurâ temperarunt.

At in eos tam doctos, tam modestos, tam paci catholicæ consulentes, Strigoniensis Archiepiscopus, aculeatæ censuræ gladium stringit; eorum articulos absurdos, detestabiles, schismaticosque pronuntiat, ut eam doctrinam, quam visam, agnitam, inculcatam, tot Pontifices, tot Synodi intactam saltem illæsamque reliquerint, unus ille audacior validiorque conficiat.

CAPUT IV.

Ex antè dictis probatur Cleri Gallicani Declarationem jam in tuto esse, nondum licèt prolatis probationibus : Leonis X in Concilio Lateranensi et adversùs Lutherum acta, nihil ad rem facere, Tridenti acta, et Pii IV professio probant.

Vide interim, lector candide, quantùm è jure nostro decedamus. Nondum quæstionis arcana reseramus : quid Eugenius à Synodo Basileensi postularet, in quibus convenirent, in quo dissiderent ; quid postea addiderunt, et quæ jam à nobis extorquere velint pontificiæ potestatis immodici atque improvidi, eoque jam nomine, non satìs idonei defensores, hæc nondum explicamus ; probationes nostras, instrumenta causæ, Constantiensia decreta sessionum IV et V nondum producimus : illa, inquam, decreta quibus Patres totaque universalis Synodus *declarant, statuunt, definiunt* Conciliis œcumenicis quibuscumque potestatem à Christo immediatè datam eam, cui etiam Papa *obedire teneatur* (1) : neque tantùm in causâ schismatis, quam tractabant ; « sed etiam in iis quæ pertinent ad fidem et ad reformationem Ecclesiæ in capite et in membris » ; hoc est, in omnibus causis, quæ generales essent, quæ ad statum universalis Ecclesiæ pertinerent, et maximè in fide, quæ sit omnium fundamentum. Hæc nondum urgemus, necdum asserimus, uti profectò, Deo dante, luce clarius facie-

(1) *Vid. tom.* XII *Conc.*

mus, Constantiensis Concilii, motâ quæstione, sensum perspicuum judicium firmum, certam et inconcussam auctoritatem. Nondum proferimus decreta Pontificum Martini V, ipsius Eugenii IV, ac Pii II, aut Concilii etiam Florentini, quibus Constantienses canones apertissimè comprobentur. Decretum unionis tantùm, eamque decreti, quæ maximè nobis objici soleat, partem exponimus; et jam ab omni censurâ, ab omni periculo tuti sumus : tanta causæ vis et veritas inest?

Nondum, inquis, tuti. Nam etiamsi à Florentinis Tridentinisque decretis, ac Pii IV professione tuti, ad Leonem X et Lateranensia sub eo decreta hæreatis necesse est. Pontificiam namque superioritatem à Concilio Lateranensi assertam Bellarminus et alii contendunt; et Suarez nostram de pontificiâ infallibilitate sententiam à Leone X in Luthero damnatam, et quidem hæresis, confidenter affirmat (1). Hæc quidem dispungemus statim; et quàm trepida Bellarminus, quàm vana Suarez dixerit ostendemus. Interim quærimus an non ea omnia Tridentina Synodus, et Pius IV tenerent? Si transacta, confecta, definita res erat, cur omitti placuit? Nam profectò Lutherus eam quæstionem moverat; et à Leone X ritè damnatus, ad Synodum universalem provocaverat; et Constantiense Concilium obtendebat, et Parisienses auxilio advocabat. Id quoque censores nostri objiciunt (2), quasi necesse sit à nobis rejici ea omnia quibus sycophanta perditissimus abusus est. Ergo contemnamus theologicas Facultates, quas frustra ap-

(1) *Bell. lib.* II *de Conc. auct. c.* XVII, *et pass. Suar. de fide : disp.* V, *sect.* VIII, *n.* 5. — (2) Disq. *art.* IX, *pag.* 43. Doct. Lov. *art.* XI, *p.* 69.

pellavit; et episcopalem auctoritatem, quam in Archiepiscopo Moguntino, et papalem quoque, quam in Leone X implorabat. An quia impurus nebulo sacra omnia nomina ordine invocavit, ut ausu sacrilego omnia conculcaret, nos Catholici antiquam traditionem et judiciorum ecclesiasticorum ordinem evertemus? Sed profectò id verum, si contra fidem Ecclesiæ traditam, atque in legitimo Concilio definitam homo audacissimus aliquid attentarit, id in Tridentinâ Synodo, id in professione fidei quæ Luthero opponeretur, non dissimulatum, sed vindicatum oportebat. Tunc enim vel maximè valebat illud: « Error » cui non resistitur, approbatur (1) »; et illud Augustini: « Dicatur ergo verum, maximè ubi aliqua » quæstio ut dicatur impellit (2) ». Cur ergo hîc tanta Synodus, tantusque Pontifex conticescunt? An ut Gallis parcerent, catholicam veritatem, agnitam ab Ecclesiâ, ac certâ sententiâ definitam, Luthero prodidere? Id velint scilicet Ecclesiæ hostes: id Frater ille Paulus Soavis (*) pro magno compararit: ille, inquam, Calvinista cucullatus, et catho-

(1) *Decr. dist.* LXXVIII, *cap.* Error. — (2) *Aug. de Dono persever. lib.* II, *cap.* XVI, *n.* 40.

(*) Is est FRA-PAOLO, adeo hæreticis amicus, ut lætaretur, si quando audiret prosperum quid illis contigisse; interim gemeret, quòd sibi non liceret eorum dogmata palam profiteri. Sanè BOSSUET in eum acerbior videri posset, nisi ii qui ejus causam defendendam susceperunt, hîc expressos veris coloribus hujus Servitæ mores non obscurè faterentur. Et quidem P. LE COURRAYER in vitâ FRA-PAOLO *Historiæ Concilii Tridentini* præfixâ, docet, illum quàm impensissimè hæreticis favisse, et defendisse illam, quam vocant *religionum tolerantiam*: quâ re plus nocuit fidei, quàm nocuisset, si apertè ad partes Reformatorum se junxisset. (*Edit. Paris.*)

lici nominis specie, non modò Synodi Tridentinæ, verùm etiam fidei catholicæ insectator. Procul verò hæc à piis. Nempe ea omnia, quæ nobis objectantur, Tridentini Patres et ipse Pius IV omissa voluere, quòd ea omnia vel intellecta esse perperam, vel pro fidei decretis frustra venditari judicarent.

Atque hæc suo loco fusiùs exequemur; neque Lateranensibus nostra impugnari, sed asseri potiùs, quàm seriò dicimus, tam perspicuè demonstrabimus; et anteriores Synodos, anteriores Pontifices, qui nostra confirment, innumerabiles proferemus. Interim, ex his quæ diximus, satìs superque constat, quæ Synodi, quique Pontifices, post exortam eam quam tractamus quæstionem de pontificiâ potestate, adversùs hæreticos et schismaticos decreverint, definiverint, fidei professionem ediderint, ab iis ita voces esse temperatas, ut nostram sententiam auditam, cognitam, totâque Ecclesiâ personantem, ab omni censurâ illæsam relinquerent.

CAPUT V.

Parisiensium Doctorum veneranda auctoritas : horum antesignani Petrus de Alliaco Cameracensis Cardinalis, et Joannes de Gersone Parisiensis Ecclesiæ et Universitatis Cancellarius, viri omni doctrinæ ac pietatis laude cumulati : hujus rei multi testes : de Joanne Gersone Professoris Lovaniensis castiganda audacia.

Qui tot Synodorum, totque Pontificum auctcritate contemptâ, nihil jam in nos nisi censuras meditantur, cogitare oporteret quantâ virorum il-

lustrium copiâ; quanto præsidio fulciamur. Ac, ne jam prisca sæcula replicemus, satìs constat à Constantiensis, imò etiam Pisani primi Concilii (*) temporibus, re scilicet discussâ, et in quæstionem vocatâ, multis jam sæculis eam sententiam, quæ in generalibus atque etiam in fidei negotiis Conciliorum auctoritatem pontificiæ anteferret, doctissimis quibusque et sanctissimis viris placuisse, ut quæ et Scripturæ auctoritate niteretur, et vetustissimâ traditione constaret, et à Concilio Constantiensi facto decreto approbata esset.

Possumus commemorare scriptores egregios, qui hæc summâ gravitate defenderint, imprimis Parisienses, et eorum antesignanos Petrum de Alliaco Cameracensem Cardinalem, et Joannem Gersonem, quorum sententiam nullus ignorat: sed qui viri fuerint non omnes æquè sciunt.

Petrus Alliacensis (**) is est, qui obscuro genere oriundus, ex tenuissimâ re Parisiis theologiæ Doctor, regii Navarrici collegii Magister, Universitatis Cancellarius, tum Cameracensis Episcopus, ad Pisanum Concilium Burgundi Ducis nomine Legatus, à Joanne XXIII Cardinalis factus, Concilii Constantiensis, totiusque Ecclesiæ lux, et optimi cujusque consilii auctor, rebus ibi præclarè gestis, extincto schismate, Viclefianâ Hussitanâque hæresibus ejus maximè operâ debellatis, à Martino V Legatus

(*) Habiti an. 1409.

(**) Vide ejus vitam ante Gersonis Opera, edit. Dupin, atque etiam apud Labb. act. Conc. Pis. et Const. Compendiosè quidem Alliacensis historia hîc narratur à Bossuet; sed adeo accuratè, ut nihil nobis addendum supersit. (*Edit. Paris.*)

in Galliam (*) missus, piè sanctèque obiit (**). Dictus *Aquila Galliæ*, et *hæreticorum Malleus indefessus*, et à Bellarmino quoque (1), non sine laude inter scriptores ecclesiasticos recensitus, nec minùs pietatis, christianæque prudentiæ, quàm doctrinæ laude commendatus.

Joannes Charlierius, à natali vico in Rhemensi tractu de Gersone dictus, Petri de Alliaco discipulus, et in Cancellarii Parisiensis officio successor (2), vir *doctus ac pius* à Bellarmino appellatus (3), omnium hæresum insectator, difficillimis Ecclesiæ reipublicæque temporibus, dum factio Burgundica totâ Galliâ desæviret, impiamque doctrinam Joannis Parvi (***) de occidendis tyrannis in Ecclesiam induceret, regiæ majestatis atque familiæ, ad hæc catholicæ veritatis invictissimus propugnator, *Doctoris Christianissimi* nomine est illustratus : qui postea in Concilio Constantiensi Caroli VI Christianis-

(1) *Bell. de Script. Eccl. an.* 1410. — (2) *Vid. ejus vit. in edit. Dup.* — (3) *Bell. loc. cit.*

(*) Sive potius in Germaniam. Vide ejus vitæ historiam.

(**) Avenione.

(***) Fleury, et ille qui ejus Historiam Ecclesiasticam supplevit, Joannem Parvum addicunt Franciscanorum familiæ, quod falsum esse firmis rationibus probat P. Le Mercier ipse Franciscanus. Ut ut sit, Joannes Parvus primùm pro doctrinâ Gallicanâ de extinguendo schismate pugnaverat, et aliquid existimationis sibi comparaverat, quam deinde ipse violavit, libro edito, quo hanc propositionem defendit : Aurelianensem Ducem justè à sicariis quos apposuerat Dux Burgundionum fuisse occisum. Hanc doctrinam Synodus Constantiensis hæreticam judicavit et damnavit. Haud scio utrum quisquam ante Joannem Parvum hanc parricidalem doctrinam in Ecclesiam invexerit. (*Edit. Paris.*)

simi Regis, Ecclesiæ Gallicanæ, et Academiæ Parisiensis Legatus, sacrique conventûs pars maxima fuit : denique tam sanctè vixit ac scripsit, ut dignus haberetur, qui omni suaviorem unguento, *de Imitatione Christi* libellum edidisset. Cæterùm vera ejus scripta sanctitatem æquè ac doctrinam spirant, veræque pietatis non modò scientiam, sed etiam sensum gustumque præ se ferunt, atque ejus instaurandæ incredibile studium. Nec sine magno emolumento leguntur præsertim illa : *De simplificatione cordis : De probatione spirituum : De examinatione doctrinarum* (1); quibus permotus Sixtus Senensis (*), hæc de Gersone scribit : « Is, inquit (2), » ita scholasticas subtilitates dulcibus theologiæ my- » sticæ affectibus miscuit temperavitque, ut addu- » bitandum sit an eruditione pietatem, vel pietate » eruditionem superaverit ». Eâ Gerson apud omnes existimatione fuit. Demum vir maximus atque sanctissimus in pio officio docendi catechismi, Lugduni obiit, ubi ejus memoria in benedictione est, et *in odoris compositionem ;* adeo ut, post indiculum Sanctorum Lugdunensium, « inter pios Lugdu- » nenses non vindicatos, ut sui sæculi omnium » judicio rarum lumen », miris cum laudibus à Theophilo Raynaudo Jesuitâ (**) referatur (3).

(1) *In edit. Dup. tom.* I *et* III. — (2) *Sixt. Senens. Bibl. sanct. lib.* IV, *p.* 333. — (3) *Theoph. Rayn. Mantissa, etc. p.* 391.

(*) Sixtus Senensis ex judaismo ad fidem conversus, ac Prædicatorum familiæ addictus, auctor est libri cui titulum fecit, *Bibliotheca sacra.* In eo libro exponit *auctores sacrorum librorum* et de horum interpretibus fert judicium, multasque præterea quæstiones tractat. (*Edit. Paris.*)

(**) Theophilo Raynaudo nullus fuit altero sæculo fœcundior, ut

Extant de eodem Gersone ab Episcopo Basileensi ad Clerum Lugdunensem, ejusdemque Cleri ad Episcopum Basileensem, anno 1504, conscriptæ epistolæ, quæ testentur Caroli VIII ejusque Confessarii Laurentii Burelli Carmelitæ, ac postea Sistaricensis Episcopi, operâ, « erectum esse in divi Joan- » nis Gersonis decus et laudem, devotum sacellum, » ubi super altare ejus imago depicta est, magnusque » populi concursus pro obtinendâ ope divinâ affluit, » et plurimi se adjuvari beati Gersonis precibus præ- » dicant et testantur [1] » : quibus motus Andreas Saussæus, Tullensis Episcopus, in Martyrologio Gallicano, de Gersone ad 4 Idus Julii hæc habet [2]: « Sed beatitudinis famam, ac cultum, Lugduni præ- » sertim, ubi piam efflavit animam communi om- » nium ferè suffragio obtinuit ». Quo loco multa de Gersonis virtutibus miraculisque refert. Sed hujus viri postea, anno 1643, detectum sepulchrum, ejus celeberrimæ sanctitatis ac priscorum miraculorum, novis quoque additi, memoriam renovavit. Scripsit historiam *Sthephanus* Piney Lugdunensis, et Alphonso Ludovico Richelio Cardinali, Lugdunensi Archiepiscopo, inscripsit [3]. Quæ non eo dicimus, ut inter Sanctos publicâ religione invocandos Gersonem appellemus, nondum à sanctâ Sede apostolicâ vindicatum; sed ut tanti viri piam memoriam commendemus.

satìs probant viginti volum. in-fol. ab eo scripta, de rebus ut plurimùm extraordinariis, quæque admiscuit variâ admodum et multiplici eruditione. Stylum habet facilem, sed mordacem. (*Edit. Paris.*)

(1) *Vit. Gers. p.* 171. — (2) *Vid. hoc Martyr.* — (3) *Ant. Gers. op. p.* 189.

At eam invadit Nicolaus Dubois (*) Professor Lovaniensis, atque etiam Gersonem miræ simplicitatis virum, et christianæ paupertatis, si quis fuit unquam, amantissimum, « Vertumnum, faventis » auræ sectatorem, ac beneficiorum appetentem (1) », haud minùs imperitè quàm ineptè scripsit; eoque processit amentiæ ac stuporis, ut vitio quoque Gersoni vertat, quòd « exosus factus omnibus, è Galliâ » in exilium pulsus, ipsi quoque serenissimo Bur» gundiæ Duci, contra quem in Synodo Constan» tiensi declamaverat, invisus fuerit ». Hæc de Gersone nostro Nicolaus Dubois, melior profectò Burgundus, quàm theologus; qui non ferat in œcumenico Concilio perorantem Gersonem adversùs serenissimum ipsius Ducem Joannem Audacem, Ludovici Aurelianensis cæde manantem, qui necem infandam horrendâ hæresi tueretur. Hæc scribere non puduit theologiæ Professorem, atque insuper sancto viro exprobrare exilia pro catholicâ

(1) *Pars.* I *refut. art.* IV, *n.* 15, 16, 17.

(*) Nicolaus Dubois hæc de Gersone dicit, loc. cit. n. 17 : « Dum » ubique auram quam sibi putat favere sectatur, et sæpe conqueri» tur quod ipsi de beneficiis ecclesiasticis abundantiùs non provi» deatur, factus est exosus omnibus, è Galliâ in exilium pulsus; » ipsi quoque serenissimo Burgundiæ Duci, contra quem in Conci» lio declamaverat, aliisque Germaniæ Principibus invisus », etc. Gersonem antea levitatis arguerat, eo quòd postquam Benedictum XIII pro vero ac legitimo Pontifice coluerat, deinde ad partes Alexandri V transierat. Quâ in re D. Dubois prodit se accusatorem temerarium et falsum, aut certè virum historiæ hujus sæculi omnino ignarum. Etenim Gallia atque adeo Gerson Benedictum XIII coluit pro Pontifice usque ad Concilium Pisanum, in quo Concilio Benedictus loco motus est, eique suffectus Alexander V, quem statim Gallia et Gerson susceperunt. (*Edit. Paris.*)

fide tolerata, à nefario Duce, qui Regis sui conculcatâ majestate, fratrisque ejus fuso sanguine, rerum in Galliâ potiretur.

Hæc de Alliacensi ejusque discipulo Gersone dicenda habebamus. Neque quod quidam objiciunt, eorum auctoritatem infringi putamus, quòd schismatis tempore scripserint. Imò verò eo firmari potiùs, quòd scripserint motâ quæstione; quòd « re discussâ et eliquatâ, ut ait Augustinus, atque ad plenarii Concilii auctoritatem roburque perductâ (1) »; denique quòd ei doctrinæ schisma quoque ipsum tam tetrum, tamque inveteratum cesserit.

Hos verò post sanctos Patres et post sacratissimas œcumenicas Synodos Pisanam et Constantiensem, hos, inquam, schola Parisiensis suæ sententiæ duces habuit; neque illos quidem, ut nonnulli jactant, in hoc argumento suspectos; imò verò apostolicæ Sedis ac pontificiæ majestatis contra Viclefum et Hussum studiosissimos defensores; atque extincto schismate instauratores egregios; ut quæ de Conciliorum auctoritate dixerint, amore veritatis, tuendæque fidei, ac instaurandæ ecclesiasticæ disciplinæ studio dixisse constet.

(1) *Aug. de Bapt. lib.* II, *cap.* IV, *n.* 5; *tom.* IX, *col.* 98.

CAPUT VI.

An, ut quibusdam videtur, quæstio de superioritate à quæstione de infallibilitate, secundùm Alliacensem, et Gersonem, separari possit? Refertur caput Si Papa, *aliique ex Decreto Gratiani loci et Glossæ celebres, quæ Parisiensibus præluxerunt : hinc pro certo assumptum, Papam etiam ut Papam, esse fallibilem.*

At fortè Romano Pontifici, non ut supremam illam in Concilia generalia potestatem; ita etiam infallibilitatem detrahebant. Video enim qui has quæstiones separandas putent. Verùm auctores nostri ne id cogitabant quidem; imò non aliâ magìs ratione Synodum universalem ipso Papâ superiorem putabant, quàm quòd hic *deviabilis* sive *fallibilis*; illa *indeviabilis* et *infallibilis* esset. Vel ut alio modo ex eorum sanè verbis exponit Bellarminus (1), summam et absolutam potestatem in Ecclesiâ ponebant, ut in « regulante, quia Ecclesiæ est regulare et di» rigere Papam, cùm ipsa non possit errare, Papa » autem possit ». Quare alteram quæstionem, vel teste Bellarmino, ab alterâ suspendebant, nedum sejungi posse suspicarentur.

Atque illi quidem multa ex Scripturis, multa ex antiquitate testimonia et exempla referebant, quibus Ecclesiæ, adeoque Concilii eam repræsentantis auctoritas potior haberetur. Multa repetebant ex Decreto Gratiani et Glossis, quibus rebus tum plu-

(1) *Bell. de Conc. auct. lib.* II, *cap.* XIV.

rimum utebantur. Memorabatur imprimis caput *Legimus* (1), quod est Hieronymi : ex quo capite hæc verba promebant : « Si auctoritas quæritur Or- » bis major est Urbe ». Scio responderi et alicubi in Decreto ad marginem adscriptum : major *extensivè*, non *intensivè* : dignam Turrecrematæ subtilitate distinctiunc ulam. Cæterùm, qualiscumqueest, huic loco non congruit; quærebatur enim, non quis multitudine aut quantitate, sed quis auctoritate præstaret. Favet Glossa ad verbum « *major est*, et est » hîc argumentum, quòd statuta Concilii præju- » dicant statuto Papæ, si contradicant ». Quem textum unà cum glossâ suâ Petrus de Alliaco et alii Parisienses vehementissimè inculcabant. Sed inter omnia argumenta illud imprimis urgebant : *deviabilem*, nempe Pontificem, *indeviabili*, nempe Ecclesiæ atque Concilio postponi oportere.

Porrò locutio hæc, *deviabilis* et *indeviabilis*, adeo usitata nostris, à capite *Si Papa* duxit exordium. Sic autem habet caput illud apud Gratianum (2) : « Si » Papa suæ et fraternæ salutis negligens, deprehen- » ditur inutilis et remissus in operibus suis, et insu- » per à bono taciturnus, (quod magìs officit sibi, et » omnibus) nihilominus innumerabiles populos ca- » tervatim secum ducit, primo mancipio gehennæ, » cum ipso plagis multis in æternum vapulaturos, » hujus culpas istic redarguere præsumat morta- » lium nullus; quia cunctos ipse judicaturus, à ne- » mine est judicandus, nisi deprehendatur à fide » devius ». Hinc nimirum illud *deviabile* in summo

(1) *Dist.* XCIII, *cap.* XXIV. *Hier. tom.* IV, *epist.* CI; *al. tom.* II, *ep.* LXXXV. — (2) *Dist.* XL, *cap.* VI.

Pontifice, quòd ab Ecclesiâ *indeviabili* necessariò *reguletur*.

Neque verò cogitabant distinctionem illam, essetne *deviabilis*, ut privata persona, an etiam ut Pontifex; vel ut Melchior Canus loquitur (1), *errore personali*, *an judiciali* : hæc nondum cogitabant. Pontificem simpliciter nullâ reservatione, exceptione nullâ, posse esse *à fide devium* fatebantur.

Imò Gratianus etiam, *ut Pontificem et errore judiciali* à fide *deviare* posse apertè supponit, cùm de Decretalium auctoritate multa locutus, hæc addit (2) : « Hoc autem intelligendum est de illis sanc» tionibus vel decretalibus epistolis, in quibus nec » præcedentium Patrum decretis, nec evangelicis » præceptis aliquid contrarium invenitur ». Quo loco victus Melchior Canus (3), Gratianum accenset iis qui pontificiam infallibilitatem negare videantur.

Affert quidem Gratianus (*) hîc probationem infirmam; et Anastasii II Decretalem immeritò erroris insimulat; sed affert alio loco Gregorii II decretum authenticum, de quo meritò pronuntiet (4) : « Il» lud Gregorii sacris canonibus, imò et evangelicæ » et apostolicæ doctrinæ penitus invenitur adver» sum (**) ».

(1) *Melch. Can. de Loc. Theol lib.* VI, *cap.* VIII. — (2) *Dist.* XIX, *cap.* VII. — (3) *Can. lib.* VI, *cap.* I. — (4) *Caus.* XXXII, *quæst.* VII, *cap.* XVIII.

(*) Gratianus hoc loco recenset inter *Decretales, Patrum decretis et evangelicis præceptis contrarias*, hanc Anastasii II Decretalem multo judicio multâque prudentiâ factam, quâ decernit, eos quos Acacius *ordinaverat ritè fungi acceptis officiis debere;* quia nimirum minister *malè bona ministrando sibi tantùm nocet.* (Edit. Paris.)

(**) Bonifacius Germaniæ Apostolus hoc à Gregorio II responsum

Extat

Extat etiam aliud à Gratiano relatum Pelagii II constitutum (1), de quo Gregorius Magnus hæc habet : « Quod mihi durum et incompetens videtur » : ad quæ verba glossa apertè dicit : « Illa constitutio » fuit iniqua » ; et ad verbum, *durum :* « Statutum » Pelagii fuit contra Evangelium (*) ».

Hoc autem statutum Pelagii II esse, ejus qui Gregorium proximè antecedit, probat eadem Glossa, ex capite, *Multorum* (2), quod est ejusdem Gregorii Magni.

Hos Gratiani locos excutere hîc non est animus, sed tantùm explicare paucis quæ nostri pro *deviabilitate*, ut vocabant, Papæ, etiam circa fidem atque evangelicam veritatem, argumenta ducerent à jure communi, communibusque glossis, et communi sententiâ ; atque ab eo etiam canonum collectore, quem tum potissimùm non modò nostri, sed tota etiam Schola, neque tantùm Canonistæ, sed etiam Theologi auctorem sequebantur.

tulerat : « Si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro » reddere,.... vir si se non poterit continere, nubat magìs ». Hanc epistolam Gregorii reperies quoque tom. VI Conc. col. 1448. (*Edit. Paris.*)

(1) *Dist.* XXXI, *cap.* I : Ante trien. — (2) *Caus.* XXVII, *quæst.* II, *cap.* XX.

(*) Pelagius II vetuerat ne Ecclesiarum Siciliæ Subdiaconi, qui sacris nondum initiati nupserant, *ullatenus suis uxoribus miscerentur.* Nemo nescit continentiam, non nisi serò per totam Ecclesiam Subdiaconis fuisse imperatam. (*Edit. Paris.*)

CAPUT VII.

Quo sensu explicarent illud : Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, *Luc.* XXII. 32. *Eâ de re Glossa notabilis, quâ maximè utebantur : sancti Thomæ, sancti Bonaventuræ et Nicolai Lyrani loci. Petri de Alliaco locus insignis : Gersonis sententia.*

Neque ullo modo movebantur hâc pollicitatione Christi ad Petrum, *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Vulgaris enim erat interpretatio, hæc Christi pollicita referens, non ad fidem Petri aut Romani Pontificis etiam de fide decernentis, sed ad fidem Ecclesiæ catholicæ, quæ Petri diceretur, quòd eam primus Petrus præ cæteris, ac pro cæteris prædicasset, maximè cùm diceret communi Apostolorum nomine : *Tu es Christus filius Dei vivi* (1).

Hanc interpretationem firmabat glossa notabilis in caput, *A rectâ,* quod est in Decreto Gratiani (2), quæ sic habet ad verbum *novitatibus :* « Quæro de » quâ Ecclesiâ intelligas quod hîc dicitur, quòd » Ecclesia errare non potest? Si de ipso Papâ, qui » Ecclesia dicitur? Sed certum est quòd Papa er- » rare potest. Responde : ipsa congregatio fidelium » hîc dicitur Ecclesia, et talis Ecclesia non potest » non esse ; nam ipse Dominus orat pro Ecclesiâ : » *Ego pro te rogâvi, ut non deficiat fides tua,* et » voluntate labiorum suorum non fraudabitur ». Clarum est ubi intelligat non defecturam fidem :

(1) *Matt.* XVI. 16. — (2) *Caus.* XXIV, *quæst.* I, *cap.* IX.

in Ecclesiâ catholicâ scilicet, non in ipso Papâ, qui errare possit. Loqui autem de Papâ ut est publica persona, vel ex eo patet, quòd de Papâ loquatur, ut est aliquo modo Ecclesia, quod Papæ, ut privata est persona, nullo modo congruit.

Nonnulli hæc promissa Christi referebant ad Ecclesiam Romanam, etiam peculiarem, à Petro fundatam; in eâque fidem Petri, hoc est fidem à Petro prædicatam, defecturam negabant.

Utrumque verò sensum antiquiores etiam Scholastici docuerant, imprimis sanctus Thomas dum ait : « Universalis Ecclesiæ fides non potest deficere, Domino dicente : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua* ».

De fide autem particularis Ecclesiæ Romanæ nunquam defecturâ, idem hæc scripserat, Commentario in Matthæum (1). « Quamvis aliæ Ecclesiæ vituperari possunt per hæreticos, Ecclesia tamen Romana non fuit ab hæreticis depravata, quia supra petram erat fundata. Unde in urbe Constantinopoli fuerunt hæretici, et labor Apostolorum amissus erat. Sola Petri Ecclesia inviolata permansit. Unde Lucæ XXII : *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua :* et hoc non solùm refertur ad Ecclesiam Petri, sed ad fidem Petri, et ad totam Occidentalem Ecclesiam ».

Congruit antè dictis sancti Bonaventuræ interpretatio in hæc verba (2) : « *Rogavi pro te*, etc. Hîc rogavit Dominus, non ut Petrus non caderet, sed ut non deficeret; quia quamvis ceciderit,

(1) *Comm. in Matt. cap.* XVI. — (2) *Bonav. tom.* II; *Exp. in Evang. Luc. cap.* XXII.

» resurrexit. Vel potest illud referri ad Ecclesiam » Petri, pro cujus fide rogavit Dominus, secundùm » illud : *Non pro eis tantùm rogo, sed et pro eis qui » credituri sunt per verbum eorum in me* (1), et hæc » Ecclesia, quæ designatur per Petri naviculam, » licèt concutiatur, tamen non naufragatur ». En hîc refert precationem, sive pollicitationem Christi, vel ad ipsum præcisè Petrum, vel ad universalem Ecclesiam.

His favebat Nicolaus de Lyrâ (*), quem nostri multùm sequebantur in eumdem locum Luc. XXII (2). « Ex hoc patet fidem non deficere usque ad finem » mundi, potissimè in Ecclesiâ Romanâ, quæ à » Petro post Christum fundata est ».

Cùm ergo nostri intelligerent precationem Christi sic accipi passim ab interpretibus suo ævo celeberrimis, ut ad Petri Ecclesiam referatur, cogitabant non defecturam fidem in eâ Ecclesiâ, cujus Petrus princeps ac fundator fuisset; non autem proinde ejus successores errare et deviare non posse; tanquam necesse esset iis errantibus, ruere Ecclesiam, eorumque culpam nullo aliunde auxilio resarciri.

Atque ex his omnibus Petrus de Alliaco sua illa deprompsit, quæ tractatu *de auctoritate Ecclesiæ*, per Concilii tempus Constantiæ edito, docuit : non esse, scilicet in Papâ, tantam plenitudinem potes-

(1) *Joan.* XVII. 20. — (2) *Lyr. in Gloss. ord. tom.* V, *ad c.* XXII *Luc.*

(*) Nicolaus de Lyra è Franciscanorum familiâ, multa scripsit XIV sæculo, et imprimis glossam in omnem Scripturam, brevem quidem, sed concinnam, quam sæpe jam editam, Feu-ardentius ejusdem familiæ Theologus nobilis, et quidam alii Doctores Parisienses cum glossâ ordinariâ rursum ediderunt Venetiis, an. 1603. (*Edit. Paris.*)

tatis, quanta est in Concilio, « quia confirmatio in » fide, de quâ dicitur, quòd Ecclesia non potest » errare, juxta illud : *Petre, rogavi pro te, ut non » deficiat fides tua,* illa non est in Papâ; quia hoc » non est dictum de fide personali Petri, cùm ipse » erraverit, sed de fide Ecclesiæ, de quâ dicitur : » *Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam* (1), » scilicet Ecclesiam. Non enim dictum est adversùs » te, scilicet Petrum ». Concluditque sic : « Igitur » speciale privilegium est et singularis Ecclesiæ » auctoritas, quòd non potest errare in fide (2) ».

Neque dicas loqui eum de *fide personali Petri*, hoc est de fide Petri, ut est privata persona; non autem de fide Petri, ut est summus Pontifex, edito decreto declarans veritatem. Non enim ea tum animo cogitabant. Certè Alliacensis ab eis procul aberat, cùm fidei personali Petri quæ deficere posset, opponeret eam quæ deficere non posset fidem, non Petri pro potestate decernentis, sed universalis Ecclesiæ.

Cæterùm nihil est dubium quin Alliacensis, cùm Papæ fidem deficere posse docet, agat de Papâ decernente et judicante. Eò enim clarè pertinet tota argumentorum series ac vis. Cujus rei gratiâ allegat glossam illam suprà memoratam : « Quòd statutum » Concilii præjudicet statuto Papæ (3) ». Quâ quidem in glossâ certissimum est opponi, non privatam Papæ personam ejusdem personæ publicæ; sed statuta statutis, decreta decretis, et ubique spectari personam publicam.

(1) *Matt.* XVI. 18. — (2) *Tract. de auct. etc. part.* III, *c.* I. *Inter op. Gers. tom.* II, *pag.* 949. — (3) *Sup. c.* VI.

Hinc doctissimus Cardinalis hæc subdit [1] : « Hoc » privilegium (quòd Ecclesia errare non possit in » fide) aliqui extendunt ad Romanam Ecclesiam, » aliqui ad Concilium generale, aliqui verò restrin» gunt ad auctoritatem universalis Ecclesiæ; sed » non potest extendi ad Papam, ut dictum est ». Quo excludere intendit Papam, sive ut privatam personam, sive ut judicantem : alioqui nihil agit.

Quo autem sensu per ea tempora aliqui, præsertim ex Canonistis, rei theologicæ imperitissimis, de Concilio dubitarent, non est nunc quærendi locus; neque item requirendum quo sensu Ecclesiam Romanam particularem à Papâ distinguerent. Id constat, pro certo habuisse Cardinalem, quocumque sensu diceretur fidem Ecclesiæ minimè defecturam, id quidem ad Papam, sive ut privatam personam, sive ut decernentem, pertinere non posse.

Unde statim infert [2] : « Papam posse ab univer» sali Ecclesiâ, vel à generali Concilio eam repræ» sentante in multis casibus judicari et condemnari; » et ab eo ad Concilium in multis casibus posse ap» pellari, videlicet in casibus Ecclesiæ destructio» nem tangentibus ». Addit : « Aliter, sequeretur » ipsum Christum...... Ecclesiæ caput...... eam non » perfectè sufficienter ordinasse,..... in casu quo » Papa per hæresim manifestam, et tyrannidem » apertam, aut aliud notorium crimen conaretur » eam subvertere, et nemo ei dicere posset : Cur » ita facis? *per viam juris eidem resistendo, id est*

[1] *Tract. de auct. etc. loc. mox cit.* — [2] *Ibid. c.* IV.

» *ab eo appellando*, eum accusando, et per Con-
» cilium judicando, etc. ».

Ipsa *appellationis* vox satìs profectò indicat hìc intelligi Papam etiam judiciario ordine procedentem, adeoque pro Papâ agentem. Quò etiam pertinent quæ idem Alliacensis non suo tantùm, sed etiam totius Facultatis nomine, Avenione dixerat coram Clemente VII (1) : « In causis fidei à Papâ » ad Concilium appellari posse ». Quæ nos alio loco aptiùs referemus.

Consentanea magistro scribit Gerson, cujus hæc sunt dicta (2) : « Non reperitur in terris altera talis » infallibilis regula, nisi generale Concilium legi- » timè congregatum. In causis fidei non habetur in » terrâ judex infallibilis, vel qui non sit deviabilis » à fide, de lege communi, præter ipsam Ecclesiam » universalem, vel Concilium generale eam repræ- » sentans. In causis fidei nulla determinatio judicia- » lis Episcopi, imò nec Papæ solius, præcisè ut est » Episcopi vel Papæ, ligat fideles ad credendum » quòd ita sit de veritate fidei ». Ac pro certo statuebat Papam errare posse, *sententiando contra fidem*. Unde passim infert Alliacensis, *indeviabilem* potestatem, Concilii scilicet, *deviabili*, Papæ scilicet, anteferri oportere.

Hæc igitur docentes eos complectebantur omnes, nedum cuiquam suspecti essent; cùm nempe constaret hæc ex Gratiano, Gratianique glossis vulgaribus, atque omnino ex communi tritâque sententiâ esse

(1) *Vid. in app. tom.* I. *Gers.* — (2) *Gers. de Exam. doct. cons.* I : *tom.* I, *p.* 8. *Tract.* an liceat. in caus. fid. appel. à Papâ : *prop.* II *et* IV; *tom.* II, *p.* 307.

deprompta; quodque longè est maximum, tantæ firmitudinis ut iis quoque Constantiensia decreta niterentur.

Sacra namque Synodus, cùm Pontifici Concilium anteponit, causam quâ anteponatur, primam ponit fidem; fidei ut capiti adjungit cætera: *in fide*, inquit (1), *in schismate, in reformatione generali :* quâ doctrinâ positâ, nostri nullum relictum putabant pontificiæ infallibilitati locum; cùm nec ullum viderent adeo veritati inimicum, qui *infallibili*, hoc est ipsi veritati aliquid anteferret. Sed hæc suo loco fusiùs. Nunc enim non ipsam quæstionem exponimus, sed quid Alliacensem Cardinalem, et ejus discipulum Gersonem, atque horum sententiam secutos Parisienses, totamque adeo Academiam, de ecclesiasticâ potestate atque infallibilitate docuisse constet.

CAPUT VIII.

Scholam Parisiensem in Alliacensis et Gersonis sententiâ perstitisse, toti orbi notum : eam sententiam egregii viri ubique docuerunt : cur Parisiensium doctrina dicta sit.

Neque sola Parisiensis Academia in eâ sententiâ stetit, sed etiam Coloniensis, Erfordiensis, Viennensis Academiæ in Germaniâ nobiles, Cracoviensis etiam, et Bononiensis, ipsa quoque Lovaniensis, et aliæ denique, quarum suo loco acta referemus.

Scholam Parisiensem omnium celeberrimam semper in eâ sententiâ perstitisse, annales nostri et

(1) *Conc. Const. sess.* IV, V; *tom.* XII.

ipsa gesta probant, suo postea ordine recensenda. Unde nostri Doctores Jacobus Almaïnus (*) et Joannes Major (**), sub Ludovico XII et Francisco I scriptores nobiles, hæc habent : Almainus quidem (1) : « Conclusio est quam tenent omnes Doctores Pari- » sienses et Galli, quòd potestas Papæ est subjecta » potestati Concilii » ; et hanc vocat, « resolutio- » nem Scholæ Parisiensis et Ecclesiæ Gallicanæ ». Hanc probat eâ maximè ratione, quâ Gersonem usum fuisse vidimus : quòd potestas quæ est in supposito « deviabili, debet dirigi secundùm potesta- » tem indeviabilem » : pontificia scilicet per conciliarem. Hæc Almainus. Quid Major? Postquam eamdem sententiam probavit, hæc addit (2) : « Et nostra » Facultas à diebus Concilii Constantiensis, in quâ » plures exercitatos habebis Theologos quàm in » duobus vel tribus regnis, sic hanc partem fovet,

(1) *Alm. de pot. Eccl. et Laic. cap.* XVIII : *in app. tom.* II *Gers. p.* 1070. — (2) *Maj. de auct. Conc. sup. Pap. sol. arg. Caj. ibid. p.* 1444.

(*) Jacobus Almainus, Doctor Parisiensis celeberrimus, jussus est à sacrâ Facultate causam orare Ludovici XII adversùs Julium II Pontificem, qui tam impotenter quàm injustè de arce Vaticanâ in Regem et regnum detonabat. Deinde idem Almainus, jussu etiam Facultatis, contra Cajetanum defendit doctrinam Scholæ Parisiensis de potiori Conciliorum œcumenicorum potestate. Vid. Dup. XVI sæc. (*Edit. Paris.*)

(**) Joannes Major, Scotus, in Universitate Parisiensi, multis libris editis, claruit. Laudatur ejus commentarius in Magistrum Sententiarum, quem uberiori, quàm quisquam antea, eruditione ornavit. Scripsit præterea *Expositionem litteralem in Evang. Matt. Comment. in* IV *Evangelistas*, et multos tractatus de rebus controversis. Almainus, quem Major habuerat discipulum, prior è vivis excessit. Vid. Dup. loc. jam cit. (*Edit. Paris.*)

» quòd nulli licuit asserere oppositum probabile,
» et qui tenuerit, in campo revocare cogitur ».
Nota verba, *à diebus Concilii Constantiensis non licuit :* hoc est non licuit, postquam expressè discussa res est; sed antea quoque, Major et alii præcessisse traditionem docent.

Hos libros Almainus et Major jussu Facultatis ediderunt. Hæc verò cùm docerent, et toti Ecclesiæ testarentur, nulli tum eversa omnia, et periclitari fidem, ac doctrinam illam *planè detestabilem ac schismaticam* inclamabant. Neque se Romani Pontifices commovere, aut libros ullâ notâ censuere dignos, quippe qui intelligerent hæc verè esse decreta sacratissimæ ac probatissimæ Facultatis.

Placet considerare quid de nostræ Facultatis sententiâ exteri quoque exscripserint. Primus Albertus Pighius (*) dum adversùs Constantiensia et Basileensia decreta pleno ore invehitur, hæc subdit (1) :
« Horum decretorum auctoritatem asseruit Joannes
» ille Gerson Cancellarius Parisiensis, quem in ho-
» diernum usque diem universa illa schola sequi-
» tur ». Hæc scribebat annò 1538, is qui de pontificiâ potestate tam inaudita scripsit, ut eo nomine ferè ab omnibus contemnatur. Neque tamen scho-

(1) *Pigh. lib.* VI *de Hierarch. c.* II.

(*) Albertus Pighius, vir multæ eruditionis, nullius judicii, opinionum Ultramontanarum, etiam absurdissimarum, defensor immodicus, earum quæ Curiam Romanam non æquè tangunt, assertor ultra omnem modum temerarius, multa scripsit de rebus controversis adeo incautè, ut jam amplectatur hæreticorum errores, jam in errores contrarios impingat; quod quidem rectè annotavit Theoph. Raynaud. lib. de bon. et mal. n. 453. (*Edit. Paris.*)

lam Parisiensem in Gersonis sententiâ, tantâ consensione permanentem, ullâ notâ sugillare ausus, Gersonem etiam *doctum* ac *pium* vocat.

Martinus ab Azpilcueta Navarrus, regno scilicet Navarrico oriundus, divini humanique Juris consultissimus, postquam Salmanticæ et Conimbricæ docuit, Romam profectus est, summisque Pontificibus Pio V, Gregorio XIII, et Sixto V charus, Romæ multa scripsit atque edidit (1). Is in caput *Novit, de Judiciis,* hæc habet : « Non est consilium » in præsentiâ definire cui principaliùs potestas ec- » clesiastica fuerit à Christo collata, an Ecclesiæ » toti, an verò ipsi Petro, propter illam discordiam » maximam Romanorum ac Parisiensium » ; Romanorum curialium certè aut privatorum Doctorum, non profectò Pontificum, à quibus nostra firmata docebimus. Pergit : « Illi (Romani scilicet) tenent » Petro et successoribus datam esse hanc potestatem, » atque ideo Papam esse Concilio superiorem : hi » verò, quibus Joannes Gerson adhæret, docent da- » tam esse toti Ecclesiæ, licèt exercendam per unum; » atque adeo in aliquibus saltem casibus Concilium » esse supra Papam : quarum illa (scilicet Romano- » rum) placuisse videtur sancto Thomæ, et Thomæ » de Vio : altera verò placuit Panormitano (*), qui » pro Parisiensibus est, quem FREQUENTIUS nostri

(1) *Bell. et Labb. de Script. Eccl.*

(*) Is est Nicolaus TUDESCHI Catanensis, Jurisconsultus celeberrimus, primùm Abbas Catanensis, deinde Panormitanus Archiepiscopus, qui fuit Synodi Basileensis pars maxima, et quem BOSSUET sæpe, in eo tractatu, meritis laudibus celebrat. Allegatur vulgò apud Jurisconsultos sub nomine Panormitani, aut Nicolai Abbatis. (*Edit. Paris.*)

» sequuntur, quem mordicus tuetur Jacobus Al-
» mainus è Sorbonâ Theologus, et Joannes Major,
» capite XVIII in Matthæum, qui idem facit; aiens,
» Romæ neminem permitti tenere Parisiensium et
» Panormitani sententiam, nec rursus Academiam
» illam Parisiensem pati ut contraria opinio assera-
» tur in eâ ». Iterum, *de Pœnitentiâ* [1] utramque opinionem Italorum et Gallorum pari refert æquitate: Itali et Galli diversa sentientes, æquè catholici, nulloque discrimine habebantur.

Adeo autem hæc de Gallis sententia toto orbe permanavit, ut Franciscus de Victoria (*) Hispanus scripserit [2]: « Notandum quòd de comparatione
» potestatis Papæ duplex est sententia: altera sancti
» Thomæ et sequacium multorum, et aliorum Doc-
» torum tam in theologiâ, quàm in jure canonico;
» quòd Papa est supra Concilium: altera commu-
» nis est sententia Parisiensium, et multorum etiam
» Doctorum in theologiâ et canonibus, ut Panor-
» mitani et aliorum, contraria, quòd Concilium est
» supra Papam ».

Neque verò soli Galli hanc sententiam scriptis editis propugnarunt. Nempe et Navarrum dicentem audivimus eamdem sententiam secutum celebrem illum Nicolaum Catanensem Archiepiscopum Panormitanum, *Lucernam Juris dictum* [3]; quem pro

[1] *Dist.* III. — [2] *Vict. relect.* IV *de pot. Pap. et Conc.* — [3] *Labb. de Script. Eccl.*

(*) Franciscus *de Victoria* sic dictus ab urbe regni Navarrici Victoriâ, in quâ natus est: audivit discipulus in Universitate Parisiensi, in Salmanticensi magister docuit. Multus est in hujus viri laudes Bellarm. quem vide. (*Edit. Paris.*)

Conciliorum etiam in Pontificem supremâ potestate multa scribentem, et Concilio Basileensi semper inhærentem, adeoque à Felice Basileæ electo, Cardinalem factum, Bellarminus tamen laudatum potiùs quàm condemnatum velit (1): adeo non semper illam sententiam hostili animo insectantur qui eam vel maximè reprehendunt.

Panormitano in Italiâ præluxisse Panormitani magistrum Franciscum Zabarellam (*) Cardinalem Florentinum, virum maximum, Bellarminus fatetur (2). Accedit è Germaniâ Nicolaus Cusanus (**), postea Cardinalis. Prodiit ex Hispaniâ Alphonsus Tostatus (***) Episcopus Abulensis, tantâ doctrinæ opinione, ut Bellarmino miraculum fuerit, tot scilicet scriptis editis, *brevissimo tempore, cùm non vixerit nisi quadraginta annos* (3): de quo meritò dictum sit, eodem Bellarmino teste: *Hic stupor est mundi*, nec minùs *sanctitate* clarus habebatur, ut idem Bellarminus memorat. Is in libro, qui dici-

(1) *Bell. de Conc. auct. lib.* II, *c.* XIV. — (2) *Bell. de Script. Eccl. an.* 1410. — (3) *Ibid. an.* 1440.

(*) Franciscum Zabarellam Patavinum Joannes XXIII Florentinum Archiepiscopum, mox Cardinalem fecit. Is in Concilio Constantiensi plurimum valuit auctoritate et consilio, et ipse suasor fuit dejectionis Joannis XXIII. Scripsit multa in Decretales et Clementinas. Dum Constantiæ esset, librum edidit *de Schismate*, qui liber, inquit Bellarminus de Script. Eccles. an. 1410, *in Indice librorum prohibitorum..... prohibitus est, donec corrigatur.* (Edit. Paris.)

(**) Nicolaus Cusanus Brixinensis Episcopus, deinde Cardinalis, disciplinæ ecclesiasticæ studiosissimus fuit, et in theologiâ non parum doctus. (*Edit. Paris.*)

(***) Alphonsus Tostatus scripsit commentaria copiosissima in Scripturam, quæ implent XI vol. in fol. et plurima opuscula duobus vol. Erat Tostatus magni ingenii vir, erat immensæ doctrinæ, et multæ in scribendo facilitatis. (*Edit. Paris.*)

tur, *Defensorium*, fusè probat, « à Christo insti-
» tutum tribunal superius Papâ ; nempe Concilium,
» quod Papam corrigere et judicare possit, non so-
» lùm in fide, sed etiam in aliis casibus ; solumque
» illud tribunal id habere ut errare non possit ;
» Papam autem errare posse, etiam in damnandâ
» hæresi (1) ». Quem librum Bellarminus cautè legendum monet, propter hanc sententiam ; sed alii libri ejusdem sunt spiritûs, neque hujus scripti tantique viri auctoritas, uno Bellarmini verbulo infringi queat.

Hîc cæteros scriptores recensere non est animus. Nimia nos copia opprimeret, et multi alii suo loco proferentur. Hîc quidem placuit appellare eos, qui in omnium ferè ore versarentur, quibus Alphonsum de Castro (*) Hispanum, patrum nostrorum memoriâ è Minorum Ordine Theologum nobilem, et à nostro Feuardentio, ejusdem Ordinis, editum in lucem, Bellarminus accenset (2).

Hinc liquidò patet, quam Parisiensium sententiam vocant, non ideo Parisiensibus attributam, quòd in eâ tuendâ singulares essent, sed quòd eam singulari studio et eruditione tuerentur : cæterùm in omnibus Ecclesiis vulgatissimam extitisse, et à scri-

(1) *Tost. tom.* XII. *Defens. part.* II, *cap.* XXX, LXIX, LXX, *etc.* — (2) *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* II. *Vid. Alph. de Cast. lib.* I *contr. hær. cap.* II *et seq.*

(*) *Alphonsum de Castro*, Theologum doctissimum, historicum mediocrem commendat, præ cæteris ejus opusculis, liber *adversùs hæreses*, quo eas quidem omnes confutat ; sed illas præcipuè quas ultima ætas peperit. Vix ullum reperies controversiarum scriptorem, qui ad hujus auctoris brevem perspicuitatem accedat. (*Edit. Paris.*)

ptoribus pietate ac doctrinâ præstantissimis ubique terrarum publicè, et cum laude esse defensam, nedum suspecta fuerit.

CAPUT IX.

Dionysius Carthusianus adducitur: ejus exemplum probat eos qui per eam ætatem pontificiæ auctoritati vel maximè favebant, summâ ipsâ in Parisiensium sententiam convenisse: Ecclesiæ soli eamque repræsentanti Concilio generali ab eo Doctore tributa infallibilitas: locus, Rogavi pro te, *etc. Luc.* XXII. 32. *cum eâ doctrinâ facilè conciliatus.*

DIONYSII Carthusiani (*) auctoritas in hâc quæstione maximi erit ponderis, cùm propter singularem viri gravitatem, tum quòd ejus exemplo constitutum sit omnibus, multos ubique terrarum scriptores gravissimos, qui à Parisiensium sententiâ abhorrere videantur, summâ tamen ipsâ in eam egregiè consensisse.

Is igitur paulò post Basileense Concilium sub Nicolao V, Eugenii IV successore, floruit, sanctitatis nomine ab Odorico Rainaldo commendatus(1). Atque eo quidem tempore Basileensis Concilii quæstio de superioritate, Doctorum omnium sermonibus, celebris habebatur, eratque Dionysius hic unus omnium, qui Papæ superioritatem, in Ecclesiam etiam congregatam vehementissimè tueretur; edito in eam

(1) *Odor. Rain. tom.* XVIII; *an.* 1450, *n.* 11.

(*) Is, RICHEL nomine, innumera scripsit opuscula, levi quidem stylo et sine ullo acumine. Vid. Dup. XV. sæc. (*Edit. Paris.*)

rem libro, *de auctoritate Papæ et Concilii generalis* (1). Is tamen articulo, cui titulus, *Determinatio difficultatis præcipuæ, an scilicet Papa sit super Concilium, an è contra,* habet (2): « Arbitror re» spondendum, quòd ibi sit excedens, et excessum; » id est, quòd in aliquibus, puta in his quæ propriè » ac directè spectant ad forum generalis Concilii, » et propter quorum determinationem, seu expe» ditionem, illud celebratur, in his inquam, Con» cilium videtur esse super Papam, ita quòd Con» cilium dando voces seu vota, est liberum, nec » Papa potestatem coercitivam habet super illud in » hujusmodi causis, magìsque standum est determi» nationi Concilii generalis, quàm Papæ ». En quo loco sit Concilii auctoritas, in his causis propter quarum determinationem celebratur.

Quænam autem illæ causæ sint, quanquam obscurum non est, tamen à pio viro disertè explicatur. « Porrò, inquit (3), hæ causæ sunt; extirpatio hæ» reticæ pravitatis ac schismatis, declaratio fidei, » atque editio symboli ejus, universalis reformatio » Ecclesiæ in capite et in membris ejus ». Hæc quidem ipsissima sunt quæ Clerus Gallicanus ex Concilio Constantiensi repetenda censuit. Pergit Carthusianus: « Itaque in expeditione istorum, major » dicitur potestas Concilii generalis quàm Papæ, » quoniam Christus promisit Ecclesiæ, seu Concilio » ipsam repræsentanti, infallibilem directionem et » gloriosam assistentiam incessantem; ita quòd

(1) *Dionys. Carth. edit. Col.* 1532. *tom.* I, *fol.* 327. *Tract. de auct. Pap. et Conc.* — (2) *Ibid. part.* I, *art.* XXVII, *fol.* 340, *vers.* — (3) *Ibid. art.* XXXI, *fol.* 341, *vers.*

» errare

» errare non potest in fide, neque in his quæ ad
» bonos mores pertinent, eo quòd, in talium deter-
» minatione, regatur immediatè à Spiritu sancto.
» Unde et Papa in talibus tenetur stare determina-
» tioni Ecclesiæ, seu statutis Concilii, tanquam
» ordinationi ac sententiæ Spiritûs sancti. *Cùmque*
» *Papa possit errare in fide et moribus ac cæteris*
» *quæ sunt de necessitate salutis, ejus judicio non*
» *videtur ultimatè ac certitudinaliter standum in*
» *istis, cùm non sit infallibilis regula, neque inde-*
» *viabile fundamentum* ». Quid clarius? At cùm
Concilio tanta tribuat, Pontificis tamen superioritati
nihil se derogasse putat; quoniam, « infallibilis
» ista directio à Spiritu sancto, non videtur perti-
» nere ad majoritatem potestatis ac jurisdictionis
» præsidentialis; sed potiùs est supernaturale do-
» num Spiritûs sancti, actuale magìs quàm habi-
» tuale; idcirco ex hoc non satìs probatur potestas
» Ecclesiæ esse super potestatem Papæ, sed quòd
» major sit gratia atque perfectio universalis Eccle-
» siæ ». Denique sic concludit: « Præterea cùm
» Papa constitutus sit totius Ecclesiæ summus gene-
» ralisque custos, Pastor et Pontifex, fideique de-
» fensor, ac præcipuarum difficultatum Ecclesiæ
» determinator, non sic ad generale Concilium per-
» tinet hæreses et schismata extirpare, totius Eccle-
» siæ reformationi intendere, fidem declarare ac
» fidei symbolum edere, quin etiam hæc ipsa ad
» Papam, ratione sui officii, directè pertineant. Ideo
» neque ex his satìs ostenditur, quòd potestas Con-
» cilii sit, absolutè loquendo, major potestate papali,
» sed quantùm ad aliquid; quoniam hæc certiùs

» seu expeditiùs fiunt per generale Concilium, quàm » per Papam duntaxat, eo quòd majoris gratiæ » atque subsidii promissio sit facta Ecclesiæ quàm » Papæ ».

Tum postquam protulit locum sancti Thomæ 2. 2. quæst. I, art. X, determinantis, quòd ad Papæ auctoritatem pertinet editio symboli, hæc addit (1) : « Sed contra hæc quidam objiciunt, quòd cùm Papa » possit errare, non potest quis ejus determinationi » atque sententiæ, absque omni formidine tam ac- » tuali quàm habituali, assentire; sed determinationi » Ecclesiæ, quæ errare non potest, certitudinaliter » statur. Idcirco ad generale Concilium pertinere » videtur ULTIMA DECISIO credendorum, quod verum » reor ». En quæ pii doctique viri sententia sit; additque : « Nihilominus ad auctoritatem Papæ per- » tinet istud; quamvis persona, cui tanta auctoritas » concessa est, sit similis aliis, mortalis et fragilis, » atque peccabilis : idcirco sententiæ ejus, secun- » dùm quod à tali personâ procedit, non ita cer- » titudinaliter statur, sicut sententiæ universalis » Ecclesiæ non errantis, ad quam etiam pertinet » declarare editionem symboli à summo Pontifice » factam, esse idoneam ». En quo sensu, et suam tueatur et sancti Thomæ exponat sententiam.

His cùm apertissimè doceat Papam in judicando de fide, esse fallibilem, locum illum de Petri nunquam defecturâ fide sic interpretatur ex communi sententiâ (2). « Quoniam Petro specialiter fuit com- » mittenda Ecclesia. Unde quod dicitur, *ut non de-*

(1) *Dionys. ibid. art.* XXXII, *fol.* 342. — (2) *Idem, in Evang. Luc. enarrat. art.* XLVIII, *p.* 259, *vers. edit. Par. an.* 1536.

» *ficiat fides tua*, exponitur, ut non deficiat fides » Ecclesiæ tibi committendæ; sicque ex verbis his » sumitur argumentum, quòd fides Romanæ Eccle- » siæ, quam in eâ Petrus plantavit, sit usque in » finem sæculi duratura ». Hæc scripsit in celebrem Evangelii locum, Luc. XXII. 32; quo exemplo constat hæc duo à Doctoribus in Romanæ dignitatis cultum propensissimis conciliari solita; et Romanum Pontificem, etiam de fide judicantem, posse deficere; et tamen Ecclesiæ Romanæ fidem nunquam defecturam.

CAPUT X.

Idem Dionysius Carthusianus exponit quâ auctoritate in aliis præter fidem causis, Romanus Pontifex à Concilio judicari possit.

His expositis, idem auctor quærit quomodo Papa, quem Ecclesiâ totâ, etiam collectâ et adunatâ, superiorem esse vult, ab eâ deponi ac judicari possit, non tantùm hæresis, sed etiam aliarum culparum causâ. Quem nodum sic solvit (1): « Dicendum quòd » Papa, secundùm quod talis, ut puta in quantum » summus Ecclesiæ Pastor et Pontifex, non est à » Concilio generali sententialiter judicandus, aut » per depositionem puniendus, quia, ut talis, est » superior et Prælatus, ac judex Ecclesiæ; sed in » quantum esset intolerabiliter vitiosus, seu crimi- » nosus, sic esset inferior, et Concilium haberet

(1) *Dion. Cart. de auct. Pap. etc. part.* I, *art.* XXXIV, *fol.* 342, *vers.*

» super eum potestatem ac jurisdictionem à Christo, » à quo immediatè claves accepit Ecclesia, quam » repræsentat Concilium, cui etiam Christus dedit » potestatem Ecclesiæ, abjiciendi membrum scan- » dalizans, infectivum ac putridum. Sic ergo gene- » rale Concilium potestatem et jurisdictionem habet » in Papam, in quantum Papa, ratione culpæ, in- » ferior redditur ipso Concilio : imò insuper, et in » quantum Papa consideratur ut membrum, filius- » que Ecclesiæ; puta ut determinata persona fidelis, » seu unus Christianus viator, peccabilis, et in » quantum talis est, dicitur ei à Concilio lex præ- » figi, ne suâ potestate abutatur, sed debitè diriga- » tur ». Concluditque sic : « Ex his patet ad objecta » solutio. Par enim potestatem non habet in parem, » in quantum est talis, id est æqualis, sed ut aliquo » modo extat inferior. Similiter minor non ligat, » nec absolvit majorem secundùm quod major est, » sed in quantum est quodammodo minor. Sic nec » judex judicatur ut judex, sed ut publicè reus ». Hæc ille. Tum, si Doctorum insignium, qualis erat sanctus Thomas, objiceretur auctoritas, eam quidem commodâ, quantùm poterat, interpretatione molliebat; sed interim hæc erat prompta responsio (1) : « Ista ex præfato scribimus Doctore, non quia » nunc sic prorsus tenendum est, præsertim propter » generalis Concilii Constantiensis ad oppositum » determinationem, cujus auctoritas major est, » quàm cujuscumque Doctoris catholici ».

(1) *Dion. Cart. lib.* III, *art.* XIX, *fol.* 370, *vers.*

CAPUT XI.

De Lovaniensi Facultate : eam cum Parisiensi et Coloniensi circa Constantiensem Basileensemque doctrinam consensisse : Nicolai Dubois Professoris Lovaniensis vana argumenta.

Tot egregiis toto orbe terrarum appellatis Doctoribus, juvat de Lovaniensibus singularem habere quæstionem, cùm propter eximium ejus Facultatis splendorem ac famam, tum quòd adversarii, quæ ad eam Facultatem attinent, haud plenâ fide ac diligentiâ tradiderunt.

Et quidem Nicolaus Dubois (1), rerum quoque suarum ac suæ Facultatis ignarus, id agit, ut ea Facultas jam inde ab initio suæ fundationis, eam credatur amplexa sententiam, quæ extra schismatis causam Concilio Pontificem anteponat : quam quidem sententiam hauserit ab universitate Parisiensi et Coloniensi, à quibus originem duxit. Sed hæc quàm falsa sint, luce clarius est.

Ac primùm, certum est Universitatem Lovaniensem, post Constantiense Concilium, Basileensis Concilii tempore, fuisse conditam. Quin ipse Nicolaus Dubois profitetur, qui Lovanii in theologicâ Facultate gradum susciperet, ante annum 1439 fuisse neminem; quo tempore maximè inter Eugenium IV et Basileense Concilium efferbuisse dissidia nemo nescit. Neque minùs liquet, non modò Universitatem Parisiensem, sed etiam totam Ecclesiam Galli-

(1) *Disq. art.* x, *n.* 132 *et seq. p.* 47.

canam Basileensi Concilio adhæsisse, quod D. Dubois et ipse testatur. Quid autem Universitas Coloniensis per idem tempus senserit, hæc declarat ad Theodorum Coloniensem Archiepiscopum, anno 1438, edita responsio. Prima propositio : « Ecclesia syno» daliter congregata habet supremam jurisdictionem » in terris, cui omne membrum Ecclesiæ, cujus» cumque dignitatis fuerit, etiam papalis, obedire » tenetur, quam nemo sine ipsius Ecclesiæ syno» dali consensu dissolvere aut transferre potest ». In secundâ propositione legitur : « quòd omnes obe» dire tenentur Christo, suæque sponsæ Ecclesiæ, » in quâ prima præsidentia est Sedis apostolicæ su» per omnes alias Ecclesias particulares, et sedes » inferiores, NON SUPER TOTAM UNIVERSALEM PRÆ» LATÆ ». Cætera ejusdem sunt spiritûs. Atque hæc doctrina est, quam, à Parisiensibus et Colonienbus fundatoribus suis, Academia Lovaniensis, anno 1438, hoc est in ipso fundationis initio hauserit. Unde Æneas Sylvius hæc memorat (*) de Lovanien-

(*) Rem ut acta est, ex ipso Sylvio paucis narrabimus. Cùm Basileenses id quàm maximè contenderent, ut Eugenius meritò deponendus videretur, editis octo conclusionibus, probare conati sunt eum esse contumacem et in errore pertinacem; quippe qui, quanquam sæpe monitus, nequaquam à proposito dissolvendæ Synodi deterreretur. Ab eâ sententiâ Panormitanus abscessit, et dixit : se quidem credere Papam Concilio œcumenico submitti oportere; sed hanc suam opinionem haberi non posse pro certo fidei dogmate; cùm expressè non legeretur in Symbolo, neque etiam in determinationibus Ecclesiæ. Tunc Amedeus DE TALANC, Archiepiscopus Lugdunensis, Panormitani sententiam longâ oratione confutavit, quam sententiam Ludovicus DE BACHEINSTEIN Protonotarius defendendam suscepit; atque inde gravis exorta est inter Patres altercatio, quâ factum est ut, à se invicem divisi, plerique discederent. (*Edit. Paris.*)

sibus ab Amedeo Lugdunensi Archiepiscopo, regio Oratore, viro omnium consensu doctissimo atque sanctissimo, ad Ludovicum (*) Romanum Protonotarium dicta : « Viros omnium doctissimos con- » clusiones nostras impugnare video, quæ certæ et » verissimæ sunt, et ab illis qui nunc eas reprobant, » aliàs approbatæ. Nec nos fugit Ludovicum Proto- » notarium has veritates Lovanii ac Coloniæ præ- » dicasse, easque illinc universalis studii auctoritate » firmatas reportasse : quare si ipse nunc mutatus » est, veritas tamen non est mutata (1) ». Quid ad hæc Ludovicus à tanto Pontifice compellatus? Pergit historicus : « Quo finiente illico Ludovicus assur- » gens : Verum est, ait, illas me apportasse verita- » tes, vos tamen eas fidei veritates nuncupatis, quæ » adjectio mihi subdubia est ». Hæc ille de Basileensibus illis conclusionibus, quibus Conciliorum potior auctoritas asseritur. Cæterùm id tantùm *subdubitare* se dicit, hæ veritates an fide certæ sint : veritates esse saltem theologicâ demonstratione certas, atque à se prædicatas, *Coloniæque et Lovanii universalis studii auctoritate firmatas*, nec ipse diffitetur.

Hæc tacet Nicolaus Dubois : quæ nihil ad rem faciant studiosè colligit. At enim sic objicit (2) : anno 1448, Nicolao V Eugenii IV successori Universitas Lovaniensis declaravit se ipsi et Eugenio, ut legitimis Pontificibus adhæsisse, Legatis Basileensibus nequicquam contraria suadentibus. Verum; sed

(1) *Æn. Sylv. de gest. Basil. lib.* 1, *p.* 37. — (2) *Disq. n.* 137.

(*) De Bacheinstein.

hoc nihil ad doctrinam Concilii Basileensis, quam secuti Galli, Germanique, haud minùs Eugenio IV licèt deposito, adhæsere. Neque propterea Concilio potestatem defuisse dicebant: sed an eâ in Eugenium justè ac necessariò usi essent ambigebant, et ne schisma fieret verebantur. Acta suo loco referenda rem clariùs demonstrabunt. Interim Professor multa pollicitus, nihil tamen attulit, quo suos Lovanienses à Concilii superioritate abhorruisse comprobaret: nos certa adduximus, quibus in eam apertè consensisse constet.

CAPUT XII.

Adrianus Florentius, mox Adrianus Papa VI, Facultatis Lovaniensis ornamentum, Parisiensium sententiam sequitur: quorumdam Lovaniensium cavillationes.

Post Concilium Basileense, atque Academiæ Lovaniensis initia, primus inter Theologos Lovanienses, nobilis scriptor extitit Adrianus Florentius Ultrajectinus, mox Papa Adrianus VI, scholæ Lovaniensis ornamentum, atque in eam effusissimè liberalis (1). Is infimo genere ortus, primùm theologiam Lovanii magnâ cum laude docuit; tum ordine factus est Academiæ Cancellarius, Caroli V Augusti Præceptor, Episcopus Dertusanus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, denique post Leonem X summus Pontifex: tantâ modestiâ, « ut nihil infelicius » in vitâ duceret, quàm quòd imperaret (2) ». Is

(1) *Labb. de Script. Eccl.* — (2) *Adriani VI Epitaph. tom.* XIV *Conc. col.* 401.

cum de Confirmationis administratione disputaret, negaretque Presbyteris permitti posse, sancti Gregorii celebrem locum sic solvebat (1) : « Ad secundum principale de facto Gregorii, dico, quòd si » per Ecclesiam Romanam intelligatur caput ejus, » puta Pontifex, certum est quòd possit errare, » etiam in iis quæ tangunt fidem, hæresim per suam » determinationem aut decretalem asserendo; plures enim fuere Pontifices Romani hæretici. Item » et novissimè fertur de Joanne XXII, quòd publicè docuit, declaravit, et ab omnibus teneri » mandavit, quòd animæ purgatæ ante finale judicium non habent stolam, quæ est clara et » facialis visio Dei; et Universitatem Parisiensem » ad hoc induxisse dicitur, quòd nemo poterat in » eâ gradum in theologiâ adipisci, nisi primitus errorem hunc pestiferum jurasset se defensurum et » perpetuò ei adhæsurum. Item patet hoc de errore » quorumdam Pontificum circa matrimonium, de » quo in cap. *Licèt, de sponsâ duorum.* Item de » errore quem ediderat Cœlestinus circa matrimonium fidelium, quorum alter labitur in hæresim, » cujus error olim habebatur in aliâ compilatione » Juris, cap. *Laudabilem, de conversione conjugum* ». Vide quàm apertè doceat omnino fieri posse, ut pontifex hæresim non jam ut homo privatus, sed ut Pontifex, *per suam determinationem aut decretalem asserat*; quàmque pestiferum errorem putet eum, quem Joannes XXII *publicè docuerit, declaraverit, et ab omnibus teneri manda-*

(1) *Adr. in* IV *Sent. quæst. de Confir.*

verit. Neque hîc curamus an Joannes XXII et alii excusari possint : quid de illis senserit Adrianus VI, quid fieri potuisse putaverit, id verò quærimus; imò non quærimus : quis enim in re tam apertâ quæstioni locus? Sed apertam tanti Doctoris sententiam tenemus. Et notandum est quod addit jam ad Gregorium rediens : « Non tamen dico Gregorium » hîc errasse, sed evacuare intendo impossibilitatem » errandi quam alii asserunt ». Quo quidem se demonstrat, nullâ tuendæ causæ quam susceperat necessitate adactum, ad hanc tamen sententiam deditâ operâ declarandam, solo veritatis amore adductum esse.

Neque verò eam sententiam Pontifex retractavit, uti profectò, si erroneam putasset, facere debuisset. Nam ideo Pius II, qui se Basileæ, cùm Synodo privatus interesset, errasse credebat, solemni retractatione sua scripta confixit : « Hæc enim » scripta, ait (1), fortasse scandalum parient. Qui » hæc scripsit, inquient, in beati Petri cathedrâ » sedit,.... nec invenitur mutasse propositum : qui » eum elegerunt, et in summo apostolatûs vertice » collocarunt, ab iis scripta ejus approbata videntur.... Cogimur itaque beatum Augustinum imitari ». Nihil simile Adrianus ; suaque scripta adeo non retractavit, ut potiùs Romæ, statim atque Pontifex factus est, edenda curaret, anno videlicet 1522, cùm anno 1521 Pontifex esset creatus (2). Nempe si ipse, aut alius Pontifex in fidei quæstione

(1) *Bull. Pii II, retract. tom.* XIII *Conc. col.* 1407. — (2) *Labb. de Script. Eccl.*

determinandâ defecisset, non ideo Petri fidem et Ecclesiam Romanam defecturam putabat. Imò metuebat, ne illi errandi impossibilitati, quam privatus Doctor olim improbaverat, vel Pontifex factus favisse videretur.

Hîc Lovaniensis anonymus, in *Doctrinâ Lovaniensium* mira refert sub hoc titulo (1) : *Discutitur doctrina Adriani Papæ VI.* Summa est : non hîc egisse Adrianum « de pontificiâ definitione ex cathe» drâ ; sed de judicio super difficultatibus, quæ in » facto occurrunt, donec si res sit ad fidem et mo» res tendens, pleniori examine ex cathedrâ defi» niatur ». Quid autem illud est, nisi in re gravi ludere, sibique ipsi illudere ? An loquitur de difficultatibus quæ in facto occurrant, qui *de fide, de hæresi* tam apertis verbis agit ? Quodnam verò examen plenius ? Quam decisionem narras, post eam quâ *de fide determinatum est;* quâ Pontifex aliquid *publicè docuerit, declaraverit, ab omnibus teneri mandaverit?* Quæ verba Adriani Lovaniensem nostrum referre et exscribere puduit, quòd iis statim perlectis ejus responsio evanescat.

At enim, inquit Joannes Viggers, ab anonymo laudatus, non id postulabat ea, quam Adrianus solvebat, difficultas, ut de pontificiorum decretorum infallibilitate disputaret, cùm de Gregorii facto duntaxat ageretur. Certè; idque monet vel ipse Adrianus, sed hæc à se dicta, quòd illam aliquorum de *errandi impossibilitate* sententiam, deditâ operâ, *evacuatam* vellet, neque in asserendis

(1) *Doct. Lov. art.* I, *p.* 59.

his, vanis certè, dubiis Sedis apostolicæ privilegiis, veræ pietatis partem ullam reponeret.

Pergit tamen Lovaniensis noster : « At Adrianus » asserit certum esse quòd Pontifex possit errare : » hoc si intelligeret de Pontifice, ut definiente et » proponente toti Ecclesiæ aliquid fide credendum, » neutiquam est certum » : tibi quidem forsitan ; sed ipsi Adriano est certum. At *è contra,* inquis, *id* nedum certum sit, « manifestè est falsum, ejusque » oppositum adeo certum, ut ab aliquibus habeatur » de fide ». Quid ad nos, si ab aliquibus? Non ab Adriano quidem, qui eam sententiam *evacuare intendit.* Quare non Melchior Canus, quantumvis acerrimus pontificiæ infallibilitatis assertor, non ipse Bellarminus (1), ut Lovanienses illi tergiversandum putant. Verùm Adrianum VI nominatim accensent iis, qui pontificiam infallibilitatem non agnoscunt : neque eo secius Bellarminus, *virum optimum et doctissimum* appellat (2), « qui merito » doctrinæ et pietatis, ex humili domo in tantam » dignitatem conscenderit ».

Jam verò Nicolaus Dubois, postquam Adriani verba retulit de Romano Pontifice ita affirmantis : *Potest errare, hæresim per suam decretalem asserendo;* respondet (3) : *Distinguo : si de potentiâ metaphysicâ loquatur Adrianus, etiam hoc transeat.* Quàm doctè! Erant scilicet qui assererent Pontificem nec *metaphysicè* loquendo aut de potentiâ absolutâ errare potuisse; eaque erat *errandi impossi-*

(1) *Mel. Can. lib.* IV, *cap.* I. *Bell. de R. P. lib.* IV, *cap.* II. — (2) *Bell. de Script. Eccl. an.* 1500. — (3) *Part. I, refut. arg. etc. art.* XV, *n.* 159, *p.* 82.

bilitas, quam Adrianus evacuare intendebat. Et pulchrè *transeat*, nam si Professori bilem moveris, fortè asserturus est Romanum Pontificem, nec potentiâ metaphysicâ errare potuisse.

Quæ addit, quoniam non ad explicandum, sed ad confutandum Adrianum pertinent, hujus loci non sunt. Pudet tamen interim Adrianum tantum virum à Professore Lovaniensi temeritatis fuisse incusatum (1). At subdit Adrianum Pontificem factum, ea quæ hîc scripserat revocasse; nempe, inquit, docuerat Confirmationis Sacramentum ex delegatione pontificiâ, non posse conferri à simplice Sacerdote. Quid tum postea? « Pontifex factus etiam » ipsemet ejusmodi commissionem dedit »; quod pater Farvaquez ex Pallavicino probat (2). Quid ad nos? Id certè quærimus, an illam *impossibilitatem errandi*, quam nunc Lovanienses quidam veluti pro fidei fundamento ponere velle videantur, cùm privatus Doctor *evacuare intendisset*, saltem Pontifex factus, constabilitam, ac sua anteriora retractata vellet. Neque ab eo scopo aberrare oportebat theologiæ Professorem. Verùm hominem equidem vidi neminem, qui, quæ ad rem non faciunt, in exiguo quamvis libello, majore studio colligat et congerat.

Quare certum omnino est Adrianum VI eorum de quibus agimus nihil retractare voluisse. Quid jam Lovanienses quidam vociferantur in nos, perdita omnia et conclamata esse, « ac de summâ rei » christianæ agi, cùm de infallibili supremâque

(1) *Part. I, ibid. n.* 156, 157, 160. — (2) *Farvac. Opusc. de Conf. quæst.* IV. *Pallav. lib.* IX, *cap.* VII, *n.* 11, 12.

» Pontificis in universam Ecclesiam auctoritate agi» tur »? Neque intelligunt nos quidem peti ab ipsis per Adriani latus : nec nisi conculcato tanto Pontifice, doctissimo pariter atque sanctissimo, et quod pudere debeat, in se beneficentissimo, suæque Facultatis ornamento, Clerum Gallicanum oppugnari potuisse.

Quare Lovanienses ac Duacenos pios et doctos, quos oppidò diligimus et colimus, aliosque viros bonos, etiam atque etiam obsecramus, ut cogitent, tantine illa sit summi Pontificis aut superioritas, aut etiam infallibilitas, à tot tantisque viris catholicâ fide ac pace florentibus impugnata, ut in eâ summam rei christianæ, aut firmissimam nostræ contra Lutheranos defensionis arcem, aut Sedis apostolicæ majestatem vimque Ecclesiæ, ac decus Israelis collocent. Nos certè alia, Deo dante, minùs licèt inflata verbis, re illustriora, meliora utilitate, atque auctoritate firmiora promemus.

CAPUT XIII.

An sit verisimile Parisiensium doctrinam post Adrianum VI à Lovaniensibus condemnatam? Lovaniensium erga Adrianum reverentia singularis.

Etiamsi post Adrianum Facultas Lovaniensis ejusque Doctores, à priscis institutis deflexissent, non propterea Parisienses vituperandi, aut etiam condemnandi, sed potiùs laudandi essent, qui in antiquâ sententiâ perstitissent; atque ambæ Facultates pacem colerent, et à censurâ mutuâ temperarent.

Sanè Parisienses et Lovanienses sese mutuò suspexerunt, atque suspiciunt; et ea quæ jam inde ab initio intercessit animorum mira conjunctio, nullo unquam facto dictoque violata est.

Prima Facultas Lovaniensis, anno 1519, certa doctrinæ Lutheranæ capita censurâ notavit: secuta Parisiensis, anno 1521, concordibus animis atque sententiis. Rursus prima Facultas Parisiensis in eumdem Lutherum et alios hæreticos, Francisco Rege jubente, anno 1542, articulos edidit: secuta Lovaniensis, anno 1544, jubente Carolo V. Visos Lovaniensibus Parisienses articulos, atque eodem spiritu in eumdem scopum collimatum fuisse, et temporis ratio, et accurata utrorumque lectio facilè comprobabit: adeoque nihil fuit quod Lovanienses in Parisiensium articulis improbarent, ut simul fuerint editi et excusi in Joannis Driedonis operibus (1), accurante editionem Ruardo Tappero, Academiæ Lovaniensis Cancellario, ac sacræ theologiæ Professore, quippe cùm conjunctos oporteret articulos utriusque Facultatis, ut concordia in Lutherum de catholicâ fide testimonia.

Utramque Facultatem, in tradendâ de Romani Pontificis potestate doctrinâ minimè dissensisse multa persuadent; imprimis summa Facultatis Lovaniensis reverentia in Adrianum VI, quem in Parisiensium fuisse sententiâ, Bellarmino etiam teste, jam diximus. Primùm enim quo tempore illa edita est Lovaniensis Facultatis in Lutherum censura, totum id Adriani, tum Cardinalis Dertusani, judicio factum.

(1) *Vid. post tom.* III *Joan. Dried. fol.* 170.

Id Jacobus Latomus major, cùm pro eâ censurâ scriberet, in præfatione luculenter exposuit; et censuræ præfixa ejusdem Cardinalis epistola testatur, de quâ quidem Latomus ita est præfatus (1): « Sufficere debuit judicium reverendissimi Cardina- » lis Dertusensis, cujus probitas et sapientia, non » modò præclaris libris editis, sed et maximis rebus » Orbi nota est »; ut propterea diceret non videri necessarium articulorum reddere rationem. Ex quo intelligitur quàm probarent Adriani libros. Atque is annis post duobus ad Petri cathedram est evectus: ac facilè intelligi potest, quanto honore prosecuti sint Pontificem, qui non modò Cardinalem, verùm etiam privatum tantopere suspexissent.

Edidit postea Joannes Driedo sacræ theologiæ Professor apud Lovanienses, anno 1533, librum *de Ecclesiasticis Scripturis et Dogmatibus;* neque ita multò post librum *de Captivitate et Redemptione generis humani:* in cujus præfatione Adrianum VI miro affectu celebrat: « Observandissimus, inquit (2), » meus in studiis theologicis præceptor, qui me in » filium eruditionis susceperat, et præsidens mihi » pileum magisterii in theologiâ imposuit, anno » nativitatis Domini 1512, die 17 mensis Au- » gusti; qui et usque in tempus fermè illud Lova- » nii resederat, totius nostræ Academiæ lumen et » decus, postea illius nominis Pontifex VI ». Ex quibus intelligimus quanto amori et honori fuerit Lovaniensibus, quem nunc Nicolaus Dubois apertè contemnit (3). Sed jam Lovanienses, qui circa Adriani

(1) *Lat. Def. cens. Lov. admon. et epist. dedic.* — (2) *Vid. hanc præf.* — (3) *Part. I, refut. etc. art.* XV, *p.* 79, *et pass.*

tempora

tempora scripserint, Theologos audiamus, quandoquidem eorum nobis tanto ambitu objicitur auctoritas.

CAPUT XIV.

Jacobi Latomi, Doctoris Lovaniensis, sententia.

Primus ab auctore anonymo *Doctrinæ Lovaniensium* designatur (1) Jacobus Latomus, qui pro pontificiâ infallibilitate scripserit, libro *de Primatu Romani Pontificis adversùs Lutherum.* Ego verò summâ diligentiâ, nulloque partium studio, quippe cui liceret etiam adversantem repudiare Latomum, ejus libros, ac maximè eos ipsos quos objiciunt excutio locos; et quidem de primatu multa reperio, de infallibilitate ne unum quidem verbum. Quis autem ferat istos de primatu tanta testimonia congerentes, quasi quis primatum ullâ ex parte labefactatum, ac non potiùs omni ope constabilitum velit? Dic tu aliquando de infallibilitate, quandoquidem in eâ placet summam fidei collocari. Sed ipsum per se audire Latomum præstabilius est, postea quàm constituerimus quo loco, cùm id scriberet, Lutheri res essent. Fuerat autem à Leone X hæreseos condemnatus. Sic ergo habet Latomus (2) : « Nec valet, » si dicatur judicium finale, in rebus fidei, esse » apud generale Concilium, à quo nondum est hæ» resis Lutherana judicata et damnata : ergo non est

(1) *Doct. Lov. p.* 2 *et seq.* — (2) *Lat. de var. quæst. tit.* An Prim. R. P. sit à Christo : *edit. Lov.* 1550, *fol.* 88, 89.

» ab omnibus pro hæresi habenda et vitanda : non, » inquam valet; quia Lutherus non habet unam » aliquam hæresim particularem novam, et quæ » priùs non fuerit; sed habet hæreses olim in Con- » ciliis damnatas, Valdensium, Viclefistarum et » Hussitarum, et similium, in quibus non est opus » novâ sententiâ, sed antiqua sufficit.... Dato etiam » quòd novam hæresim fecisset, non tamen opus » esset Synodo ad ejus damnationem, ut apertè pro- » bant verba Augustini » : (nota illa scilicet quibus Augustinus ostendit sine Synodo *factum* Pelagianis *esse competens sufficiensque judicium*) quo judicio facto, subjungit Latomus ex Augustino [1] : « Ad » sententiæ executionem procedendum est adversùs » hæreticos. Aliud est enim judicium sufficientissi- » mum, aliud sufficiens. Sufficiens est enim, quando » debito ordine per judicem competentem exerce- » tur : sufficientissimum verò, quando non solùm » per judicem *competentem*, sed per judicem *su-* » *premum* cæteris paribus sententia fertur ». Hæc verba video ab anonymo prætermissa, quæ maximè ad rem faciant. Pergit deinde Latomus : « Igitur non » ingrediendo difficultatem; an Papa sit supra Con- » cilium, vel è converso; satìs est præsenti propo- » sito, quòd hæresis Lutherana à Sede apostolicâ » damnata est. Nemo enim, nisi nimiùm contentio- » sus, negabit apostolicam Sedem esse judicem com- » petentem; cùm cautum sit canonibus, causas fidei » ad Sedem apostolicam esse referendas ».

Quæ omnia si candidè et sincerè, uti theologum decebat, anonymus protulisset, nemo non statim

[1] *Aug. lib.* IV *ad Bonif. tom.* X, *col.* 492.

videret judicium Sedis apostolicæ non proponi à Latomo, tanquam *finale* (de quo tamen judicio præcisè in objectione agebatur) aut tanquam infallibile, aut etiam *supremum*, quod tum ab ipso maximè dici oporteret, si tale esse sentiret : sed contrà proponi judicium illud Sedis apostolicæ, ut *competens*, quod etiam inferiori judici convenire possit, utque *sufficiens*, ad sententiæ scilicet, ut ipse hîc dixit Latomus, *executionem* : Concilii verò, ut quod esset *sufficientissimum et supremum*. Quæ utcumque se habent, certè cum pontificiâ infallibilitate stare non possunt, cùm post infallibile judicium, nihil ulterius aut superius à quoquam desiderari possit. Quod verò Latomus scribit hæc à se dici, *non ingrediendo quæstionem, an Papa sit supra Concilium, vel è converso*; ita videtur intelligere, quemadmodum à Carthusiano dictum vidimus : nempe ita ut Papa, licèt Synodo absolutè superior, ei tamen tanquam potiori luce donatæ in fidei negotio credere teneatur. Quem sensum aliis quoque superioritatis pontificiæ defensoribus placuisse ostendemus. Cæterùm de quæstionibus fidei nobiscum sentit Latomus, qui pontificio judicio conciliare judicium tanto discrimine anteponit; quique τὸ *supremum*, ac proinde *finale*, de quo agebatur, sententiæ pontificiæ in se consideratæ detrahit, cùm ei tribuat tantùm ut sit *sufficiens et competens*; et quidem id tribuat, opponendo *ad supremum sufficientissimum*.

Quomodo autem Latomus intelligat *sufficiens* illud; quod non sit finale, neque *sufficientissimum* et *supremum*, responderet, credo, id quod jam indicavimus : *sufficiens* esse ad id quod volebat, nempe

ad sententiam exequendam. Nos autem quid sit illud apud Augustinum *sufficiens* et *competens*, Deo dante, exponemus : hìc quidem Latomi dicta à nobis referri, non autem præstari oportet.

Profert anonymus alium Latomi locum ex libro III adversùs Tyndalum (*), titulo ultimo (1) : *De auctoritate et prælaturâ Romani Pontificis super Ecclesiam et quodlibet membrum ejus.* Hæc autem exscribit verba : « Quibus bene perpensis, apparet sano » intellectui, quòd non justè Romani Pontificis auc» toritati contradicatur negando eum esse supre» mum et ordinarium judicem omnium et singu» lorum Christianorum, in fide, sacramentis, et » aliis omnibus ». Quo loco videtur pontificiæ auctoritati dare *supremum* illud, quod antea denegaverat. Hæc ut concilientur, neque inducatur Latomus adversùs se ipsum indecorè pugnans, proferenda erant alia, quæ anonymus prætermisit. Sunt autem ejusmodi (2) : « Non itaque rationabiliter du» bitari potest, nec nisi impudenter negari hoc : » Romanus Pontifex est ORDINARIUS JUDEX SUPREMUS » super unumquemque Christianum, et quodlibet » PARTICULARE CONCILIUM Ecclesiæ catholicæ ; quid» quid sit de universali Concilio plenario et totâ » Ecclesiâ simul congregatâ ». Hìc Latomus expo-

(1) *Doct. Lov. p.* 4, 5. *Lat. adv. Tynd. lib.* III, *tit. ult. fol.* 194, *vers.* — (2) *Id. de var. quæst. fol.* 87.

(*) Is novæ Reformationis Doctor, Novum Testamentum in vernaculam suam linguam Anglicam infidelissimè transtulit. Deinde hæresis postulatus Bruxellis, ibi vivus combustus est. Erat illi vis quædam ingenii, sed nimiùm vehementis et mordacis. Vid. De Larr. Hist. Angl. tom. I, p. 313. (*Edit. Paris.*)

nit, quo sensu voluerit, Papam *supremum* esse *judicem :* duplici videlicet sensu : alter est, ut sit *supremus super unumquemque Christianum et quodlibet particulare Concilium ;* quem sensum vidimus esse Concilii Constantiensis et Martini V : alter est, ut sit *supremus ordinarius ;* quæ verba sunt Latomi ; hoc est *inter ordinarios supremus* ; qui ordinariè semperque sedeat, et judicet ; cùm Synodi universales, non nisi ex certâ causâ, et extra ordinem habeantur, quorum proinde auctoritatem, cùm de ordinariis tantùm agat Latomus, expressè reliquit integram. An verò hæc omnia dissimulari oportebat, premique nos ad invidiam usque auctoritate Lovaniensium, quorum clarissima quæque dicta omisisses?

Tertio loco proponit anonymus (1) Jacobi Latomi responsionem quamdam adversùs Lutherum ita objicientem : « Concilium Constantiense determinavit » Concilium esse supra Papam, cujus tamen auctori- » tas à multis contemnitur ». Unde Lutherus concludebat sic : « Via nobis facta est enervandi aucto- » ritatem Conciliorum : nam ut dicunt, si in uno » articulo errasse deprehenditur, jam tota ejus va- » cillat auctoritas ». Quâ in objectione solvendâ haud mediocriter Latomus laborabat. Reverâ enim Cajetanus adversùs Almainum nostrum ea recèns scripserat, quibus Constantiensis decreti auctoritatem elevaret, neque ipse, neque alii Catholici cogitabant quem hæreticorum calumniis aditum aperirent. At Jacobus Latomus, qui neque Catholicos

(1) *Doct. Lov. art.* II, *pag.* 69, 70. *Lat. de Prim. etc. cap.* IV, *fol.* 81, 82.

accusare, præsertim Cajetanum tanti nominis Cardinalem, neque quæstionis aliò traducendæ occasionem Luthero præbere vellet, multis agit, ut is quocumque modo victus esse, ac perperam objecisse Concilium Constantiense videretur. Quare ait primùm à Luthero non posse adhiberi ejus Concilii auctoritatem, cujus decreta in Viclefum lata ipse contemneret. Tum addit non propterea vacillare Synodi auctoritatem, etiamsi in uno obscuriore articulo defecisset, quod tamen Latomus minimè fatebatur Synodo contigisse. Negabat enim à Luthero vera relata esse Concilii verba, aut extare Concilii Constantiensis tale decretum quod *loqueretur universaliter de quâlibet Synodo universali* Papæ anteponendâ. Quæ quidem et alia multa Latomus, dum miserè nimis metuit, ne quid Lutherus bene objecisse videatur, inficiatur contra gestorum fidem. Neque illud melius, quod negabat Concilium, quo tempore ista decreta condiderat, fuisse œcumenicum, cùm nihilo magìs œcumenicum esset, cùm ea ederet adversùs Viclefum decreta, quæ contra Lutherum Latomus tuebatur. Sed hæc aliàs. Id modò ad rem nostram pertinet, quòd Latomus dum posteriora Constantiensia anterioribus opponit, illud decretum affert, quo adversùs Viclefum statuitur [1], « Papam habere supremam auctoritatem in Ecclesiâ, quòd, inquit Latomus, non stat simul cum » eo, quòd Concilium sit superius Papâ ». Addit, factâ in Concilio Papæ electione, « supremam auctoritatem jam esse in electo »; et concludit « quòd » quamvis Ecclesia sit major simpliciter quàm Papa,

[1] *Concil. Const. sess.* VIII.

» puta perfectione gratiæ, et amplitudine virtutum,
» tamen potestate jurisdictionis unus peccator pot-
» est esse major multis justis, et Papa major toto
» residuo Ecclesiæ corpore ». Ubi vox *potest esse*, non est affirmantis, sed ejus qui demonstrare velit, quoquo modo se res habeat, Lutheri argumentum non ita esse efficax, ac ille jactabat.

Utcumque est, hæc duo apud Latomum vidimus: et nunc Papam Concilio superiorem, et alibi Concilium in fide superius, cujus quippe judicium sit *sufficientissimum et supremum*, cùm Papæ judicium sit tantùm *sufficiens et competens*. Hîc si anonymus Latomum suum Latomo repugnare velit, absolvet nos profectò ab ejus viri auctoritate, qui à se ipso dissentiat. Sin autem velit Latomum sapientem esse virum, qui iisdem semper placitis vestigiisque insistat, Latomum cum Latomo conciliabit ita, ut postremum hoc de Concilii judicio *sufficientissimo et supremo* ad fidei negotium pertinere dicat. Cæterùm non Concilium propterea absolutè superius esse, cùm Papâ inferius esse possit, convocatione ipsâ, aliisque rebus gravissimis, quas Latomus ad rem suam minimè facientes, haud pertractare velit. Atque hanc sententiam non modò Dionysius Carthusianus suprà memoratus, sed etiam Turrecremata et alii Eugenianarum partium, in Eugenii etiam aulâ propugnabant, ut statim demonstrabimus. Quæ cùm ita sint, Latomum in infallibilitatis quæstione apertè faventem, in aliis quæstionibus non adversum habemus: cùm id non agamus, ut semper, sed ut certis tantùm casibus, iisque gravissimis et extraordinariis, in Constantiensi decreto

designatis, ad Concilium recurratur. Quòd autem auctoritatem decreti Constantiensis Jacobus Latomus infregerit, ne Lutherus bene argumentatus esse videatur, parum certè curamus, et Constantienses canones à Latomo non satìs consideratos esse ostendemus; et melioribus argumentis, non quidem uti Latomus, inficiando quæ certa sunt, Lutheri audaciam retundemus.

CAPUT XV.

Joannis Driedonis Lovaniensis sententia, de fide Petri nunquam defecturâ.

Equidem intelligo fore quàm plurimos, qui nos in Jacobi Latomi explicandâ sententiâ plus laborasse sentient, quàm ejus viri, docti licèt, auctoritas postulabat. Atque iidem graviùs succensebunt, quòd in exponendo Joanne Driedone, multò plus opere collocaturi sumus. Sed cùm ea quæ dicemus, non modò ad intelligendos Lovanienses articulos, sed etiam ad hujus quæstionis statum animo informandum, multum opis allatura sint; labori non parcimus, ut ea elucidentur; speramusque futurum, ut lectores operæ in eâ positæ non pœniteat.

Joannes Driedo, quod ipse gloriatur, Adriani VI discipulus, anno 1533, opus edidit *De ecclesiasticis Scripturis et Dogmatibus*, ex cujus operis libro IV, capite III, parte II et III, anonymus multa transcribit (1), pleraque insincera, quod lectorem mo-

(1) *Doct. Lov. art.* 1, *pag.* 10, 11.

nemus, ut ipse perpendat, si rem tanti esse putet; pleraque extra rem. Sed nos quæ ad rem conferant diligentissimè seligemus.

Igitur ex IV libro memorato, postquam anonymus suo more, de primatu multa descripsit; hæc de Driedone subdit : « Deinde, inquit, parte tertiâ » ejusdem capitis, pergens ad demonstrandam Ro- » mani Pontificis infallibilitatem, etc. » Atqui Driedo de eâ ne unum quidem verbum, sed nimirum de primatu quæstione absolutâ, alteram quæstionem, quæ una ad rem nostram faciat, exponit his verbis (1) : « Jam operæ pretium considerare, quemad- » modum sit accipienda sententia, ex Scripturis » docens, fidem ad consummationem sæculi non » deficere unquam à Petri cathedrâ seu Ecclesiâ » Petri ». Hîc ergo videamus an Driedo, vel semel dixerit, ita eam accipiendam esse sententiam, ut Romanus Pontifex Petri successor, sive ut persona privata, sive ut persona publica, sit infallibilis.

Et quidem Driedo quæstionem soluturus, triplicem ponit intellectum hujus sententiæ, quòd fides Petri nunquam deficiat. « Sciendum est, inquit, » quòd verbum Christi Patrem rogantis pro Petro, » potest concipi sub triplici intellectu : vel primùm » pro eo ut fides nunquam deficiat à corde Ponti- » ficis universalis Ecclesiæ, nec videlicet à personâ » Petri, nec à personâ Pontificis :... vel secundò, ut » fides nunquam deficiat à generali cathedrâ, à sede, » ab universali Ecclesiâ, seu ovibus ipsius Petri :... » vel tertiò, ut fides non deficiat unquam à pro- » priâ sede, vel diœcesi, quam Petrus peculiariter

(1) *Dried. de Eccl. etc. fol.* 233, *vers.*

» pascendam, dirigendam et gubernandam susce-
» pit ». Hîc nota divisionem quam Driedo ut adæquatam ponit : an fides sit defectura à personâ Pontificis, an ab Ecclesiâ universali quam regendam habuit, an à diœcesi quam peculiariter regendam suscepit. Personam autem Pontificis indistinctè ponit, nulloque discrimine, an considerare velit ut personam privatam, an ut personam publicam ; sed de Pontifice, quamcumque personam gerat, simul ac generatim quæstionem instituit : neque Pontificem ut privatam personam opponit Pontifici ut publicæ personæ, sed personam Pontificis generatim sumptam, opponit Ecclesiæ universali, ac diœcesi Romanæ. Quâ divisione factâ, triplicique posito sensu, triplicem etiam proponit quæstionem. Ac primam, de Pontifice Petri successore, his verbis expedit : *Primus intellectus* (de fide non deficiente in corde et personâ Pontificis) *videtur esse extra intentionem Salvatoris*. Id probat, quia consequens esset, *omnes successores Petri ad perseverantiam fidei esse prædestinatos ;* quod falsum esse supponit.

Absoluto primo verborum Christi intellectu, qui extra intentionem Salvatoris esset, jam se Driedo convertit ad duos intellectus, quos à Christo intentos esse docet : et secundum intellectum, de cathedrâ et Ecclesiâ universali Petri, hoc est, ipsâ Ecclesiâ catholicâ, sic aggreditur : « Secundus intel-
» lectus, inquit, est fide tenendus propter verbum
» Salvatoris : *Ego vobiscum sum usque ad consum-*
» *mationem sæculi* (1) : et, *Portæ inferi non præ-*
» *valebunt adversùs eam* (2). Ex quibus, inquit,

(1) *Matt.* XXVIII. 20. — (2) *Ibid.* XVI. 18.

» consequens est Christum permansurum cum epi-
» scopatu, et Ecclesiâ, et sede Petri, usque in
» consummationem sæculi. Hoc autem non est sic
» consequens de episcopatibus seu ecclesiis aliorum
» apostolorum, deficientibus jam à fide suis ipso-
» rum gregibus ».

Patet ergo de secundò intellectu : nempe de fide esse, Petri episcopatum seu Ecclesiam nunquam defecturam; quòd ille episcopatus et Ecclesia Petri nihil aliud sit quàm ipsa Ecclesia catholica : quâ in re, ipse Petrus multùm differt à cæteris Apostolis; quòd hi singularium Ecclesiarum duces, totum gregem amittere, Petrus verò toti præpositus, non magìs possit oves suas omnes amittere, quàm Christus; cùm Christus nullas habeat, quæ non etiam Petri sint sub Pastore Christo. Qui sensus planus est, et fide absolutè certus, ut meritò Driedo docet.

Jam ad tertium intellectum, an fides sit defectura in peculiari Ecclesiâ et diœcesi Petri, sic procedit (1) : « Aliud potest intelligi Ecclesia seu cathe-
» dra Petri, aliud Ecclesia seu diœcesis Romana.
» Siquidem Ecclesia seu diœcesis Romana potest
» intelligi esse destructa, permanente cathedrâ Pe-
» tri, quæ est cathedra universalis Ecclesiæ. Unde
» et tertium intellectum pertinaciter hæretici re-
» fellunt ». Ac paulò post : « Fuerunt jam olim et
» alii, qui non pertinaciter, sed quasi probabiliter,
» sententiam defendere voluerunt, ex Scripturis
» nobis incertum esse, an diœcesis Romana deficiat
» unquam à fide, et idcirco esse temerarium asse-

(1) *Dried. loc. cit.*

» rere alteram partem quasi articulum fidei, cùm » neutra sit ex Scripturis necessariò consequens; » neque uspiam revelatum sit, quòd omnes Christiani à Turcâ non expellentur unquam à Romanâ » diœcesi ». En tertius intellectus, quem ab aliquibus etiam non hæreticis, rejectum esse dicit. Atqui hunc intellectum confirmaturus ipse, primùm affert contraria argumenta, et addit : « Hæc et similia » sunt, ex quibus hæretici et alii quidam nimiùm » pertinaciter (*) arbitrantur stultum et temerarium » esse, si quis doceat Ecclesiam Romanam super » alias Ecclesias præsidentem, sic à Christo esse » privilegiatam, ut ab eâ non deficiat unquam, neque fides, neque primatus pontificalis ».

Vides profectò quod quærat : ac primùm nihil jam de Pontifice, sive ut privato Doctore, sive ut docente ex cathedrâ. Quæ ad personam pertinent, jam expedita sunt. Deinde nihil etiam de universali Ecclesiâ, cujus fidem deficere non posse, ex antè dictis constitit; sed quærit illud tantùm, an fides et cum fide primatus, in diœcesi Petri ejusque successorum, unquam interire possit.

Affert postea probationes, quæ nihil ad nos attinent; cùm non hîc inquiramus rectène probaverit, sed quid concluserit. Concludit autem sic allatis Patrum testimoniis : « Non temerè igitur, sed piâ » fide cum Patribus nostris prædecessoribus credimus, quòd fides et primatus Ecclesiæ et sedes seu » cathedra Petri, claves regni cœlorum, potestas » ligandi et solvendi, sunt à diœcesi Romanâ inse-

(*) Mox dixit Driedo hæc doceri *non pertinaciter*. Ergo ille pugnantia loquitur. (*Edit. Paris.*)

» parabiles; et quòd Deo providente, et beato Pe-
» tro opem ferente, Romanus Episcopus, seu po-
» pulus sub Romanâ diœcesi, non deficiet unquam
» totus à fide ».

Atque ut semel elucescat, ad quem scopum collimaverit, hæc ejus verba audienda sunt (1) : « Defecit
» Hierosolymitana Ecclesia, cui Jacobus præsedit;
» defecit Achaia, ubi Andreas; Asia, ubi Joannes;
» India, ubi Thomas; Persis, ubi Judas; Æthiopia,
» ubi Matthæus; Græcia, ubi Paulus: Romana Se-
» des hactenus manet in fide Christi erecta ». Quæ quidem anonymum docere debuissent, quid Driedo aversetur; nempe id, si quis diceret Romanam Ecclesiam, etiam particularem, aliis similem esse, quæ cùm Episcopo ipsâque episcopali sede à fide penitus excideret, fieretque cathedra jam erroris aut schismatis. Id quidem Driedo docuit nunquam Romæ eventurum, quod nos ultro amplectimur; atque insuper addimus, quantumcumque in Romam fremerent inferorum portæ, ac sacræ urbis, quod absit, fundamenta concuterent, non propterea prævalituras contra Petri cathedram; sed eam semel à Christo Ecclesiæ catholicæ datam, integram permansuram, Sedique sacrosanctæ, modo quo sciverit, provisurum Deum, neque futurum unquam ut ipsa Pontificum, qui Petri loco sint, successio ac series, à verâ fide avellatur; quod quidem et Driedo sensit, et omnes Catholici confitentur.

Quod autem Driedo nunquam futurum docet, ut in urbe Româ, in Romanâ diœcesi, in Romano solo, fides et primatus intereant, id quidem non vi-

(1) *Dried. ibid. Vid.* Doct. Lov. *art.* 1, *pag.* 12.

deo, ut in nos intorqueri possit. Neque enim Clerus Gallicanus somniavit fore ut Romana Ecclesia particularis, seu Romana diœcesis cum Episcopo et plebe suâ penitus intercidat, populusque Romanus totus cum suo Pontifice à fide abrumpatur, et primatus Ecclesiæ aliò transferatur, quæ hîc Joannes Driedo adversùs quosdam, ut ait, Catholicos, explicanda, probanda, tuenda suscepit. Neque verò id ullo modo pertinet ad Concilii Constantiensis decreta, quæ Clerus Gallicanus suâ Declaratione complexus est; neque eam quæstionem Synodus Constantiensis, vel leviter attigit. Neque si quis Pontifex suo officio malè functus aliquid contra fidem, etiam decreto facto docuerit, ideo populum totum, atque Ecclesiam totam particularem Romanam cum eo defecturam consequens est : cùm nec Joanni XXII hæresim prædicanti crediderit; ac nihilo magìs etiam definienti, uti tum res erant (*), creditura fuisse videretur. Neque verò ille Pontificis, etiam contumacis, quantuscumque defectus, urbi Romæ, Romanæque diœcesi fraudi esse posset, ut propterea Petri sedes loco moveretur, et primatus àliò traduceretur; sed pravum Pontificem statim amoveri, aliumque ab Ecclesiâ substitui oporteret, qui tamen haud secius sederet Romæ, uti Pisis primum atque iterum Constantiæ decretum factumque est. Quare immeritò quidem moderni Lovanienses, ista Driedonis, nihil sibi profutura, jactant.

(*) Populus Romanus suis infensus Pontificibus, qui Avenione degebant, erat propensior ad Papæ decretum, etiam optimum respuendum, ne illi addictus, quàm ad malum recipiendum, ut in illo colendo studiosus videretur. (*Edit. Paris.*)

Id verò ad nostram quæstionem facit, quòd ille enumerans quæ ad interpretationem spectent divinæ pollicitationis hujus : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua,* eum sensum prætermisit, quo diceretur fides etiam in Pontificis corde deficiens, in ejus tamen, non modò Ecclesiâ illâ universali, aut etiam diœcesi particulari, Romanâ scilicet, sed etiam decretis permansura semper : quem sensum et prætermisit, et dominicis promissis contineri non posse intellexit.

Rogo enim ad quam tripartitæ divisionis partem pertinere velint eum sensum quem venditant? An ad fidem quæ personæ Pontificis insit? an ad eam quæ universæ Ecclesiæ? an ad eam quæ Romanæ diœcesi? Non quidem ad fidem primo modo consideratam. Is enim est modus, quo fides deficere possit, in corde scilicet et personâ Pontificis : isti autem quærunt eam fidem quæ deficere nequeat : non ad eam quæ deficere non posse credatur, Ecclesiæ catholicæ, seu diœcesis Romanæ fidem : aliud enim est in Pontificis sive privatâ, sive publicâ personâ; aliud in Ecclesiâ universâ, aut in diœcesi Romanâ deficere non posse fidem. Nempe hæc duo sunt, quæ promissa à Domino fuisse Driedo asserit; ut ab Ecclesiâ catholicâ nunquam avellatur fides; ut à diœcesi Romanâ, non fides, non Petri cathedra, primatusque apostolicus : quæ profectò stare vidimus, quidquid evenerit uni vel alteri Romano Pontifici, eorumque fidei.

Neque verò Driedo hîc cogitavit fidei declarationem publicam et authenticam, quæ in Romano Pontifice labefactari non possit. Nec mirum : cùm enim

hîc fidem interpretetur, non externam fidei declarationem, sed ipsam intus fidem, quâ in Christum creditur; ad eum profectò sensum, nuda illa et externa fidei declaratio minimè pertinebat; certumque omnino erat Christi promissione minimè comprehendi omnes Petri successores, cùm eos infideles esse posse constaret. Quare haud immeritò illa nunquam defectura fides, à Driedone redigitur ad Ecclesiæ catholicæ, aut ad peculiaris Ecclesiæ Romanæ fidem; quoniam Ecclesia catholica et peculiaris Romana omnium Ecclesiarum caput, infideles esse non possint.

Sic igitur patet eum ab Adriani magistri sententiâ non recessisse, neque ab iis interpretationibus, quas ab antiquis glossis auctoribusque depromptas, Petro Alliacensi, ac Dionysio Carthusiensi aliisque probatas esse vidimus.

At enim existimavit, inquies, « in Romanâ Sede » hactenus nullum sedisse hæresiarcham, qui do- » cendo definierit aliquid fidei nostræ repugnans, » neque hæresim ullam illinc sumpsisse initium (1) ». At quod factum non sit hactenus, ille quidem dicit; an continuò dixerit nihil unquam tale evenire posse, demonstrandum tibi erat. Certè multa mala, quæ nondum evenerint, evenire posse Driedo confirmat. Neque enim dicit fidem in alicujus Romani Pontificis corde defecisse; sed dicit tamen expressè, ne id unquam fieret, Christum non fuisse pollicitum. Neque ait unquam factum esse, ut aliquis in eâ sede contumaci animo hæresim docuerit, sed

(1) *Dried. ibid. Doct. Lov. art.* 1, *p.* 18.

planè

planè id fieri posse asserit; et tum nimirum, « si » contumax fuerit, deponendum esse, vel decla- » randum propter contumaciam ab Ecclesiâ fuisse » depositum, à tempore ex quo talia docere aut » prædicare cœperit (1). An autem quod ille contumax crediderit, docuerit, prædicaverit, etiam pertinaciter sub anathematis pœnâ, quo nunc omnia redigunt, definire non possit, Driedo ne quæsivit quidem : adeo absonum et à Christi pollicitis alienum visum est.

At, inquies, dixit totum id quod docuerit de diœcesi Romanâ indefectibili, Petri et successorum ejus privilegium esse. Certè et quidem maximum, quòd ei diœcesi præfecti sunt, quam nunquam à fide abrumpi posse arbitretur. Magna gregis dignitas, quæ in Pastorem redundet.

At enim ea dignitas gregi convenit ratione Pastoris. Respondeo non ratione Pastoris hujus, vel illius, in cujus corde vel prædicatione fides deficere possit, teste Driedone, sed ratione *dignitatis pastoralis*, ut jam ipse dicebat : ratione *primatûs Petri* in eâ Ecclesiâ divinâ ordinatione collocati. Hinc enim efficitur, ut neque illa Ecclesia, neque episcopatus ejus à fide penitus avellatur unquam, ne in eâ scilicet, unà cum ipsâ fide primatus intercidat.

Driedonem secuti sunt Lovanienses alii, eodemque sensu commendarunt Petri non defecturam fidem, ut Judocus Ravestein Tiletanus, in *Doctrinâ Lovaniensium* relatus (2) : qui sanè, quanquam pontificiæ infallibilitati favebat, et Romanos Pontifices

(1) *Dried. ibid. cap.* IV, *fol.* 240. — (2) *Doct. Lov. art.* I, *p.* 13, 14.

ab aliquot historicis erroris incusatos, ab eâ notâ vindicandos putabat, non in eo tamen præcisè vim cathedræ ac fidei Romanæ reponebat, sed in eo maximè, quòd « ut etiam concederetur, aliquos » Pontifices Romanos privato errore laborasse, sem- » per tamen ipsa fidei veritas in successione, tan- » quam fidissimâ veritatis conservatrice, permansisse » verissimè diceretur [1] » ; quando errorem prædecessoris, succedens Pontifex continuò emendasset.

CAPUT XVI.

Articuli Lovaniensis Facultatis, anni 1544, *ex præcedente doctrinâ explicantur, et cum Parisiensibus, anni* 1542, *conferuntur: cathedra Petri nunquam defectura.*

Hæc certa et firma, atque à Driedone sunt præclarè explicata, ex quibus secuti Lovanienses, articulos composuerunt eos, quos aliquot annis post Driedonem mortuum, anno videlicet 1544, die 6 Decembris, Carolo V jubente, ediderunt.

XXI. « Firmâ fide tenendum est, unam esse in » terris veram atque catholicam Christi Ecclesiam, » eamque visibilem, quæ ab Apostolis fundata, in » hanc usque nostram ætatem perdurans, retinet » et suscipit quidquid de fide et religione tradidit, » tradit, et traditura est cathedra Petri, super quam » ita à Christo suo sponso est ædificata, ut in iis quæ » fidei sunt et religionis errare non possit.

XXV. » Certâ fide tenenda sunt, non solùm quæ » in Scripturis expressè sunt tradita, sed etiam quæ

(1) *Judoc. Ravest. Apol. cont. Illyr. cap.* x.

» per traditionem Ecclesiæ catholicæ credenda ac-
» cepimus, et quæ definita sunt super fidei et morum
» negotiis, per cathedram Petri, vel per Concilia
» generalia legitimè congregata (1) ».

Quid sit cathedra Petri, Driedo exposuit : hoc est primo loco, cathedra universalis illa, Ecclesia scilicet catholica, primatu Petri gaudens, in quâ nullo modo defecturam fidem, ut de fide absolutè; ac secundo loco, cathedra particularis, seu diœcesis Romana, in quâ etiam, ut Romana est, non defecturam fidem, *piâ sanctâque fide atque ex fidei pietate* crederet.

Quare nec à cathedræ quidem particularis illius, quæ nunc Romæ, Deo auctore, constituta est, perpetuâ traditione certoque et constanti dogmate aberrandum esse pervulgata jam erat sententia, quam tunc Lovanienses ex hujus viri apud se et doctrinæ ac pietatis laude florentis sensu, in suos articulos transtulere.

Sic certâ fide tenendum esse docent, quòd *cathedra Petri*, Ecclesia universalis, Petro ut capiti adunata, definiat : articulo XXV. Quod autem ibidem disjunctivè dicunt, *cathedram Petri, vel Concilia generalia*, nempe significant non esse necesse semper ab Ecclesiâ congregatâ et Concilio generali judicium proferri; sed valere omnino quæcumque Ecclesia catholica, universalis illa, et semper inconcussa Petri cathedra protulerit, sive expressè per se, in œcumenicâ Synodo pronuntians, sive auctore Romano Pontifice, et in ejus decreta consentiens.

(1) *Art. Lov. post. tom.* III *Dried.* p. 170, 171.

Atque hoc certè erat quod aliis verbis, articuli Parisienses superiùs relati (1) dixerant: nempe articulo XVIII, « Ecclesiam universalem errare non » posse » : item articulo XXII : « Concilium generale » Ecclesiam universalem repræsentans errare non » posse »; cujus quidem Ecclesiæ catholicæ nomine, Parisienses, Petrum etiam qui caput sit, ejusque cathedram comprehendunt; quemadmodum Lovanienses cathedræ Petri nomine universalem etiam Ecclesiam complectuntur, uti jam vidimus certissimis rationibus à Driedone esse confectum. Ita illud quòd Concilium universale, sive illud, quòd cathedra Petri certò et absolutè errare non possit, unum idemque est, Ecclesia scilicet catholica; quandoquidem Pontifici ex traditione definienti, non desit Ecclesia consentiens, et rursus Concilio judicanti adsit Pontifex, convocandi, agendi, decernendi auctor, ex cujus utriusque complexu existat illud, sub quo captivari omnem intellectum oporteat, Spiritûs sancti judicium.

Neque propterea cathedram universalem Petri ab ejus cathedrâ particulari, quæ nunc, Christo providente, Romæ est, ullo modo sejungimus; neque refugimus, imò complectimur quod iidem Lovanienses de cathedrâ singulari Petri credendum proponunt: nempe Ecclesiam ita « super eam à Christo » esse fundatam, ut errare non possit (2) »; cùm id profectò constet toti Ecclesiæ, hoc est, capiti et membris, fide et charitate connexis, à Christo esse promissum.

(1) *Sup. cap.* I. — (2) *Art. Lov.* XXI.

Suscipimus etiam cum Lovaniensibus « quidquid » de fide et religione tradidit, tradit et traditura » est cathedra Petri », etiam illa singularis, hoc est profectò, non quod unus fortè Pontifex; sed quod ipsa Pontificum successio et series et Ecclesiæ Romanæ Ecclesiarum matris, perpetua et constans et firma professio, pro certo fidei dogmate tenuerit, docuerit, prædicarit; cùm jam professi simus eam seriem ac successionem nunquam à fide abrumpendam (1); ac si quid unquam, quod absit, erroris irrepserit, Deo adjuvante, fore ut, vel sedes Romana per se ipsa respuat, vel tota Ecclesia catholica pro capite connixa restituat.

Hæc summatim et breviter nondum ut planè explicemus, atque argumentis probemus; sed ut interim doceamus Parisiensis matris et Lovaniensis filiæ, ab initio ad postrema usque tempora, unam et cohærentem esse sententiam. Neque ambæ de summo Pontifice diversa docent, cùm et Parisienses docuerint « unum esse jure divino Romanum Pontificem, » cui omnes obedire tenentur » ; et Lovanienses jam relatis articulis hos quoque interponant.

XXIII. « Unus est Ecclesiæ summus Pastor, cui » omnes obedire tenentur, ad cujus judicium con- » troversiæ quæ super fide et religione existunt sunt » referendæ.

XXIV. » Summam hanc præposituram primus » omnium gessit sanctus Petrus, verus Christi in » terris Vicarius, et totius familiæ ejus Pastor : post » Petrum verò, ex Christi institutione, omnes

(1) *Sup. c.* XV.

» deinceps Pontifices, Petri in cathedrâ successo-
» res (1) ».

Vides in articulis Lovaniensibus, cùm Romanus Pontifex nominatur, ei attribui ut obediatur, et ad eum quæstiones fidei referantur, ut summam in Ecclesiâ præposituram gerat; quæ ab omnibus Catholicis admittuntur. Cùm ad eam devenitur auctoritatem, quæ errare non possit, jam non ipsum Pontificem, sed *cathedram Petri et generale Concilium* nominari : quæ quidem rectène an secus distinguantur, nondum est disceptandi locus. Certè hîc distincta accuratè esse, et à Joanne Driedone sumpta perspicuum est : atque hæc ad fidem catholicam pertinentia, Lovanienses æquè ac Parisienses meritò hæreticis opponenda esse censuerunt : haud ita veritati reique ecclesiasticæ consulturi, si opponerent ea quæ etiam inter Catholicos variare non ignorabant.

Neque abludebant aut ipse Driedo, aut reliqui Lovanienses Magistri ab Adriani sui sententiâ, cujus apud ipsos tanta erat auctoritas. Dicturus enim Adrianus, etiam in fidei determinationibus, errare posse Pontificem, sic præfatus erat : « Si per Eccle-
» siam Romanam intelligatur caput ejus, puta Pon-
» tifex, certum est quòd possit errare (2) » : ne scilicet dicere videretur, in Ecclesiâ Romanâ sive universali, sive particulari statim defecturam fidem, si in Pontifice defecisset.

Quòd si obstinatè volunt per articulos Lovanienses damnatam esse doctrinam quæ Pontifici quoque

(1) *D'Arg. etc. tom.* I, *p.* 413; *et post tom.* III *Dried. pag.* 171, *vers.* — (2) *Sup. cap.* XII.

infallibilitatem detraheret, ergo non modò Lutherum, aliosque hæreticos, quod sibi proposuerant, verùm etiam Adrianum VI, Jacobum Latomum, et Joannem Driedonem sui temporis viros maximos, ac suæ scholæ lumina condemnarunt : gratissimum facturi Lutheranis, suæque censuræ elevaturi auctoritatem, quòd certa cum incertis æquè confudissent, et sanctissimorum virorum doctrinam cum infandâ hæresi unâ sententiâ reprobassent.

Neque Ruardus Tapperus post illos articulos scribens, Joannem Driedonem in his damnatum approbasset, cùm ejus librorum editionem accuraret : neque postea Joannes Viggers, id quod jam audivimus (1), cùm de Adriano VI tractaremus, diceret, *ab aliquibus haberi de fide*, quòd Pontifex sit infallibilis : neque tam contemptim *aliquibus* tantùm de fide esse diceret, quòd sua Facultas condemnatura Lutherum in suos articulos retulisset.

Eumdem Viggerum postea audiemus de eâdem infallibilitate dicentem, *communiter* hanc teneri, et contrariam sententiam judicari *improbabilem* (2).

Improbabilem verò tantùm, quam sua Facultas unà cum Lutheri erroribus proscripsisset? Nemo id sanus dixerit, adeoque Lovanienses aliò spectasse, eò nempe quò vidimus, quod et nos rationibus adstruximus necessariis.

(1) *Sup. ibid.* — (2) *Vid. Doct. Lov. art.* 1, *p.* 39.

CAPUT XVII.

Joannis Driedonis sententia de superioritate Papæ cum Parisiensium sententiâ congruit: horum reverentia in summum Pontificem: locus Majoris.

Plerique eorum qui Papam Concilio anteponunt, sic agunt ut Parisienses non rejiciant, sed ut eos, summâ ipsâ secuti, verborum magnificentiâ vicisse videantur, ut illi inflatiùs tantùm, nostri simpliciùs candidiùsque dixerint. Id, in hâc quæstione imprimis intellectu necessarium, vel unus Driedo maximè comprobabit. Atque is quidem primâ fronte à nostris vehementissimè discrepare videtur; quippe qui doceat Papam, « ex jure divino habere quòd à nemine » possit judicari, aut condemnari, neque ullam » communitatem esse cui subjiciatur, neque subjici » Concilio ut superiori, et habenti sublimiorem po» testatem supra ipsum (1) ».

At qui rem penitus inspexerit, facilè comperiet Driedonem eorum esse numero, quos diximus à Parisiensibus abhorrere visos, summâ tamen ipsâ, atque aliis verbis cum ipsis consentire.

Et primùm quidem docet Papam, « in causis fidei » et schismatis personam ejus tangentis (*), subjici ju» dicio universalis Ecclesiæ :.... et si contumax fuerit » deponendum, vel certè declarandum ab Ecclesiâ

(1) *Dried. tom.* IV *de Libert. Christ. lib.* 1, *c.* IX, *pag.* 31.

(*) Loquitur hîc Driedo de eo schismate quod Paparum crearet multiplex electio, tum cùm nosci non posset quis Papa esset, quis verò anti-Papa. (*Edit. Paris.*)

» fuisse depositum (1) » : quæ in idem recidunt. Ergo ex tribus casibus, quibus Parisienses Concilium Constantiense secuti, Papam Synodo subjiciunt, fidei, schismatis et reformationis generalis in capite et in membris, jam profectò in duobus, Driedone teste, Papa subjectus est. Nunc de tertio casu, reformationis scilicet, quid idem auctor sentiat audiamus.

Ac statim quidem occurrit ille locus ab anonymo Lovaniensi indignis mutilatus modis, quem nos integrum referemus (2) : « Concilium generale, quamvis neque potest neque debet plenitudinem papalis potestatis à Christo commissam Petro et successoribus ejus tollere, aut diminuere ; sed de illâ gratias agere Deo qui dedit talem potestatem hominibus : potest tamen, pro ædificatione Ecclesiæ, *usum illius potestatis limitare certis legibus et statutis*, quibus ipse Papa debet acquiescere, nimirum subjectus æquitati naturali ac divini juris ». Quæ sunt manifestè à Gersone sumpta. Sic enim ait Gerson (3) : « Ecclesia vel generale Concilium, quamvis non potest tollere plenitudinem potestatis papalis, à Christo supernaturaliter et misericorditer collatæ, potest tamen ejus *usum limitare, certis regulis et legibus*, in ædificationem Ecclesiæ ; et in hoc est totius Ecclesiæ reformationis stabile fundamentum ». Neque verò nostri quidquam aliud volunt, cùm Papam in negotio generalis reformationis subesse Concilio ex Constantiensi canone decer-

(1) *Dried. de script. etc. lib.* IV, *c.* IV, *fol.* 240. *Vid. Doct. Lov. art.* II, *pag.* 72. — (2) *Ibid. Dried. de Libert. Christ. lib.* I, *cap.* XIV. *cons.* IX, *fol.* 40, *vers.* — (3) *Gers. tom.* I, *p.* 419.

nunt. Quare in reformationis casu, quod jam quærebamus, assentitur Driedo Parisiensibus, pontificiam potestatem conciliari potestate, limitari et temperari posse.

Atque hujus quidem loci primam partem, ea scilicet verba quæ Pontifici superioritatem omnimodam asserere videbantur, tanquam absolutè dicta essent, anonymus protulit : sustulit verò ea, quæ *usum limitarent* atque temperarent, ut profectò pudeat theologiæ Professorem in allegandis theologis tam infideliter esse versatum.

Neque minùs fallaciter alios Driedonis locos retulit. Gravis ea est quæstio, et à Canonistis in utramque partem pertractata, quibus causis Pontifex à Concilio generali judicari possit. Et quidem qui pontificiæ potestati favere velle videntur, unam hæresis causam memorant propter quam Papa indubius ab Ecclesiâ judicetur. Hos Driedo sequi visus est, cùm dixerit, « Papam notoriè hæreticum, vel de hæresi » suspectum et diffamatum judicari quidem posse; » sed eo tantùm casu, si videlicet sit notoriè hære» ticus, vel de hæresi suspectus et diffamatus [1] ». Quem locum anonymus urget rectè ; sed sequentia dissimulat [2] : « Rationabiliter autem præsumitur » suspectus de hæresi, quando ipse adeo notoriè et » incorrigibiliter scandalizat Ecclesiam, ut vita ejus » sit Ecclesiæ tanquam exemplum, et doctrina hæ» resis, seu fidei prorsus à Christo alienæ ».

Nec mirum hæc sensisse, secutum alios Canonistas multos, et glossam illam celebrem in caput, *Si Papa :* « Certè credo quòd si notorium est crimen

(1) *Dried. loc. cit. fol.* 40. — (2) *Doct. Lov. art.* 11, *pag.* 72.

» quodcumque, et inde scandalizatur Ecclesia, et » incorrigibilis sit, quod inde possit accusari : nam » contumacia dicitur hæresis (1) ».

Jam de indubitato Pontifice hæc Driedo dicit magnificis sanè verbis : « Ecclesia quandiu tenetur habere Papam pro indubitato Papâ, debet ipsum » ut Vicarium Christi, custodem suum et Pastorem » nominare, et ipsum, juxta Apostoli doctrinam, » VELUT SENIOREM non increpare, sed obsecrare ut » patrem (2), et honorare ut dominum » : quæ quidem anonymus statim arripuit; sed sequentia prætermisit : « Nihilominus tamen hujuscemodi Vicarius, » Ecclesiæ sponsus, si fuerit frigidus, maleficiatus, et » adulter, adeoque sit ad generationem filiorum spiritualium inhabilis, ut nihil sibi sit curæ de sponsâ » Ecclesiâ, potiùs generans filios spurios satanæ, » jam existimari potest de hæresi suspectus; atque » ita rationabiliter Ecclesia potest dubitare, an persona illa sit indubitatus Papa, sicuti rationabiliter » tum dubitare potest, an sit pertinax hæreticus ».

Hæc Driedo (3) : ex quibus infert, contra ejusmodi Papam valere ea omnia, quæ in Concilio Constantiensi contra dubios Pontifices scandalosos acta essent; atque hæc copiosissimè exequitur et probat : quæ lector, si tanti res est, ab ipso auctore repetat.

Hæc postquàm Driedo dixit, totum illud caput concludit his verbis : « Ex his diligenter consideratis » perspicuum esse potest, quonam modo Concilium » universalis Ecclesiæ est supra Papam, et è con-

(1) *Dist.* XL, *c.* VI. *Dried. loc. cit.* — (2) *I. Tim.* V. 1. — (3) *Dried. loc. cit.*

» trario Papa supra Concilium ». Sic mutuò sese exsuperant, sed diverso respectu : quæ ita conciliantur, ut Pontifex in ordinario regimine, et ordinariis casibus, Concilium verò in extraordinariis, quæ à Driedone commemorata sunt, antecellat. Neque verò nostri, Cameracensis et Gerson et alii omnes aliter intelligunt. Unde Joannes Major noster Pontificem ait esse superiorem *regulariter* in ordinario regimine : Concilium autem *casualiter* certâ causâ, certis casibus; et addit : « Hic modus cuilibet sa» pienti Pontifici debet esse gratior, licèt dicamus » Concilium esse casualiter super Pontificem, et » posse eum corrigere. Cum hoc enim dicimus Pa» pam ex institutione Christi non esse deponibilem, » nisi gravissimâ causâ ; quæ vix ter contigit mille » annis (1) ».

Cur autem isti casus tam rari prævidentur, an necessariâ ratione, an pravo animo, ac maledicendi libidine? non jam à nostris, sed etiam à Driedone et aliis omnibus quærere te oportet. Respondebunt sanè Ecclesiam æternitatis suæ pariter atque infirmitatis humanæ consciam, canones condidisse, quorum operâ, adversùs insolitos etiam et extraordinarios casus certa remedia compararet : eò verò canones Constantienses esse institutos, eosque à Driedone Lovaniensi ita esse intellectos, ut nemo Parisiensium graviora et fortiora dixerit.

Clerus verò Gallicanus ne ea quidem attigit; sed tantùm Constantienses canones asseruit tanquam disciplinæ ecclesiasticæ et reformationis omnis

(1) *Maj. de auct. Conc. sup. Pap. etc. in app. tom.* II. *Gers. p.* 1139, 1140; *et tract. de Eccl. ibid. p.* 1145.

certissimum ac necessarium fundamentum. Quare adeo Driedo nobis non est opponendus, qui aut nostra damnaverit, aut iis contraria sanxerit, ut potiùs eum ulteriùs quoque progressum esse videamus.

CAPUT XVIII.

Alii Driedonis loci excutiuntur. Iterum de cathedræ Petri auctoritate, ex eodem scriptore.

Ex his facile est reliqua intelligere quæ ex Driedone in hunc locum adducuntur.

Objicitur istud (1), quòd decreta Constantiensia exponens, Concilii auctoritatem in Papam, ad hæresis vel schismatis casum redigere videatur. « Papa, » inquit (2), in causis fidei et schismatis personam » suam tangentis atque concernentis, subjicitur ju- » dicio universalis Ecclesiæ. Quamobrem si ipse fie- » ret hæreticus aut schismaticus, aut argumentis » probabilibus de his suspectus, ... esset ab Ec- » clesiâ..... monendus, ... judicandus, ... deponen- » dus,.... vel depositus.... declarandus ». Cui loco addit anonymus, « sicut ante jam exposuerat libro *de Li-* » *bertate christianâ* » : ne id quidem cogitans, librum *de Libertate christianâ* esse ultimum opus Joannis Driedonis, cui componendo sit immortuus, ut vel præfatio testatur. Id gravius quod sequentia tacet : « Quamvis primatus Papæ SUPER OMNES PARTICULARES

(1) *Doct. Lov. art.* II, *p.* 72. — (2) *Dried. de script. etc. lib.* IV, *cap.* IV, *fol.* 240.

» ECCLESIAS sit constitutus jure divino, non hinc tamen oportet consequens esse eumdem Papam in » causis propriis jus divinum concernentibus, non » esse subjectum potestati universalis Ecclesiæ ». Ubi 1.º notandum illud : *Papæ primatum jure divino constitutum,* non super universalem Ecclesiam, sed *super omnes particulares Ecclesias,* quod ex Constantiensibus deductum fontibus, Driedo ubique inculcat, ut legenti patebit. Tum illud : « Nihilo secius Papam esse judicandum ab universali » Ecclesiâ, in causis propriis jus divinum concernentibus ». Quod quidem latiùs patet, quàm hæresis, vel schisma, et jura tantùm positiva excipere videtur. Quæ hîc generatim dicta, Driedo in libris *de Libertate christianâ* fusiùs, postea, uti vidimus, et diligentiùs exequitur.

Objicitur et locus hîc[1] : « Quemadmodum Romana Ecclesia, in quâ residet Apostoli Petri successor, est omnibus Ecclesiis prælata, ad quam » fidei magistram et matrem, omnes majores totius » Ecclesiæ causæ recurrunt, sumentes terminum seu » finem, juxta sententiam ejusdem Ecclesiæ, cujus » vis et potestas ecclesiastica est inPontifice ejusdem » Ecclesiæ; ita et Romanæ Ecclesiæ sententia prævalet omnibus sententiis aliarum Ecclesiarum, à » Romanâ Ecclesiâ discrepantium », particularium scilicet, uti mox audivimus ab ipso interpretatum, non autem *universarum* etiam in Synodo collectarum. Neque tamen in omnibus casibus ad œcumenicam Synodum recurri necesse est : rectè enim ait Driedo,

(1) *Dried. ibid.* Doct. Lov. *pag.* 71.

« majores etiam causas sumere terminum seu finem » juxta sententiam ejusdem Ecclesiæ Romanæ », regulariter scilicet et in ordinario regimine, in ordinariis casibus, non certè in extraordinariis, ut jam vidimus, in libro *de Libertate christianâ* ab hoc auctore unà cum Parisiensibus summo consensu fuisse traditum.

In Romanâ etiam Ecclesiâ fidei quæstiones haud secus atque aliæ reguláriter finem accipiunt, cùm sit plerumque tanta consensio, ut ad Synodum œcumenicam non necessariò recurratur : quæ omnia ex antedictis clara et aperta sunt, et in sequentibus clariùs elucescent.

Diximus etiam ita esse Ecclesiam catholicam constitutam, ut in capite suo, in Petri scilicet cathedrâ singulari prævalere et insidere non sinat hæresim, quâ per contumax propositum à fide abrumpatur penitus, adeoque omnem Ecclesiam à certo et constanti Ecclesiæ Romanæ dogmate discrepantem, à fide alienam et schismaticam esse.

Et quidem certum est, quod ait Driedo, Ecclesiæ Romanæ particularis illius *vim et potestatem ecclesiasticam in suo Pontifice esse.* Neque enim Ecclesia Romana per se aut absolvit aut ligat; sed Pontifici Romano, Petri successori, id juris à Christo concessum est. Si tamen, quod absit, fides in Pontificis alicujus corde, aut etiam doctrinâ, prædicatione, decreto, vel ad contumaciam usque defecerit, (quod ne fieret, negat Driedo, uti vidimus, à Christo esse promissum) non propterea Ecclesia Romana vim suam ac potestatem amitteret; nihilo profectò magìs quàm, Pontifice mortuo, amittit; cùm

semper supersit in Ecclesiâ semen, quo vis illa excitetur, seu potiùs explicetur; et Ecclesia Romana mater Ecclesiarum neque à fide abrumpatur, neque primatu excidat.

Atque hæc erant quæ de Jacobo Latomo, et Joanne Driedone Lovaniensibus, pro lectoris expectatione, fortasse nimia; pro Lovaniensium articulorum intellectu, congrua; pro ipsius quæstionis summâ explicandâ et constituendo statu, necessaria diceremus. Quæ omnia, Deo dante, progressu orationis haud mediocriter illustranda et confirmanda esse confidimus. De aliis Lovaniensibus ætate posterioribus, quæ ratio postulaverit, loco suo exponemus.

LIBER SECUNDUS.

Quòd Declaratio Gallicana ab omni censurâ sit immunis, probatur ex auctoribus Parisiensium sententiæ adversantibus.

CAPUT PRIMUM.

Joannes à Turrecrematâ pontificiæ potestatis sub Eugenio IV defensor præcipuus, in fidei quæstionibus Concilii auctoritatem Papæ auctoritati anteponebat: communis erat tum illa sententia: Bulla, Deus novit, *sub Eugenii nomine edita.*

Hic quærimus an antiquiores Scholastici et Canonistæ, qui Conciliorum superioritati vehementissimè omnium adversantur, à nobis omnino diversa senserint, et an in quibus dissentiant, pari immodestiâ cum recentioribus sævierint? Eugenii IV certè tempore, quo maximè efferbuit illa contentio, è Fratrum Prædicatorum Ordine Joannes à Turrecrematâ (*), sacri Palatii apostolici Magister extitit:

(*) Joannes à Turrecrematâ sive Torquemado, sic dictus ab oppidulo veteris Castellæ *Torquemada*, in quo natus est, scholasticâ subtilitate haud scio an parem habuerit. Ejus præterea dicendi genus asperum est, seu potius ferreum ac penè barbarum. Erat in hodierno jure canonico non parùm versatus, in antiquâ Ecclesiæ disciplinâ et in doctrinâ Patrum non admodum doctus. (*Edit. Paris.*)

acris ingenii vir, quem Eugenius ipse unum Basileensibus vel maximè opposuit, et de se bene meritissimum evexit ad purpuram. Is ergo, cùm Papam Concilio superiorem vehementissimè assereret, tamen in apologiâ sive responsione pro Eugenio IV, quam cum ipsis Basileensibus coram Pontifice tractans, ejusdem Pontificis jussu, vivâ voce primùm, deinde etiam scripto protulit, hæc habet : « Si talis casus » contingeret, quòd Patres universi in Synodo universali convenientes unanimiter aliquam definitionem fidei facerent, cui sola persona Papæ » contradiceret : dicerem judicio, quòd Synodo standum esset, et non personæ Papæ. Judicium enim » tantorum Patrum universalis unius Synodi, in » materiâ fidei, meritò præferendum videtur judicio » unius hominis : in quo casu optimè venit illa glossa » quæ habetur in caput *Anastasius*, dist. XIX, *quòd* » *ubi de fide agitur, Papa tenetur requirere Concilium* » *Episcoporum* (1); quod intelligendum est quando » casus est valde dubius, et Synodus convocari poterit, et tunc Synodus major est Papâ, non quidem potestate jurisdictionis, sed auctoritate discretivi judicii et amplitudine cognitionis (2) ».

Quid sit judicium discretivum, Canonistarum et Theologorum ejus ævi sensu, facilè intelliget, qui apud ipsos passim legerit duplicem clavem, alteram *discretionis* ac *scientiæ*, quâ verum à falso discernitur; alteram, *jurisdictionis* ac *potestatis*, cùm aliquid pro potestate et sub pœnâ decernitur. Porrò decretum illud, seu judicium juridicum, maximè in

(1) *Dist.* XIX, *cap.* IX. — (2) *Turrec. apol. seu resp. ad Basil. tom.* XIII *Conc. col.* 1701.

rebus fidei, discretivo judicio niti constat. Neque enim quis de fide decernat aliud, quàm quod discretione et scientiâ verum esse perspexerit. Quare Turrecrematæ certum erat, Concilii auctoritatem, quocumque tandem nomine appellandam, Papæ auctoritati omnino anteponendam esse.

Quid si Papa esset contumax? Nam id quoque prævidit. Audi quid post relata verba statim subdiderit : « Ubi autem id ita eveniret, inquit (1), quòd » talibus quæ ad fidem pertinere tota Synodus, per » apertissima testimonia sacræ Scripturæ aut sanc- » torum Patrum doctrinam, unanimiter declararet, » Papa acquiescere, OBEDIRE, et stare nollet, sed » contumaciter contradiceret, talibus apertè ad » fidem catholicam pertinere declaratis, jam utpote » hæreticus, subjectus veniret Concilio, sicut qui- » libet alius à fide devius ». Vides apertissimè Papam in fidei quæstione à Synodi sententiâ contumaciter discrepantem; neque eo secius à sanctâ Synodo, Papâ contradicente, supremo judicio quæstionem definitam, et in Papam pro potestate animadversum, et Synodi stare sententiam. Hæc Turrecremata, cùm is pontificiæ auctoritati, quanta excogitare posset maxima, à Christo attributa esse vellet, ipso Pontifice audiente et approbante, dixit, ac jubente perscripsit.

Neque verò tum quisquam eâ de re ambigebat. Idem enim docet eâdem ætate Petrus de Monte (*),

(1) *Turr. ibid. col.* 1701, 1702.

(*) Petrus de Monte, Venetus, loco obscuro natus, plurimâ doctrinâ floruit. Charus fuit Eugenio IV, à quo factus est primùm Protonotarius apostolicus, deinde, anno 1442, Brixiæ Episcopus.

Episcopus Brixiensis, Jurisconsultus nobilis, et Eugenianarum partium studiosissimus: nempe ubi agitur de fide et schismatis causâ, etiam indubium Pontificem à Synodo deponi posse, ac « si contrariatur sententia Papæ sententiæ Concilii, potiùs » standum esse sententiæ Concilii (1) ». Quin etiam edita est tum Eugenii IV nomine, Bulla *Deus novit* (2), à Turrecrematâ, ut videtur, dictata: adeo cum ejus scriptis, sensus, spiritus, ipsa denique verba conveniunt. Ibi, quantumcumque pontificiam potestatem in immensum extollerent, sic tamen dicebant: « Si Papa vel Legatus ejusdem nollet dis» ponere aliqua, contra Concilium affectaret; Pa» pæ sententia, vel ejus Legati personam Pontificis » repræsentantis, non Concilii voluntas sequenda » foret; cùm super omnia Concilia Papa habeat » potestatem; *nisi fortè quæ statuenda forent, ca» tholicam fidem respicerent,* vel si non fierent, » statum universalis Ecclesiæ principaliter pertur» barent; quia tunc *Concilii sententia esset potiùs » attendenda* ».

Video nunc plerosque eos qui Conciliis Pontifices anteponant, ita animatos esse, ut pontificiam auctoritatem, eam quæ Concilio antecellat, in fidei quæstionibus maximè eminere putent. At contrà Eugenii tempore, quo exarsit maximè illa de Conciliorum auctoritate dissensio, cùm Pontificem Sy-

Vid. Ital. sacr. tom. IV; pag. 754. Reperies in alterâ appendice Conc. Labb. tractatum Petri de Monte, *de Monarchiâ.* (Edit. Paris.)

(1) *Petr. de Mont. tract. de Monarc. in app.* II *Conc. Labb.* — (2) *Bull. Eug. IV, tom.* XII *Conc. col.* 537.

nodo in omnibus anteferrent, generalia negotia, ac præcipuè fidei, excepta volebant: in iis Concilium prævalere, ut certum supponebant.

Qui tamen si rogarentur an propterea Concilio Papam subjicerent, (mirum et incredibile) præfractè negabant. Nam tunc « Synodum majorem » esse Papâ, non potestate jurisdictionis, sed auc- » toritate discretivi judicii, et amplitudine cogni- » tionis » audivimus (1): et « licèt reverâ sit ipso » Papâ minor, majorem tamen dici, sed diverso » respectu; quòd Papa cùm per hæresim à papatu » cadat, factus est omni fideli minor ». Et alia hujusmodi ex anterioribus Canonistis et glossis, subtiliora quàm solidiora jactant. Quæ si ad fidem pertinere pugnaciter velis, ac Pontificem re subjectum, et in ordinem à Synodo redactum, verbis tamen superiorem dici; næ tu ad minuta et levia, christianæ doctrinæ gravitatem auctoritatemque deducis.

CAPUT II.

Alii Turrecrematæ loci de Concilii potiori auctoritate in materiâ fidei; quòdque summus Pontifex erronea solemniter definire possit. De pontificiâ infallibilitate ludibria et cavillationes.

Hæc quidem sunt, quibus Turrecremata cum Basileensibus agens, superioritatem pontificiam tuebatur. Nec minùs memoratu digna sunt, quæ jam

(1) *Turr. ibid. col.* 1701.

Cardinalis edidit ingenti opere, cui titulus est, *Summa de Ecclesia.*

Hic, libro III, capite LXIV, quæstionem proponit, *Cujus judicio standum sit, si in Concilio universali contingat Patres à Papâ vel ejus Legato dissentire* (1) : quo loco varios casus ponit, sed hunc præcipuum, quo « prædicta contrarietas sit in ma» teriâ fidei nondum definitâ, sed quæ noviter per » Concilium veniret definienda : tunc, inquit, in » tali casu ponitur ista conclusio, quòd magis regu» lariter standum foret judicio Patrum totius Con» cilii, quàm judicio Romani Pontificis ».

Miraris Turrecrematæ conclusionem : audi probationes, imprimis verò hanc (2), « quòd ut Ber» nardus (*) dicit (Canonista quidam) quæ major » superbia, quàm quòd unus homo toti congrega» tioni judicium suum præferat, tanquam ipse solus » habeat Spiritum Dei? propter quod Archidiaco» nus (**) approbans glossam præfati capitis *Anasta» sius,* dicit : Periculosum esset fidem nostram com-

(1) *Turr. sum. edit. Venet.* 1560, *fol.* 352, *vers.* — (2) *Ibid. fol.* 353.

(*) Bernardus Compostellæ, qui tertius numeratur Decretalium collector, vixit XIII sæculo. Is Decretalium priores libros commentariis illustravit, quinque libris quæstiones addidit, ac præterea quorumdam aliorum librorum auctor ipse est. (*Edit. Paris.*)

(**) Archidiaconus Bononiensis, (Guido Basius) qui Gratiani Decretum commentatus est, vulgò allegatur sub eo nomine, *Archidiaconus,* ut Joannes Antonius DE S. GEORGE, Præpositus Mediolanensis, ac deinde Cardinalis Alexandrinus, alter Decreti commentator, sub illo nomine, *Præpositus.* Vid. Douj. Hist. Jur. Can. part. II, cap. XXII. (*Edit. Paris.*)

» mittere arbitrio unius hominis ». Hæc ait de Papâ, eo casu, quo *materia fidei noviter definienda veniret per Concilium;* quæ immane quantùm discrepant ab iis quæ nunc jactari audimus (1) : nempe quòd Papæ sententia totius Concilii sententiæ anteponenda sit, et quòd in Conciliis œcumenicis Patres à Papâ habeant ut recta decidant.

Quod autem Turrecremata dixerat, Concilii sententiam anteponendam esse *magìs regulariter*, sic explicat, « quia, inquit, non esset impossibile, » quòd quandoque unus homo et maximè Papa, » multiplici respectu, in aliquâ materiâ meliùs sen» tiret cæteris omnibus ». At profectò si crederet Papam, vel solum, in materiâ fidei, de quâ agit, esse infallibilem, et ab eo accipere Patres ut rectè decidant, neque Papam conferre debuisset cum alio quovis, neque verò sic dicere : « Impossibile non est » quòd Papa melius sentiat cæteris omnibus »; sed è contra : impossibile est quin Papa meliùs sentiat quàm cæteri omnes, à quo quippe habent cæteri omnes ut recta decidant.

Neque valet distinctio discretivi ac definitivi judicii. Planè enim quem necesse sit in definitivo judicio, eumdem in discretivo quoque sentire meliùs, necesse est. Cùm nisi priùs *discreverit*, verumque à falso subtilissimè separaverit, vera definire non possit.

Pergit Turrecremata : « Quando talis controversia » in materiâ fidei orta esset inter Papam et Patres » Concilii », (nempe de quâ non ita perspicuum est

(1) *Doct. Lov.*

utri meliùs sentiant, nec omnino videtur impossibile unum meliùs sentire cæteris, etsi id quoque certò non constet) tunc, « licèt universitas Patrum » sequenda esset, utpote judicio discretionis præ» eminentior et superior, nihilominus nihil videretur » conciliariter concludendum, quousque concor» diter Papa et Patres in unam simul convenirent » conclusionem et sententiam ».

Id quidem omnino intelligi patet de dubiis ac maximè ambiguis. Nam ita dicentem audivimus (1) : quòd in iis « quæ ad fidem pertinere TOTA SYNODUS, » per apertissima testimonia sacræ Scripturæ aut » sanctorum Patrum doctrinam, unanimiter decla» raret, Papa Concilio obedire teneretur, ac re» pugnans condemnandus deponendusque esset ».

Utcumque est, qui in solâ consensione Pontificis cum Concilii Patribus vim certam definiendi reponit, et quandiu dissentiunt, rem totam in suspenso esse decernit, rogo bonâ fide, ecquid de pontificiâ infallibilitate cogitet? Nisi fortè infallibilem, secluso Concilio, statim, eo congregato, sua infallibilitas deserit, vacatque tum illud : *Non deficiat fides tua*, et : *Confirma fratres tuos*; quæ quis sanus dixerit?

Ac ne de Turrecrematæ sententiâ ampliùs litigetur, quid in eodem opere dixerit audiamus. Exponere aggreditur detegendæ pertinaciæ viginti modos: quo loco sic ait (2) : « Decimus septimus modus con» vincendi specialiter Papam de pertinaciâ in hære» ticâ pravitate est, si errorem definit solemniter,

(1) *Vid. sup. cap.* I. — (2) *Turr. lib.* IV, *part.* II, *c.* XVI, *fol.* 388.

» et à Christianis asserit tanquam catholicum esse » tenendum »; quo quid est clarius?

Hæc libro IV docet connexa et apta cum iis quæ libro II scripserat (1) : « Ad istam objectionem, cùm » arguitur de Papâ facto hæretico, et definiente » pro hæresi suâ, dupliciter respondetur : quidam » enim volunt dicere, quòd casus non est possibilis » quoad hoc, quòd Papa possit definire hæresim. Di» cunt enim quòd in hoc casu Deus non permitteret » eum definire hæresim, aut aliquid contra fidem, » sed eum prohiberet ». Hæc sibi ex aliorum mente objicit. At ipse paulò post : « Nobis autem aliter » videtur dicendum ». Ergo rejicit eos qui negant à Romano Pontifice, dictâ sententiâ, hæresim definiri posse.

Quomodo autem hæc congruant cum iis quæ hoc loco et alibi passim inculcat : Sedem apostolicam, atque etiam Romanum Pontificem in decretis fidei esse infallibilem, sic explicat : « Nobis autem aliter » videtur dicendum; videlicet quòd ratio illa non » sit ad propositum nostrum; quia si Romanus » Pontifex efficitur hæreticus, ipso facto quo cadit » à fide Petri, cadit à cathedrâ et sede Petri, et » per consequens, judicium quod faceret talis hæ» reticus, non esset judicium apostolicæ Sedis; imò » nec judicium alicujus auctoritatis est dicendum » aut momenti; quia cùm per hæresim cecidisset à » prælatione, per consequens auctoritate judicandi » privatus esset ».

Eò autem processit, ut diceret per occultam quo-

(1) *Turr. lib.* II, *c.* CXII, *fol.* 260, *mal.* 258.

que ac *tantùm interiorem hæresim,* Papam statim, ipso facto, loco cadere, tanquam à Deo depositum (1). Quo quidem facilè tuetur id quod sæpe dixerat : « Romani Pontificis judicium, in iis quæ » fidei sunt, errare non posse ». Non quia Romanus Pontifex, datâ sententiâ, errorem definire non possit, sed quòd definiendo, imò verò etiam credendo, desinat esse Pontifex : quo jure omni Episcopo infallibilitatem facilè adscribemus, si cum eodem Turrecrematâ semel dicimus, qui prava credat et definiat, eum non jam Episcopum esse, ipso scilicet errore dejectum; imò fideles omnes hæreticos esse posse negabimus, cùm hæresi fideles esse desinant.

Hæc quidem omnes, sat scio, vana et nugatoria esse dicent; sed habemus interim claram Turrecrematæ sententiam, quòd Romanus Pontifex non modò errare in fide, sed etiam errorem, prolato judicio, solemniter definire possit. Cæterùm haud me fugit, quàm parum sibi interdum constare videatur : nobis ipsa fluctuatio ac variatio sufficit. Certè Turrecrematæ perpendi operosiùs et conciliari dicta, tanti non est.

(1) *Turr. lib.* IV, *cap.* XVIII, XIX, XX, *et pass. Vid. lib.* II, *cap.* CIX, *fol.* 252, *et pass.*

CAPUT III.

Antonii de Rosellis ejusdem ævi Canonistæ Eugenianarum partium sententia.

Florebat per eamdem ætatem Antonius de Rosellis (*) Aretinus, Consiliarius pontificius ac cæsareus, ejusdem ævi Canonista nobilis, Eugenianarum partium, qui tamen in libro de Monarchiâ hæc habet (1) : « Credo quòd si Papa statueret contra » fidem, vel bonum universalis Ecclesiæ, vel in ca- » sibus, in quibus sibi non licet, et in quibus Con- » cilium est supra Papam, quòd, licèt ab iis statutis » non posset appellari, quòd saltem poterit in tali- » bus querelari ad Concilium, et ad ipsum habere » recursum, cùm sit superius per suprà dicta ». Tum (2) : « Solius Papæ judicium submittitur judi- » cio Concilii universalis in his casibus, in causâ » fidei, schismatis, et ubi agitur de bono universalis » Ecclesiæ; et ita postremò statuit diebus meis ge- » nerale Constantiense Concilium ».

(1) *Anton. de Ros. Monar. part.* III, *c.* VII : *Gold. tom.* I, *p.* 252. — (2) *Ibid. cap.* XXVII, *p.* 446.

(*) Antonius de Rosellis, Eugenii IV in Concilio Basileensi strenuus defensor, se deinde addixit Imperatori, cui fuit à secretis. Dionysius Simon, *Bibl. Jur. can. et civ.* dicit Rosellium, amaro in Pontificem animo propter denegatam sibi cardinalatûs dignitatem, scripsisse tractatum *de Monarchiâ*. Quòd si ita est, ruit argumentum hìc à Bossuet ex Rosellii testimonio depromptum. Sed ne ei Dionysio Simon assentiamur id vetat, quod de Rosellis, quem is fingit in Pontifices malevolum, eo ipso in libro, pontificiam auctoritatem supra omnem modum amplificat et exaggerat. (*Edit. Paris.*)

Et ille quidem tradit (1) : « Si Papa manibus pro-
» priis infinita homicidia commisisset, à nullo posse
» judicari ». Item : « si commisisset millies simo-
» niam ». Denique in uno casu hæreseos Papam à Concilio judicari posse dicit, reprehenditque Cardinalem Florentinum aliter sentientem; sed confestim addit : « Quòd item est in omni delicto scandalizante
» Ecclesiam, ut Papa possit pro ipso à Concilio ju-
» dicari, quando monitus, stat incorrigibilis, et in
» suâ obstinatione persistat. Nam talis contumacia
» dicitur hæresis »; quod quidem est à nostrorum sensu discrepare verbis, re ac sententiâ convenire.

Cùmque apertè doceat à Papâ, etiam lato judicio ac statuto edito, doceri posse hæresim, cogitur dicere ea verba, *ne deficiat fides tua*, referri non ad Pontificem ut privatam personam, non ad Pontificem etiam de fide decernentem, sed ad Ecclesiam : « Concilium, id est Ecclesia et collectio fidelium,
» errare non potest. Nam oravit Redemptor noster
» pro Ecclesiâ, NE DEFICERET FIDES SUA, dum Christus
» dixit : *Ego, Petre, pro te rogavi, ut non deficiat*
» *fides tua* ».

Unde paulò antè dixerat : « Concilium Africa-
» num.... non dimisit ista pericula decidenda summo
» Pontifici soli; sed voluit Concilium generale ad-
» hiberi ». Et paulò post : « Nam, ut dicit Archi-
» diaconus, periculosum foret fidei causam unius
» hominis judicio relinquere ». Non igitur excogitabat Papam solitariè decernentem, sed Papam cum Concilio, sive cum Ecclesiâ, pro cujus fide oravit Christus, esse infallibilem.

(1) *Anton. de Ros. Monar. ibid. pag.* 443.

Hæc scribebant sub Eugenio IV, flagrantibus dissidiis, qui ei erant addictissimi, ab eoque opibus ac dignitatibus augebantur.

Dionysium Carthusianum, pontificiæ licèt potestatis studiosissimum, sub Nicolao V, Eugenii successore, eadem sensisse vidimus; ut communem eam fuisse sententiam certo certius sit.

CAPUT IV.

Sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentinus, an bonâ fide relatus ab anonymo auctore, qui de libertatibus Gallicanis scripsit.

Per eadem ferè tempora floruit sanctus Antoninus è Prædicatorum Ordine Archiepiscopus Florentinus, quem auctor *tractatûs de libertatibus*, veluti præcipuum pontificiæ potestatis atque infallibilitatis assertorem laudat. Et quidem nihil clarius videtur esse verbis illis, quæ idem anonymus profert : « Papa in his quæ pertinent ad fidem, errare » non potest, scilicet ut Papa in determinando, » etiamsi ut particularis et privata persona (1) ». Quem tamen locum cùm totum proferemus, liquidò apparebit nihil nocere nobis. Sed priùs Antonini universam doctrinam considerare placet.

Primùm ergo, Summæ tomo III, sive tertiâ parte, titulo XXIII, de Conciliis universalibus, capite primo, sic ait (2) : « Basileense Concilium congregatum priùs

(1) *Antonin. Summ. Theol. part.* IV, *tit.* VIII, *cap.* III, *parag.* V, *p.* 138, *edit. Ven.* 1582. *et Anon.* de Libert. *lib.* VII, *c.* XIII, *n.* 11. — (2) *Anton. p.* 410.

» canonicè, sed post dissolutionem ejus, seu muta-
» tionem, per Eugenium Papam IV, anno 1437,
» factum est conciliabulum ». Ergo anteriora Basileensia ante hanc dissolutionem, sive potiùs translationem, pro canonicè actis habet Antoninus; licèt in his actis Constantiensia decreta firmentur, ut suo loco videbimus.

Capitulo II, paragrapho 6, probandum suscipit, « quòd Concilia generalia non possint præfigere
» legem Papæ », quo loco superiorem Conciliis Papæ potestatem videtur agnoscere. Sed addit (1): « In concernentibus fidem, Concilium est supra
» Papam »: ac paulò post : « Item dico quòd, in
» concernentibus universalem statum Ecclesiæ, non
» potest Papa disponere contra statutum generalis
» Concilii, si statuendo decoloraretur status ipsius
» Ecclesiæ ». Hæc igitur sunt quæ restringant Antonini propositionem, « quòd Concilia generalia
» non possint præfigere legem Papæ ».

Eodem capitulo, paragrapho 7, quærit « quando
» Concilium dicatur legitimè congregatum ». Quo loco hæc habet : « Ubi Papa esset hæreticus, vel de
» hæresi suspectus; tunc ad eum non spectare vide-
» tur potestas congregandi Concilium ». En ergo casus ab ipso Antonino admissus, quo Concilium sine Papâ non modò congregetur, sed etiam de fide judicet.

Capitulo III, vehementissimè favere videtur potestati Papæ, ac probandum suscipit (2) « quòd non
» liceat appellare à Pontifice Romano ad ipsius suc-

(1) *Anton. ubi sup. pag.* 415, 416. — (2) *Ibid. p.* 417.

» cessorem vel generale Concilium, et quòd sentire » quòd à Romano Pontifice possit ad quemcumque » appellari, est hæreticum manifestè ». Interim ex antecedentibus constat obtemperandum non esse, si contra Concilii auctoritatem ea statueret, quibus *Ecclesiæ decoloraretur status.* Sic qui tanto studio appellare vetant, rationem tamen ineunt, quâ decreta pontificia in universalibus causis cassa habeantur.

Ibidem, paragrapho 4, duas objectiones proponit; secunda est ejusmodi (1) : « Contingere posset, » quòd Papa hæreticus esset, et vellet hæretica sta- » tuta condere; quod si contingeret, deficeret fides » Petri, quia non esset qui in hoc casu posset » resistere, nec teneretur Ecclesia hæreticis statutis » ejus obedire. Videtur ergo, in hoc casu saltem, » licitum esse ad aliquem appellare. Ad illud dicen- » dum sicut priùs, quòd licèt ut persona singularis » ex motu proprio agens errare posset in fide, sicut » scribitur de Leone, contra quem Hilarius Picta- » viensis ad Concilium generale venit; tamen utens » consilio et requirens adjutorium universalis Ec- » clesiæ, Deo ordinante, qui dicit : *Ego rogavi pro* » *te*, etc. non potest errare. Nec potest esse quòd » universalis Ecclesia accipiat aliquid tanquam ca- » tholicum, quod est hæreticum, quia Ecclesia uni- » versalis, quæ est sponsa, et erit semper, et est » non habens maculam neque rugam ». En, secundùm Antoninum, quid sit Pontificem errare posse in fide, *ut personam singularem.* Non enim hîc

(1) *Anton. ubi sup. pag.* 418.

intelligendus est Pontifex publicum et apostolicum officium exequens, quod nunc volunt, sed Pontifex *ex motu proprio agens*. Quid sit autem Pontifex agens ut Pontifex, idem Antoninus exponit; nempe ut sit Pontifex « utens consilio et requirens adju- » torium universalis Ecclesiæ », cujus proinde sententiam *Ecclesia universalis accipiat*. Quo sensu omnes cum Antonino profitemur Pontificem, ut Pontificem, errare non posse, atque omnino constat in eo esse vim, secundùm Antoninum, *quòd Ecclesia universalis errare non possit*, atque ut *sponsa semper sit, non habens maculam neque rugam.*

Id ipsum liquidò constat Summæ IV parte, titulo XII, capite IV, *de errore Fraticellorum*, paragrapho 28, quo loco Fraticellis Joannis XXII Decretalem ut hæreticam, et Nicolai III decretis contrariam insimulantibus, sic respondet (1) : « Sed » ipsi pessimi homines sunt, hæretici veri, quia asse- » runt contra determinationem catholicam factam » per Ecclesiam et Joannem XXII, et omnes suc- » cessores ejus, veros catholicos summos Pontifices, » et omnes alios Prælatos Ecclesiæ et Doctores » utriusque (juris scilicet), et Magistros plurimos in » theologiâ cujuslibet religionis, acceptatam, exami- » natam, et approbatam ut verissimam ». Quo loco demonstrat quòd sit verum apostolicum et jam irreformabile pontificium judicium; nempe illud, quod à Papâ prolatum, ab universali Ecclesiâ *acceptatum, examinatum, approbatumque* sit. Sic ergo ex Antonini mente, Pontifex docens, ut Pontifex atque ut

(1) *Anton. ubi sup. pag.* 208.

persona

persona publica, sive, ut nunc loquuntur, *ex cathedrâ*, est Pontifex, ut vidimus, utens *consilio et adjutorio universalis Ecclesiæ, quæ errare non potest;* atque ex ejus sententiâ ita pronuntians, ut ejus sententiam *acceptatam et examinatam*, ipsa Ecclesia *approbet:* quod est certissimum.

Ex his clarè patet, quo sensu dixerit Papam errare non posse *ut Papam*, etiamsi errare possit *ut particularis et privata persona.* Quem locum anonymus non tantopere venditasset, si quid esset Papa, ut Papa, quid Papa ut persona particularis et privata ex aliis sancti Antonini locis scrutari voluisset.

Quin etiam eum locum, quem affert, non legit integrum : sic autem habet parte IV, titulo VIII, capite III, paragrapho 5 (1) : « Fides universalis Ecclesiæ non potest deficere, dicente Domino Petro, » *Ego pro te rogavi;* et quantùm quidem ad personam Petri intelligitur de defectu finali, ut scilicet, » quòd non periret persistendo in negationis peccato : quantùm autem ad Ecclesiam, quæ intelligitur in fide Petri simpliciter verum, quia non » potest Ecclesiæ fides deficere. Ratio quare Ecclesiæ fides in generali deficere non potest est, quia » divinâ providentiâ Ecclesia regitur, scilicet à Spiritu sancto eam dirigente ut non erret, et licèt » Papa in particulari errare possit, ut in judicialibus, in quibus proceditur per informationem; » aliàs in his quæ pertinent ad fidem errare non potest, scilicet ut Papa in determinando, etiamsi » ut particularis et privata persona » possit.

(1) *Anton. ubi sup. pag* 138.

Quæ cum antè dictis mirè congruunt, patetque Ecclesiam eam esse, quæ directa à Spiritu sancto errare non possit; Papam ex Ecclesiæ nomine et sensu pronuntiantem, errare non posse. Quod autem ex Ecclesiæ sensu pronuntiaverit, certum et ultimum argumentum esse, si Ecclesia Papæ sententiam *examinatam acceptet et approbet.*

Jam quod Antoninus ait in prædicto paragrapho 4, capite III, titulo XXIII tertiæ partis, nequidem à Papâ hæretico appellari posse, nihil habet difficultatis. Hujus enim rei causa est, ut ait Antoninus, quòd alioquin *Ecclesia* satìs per se valet, ut *non teneatur hæreticis ejus statutis obedire.* Quæ docent in his omnibus, quæ adversùs appellationes à Papâ, tanto conatu agunt, de verbis potiùs quàm de ipsâ re agi, atque Antoninum summâ ipsâ nobiscum consentire. Jam quod de Leone et Hilario Pictaviensi scribit, lector eruditus viro sanctissimo condonabit, atque horum temporum inscitiam et ἀνιστορησίαν agnoscet.

CAPUT V.

Thomas à Vio, Cardinalis Cajetanus, pontificiam infallibilitatem asserit, nullâ in adversarios censuræ notâ: primus omnium docuit erroneam esse sententiam quæ superioritatem Concilio assignet, cui repugnat Turrecremata, et Cajetani tempore Dominicus Jacobatius Cardinalis.

At initio anteacti sæculi, Thomas à Vio Cajetanus (*) ex Prædicatorum Ordine, vir acris ingenii,

(*) Thomas à Vio, *Cajetanus* dictus, ab urbe Neapolitani regni

argumentandi arte magìs, quod apud omnes constat, quàm ecclesiasticæ antiquitatis scientiâ pollens, pontificiæ superioritatis acerrimus propugnator, atque ad cardinalatum evectus fuit; quo duce hæc sententia incrementum aliquod sumpsisse visa est. Atque is pontificiam quidem infallibilitatem asseruit, sed nullâ unquam quòd sciam, adhibitâ censuræ notâ. In Summam sancti Thomæ, hæc ejus est conclusio (1) : « Determinare finaliter quæ fidei sunt, » pertinet ad auctoritatem summi Pontificis : hoc » quidam non admittunt »; planè eo more modoque, quo dissentientes scholasticorum opiniones refert. Hæc de eâ quæstionis parte quæ jam gravissima habetur.

Quoad superioritatem asperior. Parisiensium sententiam *erroneam* judicabat; sed neque ipse satìs unquam se expedire visus; neque ita censuerant, quod sciam, qui ante eum scripserant; neque ejusdem ætatis scriptores sequebantur. Certè Turrecremata, quo tempore maximè contentio ferbuit, cùm de pontificiâ superioritate diceret, adversam sententiam *erroris et impietatis* accusabat; non tamen absolutè, sed ad eum præcisè sensum, qui cum Basileen-

Cajetâ, in quâ natus est, primus auctor fuit Julio II ut Lateranense Concilium indiceret, sicque obviam iret Imperatori et Regi Gallorum, qui, convocatâ à Cardinalibus generali Synodo Pisanâ, ipsi Julio non parum nocituri videbantur. Pro quâ mercede à Leone X, Julii proximo successore ad cardinalatum evectus est Cajetanus Is secutis Pontificibus charus, quorum omnia jura, inania etiam et falsa, acriter defendebat, ab illis sæpe in legationem missus est, et maximis rebus præpositus. (*Edit. Paris.*)

(1) *Cajetan. in* 2. 2. *S. Thom. q.* 1, *art.* x.

sibus controversus esset : « Juxta intelligentiam, » ait (1), quam de eo practicant verbis et factis Basi- » leenses, secundùm quam prosecutus sum respon- » sionem istam ». Et rursus : « Ad illam intelligen- » tiam, quam Basileenses verbis factisque practicant»; quod semper inculcat. Non ergo absolutè damnabat erroris, sed ad sensum Basileensium, qui conciliarem superioritatem extendebant, ad Concilii translationem irritandam, et suam sententiam fide catholicâ certam esse definiebant, et contrariam hæresim judicabant, et Eugenium IV eâ causâ deponebant; quod quidem Turrecrematæ videbatur « præsumptio maxima, et execrabilis temeritas, tali » intelligentiâ datâ, definire decretum illud (Con- » stantiense scilicet) veritatem esse catholicæ fidei ». Ergo Turrecremata rem ipsam quidem, pro suâ sententiâ refellit; at interim non rem, sed rei asserendæ modum, præsumptionis, erroris, impietatis accusat. Sic Cajetani antecessores in ipso contentionis articulo se gerebant.

Quod attinet ad eos qui eâdem ætate scriberent; eâ certè ætate ac sub Leone X, et doctrinâ et gratiâ et auctoritate florebat Dominicus Jacobatius Cardinalis, is quem summis rebus eo tempore præfectum, et à summo Pontifice profecto Boloniam, ut cum Francisco I de pace ageret, Romæ Vicarium relictum esse comperimus. Is autem de Concilio ingens opus conscripsit, quod Christophorus Jacobatius (*), item Cardinalis, jàm indicto Concilio Tridentino,

(1) *Turr. Apol. adv. Basil. tom.* XIII *Conc. col.* 1709, 1712.

(*) Prioris Jacobatii fratris filius.

Paulo III inscripsit; placitura procul dubio, certè haud improbanda Pontifici suæ dignitatis retinentissimo oblaturus. Atque hic quidem scriptor pontificiam superioritatem pro virili, factis argumentis, et undique conquisitis auctoritatibus, propugnat; sed diversam opinionem refert ut probabilem, nedum censurâ premat. « Probabiliter, inquit (1), vi» detur argui, quòd claves fuerunt datæ Ecclesiæ ». Hæc aliorum sententia est; suam anteponit sic (2) : « Non teneo quòd plenitudo potestatis non sit in » solo Papâ, sed in Ecclesiâ tanquam in funda» mento, et in Papâ tanquam in principali mini» stro ». En quantâ modestiâ cardinem ipsum difficultatis attingit. Non aversatur, non horret. Tantùm, inquit, *non teneo;* cùm aliam sententiam probabilem diceret, et suum illud *fortè*, et *videtur,* semper inculcat. Sic duas sententias discrepantes, ut catholicas refert; Gersonem, Cameracensem, Florentinum, Panormitanum, æquè cum Felino (*) Brixiensi, et aliis suæ sententiæ asseclis laudat; et id alii quoque passim præstant : adeo tum odia obsoleverant, et diversas inter sententias pax christiana coaluerat (**).

(1) *Jacob. de Conc. lib.* v, *p.* 201, *in alterâ app. Conc. Labb.* — (2) *Id. lib.* IV, *pag.* 143.

(*) Is operi Petri de Monte, *de Monarchiâ* multa addidit, quæ reperies in edit. à Philippo Labbeo adornatâ. Vid. Labb. alteram append. Conc. (*Edit. Paris.*)

(**) Jacobatii æquitas maximè enitescit lib. x, in quo hanc quæstionem tractandam suscipit : *Utrum Papæ an Concilii potior sit auctoritas.* Quanquam pro Papæ potiori auctoritate stet, tamen, ne semel quidem, in adversæ sententiæ defensores acerbus est. Utinam sic pacificè omnes in Ecclesiâ disceptarentur contro-

CAPUT VI.

Idem Jacobatius Cardinalis, pontificiæ superioritatis assertor, in infallibilitatis quæstione quid sentiat.

Quanquam autem Jacobatius pontificiæ superioritati omnino favebat, hæc tamen docuit, de fidei quæstionibus (1). « Si sumus in causâ fidei, et Papa » vult aliquid statuere contra fidem, standum est » potiùs sententiæ Concilii ». Et alibi pro certo supponit, quòd, « quando Papa est hæreticus, potest » accusari et declarari depositus, quòd fieri non » posset, si in iis staretur sententiæ ejus, potiùs » quàm totius Concilii, quia semper se tueretur ex » suâ sententiâ (2) ». Papam pro potestate agentem videmus, qui se contra Concilium suâ sententiâ tueatur; ac pro hæresi contra Concilium dicat sententiam, ab ipso Concilio dissolvendam. Item alio loco : « Si loquimur in causâ fidei, super articulo » emergenti nondum definito, et loquimur in ju- » dicio discretivo, in dubio videretur regulariter » potiùs standum judicio universalis Concilii contra » Papam solum contrarium sentientem »; et laudat sententiam Archidiaconi nobilis Jurisconsulti dicentis, « quòd periculosum esset fidem nostram com- » mittere arbitrio unius hominis (3) ». Alios quoque Doctores nominat idem sentientes, « quia, inquit,

versiæ, tunc profectò utiliores et Christianis digniores! (*Edit. Paris.*)

(1) *Jacob. lib.* VI, *pag.* 238. — (2) *Ibid. pag.* 240. — (3) *Ibid. et pag.* 329.

» in his quæ concernunt fidem, Papa debet stare ju-
» dicio Concilii ».

Quo loco et id docet, quanquam *in dubiis fidem concernentibus*, pleniùs ac certiùs sancti Spiritûs lumen Concilio affulgeat; tamen *in arduo ac maximo* dubio, decisionem Concilii à Papâ posse suspendi. Suspendi certè, non tamen contra Concilii sententiam aliquid definiri, quod procul dubio infallibili conveniret. Cæterùm idem Cardinalis, si res certa claraque Patribus et sacro Concilio videatur, nullo modo dubitat, quin statim quæstio decidatur, et Papa reluctans à Concilio deponatur : « Alio-
» quin, inquit (1), videretur sequi unum magnum
» inconveniens, quòd Papa esset hæreticus, et non
» posset propter hæresim à papatu amoveri, si ipse
» nollet in se ipsum sententiam ferre ».

Quod quidem valere contendit de quâcumque agatur hæresi, sive illa jam damnata sit, sive non; cum hoc tamen discrimine, quòd Papa professus obstinatè jam damnatam hæresim, statim depositus declaretur. « Si verò, inquit (2), lapsus est in hære-
» sim nondum damnatam, et est in papatu, quia non-
» dum judicatum est per Concilium de crimine, tunc
» nullus eum judicat, nec potest in eum sententiam
» ferre, quia non habet superiorem; et cùm ipse sit
» caput Concilii, non judicatur à Concilio. Sed si
» postquam Concilium cognovit de crimine, et ju-
» dicavit esse hæresim, non resipiscit, tunc dicet illi:
» Te ipsum ore tuo judica. Quod si facere noluerit,
» Concilium eum declarabit hæreticum et deposi-
» tum, ut suprà dictum est ».

(1) *Jacob. lib.* IX, *pag.* 389. — (2) *Ibid. p.* 390.

Statum quæstionis adverte : agitur de articulo fidei nondum declarato : eam doctrinam tuetur Pontifex quæ hæresis accusetur : eâ de re Synodus convocata est : adest Papa, et quidem repugnans Patribus : at illi, invito eo, de qualitate, ut aiunt, criminis judicant, et veram hæresim esse declarant, et tenet Concilii sententia ; eòque res recidit, ut Papa, Concilio repugnans, quàm honorificentissimo ritu deponatur. Inclament censores nostri, non id posse fieri, *imò habere Patres à Papâ ut recta decidant, et solius Pontificis judicium, unanimi totius Synodi suffragio esse potentius ac prævalere;* ac nisi id credatur, *de Pontificis primatu, de fide actum esse* (1). At contrarium scribunt duo Cardinales; at Romæ ; at ad Paulum III ; at horum opus à duobus Jesuitis, Philippo Labbeo et Gabriele Cossartio, quos honoris causâ nomino, in ipsâ Conciliorum editione novissimâ publicatur. Duo Cardinales pontificiæ majestatis strenui defensores, ei à Patribus abundè satisfactum putant, si Patres multa præfati, multaque adhortati Papam ejiciant.

Hæc quidem Jacobatius emollire velle videtur, quòd Patres id faciant, non *ordinando*, sed *exequendo;* quod tamen plus esse quàm ordinare idem docet. « Unde, inquit, (2), virtualiter magìs est sen-
» tentia executionis quàm pronuntiationis, quia
» modicum refert hoc casu, utrum Concilium pro-
» videat ut Cardinales ab eo recedant, et alium eli-
» gant, et ipsum tradant curiæ sæculari, an pro-
» nuntiet et exequatur; quia exequendo plus facit
» in effectu quàm pronuntiando ».

(1) *Doct. Lov. art.* I, *pag.* I, 54. — (2) *Jacob. lib.* IX, *p.* 389.

Hæc quidem efficiunt ut, Canonistarum quoque sententiâ, vel eorum qui Romano Pontifici vel maximè favere velle videantur, nostræ sententiæ summa in tuto sit; cùm ii quidem nobiscum de re consentiant, de eo uno laborent, ut subjectionis in Papâ, ac potestatis in Concilio nomine amputato, ipsa res maneat: quod quidem, ut non præfractè refugimus, ita in his minutiis rem theologicam collocandam minimè confitemur.

CAPUT VII.

De fide Petri nunquam defecturâ, ejusdem Cardinalis loci.

Ex his Jacobatii sententiis facilè intelligi potest, quid de pontificiâ infallibilitate senserit. Licèt enim et eam sententiam aliquando referat, et in eam interim perpendere videatur, nihil tamen disertè asserit (*). Et quidem id docet: Papæ « qui Ecclesiæ caput est, verisimiliter magìs assistere Spiritum sanctum, ex quo assumpsit eum in vicarium (1) ».

(1) *Jacob. lib.* VI, *pag.* 239.

(*) Pace BOSSUET dixerim, Jacobatium mihi visum fuisse pontificiæ infallibilitatis assertorem disertissimum, qui non modò dicit, *Papam vel solum, posse tollere Constitutionem* FREQUENS, *in Concilio Constantiensi editam*: item, Papam *posse tollere Constitutionem antiquam à Concilio editam, et novam edere, fortè sibi favorabilem, et Romanis Pontificibus pro tempore*: atque iterum: *Si* (Papa) *de nudâ voluntate et potestatis plenitudine ista statueret, se credere servandam fore sententiam Papæ;* sed etiam millies iterat *non esse verisimile Papam posse errare.* Itaque verba in textu allegata hoc mihi tantùm persuadent: nempe Jacobatium incertum et varium fluctuasse. (*Edit. Paris.*)

En quàm modestè dixerit *verisimiliter*, sed cùm sit incerta res, Concilii sententiam meritò anteponit.

Quin etiam eum locum, *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, ad glossæ suprà relatæ sensum passim interpretatur, et ad Ecclesiæ fidem referre solet. « Ecclesia, inquit, (1), non potest errare, quia » Christus oravit pro eâ ne deficeret ». Alibi : « Ex » crimine scandaloso Papæ non perit universalis Ec- » clesia, quæ nunquam potest errare, et pro quâ » Christus oravit ». Item : « Ecclesia semper eadem, » et illibata fide tenus, quæ non potest errare, ut » ibi dicitur, dicente Salvatore nostro : *Ego pro te* » *rogavi, ut non deficiat fides tua* ».

Atque ex eâdem glossâ fidem intelligit eam, quâ intus quoque credamus : unde probat nunquam deficere posse fidem Petri, pro quâ Christus rogavit; quia semper remanet, et si non in Petro, sed tamen in aliis, ea fides, puta in beatâ Virgine tempore Passionis dominicæ, « ut ostenderetur, inquit (2), » quòd non posset deficere fides, pro quâ Christus » oravit ». Quo exemplo scriptores posterioris ævi frequenter utuntur, non quòd velint fidem in aliis omnibus penitus defecisse, sed ut designent eam in quâ non defecisse certissimum sit.

Probat etiam Jacobatius sententiam ea verba interpretantium *de fide Petri*, id est, *de fide Ecclesiæ ei specialiter commissæ* (3), Romanæ scilicet, quam superiùs explicantem Driedonem audivimus; atque his interpretationibus contrariæ nobis sententiæ fundamenta convelli vidimus.

(1) *Jacob. lib.* IX, *p.* 421. — (2) *Lib.* VI, *p.* 242. — (3) *Ibid. p.* 238.

CAPUT VIII.

Bellarmini judicium : ab illo Concilii Lateranensis auctoritas trepidè profertur de sententiâ superioritatem Synodis vindicante : ejusdem censuræ titubantes.

Nunc Bellarminus prodeat, unus omnium nobis infensissimus, quem etiam recentiores vel maximè secuti sunt. Duplex quæstio est; an Papa superior, an infallibilis. Bellarminus de primâ sic (1) : « Summus Pontifex simpliciter et absolutè est supra universalem Ecclesiam, et supra Concilium generale, ita ut nullum in terris supra se judicium agnoscat. Hæc etiam est ferè de fide ». Quid hoc monstri est? Quod est *ferè de fide*, totum de fide non est.

Placet enim analytico ordine, et subtili enucleatione resolvere ad sua principia illud, *ferè de fide*. Vel enim ad primam Dei revelationem refert, vel ad Ecclesiæ consequentem declarationem, ut sensus sit, *ferè de fide*, quod Deus ferè revelaverit, vel *ferè de fide*, quod ferè Ecclesia definiverit. Atqui quod neque Deus planè revelaverit, neque Ecclesia planè definiverit, nullo modo de fide esse constat : neque enim ex parte fides, sed ex toto plenoque et perfecto est.

Vel aliquem demonstra, non modò ex antiquitate illâ gravi et sobriâ, aut ex theologicis Facultatibus doctis illis celebratisque, sed etiam ex recentioribus

(1) *Bell. lib.* II *de Conc. auct. c.* XVII.

privatisque Doctoribus alicujus nominis, qui, ante te, censuræ loco usurparit illud tuum, *ferè de fide.* Hoc quidem probat condemnandi animum inesse, non causam.

Ut autem intelligamus quid sit illud, *ferè de fide*, videamus oportet quid maximè Bellarminus urgeat; nempe Concilii Lateranensis sub Leone X, decretum, ubi dicitur : « Romanum Pontificem » super omnia Concilia auctoritatem habere (1). » Quæ ubi protulit Bellarminus, hæc subdit (2) : « Ad » hunc locum (Concilii Lateranensis) nihil potest » responderi, nisi, vel non fuisse Concilium gene- » rale, vel non fuisse ab Ecclesiâ receptum, vel non » definivisse hoc tanquam de fide ».

Has tres propositiones sigillatim probat. Sic primam : « Sed non fuisse generale vix dici potest ». O certam auctoritatem et ineluctabililem! ô claram decisionem firmamque censuram! *ferè de fide* : et, *vix dici potest.*

Secundam responsionem, an fuerit receptum Concilium illud, nihil moror. Si enim constaret et verè esse œcumenicum, et rem definivisse tanquam de fide, omnino recipiendum esset. Sed jam œcumenicum fuisse, ipso Bellarmino teste, non constat.

De tertio quid dicat audiamus : « Quod Conci- » lium hoc rem istam non definierit propriè, ut de- » cretum fide catholicâ tenendum, dubium est ». Deus immortalis! Hoccine erat, cur nunc perdita omnia conclamarent?

Pergit porrò : « Et ideo non sunt propriè hæretici

(1) *Bull. Leon. X in Conc. Later. sess.* XI; *tom.* XIV, *col.* 321. — (2) *Bell. loc. cit.*

» qui contrarium sentiunt, sed à temeritate magnâ » excusari non possunt ». De temeritate postea videbimus; interim à graviore censurâ, ab hæresi, ab errore, ipso Bellarmino judice, absoluti sumus, nostraque omnino fides, quidquid vociferentur, in tuto est.

Quid autem illud est, *proprìè hæretici*, certè, si rem æquo animo disceptaret, nullo modo hæreticos pronuntiaret; cùm nec ipse quidem affirmare ausit à Leone X rem esse definitam tanquam de fide; sed nimiùm pigeba tabsolvere, quos apertè condemnare non poterat.

Jam verò videamus *vix* illud Bellarmini quid sit. Lateranense Concilium, sub Leone X, *non fuisse generale vix dici potest*. Quid ita? « Nam etsi fue- » runt, inquit, Episcopi paucissimi, (nam ad centum » non pervenerunt) tamen Concilium patebat om- » nibus, et omnes vocati fuerant ». Quid tum? cùm, præter Italos, vix ulli convenirent, Galli universi apertissimè repugnarent. Et quidem vocati Romam; sed à quo? A Julio II, hoste infensissimo, flagrantibus non modò simultatibus, sed etiam bellis, ac postea à Leone X, rebus necdum bene compositis. Eo temporum articulo citati Galli, qui Româ in Lateranensi palatio de suis libertatibus, deque Pragmaticâ-sanctione, suæ tum disciplinæ arce, liberè scilicet et æquo jure disceptare possent: Italiâ interim tot bellis, tot incursionibus impeditâ, ut nullum aditum patere sibi Gallicani Episcopi iterum atque iterum haud immeritò quererentur. Cùm res eo loco essent, inter Leonem X et Franciscum I,

magnâ tum victoriâ à Gallis reportatâ (*), repente transactum est, et loco Pragmaticæ inductum Concordatum. Quo pacto fœdere, quid Pragmatica fieret, Franciscus non curabat; neque nunc cujusquam interest, an Lateranense illud sit œcumenicum. Sed tamen pro certo œcumenico haberi, Bellarmini cunctatio et fluctuatio non sinit. Cùm etiam in editione Romanâ, in ipso tomi IV capite, quo cætera Concilia generalia recensentur, hoc Lateranense Concilium extra lineam ac reliquorum ordinem, alio caractere (**) sit positum. Sed nos de Concilio isto Lateranensi suo loco disseremus pleniùs, docebimusque hæc omnia neque ad fidem pertinere; quippe quæ in transcursu, non in ipsâ definitione dicta sint; ac ne quidem ad quæstionem, cùm Papam superiorem faciant, non omnimodis, sed iis in rebus de quibus non agitur. Hæc, inquam, suo loco ostendemus. Nunc ipsum Bellarminum relinquimus, eique omnia trepidè cunctanterque dixisse sufficiat.

CAPUT IX.

Bellarmini circa pontificiam infallibilitatem censura æquè anceps: vis notarum ex Melchiore Cano.

Jam Bellarminus de hâc Parisiensium sententiâ, *Pontificem, etiam ut Pontificem, posse docere hæ-*

(*) Apud Melinianum, an. 1515.

(**) Annotandus est etiàm Concilii Lateranensis titulus ab editoribus Romanis sic descriptus : *Concilium novissimum.* Neque illi quidquam addunt, quo significent se illud Concilium habere pro œcumenico. (*Edit. Paris.*)

resim, sic pronuntiat (1) : « Hæc opinio non est » propriè hæretica, nam adhuc videmus ab Ecclesiâ » tolerari qui illam sententiam sequuntur ; tamen » videtur omnino erronea et hæresi proxima ». Tolerari verò, quam totâ Ecclesiâ auditam, nusquam damnatam, à tot viris, teste Bellarmino, doctis sanctisque defensam, eodem Bellarmino teste ; « Adrianus quoque VI, Pontifex optimus atque doc- » tissimus (2) », Patrum nostrorum memoriâ in celeberrimâ Lovaniensi Academiâ docuerit, propugnaverit, ac factus Pontifex in ipsâ Orbis luce, Romæ ediderit : hanc toleratam vocas, non probam procul dubio catholicamque sententiam. Nempe, inquit, *videtur omnino erronea*, et quod idem cum erroneo est, *hæresi proxima*. Gravis censura. Non hîc *ferè de fide*, verùm *omnino erronea*, id est, omnino contra fidem ; hoc enim sonat *erronei* vox : sed *videtur*, inquit. Audio. Bellarmini opinio est, et valet illud Melchioris Cani censurarum notas æquâ lance trutinantis : *Verbum* VIDETUR *judiciorum infirmat certitudinem* (3) ; neque tantùm sanctus Thomas, sed etiam alii, *verbo* VIDETUR *uti solent, cùm res non est plana ac definita.* Illud ergo Bellarmini ex opinione est, non ex certo firmoque judicio. Et quod de sancto Thomâ Canus, id ego de Bellarmino dixerim : « Cùm dixit, VIDERI, hoc ipsum » sensisse, quod dixerit videri modò, non etiam » oportere (4) ». At nunc illud *videri* Bellarmini, Lovanienses quidam et Dominus Strigoniensis in firmam fixamque sententiam vertunt, et de fide ca-

(1) *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* II. — (2) *Id. de Script. Eccl.* — (3) *Melch. Can. de Loc. Theol. lib.* V, *cap.* V. — (4) *Id. lib.* VIII, *cap.* V.

tholicâ desperatum esse clamant : illud VIDETUR paucorum annorum circulo, tanta incrementa cœpit.

CAPUT X.

Suarez Parisiensium de superioritate sententiam relinquit integram : ipse suam de infallibilitate censuram infringit, falsaque ex Leone X adversùs Lutherum refert.

POST Bellarminum ex eâdem societate Suarez prodeat, ac de duplici quæstione nostrâ dicat. De superioritate sic [1] : « Quando Pontifex solùm adest in » Concilio per Legatos, sine instructione particu- » lari, et totum Concilium aliquid definit cum » Legatis, est grave dubium an tale Concilium pos- » sit errare.... Nam in hoc sunt opiniones inter Ca- » tholicos. Parisienses enim et alii, qui credunt tale » Concilium esse supra Pontificem, consequenter » affirmant ejus definitionem esse infallibilem, quia » est à supremâ potestate, et illud Concilium uni- » versalem Ecclesiam repræsentat. Contrarium verò » docet Cajetanus, et alii,... quia verissimum est » Papam esse supra tale Concilium.... Ego autem » breviter censeo Concilium illud non esse regulam » fidei, quia saltem ejus auctoritas infallibilis est » sub opinione ». Vides celeberrimum Jesuitam, qui totam de Concilii superioritate quæstionem, quæque huic sunt consentanea, *sub opinione* relinquit inter Catholicos variante; et quidem ipse

[1] *Suar. de fid. disp.* V, *sect.* VII, *n.* 11.

contra

contra Parisienses sentit, sed nullâ vel levissimâ censurâ.

De pontificiâ infallibilitate decernit graviùs : « Veri- » tas, inquit (1), catholica est Pontificem definientem » ex cathedrâ esse regulam fidei, quæ errare non » potest.... Ita docent HOC TEMPORE omnes catholici » Doctores, et censeo esse rem de fide certam ». CENSEO : opinionis res est. Non ita de his loquimur, quæ verè pertinent ad Ecclesiæ catholicæ fidem. Non hîc *censeo*, sed credo; nec *ego*, sed omnes. Et meritò ita Suarez loquitur, qui, cùm *omnes* ait ita credere, sed *hoc tempore*, anteriore certè tempore non ita creditum esse sensit. Non ergo notum illud obtinuit : *Quod ubique, quod semper*; quam quidem consensionem stabiliendæ fidei esse necessariam, cum Vincentio Lirinensi, omnes Catholici profitentur.

Sed quid demum est, *hoc tempore?* à quanto tempore? à ducentis annis? At Cardinalis Cameracensis, at Gerson, at Tostatus, at Almainus, at Major, at alii innumerabiles tum in Ecclesiâ floruerunt. A centum annis ante Suarem? At, ut alios prætermittam, Adrianus VI, sanctissimus ac doctissimus, ac præterea summus pontifex, Patrum nostrorum memoriâ, non ita sentiebat. Vide illud, *hoc tempore*, quàm angustos habeat limites.

At fortè aliquod judicium ecclesiasticum intervenit, quo factum sit ut jam nostro tempore id omnes credant, cùm antea non crederent? Nullum. Laudat Suarez Concilium Lateranense, sub Leone X, et ejusdem Leonis X Bullam in Lutherum, et quidem

(1) *Suar. de Fid. disp. sect.* VIII, *n.* 4.

planè et confidenter, ut rem certam; cùm de Concilio Lateranensi etiam Bellarminum hæsitare videamus. Bullæ in Lutherum Suarez verba ne quidem profert ulla. Affirmat quidem Lutheri propositionem XXIV, quòd hanc veritatem negaret, à Leone damnatam (1), et quidem præcisè ut hæreticam; XXIII voluit dicere, nam XXIV de Conciliis agit, non de Romano Pontifice. Mendum fortasse sit. Jam ad rem ipsam. Quæ Suarez hîc ut certa supponit, falsa omnia. Falsum autem more Scholæ, nullâ contumeliâ, et cum honore viri dictum volo. Falsum ergo talem fuisse Lutheri propositionem; falsum eam ut hæreticam esse damnatam; et quidem de hoc nulla dubitatio, cùm ex Lutheri allatis articulis, ne unum quidem verbum Leo absolutè condemnaverit, sed respectivè tantùm. « Hos, inquit, articulos respectivè » hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum » aurium offensivos, etc. » : quod bis terque inculcat, ne dubites.

Sed et Lutheri propositio immane quantùm à nostris abhorreat. Sic Lutherus (2) : « Si Papa, cum » magnâ parte Ecclesiæ, sic vel sic sentiret, nec etiam » erraret, adhuc non est peccatum aut hæresis con- » trarium sentire; præsertim in re non necessariâ ad » salutem, donec fuerit per Concilium universale » alterum reprobatum, alterum approbatum ».

Quâ quidem in propositione impudens hæresiarcha multa peccabat, illud verò maximè, quòd universim Sedis apostolicæ, etiam rectè judicantis decreta de fide, usque ad Concilii generalis senten-

(1) *Bull. Leon. X contra Luth. tom. Conc.* XIV, *col.* 390. — (2) *Ibid. col.* 393.

tiam suspendebat. Id enim multis modis falsum hæreticumque est, et à nostrâ Facultate, et ab omnibus Catholicis sæpe damnatum. Nam quædam tam clara sunt, ut statim indicasse sufficiat, qualia erant illa Lutheri immania, quibus ipsum Missæ sacrificium, adorandum corpus Domini Jesu Christi, à tot sæculis frequentatum, impiè conculcabat, aliaque ejusmodi, ab universali Ecclesiâ recepta, palam aspernabatur : quæ quidem violasse, vel ante pontificium decretum, si tam impium est; Romano quoque Pontifice ab excelsâ Petri Sede reclamante, quàm nefarium! Tum illud certum est apud Catholicos omnes, nostrique assiduè inculcant, non tantùm Concilium, sed catholicam Ecclesiam absolutè infallibilem esse, etiam absque Concilio. Sic enim Gerson et nostri : « Infallibilem » esse Ecclesiam, et Concilium generale illam repræ» sentans ». Si enim Concilio tanta vis, quòd eam repræsentet, ipsam, ipsam inquam, quantâ veritatis certitudine ac luce præditam esse oportet! Quæ Clerus Gallicanus secutus, Pontificis decretum non præcisè Concilio, *sed Ecclesiæ consensu accendente, irreformabile* recognoscit (1). Hæc quia Lutherus intelligere nolebat, suoque more omnia etiam optima pervertebat, ac, totâ Ecclesiâ ejus hæreses detestante, sub Synodi nomine, non lucem, sed moras tempusque fallendi quærebat, omni profectò anathemate dignus erat.

Jam æquus lector judicet, an hæc Lutheri impia et nefanda, cum piorum Parisiensium doctrinâ confundi à Suare debuerint. Sed profectò si id quod

(1) *Decl. Cler. Gall.* c. IV.

vult factum est, si doctrina pontificiæ infallibilitati contraria, in Luthero jam à Leone damnata est, Suarez causâ cadit. Rogo enim, an Leonis X censuram pro ultimo judicio habeat, an non? Si pro ultimo judicio non habet; ergo causâ cadit, qui sententiam à Romano Pontifice de fide latam valere non putat. Si autem valuit, exinde jam certè, et à Leonis decreto cœperit *hoc tempus*, quo omnes jam sentire secum Suarez affirmat. Quid ergo Adriani VI ejus successoris libri Romæ recuduntur, ac pars Lutherani dogmatis, sub Romani Pontificis nomine excitatur? An fortè post Adrianum rem repente determinavit Ecclesia? an in Concilio Tridentino? an in professione Pii IV, post Tridentinum Concilium? Imò deditâ operâ à censurâ temperatum, resque in integro relictas luce clariùs vidimus. Quin igitur Suarez cogitabat, si vel maximè Parisienses in Luthero Leo damnare voluisset, quàm id parum valeret, quod à Tridentinâ Synodo, et à Pio IV in ipsâ fidei professione, fuerit prætermissum. An aliqua postea decreta extiterunt? nulla. Quid igitur? Sine Ecclesiæ novâ definitione, nova lux affulsit omnibus, qui *hoc tempore* tecum sentiant? Id quidem gratìs dicitur. Reponent alii contentione, metu, assentatione factum, ut ita consentirent; et Religiosos plurimos, eorumque nunc antesignanos tot privilegiis auctos, hanc vicem rependisse. Alii respondebunt illos sensu populari ductos esse, quo et rebus sanctis quoquo modo favere, et hæreticis quàm vehementissimè repugnare pium putant. Quid nostrâ? Id liquet nihil esse certæ causæ, theologicæ quidem, cur à priore sæculo discrepemus.

CAPUT XI.

Andreas Duvallius Parisiensium de superioritate Conciliorum sententiam, et Parisiensis Facultatis esse agnoscit, et ab omni hæresis, erroris atque etiam temeritatis notâ absolvit. Pontificiam infallibilitatem non esse de fide, non modò asserit, sed etiam optimis argumentis probat.

Andream Duvallium, doctum virum, à Parisiensium sententiâ deflexisse, contrariamque sententiam studiosissimè in Scholam induxisse nemo nescit. At ille Edmundi Richerii vehementissimus insectator, in his duabus quæstionibus ab omni censurâ utramque partem absolvit.

Postea quàm editus est ejusdem Richerii libellus *de ecclesiasticâ et politicâ Potestate,* statim Duvallii responsio prodiit, sub hoc titulo : *Libelli* de ecclesiasticâ et politicâ Potestate *Elenchus, pro supremâ Romani Pontificis in Ecclesiam auctoritate, auctore Andreâ Duvallio;* 1612; *cum approbatione Doctorum.* Quo in libro hæc leguntur (1) : « Ex quo » satìs cuivis constare potest eum (Edmundum scili- » cet Richerium) nondum abjecisse erroneam illam » opinionem quam in scholâ Dominicanorum Pari- » siensium, coram illustrissimo Cardinale Perronio, » nuper impudentissimè professus est : *De fide est* » *Concilium esse supra Papam.* Cujus falsitas à » magno illo Cardinale, validis rationibus, in am- » plissimis illis comitiis demonstrata est. Etsi enim

(1) *Duvall. Elench. p.* 9.

» Parisiensis Academia stet à partibus Conciliorum
» generalium, non tamen propterea unitatem cum
» cæteris Academiis discindit, neque earum Doc-
» tores pro deviis à fide habet, aut unquam habuit ».
» Postea (1): « Etsi Academia Parisiensis infallibilita-
» tem in decernendo ad Concilium generale solum
» referat, ab eo tamen nunquam abesse debet Ponti-
» fex ». Denique (2): « Etsi Parisienses ad Concilium
» generale ultimam fidei analysim referant, non
» tamen propterea potestatem de fide decernendi
» Pontifici unquam ademerunt, et meritò ».

Vides primùm de sententiâ Academiæ nostræ, nondum à quoquam fuisse dubitatum, quemadmodum postea, gliscente ut fit audaciâ, factum est. Vides secundò quid erroneum Duvallius in Richerio reputaret, non certè doctrinam ejus, sed quod eam esse de fide contenderet. Summum id erat quod tunc à nostrâ Facultate peteretur.

Idem Andreas Duvallius edidit postea tractatum *de supremâ Romanorum Pontificum potestate, adversùs Vigorium Jurisconsultum.* Quo tractatu, quæstione, « utrum de fide sit Concilium esse supra » Papam, et utrum Concilium œcumenicum sit su- » pra Pontificem, vel è contra »; apertè docet « neutram harum opinionum esse de fide (3) ». Tum: « Neutra, inquit, harum opinionum hæretica est, » neutra erronea et temeraria, saltem temeritate » opinionis ». Denique: « Sententia pugnantium pro » Conciliis non est hæretica et erronea, et in ratione » opinionis temeraria ». Illud *in ratione opinionis*

(1) *Duvall. Elench. p.* 68. — (2) *Id. p.* 105. — (3) *Id. de sup. etc. part.* IV, *quæst.* VII, VIII; *p.* 438, 542, 550, 582.

Duvallius addidit, ut à temeritate opinionem ipsam, non autem opinantes, quos ipse impugnabat, absolvere videretur. Sed quidquid sit de Duvallio, ejusque adversariis, ipsam opinionem ab eo etiam à temeritate prorsus absolutam esse satìs superque est.

De infallibilitate sic habet: « Statuenda nobis est » hæc conclusio,..... etiamsi de fide non videatur, » saltem non ita evidenter constet summum Pontifi- » cem, seorsum à Concilio, privilegio infallibilitatis, » licèt agat ut Pontifex, gaudere, id tamen abso- » lutè certum est et indubitatum (1) », ejus quidem sententiâ, cujus quisque eam quam voluerit habeat rationem; non ipsâ Ecclesiæ fide.

Neque tantùm dixit non esse de fide; verùm etiam probat: primùm, « quia nullibi id tanquam de fide » expressè definitum extat »: secundò, quòd « Doc- » tores contrariæ sententiæ, Alliacensis, Gerson, » Almainus, Major, Cusanus, Adrianus VI, et alii, » neque in hâc parte, neque in ullâ aliâ ab Eccle- » siâ sunt condemnati (2) »; et postea: « Nusquam in » Ecclesiâ illius hæresis suspectos, convictos aut » accusatos fuisse legimus ». Tertiò solvit Scripturarum et canonum textus, quibus id maximè docetur esse de fide, maximè verò illum locum Matthæi XVI: *Tu es Petrus;* et Lucæ XXII: *Ego rogavi;* et illum Joannis XXI: *Pasce oves meas:* « ex quibus, inquit (3), » sequitur non ita constare de fide esse, summum » Pontificem, etiamsi agat ut Pontifex, privilegio » infallibilitatis gaudere ». Quare Lovanienses ho-

(1) *Duvall. de supr. etc. part.* II, *quæst,* I; *p.* 210, *malè* 102. — (2) *Ibid. p.* 211. — (3) *Ibid. p.* 213.

diernos, qui Duvallium toties nobis objiciunt (1), ejus modestiam neminem condemnantis imitari par esset.

CAPUT XII.

Dominicus à sanctâ Trinitate, Carmelita discalceatus, libro Romæ recens excuso, docet pontificiam infallibilitatem aut superioritatem nullo Ecclesiæ decreto clarè definitam : quid illud sit, cùm privati Doctores aliquid de fide esse dicunt, quoad se, non quoad nos?

Id etiam perpendi velim quod, hoc ferè tempore, Romæ excusum est. Extat enim liber inscriptus: *Bibliotheca Theologica, auctore Fratre Dominico à sanctissimâ Trinitate, Carmelitâ discalceato Provinciæ Parisiensis.* Is de infallibilitate, postquam eam et certam esse, et ad fidem etiam pertinere, suâ quidem sententiâ, multis egit, hæc addit (2): « Nota me dixisse hanc nostram sententiam esse de » fide quoad se. Si enim sermo sit de illâ quoad nos, » id non ausim affirmare, cùm nullibi expressè aut » clarè definita, omnibusque fidelibus ad creden- » dum proposita reperiatur : unde ab hæresi formali » excusari possunt ac debent omnes Doctores catho- » lici qui contrarium docent ». Hîc quædam observari velim, quæ aliis quoque auctoribus exponendis conducere videantur.

Primò, ab hoc auctore apertè dici, nihil eâ de re clarè aut expressè definitum.

(1) *Disq. art.* x, *n.* 143; *part. I, refut. arg. art.* xiv, *n.* 139, *et pass. et in Doct. Lov.* — (2) *Dominic. à S. Trin. Bibl. Theol. tom.* iii, *lib.* iii, *sect.* iv, *c.* xvi, *n.* 54.

Secundò, inde colligi Florentina decreta, atque etiam antiquiora Lugdunensia, quæ in eam rem ab adversariis adducuntur, non haberi clara expressaque.

Tertiò, quòd ille auctor rem illam *in se* putet ad fidem pertinere, hoc est reverâ à Deo esse revelatam, etiamsi Ecclesia nondum ut talem agnoverit: hanc quidem ipsius esse sententiam, quam sequi vel non sequi sit liberum; quemadmodum est liberum physicam prædeterminationem, aliasque huic cognatas sententias, aut eis contrarias, de gratiâ, opiniones tueri; tametsi sibi mutuò alii apertum Lutheranismum, alii merum putumque Semi-pelagianismum objiciant.

Quartò, his constat immeritò vociferari Lovanienses quosdam de summâ fidei reique christianæ agi; cùm de liberâ saltem, nec in fidei canonem vindicatâ doctrinâ agatur; eaque res, à multis jam sæculis, inter Catholicos innoxiè pertractata ac disputata fuerit.

Quintò, neque fieri potest, si tanta res sit quantam volunt, ex quâ salus Ecclesiæ pendeat, ita dissimulanter ab Ecclesiâ actum esse, ut de eâ disputari in utramque partem tot sæculis permitteret; imò verò expressè ac deliberatè à censurâ temperet, uti in his quæstionibus à Florentinâ, Lateranensi, Tridentinâ Synodis, Piique IV professione, factum esse constat.

Sextò, nihil enim mirum de rebus, quamvis maximis nullam interponi expressam Ecclesiæ definitionem, antequam in controversiam adducantur; cùm Ecclesia non soleat ultro movere quæstiones, ve-

rumque sit illud quod ait Pacianus (1) : « Nostri nihil » ultro disputavere majores » : sed motâ quæstione tam multis sæculis, si res quidem ad fidem reverâ pertinet, tantique est momenti quanti esse volunt, tum verò tacuisse ac dissimulasse, aut nihil expressum clarumque dixisse, neque etiam dicere voluisse, nihil esset aliud quàm veritatem prodidisse, atque omnino rediret illud : « Error (apertè defensus) cui » non resistitur, approbatur; et veritas quæ non » defensatur, opprimitur (2) ».

Hæc censores nostros et omnes viros bonos considerare volumus, atque ad exponendam Carmelitæ nostri, de Papæ superioritate, sententiam pergimus. Hæc autem sic se habet (3) : « Quamvis Andreas » Duvallius, tractatu de disciplinâ Ecclesiæ existi- » met istam sententiam non esse de fide, non desunt » tamen alii Doctores qui contrarium affirment, » illamque fuisse definitam in Conciliis Constan- » tiensi et Florentino sub Eugenio IV, et Late- » ranensi sub Leone X. Verùm, quidquid sit, an in » præfatis Conciliis sufficiens quoad nos, vel adeo » expressa de auctoritate Papæ supra Concilium » habeatur definitio, ut oppositum statim pro hæ- » retico teneri debeat, de quo disputant aliqui Doc- » tores; duo in hâc re certa esse puto. Primò, quòd » Concilio generali summus Pontifex absolutè suâ » auctoritate præcellat : secundò, quòd hæc sen- » tentia, si sermo sit de definitione Ecclesiæ, videa- » tur magìs ab eâ definita in præfatis Conciliis quàm

(1) *Pacian. Barcin. Episc. ep.* III : *tom.* IV *Bibl. Patr. pag* 309. — (2) *Fel. III ep. ad Acac. C. P. tom.* IV *Conc. col.* 1051. — (3) *Dominic. etc. loc. cit. sect.* V, *c.* XI.

» opposita ». Quæ quàm incerta et vana sint omnes intelligunt. Certè in iis ab omni censurâ temperandum, ac veritatem pacificè, ut inter Catholicos, inquirendam, luce est clarius.

Quòd autem cum Florentinâ ac Lateranensi Synodis, Constantiensem quoque pro Papæ superioritate, hic auctor, multos alios secutus, adducat, satis ostendit quàm hæc omnia oscitanter legant.

CAPUT XIII.

Recentiorum Lovaniensium aliorumque sententia, ipso progressu immodestior et apertè nimia.

De antiquioribus Lovaniensibus, totâque adeo Lovaniensi Facultate diximus, eosque nobiscum summâ ipsâ convenire ostendimus. Posteriores Lovanienses ab anonymo relati, etiamsi diversa à Parisiensibus senserint, an propterea in fidem peccasse eos, et omnia evertisse crediderint, inquirendum restat.

Atque anonymus quidem ex Ruardo Tappero (*) multa profert. Ego ab eo auctore, ut pontificiam infallibilitatem esse defensam fateor, ita contrariam sententiam, ullâ censurâ notatam esse nego. Ait enim (1): « An (Romanus Pontifex) falli possit in suâ » sententiâ, quando cognoscit circa fidem et mo- » res,..... ab annis centum quinquaginta cœptum » est controverti et disputari. A tempore enim

(1) *Tapp. orat. theol.* III, Doct. Lov. *art.* 1, *pag.* 6, 7.

(*) Tappero doctrinæ laus tribuitur. Hunc Carolus V Imperator Legatum misit ad Concilium Tridentinum. (*Edit. Paris.*)

» Constantiensis Concilii et Basileensis, Doctores » quidam apud solum Concilium œcumenicum do- » cent esse infallibilis sententiæ privilegium : ve- » teres verò scriptores, Petro et Romano Pontifici... » hoc privilegium.... tradunt;... ut verisimilius sit, » eorum judicio, quòd nec Concilio generali id » conveniat, nisi nomine Petri, ejusque cathedræ » auctoritate et quasi commissione ». Nova certè illa est ac sanctis Patribus inaudita *commissio*. Sed si Tapperi doctrinam laudare non possumus, certè laudamus modestiam. Audis enim quàm timidè dixerit, *verisimilius*. At nunc, nisi dicamus solam Papæ sententiam omnibus prævalere Conciliis, ab eoque habere Concilia ut recta decidant, perdita omnia et conclamata sunt. Tantùm ab eo absunt, ut eorum quos laudant, modestiam assectentur.

Cæteros Lovanienses, qui Patrum nostrorum ætate vixerunt, à censurâ ferè temperasse comperio. Refertur ab anonymo Joannes Wiggers, postremis temporibus pro pontificiâ infallibilitate pugnans; atque hic : « Tenetur, inquit, communiter à Ca- » tholicis, ita ut opposita sententia habeatur im- » probabilis ». Mentem ejus audio : censuram non audio. *Improbabilis* in Scholâ vox innocua, quæ utrinque jactatur. *Communiter*, quid importet, infrà explicabimus : certè à censurâ procul abest. Alibi idem Wiggers ait (1) : « Pontificem, ut Pon- » tificem, errasse unquam, manifestè falsum; et » oppositum ita certum, ut ab aliquibus habeatur » de fide ». Audi *ab aliquibus*. Hæc anonymus *Doctrinæ Lovaniensium* auctor, ex Joanne Wiggers

(1) *Wigg. de R. P. dub.* v, *n.* 177. *Doct. Lov. pag.* 39.

protulit, subditque : « Siquidem de fide est, nullum » omnino Pontificem, ut talem, errasse, definiendo » aliquid contra fidem ». At testis quem adduxeras, tantùm *ab aliquibus haberi de fide* dixerat, tu autem absolutè *de fide esse* decernis. Sic ubi non ratione, sed impetu agitur, sine more modoque verba exasperantur, exacuuntur iræ. Quod heri *improbabile* tantùm, hodie exitiosum schismaticumque habetur; quod heri *ab aliquibus* timidè, id omnino Ecclesiæ limine arcendum hodie proponitur.

Quid verò Stapletonus (*) de eâdem quæstione relatus in *Doctrinâ Lovaniensium?* « Vera, inquit (1), sententia est Romanum Pontificem de » fide decernentem, hæreticum dogma non posse » tradere. Hæc veritas est nunc apud Catholicos » certa et recepta ». Audis *nunc*. Sic modò à Suare audivimus, *omnes hoc tempore*. Nos autem ibi diximus, quàm illud, *hoc tempore*, infringat illud, *omnes;* addidimusque quàm sit debile, cùm rem ducentis annis saltem liberam ac dubiam, nullo interposito Ecclesiæ decreto, repentè Theologi de fide facere volunt : quasi in eorum manu atque sententiâ fides Ecclesiæ verteretur. Nunc ad Lovanienses redeamus.

De superioritate graviùs, quàm de infallibilitate statuunt. Joannes enim Wiggers (2) : « Quòd Papa » sit Concilio superior, conclusio certò tenenda,

(1) *Stapl. relect. Schol. contr.* III, *q.* IV, *art. unic. Doct. Lov. p.* 29. — (2) *Wigg. de Conc. dub.* III, *n.* 75. *Doct. Lov. p.* 29.

(*) Thomas Stapletonus, Anglus, Doctor Duacensis, multis editis libris de rebus controversis notus. (*Edit. Paris.*)

» utpote fidei proxima, et quæ ab omnibus penè » communiter teneatur ».

Quid sit illud, *fidei proximum*, decretum scilicet ad arbitrium, nota ad libitum, ac nullâ certâ ratione prolata, jam suprà diximus. Quod autem hîc addit, *ab omnibus penè communiter*, dubii, vacillantis, neque quid dicat certò statuentis oratio est.

Graviùs Stapletonus (1) : « Dicere quòd generale » Concilium sit supra Papam, opinio planè est er- » ronea, qualem hæretici sustinerent ». At is, Bellarmino ipso asperior, nimiâ ac præposterâ asseveratione sibi fidem detrahit. Quod enim Bellarminus, *ferè de fide*, is ita de fide censet, ut contrarium sit erroneum; et addit immodicè sæviens, *quale hæretici sustinerent*: tot sanctis doctisque viris non modò insuper habitis, sed etiam cum hæreticorum fæce permixtis. Et Bellarminus quidem de superioritate Papæ leviùs, graviùs de infallibilitate decernit; illi enim superioritas est *ferè de fide* : de infallibilitate opinio negans *videtur erronea et hæresi proxima*. Contrà Lovanienses isti de superioritate asperiùs, de infallibilitate leviùs statuerunt; Adriani, credo, sui memores, cujus contra infallibilitatem expressa sententia, vel erat notior, vel auctoritate gravior habebatur. Utcumque est, varios illos animorum motus, nullâ exactâ certâque ratione firmatos, procul à fidei rectitudine amoliri nos oportet.

Quare nec moveri debeat qui viderit Scholasticos posterioris ævi, ex quo maximè cum Lutheranis decertari cœptum est, dum ab iis quàm maximè dis-

(1) *Stapl. Controv.* VI, *q.* III. *Doct. Lov. art.* II, *p.* 62.

sentire, et pontificiam majestatem tantis eorum conviciis oppugnatam, quàm maximè amplificare atque exaggerare pium putant; alia aliis, quasi certatim addidisse. Passim enim eos videas catholicis nostræ sententiæ defensoribus imputare, quòd non satìs à Luthero aliisque pestibus abhorreant. Ita dum metuunt, ne non satìs credantur abhorrere à Luthero, aut ejus asseclis, id agunt ut non modò Lutherum, sed etiam alii alios supergressi esse videantur. Quare cùm quis dixerit, *ferè de fide*; alius *omnino esse de fide* addet : cùm quis, *aliquibus de fide*; superveniat qui *absolutè de fide esse* decernat. *Videtur erroneum*, ait ille; existent qui *erroneum planè* statim pronuntient. Ita antiquiores modestiores fuere; verùm increscente, ut fit, motu, recentiores, Christianus Lupus (*) Lovaniensis, quem alioquin honoris causâ nominatum volo; anonymus, Nicolaus Dubois; aliique adeo exarserunt, ut sibi quoque fidem demant. Dominus verò Strigoniensis suum illud, *detestabile et schismaticum*, totis intentat viribus. Quinetiam ex Italiâ extitit Nicolaus Cevoli (**), Comes

(*) Christianus Lupus seu Wolf, Yprensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, vir plurimæ doctrinæ et exquisiti judicii, in hoc uno reprehendendus esse videtur, quod cùm sit in opiniones Ultramontanas propensior, quæstiones quæ vulgò ab Ultramontanis defenduntur, non eo animo sedato lenique tractat, quo cæteras solet. (*Edit. Paris.*)

(**) Nicolaus Cevoli suo libro titulum hunc magnificum juxtà et ridiculum fecit : *Antigraphum ad Clerici Gallicani de ecclesiasticâ potestate Declarationem, optimo, maximo, summoque Pontifici, Christi Vicario Innocentio XI, Urbis et Orbis Domino, cœlorum, terrarum, inferorumque janitori unico, fideique oraculo infallibili, humiliter dicat, consecrat, præsentat Nicolaus Cevoli ex Marchionibus de Çarretto, etc.* (Edit. Paris.)

Patricius Romanus, qui asserat (1), « Propositiones » Cleri Gallicani, ad unam omnes, ex Institutionibus Calvini esse desumptas, ac planè hæreticales : » Episcopos, qui ipsas firmaverunt, uti hæreticos et » schismaticos, non solùm esse extra Ecclesiam, sed » etiam ipso facto caruisse jurisdictione episcopali, » et ab omni communione evitandos esse; imò et » comburendos ». Cujus quidem viri intemperias ne memoratu quidem dignas esse censerem, nisi ipse, cùm argumentis nihil probet, certò argumento esset, supra omnem modum moremque inflari et exaggerari omnia, ubi falsa pietas zelusque præposterus imperitos animos occuparunt.

CAPUT XIV.

Quanta sit Scholasticorum auctoritas, ex Melchiore Cano constituitur, atque hinc efficitur ab omni nos erroris notâ esse liberos.

Quæret aliquis, an recentiores qui hoc sæculo scripserint, contemnamus, cùm ab eorum auctoritate discedimus. Equidem contemno neminem, et à Prophetâ admonitus, ita *veritatem* quæro, *ut pacem* colere cum omnibus velim. Cæterùm id apertè incunctanterque profiteor, fore ut in gravissimos errores impingat, qui non omnia sæcula totamque traditionis seriem mente complexus, recentioribus se addixerit : sed hæc aliàs. Nunc, ne quid arroganter dicere videar, Melchior Canus (*),

(1) *Cevoli, Antig. etc. pag.* 184 *et seq.*

(*) Melchior Canus, Ordinis Prædicatorum, ac deinde Canariæ

Scholasticis

Scholasticis certè haud iniquus, prodeat in medium, qui de Scholasticorum auctoritate decernat.

Sunt autem ab eo constituta quædam quæ gradatim geometrico ferè more, à nobis explicari debent, non quidem eo ordine quo sunt ab ipso tradita, cùm ille hæc toto opere, prout instituti sui ratio postulabat, hàc et illac fuderit; nos autem aliò spectare oporteat.

Jam ergo ante omnia ponatur divisio, quæ statum quæstionis aperiat, nempe hæc : aliud esse Scholæ opinionem communem, aliud Scholæ placitum, decretum, sive, ut alibi vocat, dogma, firmumque judicium : quæ divisio apud Melchiorem Canum ubique diffusa invenitur, maximè verò libro VIII, quo reprehendit quosdam qui errent « in » eo, quòd Scholæ opiniones à certis constantibus» que decretis non separant (1) ». Hoc autem etiam ad communes Scholæ opiniones pertinere sequentia docent : « Non disputo nunc, Scholæ communis » opinio verane an falsa sit; sed id ago,.... scholas» ticas opiniones oportere à decretis sejungere ».

Divisionem sequuntur definitiones duæ. Opinio versatur in his quæ non pertinent ad fidem : decreta verò in his quæ ad fidem pertinent. Hæc perspicua ex sese, ex iis quæ sequuntur patebunt clariùs. His ergo positis, propositiones explicandæ.

PRIMA. Nihil necesse esse sequi plurimorum opinionem, neque etiam communem, neque etiam omnium : quæ propositio tres habet partes.

insulæ Episcopus, Scholasticorum elegantior, scripsit tractatum *de Locis Theologicis*. (Edit. Paris.)

(1) *Melch. Can. lib.* VIII, *cap.* V, *pag.* 320, 329.

Quoad plurimos attinet : « In scholasticâ, in- » quit [1], disputatione, plurium auctoritas Theo- » logum obruere non debet; sed si paucos viros, » modò graves, secum habeat, poterit sanè advers- » sùs plurimos stare : non enim numero hæc judi- » cantur, sed pondere ».

De communi opinione non Scholasticorum tantùm, sed etiam Patrum, ita decernit [2] : « Si non » quævis illorum (Patrum scilicet) etiam in re gravi, » communis opinio fideles astringit, sed firmum » constansque judicium; ecquid de recentioribus » Scholæ Theologis dicere nos oportet, quos veteres » illi longè, et vitæ merito, et Scripturarum usu, et » auctoritatis pondere superarunt » ?

Quare eodem loco quæstionem illam tractans : « An Matrimonium sine Ecclesiæ ministro contrac- » tum, sit verè et propriè Sacramentum », cùm ille pro ministro pugnet, ac Sacramentum esse neget, sibi quidem objicit Doctorum multitudinem ab ipsius sententiâ abhorrentem; tum hâc responsione se tuetur [3] : « Ostendam ergo primùm opinionem » illam communem esse, non Scholæ dogma fir- » mumque judicium ». Ac paulò post : « Si Tho- » mistæ omnes cum Scotistis existant, si cum anti- » quis juniores velint contra me pugnare, tamen » superior sim necesse est. Non enim, quemadmo- » dum nonnulli putant, omnia sunt in Theologorum » auctoritate : est quædam tamen ita perspicua » veritas, ut eam infirmare nulla res possit ».

Idem tamen in re gravi temerarium esse docet ab

(1) *Melch. Can. lib.* VIII, *c.* IV, *pag.* 317. — (2) *Ibid. c.* V, *p.* 320. — (3) *Ibid. p.* 323, 324.

omnium omnino consensione recedere. Sic enim loquitur (1) : « Ex auctorum omnium scholasticorum » communi sententiâ in re quidem gravi, usque » adeo probabilia sumuntur argumenta, ut ullis » refragari TEMERARIUM sit ». Vide quid efficiat, ubi de opinione agitur. Concors sententia Theologorum omnium efficit scilicet probabile argumentum tantùm, quod contemnere sine temeritate non possis : sed ita, si sit omnium in re quidem gravi, concors sententia.

Hæc ille de opinione : sed quâ notâ internosci possit ab opinione decretum, sic exequitur.

SECUNDA PROPOSITIO. Cùm ex definitione decretum versetur in his quæ pertinent ad fidem, opinionis nota est, ubi non adscribitur illud, « hæreticum, » erroneum, aut id firmiter Catholicis amplecten- » dum, aut aliquid simile (2) »; sed id quoque oportet ex certo judicio, non ex opinione dicatur. Nam

TERTIA PROPOSITIO est : An aliquid sit de fide, ad quæstionem et opinionem pertinere potest. Unde emergit

QUARTA PROPOSITIO. Certa nota est aliquid tradi, ut quod sit verè de fide, neque in quæstione et opinione versetur, « si expressè et propriè à fidelibus » firmiter credendum, aut tanquam dogma fidei » catholicæ accipiendum dicatur; vel aliis similibus » verbis, aliquid esse Evangelio doctrinæve Apo- » stolorum contrarium dicatur. Dicatur, inquam, » non ex opinione, sed certo et firmo decreto ». Ergo et illud *de fide est, hæreticum est, erroneum*

(1) *Melch. Can. ibid. c.* IV, *pag.* 317. — (2) *Ibid. c.* V, *p.* 324.

est, ex opinione dici potest; neque tum quæstio statim transfertur ad Scholæ decretum, sed intra opinionis lineam continetur. Exemplum affert [1] : « Licèt enim Durandi (*) opinio reprobetur, cap. » *Gaudemus, de Divortiis* : sed qui dixit : *Verùm* » *absonum hoc videtur, et inimicum fidei christianæ*, » (quæ verba sunt Decretalis) is noluit hæreseos » illum condemnare; verbum enim VIDETUR, judi- » ciorum infirmat certitudinem ».

Quod hìc de Conciliorum summique Pontificis sententiâ dixit, alibi ad privatos Doctores meritò confert; ac jam audivimus ita de beato Thomâ disserentem [2] : « Cùm dixerit VIDERI, hoc ipsum sen- » sisse quòd dixerit, VIDERI modò, non etiam opor- » tere ».

Quare quos audimus dicentes, *existimo, censeo, videtur esse de fide, vel mihi, vel aliquibus est de fide*, quæ in hâc quæstione, etiam posterioris ævi Doctorum pars longè est maxima, eos, auctore Cano, ex opinione, non ex certo firmoque judicio dixisse scito; et cùm res opinionis sit, valere nimirum ea, quæ de opinione diximus.

(1) *Melch. Can. ibid. Vid. Decr. Greg. IX, lib.* IV, *tit.* IX, *cap.* VIII. — (2) *Can. lib.* VIII, *cap.* V, *pag.* 321.

(*) Is est Episcopus ille Mimatensis, Canonistarum XIII sæculi facilè princeps, qui *Speculator* dictus est, edito nempe libro, cui titulum fecerat : *Speculum Juris.* De illo egregio Canonistâ jam alibi diximus. Sed hìc observandum est Durandi nomen, in allegatâ Decretali nusquam reperiri, et hanc esse damnatam propositionem : « Quia Pagani circa plures insimul feminas affectum divi- » dunt conjugalem, utrùm post conversionem omnes, aut quam ex » omnibus volunt retinere valeant, non immeritò dubitatur ». (*Edit. Paris.*)

Non tamen sufficit, ut aliqui, vel multi, vel unius ætatis etiam plurimi, majore fortè confidentiâ quàm doctrinâ, absolutè certòque dicant: *de fide est, erroneum est, hæreticum est.* Sed

Quinta et ultima propositio, quam ex Cano depromimus, hæc est : « Concordem omnium Theologorum Scholæ, de fide aut moribus sententiam contemnere, si hæresis non est, at hæresi proximum est (1) ». Et alibi apud eumdem (2) : « Si scholastici Theologi aliquam itidem conclusionem firmam et stabilem uno ore omnes statuerint, atque ut certum theologiæ decretum fidelibus amplectendum constanter et perpetuò docuerint, illam ut catholicam veritatem fideles sanè amplectemur ».

Vides quæ certa, fixaque et inviolata theologiæ decreta sint, in ea consentire debere firmam stabilemque ac perpetuam scholasticorum omnium, non ex opinione, sed ex certo firmoque judicio profectam sententiam. Quâ ex re confirmatur id quod sæpe diximus : qui ita concludunt, *nunc*, vel, *hoc tempore omnes Scholastici ita sentiunt;* ab his suam quoque enervari statim infirmarique conclusionem : ut exinde constet id, quod statuunt, ad hæresim aut errorem in fide minimè pertinere posse; cùm vel hinc, ipsis quoque testibus, traditionem certam ab eorum sententiâ abesse constet. *Fides* enim *non est temporum*, ut aiebat ille præclarè, *sed Evangeliorum.*

Quæ quidem à me dicta sunt, ut sæpe monui, eo rerum statu, quo nullum novum interpositum est

(1) *Can. lib.* VIII, *cap.* IV, *pag.* 318. — (2) *Ibid. lib.* XII, *cap.* VI, *p.* 492.

Ecclesiæ decretum, ad antiquam traditionem clariùs et expressiùs declarandam. Qui enim in quæstionibus, quales nostræ sunt, quæ à trecentis ferè annis inter Catholicos agitentur, nullâ ejusmodi auctoritate ducti, ad novas censuras repentè prosiliunt, eorum profectò numero sunt, quos dicebat Canus[1], « de rebus gravissimis temeritate quâdam, » repentino quasi vento incitatos, ferre sen-» tiam » : qui quidem quò vehementiùs alios condemnarint, eò profectò luculentiùs, non in illis hæresim vel errorem, sed in seipsis temeritatem, inscitiamque produnt.

Quare, his positis, omni ratione pervicimus, nos ab omni ejusmodi censurâ planè absolutos esse. Quadruplici enim veluti gradu tuti invictique consistimus. Primus est : tantùm abest ut motâ quæstione concors fuerit adversùm nos ac perpetua et stabilis Scholasticorum omnium sententia, ut attentâ quidem universâ temporum serie, non tantùm auctorum gravitate, verùm etiam numero, superiores simus : neque tantùm privatos Doctores innumerabiles, verùm etiam theologicas Facultates multas, easque celeberrimas, decreto quoque facto, consentientes habeamus. Hoc primum. Alterum : tantùm abest ut motâ quæstione, Ecclesia congregata, ipsique Pontifices, judicium interposuerint suum, ut potiùs consultò à judicando saltem temperarint, resque integras reliquerint. Tertium : ex eo consequens est, ut si privati Doctores posterioris ævi, consultò tacente Ecclesiâ, censorias notas vel maximè adhibuissent, non nisi temerariæ præ-

[1] *Can. lib.* VIII, *cap.* V, *pag.* 320.

cipitesque haberi possint. Postremum : nequidem id fecerunt, certo judicio concordique sententiâ, sed his planè verbis, quæ opinionem, non autem firmum decretum indicent.

Jam verò cùm certa pro nobis, atque omni auctoritate firmata, Synodi Constantiensis decreta proferemus, quinta quæstio erit : quo illi loco sint, qui tantæ auctoritati contradicant? Sed eam quæstionem ad aliam hujus operis partem reservamus. Hîc nos tutos esse probasse sufficiat.

Cæterùm cùm Melchioris Cani proferimus auctoritatem, non propterea omnia, quæ hæc tractando, magnificè de scholasticis Doctoribus edixerit, à nobis comprobata esse volumus, quale est illud : « Scholæ auctoritate res plurimas ab Ecclesiâ esse » definitas (1) »; cùm potiùs videatur dicere debuisse, perpetuæ traditionis auctoritate definitas fuisse : cujus traditionis Scholæ doctrina, pars aliqua haud quidem contemnenda fuerit. Neque magìs probamus illud (2) : « Omnes simul Scholæ Theo» logos, uti retulimus, errare non posse;... quòd » eorum error, error esset Ecclesiæ, utpote, cùm » ad decernendum hujusmodi res, non alios Eccle» sia quàm Theologorum oculos habeat, qui si fal» lerentur, totum Ecclesiæ corpus, in suo facerent » errore versari ». Quasi Episcopi, veri Ecclesiæ Doctores à Christo instituti, nihil ipsi per sese sapiant et intelligant; aut Scholastici tantùm, non autem vel maximè, qui in publicâ Ecclesiæ cathedrâ, verbum divinum catechismumque tradant, audiendi sint : quæ et alia quo sensu probanda,

(1) *Can. lib.* VIII, *cap.* V, *p.* 319. — (2) *Ibid. lib.* XII, *cap.* VI, *p.* 493.

vel intelligenda sint, in medio relinquimus. Id unum contendimus, ut illius quoque, qui Scholasticis plurimùm tribuat, calculo, à quorumdam Scholasticorum censuris tuti et illæsi simus.

CAPUT XV.

Aliæ notæ : quæ ad fidem pertinent paucis diluuntur : sapiens hæresim, malè sonans, periculosum in fide quid sit : schismaticum à D. Strigoniensi inustum, sed ne hujus quidem nominis significatione perspectâ.

Noster quidem Gerson, quo auctore à nostrâ Facultate multas, easque accuratas, et ad regulam exactas censuras esse editas, omnes consentiunt, de censurarum notis, multis libris agit. Sed in eo libro maximè, cui est titulus, *Declaratio veritatum quæ credi debeant* (1). Quo loco, post hæretici erroneique notas, docet, propositionem quæ hæresim sapiat definiri posse eam, « ex cujus con» cessione, coassumpto aliquo, quod non potest » rationabiliter negari, sequitur hæresis ». Talis esse videretur hæc propositio : *Gregorius Magnus non fuit Papa.* Assumpto enim eo, quod non fide quidem sed aliunde certissimum est : *Gregorius Magnus ritè fuit electus in Papam ;* sequeretur eum qui canonicè in Papam sit electus, non esse Papam, quod esset hæreticum. Unde existit illud, *sapiens hæresim*, in eâ propositione, *Gregorius Magnus non fuit Papa;* quam definitionem à Ga-

(1) *Gers. tom.* 1, *pag.* 22, 23.

briele Biel (*) Gerson deprompsit integram (1). Totum verò illud , *sapiens hæresim*, à nostrâ sententiâ excluditur, cùm illud *coassumptum*, quod licèt non fide certum, alioqui evidens per se sit, nequidem fingendo excogitare quis valeat.

Malè sonans in fide, quantùm capio, haud facilè secernas ab eo quod *sapit hæresim*, sive errorem; sed ut id quod *sapit hæresim* ad gustum quemdam, ita id quod *malè sonat*, magìs refertur ad aures : quòd cùm subtiliter apud te pensitaveris, in idem recidere facilè comperies; quanquam *malè sonans* à Melchiore Cano (2) confunditur cum eo, quod sit *piarum aurium offensivum*, de quo dicemus postea.

Neque ab iis multùm distat istud quod *periculosum in fide* dicitur : cujus quidem notæ insigne exemplum habemus in censurâ Vernantii nostræ Facultatis, 24 Maii 1664. Erat hæc Vernantii propositio (3) : « Si Papa non est infallibilis in Scri- » pturis interpretandis, nostra fidei professio mu- » tanda est, neque dicendum ampliùs, nos sanctam » Ecclesiam catholicam et Romanam credere ». Quæ

(*) Biel, Canonicus regularis, in libros Magistri sententiarum commentaria scripsit non aspernanda, et docuit in Universitate Tubingensi ab Eberardo Comite Vurtembergensi, anno 1477 instituta. Diximus in nostris notis Gallicis hunc docuisse in Universitate Tigurensi, errorem nempe secuti D. Dupin, quem hìc emendatum volumus. In textu quoque Bossuet levis error irrepsit, sive sit ille ipsius Bossuet, sive, quod nos credimus, amanuensis. Dicitur enim *hanc definitionem à Gabriele Biel Gersonem deprompsisse*; cùm potiùs fuisset dicendum *eam Gabrielem Biel à Gersone deprompsisse*. Nam vix natus erat Biel, quando Gerson diem supremum obiit, anno 1429. Vid. Dup. xv sæc. (*Edit. Paris.*)

(1) *Gabr. Biel. in* IV *sent. dist.* XIII, *quæst.* II, *art.* III, *dub.* I. — (2) *Can. lib.* XII, *c.* XI. — (3) *Vid. D'Argentré, etc. Vern. def. etc. p.* 247.

propositio, quoniam ea quæ fide certa essent, cum incertis dubiisque implicabat, remque fidei solâ opinione fundabat, ipsa fides in periculum vocabatur; quippe quæ cum opinione in ejusdem casûs consortium trahi posset. Atque id sacra Facultas cùm intelligeret, præclarè pronuntiavit: « Hæc pro- » positio est falsa, temeraria, scandalosa, pericu- » losa in fide ». Quam censuram incurrunt nunc, qui primatûs fidem totamque Ecclesiæ catholicæ auctoritatem, cum eâ quam imbiberunt opinione, connectunt.

Jam profligatis iis quæ nostram fidem incusent, facilè efficiemus, ut illo schismatici elogio, quod Dominus Strigoniensis iratus effudit, nihil quidquam sit inanius. Et quidem doctrinam nostram, contra potestatem indirectam, non modò Perronius Cardinalis, sed etiam, eodem teste Perronio (1), ipse Bellarminus hujus potestatis propugnator acerrimus, absolvit ab anathemate. « Cæterùm, ait Perronius, » ipse Bellarminus monet id quod de Pontificis » in temporalia potestate indirectâ docet, non à » se haberi ut fidei doctrinam, aut sub pœnâ ana- » thematis et excommunicationis à fidelibus tenen- » dam. Quare hæc omnia communioni ecclesiasticæ » sanciendæ impedimento esse non possunt »; certissimèque constat à Domino Strigoniensi inustam schismatis notam, ne illius quidem definitione perspectâ.

Primùm enim schisma separationem sonat; quare schismatis nomen sponte corruit, ubi nulla separatio est. Atqui Clerus Gallicanus, neque se à quoquam,

(1) *Repl. de Duperr. p.* 545, *edit.* 1622.

neque quemquam à se separat : ergo schismatis nomen, ipsâ nominis significatione statim vacat. Si autem vacabat in nos, necessariò recidebat in auctorem ; cùm procul dubio sit ipse reus schismatis, qui pacificis ac fratribus schismatis crimen intentat. At enim ejus nomine respondebunt : Vos Galli nondum schismatici, sed propositiones vestræ schismaticum virus instillant. Quo pacto? ideo certè quia ad separationem inducunt. At quâ in re? in doctrinâ scilicet, cùm res doctrinæ sit. An ergo docemus rem à communi omnium fide abhorrentem? Id si ita est, jam non schisma, sed hæresis aut error est, quod cùm nec ipse dixerit, certè schismatis nomen, nullâ re nixum, inane esse docet. An fortè schismatici sumus, quòd de doctrinâ non necessariâ litigamus? Atqui ne litigamus quidem ; nostra proponimus; ab omni contumeliâ et censurâ temperamus.

Ecclesiæ antiquitus aliæ alias Scripturas admittebant : non easdem omnes. Erant qui Epistolam ad Hebræos, erant qui Apocalypsim respuerent, et in iis quidem à Romanâ Ecclesiâ dissentirent : nullum tamen erat schisma, quod innocuè et citra cujusquam injuriam dissiderent, neque alii alios condemnarent; quæ longè profectò gravioris momenti, quàm hæc nostra erant.

Nostri certè Episcopi neminem condemnarunt. Si verò schismatici sunt, ideo quòd non laturi esse videantur, apud nos doceri suis decretis contraria; jam sunt schismatici, qui in aliis regionibus nostra proscribunt, aut verò condemnata ea esse, demonstrare oportet. Quod tu si crederes, non jam schismaticos, sed hæreticos nos diceres.

Summa sit. Duo sunt quæ in Declaratione Gallicanâ proponuntur : alterum communis omnium fides de primatu Petri : alterum sententia Parisiensium et Ecclesiæ Gallicanæ, quam à Synodo Constantiensi, et antiquâ traditione, manasse arbitramur. Sanè cùm fidem proponere aggredimur, ea tantùm producimus, quæ omnes Catholici uno ore suscipiunt. Neque verò aliter egit Dominus Strigoniensis, in eâ quam cum ipsâ censurâ edidit fidei professione solemni. « Profitemur, inquit [1], atque spondemus » sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ unica est, perpetuò » adhæsuros, neque ab ejus institutis, totius orbis » consensu approbatis, ubique florentibus ac dila- » tatis, quovis prætextu discessuros ». Non ergo privatas sententias adducat opportet, qui fidem profitetur; sed quæ totius orbis consensu approbata, ubique florentia ac dilatata sint.

At dices : Quid ergo additis alia? Addimus quæ utilia Ecclesiæ, quæ familiaria nobis, quæ posteris profutura : addimus quæ primatum ipsum, atque amplitudinem Romani Pontificis firment, invictamque et in animos suaviùs influentem præstent; sed ea asserentes, condemnamus neminem; veritatem pariter pacemque diligimus.

Exploso schismatici titulo, *illud absurdum et detestabile* Domini Strigoniensis, quippe quod plus irarum quàm censurarum habeat, omittimus. Nihil enim videtur dixisse, qui cùm nihil perspicuum haberet dicendum, vagâ confusâque sententiâ detestabilem esse doctrinam effutiit eam, quam fidei repugnare nec ipse diceret.

[1] *Cens. Strig. in Vind. Schol. etc.*

LIBER TERTIUS.

Quòd Declaratio Gallicana ab omni censurâ immunis sit, ex ipso statu quæstionis demonstratur.

CAPUT PRIMUM.

Adversarii falsa imputant Parisiensibus, ac pessimè constituunt statum quæstionis : anonymus auctor tractatûs de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ : *Papæ suprema potestas et monarchia ecclesiastica à Gersone et aliis Parisiensibus agnita : Constantiensis Concilii loci à Cajetano et aliis objecti : an recursus ad Concilium in extraordinariis casibus supremam Papæ impediat in ordinariis casibus potestatem ?*

Animadverti eos, qui antiquam Parisiensium sententiam, eique congruam Cleri Gallicani Declarationem censoriis configunt notis, id facere ex conceptis de hoc dogmate falsis opinionibus, quos proinde, constituto statu quæstionis, facilè refellemus.

Atque ille quidem, qui *de libertatibus Gallicanis* scripsit anonymus, quæstionem de Conciliorum potiore potestate ita constituit (1) : « Sed quæstio est, » penès quem sit suprema potestas, an penès Episcopos sine summo Pontifice, an penès summum » Pontificem sine Episcopis, dum invicem distin-

(1) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* v, *c.* v, vi, xi, xv, xvi, *et pass.*

» guuntur ». Quare toto libro v, quo hanc quæstionem tractat, ubique profitetur agere se de Concilio, à quo summus Pontifex ejusque Legati absint. At profectò constat non in eo positam quæstionem : an Papa Concilio subsit ei, quod sine ipso congregetur : quæ specialis est controversia tractata ab Orientalibus, tempore Concilii quinti, congregati sine Vigilio; sed an Pontificis decreta de fide, aliisque hujus generis rebus, ea sint quæ à Synodo retractari possint, atque interdum debeant; et an congregato, ut nunc ordinariè canones jubent, ejus auctoritate Concilio, ipsius, an Patrum ac sacri consessûs sententia prævaleat.

In eodem errore versatus est Emmanuel Schelstratus ac cæteri passim, qui intelligunt, ejus tantùm à nobis asseri Concilii potestatem, quod seorsim à Papâ fiat. Quo uno clarum est, à toto quæstionis statu aberrare eos, eorumque argumenta, censuras, tractationes universas in irritum cadere.

Sanè apud omnes constat, certis quidem in casibus extraordinariis, Concilium absque Papâ congregari posse; idque non modò in schismatis casu, si Papa sit dubius, sed etiam extra schisma, si sit hæreticus, si detentus, si mente captus, si apertè simoniacus, si ea moliatur quibus universam pessumdet Ecclesiam, aliis denique in casibus, *qui dilationem remedii non paterentur*, quos casus evenire posse, Theologi Canonistæque omnes, et ipse etiam agnoscit anonymus (1); atque iis in casibus, Papæ Concilium anteponi oportere nemo diffitetur. Quor-

(1) *Anon. ibid. c.* v, *n.* 13.

sum enim attineret Concilium absque Papâ fieri, nisi auctoritas Concilii prævaleret? Rursus autem confitemur generale Concilium absque Papâ congregatum, nisi id ipsa necessitas expresserit, ipso jure esse nullum; ut iis de rebus litigasse, nihil aliud sit, quàm operam ludere, et aliis invidiam conflare voluisse.

Sunt alia quæ nobis imputent æquè falsa. Primùm negari à nobis, eam quâ Romanus Pontifex, Christo auctore, gaudeat supremam in Ecclesiâ potestatem, ac monarchicum Ecclesiæ Romanæ statum, sive, ut Patrum magìs utamur vocibus, illam perfectissimam unitatem, in quam Ecclesiæ administrandæ ratio tendere ex Christi instituto debeat. Hoc primùm nobis imputant: tum illud ex eo profluens, nullum à nobis poni controversiis oborturis finem, nisi Concilio generali congregato, totoque orbe commoto; quod cùm sit difficillimum, ac sæpe ne possibile quidem, hinc dari hæreticis grassandi, et omnia perturbandi locum. Denique addunt, si fieri possit, id quod Parisienses asserunt, Romanum Pontificem de fide decernentem aliquando falli, etiam fieri posse, ut quæ catholica fides et Ecclesia est, non eadem semper Romana fides et Ecclesia sit. Ea verò esse quibus maximè moveantur, et quibus libros impleant, qui bonâ fide agat, nemo negaverit. Atqui ea ne objicerent quidem, si vel statum quæstionis cogitare vellent.

Supremum enim illud, ut inde ordiamur, ex Concilio maximè Constantiensi repetendum putant. Vel Cajetanum audi contra nostros disputantem.

Statim fundamenti loco ponit illud (1), in Constantiensi Synodo per Martinum V ita definitum : « Papa » supremam habet auctoritatem in Ecclesiâ Dei (2) ». Cui est geminum illud, ab eâdam Synodo in Viclefo damnatum, et à Martino V, approbante Synodo, repetitum : « Non est de necessitate salutis credere » Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias » Ecclesias ». Idem urgent omnes, et eo maximè argumento Nicolaus Dubois Declarationem Gallorum oppugnat (3).

Optimè interim, quòd ex eâ Synodo maximè argumentantur, quam maximè auctorem secuti sumus. Neque immeritò ex eâ Synodo supremæ auctoritatis vocem ac titulum constabilitum volunt, qui in eâ Synodo primùm appareat. Res enim ipsa antiqua; sed prima, quod sciam, Synodus Constantiensis fuit, quæ supremæ auctoritatis adhibitâ voce, Romanæ Ecclesiæ primatum commendaret. Hinc nostrum postulatum, ut ex eâ Synodo, supremum illud interpretemur, in quâ primùm fuerit summâ auctoritate proditum. Hîc jam adversarios trepidare videas. Satìs enim sciunt Synodum Constantiensem eam esse, quæ apud ipsos malè audiat, quòd Conciliorum faveat auctoritati; sed profectò necesse est, vel omnia jura conturbent, vel eo utantur judice quem ipsi elegerint.

Nos, inquiunt, non protulimus sessionum IV et V decreta, quæ Concilium Pontifici anteponunt: non-

(1) *Cajetan. de auct. Pap. cap.* I; *post tom.* III *Comm. in Summ. S. Thom. p.* 6. — (2) *Bull. Mart. V,* Inter cunctas; *tom.* XII *Conc. col.* 265. — (3) *Disq. art.* IV, *pag.* 21.

dum

dum enim omnes obedientiæ convenerant. At nihilo magìs convenerant sessione VIII, cùm illud in Viclefo damnatum est : « Romana Ecclesia non est » suprema inter alias Ecclesias ». Una tum convenerat Joannis XXIII obedientia, quæ sessionum IV et V edidit canones, quos pertimescitis. Certè sanctam Synodum tam citò à sententiâ discessisse, atque à sessione V ad sessionem VIII tantam rerum esse conversionem factam, nec vos ipsi creditis. Ergo suprema illa auctoritas Pontifici attributa, cum eâ quam Constantienses Conciliis asserunt auctoritate, non repugnat. Illud tamen omittamus : sessionum IV et V decreta in alium locum differamus. At certè adversarii non negabunt in sessione V ita intelligendam esse supremæ auctoritatis vocem, ut sessione VIII explicata est; atqui in sessione VIII ita explicatum est supremam esse Ecclesiam Romanam ipsumque Pontificem, « quatenus primatum habet super » omnes Ecclesias particulares ». At fortè Cajetanus ne eum quidem locum, tametsi est à Martino V apertè comprobatus, proferre voluerit : obscurus, ambiguus, nimisque conciliaris est ille locus. Audiamus ergo tandem quid ex Martino V prolatum voluerit. Nempe id in Bullâ *Inter cunctas*, sacro Constantiensi Concilio approbante, editum : « Quòd Papa canonicè » electus.... sit successor beati Petri, habens supre- » mam auctoritatem in Ecclesiâ Dei ». At ne illud quidem cogitas, *supremam* dixisse *in Ecclesiâ Dei*. Tu continuò infers : ergo super omnem Ecclesiam, etiam congregatam. Statum quæstionis, et ipsa quæ laudasti verba mutas. Nos autem fatemur, supremam *in Ecclesiâ*, non totâ Ecclesiâ, etiam congre-

gatâ, superiorem; sive quod idem est, et in Concilio Basileensi positum : « Papa in Ecclesiâ major, non » tamen totâ Ecclesiâ major ».

At enim Cajetanus ita philosophatur (1) : Non est ille supremus etiam in Ecclesiâ, qui supra se agnoscit aliquam in Ecclesiâ potestatem, cui subsit : atqui Parisienses talem Papam faciunt, qui conciliari potestati subsit : non ergo papalem, sed conciliarem supremam faciunt potestatem. Cui argumento facilè respondemus, utramque supremam esse diverso respectu : supremam alteram, nempe pontificiam, tanquam ordinariam; supremam alteram, nempe conciliarem, extraordinariis in casibus, ac rarò eventuris : quam distinctionem, ne ea quidem, quâ plurimùm Cajetanus utitur, philosophia respuat. At enim supremi vocem strictissimè vult acceptam, etiam in Constantiensi quod laudat decreto; siquidem id fingit, omnes Concilii Patres, quidquid antea cogitarint, edixerint, sanxerint; Martinum verò V, quidquid audierit, approbaverit, exscripserit, oblitum esse penitus. Rectè. Sin autem non ita est, ipse profectò Cajetanus est nimius, et suprema Papæ potestas, ex Constantiensi quo utitur decreto, mitiùs intelligenda est.

Vis monarchiæ vocem? Nostri ultro amplectuntur, et apertè Gerson (2) : « Plenitudo potestatis » ecclesiasticæ.... à Christo collata est supernaturaliter Petro sicut Vicario suo et Monarchæ primo, » pro se et successoribus usque in finem sæculi » ; et postea pro absurdo habet, « regimen ecclesiasticum

(1) *Cajet. loc. cit. cap.* VII. — (2) *Gers. de potest. Eccl. cons.* X : *tom.* II, *p.* 239 : *et concl.* II, *pag.* 239, 256.

» non esse monarchicum, et habere multiplex caput : » quod quidem, inquit, est apertè hæreticum » ; et tractatu celebri, *de auferibilitate Papæ*, postquam humanas monarchias in aristocratias aliquando converti posse memoravit, ut olim in republicâ Romanâ factum est, addit (1) : « Non sic de Ecclesiâ » Christi, quæ in uno Monarchâ supremo.... fun» data est à Christo ;... et oppositum sentientes.... » errant in fide.... contra articulum illum, *et unam* » *sanctam Ecclesiam* ».

Quod factum esse docet, ut non schisma fieret, sed reductio ad unum supremum ; et idem ipse, nostrique semper inculcant. Neque eo seciùs ipse, et alii iisdem in locis, Concilii superioritatem ex Constantiensibus decretis vel maximè propugnant. Quare totum illud de supremâ potestate, deque monarchiæ statu, extra quæstionem est, et nobis invidiosè objectum.

At enim Richerius hanc monarchiam odit, et ubique insectatur, et aristocratiam ecclesiasticam laudat. Non ille quidem absolutè, sed monarchicum esse Ecclesiæ statum suo sensu profitetur. Verùm, utcumque est, ipse viderit : non Clerus Gallicanus tutandum eum suscepit : Gersonem potiùs et Parisienses tueretur. Sed ne ipsos quidem, nisi quatenus antiquæ traditioni, et Synodo Constantiensi consentiunt. At, inquis, non est supremus Romanus Pontifex, si semper ab eo ad Concilium recurratur : et hoc nobis imputas extra quæstionem. Ad certos enim casus, eosque extraordinarios atque

(1) *Gers. tract. de aufer. Pap. consul.* VIII ; *ibid. p.* 213.

generales, quibus Ecclesia tota concutitur, sese ipsa redigit Constantiensis Synodus, quam sequimur ducem. Eo verò prætextu continuò sollicitari Ecclesiam, ac christianum orbem commoveri, Sedisque apostolicæ auctoritatem, in ordinario etiam regimine et quocumque casu dato, à Concilii auctoritate suspensam, adeoque impeditam semper, et invalidam teneri, ac nomen nudum esse, pejus omnibus malis odimus. Neque eo magìs probamus Pontifici etiam delinquenti, aut delinquere viso, semper intentari Concilii generalis auctoritatem, ac sub Concilii nomine schismati præberi fomitem. Gerson enim et alii inculcant assiduò, valere Concilii auctoritatem ad Papam judicandum, certis casibus (1), iisque ita extraordinariis, ut vix mille annis, bis aut ter eveniant : quibus tamen haud secus ac quotidianis casibus in antecessum provideri, stabilitâ Concilii auctoritate necesse sit, quòd scilicet Ecclesiæ ipsi in æternum duraturæ, mille anni sint tanquam dies unus; totque tentationes expertam ac tantis præliis præparatam, vigilare, sibique cavere oporteat.

Neque ex eo quòd Constantiensis Synodus Papam subesse Concilio velit; etiam in negotio reformationis generalis, ideo probamus reformationem eam quam sine Papâ aggredi vellent. Nam Cameracensem audimus, ita concionantem in ipso Constantiensi Concilio (2) : « Manifestum est quòd Ecclesia fuit multipliciter deformata, indiguitque » et nunc maximè indiget, ut in fide et in moribus,

(1) *Gers. de pot. Eccl. loc. cit.* — (2) *Vid. Pet. Alliac. inter. op. Gers.*

» reformetur » ; explicatâ fide scilicet, ejectis hæreticis, purgatisque moribus. « Sed nunc membris » Ecclesiæ separatis à capite, per tetrum illud » schisma, et apostolico dispensatore et directore » carentibus, nequaquam bene fieri posse spera- » tur ». Quod quidem secuta Synodus Constantiensis, reformationem distulit, et electionem Pontificis expectavit.

CAPUT II.

Falsò imputari Parisiensibus, quòd saltem in fidei causis, recursus ad Concilium semper sit necessarius.

At illud ineluctabile esse putant, quòd, saltem in fidei causis, recursus ad Concilium semper sit necessarius, si Papam negemus esse infallibilem. Quâ unâ doctrinâ prævalere hæreses, cùm in ea incidunt tempora, quibus Concilium vix ac ne vix quidem congregari possit. Hoc adversarii omnes ad unum inclamant; sed hæc omnia frustra sunt. Jam enim Lutherum omni anathemate prosecuti sumus, quòd ad generale Concilium omnia fidei decreta suspenderet; et nostra Facultas eamdem doctrinam in Milleterio condemnavit atrocibus notis : quam censuram integram suo loco referemus. Neque obscurum est Gersonem et alios, id non tantùm Concilio generali, et congregatæ Ecclesiæ, sed etiam ubique diffusæ tribuisse, ut errare non possit; nec mirum, cùm Concilium ipsum eo sit infallibile, quòd Ecclesiam repræsentet : quo fit ut Ecclesiam per se esse infallibilem negare nequeat, qui vel

intelligat repræsentare quid sit. Denique pestiferam doctrinam Clerus Gallicanus, novissimâ illâ, quam totis studiis impugnant, Declaratione confixit, dum sine Concilio quoque Ecclesiæ consensum valere professus est. Sed illum quem laudamus, Ecclesiæ consensum irridet Nicolaus Dubois, dum ea verba tractat Declarationis Gallicanæ, *nisi Ecclesiæ consensus accesserit.* Sic enim interrogat (1) : « Cujus » Ecclesiæ? An universalis, omniumque Prælatorum » et Episcoporum, etiam capitulorum, tam cathe- » dralium quàm collegiatarum » ? Ut ludit vir suavis, sibique et aliis offundit nebulas! Pergit porrò : « An omnium Episcoporum totius orbis, etiam Ja- » ponum, Indiarum, et aliorum apud infideles vel » hæreticos latitantium ? Quandonam tandem hic » habebitur? Dum expectabitur ab aliquibus alio- » rum consensus, ex his forsan mortui erunt plures, » qui fortè consenserint, sed de quorum consensu » non constet authenticè. Illorum igitur qui suc- » cesserint novus consensus erit expectandus.... An » majoris partis....... Facti quæstio inextricabilis, » quia unde scietur, quòd illi quos consensisse » constabit authenticè, majorem partem Ecclesiæ » constituunt ». Quin Episcoporum labori ac sumptibus parcit vir providus : « Quanta, inquit, » singulis Episcopis molestia et sumptus, ut ex toto » orbe, ab omnibus Ecclesiis vel saltem majori ea- » rum parte obtineant authenticam consensûs de- » monstrationem » ? Metuit etiam Galliæ ab iis, qui prætendunt pontificias Bullas de Janseniano ne-

(1) *Disq. art* VIII, *n.* 107, 108, 109, 110 *et seq. pag.* 38, 39. *Vid. etiam part. refut. etc. pag.* 78.

gotio, non esse receptas : « Satìsque, inquìt, ipsis » erit si negent; quia... illi incumbit probatio, qui » affirmat, non qui negat ». Hæc tamen et alia, quæ operosè et anxiè vir bonus congerit, eo fundamento nituntur, quòd consensus, nisi certâ consentientium omnium, per peculiare instrumentum, testificatione constare non possit; quòd cùm sponte et uno veluti flatu corruat, tum omnis machina concidat necesse est, et inanes terriculæ, uti illa in nubibus efficta monstra, evanescunt.

Paribus argumentis si quis adoriatur nostrum auctorem, rogetque aliqua lex recepta, an obsoleta sit? Credo, plebiscitum requiret, quo ipsi quidem constet plebem decreto facto legi obstitisse, aut verò consensisse : vel quandoquidem plebi subditæ non est datum abrogare legem à Principe latam, nisi aliquo modo Princeps consenserit, noster hæsitabit quoad de abrogatâ lege diploma Principis afferatur : totumque illud, quo de explicito et implicito, interpretativoque consensu, Theologi, Philosophi, Jurisconsulti sanciunt ad unum omnes, futurum est irritum. Hos in re tam seriâ ludos agunt.

Neque cogitant consensum publicum non eo constare, quòd aliquod de illo extet commune et publicum instrumentum. Quin illud est persæpe multò validissimum, ut in omnibus imperiis, ita in imperio Christi, quod nullo peculiari instrumento consignatum, sed omnium inscriptum mentibus, omnium sermone usuque celebratum. Atque illud in Ecclesiâ plerumque contingere, et ex sese perspicuum est, et suo loco fusiùs exequemur, et vel nunc satìs liquet de decretis pontificiis nullam du-

bitationem esse posse, receptane sint an non? Quis enim nesciat nullis missis nuntiis, nullis perlatis litteris, de Janseniano negotio diplomata ubique obtinere, cùm neminem obstrepere ac reclamare audiamus? Quod cùm sit, tunc Concilium non est necessarium. Sic enim suâ sponte per pronos animos, ab altâ Sede Petri, vera doctrina prolabitur, ac Romano Pontifice omnium explicante doctrinam et sententiam, nihil necesse est, ut congregatâ Synodo, ipsa per se tota quid censeat Ecclesia eloquatur. Denique quocumque modo fiat, ut Ecclesia consentiat, transacta planè res est. Neque enim fieri potest unquam ut Ecclesia, Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori. Sic res Janseniana processit. Sed hoc quoque suo loco. Interim, satìs constat totum illud tantoperè à *Disquisitore*, aliisque jactatum, de sumptibus atque laboribus, deque nuntiis ac litteris quòcumque mittendis, ludicrum vanumque esse.

CAPUT III.

Quòd si unus vel alter Romanus Pontifex in decreto fidei aberraret, nihil fidei Romanæ, nihil Romanæ cathedræ Sedique apostolicæ noceretur.

Jam si eveniret illud, quod absit, ut à Romano Pontifice quæstionem fidei malè judicante, reliqua Ecclesia dissentire cogeretur, non propterea fides et Ecclesia Romana interiret, aut vera Ecclesia fidesque Romana esse desineret. Id jam docuimus,

cùm de Joanne Driedone loqueremur (1) : quo loco constituimus, Romanam, hoc est Petri, non defecturam fidem eam esse, quæ à Petro primo, per successorum seriem ad nos devoluta jam coaluit. Neque verò Romana fides in solo aliquo Pontifice est; alioquin intereunte Pontifice, Romana interiret fides. At etiam vacante Sede, Romana fides viget, vigeretque profectò, etiamsi Pontifex plusquam mortuus, quocumque tandem modo, à fide deficeret; et in infando illo schismate, quo quadraginta ferè annorum spatio non erat in Ecclesiâ Pontifex, nisi dubius, ac proinde nullus, si Bellarmino aliisque credimus, haud propterea minus Romana fides, Romana Ecclesia stetit. Unde Joannes à Turrecrematâ, Dominieus Jacobatius et alii Canonistæ, sive antiquiores, sive posteriores, suo quodam modo Sedem apostolicam et Romanam fidem ab ipso Pontifice sejungunt; et ipse Turrecremata scripsit (2) : « Si » vel maximè Eugenius IV Synodi Basileensis ses» siones primas confirmare voluisset, Sedem apo» stolicam passuram non fuisse » ; quæ quidem, an, et quatenus rectè distinxerit, alibi inquiremus. Hinc profectò clarè perficimus, etiam eorum auctoritate qui Romano Pontifici maximè favere velint, eos à sede suâ certo quodam modo ita esse distinctos, ut vel iis labentibus, sedes immota stare possit; quod huic loco sufficit.

(1) *Sup. lib.* I, *cap.* XV. — (2) *Turr. de Eccl. lib.* II, *cap.* C.

CAPUT IV.

Adversarii quæstionem de superioritate Papæ ad vana redigunt; casus hæresis evertit eorum generales regulas : Cajetani argutiæ recitantur.

Repulimus ea quæ Parisiensibus falsa imputantur, sed odia profectò omnia, quibus hanc sententiam prosequuntur, necesse est ut concidant, cùm ea viderimus, quæ ipsi, vel tanquam necessaria, vel tanquam probabilia confitentur.

Placet primùm audire quid illi velint, qui vehementissimi omnium fuerint. Hi dicent statim, Papam supra omnia Concilia esse; nullo casu à sibi subjectis judicari; neque enim duas potestates supremas esse posse; contrariam sententiam erroneam esse. Ita Cajetanus (1), primus omnium, quòd sciam, erronei affixâ notâ, satìs confidenter; (quippe quem nec alii sequerentur.) Sed ipsum tanta dicentem audiamus. Statim hæret ad canonem, *Si Papa* (2), et ad illud, *nisi fuerit à fide devius.* Tunc enim accusari, damnari, deponi Pontificem, velit, nolit, confitetur. At forsitan declarativè tantùm, non autem destitutivè, ut aiunt : Papam enim volunt per hæresim ipso jure cadere à papatu, ac declaratione tantùm opus esse. Hæc alii, non ipse Cajetanus; atque omnino asserit non id divino jure, non humano esse cautum. Sic denique statuit (3) : « Papa » hæreticus non est ipso facto depositus, sed depo-

(1) *Caj. de comp. Pap. et Conc. loc. cit. et pass.* — (2) *Dist.* XL, *cap.* VI. — (3) *Caj. ibid. cap.* XVII, XVIII, *et seq. pag.* 19 *et seq.*

» nendus ». Sagacis enim ingenii vir satìs intelligebat ad quam pontificii statûs ac publicæ securitatis perniciem pertineret illud, *ipso facto depositus*. Statim enim, hæresis mentione factâ, contemni impunè Pontificem à quocumque privato, et ejus acta haberi nulla et irrita, et totam concuti Ecclesiam : quæ Gerson intuens docebat (1), « Papam non » cessare, ipso facto, quo cadat in hæresim, sicut » nec alius Episcopus, propter incertitudinem ec» clesiasticæ politiæ ». Neque erat quod ad notorietatem recurrerent. Primùm enim de ipsâ notorietate luditur, periculosissimumque est notorietate agere, nisi ipsa notorietas certo supremoque judicio declaretur. Tum si ad notorietatem solam animadversio necessaria redigitur, maximum erat periculum, permitti Ecclesiam hæretico Pontifici, certa in fidem, licet nondum notoria machinanti. Quo in genere, quæ occultiora, ea periculosiora sunt. Quare nec canon, *Si Papa*, in notoriâ tantùm hæresi Papam judicari vult, sed generatim, *si sit à fide devius*, honorique ac securitati ipsius Pontificis datur, ut nonnisi à Concilio generali judicandus veniat. His quidem rationibus victus Cajetanus assensit. At illâ interim præclara quam animo informaverat, pontificatûs idea effluebat. « Magna enim, inquit (2), » restat ambiguitas quomodo et à quo judicabitur » Papa deponendus;... cùm judex in quantùm judex, » sit superior eo qui judicatur ». Magna certè et inextricabilis difficultas. Videamus quomodo se expediat. Primùm refert à quibusdam dici, « quòd

(1) *Gers. tract.* An liceat appellare à Papâ : *tom.* II, *pag.* 305. — (2) *Caj. de comp. etc. cap.* XX.

» licèt absolutè Papa non habeat superiorem in » terris, ipse tamen, in casu hæresis, habet superio- » rem in terris Ecclesiam universalem; et sanè, in- » quit, est via communis ». Verùm eam ipse rejicit, malè sibi metuens, ne scilicet ex illo casu pulsus in alium, nullo loco possit consistere. Neque enim Christus peculiare quidquam, universali Ecclesiæ tribuit in solo hæresis casu; atque omnino tota illa de perfectissimâ, hoc est, in omni casu supremâ et absolutâ Pontificis monarchiâ, tota, inquam, illa Cajetani idea ac regula perit, si vel in uno casu hæresis, fallit. Attamen sic elabitur : « Posse dici quòd Papa » nec simpliciter, nec in casu hæresis habet supe- » riorem in terris, sed subest potestati ministeriali » universalis Ecclesiæ, quoad solam depositionem ». At interim extorquetur vel ab invito illud, *subest;* neque efficiet ullâ arte Cajetanus, eum qui, ut deponatur, subest, non etiam subesse, ut convincatur et ut judicetur. Neque item efficiet, ut is qui habeat judicem, non habeat superiorem. Quis autem negaverit *ministerialem* esse Ecclesiæ potestatem? Respectu Christi certè; Papæ quidem respectu, ministerialem esse, quâ Papa judicetur ac deponatur; nec si millies dixerit Cajetanus, omnesque argutias exhauserit, ulli persuadebit.

Sanè operæ pretium est intueri ut se torqueat, dum potestatem illam ministerialem exponit. Ait enim potestatem illam, quâ Papa deponitur, tripliciter considerari posse. « Tria enim, inquit, in- » veniuntur in Papâ ; scilicet papatus, persona quæ » est Papa, puta Petrus, et conjunctio utriusque,... » ex quâ conjunctione resultat Petrus Papa ». His

positis subdit : « Et quoniam amotio Papæ, sive per » renuntiationem, sive per depositionem, sive per » ejectionem non est corruptio papatûs, nec Petri, » sed conjunctionis papatûs et Petri; idcirco diligen- » tissimè et cautissimè oportet pro regulâ habere ante » mentis oculos, cùm de amotione Papæ tractatur, » quòd non requiritur potestas superior Papâ, sed » superior conjunctione inter Petrum et papatum ».

Hæc Cajetanus operosissimè tribus exequitur prolixissimis capitibus XX, XXI et XXII. Quâ sanè doctrinâ facilè demonstraveris, ne Nestorium quidem, exempli gratiâ, ab Ephesino Concilio, tanquam superiore fuisse depositum. Quis enim non videat depositionem eam non esse corruptionem episcopatûs, qui sanè in Ecclesiâ catholicâ manet integer ; neque etiam Nestorii, qui incolumis superest; sed conjunctionis episcopatûs cum Nestorio : atque adeo Concilii Ephesini potestatem non esse superiorem Episcopo Nestorio, sed *superiorem conjunctione* inter Nestorium et episcopatum : quæ quàm vana et absurda sint omnes intelligunt.

Quare et illud vanum est, quòd *illa potestas* quâ Papa hæreticus deponitur, « licèt minor papatu, » habet tamen vim coactivam, non super Petrum » Papam, sed super conjunctionem papatûs et » Petri..., in causâ hæresis ; ita quòd illa potestas » relata ad Papam est ministerialis, relata ad con- » junctionem Petri et papatûs in fieri vel dissolvi, » subjecto existente disposito, est auctoritativa (1) ».

Huc denique recidunt qui paradoxa fingunt, ut

(1) *Caj. de comp. etc. cap.* XXI.

altiora quàm ipse Christus de Christi Vicario meditentur. Quæ Cajetanus, ut ipse profitetur, ex intimo philosophiæ sensu quantumvis deprompserit, omnemque scholasticæ suæ artem excusserit, non tamen perfecerit ut ad hæc inania, theologiæ gravitas, ne dicam fidei, redigatur auctoritas.

CAPUT V.

Suaris labores æquè irriti circa depositionem Papæ in hæresim lapsi.

VIDIT Suarez Cajetani mirum in modum laborantis conatus irritos. « Hîc, inquit (1), Cajetanus » mirè se vexat, ne cogatur admittere in casu etiam » hæresis Concilium stare super Pontificem ». Et ille quidem assentitur Cajetano neganti casum ullum esse, quo certus et indubitatus Pontifex superiorem agnoscat, et ad illud recurrit: in casu hæresis, Pontificem ipso facto depositum esse. Ne tamen in illa quæ jam relata sunt, incurrat incommoda, illud, ipso facto, non valere dicit, nisi post Ecclesiæ declarationem. At jam illa omnia redeunt : si Papa accusandus, citandus, judicandus veniat, ergo habet superiorem; ac prohibere nemo potest, quin illa, quam Suarez postulat, declaratio Ecclesiæ, non sit illius judicantis actus.

Id quidem sentit vir sagax. Cæterùm sic se expedit : « Quando Ecclesia Papam hæreticum depone» ret, non ipsa tanquam superior, sed ex consen-

(1) *Suar. de Fid. disp.* X, *sect.* VI, *n.* 9.

» sione Christi Domini juridicè declararet eum hæ-
» reticum esse, atque adeo prorsus indignum Ponti-
» ficis dignitate, tumque ipso facto immediatè depo-
» neretur à Christo (1) ». Quid sit autem illud, *consensione Christi Domini*, hæreticum adeoque indignum declarare, et quæ tandem illa sit Christi Domini *consensio?* specialisne ea, an generalis, et quatenus nobis comperta sit, exponat qui potest. Certè quæ in Ecclesiâ rectè legitimèque fiunt, Christi, non dico consensione, sed auctoritate fieri confitemur, et eatenus Christus verè in Ecclesiâ est per suum Spiritum omnia administrans. Cæterùm *immediatè*, hoc fieri, id est, nullâ interpositâ Ecclesiæ auctoritate, nec Suarez dixerit, ut profectò ipse, haud minùs quàm Cajetanus sese inani operâ vexasse videatur.

At enim Suarez ait : ut, in electione Papæ, electores non conferunt ei potestatem, sed personam designant, cui Christus conferat; ita qui deponunt, personam designant, cui Christus abroget potestatem : neque absimilia dixerat Cajetanus; sed hæc nihil ad nos. Id certè quærimus, an non Ecclesia aliquam exerceat jurisdictionem super eum quem citet, quem convincat, quem declaret inhabilem, ac potestate destitutum. Verba quærunt illi; nos rem ipsam intuemur. Certè electores Papæ, genus aliquod jurisdictionis exercent in electum, quippe qui eidem papatum conferant, cujus detrectantis excusationes admittere, si justæ videantur, vel si iniquæ, respuere, atque ad onus suscipiendum cogere omnino possint. Sed ut ut sit, jus illud in privatum exercent:

(1) *Suar. de Fid. ibid. n.* 10.

non enim electus verè perfectèque est Pontifex, antequam saltem acceptaverit : in depositione verò potestas exercetur in certum Pontificem, qui proinde non ut homo privatus, sed jam ut Pontifex judicanti subsit, ac proinde aliquo in casu, nempe in casu hæresis, inferior habeatur.

Huc accedit quòd non tantùm certò hæreticum, sed etiam suspectum, et diffamatum judicare, adeoque vel damnare, vel absolvere debeat Ecclesia, ut et Joannem Driedonem dicentem audivimus, et doctissimi quique confitentur, propter ingens fidei periculum. Unde Glossa in caput *Si Papa*, dist. XL, verbo, *à fide*, sic habet : « Hîc specialiter fit mentio » de hæresi, ideo quia etsi occulta esset hæresis, Papa » de illâ posset accusari, sed non de alio occulto » crimine » : quo casu nec recurri possit ad illud : Papam ipso facto esse depositum. Neque enim suspectus de occultâ hæresi, aut etiam diffamatus, ipso jure est depositus; sed venit accusandus, convincendus, deponendus, si contumax esse judicetur et *incorrigibilis*. Neque verò hæc commemoramus quòd illud, *declarativè* aut *destitutivè* deponi Pontificem, magni ad fidem catholicam momenti esse putemus. Ea namque omnia, cùm in idem re ipsâ redeant, habemus promiscuè; quanquam nostra, ut planiora ac simpliciora, præferimus. Neque placet per verborum circuitus et ambages in ea recidere, à quibus primâ specie abhorrere videaris.

CAPUT

CAPUT VI.

Cajetani ac Suaris absurda effugia, non nisi aliis absurdioribus evitari posse. Alberti Pighii sententia, quòd Papa, nec ut privatus, fieri possit hæreticus : alii quoque casus, quibus Papa Concilio habetur inferior.

At enim objiciunt unum casum afferri à nobis, hæreseos scilicet. Esto interim habeamus unum; alii enim plures ultro se ingerent, et tamen ille unus sufficit ad evertendam eam, quam de fide esse vellent omnimodam, et quocumque in casu absolutam Romani Pontificis potestatem. Id egregiè sensit Albertus Pighius Campensis, et Cajetanum irrisit, falsa et inania, ac verba potiùs quàm argumenta proferentem. Sic enim arguit virum (1) : « Hoc vide, quo » pacto non sit evidens repugnantia; posse Eccle- » siam, aut Concilium deponere Papam hæreticum, » et tamen nullo unquam casu super ipsum aucto- » ritatem habere. Planè contradictionem implicat » ut judex non sit supra reum, atque eum in quem » profert damnationis sententiam ». Accumulat alia quæ depositionis sententiam præcedant; reum citare, examini subdere, ut ad interrogata respondeat cogere, *quæ sine coactivâ potestate non possint fieri.* Neque Cajetani responsiones prætermittit. « Nihil, » inquit, prodest hîc subterfugere, et latebras et » diverticula quærere, dicendo Ecclesiam aut Con- » cilium in hæresis casu ex ministeriali illâ potestate » habere vim coactivam, non quidem super Cle-

(1) *Pigh. assert. Hierarch. Eccl. lib.* VI, *cap.* XIV, XVI.

» mentem, et Julium, sed super conjunctionem » papalis auctoritatis cum illis, idque non simpli- » citer, sed in solo casu hæresis. Nugari enim est » istud, et non ad rem respondere ». Et urget nullo casu subditum fieri posse Concilio eum, quem absolutè supremum, Conciliisque omnibus superiorem Christus constituerit; nullamque aliam huic reperit difficultati expediendæ viam, quàm suum illud, oppidò nimium et absurdum : Papam hæreticum esse non posse, nequidem ut privatum.

Ita cùm adversarii alii in angustias redigantur, alii vana et ridenda, alii nimia et apertè absurda excogitare cogantur, nobis certè hæc effugere omnia, et in avitâ sententiâ planâ et simplice permanere licet.

Idem Albertus Pighius quærit (1), post Canonistas atque Theologos omnes, quid fieret si Papa captivus, si perpetuâ mentis alienatione teneretur. Tunc enim Concilium sine Pontifice congregari posse, et de ipso decernere passim asserebant et necessarium videbatur. At ille ideæ, quam informaverat, superioritatis intentus, in captivitatis casu expectandum esse asserit, cùm tamen ea tam diuturna esse queat, ut Ecclesiæ provideri necesse sit : de mentis alienatione, ut à quindecim sæculis nunquam evenerit, *ita nec futurum unquam esse* confidit. Quæ cùm optantis potiùs quàm disputantis sint, en alios præter hæresim casus, quibus Concilium supremâ auctoritate, ac sine Pontifice, de Pontifice decernere, reique ecclesiasticæ providere debeat.

(1) *Pigh. assert. Hierarch. Eccl. lib.* VI, *cap.* XVIII.

Albertus Pighius unum esse ejusmodi casum admittit, cùm est dubia incertaque Pontificis electio. At miror cur eum casum, ut alios, possibilem esse non neget. Qui enim absurdius est, aut Ecclesiæ periculosius, hæreticum esse Pontificem, aut diutissime captivum, aut mente captum, quàm ita dubium, ut longâ annorum serie, nec agnosci certò possit, etiam à rectè quærentibus? Interim grassantur hæreses per Ecclesiam, nulloque gubernatore certo, Petri navicula fluctuat, atque in eâ navigantes hàc illacque jactantur: quod in infando illo schismate sæculi XIV factum esse constat. Id antequam contigisset, si à Pighio quæreretur, an fieri posset, ex illis ideis præclaris, quod nunquam hactenus tot antè elapsis sæculis factum esset, nec fieri posse confideret. Sed casus improvidos, ac si quæ mortalibus mala evenire possint, non nisi experientiâ magistrâ discimus.

Respondebunt alii his improvisis casibus, si occurrerint, Deum provisurum, neque tam sollicitè quærendum nobis, quid tum facto opus esset. Quis autem hoc neget, Ecclesiæ suæ provisurum Deum? Sed planè provisurum intelligimus, non novâ in terris constitutâ potestate. Quare eam potestatem, quâ provideri possit, servari integram, non pessumdari evertique oportet.

CAPUT VII.

Papam etiam certum, non modò hæreticum, sed et absque hæresi, schismaticum fieri posse Duvallius docet ex Turrecrematâ et Cajetano Cardinalibus, eumque Ecclesiæ auctoritate statim dejiciendum.

Iterum tertium quartumve casum habemus, quo Concilium de Papâ judicet, et quidem se nesciente, universalis Ecclesiæ auctoritate collectum; casum nempe schismatis. Neque hîc tantùm reponimus eum schismatis casum, quo ex dubiâ electione dubius esset Pontifex, ut in illo fœdo schismate XIV sæculi, sed etiam quo certus Pontifex fiat schismaticus.

Id autem ne dubites posse contingere, triplicem hujus rei casum Andreas Duvallius, non suspectus auctor, ex Turrecrematâ et Cajetano Cardinalibus, non item suspectis, adducet : « Ii, inquit(1), digni-
» tatis pontificiæ acerrimi propugnatores affirmant
» Papam posse esse schismaticum in his casibus :
» primò, si se à communione totius Ecclesiæ, et
» omnium Episcoporum, ob aliquam causam in-
» justam separet, et solùm cum quibusdam sibi
» cohærentibus communicare velit.... Secundò, si
» nollet ampliùs officio Pontificis fungi, nec tamen
» subesse ei qui pro se eligeretur, sed se schismati-
» corum conventiculis adjungeret. Tertiò, aiunt
» quidam, si antiquos Ecclesiæ ritus et consuetu-

(1) *Duv. de supr. R. P. potest. part.* III, *quæst.* IX, *p.* 433.

» dines ab apostolicâ traditione manantes immutare » vellet ». Tunc schismaticus, nec minùs quàm hæreticus dejiciendus esset. Quâ potestate? an recens à Christo creatâ et constitutâ? an ipsi Ecclesiæ jam inde ab initio concreditâ? exponant, si possunt, qui omnem Ecclesiæ potestatem in unum Papam concludunt, eumque in omni casu superiorem esse volunt. Nos verò hos casus non studiosè conquirimus, neque ultro ingerimus huic quæstioni; sed ex Duvallio et aliis non suspectis auctoribus, ut huic loco necessarios inserimus.

CAPUT VIII.

De Concilii auctoritate, quâ Papa teneatur in fidei causis, Duvallii locus.

Addamus aliam ex Duvallio quæstionem : an Concilium legitimo modo coactum et legitimo modo procedens, Papâ per Legatos præsidente, in iis, quæ ex unanimi Legatorum ac Patrum consensione de fide decreta sint, « ante confirmatio» nem sit infallibile, quamvis Pontifex nullam hujus » decreti instructionem dederit (1) » ? Negat Bellarminus et moderni quidam Lovanienses, ex suis regulis; quòd nimirum doceant, à Papâ Patres accipere, quòd recta decidant, neque posse à Papâ infallibilitatem suam transferri in Legatos. At Duvallius tale Concilium infallibile esse concludit cum Soto (2) et aliis; quòd nempe in eo sit tota Ecclesia

(1) *Duval. ibid. part.* IV, *quæst.* VI, *p.* 525. — (2) *Dom. Soto in* IV *Sent. dist.* XX, *q.* I, *art.* IV. *Duv. loc. cit. p.* 531 *et seq.*

repræsentata : hoc est, eodem interpretante Duvallio, « ipsamet Ecclesia secundùm auctoritatem » definiendi legesque condendi, quæ falli non pos» sit ; utpote *columna et firmamentum veritatis.* » Concilium namque œcumenicum legitimè coac» tum, et legitimo modo procedens, non à Ponti» fice, sed à Spiritu sancto sibi assistente, suam in» fallibilitatem habere ex vi ordinationis et pro» missionis Christi, quâ promisit et statuit se Spiri» tumque suum Ecclesiæ jugiter affuturum... Quare » teneri Pontificem talis Concilii tam in fide quàm » in moribus, sententiæ consentire et stare, non » quasi sit inferior Concilio, eique tanquam supe» riori obediens, sed ut obediens veritati per Spi» ritum sanctum revelatæ ». Hîc oppidò vides, qui pontificiæ potestati præ aliis favere se jactant, nihil aliud quærere, quàm verborum offucias, et ut verbis minuant quod ipsâ re fatentur. Ecce enim Duvallius confitetur talis Concilii decretis teneri Papam, quod est res ipsa quam nos quoque dicimus. Ergone Concilio obediens erit tanquam superiori? Cave dixeris : abominandam vocem ! Sed dicas obedire ipsi veritati per Spiritum sanctum revelatæ. Quasi nos turba fidelium Conciliis aliter obediamus, quàm quòd certâ fide credimus, per illa Concilia veritatem, cui paremus, à Spiritu sancto esse revelatam.

Utcumque est, licet per Duvallium credere Patres in Conciliis non accipere à Papâ, sed à Spiritu sancto, ut recta decidant ; eamque vim talis decreti esse, ut ei decreto se nesciente facto, ipse Pontifex consentire et stare teneatur : tanta Eccle-

siæ consentienti ad fidem explicandam inest auctoritas.

Atqui eam auctoritatem non facit Papæ infallibilitas, quam reverâ in Legatos transmittere non potest; sed Ecclesiæ totius, non ab ipso Pontifice profecta, sed à Christo collata; quæ cùm Duvallius concesserit, si ab ipso quæratur, an non etiam possit, dissentientibus Legatis, valere decretum, haud facilè videtur se expedire posse. Legati enim ipsi non sunt infallibiles, quibus adhærere Synodus teneatur, sed tota Synodus id à Christo habet, adeoque decretum, præsidentibus Legatis, non tamen necessariò consentientibus, fieri et stare posset: alioquin nec sufficeret formula Tridentina, « Sacro- » sancta œcumenica et generalis Tridentina Syno- » dus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præ- » sidentibus in eâ Sedis apostolicæ Legatis, statuit, » decernit, definit, etc. » nisi etiam *consentientibus* adscripsisset.

Quid autem tali decreto, ex sententiâ Duvallii, facto, confirmatio addat, alia difficultas alibi extricanda. Hîc certè sufficit tale Concilium necessariò confirmandum à Pontifice, qui ejus auctoritati stare teneatur.

CAPUT IX.

Propter quæ scelera in Pontificem animadverti possit; Canonistas ferè omnes, non iisdem licèt verbis, in eamdem rerum summam convenire.

Memoratum à nobis est sub Eugenio IV ab ipsi obedientibus, summâ contentione animorum fuisse

agitatum, propter quæ scelera Pontifex indubitatus accusari ac judicari posset. Ac passim consentiebant, nunquam id fieri posse, nisi propter unam hæresis causam. Cæterùm non eo secius in varias sententias abierunt. Pars enim aiebat Papam si *scandalosus et incorrigibilis* videatur, de hæresi suspectum, neque jam indubitatum esse Pontificem : quo jure asserebant in eum animadverti posse, extremâ etiam sententiâ, eâ glossâ nixi (1), quòd *contumacia sit hæresis.* Hæc docebant in ipsâ Eugenii curiâ Ludovicus Romanus, Antonius Rosellus, aliique complures quos quidem, cùm de Dionysio Carthusiano et Joanne Driedone ageremus, facilè ostendimus summâ ipsâ consentire cum iis, qui de Papâ scandaloso gravissima dicerent.

At pars alia, quæ magìs Pontifici gratificari videbatur, haud multò leviora proferebat. Nam etsi Pontificem *notoriè* etiam, et *contumaciter* scandalosum, deponi posse negabat; at invito eo colligi Synodum à Cardinalibus; at Cardinalibus deficientibus, Patres ultro convenire posse; at moneri Pontificem; at corripi; at si cogentes Synodum impedire velit, impunè contemni : quin etiam, si excommunicet, pro schismatico haberi; quippe qui cum catholicis Episcopis legitimâque Synodo communicare teneatur, ac deinde deponi. At si ecclesiasticam pervertat disciplinam, si Clerum vilipendere, si latâ sententiâ canonem de percussoribus Clericorum tollere, si alia facere, unde Ecclesiæ status decolorari videatur, si hæreticos à pœnis hæreticorum in præjudicium officii sanctæ Inquisi-

(1) *Gloss. in cap.* Si Papà; *dist.* XL.

tionis absolvere, si dispensationes noxias concedere aggrediatur, repugnantibus canonibus, non modò non parendum esse, neque iniqua mandata, aut injustissimas excommunicationes admittendas esse; verùm etiam contra eum brachium sæculare implorari, ac vim vi pelli posse consentiebant. Hæc passim Jacobatius; hæc deinde Duvallius (1); hæc alii omnes, quorum proinde certas constantesque sententias referre pigeat; ut profectò Pontifici quoque præstet, coram Synodo semel æquo jure agere, ac legitimum judicium experiri, quàm hæc extraordinaria pati à subjectis, omnibusque risui ac contemptui esse, ac nihilo secius loco dejici, et declarari schismaticum, si excommunicatione tueri se pergat. Et hæc tamen sunt, propter quæ hodie omnia concuti, atque everti clament; imò verò non hæc, sed longè leviora, cùm ne hæc quidem, passim à Canonistis firmata, Clerus Gallicanus proferat.

Quæ cùm apud me reputo, subit admirari quantùm in homines possit inanis verborum sonus, qui, cùm audierint Synodum Papâ superiorem esse, statim reclamabunt, ac si fortè ea vox in buccam venerit, erroneum dicent: iidem, si per alia verba, ac veluti per circuitum molliorem in eadem venias, sedati pacatique admittent: at profectò non efficient, ut erroneum sit planis ac simplicibus verbis explicare mentem, atque eum, qui sit judex, appellare superiorem.

Quod verò Conciliis œcumenicis datam univèrsim

(1) *Duv. loc. cit. part.* 1, *q.* 11, *p.* 88. *Jacob. lib.* v, vii, ix, *pass. Vid. in alter. Append. Labb.*

à Christo immediatè potestatem nolunt, haud equidem intelligo, quo pacto stare possit cum iis, quæ ipsi asserunt. Nam ultro confitentur, meritò à Concilio Constantiensi pronuntiatum esse, potestatem Conciliis à Christo immediatè datam, his certè casibus; si Papa sit hæreticus, vel schismaticus, vel dubius. At ego lubens quæsivero quo loco Christus in illis speciatim casibus eam potestatem Synodo immediatè contulerit? Certè in Scripturis nullam invenimus à Christo in Ecclesiæ ministros sive dispersos sive congregatos collatam potestatem, nisi ubi dicit : *Quodcumque ligaveritis : quodcumque solveritis, etc.* et : *Si Ecclesiam non audierit, etc.* et : *Qui vos audit, me audit,* aliaque ejus generis : quæ qui dixerit ad hæretici, aut schismatici, aut omnino dubii Pontificis casum meritò pertinere, rideatur. Certum est ergo intelligi hæc universim dicta, neque aliter pertinere ad illos speciatim casus, nisi quòd universim dictis, hos quoque speciales casus comprehendi necesse sit.

Quæ ratio Cardinalem Jacobatium de superioritate tractantem movit usque adeo, ut statim exclamaret [1] : « Profectò iste passus mihi valde est » difficilis; quia si concludam nullam potestatem » clavium datam esse Ecclesiæ, quomodo poterimus » dicere, quòd Ecclesia et Concilium judicet de » titulo papatûs, quia sine jurisdictione non rectè » quis judicat ». Ac reverâ, Synodus quo jure judicat de papatu litigantes? Pontificem hæreticum, quo jure deponit, seu declarat depositum? Quo jure tot aliis in casibus ab ipso Jacobatio probatis, in-

[1] *Jacob. lib.* v.

vito Pontifice, Synodus seipsa colligit, ut delinquentem moneat atque corripiat : à quo eam omnem subitò accipit potestatem, si nullam à Christo immediatè potestatem jurisdictionis accipit? An fortè à Pontifice in ipsum Pontificem? At revocare posset positivo tantùm jure concessam, cujus dominum esse volunt. An fortè quòd scriptum sit : *Hæreticum devita* (1); quanquam id haud magìs ad Pontificem spectat, quàm ad quoscumque alios? Sed etiam scriptum est, *ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè* (2) : neque tantùm de hæreticis; verùm etiam de fornicariis, avaris, ebriosis, cæterisque scriptum est, *cum hujusmodi nec cibum sumere* (3); ut si hæc et similia in certis casibus videantur dare Episcopis aliquam potestatem, ea ad alios casus æquo jure trahatur. Non alia tamen hujus causæ præsidia apud doctissimos invenias; nisi fortè addas rationem naturalem et jus naturale defensionis, et ipsam necessitatem, et alia ejusmodi; quæ utcumque se habeant, certè patere longiùs quàm ad schisma et hæresim alii contenderint. Quare nulla solutio est, nisi nobiscum agnoveris et generatim traditam à Christo potestatem esse, et hujus administrandæ rationem à Patrum traditione esse repetendam.

(1) *Tit.* III. 10. — (2) *II. Thess.* III. 6. — (3) *I. Cor.* V. 11.

CAPUT X.

De infallibilitate, positis quæ necessariò conceduntur, nullam superesse veram difficultatem : unum Albertum Pighium consentanea dixisse, sed nova, et inaudita, et ferè ab omnibus spreta, in quæ tamen adversarii necessariò deducuntur, si sua cohærenter tueri velint.

Ergo jam sola occurrit de infallibilitate difficultas, et illud : *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua* (1), ne alii cribrentur, et in areâ ventilentur : *Confirma fratres tuos,* petræ firmitate : et illud : *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam* (2); ideo, inquiunt, quia ædificata est super illam petram. Quæ si ita valent, ut pontificiæ infallibilitatis propugnatores urgent, Pontificem per se petram, ipsâ Ecclesiâ per eam sustentatâ firmiorem esse necesse sit; neque rem aliter se habere contendunt. Verùm id refugit animus. Quæ proinde petra, ipsâ Ecclesiâ per eam sustentatâ sit firmior, expendamus. Atque ego hîc si Scripturam penitus, per avitam ac perpetuam traditionem explicare cœpero, agam præposterè, qui in ipso limine totum ædificium collocare aggrediar. Placet ergo ad ipsum recurrere quæstionis fontem, et quæ inter Catholicos certa sint memorare. Ac profectò certum est, ferè omnium consensu, præter Albertum Pighium, nec memoratu dignum; certum, inquam, errorem à Pontifice, non modò intus credi, sed

(1) *Luc.* XXII. 32. — (2) *Matt.* XVI. 18.

etiam palam doceri ac prædicari posse, quod Joannem XXII fecisse satìs constat : et quod Joanni XXII non contigit, certum est prædicari posse usque adeo contumaciter, ut ejus pervicaciæ causâ, ut hæreticum et infidelem deponi necesse sit. At id Ecclesiæ evenire posse, ut sit hæretica et infidelis, nemo, nisi impius et hæreticus ausit asserere. Ergo absurdissimum est non esse Ecclesiam Romano Pontifice firmiorem. Tum Ecclesiam errare non posse certâ et catholicâ fide ab omnibus creditur, et apertè est in apostolico Symbolo pronuntiatum, quo Papa ipse salvus est : *Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam*. De Pontifice, quatenus separatim, etiam ut Pontifex, sententiam dicit, inter sanctos et càtholicos adhuc litigatur. Partim asserunt, partim dubitant, partim negant, et ab Ecclesiâ ipsâ post motam quæstionem à tot jam sæculis saltem suspensa sententia est. Falsum ergo et commentitium, ne quid dicam gravius, majorem esse in Pontifice quàm in ipsâ Ecclesiâ firmitudinem; imò verò absurdum in Ecclesiâ non esse majorem, quæ certiore auctoritate et traditione constet. Hæc interim ex communi omnium sententiâ; nunc rem funditus excutere liceat.

Jam illud, *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, certum est intelligi de ipsâ interiori fide, quâ Christo corde creditur. Notum illud Augustini (1)? « Quando rogavit pro Petro, ne fides ejus deficeret, » quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberri» mam, fortissimam, invictissimam, perseverantis-

(1) *Aug. de Correpl. et Grat. c.* VIII, *n.* 17; *tom.* X, *col.* 759.

» simam voluntatem » ? Ita deinde sentiunt omnes interpretes : ipse Cajetanus (1), in Lucam XXII. 32. *Ut non deficiat fides tua ;* « non dicit, ut non deficiat charitas tua : non dicit, ut non deficiat confessio fidei tuæ ; sed fides tua, quæ est in corde ». Ergo ista promissio nemini convenit, nisi ei in cujus corde certum sit nunquam defecturam fidem. Non autem talis est Romanus Pontifex : non ergo profectò hæc ei promissio convenit ; neque hîc distingui potest inter personam privatam et publicam ; tanquam Romanus Pontifex saltem quæstionem fidei judicaturus, infidelis aut hæreticus in corde esse non possit. Neque enim id ei tribuere audent ; sed eo se tuentur quòd Deus ab infideli veritatem extorqueat, ut à Caïphâ prophetiam, ab asinâ Balaam vocem : quæ exempla non conveniunt ei qui intus sit fidelis. Ergo nec asserere audent, Romano Pontifici promissum à Christo, ut publicam personam agens, fide non careat. Quare interpretes aliud quæsisse videmus, in quo fides non deficeret : nempe vel ipsum Petrum, quem in fide confirmatum esse constat ; vel sub Petri nomine ac figurâ, Ecclesiam universalem, Romanamve peculiarem, ut Ecclesiæ universalis caput. Hæ enim solæ sunt, quæ, ipsâ intus inhabitante fide ex Christi promisso, eâ carere non posse credant. Quo uno omnis adversariorum argumentatio statim corruit. Quin ipse Duvallius apertè jam edixit ad illum de Petro locum responderi posse (2) : « Christum rogando pro » Petro, pro Ecclesiâ universali in eo repræsentata » rogasse ; atque hanc responsionem eatenus probat,

(1) *Cajetan. comm.* — (2) *Duv. de sup. R. P. pot. part.* IV, *q.* VIII, *p.* 211, *edit.* 1614.

ut ab omni erroris notâ eximatur; quod hîc nobis sufficit.

Hîc respondere solent, in Christi promissione seu precatione illâ singulari, respectu quidem Petri fidem ipsam intelligi, quâ intus creditur; at in successoribus saltem intelligi fidei professionem quâ fratres confirmantur. Quæ responsio non satìs sibi constat; variumque hoc et arbitrarium ad arbitraria nos et incerta deducet; quique ita interpretantur, semel loco moti, et à litteræ quam tueri velle videbantur simplicitate dejecti, ad alia atque alia facilè propellentur. Quare ne stare quidem possunt in ipsâ, quæ Romano Pontifici promissa à Christo fuerit, fidei professione, ut fratres confirmet: tanquam ei officio Romanus Pontifex deesse non possit. Ecce enim fatentur à summo Pontifice doceri posse et prædicari hæresim ad contumaciam usque, cujus contumaciæ nomine, vel sit ipso jure depositus, vel saltem deponendus. Audivimus confitentes uno ore omnes, et canon *Si Papa* id clarè efficit, atque in Petri Ecclesiâ, hoc est in Romanâ, omnium Ecclesiarum matre ac magistrâ, prædicare Petri fidem, ad personam publicam et ad officium confirmandi fratres procul dubio pertinebat. Cui tamen officio deesse posse Pontificem necesse est fateare. An fortè placeat id, quòd Romanus Pontifex hæresim ultro docere ac prædicare possit, consultus pro pontificii officii debito, non possit? Quanquam id absurdum est, (nullâ in Christi verbis consultationis vel minimâ mentione) vim in consultatione facere; tamen, ne tu quidem illud, quo refugis, diu tueare.

Adsunt enim mihi Melchior Canus, Bellarminus

Cardinalis, Odoricus Rainaldus, et alii pontificiæ infallibilitatis defensores, qui te ab hâc arce dejiciant. Omnes enim confitentur non deesse responsa Romanorum Pontificum etiam in corpore Juris, quæ cum Ecclesiæ traditione et evangelicâ veritate stare omnino non possint. Res enim in confesso est; atque hos secutus Nicolaus Dubois, hæc novissimè scripsit (1) : « Aliquando super casibus propositis » aliqui (Pontifices) rescripserunt, secundùm opi- » nionem illorum tempore probabilem ». Quid est, *rescripserunt?* Consulti responderunt, hoc enim esse rescriptum. Unde omnia penè jura conflata sunt. At opinionem probabilem vocat certissimè falsam, et Evangelio repugnantem. Sic enim refert (2) : « Stephanus II, anno circiter 752, in responsis, ca- » pite II, dixerat : Si quis se in conjugio copulave- » rit, et uni eorum contigerit, ut debitum reddere » non possit, non liceat eos separare, nec pro aliâ » infirmitate, excepto si dæmonii infirmitas, aut » lepræ macula supervenerit ». Addit *Disquisitor :* « Hoc responsum de dissolutione quoad vinculum » docti intelligunt ». Ergo rescriptum docti intelligunt eo profectò sensu, qui cum Evangelio stare non possit.

Quid memorem alia ejusdem Papæ responsa, atque imprimis illud (3) : « Si quis in vino, propterea quòd » aquam non inveniebat, omnino periclitantem infan- » tem baptizarit, nulla ei adscribitur culpa. Infantes » sic permaneant in ipso baptismo ». Quo responso et baptizans in errore firmatur, et infans christiano

(1) *Disq. art.* 1, *n.* 7. — (2) *Ibid. n.* 9. *Resp. Steph. II, cap.* II, *tom.* II *Conc. Gall. pag.* 14. — (3) *Steph. II; ibid. cap.* XI.

baptismo

baptismo caret. Quid illud Gregorii II, ad sancti Bonifacii Moguntini interrogata respondentis, « ut » novum conjugium permittatur viro, si mulier » infirmitate correpta non valuerit debitum red- » dere [1] ». Quam responsionem idem Gregorius vocat « apostolici vigoris doctrinam, eamque tra- » ditam per beatum Petrum, à quo et apostolatûs » et episcopatûs principium extitit ». Quæ verba præ se ferunt pontificii responsi plenam auctoritatem, et tamen responsum illud, ut Gratiani verbis utar, « evangelicæ et apostolicæ doctrinæ penitus » invenitur adversum [2] ». Nec illud quisquam diffitetur. Quid quod Cœlestinus III, matrimonii vinculum inter Christianos, superveniente alterutrius infidelitate, solverat, errore manifesto contra Evangelium; unde ejus Decretalem, vetustis insertam collectionibus, Innocentius III reprobavit [3].

Possem hîc commemorare Liberium, possem Honorium, possem alios; sed huic loco ista sufficiant. Nempe hæc in confesso sunt; atque à Bellarmino, et aliis quoque qui recèns contra nos insurgunt, id extorquemus, ut Romani Pontifices pro officio consulti, falsa, ac sanæ doctrinæ adversa responderint; nempe, inquiunt, eatenus probabilia, necdum ab Ecclesiâ definita sectati : tanquam non id eis officii incumberet, ut doctrinis peregrinis et apertè falsis fallacem illam vanæ probabilitatis speciem ac larvam detraherent.

Neque Bellarminum juvat decantatum illud :

(1). *Greg. II ep.* IX; *tom.* I *Conc. Gall. pag.* 519, 520. — (2) *Dist.* XXXII, *quæst.* VII. — (3) *Vid. Decr. Greg. IX, lib.* IV, *tit.* XIX, de Divort. c. VII, Quanto.

Romanum Pontificem pro privato Doctore ista docuisse. Certè enim constat, ab iis qui interrogabant fuisse consultum, non ut virum doctum, sed ut eum qui apostolicæ cathedræ præsideret. Quo casu respondisse pro privato Doctore manifesto ludibrio, nihil aliud erat, quàm apostolico officio defuisse.

Neque pluris valet quod jactant, responsa ista esse particularia, ad homines scilicet, vel ad Ecclesias singulares, non ea quæ universam spectent Ecclesiam. Etenim ad officium confirmandi fratres procul dubio pertinebat, ut Romani Pontifices, non tantùm ad ea responderent quæ universam Ecclesiam, sed etiam ad ea quæ spectarent singulares Ecclesias; imò etiam ad ea quæ privatos homines, de salutis negotio consulentes eum, quem proposuit Deus, non tantùm omnibus, sed etiam singulis.

Ea tamen omittamus : veniamus ad id in quo vim collocant : nempe id fieri non posse, ut Romanus Pontifex declarandæ fidei officio desit, cùm res in eo vertatur cardine, ut toti Ecclesiæ proponenda sit fides. Ad id ergo redigis illud, *Confirma fratres tuos.* At quanquam erat præstabilius hunc locum semel omittere, quàm ei tot alienas neque à Christo judicatas insarcire sententias, accipio conditionem, et contendo rem ipsam, ex iis quæ concessa sunt, jam esse confectam. Casum enim ponamus hunc : quæstio de fide instituitur; ad eam definiendam Concilium generale convenit. Quid hîc Turrecremata. Quid Jacobatius, aliique pontificiæ auctoritatis vehementissimi defensores dixerint, recordemur. Id scilicet, tum fieri posse ut Papa à

Concilio dissentiat, et quidem ad finem usque, et invito eo Concilium definiat, et Pontificis judicium sententiamque spernat, et valeat Concilii decretum, et ab ipso Concilio Pontifex deponatur. An fortè tum vacat officium confirmans fratres? Absit; sed Pontifex, in ipso definiendo fidei cardine, suo officio planissimè defuerit.

An fortè dices, non esse tunc necessarium Papæ officium, cùm Concilium adsit, à quo suppleri possit? Quanquam illud vanum est, nec licet Christi verba urgere, aut omittere ad arbitrium, admittamus tamen. Hîc in promptu mihi est respondere illud, non quidem semper adesse Concilium, sed semper adesse Ecclesiam, semper Spiritum sanctum, qui quocumque ritu prolatam à Papâ sententiam, si ea quidem falsa sit, prævalere vetet.

At instant, et id validissimum putant, obedire oportere decernenti Pontifici, cùm non adsit Concilium, quo ejus sententia dissolvatur; adeoque si tunc erraret Pontifex, tota cogeretur (id quidem mirum) Ecclesia in errorem. Jam ergo sit ut vis: sit firmum fixumque, ut nullo casu liceat pontificia jussa detrectare. At non id ipse dicebas, cùm alia tractaremus. Obedire certè Romano Pontifici dicebas necessarium, cum hâc exceptione, nisi contra divina præcepta, contra canones summè necessarios, contra publicam Ecclesiæ tranquillitatem aliquid edixerit. At quantò æquior erit excusatio, si contra ipsam fidem? At enim id possibile non est: assertionem tuam audio, probationem requiro, volvis nos in circulum, uno verbo, principium petis: Papæ obediendum est in fidei negotio, quia est in-

fallibilis : infallibilis est, quia obediendum ei est in fidei negotio. Nos clarè decreta ejus de fide eamdem ac reliqua habere exceptionem, nempe hanc, nisi quid contra Dei leges ac traditionem edixerit, sin tale quid edixerit, eatenus obediendum, ut ne scandala fiant, ut Concilii judicium modestè expectetur, efficaciterque requiratur; non sanè ut pro certis fixisque, incerta ac suspensa habeantur.

Id alio quoque modo confici potest. Quæro Pontifex hæreticus et professus hæresim, ac sic ipso jure, ut passim aiunt, depositus, eone privilegio gaudet, ut non possit eam quam profitetur hæresim decreto facto statuere? Si respondes non posse, ingens privilegium tu mihi narras Pontificis ipso jure dejecti. Quòd si posse responderis, eo quòd Pontificis jam hæresim professi sententia nulla sit, utpote ab eo profecta qui sit jure quidem, etsi nondum effectu depositus, tum ego respondebo : si hæresim ipso statim decreto prodat, non eo magìs tale decretum valiturum fore; imò quæcumque ejusmodi sunt, quocumque tempore modoque prolata, statim vacuâ auctoritate esse, ac ne ad cathedram quidem pertinere; nedum ab Episcopis promulgentur, aut illis ea, quæ ex fide est, obedientia præbeatur.

Ergo, inquis, non Concilium tantùm, sed singulos Episcopos Papæ judices facis. Egone? Haud equidem magìs ac tu, cùm Pontifici, canones solventi, simoniam exercenti, contra Dei jussa præcipienti, in necessariâ causâ, quandocumque occurrerit, Concilium neganti, ac sibi repugnantes sine discrimine excommunicanti parendum esse negas : suspendi enim rem eo casu, ex certâ et necessariâ

causâ, non autem Pontificem sine Concilio œcumenico judicari, tecum certè dicimus. At interim, inquies, qui dissenserit pelletur pro hæretico : at ille qui in aliis à te comprobatis casibus non obedierit, pelletur pro contumace et rebelli. Rectène an secus, quæstio erit, eaque, si tanta res sit, à totâ Ecclesiâ judicanda. At fides, inquies, subortâ quæstione, non potest esse in suspenso. Quasi verò, te fatente, in suspenso non sit aliquatenus, antequam ab ipso Papâ sententia proferatur.

Quid hîc sequi debes? Nempe id quod Augustinus habet in quæstione de hæreticis rebaptizandis : vetustæ consuetudinis robore ac traditione teneri ac sustentari Ecclesiam, quoad, expensâ sententiâ, quæstio finiatur. Rectum id et probum. Sed nos quoque eo utamur. Certè nihil omnino objicere potes, quod non in te statim invicto robore refundamus et retorqueamus. Quæ mihi cogitanti, atque animo, ut par est, sæpe revolventi, unus semper visus est Albertus Pighius (1), ut falsa et absurda, ita consentanea et apta dixisse. Posteaquam enim semel statuit illud, *ne deficiat fides tua*, et de verâ fide, quam non modò profitemur, sed etiam habemus intus, et de omnibus ac singulis Petri successoribus esse dictum; consequenter sibi dicendum esse vidit, eorum neminem hæreticum unquam esse potuisse aut deinceps esse posse. Et ille quidem caput *Si Papa*, primùm haud multi facit, à privato auctore sancto Bonifacio depromptum : tum eam capitis partem, quâ dicitur non esse Papam judicandum, *nisi esset à fide devius*, conditionalem esse ait, quâ

(1) *Pigh. lib.* VI, *cap.* XIV, XVI.

Bonifacius significet, *non se credere quod ita esse possit, sed si fortè esset.* Quo responso miros triumphos agit, et ineluctabilem aliis pontificiæ superioritatis assertoribus difficultatem unum evasisse se gloriatur, uti jam vidimus. Neque enim eludi posse Concilii superioritatem in judicando Pontifice, nisi semel posito casum hæresis in ipsum non posse cadere, eumque hæreticum, quin etiam nec mente captum esse non posse; ut profectò mirum sit, cur non eodem impetu impeccabilem fecerit, unoque responso omnia incommoda propulsaverit. Hæc ille omnium primus, et contra omnium mentem, ut ipse profitetur: « Non sum enim nescius, inquit(1), » in ipsò statim limine exclamaturos quosdam per » se malè affectos hierarchiæ ecclesiasticæ, adulari » hîc nos Romanis Pontificibus, et ex hominibus » deos facere, qui negamus eos posse fieri hæreticos, » quod concedit schola Canonistarum universa, ex » capite *Si Papa*: quod et Theologi omnes quicum- » que hâc de re prodiderunt et scripserunt aliquid ». En quæ statim proferant talium assertores, *per se malè affectos hierarchiæ*, qui hæc adulatoria magis quàm vera suspicentur. Eam verò sententiam Bellarminus et Suarez probabilitatis ac pietatis nomine amplectuntur, adeo probabilitati ac pietati parum officere putant, ab omnibus quotquot sunt Canonistis et Theologis dissensisse.

Cæteri verò infallibilitatis pontificiæ defensores passim cum Melchiore Cano(2), Alberti Pighii *novam opinionem aspernantur*, et caput *Si Papa*, aliosque ejusdem sensûs nativâ ac propriâ significatione et

(1) *Dist.* XL. — (2) *Melch. Can. lib.* VI, *cap.* XXIII.

omnium scriptorum consensione confirmant; qui tamen cùm à Pighio discedunt, sua labefactant. Maximo enim argumento est eos omnes à verâ Christi sententiâ aberrasse, cùm eum ipsum contemptum et solitarium relinquant, qui omnium congruentissima atque aptissima in medium attulerit.

Urgebit enim ille et à Christo fidem ipsam, non fidei professionem tantùm esse promissam; et, *Confirma fratres tuos* dictum latissimè de toto pontificali munere, circa quæstiones fidei exequendo, non de eo tantùm quo toti Ecclesiæ aliquid proponatur; ac, si vel in uno vacillet promissa fides, in toto vacillare, et semel admissâ interpretatione arbitrariâ, vim omnem hujus textûs solutam, atque aliis patere januam quâ sua quoque introducant.

Hîc, si ratione victi, ad Conciliorum, Patrum, ipsorumque Pontificum traditionem se conferant, id quidem facere et nobis gestit animus; sed cohibendus est impetus, nec placet alteri loco ponere, quæ suo reservantur. Satìs erit ex iis quæ ipsi adversarii concesserunt, atque omnino ex ipso quæstionis statu, ostendisse, nihil nos premi locis evangelicis quos urgebant, iisque rationibus quas invictas putabant: quin, nostram doctrinam, undecumque aggrediantur, in tuto esse positam, atque adversarios ad vana et ludicra referentes magnum fidei mysterium, omnino frustra esse, neque immeritò dixisse Duvallium (1), nullos esse Scripturæ locos, nulla Ecclesiæ decreta, quibus pontificia, sive superioritas, sive infallibilitas demonstretur.

(1) *Duv. part.* IV, *quæst.* VII, VIII.

CAPUT XI.

Ex his consequi Romanos Pontifices in hâc quæstione non se commoturos, cujus rei multa sunt argumenta : primum, ex Declarationibus sacræ Facultatis, anno 1663, toto regno promulgatis, ipsis Pontificibus nihil conquerentibus.

Quæ cùm ita sint, Romani Pontifices ad tam exilia redigi fidei quæstionem haud sese omnino commoveri sinent; fremant multi licèt, impetu magìs, ut vidimus, quàm ratione incitati, in Articulos Gallicanos, ut Sedis apostolicæ censuram provocent. Non illa à priscâ gravitate discedet, aut innocuam sententiam, post tot sæcula condemnabit. Cujus quidem rei duo hîc argumenta proferemus. Ac primùm. Plus viginti anni sunt ex quo editæ fuere *Declarationes Facultatis Parisiensis, factæ apud Regem super quibusdam propositionibus, quas nonnulli voluerunt adscribere eidem Facultati, die* 8 *Maii* 1663 (1).

1°. « Non esse doctrinam Facultatis, quòd summus Pontifex aliquam in temporalia Regis Christianissimi auctoritatem habeat : imò Facultatem semper obstitisse, etiam iis, qui indirectam tantummodo esse illam auctoritatem voluerunt.

2°. » Esse doctrinam Facultatis ejusdem, quòd Rex Christianissimus nullum omnino agnoscit, nec habet in temporalibus superiorem, præter

(1) *Vid. apud D'Argentré, tom.* III, *pag.* 90 *et seq.*

» Deum; eamque suam esse antiquam doctrinam, à » quâ nunquam recessura est.

3°. » Doctrinam Facultatis esse, quòd subditi » fidem et obedientiam Regi Christianissimo ita de- » bent, ut ab iis nullo prætextu dispensari possint.

4°. » Doctrinam Facultatis esse, non probare nec » unquam probasse propositiones ullas Regis Chris- » tianissimi auctoritati, aut germanis Ecclesiæ Gal- » licanæ libertatibus, et receptis in regno canonibus » contrarias: verbi gratiâ, quòd summus Pontifex pos- » sit deponere Episcopos, adversùs eosdem canones.

5°. » Doctrinam Facultatis non esse quòd sum- » mus Pontifex sit suprà Concilium œcumenicum.

6°. » Non esse doctrinam vel dogma Facultatis, » quòd summus Pontifex, nullo accedente Ecclesiæ » consensu, sit infallibilis ».

Hi sex articuli continebant ea, quæ « Regi Chris- » tianissimo declaranda erant, ex parte Facultatis » per os illustrissimi Domini Archiepiscopi Parisien- » sis designati, cum amplissimo comitatu Magistro- » rum ejusdem ».

Quæ cùm à deputatis, « juxta decretum pridie » in congregatione generali factum, deliberata » essent, eâdem die 8 mensis, illustrissimus Parien- » sis Archiepiscopus designatus Harduinus de Pere- » fixe, easdem declarationes pronuntiavit apud Chris- » tianissimum Regem nostrum Ludovicum XIV, » cùm secum adessent quàmplurimi sacræ Facultatis » theologiæ Doctores, secundùm quod statutum fue- » rat in conventu ejusdem Facultatis ».

Hæ declarationes sacræ Facultatis, re ac sen- tentiâ planè conveniunt cum Declaratione Cleri

Gallicani. Et quidem quod attinet ad regiam potestatem, ab omni depositionis metu absolvendam, nulla est difficultas, neque verò obstat quòd duæ postremæ declarationes in negativam formam conscriptæ fuerint : « Non est doctrina Facultatis quòd » summus Pontifex sit supra Concilium », aut, « sit infallibilis, nullo accedente Ecclesiæ consensu ». Hâc enim negativâ formâ sacra Facultas sufficienter declarabat, quàm graviter ferret has propositiones adscribi sibi, quemadmodum ipse titulus à nobis relatus præferebat. Et quidem adeo graviter tulit, ut id ipsi Regi per tantum Archiepiscopum, ejus Præceptorem, Facultatis Doctorem, ac Sorbonæ Provisorem, magno cum comitatu publicè declararet.

Neque verò ita mentem declaravit suam, ut utramque quæstionis partem indifferentem haberet; quod ut fieret ita pronuntiandum esset : « Non esse doc- » trinam Facultatis Pontificem superiorem esse » : neque item « ejus doctrinam esse, non esse superio- » rem »; sed unam duntaxat partem aversata Facultas, nempe quod Pontifex superior esset, significavit se maximè metuisse ne alteri parti favisse videretur. Idem de infallibilitate dicendum est.

Quis autem ferat tam gravem Magistrorum theologiæ cœtum, ac tam celebrem Facultatem tanto studio amoliri à se, non dicam quæ fide certa sint, aut cum fide conjuncta, aut quocumque modo, necessariò propugnanda; verùm etiam ea quæ usquequaque tuta et innocua essent? Fac enim Facultatem declarare sic : « Non est doctrina Facultatis Eccle- » siam esse infallibilem »; impium erit et hæreticum, cùm id aversetur, quod fide certum est. Fac autem

declarare sic, exempli gratiâ : « Non est doctrina » Facultatis gratiam per se efficacem stare cum libero » arbitrio, verâque et activâ indifferentiâ » : absurdum erit tanto studio avertere à se, quod sit usquequaque tutum et innocuum.

Quare quocumque sensu sacræ Facultatis declarationes accipias, certum omnino erit eam propulsare à se aliquid voluisse, quod sibi vitio dari intelligeret, et indecorum sibi esse arbitraretur. Certè, quod nemo negare possit, id pro explorato habebat, non esse à Catholicis necessariò propugnanda quæ à se amoveret; adeoque saltem doctrinam quæ pontificiam superioritatem ac infallibilitatem negaret, ab omni censurâ esse liberam, quod ad hanc quæstionem sufficit.

Imò verò id sufficit ut pro certo asseratur, quòd nemo sanus, rebus ut sunt constitutis, inficiari possit; pontificium judicium in rebus fidei non posse absolutè esse supremum, cùm dubia infallibilitas id habere non possit. Quin etiam quid sit dubia infallibilitas, ne quidem intelligi potest. Quò enim pertinet infallibilem esse, qui non certò infallibilis agnoscatur? Nam Christus tale munus in Ecclesiâ suâ ordinarium nemini concesserit, nisi Ecclesiæ profuturum; atqui profuturum non est, quod non ipsi Ecclesiæ reveletur, vel non ita reveletur ut à Conciliis atque à Pontificibus, motâ saltem quæstione, agnosci ac definiri queat. Quod enim non fuerit ita revelatum, involutum potiùs quàm revelatum dixerim. Liceat ergo dicere reputari à Facultate ut nullum, quod ab eâdem saltem ut dubium asseratur. Quæ cùm vera omnino sint, tum illud

profectò certissimum, Articulos Facultatis, uti nos diximus, cum Cleri Gallicani Articulis re ac sententiâ convenire; quanquam Episcopi in tantum congregati cœtum, tantoque succincti presbyterio, sui officii esse duxerint, ut mentem rotundiùs ac simpliciùs promerent.

Atque ea doctrina erat, quam perferri Facultas suo nomine vellet ad Christianissimum Regem, ab eo Archiepiscopo, quo Præceptore, religionis prima elementa hauserat: ut eo magìs hæreret memoriæ, quò splendidiùs, tanti quoque Præsulis ac regiæ urbis futuri Pontificis interventu relata, atque auctoritate confirmata erant.

Nemo verò nescit illustrissimum Archiepiscopum Sedis apostolicæ studiosissimum fuisse, ut profectò nihil unquam afferre vellet tanto discipulo, quod à Sedis apostolicæ majestate ac verâ pietate abhorreret.

Eæ declarationes sunt postea ad Parlamentum perlatæ à Decano et Syndico, aliisque Doctoribus nostræ Facultatis in eam rem accersitis, summoque omnium plausu acceptæ, Curiæ quoque actis insertæ sunt, atque ad omnia deinde tribunalia transmissæ, vetitumque, ne quid contrarium doceretur. Quod Senatusconsultum, 30 Maii 1663, gravissimâ auctoritate perscriptum est.

Denique declarationes eædem à Christianissimo Rege ad omnia Parlamenta missæ, edicto edito 4 Augusti 1663, vetitumque item, ne quid contrarium doceretur, gravi interminatione, eâque formulâ, quâ regia auctoritas maximè explicetur.

Quæ tam solemni ritu toto regno pervulgata ac

promulgata, neque Alexander VII, tum in cathedrâ Petri sedens, neque secuti summi Pontifices unquam improbarunt, aut eâ de re questi sunt, cùm idem Alexander VII censuras Facultatis aliquas consecutas, dato diplomate, improbarit. Illud quidem diploma ejusmodi est, ut formâ in regno receptâ et consuetâ neque in Galliam transmissum, neque omnino sit cognitum, quod quidem per sese est maximum; sed illud multò majus ac certius, quòd sacræ Facultatis declarationes solemnissimo ritu promulgatas, Romani nullo decreto læsas, sed prorsus intactas esse voluerint: quo argumento certi sumus, à Sede apostolicâ doctrinam nostram haberi saltem, ut eam quæ nullâ censurâ notari ac prohiberi possit.

CAPUT XII.

Expositio Doctrinæ catholicæ *illustrissimi ac reverendissimi Domini Meldensis Episcopi in medium adducitur: duo Innocentii XI Brevia ad eam approbandam: his consentiens Perronii Cardinalis locus.*

Idem comprobamus altero argumento, et Innocentii XI hodie sedentis gravissimâ auctoritate. Jam non modò toti regno, sed toti orbi christiano notus est libellus illustrissimi ac reverendissimi Domini Meldensis Episcopi, serenissimi Delphini Præceptoris, cui titulus: *Expositio Doctrinæ catholicæ*, anno 1671 gallicè editus, non modò in Latinam linguam, verùm etiam in Germanicam, Anglicanam, Hibernicam, Belgicam denique ac Italicam

versus, quæ Italica versio Romæ est edita anno 1678, typis congregationis *de Propagandâ fide*, ejusque congregationis Cardinalibus summâ cum operis commendatione inscriptus : item cum approbatione summorum virorum Michaelis Angeli Riccii, et Laurentii Brancati de Laureâ, postea Ecclesiæ Romanæ Cardinalium, ac Stephani Gradi Abbatis, viri doctissimi ac facundissimi, Bibliothecæ Vaticanæ præfecti : item cum approbatione et permissione Raymundi Capisucchii, tunc sacri Palatii Magistri, nunc sanctæ Romanæ Ecclesiæ amplissimi Cardinalis, qui omnes, cùm in congregatione sancti Officii, sive generalis Inquisitionis, præcipuis muneribus fungerentur, hujus libri doctrinam miris laudibus extulerunt. Antecesserat per litteras, iisdem cum laudibus, approbatio ipsius Cardinalis Bona, quem nominasse laudasse est, Sigismundi Chigii item Cardinalis, atque Hyacinthi Libelli, tum sacri Palatii Magistri, ac postea Archiepiscopi Avenionensis, cujus memoria in benedictione est, virorum ornatissimorum approbatio. Quas approbationes videre est in eâ editione libelli, quæ anno 1679, præfixâ auctoris Admonitione, adornata est. Sed omnem commendationem exsuperat Breve apostolicum Innocentii XI, ad eumdem Episcopum in hæc verba scriptum, quod in eâdem editione visitur : « Venerabilis frater, sa-
» lutem et apostolicam benedictionem. Libellus *de*
» *catholicæ Fidei Expositione*, à fraternitate tuâ
» compositus, nobisque oblatus, eâ doctrinâ eâque
» methodo ac prudentiâ scriptus est, ut perspicuâ
» brevitate legentes doceat, et extorquere possit

» etiam ab invitis catholicæ veritatis confessionem.
» Itaque non solùm à nobis commendari, sed ab
» omnibus legi atque in pretio haberi meretur. Ex
» eo sanè non mediocres in orthodoxæ fidei propa-
» gationem, quæ nos præcipuè cura intentos ac
» sollicitos habet, utilitates redundaturas, Deo bene
» juvante, confidimus; ac vetus interim nostra de
» tuâ virtute ac pietate opinio comprobatur, etc. »
Quæ nemo pius bonusque, sine summâ animi voluptate legerit; adeo apostolicam pariter gravitatem ac pietatem spirant. Datum 4 Januarii 1679.

Cùm autem utilissimi libelli auctor articulos fidei, pro instituto secrevisset ab eâ doctrinâ, quam vel omnino falsam, vel non eâdem fide certam, hæretici Ecclesiæ catholicæ tanquam ejus dogma necessarium imputarent, devenit ad eum locum, quo de Sede apostolicâ vera Ecclesiæ fides exponenda esset. Eam autem ita exposuit, ut hæc stabiliret tantùm : nempe, « Ecclesiam unitate nixam, tuendæ ac firmandæ
» unitati primatum sancti Petri à Christo institu-
» tum, Sedemque apostolicam hujus unitatis cen-
» trum ac radicem esse, ac propterea Petri succes-
» sòribus deberi obedientiam eam, quam Concilia
» ac Patres semper agnoverint [1] ».

Hæc erant quæ certâ fide stabilita esse vellet; hoc est, ea tantùm in quæ omnes Catholici consentirent. Quibus explicatis D. Meldensis etiam hoc addidit : « Quod attinet ad ea de quibus in scholis
» variæ sunt ac discrepantes sententiæ, etsi Ministri
» ea catholicæ Ecclesiæ imputare solent, ut ponti-

[1] *Exp. art.* XXI.

» ficiæ potestati invidiam conflent, nihil attinet hìc » commemorari, cùm de fide catholicâ non sint. » Sufficit agnoscere caput à Deo institutum, ad » gregem universum in viâ Domini gubernandum ».

Vides quid sufficere D. Meldensis dixerit, quid deinde Romani Doctores, atque etiam Cardinales, et ipse etiam summus Pontifex approbarit : nempe, id sufficere de quo omnes consentiant ; alia, de quibus in scholis disputatur, sive superioritatem, sive infallibilitatem spectent, sive illam directam vel indirectam in temporalibus potestatem ; non esse necessaria ; atque id nationes omnes christianæ, dum huic libro applaudunt, et ipse Innocentius XI confitetur.

Nec mirum ita esse quæstionem à doctissimo Antistite constitutam, aut his comprehensam finibus ab omnibus catholicis, ipsoque adeo summo Pontifice comprobatam ; cùm pridem Pius IV ac Tridentina Synodus, et antè, Florentina et Eugenius IV, aliique Pontifices, in eo voluerint fidem collocatam, de quo omnes convenirent.

Quare qui controversias optimè tradiderunt, iisdem finibus quæstionem circumscriptam volunt. Notum illud doctissimi Cardinalis Perronii in epistolâ ad Casaubonum, Apologiæ præfixâ (1) : « Ecclesiam Romanam radicem episcopalis unitatis et » ecclesiasticæ communionis esse ;.... eique ab omni » antiquitate delatum esse primatum, et præfecturam » earum rerum quæ ad religionem et Ecclesiam » pertinerent, idque unum esse quod Ecclesia pos- » tulet ab iis qui ejus communionem amplectantur :

(1) *Du Perr. Repl. etc. ep. à Casaub.*

» quâ

» quâ tesserâ secernat societatem suam à Græcis » eorumque asseclis, qui se à visibili ac ministeriali » Ecclesiæ capite ab aliquot sæculis segregarunt ».

Ex his doctissimi Cardinalis verbis discimus id quidem ab omnibus agnoscendum esse, quo Ecclesia ab hæreticis secernatur, non autem id quo Scholæ Doctores à se mutuò differant. Atque id vir maximus luculentiùs postea exponit his verbis (1) : « Quæstio » de auctoritate Papæ inter Catholicos agitata sive » in spiritualibus, respectu Conciliorum œcumeni- » corum, sive in temporalibus, respectu jurisdic- » tionum sæcularium, quatenus saluti animarum » obsunt, non est quæstio ejusmodi, quæ res com- » plectatur ab alterutrâ parte inter articulos fidei » recensitas, aut quæ ab iis exigantur qui ad Eccle- » siam redeunt; ita ut alii alios pro hæreticis ha- » beant, aut à se mutuò quoad communionis vin- » culum separentur. Quare ea omnia communioni » ecclesiasticæ sarciendæ impedimento esse non » possunt; cùm hujus conditionis sint, ut quam- » cumque partem serenissimus Rex amplectatur, » haud eo secius ab utrâque parte jus et nomen ca- » tholici obtineat ». Quare ex doctissimi Cardinalis verbis, erroris, hæreseos atque omnino anathematis et excommunicationis metus, quocumque prætextu, procul abest ab iis opinionibus; reique essent Ecclesiæ violatæ pacis, qui eas sub excommunicationis metu prohibendas putarent.

Quæ cùm animadvertisset D. Meldensis Episcopus, eas opiniones, et omnibus notas, atque à præ-

(1) *Du Perr. Repl. etc. lib.* IV, *pag.* 745.

stantissimis controversiarum auctoribus designatas, ad catholicam fidem pertinere meritò negat; quod iterum atque iterum inculcandum putavit in eâ Monitione, quam suprà memoravimus post Innocentii XI approbationem suæ *Expositioni* esse præfixam. Sic autem in eâ legitur (1) : « Neque miretur » quis, tam facilè approbatam Meldensis Episcopi » Expositionem eam, quæ auctoritatem Sedi Apo- » stolicæ divinâ institutione concessam, iis in rebus » collocaret, de quibus scholæ catholicæ omnes con- » sentirent. Nihil enim eget cathedra Petri concer- » tationibus nostris; quodque in eâ Catholici omnes » unanimi consensione venerantur, planè sufficit ad » eam tuendam potestatem, quam Sedes apostolica » ad ædificationem, non autem ad destructionem » accepit ». Vides iterum atque iterum quid sufficere edoceat. At hanc monitionem uti diximus, *Expositioni* præfixam, cùm idem Episcopus Innocentio XI obtulisset, hoc tulit responsum : « Venerabilis fràter, » salutem et apostolicam benedictionem. Accepimus » libellum de *catholicæ Fidei Expositione*, quem, » piâ, eleganti, sapientique ad hæreticos in viam » salutis reducendos, oratione auctum, reddi nobis » curavit fraternitas tua, et quidem lubenti animo » confirmamus uberes laudes quas tibi de præclaro » opere meritò tribuimus, et susçeptas spes copiosi » fructûs exinde in Ecclesiam profecturi, etc. Datum » Romæ, 12 Julii 1679 ».

Quæ cùm sacro cœtui D. Meldensis Episcopus rogatus legeret, pietatem incomparabilem, charita-

(1) *Expos. Avert. edit.* 1679. *Vid. sup. tom.* XVIII.

tem ac prudentiam singularem sancti Pontificis miris laudibus commendabat, quod, quantùm in ipso esset, omnes difficultates remotas esse vellet, quibus oves perditas laborare, atque ex grege suo aberrare intelligeret.

Nempe cùm alia multa vera et utilia summus Pontifex iterum atque iterum approbabat, tum illud imprimis, Sedis apostolicæ majestatem in his rebus esse positam, de quibus Catholici consentirent; idque ad ejus Sedis sanciendam potestatem sufficere testatus, ex eâ *Expositione* uberes fructus expectabat.

Neque falsus animo est : nam innumerabiles hæretici hâc *Expositione,* seu potiùs sancti Pontificis auctoritate victi, ad unitatem redierunt, et redire porrò pergunt : adeo necessarium erat cùm in omnibus articulis, tum in hunc maximè, quem hæretici omnium invidiosissimè proponebant, id clarè doceri, quod Ecclesia catholica ut necessarium pariter, ac sufficiens postularet. Hoc enim facto, catholicam doctrinam ex omni parte splendentem, nullo fastu turgidam, ubique moderatam, atque inter prærupta et extrema tutò incedentem, agnitam dilexerunt eique adhæserunt.

Jam si rescinderentur ea, et alia requirerentur, quàm quæ summi Pontifices, et maximè Pius IV, et ipse Innocentius XI postulavit; quid aliud eveniret, quàm ut tot hominum millia deceptos se esse ab Ecclesiâ catholicâ quererentur, atque eorum, quod absit, vacillaret fides; cæterorum verò odia concitarentur ea, quæ cùm nullâ responsione lenire possemus, infelices animæ perderentur, et Sedis aposto-

licæ, quam firmam et inconcussam esse oportet, labasceret auctoritas; Sedisque ejusdem majestate indignum videretur, negare fidem in eo esse reponendam, in quo Catholici omnes uno ore consenserunt?

CAPUT XIII.

Explosâ hæreseos, erroris, ac schismatis notâ, aliæ notæ excutiuntur: articulos Gallicanos neque esse temerarios, neque scandalosos, neque piarum aurium offensivos: vera pietas cum veritate et traditione conjuncta: censuræ vagæ et inconditæ: sancti Ambrosii locus: prima pars concluditur.

Explosis hæreseos, erroris ac schismatis, quas quidam inustas nobis volunt, notis, supervacaneum videri posset de aliis notis dicere; cùm facilè intelligatur, ex dictis, Cleri Gallicani Declarationem tantâ auctoritate nixam, nihil immodestè aut contumeliosè asserentem, nihil novi christianis auribus afferentem, neque temerariam, neque scandalosam, neque piarum aurium offensivam esse. Ne tamen aliquid omittere videamur, has quoque perpendamus notas.

Non deerunt fortè rerum ecclesiasticarum imperiti, qui Patres Gallicanos eo nomine temeritatis accusent, quòd de primæ sedis auctoritate, et quidem nullâ necessitate, statuere ac judicare videantur.

At illi, si qui sunt, theologiam ne primo quidem, ut aiunt, limine salutarunt. Solet enim theologia de Deo, divinisque personis, atque aliis fidei chris-

tianæ mysteriis quæ tradita sunt, dicere, summâ cum reverentiâ divini Numinis. Eodem planè ritu de Sede apostolicâ tractat, neque ullam sibi vindicat in ejus jura auctoritatem, cùm ea, quæ de ipsâ sint tradita, exequitur et exponit. Ita Clerus Gallicanus magnum unitatis pacisque mysterium in Sede apostolicâ collocatum, cum omnibus Catholicis impensè veneratur : quâ in re à Christo constituta sit ejus auctoritas, ne aliena, ne prava, ne invidiosa affingantur, summâ cum reverentiâ ex Patrum traditione declarat.

Temerarium passim Theologi definiunt, quod novè, insolenter et audaciter nullâ Doctorum auctoritate dicitur; quæ multùm à nostris abesse ipsi adversarii confitentur, cùm gravissimos nostræ sententiæ defensores nominent. At verò quantò magis ab omni temeritatis crimine nostros articulos eximemus, cùm probationibus expeditis Conciliorum atque Pontificum decretis niti ostendemus? « Est » et ea, inquit Canus (1), temeraria propositio, quæ » in doctrinâ fidei, cum celebris Universitatis com» muni decreto ac definitione pugnat. Quanquam » enim circumferuntur articuli Parisienses, qui non » sunt fidei articuli omnes, quoniam ne hanc qui» dem vel longissimè tangunt; sed ejus Academiæ » tamen de fide et religione fixa constantiaque de» creta semper Christi Ecclesia suspexit; qui verò » contempserunt, inaniaque et levia ac pro nihilo » existimaverunt, omnes ad unum periclitati sunt ». Quâ regulâ non profectò nos, sed ii sunt temerarii

(1) *Melch. Can. lib.* XII, *cap.* II.

vel maximè, qui nos Parisiensis Academiæ defensores exosi, etiam temeritatis, quodque est gravius, erroris ac schismatis accusant.

An forsitan temerè allata sunt in medium, quæ tractari necessitas nulla cogebat? Verùm aliud est nova sine necessitate quærere, aliud vetera et ab antiquis sæpe tractata, atque ab ipsis Synodis Constantiensi et aliis, summâ necessitate quæsita et decisa retinere. Cur autem ea repeterent Gallicani Patres, in præfatione Declarationis, atque in epistolâ ad Episcopos scriptâ, causas idoneas protulerunt, quas æqua posteritas probatura sit, neque jam improbent ii, qui necessariam doctrinam omni arte opprimi atque oblitterari pridem ingemiscebant.

Neque fas erat Cleri deputatis omittere ea, cùm illis mandatum esset Ecclesiæ Gallicanæ antiquas et canonicas libertates asserere, quarum fundamenta ac summa his articulis continentur.

Sanè quâ modestiâ viros ecclesiasticos esse oportet, Lovaniensium quorumdam gravibus querelis ac Domini Strigoniensis censurâ moveremur, si afferremus nova. Cæterùm, cùm ea afferamus quæ saltem à trecentis annis toti Ecclesiæ nota, à Conciliis et Pontificibus, ut nos quidem credimus, approbata, ut autem etiam adversarii confitentur, et res ipsa docet, sine ullâ censurâ relicta sunt; non nos profectò, sed iniqui censores temeritatis incurrunt notam: quod quidem à censoribus nostris consideratum volumus. Sanè id advertant quod dicimus: non enim dicimus non posse universim reprobari, nisi ea quæ Ecclesia expressè condemnavit; sed, cùm re-

bus pensatis, sæpe et consultò noluit aliquid condemnare, nemo jam nisi temerè condemnare potest. Ecclesia enim perspexit non esse condemnationi locum.

Quæ ratio ostendit procul abesse à nobis scandali aut offensæ pietatis suspicionem. Quod enim Ecclesia à tot sæculis æquis auribus pacatoque animo audiat, id repentè scandalo aut offensioni vertere, nihil aliud est, quàm commovere turbas, et perturbare pacem ecclesiasticam.

De pietate quod objiciunt, placet audire Melchiorem Canum, cùm illud tractaret quod sit piarum aurium offensivum [1]. Ibi verò demonstrandum aggreditur, « Ecclesiam propositionum absonarum » consonarumque judicium in vulgi auribus minimè » collocasse ». Quo loco hæc habet : « Hîc si abusus » reprehendas, qui in imaginibus et colendis et or- » nandis, in sacellis, templis, monasteriis, sepul- » chrorum monumentis, sempiternisque memoriis » condendis, invaluerunt plurimi ; si affirmes in » ejuscemodi interdum, vel potiùs nimium sæpe, » plus vanitatem valere quàm religionem, diabolum » quàm Christum ; hi fortasse dicent, te Lutheranis » opinionibus occupatum intolerabiles sonos fun- » dere ; adeo in optima quæque vulgus inconditum, » falsâ pietate, vanitatem, aut etiam superstitionem » inducit ». Pergit : « Non est igitur habenda ratio » vulgi promiscuè imbecillis, perturbati, impru- » dentis ; sed prudentis, sinceri, pii, incorrupti ;

[1] *Loc. mox. cit.*

» nec theologia modò requirenda est, sed pietas et » prudentia ».

Neque nos fugit quanta sæpe pars turbæ sint, qui etiam se peritos ac theologos videri volunt; atque ut cætera taceamus, quot videmus, qui Luthero et Calvino per nimia et extrema repugnare pium putant, à quorum sententiâ nos alienissimos esse ultro profitemur? Non enim si quid privati aliqui Doctores adversùs Lutheranos urgendum putarunt, id nos statim ut fidei decretum amplecti oporteat; sed nempe, ut dicebat olim sanctus Cœlestinus Papa : « Sufficere credimus quod aposto- » licæ Sedis nos scripta docuerunt »; scilicet Pii IV professionem, quâ planè perfectèque hæretici condemnentur; atque id gravioribus Theologis ac Doctoribus, Cardinali Perronio, eumque secuto Meldensi Episcopo, ac tot Cardinalibus Romanisque Prælatis, ipsique adeo sancto Pontifici Innocentio XI placuisse gaudemus in Domino, totique Ecclesiæ gratulamur. Ulteriora extorquere non suadet vera pietas. Ut enim nihil à fide demi, ita nihil addi fidei debet; reique animarum sunt, qui plus ab hæreticis postularint, quàm communi omnium fide requiratur. Neque minùs absurdum est aliud à catholicis Doctoribus extorquere velle, nisi fortè aliam fidem in Ecclesiâ docemus, aut tuemur in scholis, aliam contra hæreticos propugnamus.

Pietatis verò nomine ad aliud nos cogi, nec ipsa sinat pietas. Vera enim pietas non cæco affectu, sed majorum auctoritate ac traditionis regulâ ducitur. Quæ ab his aberrant finibus, sine more modoque

crescunt, veramque pietatem falsis et alienis, ex arbitrariâ pietate superstructis, obscurant et offuscunt. Hæc arbitraria pietas multis persuasit sancti Petri successores, non tantùm ex officio sanctos, sed etiam vitâ necessariè pios esse ; ut grave haberet bonus Otho Frisingensis, vir alioqui doctus et diligens, de Joanne etiam XII dici [1] : « Sic reprehensibiliter » eum vixisse et super hoc ab Episcopis aliisque sub- » ditis suis conventum fuisse; cui rei, inquit, du- » rum videtur fidem accommodare ; quia Romana » Ecclesia hoc speciale privilegium Sacerdotibus suis » adscribere solet, quòd meritis Petri supra firmam » petram fundati, nulla eos vel porta inferorum, » vel turbo tempestatum ad exitialem ruinam in- » volvat ». Quæ ab Ennodio (*) Ticinensi deprompta [2], ac pro tempore laudata, Gregorius VII, quantùm potuerat, confirmaverat, novo genere pietatis, quo vel negare manifesta, vel infanda, non tantùm tacere, verùm etiam probare cogeremur.

« At, inquit Baronius in hunc Othonis locum [3],

(1) *Oth. Fris. lib.* VI, *cap.* XXIII. — (2) *Vid. tom.* IV *Conc. col.* 1340. — (3) *Bar. an.* 863; *tom.* X, *pag.* 777.

(*) Is, ipsâ experientiâ doctus, vanas esse mundi hujus illecebras, relictâ sæculari militiâ in sacram adscriptus est, et inter Diaconos relatus. Ille est Ennodius, qui in celebri suâ Apologiâ pro Symmacho docet : « Papam à nemine posse judicari : beatum Petrum.... » perennem meritorum dotem cum hæreditariâ innocentiâ misisse » ad posteros suos » (id est successores :) deniquè eum « sanc- » tum esse, quem apex tantæ dignitatis attollit ». Huic Ennodio, qui deinceps Ticinensis Episcopus fuit, Ultramontani plus obsequuntur quàm cuiquam ex sanctis Patribus. Ejus opera Jacobus Sirmundus congessit et edidit. Vid. de Ennodio, FLEURY, lib. XXX et seq. (*Edit. Paris.*)

» non tanta nos vindicamus, ut esse non possit, » quin fœdus turpisque moribus irrepat vel irrum- » pat in sedem illam; fide autem impius nullo » modo ». Quasi magìs illud ad pietatem pertineat, ut nullus fide impius Pontifex esse possit, aut transire cogamur ad illam ferè ab omnibus explosam, et Canonistis omnibus, Theologis omnibus repugnantem Alberti Pighii sententiam, nullum Pontificem hæreticum esse posse. Hæccine ergo est pietas, omnibus ac singulis Pontificibus, quasi sub Christi nomine (quis enim tanquam ex proprio nomine audeat) ista polliceri, ut, si quid, occulto Dei judicio, vel tale contingit, vel aliquando contingat, tum labascere incipiat, vanâ scilicet expectatione delusa, infirmorum fides, ac ipsa quoque Christi promissa vacillare putet. Atque hanc pietatem Bellarmino quoque et Suari placuisse vidimus. Neque, ista referentes, viros doctos ultro lacessimus, aut eorum pietati detractum volumus quidquam, quorum alioqui (Deus testis est) favemus laudibus. Id tantùm advertimus, viris etiam maximis contigisse, ut vana saperent, quoties cæcis illis, quos pios vocare volunt, affectibus aliquid indulserunt.

Piget commemorare quot opinionum monstra ejusmodi pietas in Ecclesiam induxerit. Hinc enim etiam illud quo totus orbis circumsonat (1) : « Pon- » tificem utriusque potestatis apicem tenere, re- » gna ac diademata dare ac detrahere, orbis domi- » num etiam in temporalibus, ac monarcham esse

(1) *Coroll. Antigr.*

» Christi Regis Vicarium, sive Viceregem, in re-
» gnis et imperiis omnia posse; neque tantùm in-
» directè, sed directè; falli Bellarminum indirectâ
» potestate contentum, neque postulantem ut ea
» tanquam de fide certa credantur; hæc enim om-
» nia de fide esse, et qui negent esse hæreticos;
» neque propterea quidquam iniqui Regibus et im-
» periis metuendum, cùm is à quo pendent, neque
» errare, neque quidquam injusti moliri possit ».
Neque satisfiet nobis, si eum, qui recens hæc scripserit Marchionem, in rebus quidem theologicis ineptum imperitumque esse dicant. Ecce enim Nicolaus Dubois, theologiæ Professor primarius, nos seriò et graviter ad hujus viri tractationem remittit, eumque cum honore nominat. Idem D. Dubois ait non posse constare Romano Pontifici summam illam potestatem, à Florentinâ Synodo in decreto unionis attributam, nisi potestas etiam indirecta tribuatur: quin, illâ eversâ, eam partem decreti stare omnino non posse. Quare et D. Strigoniensis, illum Declaclarationis Gallicanæ Articulum, quo potestas indirecta rejicitur, cum reliquis articulis, ut æquè detestabilem, æquè schismaticum damnat.

Neque verò placet indirectæ potestatis nomine, ac mutato tantùm vocabulo res eadem, idem jugum imperiis impositum : neque probare possumus pietatem illam, quæ priscis inaudita sæculis, conciliandis Christianis, ac propagando Evangelio, publicæ denique paci inimica, invidiosis æquè ac inanibus titulis Petri cathedram oneret, eamque doctrinam reducere moliatur, quæ quoties exe-

quenda prodiit, toties orbem christianum infandis bellis et cædibus cruentavit.

Neque etiam placent, pietatis licèt nomine vendi-tata, quæ passim apud Canonistas legimus : « Posse » Pontificem omnia in orbe terrarum : posse quæ-» cumque Deus possit, excepto peccato ; neminem » ab eo rogare posse : Quid ita facis ? Legibus et » statutis omnibus et generalibus Conciliis posse » eum contravenire legitimè » ; et alia ejusmodi, Pontificibus bonis modestisque, æquè ac nobis exosa. Hæc ipsi Canonistæ, puto, erubescant, nisi interpretatione molliantur. At pietas non est, inflare et exaggerare verbis Petri privilegia, tanquam exigua sint, quæ per sese sunt maxima; eaque comminisci, quæ cùm interpretatione rectâ evanescant atque effluant, malevolis interim calumniandi ansam præbeant, tendant laqueos imperitis, audaciores ad extraordinaria quæque contra regulam postulanda, aut etiam per obreptionem impetranda incitent, atque ita censuram canonum ac vim disciplinæ resolvant, ejusdemque instaurandæ spem omnem incidant. Cæterùm cùm talia nullus unquam docuerit Pontifex, neque unquam comprobarit, id unum à nobis scilicet vera pietas postulat, ut admiremur gravissimam, sapientissimam atque à Deo protectam Sedem, quæ tantâ etiam assentatione circumdata modum tenuerit. Interim cùm hæc nimia, pietas incomposita suaserit, certum nobis est nullam pietatem agnoscere, nisi cum veritate et traditione conjunctam.

Hæc erant quæ de particularibus censuris dicenda

habebamus, quantùm earum vim intelligere possumus, ex Doctorum scriptis; quæ arbitrariæ inani tantùm strepitu teneant imbecilles animos, nulloque certo titulo, nullâ certâ ratione, tantùm anathemata crepent, atque intentare non cessent. Eas ut veritate contemnimus, ita charitate refugimus, qui veritatem pacemque diligamus; atque interim opponimus illud Ambrosii (1) : « Fucum faciunt, » qui non audent explicare quod sentiunt, cen» soriè ». A Sede certè apostolicâ, quæ et paci consulere, et antiquâ revolvere, et posteritatem respicere, et omnia sæcula mente complecti soleat, nihil tale metuimus; præsertim postea quàm, uti jam facere aggredimur, nostra à Conciliis et Romanis Pontificibus expressè et sæpe probata esse demonstraverimus. Nam hactenus iniquâ certè conditione luctamur, qui tantùm ictus declinamus, nondum arma expedimus. Nunc, cùm probationes nostras allaturi simus, nostra jam liberior decurret ac lætior, ac veluti scopulos et syrtes prætervecta, plenis jam velis oratio navigabit.

(1) *Ambr. de Fide, lib.* 1, *cap.* XVIII, *al.* VIII : *tom.* II, *col.* 467.

Sancti Eusebii Romani Presbyteri ac Martyris acta referuntur (*).

Tunc Eusebius Romanus Presbyter martyrium passus est, cujus memoriam 14 Augusti cum Ecclesiâ Romanâ agimus; quo die in Martyrologio Romano celebratur.

Hujus acta Baronius in Annalibus paucis refert (1): in notis ad Martyrologii diem 14 Augusti remittit ad Boninum Mombritium Mediolanensem, ex quo ejusdem Eusebii uberiora acta promamus.

Sed quandoquidem Mombritius in paucorum est manibus, non pigebit antiqua sancti Eusebii acta memorare, prout ea ex illustrissimi Archiepiscopi Rhemensis (**) excuso codice diligenter exscripsimus. Is igitur sic habet, tom. I, p. 515 (2): « Tempore » quo Liberius de exilio revocatus fuerat à Constan-

(1) *Bar. tom.* III, *n.* 357. — (2) *Vid. hæc act. ap. Baluz. Miscell. tom.* III, *p.* 141, 142.

(*) In plerisque manuscriptis codicibus hujus *Defensionis*, quos omnes diligenter evolvimus, reperimus post cap. XXXIV lib. IX, caput unum integrum ab ipso auctore deletum. Nam vir eliquatissimi judicii, postquam acta sancti Eusebii à Mombritio relata diligentiùs introspexit, facilè intellexit ea illa esse, quæ, aut nullius, aut infirmæ admodum auctoritatis apud doctos haberentur. Quapropter statueramus obsequi Bossuet voluntati, et caput illud omnino omittere; sed ne quis queri posset de omisso illo capite, quod etiam extat in editione hujus operis anni 1730, illud ad calcem hujus Appendicis adjecimus. (*Edit. Paris.*)

(**) Le Tellier.

» tio Augusto hæretico, in eodem tantùm dogmate,
» ut non baptizaret populum, sed unâ communione
» contaminaret plebem, Eusebius Presbyter urbis
» Romæ cœpit declarare Liberium hæreticum et
» amicum Constantii; cùmque multi in sanctâ con-
» fessione et catholicâ fide vitarent communionem
» Liberii per Eusebii Presbyteri doctrinam, occu-
» pantur Ecclesiæ à Liberio, ejicitur Felix de epi-
» scopatu, subrogatur Liberius, tenetur Eusebius
» Presbyter, et quòd in domo suâ, quam ipse con-
» struxerat, populum congregaret, et quia plebem
» sanctam exhortabatur. Tunc Constantius Impera-
» tor aggreditur cum Liberio Eusebium Presbyte-
» rum, dicens : Tu solus christianus es in urbe
» Româ? Eusebius Presbyter respondit : Sic confi-
» dimus in Domino, quia fideles non inveniet Chris-
» tus, sicut et baptizati sumus, et benedictionem,
» quam à beato Julio suscepimus, tenemus. Liberius
» dixit : Nos cujus fungimur vice; nonne Julii an-
» tecessoris nostri? Eusebius Presbyter dixit : Si per-
» severasses in fide quam in persecutione primò te-
» nere visus fueras. Liberius dixit præsente Augusto :
» Tam contumacem me existimas? Eusebius dixit :
» Res ipsa te docet et declarat. Imperator Constan-
» tius dixit : Et quid est inter fidem et fidem? Eu-
» sebius Presbyter respondit : Quantùm ad nos
» peccatores, integrè tenentes fuimus : quantùm ad
» vos, insania diaboli et invidia superstitionis vestræ,
» ut Felicem Episcopum, quem vos non tenuistis
» catholicum, et Dominum Jesum Christum invo-
» cantem, purum Sacerdotem ab omnibus decla-

» ratum, in damnationis causam exilio direxistis;
» qui tamen in prædiolo suo orationibus vacat. Et
» quidem jussu tuo Christianis occisionem et necem
» præcepisti inferri, maximè Clericis, Presbyteris
» et Diaconis. Tunc iratus Constantius sub rogatu
» Liberii inclusit Eusebium Presbyterum in quodam
» cubiculo domûs suæ, quod humile erat, in latitu-
» dine pedes quatuor; et ibi multis diebus in ora-
» tione constanter perseverans, inclusus tamen post
» menses septem dormitionem accepit, 19 Kalendas
» Septembris : cujus corpus collegerunt Gregorius
» et Orosius Presbyteri, et parentes ejus, et sepe-
» lierunt in cryptâ juxta corpus B. Xysti Martyris
» et Episcopi, in viâ Appiâ, in cimeterio Callixti;
» ubi et titulum ipsius scribentes, posuerunt pro
» commemoratione ejus : Eusebio homini Dei. In
» eodem tempore auditum est à Constantio Impe-
» ratore, quòd Gregorius et Orosius Presbyteri col-
» legissent corpus Eusebii Presbyteri, et in eâdem
» cryptâ vivum præcepit includi Gregorium. Tunc
» Orosius Presbyter collegit semivivum B. Grego-
» rium noctu occultè, propter Constantium Au-
» gustum, et emisso spiritu, sepelivit eum juxta
» corpus sancti Eusebii Presbyteri; qui etiam Oro-
» sius hæc gesta scripsit. Ab eodem die intra Ec-
» clesias, jussu Constantii Imperatoris, quisquis in-
» ventus fuisset non sic confiteri et participare sicut
» Liberius, indiscussus gladio puniretur. Quapro-
» pter in plateis, et in vicis, et in Ecclesiis, sive
» in balneis gladio trucidabantur, persequente Con-
» stantio Christianos unà cum Liberio. Mortuo autem
» Liberio

» Liberio, levatur Damasus, qui voce publicâ damnavit Liberium, factâ Synodo cum Episcopis viginti octo et Presbyteris viginti quinque, et cessavit persecutio; non tamen multum tempus, donante Domino Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen ».

Huc usque acta, ubi innatâ simplicitate ipsa se prodit antiquitas; et quibus ejus generis actorum aliquis inest gustus, hoc sapiunt. Tum Usuardus Monachus et Ado Viennensis hæc acta viderunt, ex quorum quippe verbis, brevem illam, quam suis Martyrologiis inserant, sancti Eusebii contexunt historiam. Cæterùm id quod hîc de Damaso in fine actorum scriptum est, quòd « voce publicâ damnavit Liberium, facta Synodo », ad Damasi pontificatum referendum non est : pridem enim Liberius resipuerat; sed hæc fecit Damasus tum Presbyter, ac, deficiente Liberio, Synodum fieri procuravit; innuuntque obiter acta, eum qui hæc fecerit, meritò Liberio subrogatum fuisse.

Quòd autem in his actis, ut et in vitâ Liberii, scriptum est de rebaptizatione ab Arianis factâ, non debet movere doctos, qui apud Ambrosium de Auxentio legerint (1) : « Cur igitur rebaptizandos Auxentius fideles populos putat, baptizatos in nomine Trinitatis, cùm Apostolus dicat : *Una fides, unum baptisma* (2) ». Hoc igitur

(1) *Ambr. Serm. cont. Aux. post epist.* XXI, *n.* 37; *tom.* II, *col.* 874. — (2) *Ephes.* IV. 5.

Liberius reservavit, ne Romani rebaptizari cogerentur. Quid autem egerit, quàm à rectæ fidei defensione defecerit, quam persecutionem moverit adversùs fratres, quos confirmare in fide jubebatur, satìs patet ex actis.

MÉMOIRE

DE

MGR BÉNIGNE BOSSUET,

ÉVÊQUE DE MEAUX:

PRÉSENTÉ AU ROI;

Contre le livre intitulé : *De Romani Pontificis auctoritate, etc.* divisé en trois tomes *in-fol.* par dom frère Jean-Thomas de Roccaberti, autrefois général de l'ordre de Saint-Dominique, archevêque de Valence.

MÉMOIRE

PRÉSENTÉ AU ROI,

Contre le livre intitulé : De Romani Pontificis auctoritate, etc. *divisé en trois tomes* in-fol. *par dom frère Jean-Thomas de Roccaberti, autrefois général de l'ordre de Saint-Dominique, archevêque de Valence* (*).

I.

Idée générale du livre, et de quoi le Roi se peut plaindre.

Pour donner d'abord l'idée de ce livre ; il est composé de trois gros volumes, dont les deux premiers regardent l'infaillibilité du Pape, et le troisième contient trois livres, *où sa souveraine puissance, tant directrice que coactive, sur le temporel, est amplement prouvée,* ainsi que le porte le titre.

Le dessein du livre est d'attaquer et de condamner en tout et partout la Déclaration du clergé de France, de la manière la plus outrageante ; et après qu'on est d'accord avec Rome, et que Sa Sainteté a été contente des devoirs et des soumissions que les évêques lui ont rendus, ce prélat espagnol, poussé de la haine de sa nation contre ce royaume, non-seulement tâche de son côté de renouveler la querelle, mais encore il n'oublie rien pour exciter le Pape à la recommencer.

(*) Voyez sur ce *Mémoire,* l'*Histoire de Bossuet, Pièces justificatives du livre VI,* tom. II, pag. 385 et suiv.

Ce qui est à considérer dans ces livres, c'est, premièrement, le corps de l'ouvrage; secondement, les épîtres dédicatoires et les préfaces de l'auteur; troisièmement, les approbations qui sont imprimées à la tête.

Aux deuxième et troisième tomes, on voit deux brefs du Pape à l'auteur, dont il faudra parler à part; et voilà de quoi sont composés ces trois gros volumes.

Sans entrer dans le fond des matières, le Roi a toujours sujet de se plaindre de cet ouvrage, à cause de l'aigreur qu'il inspire partout au Pape et à tout le monde contre la France, et de la manière dont y est traité, non-seulement tout le clergé, mais encore la personne auguste et sacrée de Sa Majesté.

II.

L'auteur traite les Français comme hérétiques sur l'infaillibilité du Pape.

Dès le commencement du livre, il propose la question de l'infaillibilité du Pape, ou de « la con- » stance des pontifes romains dans la foi, comme » une importante question entre les catholiques et » les hérétiques : les hérétiques, dit-il (1), comme » ennemis déclarés de l'autorité du Pape, soutenant » la négative, et les orthodoxes qui ont à cœur la » religion catholique, combattant pour l'affirmative » comme pour les autels et les temples ».

Cependant il nomme lui-même, pour l'opinion qui n'admet pas l'infaillibilité, des auteurs très-

(1) *Tom. 1, lib. 1, præf. pag. 1.*

célèbres et très-catholiques de toutes les nations, et non-seulement de la France, comme Gerson et Almain, mais encore des autres pays, comme Alphonse de Castro, et Jean Driédo, fameux docteurs de Louvain (1). Il est vrai qu'il cite le moins qu'il peut de ces auteurs, passant par-dessus le cardinal Pierre Dailly, évêque de Cambrai, par-dessus Tostat, espagnol; et, ce qui étoit bien plus important, par-dessus le pape Adrien VI, autrefois précepteur de Charles-Quint, compté par le cardinal Bellarmin entre les défenseurs de la doctrine opposée à l'infaillibilité du Pape, et qui a fait imprimer à Rome, durant son pontificat, le livre où il s'étoit expliqué sur cette matière, étant simple docteur de Louvain, et professeur en théologie de cette savante université.

Ce qu'il y a de plus remarquable, c'est qu'en rapportant de si graves auteurs, il ne produit contre eux aucune condamnation directe ou indirecte du saint Siége; et au contraire, il cite le cardinal Bellarmin (2), qui, tout zélé défenseur qu'il est de l'opinion de l'infaillibilité, avoue que la doctrine opposée *n'est pas proprement hérétique*, et que tout ce qu'on peut en dire, c'est *qu'elle semble erronée et approche de l'hérésie*; n'osant pas même l'assurer absolument, mais disant seulement *qu'il semble*, VIDETUR.

Il rapporte aussi lui-même l'endroit de ce cardinal (3), où, poussant le plus loin qu'il peut sa censure contre la doctrine de la supériorité du concile au-dessus du Pape, il n'a pourtant pu dire autre

(1) *Tom.* 1, *lib.* 1, *cap.* 1, *n.* 5, 6, 7, 8, 9. — (2) *Ibid. n.* 16. — (3) *Præf. tom.* 1.

chose, sinon que le sentiment opposé est *presque de foi*, qui est la note la plus légère qui pût sortir de la bouche d'un homme aussi prévenu.

Après cela il est étonnant que lui et ses approbateurs traitent partout d'hérétique le clergé de France et le sentiment des anciens docteurs de Paris, qui étoit commun de leur temps dans les universités des autres royaumes, et fassent de si grands efforts pour aigrir le Pape contre la France, comme si l'on y défendoit « des monstres d'erreur qu'il faut » exterminer de tout le monde chrétien, et des » dogmes pernicieux qui agitent la nacelle de saint » Pierre par des flots sortis de l'enfer ». Ce sont les propres paroles de l'auteur dans l'épître dédicatoire à Sa Sainteté, à la tête du premier tome.

Il est encore plus outré dans ses préfaces, puisqu'il ose s'en prendre jusqu'à la personne du Roi, lui reprochant de faire enseigner « par violence et » par des menaces de peines et de supplices, des » propositions si éloignées de la piété chrétienne, » des propositions si déshonorantes de la suprême au- » torité du saint Siége apostolique, et qu'on ne peut » attribuer qu'à l'impiété et à l'hostilité par laquelle » les hérétiques s'emportent contre ce siége (1) ». C'est ici qu'il ose nommer ouvertement le nom auguste de *Louis XIV*, comme de celui qui, le premier « depuis Clovis, est l'auteur de ces violences, aux » louanges duquel, dit-il, il ne manque que d'é- » teindre tout-à-fait les erreurs dont les perfides » hérétiques tâchent d'infester ce royaume très-

(1) *Tom.* 1, *Præf. n.* 31.

» chrétien, en y rendant comme odieuse l'autorité » du Pape »; qui est accuser le Roi de manquer à un devoir essentiel d'un roi chrétien.

III.

Il traite d'impie, hérétique et schismatique, la doctrine de l'indépendance des rois dans leur temporel.

Ce n'est pas seulement la doctrine de l'infaillibilité qui le fait emporter à cet excès : il condamne également le clergé et le royaume de France, sous prétexte qu'on s'y oppose « à la suprême autorité des » papes sur le temporel des rois, et à la puissance » coactive qu'ils prétendent pouvoir exercer en les » déposant ». Dès l'entrée de son troisième tome, il range cette controverse au nombre de celles « qui » se sont élevées entre les catholiques et les héréti- » ques (1) ». Il tâche de rendre odieuse la doctrine de l'indépendance des rois dans leur temporalité, en l'attribuant « à Calvin, à Pierre Martyr, et aux » autres hérétiques ennemis déclarés de l'autorité et » de la gloire pontificale (2) ». Comme si les hérétiques étoient hérétiques en tout, ou qu'on ne sût pas qu'ils retiennent beaucoup de vérités essentielles, et qui n'en sont pas pour cela moins vénérables.

Cependant, sous ce prétexte, il traite l'opinion qui défend l'indépendance des rois dans leur temporalité, *d'impie et de fausse :* il rapporte le décret de l'inquisition de Tolède, « qui condamne comme » erroné et schismatique de dire que le Pape ou » l'Eglise n'aient pas une puissance directe ou indi-

(1) *Tom.* III, *lib.* I, *præf.* — (2) *Ibid. c.* I.

» recte pour dépouiller les rois de leur domaine [1];
» et s'étonne que le clergé de France soutienne la
» proposition que ce tribunal sacré et souverain
» condamne d'erreur et de schisme [2] »; comme si
la France étoit obligée à reconnoître l'autorité de
l'inquisition de Tolède. Il porte son venin contre la
France jusques aux pieds du Pape, dans la lettre
dédicatoire, où il présente à Sa Sainteté ce troisième tome. Il s'y glorifie dès l'entrée, qu'en entreprenant de défendre « la suréminente autorité du
» Pape sur le temporel des rois, il traite une ma-
» tière que peu ont traitée exprès »; ce qui devoit
lui faire sentir qu'elle n'est donc pas fort essentielle
au service de Dieu. Il ajoute, que nier cette autorité, c'est faire « une guerre ouverte au saint
» Siége ». A l'entendre, on est l'ennemi du saint
Siége, si l'on n'attribue au Pape, « de droit divin,
» cette plénitude de puissance sur le temporel des
» rois ». Sous prétexte de consulter Sa Sainteté sur
cette matière, il veut faire accroire à tout le monde
chrétien, qu'il en va naître des *calamités* infinies,
et même « un schisme imminent auquel la Déclara-
» tion gallicane ouvre une entrée manifeste ». Il dissimule que cette dispute et toutes les autres, où
chacun soutient son sentiment, sans vouloir condamner ceux qui n'en sont pas, n'ont jamais fait
aucune rupture; et que la Déclaration du clergé
de France, qu'il attaque perpétuellement comme
schismatique, n'est pas écrite dans un autre esprit.

Sur cela néanmoins il reproche à ceux « qui se

(1) *Tom.* III, *lib.* I, *cap.* II, *n.* 52, 73. — (2) *Ibid. n.* 59.

» glorifient d'être très-chrétiens, de conspirer avec » les hérétiques, et de souscrire à leur doctrine ».

Sous prétexte de ce péril imaginaire de schisme, il presse le Pape avec toute l'amertume de son style, « d'en venir aux remèdes les plus efficaces, pour re- » médier aux maux dont la France est menacée, » et de prévenir le schisme, qui va, dit-il, rompre » la tunique sans couture de notre Seigneur, au » sujet des propositions du clergé de France, que » les autres royaumes jugent erronées, impies et » schismatiques ».

Voilà où pousse les choses un évêque qui fait le zélé pour le saint Siége : mais on voit bien où il tend; et s'il aimoit le saint Siége, il ne donneroit pas au Pape le violent conseil de sévir contre les plus soumis de tous ses enfans; et plus espagnol que chrétien, il ne travailleroit pas à troubler un accord dont le Pape lui-même est content.

IV.

Excès des approbateurs sur la temporalité des rois.

Ses approbateurs sont encore plus violens que lui : mais il en adopte tous les excès en les imprimant à la tête des trois tomes de son ouvrage, et principalement dans le second, comme faisant partie de ses preuves.

On n'a jamais vu d'approbations en cette forme, ce sont pour la plupart de longs traités sur la matière; et tous sont d'outrés panégyriques de l'auteur, composés par des religieux de son ordre ou de son diocèse, et par d'autres religieux également

complaisans pour un archevêque si autorisé, qui avoit été vice-roi du royaume de Valence, et qui est à présent grand inquisiteur de toute l'Espagne.

Ce prélat non-seulement s'y laisse flatter de la vanité d'être de race royale, et d'avoir toutes les qualités dont le cardinal Cajetan compose un prince (1) : mais encore, ce qui n'est pas supportable, il se laisse dire, comme on feroit de « Jésus-» Christ, que qui le suit ne marche point dans les » ténèbres (2), et que comme l'Eglise s'écrie, *Heu-» reuse faute d'Adam, qui a mérité d'avoir Jésus-» Christ pour rédempteur!* il faut de même s'écrier, » Heureuse faute du clergé de France, qui a mé-» rité d'avoir l'illustrissime Roccaberti pour adver-» saire (3) »!

Pour autoriser cette souveraine puissance sur le temporel de tous les empires du monde; la première approbation que cet auteur fait paroître (4), dit qu'à raison « de cette puissance du droit » divin, non-seulement sur le spirituel, mais encore » sur le temporel, que les hérétiques tâchent d'ôter » au Pape; il est le roi des rois, et le seigneur des » seigneurs, absolument et sans aucune restric-» tion » ; ce qui n'a jamais été dit que de Jésus-Christ. Voilà ce qu'étale ce prélat à la tête du III.e tome, où il entreprend d'établir cette puissance absolue sur la temporalité des rois.

(1) *Approb. colleg. Salamantic. tom.* II. — (2) *Approb. Col. Ilerd. Carmel. Discalc. tom.* II. — (3) *Ibid. approb. de Jean de Goyri, etc.* — (4) *Tom.* III *Censura Kier. Monterd.*

V.

Ce que disent les approbateurs sur les priviléges et les libertés de nos rois et de l'Eglise de France.

Ses approbateurs disent ailleurs (1) : « Les Fran-
» çais nous opposent des priviléges et des libertés :
» mais les priviléges, qui sont une défection de la
» souveraine puissance de la chaire de saint Pierre,
» ne sont pas des priviléges, mais des iniquités : *Non*
» *privilegia, sed privilegia.* Tout ce qui s'élève
» dans la maison de Dieu est au-dessous de la chaire
» de saint Pierre, et est l'escabeau de ses pieds. Tout
» ce qu'il y a de juridiction, de grâces, de privi-
» lége et de liberté dans les patriarches, dans les
» primats, dans les princes, dans les rois et dans les
» empereurs, ils l'empruntent (*emendicant*), ils le
» participent, ils le puisent du Pape et de sa parole
» révocable ». Je ne crois pas qu'on ait jamais dit avec tant d'excès que toute juridiction temporelle et spirituelle émane du Pape, ni que sa parole soit révocable à sa volonté, ce que néanmoins ces mêmes approbateurs confirment, en disant que « le Pape
» comme suprême monarque de l'Eglise, peut révo-
» quer, casser et abroger à sa volonté, *pro suo arbi-*
» *trio*, et annuller tous et un chacun des priviléges
» et libertés du clergé de France, du peuple et du
» Roi » ; sans songer qu'une très-grande partie de ces priviléges et libertés est fondée sur des concordats exprès entre les papes et le saint Siége, et les rois et le royaume de France. Et néanmoins tout

(1) *Tom.* II *appr. Compl. ordin. Beat. Mar. de Merced.*

cela est également abandonné à la volonté du Pape et à *sa parole révocable ;* ce qui détruit tous les fondemens de la foi publique.

Si c'est là un zèle pour le Pape, ou plutôt un moyen de rendre odieuse la puissance la plus vénérable qui soit sur la terre, et d'empêcher les potentats hérétiques de s'y réunir, on le laisse à considérer aux gens sages et modérés. L'auteur propose cela à la tête de ses ouvrages, comme les preuves de sa doctrine, ainsi qu'il a déjà été remarqué : et tout est si outré, dans ces approbations étalées avec tant de faste, qu'on ajoute à tous ces excès : « Que le » Pape ne peut errer dans la foi, même comme per- » sonne privée »; ce qui a paru si excessif, que le cardinal Bellarmin et les autres l'ont rejeté.

VI.

Outrages contre la France, et manquement de respect envers le Roi dans les approbateurs et dans l'auteur même.

L'AUTEUR se fait partout donner la louange d'avoir exterminé une Déclaration « d'où l'on devoit crain- » dre avec horreur l'extirpation du culte divin, » la ruine de la religion, le renversement des » royaumes, la dégradation des magistrats légi- » times, l'oppression du saint Siége, le mépris du » vicaire de Jésus-Christ, et la révolte contre ce » divin monarque de tout le monde, et ce roi des » rois (1) ». De si prodigieuses exagérations, et les outrages qu'on trouve partout contre les Français,

(1) *Loco mox cit.*

pour relever la gloire de l'auteur, comme de celui qui les abat à ses pieds, font voir dans ces Espagnols, et dans celui qu'ils entreprennent de faire valoir, non pas des théologiens qui enseignent sérieusement et gravement, mais des ennemis emportés, qui, sous prétexte d'élever la puissance pontificale, que la France n'a jamais cessé un seul moment de révérer, ne songent qu'à contenter leur aigreur, et à l'inspirer au Pape et à tout le monde.

C'est sur ce fondement qu'ils promettent à l'auteur le chapeau de cardinal, « que les astres et les » destins lui doivent (1) » ; et on voit bien à quel prix ce prélat le veut acheter.

C'est ce qui lui fait remplir des outrages que nous avons vus contre la France, jusqu'à ses épîtres dédicatoires au Pape (2), où la révérence de Sa Sainteté devoit du moins lui inspirer quelque sorte de modération. Sa préface est encore plus injurieuse ; et ce prélat y affecte de raconter au long avec une aigreur extrême, ce qui s'est passé sur la Régale (3), matière très-éloignée de son sujet, et sur laquelle on sait que le Roi a plus donné à l'Eglise qu'on ne prétend qu'il lui a ôté : en tout cas, il sied mal à un archevêque et à des théologiens, de venir avec un esprit d'hostilité troubler une négociation pacifique, où l'on tâche de concilier les esprits, et de donner au saint Siége toute sorte de contentement par des expédiens convenables.

Cependant l'archevêque de Valence et ses approbateurs prennent cette occasion d'imputer au Roi

(1) *Approb. Lud. Tarr. è Societ. Jes. tom.* II. — (2) *Ep. dedic. tom.* III. — (3) *Præf. tom.* I. *N.a sur la Régale.*

tout ce qui est le moins convenable à un si grand prince, dont on sait que le cœur est tout tourné à la piété, à la douceur, et à un respect sincère envers le saint Siége. Quoique cette vérité soit constante, on le représente au Pape et à toute la chrétienté, « comme ayant blessé les clefs de saint Pierre et la » puissance ecclésiastique (1) », et comme s'étant publiquement ligué avec l'ennemi commun de la chrétienté : on lui reproche d'avoir empêché l'Empereur *de délivrer la Terre Sainte* (2); comme si l'on ne pouvoit pas, avec beaucoup plus de raison, reprocher si l'on vouloit, à la maison d'Autriche, d'avoir mieux aimé se liguer avec le parti protestant, et avec l'ennemi le plus déclaré de la catholicité et de la royauté, pour détruire la France, et pour augmenter dans l'Empire la puissance des Protestans, que de poursuivre ses victoires contre les infidèles.

Sur ce fondement, un des approbateurs adresse la parole au Pape et à l'Empereur, pour les animer contre le Roi et contre la France, et pour rendre la guerre immortelle, jusqu'à dire au pape Innocent XII : « Servez-vous de l'occasion qui vous est » offerte pour opprimer les perfides », c'est-à-dire, les Français, qu'il nomme, dans tout son discours, comme les ennemis du saint Siége.

(1) *Tom.* II *approb. Isid. Aparacii. Gilart. etc.* — (2) *N.ª sur le Turc.*

VII.

VII.

Deux Brefs du Pape à l'auteur, à la tête du tome II et du III.

On voit donc dans l'archevêque de Valence, et dans les approbations qu'il met à la tête de son livre, un zèle amer contre la France; et quoiqu'on ne doute pas que la grande sagesse du Pape et sa bonté paternelle ne méprise ces déclamations emportées, on ne laisse pas de connoître les desseins ambitieux de ce prélat; et on a même sujet de craindre que les ennemis de la France ne se vantent à la fin, quoique sans raison, d'avoir fait entrer Sa Sainteté dans leurs sentimens.

Ce qui pourroit le faire soupçonner, ce sont deux brefs du Pape à cet archevêque; l'un à la tête du tome II, en date *de Rome, à saint Pierre, du* 30 *Janvier* 1693; et l'autre à la tête du III.e tome, pareillement en date de *Rome, à sainte Marie-Majeure, le* 21 *novembre* 1694; où l'on spécifie expressément le livre qui a été présenté à Sa Sainteté de la part de ce prélat, « sur la constance des Papes » dans la foi, et sur leur suprême puissance dans la » temporalité ».

Quoique le Pape lui donne de grandes louanges, et lui promette dans l'occasion, selon le style ordinaire, des marques de sa bonté paternelle; on voit bien que l'intention de Sa Sainteté n'est pas d'approuver le fond de ces livres, mais de louer seulement « la diligence, l'étude, l'affection et le zèle, » l'érudition et l'esprit que l'auteur emploie à l'avan-

» tage du saint Siége », qui sont les termes des Brefs de Sa Sainteté : néanmoins il est fâcheux de voir à la tête de cet amas d'invectives contre un si grand Roi, deux Brefs du Pape à la louange de celui qui les étale avec tant d'aigreur, et qui ose répandre son venin contre un prince si pieux, dans ses préfaces, et jusque dans les épîtres qu'il adresse à Sa Sainteté.

VIII.

Quel remède on peut apporter à ce livre injurieux : trois choses proposées au Roi sous son bon plaisir : la première.

Après cela, il paroît que Sa Majesté peut faire trois choses : la première, de faire défendre, par un arrêt de son Parlement, le débit dans son royaume d'un ouvrage de cette nature (*).

On a prononcé souvent des condamnations plus rigoureuses contre des livres semblables, quoique beaucoup moins envenimés, puisqu'ils ne contenoient rien de personnel : on les a lacérés par la main du bourreau et condamnés au feu; on les a flétris par des censures de la Sorbonne, comme il paroît par celle de Sanctarel et des autres. Mais il semble que par sa bonté et par sa clémence, même par une espèce de respect pour les Brefs du Pape qui sont à la tête, le Roi puisse prendre des sentimens plus modérés.

(*) Le Parlement de Paris, conformément à ce qui est proposé dans ce Mémoire, rendit un arrêt, le 20 décembre 1695, par lequel il défend de débiter les livres de Roccaberti.

IX.

Seconde et troisième chose que le Roi peut faire.

La seconde chose que le Roi peut faire, c'est de faire supplier Sa Sainteté qu'elle veuille bien s'expliquer sur l'intention de ses Brefs, de peur qu'on n'en étende les louanges jusqu'aux invectives irrespectueuses dont sont remplies les préfaces et les épîtres dédicatoires de l'archevêque de Valence au Pape même.

Il ne paroît pas que le Pape puisse refuser de faire sur ce sujet une réponse et déclaration avantageuse qu'on pourra trouver moyen de rendre publique.

En troisième lieu, il paroît qu'en tout cas le Roi pourroit faire supplier le Pape d'empêcher les Espagnols et tous les autres de traiter la France et son clergé d'hérétiques et de schismatiques, sous prétexte d'opinions que le saint Siége n'a jamais notées d'aucune censure.

Il n'est plus question d'invectiver contre la Déclaration du clergé de France, sur laquelle le Pape est content, et le clergé ne dit mot : mais sous prétexte de s'y opposer, outrer la censure jusqu'à vouloir qu'on soit hérétique ou schismatique, pour ne pas suivre des sentimens qu'on agite depuis trois cents ans dans les écoles, sans que les Papes les aient notés ou défendus, même pour ne pas reconnoître dans le saint Siége, la puissance de déposer les rois et de disposer de leur temporel; c'est un excès si étrange qu'on ne le peut dissimuler.

La France est pleine de gens savans et de plumes

très-éloquentes, qui, sans déroger aux droits et à l'autorité du saint Siége, pourroient faire voir l'injustice de ces censures, et montrer à l'archevêque de Valence et à ses semblables, leur ignorance et leur emportement. Ils pourroient faire voir aux Espagnols que pour ne pas appeler le Pape *roi des rois sans restriction,* et pour ne pas venir devant lui, comme parle l'un des approbateurs, *l'encens d'adoration à la main* (1), ils n'en savent pas moins défendre *la constance des pontifes romains dans la défense de la foi*, et les autres prérogatives de leur siége. On pourroit aussi relever les excès où les Espagnols, qui font tant les religieux, se sont laissés emporter contre le saint Siége, pour peu qu'ils aient cru être blessés. On n'épargneroit pas l'archevêque de Valence ni ses vaines dissertations sur le phénix et sur les antipodes, ni le fatras de ses ignorantes et inutiles citations entassées sans choix et sans jugement. Si l'on ne fait point de justice au Roi sur ce sujet, et qu'on permette toujours de condamner la France comme hérétique ou schismatique, quoiqu'il n'y ait aucun royaume où la foi soit défendue plus fortement et plus purement; à la fin il faudra laisser repousser ces outrageux discours, et montrer à nos ennemis qu'ils n'en sont pas plus orthodoxes, mais seulement plus emportés et plus injustes, pour condamner ou de schisme ou d'hérésie tout ce qui ne s'accorde pas avec leurs excès.

(1) *Cens. Camplut. tom.* II.

X.

Remarques sur ce Mémoire, et ce qu'il semble qu'on doit éviter dans cette occasion.

On a tâché de ne rien dire jusqu'ici (sauf le meilleur jugement de Sa Majesté) qui ne paroisse pouvoir être porté au Pape de vive voix et par écrit, par ceux qui sont chargés à Rome des affaires de Sa Majesté, en ajoutant ou retranchant ce que le Roi trouveroit à propos par sa prudence, et selon les conjonctures présentes. On se croit après cela obligé de dire plus expressément ce qu'il semble qu'on doit éviter dans cette occasion.

On doit éviter, premièrement, de faire faire une censure de Sorbonne, pour deux raisons : la première, parce qu'il y en a déjà plusieurs sur tous ces sujets : la seconde, parce que ce seroit donner à Rome, sans nécessité, une occasion de querelle; ce qui semble ne convenir pas à la conjoncture présente.

Secondement, il semble encore, pour cette dernière raison, qu'on doit éviter dans l'arrêt qui se donnera, les termes injurieux de lacérer ou de brûler par main de bourreau. Pour repousser les injures, de simples défenses du débit suffisent; et le Pape ne peut s'en offenser, à cause des invectives et outrages dont le livre est plein.

Troisièmement, on suppose que MM. les gens du Roi, en disant ce qui sera essentiel à l'affaire, sauront éviter par leur prudence les termes qui pourroient causer de l'aigreur.

M. Roccaberti s'étend beaucoup sur des faits par-

ticuliers, comme sont celui de la procédure de feu M. l'archevêque de Toulouse, et celui de la condamnation et exécution en effigie du frère Jean Cerle (*), et autres de cette nature. On les a omis dans ce mémoire, et on croit, pour de très-bonnes raisons, qu'il n'est pas besoin d'en parler.

Pour ceux qu'on a relevés, comme il pourroit y avoir de l'inconvénient à dissimuler tout-à-fait des outrages et des invectives publiés avec tant d'apparat, il n'y en auroit pas moins à pousser les choses si loin, que le cours des négociations nécessaires avec le saint Siége en fût retardé.

(*) Le frère Jean Cerle, chanoine régulier de la cathédrale de Pamiers, et précenteur de cette Eglise, avoit été élu par le Chapitre, vicaire-général du diocèse, le siége vacant par la mort de M. Caulet. La Cour étoit alors irritée contre ce chapitre, à cause de son opposition aux droits de Régale que le Roi prétendoit avoir sur tous les archevêchés et évêchés de son royaume. Ce fut ce qui engagea M. Joseph de Monpezat de Carbon, archevêque de Toulouse, à procéder contre les frères Cerle et Charlas, vicaires-généraux : il déclara nulle leur nomination, et nomma en leur place un autre grand-vicaire. Le frère Cerle en appela au saint Siége, qui confirma sa nomination. Le Parlement de Toulouse, sur les ordres du Roi, le condamna à avoir la tête tranchée; ce qui fut exécuté en effigie dans les villes de Toulouse et de Pamiers. (*Edit. de Paris.*)

FIN DU TOME TRENTE-TROISIÈME.

INDEX

TOMI TRIGESIMI-TERTII.

DEFENSIO DECLARATIONIS

CONVENTUS CLERI GALLICANI ANNI M. DC. LXXXII, DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

LIBER NONUS. De quæstionibus præsertim fidei, extra Concilia generalia, per consensum Ecclesiæ definitis.

LIBER DECIMUS, quo probatur convenire cum Declaratione Gallicanâ hæc : quòd Romana Sedes fidesque nunquam defectura sit, et quòd prima Sedes non judicetur à quoquam.

LIBER UNDECIMUS. De pontificiæ potestatis usu per canones moderando; ad caput tertium Gallicanæ Declarationis.

COROLLARIUM. Quòd doctrinâ nostrâ primatus Romanus non obscuratur, sed illustratur et confirmatur.

APPENDIX

AD DEFENSIONEM DECLARATIONIS CLERI GALLICANI,

DE ECCLESIASTICA POTESTATE,

in quâ probatur Declarationem Gallicanam ab omni censurâ esse liberam, et eam Romani Pontificis auctoritati nihil nocere.

LIBER SECUNDUS. Quòd Declaratio Gallicana ab omni censurâ sit immunis, probatur ex auctoribus Parisiensium sententiæ adversantibus.

LIBER TERTIUS. Quòd Declaratio Gallicana ab omni censurâ immunis sit, ex ipso statu quæstionis demonstratur.

MÉMOIRE

DE M. BÉNIGNE BOSSUET, ÉVÊQUE DE MEAUX:

PRÉSENTÉ AU ROI;

Contre le livre intitulé : De Romani Pontificis auctoritate, etc. *divisé en trois tomes* in-fol. *par dom frère Jean-Thomas de Roccaberti, autrefois général de l'ordre de Saint-Dominique, archevêque de Valence.*

FINIS INDICIS TOMI TRIGESIMI-TERTII.

